

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRENEREN RUSLARIN YAZILI ANLATIMLARINDA YAPTIKLARI DİL
YANLIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

Hüseyin POLAT

Malatya-2014

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

TÜRKÇE ÖĞRENEREN RUSLARIN YAZILI ANLATIMLARINDA YAPTIKLARI DİL
YANLIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

DOKTORA TEZİ

Hüseyin POLAT

Danışman: Doç. Dr. İlhan ERDEM

Malatya-2014

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı

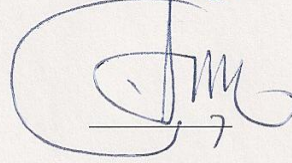
Hüseyin Polat tarafından hazırlanan **Türkçe Öğrenen Rusların Yazılı Anlatımlarında Yaptıkları Dil Yanlıları Üzerine Bir Araştırma** başlıklı bu çalışma, 26.06.2014 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. İlhan ERDEM

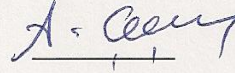
İmzalar

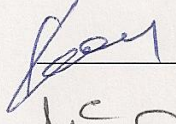
Üye: Prof. Dr. Hasan KAVRUK

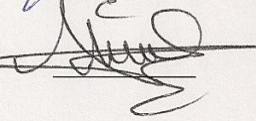
Üye: Doç. Dr. Mehmet Akif ÇEÇEN

Üye: Yrd. Doç. Dr. K. Kaan BÜYÜKİKİZ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hikmet ZELYURT

ONAY

...../...../201...
Prof.Dr.Celal ÇAKAN
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. İlhan ERDEM'in danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım **Türkçe Öğrenen Rusların Yazılı Anlatımlarında Yaptıkları Dil Yanlışları Üzerine Bir Araştırma** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Hüseyin POLAT

ÖN SÖZ

Dil öğrenme nedenlerinin başında ticaret, siyaset, gezip görme, bilimsel çalışma gibi etkenler gelmektedir. Son zamanlarda Türkiye – Rusya ilişkileri her bakımdan artarak devam ettiği için gerek Türkiye’de gerekse Türkiye dışında Türkçe öğrenen Rusların sayısında da yükselme görülmektedir. Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda birçok çalışma yapılmasına rağmen Rusların Türkçe öğrenmede yaşadıkları sorunlar konusundaki çalışmalar yetersizdir. Yapılan çalışmalar da Türkçenin Rusların dışındaki bireylere öğretimi konusundaki araştırmalara dayandırılmaktadır. Oysa her dilin kendine has özellikleri bulunmaktadır.

1991 yılından beri Türkiye’de ve Rusçanın resmî dil olarak kullanıldığı eski Sovyetler Birliği coğrafyasında yabancılara Türkçe öğretimi alanında uygulayıcı öğretmen olarak çalışırken Ruslara Türkçe öğretimi konusunda zorlanıldığı tarafımızdan gözlemlenmiştir. Rusçanın yapı ve köken bakımından Türkçeden farklı bir dil ailesinden olmasından dolayı Türkçe öğrenen Rusların özellikle yazmada ve konuşmada zorlandıkları görülmüştür.

Rusların Türkçeyi öğrenirken yazılı anlatımda karşılaştıkları dil yanlışlarını tespit edip bunları değerlendirmek için uzman görüşleri de alınarak Doç. Dr. İlhan Erdem’in danışmanlığında, Ankara Üniversitesi (TÖMER), Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi Hazırlık Sınıfı, Gazi Üniversitesi (TÖMER) kurumlarında Türkçe öğrenen Ruslara düzeylerine göre kompozisyon yazdırılmıştır. Ayrıca adı geçen kurumlarda daha önce kurlara göre tüm sınıflar için ortak olarak gerçekleştirilen yazılı anlatım ve dil bilgisi sınav kâğıtları ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizimi açısından tasnif edilmiştir.

Bir dilin yabancı dil olarak öğretimi sırasında hedef kitlenin konuştuğu dilin özelliklerinin bilinmesi o dilin yabancı dil olarak öğretilmesine olumlu yönde katkıda bulunacağı düşüncesiyle çalışmanın kuramsal kısmında Türkçe ile Rusça ses bilgisi, biçim bilgisi ve söz dizimi bakımından karşılaştırılmıştır. Uygulama kısmında ise Rusların Türkçe yazılı anlatımları ses bilgisi, biçim bilgisi, yazım kuralları, bilinmeyen kelimeler vb. açıdan yapmış oldukları yanlışlar tespit edilip bu yanlışların nedenleri ve sonuçları tartışılmıştır.

Çalışmanın son kısmında ise araştırma sonucunda elde edilen bulgular neticesinde öğretmene, öğrenciye ve ilgili kurumlara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışmam sırasında yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Hasan Kavruk'a, Prof. Dr. Songül Taş'a, Doç. Dr. Mehmet Akif een'e, Doç. Dr. Nesrin Sis'e, Yrd. Doç. Dr. Hekmet Zelyurt'a, Haksever Özgöl'e, Mehmet Alver'e, çalışmanın evreni olan ilgili kurumlardaki idareci ve eğitimcilere; özellikle de tez danışmanım olan Doç. Dr. İlhan Erdem'e teşekkür ederim.

ÖZET

TÜRKÇE ÖĞRENEN RUSLARIN YAZILI ANLATIMLARINDA YAPTIKLARI DİL YANLIŞLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

POLAT, Hüseyin

Doktora, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı
Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. İlhan ERDEM

Haziran-2014, xvi+714 sayfa

Bu araştırmanın amacı, Rusların Türkçe öğrenmede karşılaştıkları sorunları tespit edip değerlendirmektir. Bu nedenle tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini, Ankara Üniversitesi TÖMER, Gazi Üniversitesi TÖMER, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulunun Hazırlık Sınıfı oluşturmaktadır. Veri toplamak amacı ile görüşme yöntemi kullanılmıştır. Türkçe öğrenen evrendeki bireylerin yazılı ve dil bilgisi anlatım sınavlarının yanı sıra, uzman görüşleri alınarak araştırmacı tarafından örneklemdaki Türkçe öğrenim düzeylerine göre hazırlanmış olan yazılı anlatım soruları da kullanılmıştır. Araştırmada çalışmaya katılan örneklemdaki bireylerin eğitim düzeyi, cinsiyeti, milliyeti, ana dili, ikinci dili, yaşı ve Türkçe öğrenme düzeylerinin tespiti yapılmıştır.

Genel olarak Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda hâlihazırda bulunan kaynakların az olması bu konunun tarih boyunca ihmal edildiğini göstermiştir. Özel olarak ise Türkçenin Ruslara öğretimi konusunda Avrupa Dil Portföyüne uygun dil öğretim setinin bulunmaması ve bu konudaki araştırmaların az olması nedeniyle Rusların Türkçeyi öğrenirken özellikle yazılı anlatımda zorlandıkları gözlemlenmiştir.

Araştırmanın sonucunda, Rusların Türkçeyi öğrenmede anlatma dil becerilerinin hepsinde özellikle de yazılı anlatımda zorlandıkları tespit edilmiştir. Türkçe ve Rusçanın hem yapı bakımından hem de kaynak bakımından farklı dil aile gruplarından olmasından dolayı Rusların ayrıca; kelime bilgisi, fiillerin farklı hâl ekleri almaları, sesletim ve telaffuz gibi konularda da zorlandıkları tespit edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara dayalı olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Türkçe, Türkçenin öğretimi, yazılı anlatım.

ABSTRACT

A RESEARCH ON WRITING EXPRESSION MISTAKES OF RUSSIAN WHO LEARNS TURKISH LANGUAGE

POLAT, Hüseyin
M.R., İnönü University, Institute of Educational Sciences
Turkish Education Department
Turkish Teaching Department

Advisor: Assistant Professor Doctor İlhan ERDEM

June-2014, xvi+714 pages

The aim of this research is to identify and evaluate problems of Russian while learning Turkish language. Therefore, screening model was used. The study population consists of Ankara University TÖMER, Gazi University TÖMER, preparatory class located within the foreign language high school in Kyrgyzstan Turkey Manas University. Interviews were used to collect data. Written expression, grammar writing exams and questions of individuals prepared by researchers in the sample according to the Turkish education level based on expert opinions in the universe are also used in the research. Educational level, gender, nationality, native language, second language, age and learning level of individuals who participated in writing expression are identified in the research. Overall in teaching Turkish to foreigners already be less of the available resources has shown that this issue is neglected throughout history.

Specifically, it has been observed that Russian speakers have difficulty especially in speech and expression while learning Turkish language because of absence of Turkish language instruction set for Russian speakers according to the European Language Portfolio and the scarcity of research in this field. As a result of the study, it is determined that Russian people have difficulties in the all language learning skills, their difficulties are especially in written expression while learning Turkish. It is determined that they have difficulties while learning Turkish in the issues such as vocabulary, verbs case suffixes, pronunciation and grapheme due to Turkish and Russian languages are in different from their families both in terms of structure as well as the source of language family. Various suggestions have been made based on the results obtained from the study.

Key Words: Turkish language, Turkish language teaching, writing expression

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI	i
ONUR SÖZÜ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
TABLolar LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
I. BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu	1
1.2.Araştırmanın Amacı	4
1.3.Araştırmanın Önemi	4
1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5.Araştırmanın Varsayımları	6
1.6.Tanımlar	6
II. BÖLÜM	10
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	10
2.1. Kuramsal Bilgiler	10
2.1.1.Yabancı Dil Öğretim Kuramları, Yaklaşımları, Yöntemleri ve Teknikleri	10
2.1.1.1.Yabancı Dil Öğretim Kuramları	10
2.1.1.2.Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımları	14
2.1.1.3.Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri	14
2.1.1.4.Yabancı Dil Öğretim Teknikleri	21
2.1.2.Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi	22
2.1.3. Dünyadaki Dil Aileleri	26
2.1.4.Türkçenin ve Rusçanın Dünya Dilleri Arasındaki Yeri	32
2.1.4.1.Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri	32
2.1.4.2.Rusçanın Dünya Dilleri Arasındaki Yeri	34
2.1.5.Türklerin Kullandıkları Alfabeler	35
2.1.6.Türkçe ve Rusçanın Alfabeleri	37

2.1.7.Türkçe ve Rusçanın Karşılaştırılması -----	38
2.1.7.1.Türkçe ile Rusçanın Alfabetik ve Ses Olarak Karşılaştırılması -----	38
2.1.7.1.1.Türkçe ve Rusça Alfabelerinin Karşılaştırılması -----	38
2.1.7.1.2.Türkçe ve Rusçanın Alfabelerindeki Seslerin Karşılaştırılması -----	39
2.1.7.1.3.1.Türkçe ve Rusçadaki Ünlü Harflerin Karşılaştırılması -----	40
2.1.7.1.3.2.Türkçe ve Rusçadaki Ünsüz Harflerin Karşılaştırılması-----	44
2.1.7.1.4.Türkçe ve Rusçadaki Vurgu, Tonlama -----	48
2.1.7.2.Türkçe ve Rusçanın Biçim Bilgisi Bakımdan Karşılaştırılması -----	55
2.1.7.2.1.Kelime Türleri Bakımından-----	55
2.1.7.2.2.Türkçede ve Rusçada Ekler (Аффиксы В Турецком И Русском Языках)---	73
2.1.7.2.2.1.Çekim Ekleri (Аффиксы Склонения)-----	73
2.1.7.2.2.1.1.İsmin Hâlleri (Падежи Имён Существительных) -----	73
2.1.7.2.2.1.2. İyelik Ekleri (Аффиксы Принадлежности) -----	115
2.1.7.2.2.1.3.Fiiller (Глаголы Действия) -----	118
2.1.7.2.2.1.3.1.Fiillerde Zamanlar (Формы Глагола) -----	118
2.1.7.2.2.1.3.1.1.Basit Zamanlar (Простые Формы Глагола)-----	119
2.1.7.2.2.1.3.1.2.Birleşik Zamanlar (Сложные Глагольные Формы) -----	192
2.1.7.2.2.1.3.1.2.1.Nikâye Birleşik Zamanlar (Излагательные Формы Сложных Глаголов) -----	192
2.1.7.2.2.1.3.1.2.3.Rivâyet Birleşik Zamanlar (Неопределенный Имперфект)-----	236
2.1.7.2.2.2.Türkçe ve Rusçadaki Yarım Ekleri Словообразовательные Суффиксы в Турецком и Русском Языках)-----	273
2.1.7.2.2.2.1.İsimden İsim Yaran Ekler (Суффиксы Существительных Отыменные) -----	273
2.1.7.2.2.2.2.İsimden Fiil Yaran Ekler (Словообразовательные Суффиксы из Существительного в Глагол)-----	280
2.1.7.2.2.2.3.Fiilden İsim Yaran Ekler (Суффиксы Существительных Отглагольные)-----	281
2.1.7.2.2.2.4.Fiilden Fiil Yaran Ekler (Словообразовательные Суффиксы Глагола)-----	284
2.1.7.3.Türkçede Çatı (Залог)-----	285
2.1.7.3.1.Edilgen Fiil (Глагол в Страдательном Залог) -----	285
2.1.7.3.2.Ettirgen Fiil (Понудительный Залог) -----	287
2.1.7.3.3.İşteş Fiil (Глагол Взаимно-Совместного Залога) -----	288
2.1.7.3.4.Dönüşlü Fiil (Возвратный Глагол)-----	289
2.1.7.4.Türkçe ve Rusçanın Cümle Yapısı Bakımından Karşılaştırılması -----	290
2.1.7.4.1.Ulaçlar (Zar Fiil) (Деепричастие)-----	290

2.1.7.4.2.Ortaçlar (Sıfat Fiil) (Причастие)-----	295
2.1.7.4.3.Türkçe ve Rusçada Adlaştırma, İsim Fiiller (Именованиe) -----	303
2.1.7.5.Türkçe ve Rusçada Bağlaçlar (Союзы) -----	306
2.1.7.6.Türkçe ve Rusçada Belirteçler (Zarflar) (Наречие)-----	309
2.2. İlgili Araştırmalar -----	313
III. BÖLÜM -----	323
3. YÖNTEM-----	323
3.1.Araştırmanın Modeli-----	323
3.2.Evren ve Örneklem -----	323
3.3.Veritoplama Araçları -----	326
3.4.Verilerin Analizi -----	330
VI. BÖLÜM -----	331
4. BULGULAR VE YORUMLAR-----	331
4.1.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar -----	331
4.1.1.Ses Bilgisi Yanlışları -----	331
4.1.1.1.Büyük Ünlü Uyumu Yanlışları -----	331
4.1.1.2.Küçük Ünlü Uyumu Yanlışları -----	335
4.1.1.3.Ünlü Düşmesi Yanlışları -----	337
4.1.1.4.Ünlülerin Alafonlarıyla İlgili Yanlışlar -----	339
4.1.1.5.“u” “y” Seslerinin Karıştırılması-----	341
4.1.1.6.“e” “y” Seslerinin Karıştırılması -----	341
4.1.1.7.“b” “v” Seslerinin Karıştırılması-----	343
4.1.1.8.Ünlülerde İstisnaların Kullanımıyla İlgili Yanlışlar-----	343
4.1.1.9.Ötümsüzleştirme Yanlışları-----	344
4.1.1.10.Ünsüzlerde Yumuşama Yanlışları -----	345
4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar -----	348
4.2.1.Biçim Bilgisi Yanlışları -----	349
4.2.1.1.Fiil Çekimi Yanlışları -----	349
4.2.1.1.1.İstek Kipi Eklerindeki Yanlışlar -----	349
4.2.1.1.2.Emir Kipi Eklerindeki Yanlışlar-----	351
4.2.1.1.3.–imek Fiilindeki Yanlışlar-----	353
4.2.1.1.4. Belirli Geçmiş Zaman Eklerindeki Yanlışlar -----	357

4.2.1.1.5.Şimdiki Zaman Eklerindeki Yanlışlar -----	358
4.2.1.1.6.Geniş Zaman Eklerindeki Yanlışlar -----	361
4.2.1.1.7.Gelecek Zaman Eklerindeki Yanlışlar -----	370
4.2.1.1.8.Dilek Kipi Eklerindeki Yanlışlar -----	372
4.2.1.1.9.şart Kipi Eklerindeki Yanlışlar -----	373
4.2.1.1.10.Gereklilik Kipi Eklerindeki Yanlışlar -----	379
4.2.1.1.11.Yeterlilik Fiili (Kipi) Eklerindeki Yanlışlar -----	382
4.2.2.1.12.Dolaylı Anlatımdaki Yanlışlar -----	386
4.2.2.1.13.Belirsiz Geçmiş Zaman Eklerindeki Yanlışlar -----	388
4.2.2.1.14.Birleşik Zaman Eklerindeki Yanlışlar -----	390
4.2.2.2.Yardımcı Fiillerdeki Yanlışlar -----	393
4.2.2.3.İyelik Eklerindeki Yanlışlar -----	396
4.2.2.4.Aitlik Bildiren “ki” Eki Yanlışları -----	403
4.2.2.5.Hâl Ekleri Yanlışları -----	404
4.2.2.5.1.Belirtme Durumu Ekleri Yanlışları -----	405
4.2.2.5.2.Yönelme Durumu Ekleri Yanlışları -----	419
4.2.2.5.3.Bulunma Durumu Ekleri Yanlışları -----	427
4.2.2.5.4.Çıkma Durumu Ekleri Yanlışları -----	430
4.2.2.5.5.Eşitlik Durumu Ekleri Yanlışları -----	433
4.2.2.5.6.Araç Durumu Ekleri Yanlışları -----	434
4.2.2.6.Pekiştirme Sıfatlarındaki Yanlışlar -----	436
4.2.2.7.Mastar Eklerinin Kullanımdaki Yanlışlar -----	437
4.2.2.8.oğul Ekleri Yanlışları -----	441
4.2.2.8.1.İsimlerdeki oğul Ekleri Yanlışları -----	442
4.2.2.8.2.Fiillerdeki oğul Ekleri Yanlışları -----	449
4.2.2.9.Fiillerdeki Kişi Ekleri Yanlışları -----	450
4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar -----	453
4.3.1. Sözü Dizimi Yanlışları -----	453
4.3.2.Cümle Ögelerinin Yanlış Sıralanması Yanlışları -----	453
4.3.3.Ad Tamlaması Yanlışları -----	461
4.3.3.1.Belirtili Ad Tamlaması Yanlışları -----	461
4.3.3.2.Belirtisiz Ad Tamlaması Yanlışları -----	471
4.3.4.Sıfatlardaki Karşılaştırma Yanlışları -----	476
4.3.5.Adlaştırma, Zarflaştırma, Ortaçlar ve Ulaçlarda Yapılan Yanlışlar -----	478

4.3.6.Özne-Yüklem Uyumsuzluğu Yanlışları	495
4.3.7.Soru Zamirlerindeki Yanlışlar	497
4.3.8.Bildirme Ekindeki Yanlışlar	498
4.3.9.Soru Ekinde Yapılan Yanlışlar	500
4.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	501
4.4.1.Sözcük Bilimi Yanlışları	501
4.4.2.Bilinmeyen Kelimelerle İlgili Yanlışlar	502
4.4.3.Kelimelerin Gereksiz ve Yersiz Kullanımı	522
4.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	524
4.5.1.Yanlış Yazılan Sözcükler	524
4.5.2.Büyük Harf Yanlışları	525
4.6.Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	527
4.6.1.Noktalama Yanlışları	527
4.7.Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	529
4.7.1.İsimden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar	529
4.7.2.İsimden Fiil Yapan Eklerdeki Yanlışlar	538
4.7.3.Fiilden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar	539
4.7.4.Fiilden Fiil Yapan Eklerdeki Yanlışlar	540
4.7.4.1.Ettirgen Eklerinde Yapılan Yanlışlar	540
4.7.4.2.İşteş Eklerinde Yapılan Yanlışlar	543
4.7.4.3.Dönüslü Eklerinde Yapılan Yanlışlar	543
4.7.4.4.Edilgen Eklerinde Yapılan Yanlışlar	545
4.7.4.5.-lan, -len Ekindeki Yanlışlar	546
4.8.Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	547
4.8.1.Bağlaçlarla İlgili Yanlışlar	547
4.9.Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	557
4.9.1.Kontekst İçinde Zamanların Karıştırılması Yanlışları	557
4.10.Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	559
4.10.1.Cümledeki Mantık Yürütme Yanlışları	559
4.11.On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	561
4.11.1.Belirteçlerdeki Yanlışlar	561
4.12.On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	567
4.12.1.Tezlik ve Sürerlik Fiillerinde Yaptıkları Yanlışlar	567
4.13.On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	568

4.13.1.Türkçenin Kurallarını Bilmemekten Dolayı Yaptıkları Yanlışlar -----	568
4.14.On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar -----	569
4.14.1.Ana Dilden Kaynaklanan Olumsuz Aktarım Yanlışları -----	570
4.14.2.Belgisiz Sıfatlardaki Olumsuz Aktarım Yanlışları -----	610
4.14.3.Türkçenin Kurallarını Genişletmekten Kaynaklanan Olumsuz Aktarım Yanlışları -----	616
4.15.On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar -----	621
4.15.1.Ünsüzlerdeki Yumuşamayı Genellemedeki Yanlışlar-----	621
4.15.2.İki Ünlü Olduğu Zaman Araya Koruyucu “Y” Harfini Koyma Konusundaki Genelleme Yanlışları-----	623
4.15.3.İsimden İsim Yapan Eklerle İlgili Genelleme Yanlışları-----	624
4.15.4.Hâl Eklerindeki Genelleme Yanlışları -----	627
V.BÖLÜM -----	629
5. SONUÇ VE ÖNERİLER -----	629
5.1.Sonuçlar-----	629
5.2.Öneriler -----	632
5.2.1.Öğretmene Yönelik Öneriler-----	632
5.2.2.Öğrenciye Yönelik Öneriler-----	634
5.2.3.İlgili Kurum ve Kuruluşlara Yönelik Öneriler -----	634
KAYNAKÇA -----	637
EKLER -----	647

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Örnekleme İlgili Bilgiler	324
Tablo 2: Cinsiyet Dağılımı	324
Tablo 3:Eğitim Düzeyi.....	324
Tablo 4: Milliyeti	325
Tablo 5: İkinci Dili	325
Tablo 6: Yaş.....	325
Tablo 7: Türkçe Düzeyi	326
Tablo 8: Türkçe Öğrenme Amacı	326
Tablo 9: Temel Düzey Yazılı Anlatım Konularının Uzmanlardan Aldıkları Puanlar ..	327
Tablo 10: Orta Düzey Yazılı Anlatım Konularının Uzmanlardan Aldıkları Puanlar ...	328
Tablo 11: Yüksek Düzey Yazılı Anlatım Konularının Uzmanlardan Aldıkları Puanlar	329
Tablo 12: Büyük Ünlü Uyumu Yanlışları.....	335
Tablo 13: Küçük Ünlü Uyumu Yanlışları.....	336
Tablo 14: Ünlü Düşmesi Yanlışları	338
Tablo 15: Ünlülerin Alafonlarıyla İlgili Yanlışlar	340
Tablo 16: “u” “y” Seslerinin Karıştırılması Yanlışları	341
Tablo 17: “e” “y” Seslerinin Karıştırılması Yanlışları	342
Tablo 18: “b” “v” Seslerinin Karıştırılması Yanlışları	343
Tablo 19: Ünlülerdeki İstisnaların Yanlış Kullanımıyla İlgili Yanlışlar	344
Tablo 20: Ötümsüzleştirme Yanlışları	344
Tablo 21: Ünsüzlerde Yumuşama Yanlışları.....	348
Tablo 22: İstek Kipi Eklerindeki Yanlışlar	351
Tablo 23: Emir Kipi Eklerindeki Yanlışlar.....	352
Tablo 24: –imek Fiilindeki Yanlışlar	357
Tablo 25: Belirli Geçmiş Zaman Eklerindeki Yanlışlar	358
Tablo 26: Şimdiki Zaman Eklerindeki Yanlışlar	361
Tablo 27: Geniş Zaman Eklerindeki Yanlışlar	369
Tablo 28: Gelecek Zaman Eklerindeki Yanlışlar	371
Tablo 29: Dilek Kipi Eklerindeki Yanlışlar.....	373
Tablo 30: Şart Kipi Eklerindeki Yanlışlar	378

Tablo 31: Gereklilik Kipi Eklerindeki Yanlışlar	381
Tablo 32: Yeterlilik Kipi Eklerindeki Yanlışlar	385
Tablo 33: Dolayıl Anlatımdaki Yanlışlar	388
Tablo 34: Belirsiz Geçmiş Eklerindeki Yanlışlar	389
Tablo 35: Birleşik Zaman Eklerindeki Yanlışlar	393
Tablo 36: Yardımcı Fiillerdeki Yanlışlar.....	396
Tablo 37: İyelik Eklerindeki Yanlışlar	403
Tablo 38: Aitlik Bildiren “ki” Eki Yanlışları.....	404
Tablo 39: Belirtme Durumu Ekleri Yanlışları	417
Tablo 40: Yönelme Durumu Ekleri Yanlışları	426
Tablo 41: Bulunma Durumu Ekleri Yanlışları	430
Tablo 42: ıkma Durumu Ekleri Yanlışları	432
Tablo 43: Eşitlik Durumu Ekleri Yanlışları.....	434
Tablo 44: Araç Durumu Ekleri Yanlışları	436
Tablo 45: Pekiştirme Sıfatlarındaki Yanlışlar	437
Tablo 46: Mastar Eklerinin Kullanımdaki Yanlışlar	441
Tablo 47: İsimlerdeki oğul Ekleri Yanlışları	448
Tablo 48: Fiillerdeki oğul Ekleri Yanlışlar	450
Tablo 49: Fiillerdeki Kişi Ekleri Yanlışları	452
Tablo 50: Cümle Ögelerinin Yanlış Sıralanması Yanlışları	461
Tablo 51: Ad Tamlaması Yanlışları.....	476
Tablo 52: Sıfatlardaki Karşılaştırma Yanlışları	477
Tablo 53: Adlaştırma, Zarflaştırma, Ortaçlar ve Ulaçlarda Yapılan Yanlışlar.....	494
Tablo 54: Özne-Yüklem Uyumsuzluğu Yanlışları	497
Tablo 55: Soru Zamirlerindeki Yanlışlar.....	498
Tablo 56: Bildirme Ekindeki Yanlışlar.....	500
Tablo 57: Soru Ekinde Yapılan Yanlışlar.....	501
Tablo 58: Bilinmeyen Kelimelerle İlgili Yanlışlar	519
Tablo 59: Kelimelerin Gereksiz ve Yersiz Kullanımı	524
Tablo 60: Yanlış Yazılan Sözcükler	525
Tablo 61: Büyük Harf Yanlışları	527
Tablo 62: Noktalama Yanlışları.....	529
Tablo 63: İsimden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar	538
Tablo 64: İsimden Fiil Yapan Eklerdeki Yanlışlar	538

Tablo 65: Fiilden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar	540
Tablo 66: Ettirgen, Dönüşlü, Edilgen, -lan, -len Eklerindeki Yanlışlar	546
Tablo 67: Bağlaçlarla İlgili Yanlışlar	556
Tablo 68: Kontekst İçinde (Bağlamda) Zamanların Karıştırılması Yanlışları	559
Tablo 69: Cümledeki Mantık Yürütme Yanlışları	561
Tablo 70: Belirteçlerdeki Yanlışlar.....	566
Tablo 71: Tezlik ve Sürelilik Fiilindeki Yanlışlar.....	568
Tablo 72: Türkçenin Kurallarını Bilmemekten Kaynaklanan Yanlışlar.....	569
Tablo 73: Olumsuz Aktarım Yanlışları	620
Tablo 74: Genelleme Yanlışları	628
Tablo 75: Toplam Yanlışlar Tablosu	630

KISALTMALAR LİSTESİ

bkz.	: bakınız
a.g.e.	: adı geçen eser
ø	: Hiçbir ek bulunmamaktadır.
I	: ı, i, u, ü
A	: a, e
D	: d, t
C	: c, ç
vd.	: ve diğerleri
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve saire
AÜ	: Ankara Üniversitesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: sayfa
S.	: sayı
TDK	: Türk Dil Kurumu
GÜ	: Gazi Üniversitesi
TÖMER	: Türkçe Araştırma ve Uygulama Merkezi
KTMÜ	: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
YDYO	: Yabancı Diller Yüksek Okulu

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, varsayımlar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

İnsanlar çağlar boyunca yaşamlarını birbirleriyle konuşarak sürdürmüşlerdir. Konuşmanın gerçekleşmesinin şartı şüphesiz dildir. Milattan önceki dönemlerden günümüz bilgisayar çağına kadar iletişimi sağlayan temel araç dil olmuştur. İnsan konuştuğu dile göre duyar, düşünür ve yaşar.

Günümüzde dünyanın değişik toplumlarında konuşulan dil sayısı kesin olarak bilinmemekle beraber bu sayının üç bin ile üç bin beş yüz arasında olduğu varsayılmaktadır. Bazı görüşlere göre ise bu sayı dört bin, hatta beş bini aşmaktadır (Demirel, 1990:5; Özen, 1978:9).

Bunun yanında ölü diller olarak nitelenen diller de vardır. Mesela Lâince, Hititçe, Akadca, Keldanice gibi birçok dil günümüzde kullanılmamaktadır.

Dil, “yazılı dil” ve “sözlü dil” olarak ikiye ayrıldığı gibi “ana dil” ve “yabancı dil” olarak da ikiye ayrılır.

Ana dil ile yabancı dil kavramları hâlâ eğitimciler ile dilbilimciler arasında tartışılmaktadır. Dilbilimciler ana dili tanımlarken bireyin çocuk yaşta ailesinden ve çevresinden edindiğini ve bireyin belleğine yerleşen ilk dil olduğunu savunurlar. Dilbilimciler ikinci dil diye ayrı bir kavramdan bahsederler. Onlara göre ikinci dil; bireyin çocuk yaşta edindiği esas ana dilinin yanı sıra bir başka dili de ana dili düzeyinde edinmesidir. Böyle olan bireylere de iki dilli denir (Demircan, 1990:20).

Dünya üzerinde bu kadar çok dilin bulunmasına karşın gittikçe artan uluslararası ilişkiler, ulusların kendi ana dilleriyle iletişim sağlamalarını yetersiz kılmaktadır. Uluslararası ilişkilerin artması bireylerin başka dilleri de öğrenme gereksinimlerini ortaya çıkarmaktadır. Bir dilin başka uluslar tarafından öğrenilmesinin önemini arttıran nedenler kısaca şöyle özetlenebilir:

1. O dili konuşan ülkenin politik ve ekonomik durumu
2. Askeri sözleşmeler
3. Tarihsel ilişkiler
4. Kültürel ve ticari ilişkiler (Türkkan, 1997:227-229).

Konuşmanın gerçekleşmesi için mutlaka iki veya daha fazla kişinin var olması gerekir. Çünkü tek taraflı iletişim olmaz. Kendi kendine konuşan insanlar bile aslında karşısındaki **benle** konuşmaktadırlar. Yine yazılı dili kullananlar da düşüncelerini ve duygularını kendileri dışındakilere iletme amacıyla hayali **benlerle**, kişilerle iletişim hâlineleler.

Dilin doğuşu konusunda çeşitli fikirler bulunmaktadır. Kimilerine göre dil, tabiatın kendiliğinden ortaya çıkardığı bir araçtır. Kimilerine göre ise kutsal kitaplarda belirtildiği üzere Allah tarafından hazır hâlde verilen bir sistemdir (Polat, 1998:5-7).

Her ne şekilde olursa olsun dil, önce sözlü olarak kullanılmaktayken zamanla çeşitli ihtiyaçlardan dolayı yazılı hâle gelmiştir. Dilin yazılı hâle gelmesi ise düşüncenin gözle görülür hâle dönüşmesini doğurmuştur. Sözlü dilde hayali olan imgeler; harfler, kelimeler ve nihayet cümleler sayesinde somutlaşmıştır.

Yazılı dil insanın binlerce yıldan beri kullandığı iletişim araçlarından biridir. Yazının icadıyla bu anlatım aracı ivme kazanmıştır. Toplumlar ve nesiller arasındaki bilgilerin aktarımı yazı sayesinde daha kalıcı olmuştur. Yazılı iletişimin toplumların gelişmiş düzeyine göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Yazılı anlatımın sözlü anlatıma göre birçok yönden üstün yanları vardır. En temel üstünlüğü ise “Söz uçar yazı kalır.” sözünde olduğu gibi süreklilik arz etmesidir. Yazılı anlatımda insanların her türlü duygularını ve düşüncelerini içinde buldukları birçok ortama, hatta gelecekteki insanlara iletebilme özelliği bulunmaktadır. Yazılan bir şeyin tekrar gözden geçirilerek düzeltilebilme imkânının olması ise yazının diğer becerilere göre üstünlüklerinden biridir. Bu da insanın düşüncelerinin olgunlaşmasını sağlamaktadır.

Yazılı anlatım yabancı dil öğretiminde iletişim becerilerinden birisi olup dinleme, konuşma ve okuma becerilerinden sonra gelmektedir. Yazmayı öğrenmenin diğer dil becerilerinden daha zor olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü yazılar kazanılmış bilgi ve tecrübeden yararlanılarak ortaya çıkmaktadır (Özbay 2003:39-40; Coşkun 2009:49-61). Yazmanın kendine has bir süreci bulunmaktadır. Yazmak için öncelikle güdüleme, konu seçimi, yazılacak metin türünün belirlenmesi gibi bir hazırlık aşaması bulunmaktadır. Daha sonra ise bir taslak oluşturulmaktadır. Yazı yazılırken gerektiğinde geri dönülüp düzeltmeler yapılabilmektedir. Son aşama ise yazılan yazının okuyucuya iletilmesi aşamasıdır. Ancak bu aşamalar her zaman kronolojik bir sıra takip etmeyebilmektedir (Tompkins, 1998:111; Demirel, 2000:70-75; Akyol, 2010:107-118).

Öte yandan hem tarihi süreçte hem de günümüzde önemli olan Türkçenin Ruslara öğretimi sırasında temel, orta ve yüksek düzeylerde sorunlar yaşanmaktadır. Bu

sorunlar alfabede, sesletimde, cümle yapısında, zaman kiplerinde, sayı sıfatlarında, vurgu ve tonlamada görülmektedir. Ruslar Türkçeyi öğrenirken dikte ve yazılı anlatımda da sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Rusçanın vurgu ve tonlaması Türkçeden farklı olduğu için bu konudaki sorunlar sistematik olarak devam etmekte, hatta olumsuz aktarımdan kaynaklanan nedenlerden dolayı bazen yıllar sonra bile düzeltilememektedir.

Sözgelimi Türkçede soru ekiyle yapılan soru cümleleri, Rusçada hiçbir ek almadan sadece vurguyla ifade edilmektedir.

Bu doğru mu? Это правда? “Eta pravda?”

Eta=Bu Pravda=Doğru.

Türkçenin Ruslar tarafından düzgün bir şekilde kullanılmaması sonucunda özellikle yazılı anlatımda sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar ise öğrenim sırasında düzeltilip geri dönüt alınmadığı zaman sonraki dönemlerde devam etmekte ve düzeltilmesi zorlaşmaktadır.

Bu araştırmada “Türkçe Rusların yazılı anlatımlarında yaptıkları dil yanlışları nelerdir?” sorusu ele alınmıştır. Bu problem cümlesini cevaplayabilmek için aşağıdaki alt problemler araştırılmıştır.

1. Yazılı anlatımlarında ses bilgisinde yaptıkları yanlışlar nelerdir?
2. Biçim bilgisinde yaptıkları yanlışlar nelerdir?
3. Söz diziminde yaptıkları yanlışlar nelerdir?
4. Sözcük biliminde yaptıkları yanlışlar nelerdir?
5. Yazım yanlışları nelerdir?
6. Noktalamada yaptıkları yanlışlar nelerdir?
7. Türkçedeki yapım ekleri konusunda yaptıkları yanlışlar nelerdir?
8. Bağlaçlar konusunda yaptıkları yanlışlar nelerdir?
9. Kontekst içinde zamanların karşılaştırılması konusunda yaptıkları yanlışlar nelerdir?
10. Cümlede mantık yürütme yanlışları nelerdir?
11. Belirteçler konusunda yaptıkları yanlışlar nelerdir?
12. Tezlik ve sürerlilik fiillerinde yaptıkları yanlışlar nelerdir?
13. Türkçenin kurallarını bilmemekten dolayı yaptıkları yanlışlar nelerdir?
14. Olumsuz aktarımdan kaynaklanan yanlışları nelerdir?
15. Genelleme yanlışları nelerdir?

1.2.Araştırmanın Amacı

Günümüzde Türkçe öğrenen Rusların sayısı gittikçe artmaktadır. Ancak söz konusu bireyler Türkçeyi öğrenirken yazılı anlatımda birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu konuda yapılan çalışmaların sayısı ise çok azdır (Altun 2012:2-145). Bu nedenle bu araştırmanın amacı, Rusların Türkçe öğrenmede yazılı anlatımda karşılaştıkları sorunları ve yanlışları tespit etmek, bunlara çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmanın temel problemi olan Rusların Türkçe öğrenmede yazılı anlatımda karşılaştıkları sorunların tespitine yönelik olarak Gazi Üniversitesi TÖMER, Ankara Üniversitesi TÖMER ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde Türkçe öğrenen Rusların yazılı anlatımda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak elde edilen veriler araştırmanın ilgili bölümünde değerlendirilmiştir:

1.3.Araştırmanın Önemi

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireyler, hem fiziki şartlar hem de dil öğretimi sırasında birtakım sorunlarla karşılaşabilmektedirler. Bu alanda yeterli kaynak eserlerin bulunmaması, uzman öğreticilerin azlığı, devletin Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda resmî bir dil politikasının olmaması sorunların nedenlerinden birkaçıdır.

Kaynakları ve kökenleri bakımından Türkçeden farklı bir dil ailesine mensup kişilerin Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenirken Türkçenin yapısının kendi ana dillerinin yapısından farklı olmasından kaynaklanan sorunlar da bulunmaktadır. Yabancıların Türkçe öğrenmede Türkçenin yapısından kaynaklanan sorunları genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- a. Söylemede
- b. Yazmada
- c. Dil bilgisinde
- d. Okumada
- e. Dinlemede yaşanan sorunlar gibi (Hengirmen, 1988:14-27).

Günümüzde Türkiye'nin Rusya ile olan ekonomik, ticari ve kültürel ilişkilerinin artarak devam etmesi sonucu Rusların Türkçeyi ileri düzeyde öğrenme çabalarına ivme kazandırmıştır. Türkiye ve Rusya'nın birçok konudaki ilişkilerinin artmasının yanı sıra Türkiye ile eski Sovyetler Birliği topraklarında kurulmuş olan ülkelerle ilişkileri de gelişmiştir. Eski Sovyetler Birliği topraklarında kurulan bu devletlerde ise hâlâ çok

sayıda Ruslar yaşamaktadır. Kazakistan, Özbekistan gibi eski Sovyetler Birliği topraklarında kurulan bu yeni devletlerin bazıları tarihi Türk lehçelerinin konuşulduğu devletler olmasına karşın Gürcistan, Ermenistan gibi bazı devletlerde farklı diller hüküm sürmektedir. Günümüzde Türkçe sadece Rusya'da rağbet görmeye kalmayıp özellikle eski Sovyetler Birliği topraklarında yaşayan ve tarihi Türkçenin kaynaklarını barındıran coğrafyada yaşayan Ruslar arasında da son derece önemli hâle gelmiştir. Bu bağlamda Türkçenin Ruslar tarafından düzgün anlaşılıp kurallarına uygun bir şekilde yazılı olarak ifade edilmesi uzun süre birlikte yaşanan ortak tarihin ardından her iki dili konuşanların yeniden yakınlaşması bakımından önemlidir.

Ruşçada bulunan “semaver”, “kolbasa” gibi birçok yaygın ifadenin yanı sıra “Türk gibi bağdaş kurmak”, “Türk kahvesi” vb. birçok kültürel motifler de Türk kaynaklıdır.

Bu çalışma ayrıca Türkçenin Ruslara öğretimi konusundaki bilimsellikten uzak sadece tecrübelerle dayanan çalışmaların irdelenip güncel hâle getirilmesi bakımından da önem arz etmektedir.

Araştırmanın Rusların Türkçeyi daha kısa sürede ve düzgün olarak öğrenmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca Rusların yaşadıkları Orta Asya Türk Cumhuriyetleri, Moldova, Ukrayna, Beyaz Rusya, Bulgaristan gibi ülkeler arasındaki kültürel, ekonomik ve dostluk bağlarını geliştirmede dolaylı olarak önemli rol alacağı tahmin edilmektedir.

Araştırmanın Türkçe öğrenen Rusların yazılı anlatım sorunlarından yola çıkılarak Türkçenin Ruslara öğretiminde yeni müfredat ve program geliştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırma Rusların Türkçeyi öğrenirken karşılaştıkları sorunların tespit edilmesini kapsadığı için araştırma sonucunda Türkçenin bilimsel olarak Ruslara öğretimi konusunda metot geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Yapılan bu araştırma İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümündeki Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine ilgi duyan lisans yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yeni ufuklar açabilecektir.

Araştırmanın ayrıca Türkçenin Ruslara öğretimi alanında öğretmen yetiştirilmesi konusunda da yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2012-2013 eğitim öğretim yılında Ankara Üniversitesi TÖMER, Gazi Üniversitesi TÖMER ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde Türkçe öğrenen Ruslarla sınırlıdır.

1.5.Araştırmanın Varsayımları

1. Ruslar Türkçe öğrenmede yazılı anlatımda dil yanlışları yapmaktadırlar.
2. Araştırma kapsamında alınan örneklem evreni temsil etmektedir.

1.6.Tanımlar

Dil: Heidegger (2001:24) dili tanımlarken “Dil, insanın evidir.” demektedir.

Dilin tanımı da en az dil kadar eski olup “Dil nedir?” sorusuna verilen cevaplar çok çeşitlidir. Mesela Roucek (1968:6) dili şöyle anlatır: “Dil, insanlar arasında bir iletişim aracıdır”. Longecker’e (1972:1) göre ise dil; anlamlar ve ses dizileri arasında ilişki kuran bir ilkeler takımıdır.

Aksan (1977:55; 2001:13-15) da dili; düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge olarak açıklar. Dilâçar (1968:28) dilin bireyler arasında anlaşmayı sağlayan toplumsal bir sistem olduğunu belirtir. Gencan (1975:1-9) dili duygu, düşünce ve dileklerimiz anlatmaya yarayan ses imlerinden ibaret saymıştır. Korkmaz (1996:1-2) dili bildirim aracı olarak tanımlamaktadır. Hengirmen (1995:29-33) dili kalkınmayla, toplumla, bilimle, dinle ilişkilendirerek bu konudaki yorumlarını anlatmaktadır. Ediskun (2007:9-10) dilin tanımını yaparken dilin geniş ve dar anlamından bahsetmekte, dilin iç ve dış yönlerini açıklamakta, Hengirmen gibi dilin diğer bilimlerle bağlantılarını ortaya koymakta, dilin hangi özelliklere sahip olduğunu anlatmaktadır. Koç (1996:13) dili bir bilginin ya da niyetin zihinler arası iletişim yolu olarak görmekte ve Almanca, İngilizce, Fransızca gibi dillerdeki karşılığını belirtmektedir. Çongur (1999:25-26) ise dil konusunu incelerken Muharrem Ergin, Zeynep Korkmaz, Doğan Aksan, Tahsin Banguoğlu gibi bazı Türk dilcilerin tanımlarına yer vererek dili “*konusmak ve düşüncenin kelimelerle anlatımı*” şeklinde yorumlamıştır.

Kalinin (1971:12) de Eduskun gibi kelimeyi tanımlarken iç ve dış görünüşten bahsetmektedir. Kelimenin dış görünüşü onun kılıfıdır. İşte bu kılıf sayesinde ifade duyulup görülmektedir. Kelimenin iç görünüşü ise onun anlamı, manasıdır. Avanesov (1956:7) dilin temelini oluşturan kelimelerin ses birimlerinden oluştuğunu belirtmektedir.

Dil, “yazılı dil” ve “sözlü dil” olarak ikiye ayrılır (Özdemir, 1998:14).

Yazılı Dil: Konuşulan seslerin belirli sembollerle yazıya aktarılmasıdır.

Yazılı Anlatım: Duygu ve düşüncelerini düzgün bir şekilde ifade etmek için öğrenciler tarafından uygulanan yazılı anlatım biçimidir (TDK, 2005: 1205). Kişinin duygu ve düşüncelerini, görüp duyduklarını yazıyla ifade etmesidir.

Sözlü Dil: Günlük iletişimde kullanılan seslerdir.

Sözlü Anlatım: İnsanların duygusal iletişimde buldukları konuşmanın hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma türleri olmak üzere ikiye ayrılmakta olup konferans, münazara, sempozyum, panel, forum, açık oturum, söylev, röportaj, mülakat, kendini tanıtmaya, tanışma ve tanıştırma, vb. türleri bulunmaktadır (Gündüz, 94:133; Ağca,1999:182-186).

İnsan konuştuğu sırada düşünebildiği için konuşmanın zeka ve hafızayla da ilişkisi bulunmaktadır.

Anlam Bilgisi: On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru gelişmeye başlamıştır. İlk başlarda dilin sadece anlam yönünü ele alıyordu. Oysa günümüzde dilin düşünce yanını, sesle düşünce arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Anlam bilgisi kendi içinde durgun ve gelişmeli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Aksan, 1995:30).

Anlatım Bozukluğu: İfadenin anlaşılmasını güçleştiren ya da yanlış anlaşılmasına neden olan söyleyiş kusurlarıdır (Kavcar, 2004: 28).

Ana Dil: Bireyin ailesi ve çevresinden edindiği dildir.

Yabancı Dil: Bireyin kendi ana dili dışında edinmeyip öğrendiği dildir.

Alfabe: Harflerden meydana gelmektedir (Aksan, 1995:42-62; Ergin, 2008:29; Gencan, 2007:25-33).

Harf: Sesleri karşılayan işaretlerdir.

Sözcük Bilgisi: Bazı dil bilimciler anlam bilgisi ve ad bilgisini de bu kavrama katmaktadırlar. Yakın zamanlara kadar dilin söz varlığını, söz hazinesini, dildeki öğelerin özellikle de biçim bilgisi bakımından niteliklerini, köklerini, tarihsel gelişimlerini incelemektedir. Ancak günümüzde her kelimeyi kendisinin de bulunduğu

anlam alanı içinde ele almakta ve toplumla yoğun ilişkili bir hâlde bu alan içinde bir değer dizgesi olarak düşünüp incelemektedir (Aksan, 1995:30).

Dil Bilgisi: Dilin işleyişini ve sunduğu düzeni ortaya koyar. Biçimbilim ve söz dizimi içerir (Vardar, 2002:73). Dil Bilgisi bir kurallar bütünüdür. Bu kurallar dilde bulunan ses, kelime, cümle ve anlam özellikleriyle ilgili ilişkiler kurmaktadır. Eski çağlardan beri ilgili insanların kafalarını kurcalayan dil bilgisi anlam ve seslerin öğretilmesinde de önem arz etmektedir. Bu bağlamda son yıllara kadar dil bilgisi öğretiminde genellikle kural adlarının ezberletilmesi yolu benimsenirken günümüzde bu geleneksel yöntemden uzaklaşmaya çalışan çeşitli yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Dil Bilgisi öğretimi konusundaki temel yaklaşımlara göre;

- Kural ezberletmek yerine dili kullanarak dilin kurallarını sezdirip fark ettirmek,
- Öğrenme ortamını beceri kazandıracak hâle getirmek,
- Öğretmek yerine öğrenilen ve kazanım hâline dönüştürmek,
- Dil bilim çalışmalarından da yararlanmak,
- Yazma ve konuşma becerilerini destekleyici nitelikte olmasını sağlamak,
- Dil Bilgisi faaliyetlerinin konuşma, yazma ve okuma metinlerinde yer almasını sağlamak gibi noktalara dikkat çekilmektedir (Karadüz, Adnan 2009:286-303; Demirel, Özcan 2000:91-100).

Biçim Bilgisi: Kök kelimeleri, ekleri, köklerle eklerin birleşme şekillerini, eklerin anlamlarını, görevlerini, türetme ve çekim özelliklerini, ayrıca şekille ilgili diğer konuları incelemektedir. Biçim Bilgisi genellikle eklemeli dillerde kullanılmaktadır. Dildeki bütün değişimler bu ek birleşmesine dayanmaktadır. Biçim Bilgisinin temel öğeleri olan ekler ve köklerin belirli kurallar çerçevesinde birleşmeleri sonucunda dilin temel söz varlığı da ortaya çıkmaktadır. Eklemeli bir dilde meydana gelen şekil bakımından anlama, türetme, birleştirme, kalıplaşma, anlam kayması, anlam genişlemesi gibi tüm dil olayları biçim bilgisinin temel taşlarını oluşturmaktadır (Kormaz 2009:5-10).

Söz Dizimi: Cümlelerle ilgili olguların ve cümle düzeyindeki dilsel birimler arasında kurulan bağlantıların tümüdür (Vardar 2002:182). Kelimeler yan yana belirli kurallar çerçevesinde dizilerek cümleleri ya da kelime gruplarını oluşturmaktadır. Söz Dizimi kuralları dillere göre bazı değişiklikler göstermekle beraber yapıları bakımından ortak ve benzer özellikleri de barındırmaktadır. Nitekim dünyadaki diller tasnif edilirken söz dizimine göre de tasnif edilmektedir.

Söz Diziminde önemli bir yer işgal eden kelime grupları tek kelime ile ifade edilemeyen varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri belirterek bazen bunları genişletip belirtmektedir (Korkmaz 2008:9-42). Bu çalışmanın konusu olan Türkçe ve Rusçadaki kelime grupları isim bakımından birbirine benzemektedir. Çalışmada kullanılan belli başlı kelime grupları; isim tamlaması, sıfat tamlaması, sıfat fiil (fiilimsi), isim fiil (adlaştırma), zarf fiil (zarflaştırma), tekrar (ikileme), edatlar, bağlaçlar, yardımcı eylemler şeklindedir (Aksan, 1995:29).

Cümle: Bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi, tümceye denir (TDK, 2005: 377).

Ses Bilgisi: Eski Hint ve eski Yunandan beri dille uğraşanların ilgisini çekmiştir. Son yüzyılda bu alandaki çalışmalar hız kazanmıştır. Ses Bilgisi insan dilinin seslerinin meydana geliş şekilleri, özellikleri, dinleyiciye ulaşma şekli, dinleyicinin sesleri alması gibi dilin ve bildirişmenin ses yönünü incelemektedir. Sesbilim kendi arasında durgun (betimsel), gelişmeli (tarihsel ses bilgisi), deneyli gibi kısımlara ayrılmaktadır (Aksan, 1995:25-29).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Bilgiler

Tarih içerisinde belirlenen bir dilin sözlü ve yazılı kuralları ana dili olarak edinilen dilin yabancı dil olarak öğreniminde bazı olumlu ya da olumsuz etkenlerin doğmasına neden olmuştur. Bu durumda bir dilin yabancı dil olarak öğrenimi ve öğretimi konuları ortaya çıkmıştır. Yabancı dil öğretim yöntemleri ve teorileri temelde bazı felsefe kuramlarına dayanmaktadır. Söz konusu kuram, yaklaşım ve yöntemlerden belli başlılarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

2.1.1.Yabancı Dil Öğretim Kuramları, Yaklaşımları, Yöntemleri ve Teknikleri

2.1.1.1.Yabancı Dil Öğretim Kuramları

1.Davranışçı Öğrenme Kuramı

Yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkmaya başlayan kuram insanın sadece gözlenebilen ve ölçülebilen davranışlarını ele almaktadır. Düzenli ve sistematik olarak cereyan eden davranışlarla alışkanlıkların ortaya çıkış şekillerini açıklamaktadır. Bu kuram zihin gibi gözlenilmesi mümkün olmayan olguları incelemekten uzaktır. Kuram Pavlov'un köpekler üzerinde yaptığı klasik koşullanma temeline dayanmaktadır.

Kuram, öğrenmeyi bir alışkanlık oluşturma süreci şeklinde görmekte, yeni öğrenilen bilgilerin ise eski alışkanlıkların yerine geçtiğini savunmaktadır. Alışkanlık benzer uyarıcılara karşı benzer tepkiler oluşturmaktadır. Bu da uyarıcıya karşı verilen tepki ilişkisini güçlendirmektedir. Birey yabancı dil öğrenirken ilk edindiği ana diline benzer durumları daha önceki alışkanlıkları çerçevesinde tekrarlayabilir. Yeni alışkanlıkların kazanılması ise diyalog, ezber, taklit ve model kişiyle pratik yapma yoluyla mümkün olabilir. Alışkanlıkların oluşması için şartlanmanın en temel öğelerinden olan hatadan mümkün olduğunca kaçınmak gerekir. Bu kurama göre bireyin yabancı dil öğrenirken hata yapmasının nedeni daha önce edinmiş olduğu ana dilinin araya girmesidir. Bir başka deyişle ana dilinden olumsuz aktarım söz konusudur. Bu nedenle bu kurama göre ana dilden gelen olumlu aktarımların desteklenmesi, olumsuz aktarımların ise mümkün olduğunca ortadan kaldırılması yerinde olacaktır. Bunun için ise bu çalışmada da

uygulandığı gibi ana dili ile yabancı dil arasındaki benzerlikler ve farklılıklar belirlenir. Yabancı dilin daha doğru ve daha kısa bir zaman diliminde öğretilmesi için olumsuz aktarımların önüne geçilmeye çalışılır (Ellis, 1985:23; Larsen- Freeman ve Long, 1991:55; Lightbown ve Spada, 2003:35; Richards ve Schmitt, 2002:118; Bacanlı:2002:164).

Karşılaştırmalı çözümlene yaklaşımı da bu kuram çerçevesinde geliştirilmiştir. Lado'nun ilk örneklerini savunduğu bu yaklaşıma göre birey yabancı dildeki bilgileri öğrenirken ana dilindeki kavramlara göndermelerde bulunmaktadır. Bir başka deyişle öğrendiği yabancı dili edindiği ana diliyle karşılaştırmaktadır. Buna göre birey yabancı dil öğrenirken betimleme, seçme, karşılaştırma ve öngörme gibi aşamalardan geçmektedir. Buradaki temel amaç diller arasındaki farklılıkları, olumsuz aktarıma neden olacak güçlükleri belirleyerek hataları ortadan kaldırmaktır.

2.Rasyonalist Öğrenme Kuramı

Chomsky'nin açıklamalarının önemli olduğu bu kuram davranışçı öğrenme kuramına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu kurama göre dil edinim süreci bir alışkanlık oluşturma süreci olmayıp kural oluşturma sürecidir. Dil edinme süreci şartlanma sonucuna bağlı olarak sonradan öğrenme eylemi değil, insanın doğuştan getirdiği kendisine has bir dil edinim düzeneği ile gerçekleşmektedir. İnsan doğuştan dil yetisiyle doğduğu için çevreden etkilenmemektedir. İnsanın doğuştan gelen dil edinme yeteneği sayesinde kişinin dil edinmemesi diye bir durum söz konusu olamaz. Bu da tüm dillerde var olan dil edinim düzeneği sayesinde olmaktadır. Bu düzeneğe göre konuşma seslerini, diğer seslerden ayırabilme yetisi; dilsel olayları farklı kısımlara ayırıp düzenleyebilme yetisi, belli durumlarda sadece belli bir dil dizgesi mümkün olup başka dizgelerde mümkün olmadığı bilgisi, karşılaşılan dil bilimsel verileri en basit uygun düzeye göre şekillendirme ve aşama aşama ilerletebilme yetisi en temel dört ögedir.

Kuram, davranışçı öğrenme kuramının dili taklitten oluşan bir alışkanlık oluşturma sürecine de karşı çıkarak bireyin farklı yaş dönemlerinde farklı dil öğrenme sürecinden geçtiğini savunur. Buna göre bireyin çocukluk dönemi ile yetişkinlik döneminde oluşturduğu kelimeler ve hatalar da farklıdır. Kuram çocuğun dil edinim sürecinde varsayım – sınav yoluyla dil edinmesi kendine özgü bir süreç olup bu süreç aşamalı olarak ilerlemektedir. Yabancı dil öğrenme süreci de bunun gibi bir varsayım – sınav yoluyla kural oluşturma sürecidir. Bu süreçte yapılan hatalar ana dili edinme sırasında yapılan olağan hatalar gibidir.

Bu kurama göre yabancı dil edinimi ana dili edinimi sürecine benzer, ancak yabancı dil öğrenim süreci davranışçı yaklaşımın iddia ettiği gibi hatalarla dolu, bozuk bir süreç olmayıp sistematik ve kademeli olarak ilerlemektedir. Yabancı dil öğrenimi ana dili öğrenimi sürecine paralel bir süreçtir. Kurama göre bu çalışmada da gerçekleştirildiği gibi öğrenilen dilin özelliklerini bilmek önemlidir. Burada hedef dil ikinci dil hâline gelinceye kadar bir ara dili oluşturmaktadır. Ara dil hedef dilden farklı olarak bazen hatalarla dolu olabilir. Ara dil; ana dil ve hedef dile benzer olsa da farklılıklarından dolayı her iki dilden bağımsız bir dildir (Ellis, 1985:50-51; Kocaman ve Osam, 2000:11; Holden, 2004:5; Maviş, 2006:35).

3.Bilişsel Öğrenme Kuramı

Kuram 1950'lerde Rasyonalist kuram gibi davranışçı kurama tepki olarak ortaya çıkmıştır. Davranışçı yaklaşımın savunduğu insanın doğrudan gözlenebilen davranışlarını inkâr etmemekle birlikte insanda gözlenemeyen zihin yapısı ve işleyişi gibi durumların da olduğu tezinden hareket eden bilişsel psikologların yaptıkları araştırmalar önemlidir. Kuramı savunanlar öğrenme işinin şartlanmayla açıklanmasının yetersiz olduğunu ayrıca bir de organizma etkisi olduğunu ileri sürmüşlerdir. Dışarıdan gelen bir veri insanın zihninde çeşitli işlemlerden geçerek yeniden şekillenmektedir. Öğrenme süreçleri de bu nedenle bilişsel süreçlerle açıklanabilir.

Kurama dayalı olarak bilgiyi işleme, yarışma modeli ve Krashen'in denetleme modeli olmak üzere bazı yaklaşımlar geliştirilmiştir (Maviş, 2006:43; Larsen – Freeman ve Long, 1991:240; Senemoğlu, 2005:267).

4.Sosyal Öğrenme Kuramı

Kuram bireyin toplumsal bir varlık olduğu için öğrenmenin de toplum içerisinde etkileşim sonucunda geliştiğini savunmaktadır. Birey düşünce ve deneyimlerini toplum içerisinde etkileşim sonucunda paylaşma yoluyla kendine özgü belleğini oluşturmaktadır. Davranışçı ve bilişsel kuramlardan etkilenen bu kuram dil gelişiminin çocuğun çevresindekilerle etkileşim sonucu meydana geldiğini vurgulamaktadır. Öğrenme; öğretmen, arkadaş, aile gibi öğreticiler eşliğinde sosyal bir ortamda gerçekleşmektedir. Buna göre dil öğrenimi de canlandırma, görsel ve simgeleştirme yoluyla oluşmaktadır. Sosyo-egitimsel model, Schumann kültür uyumu modeli, karmaşıklık hipotezi ve Anderson ana dilleştirme modeli bu kuram çerçevesinde geliştirilmiştir (Korkmaz, 2002:199; McLaughlin, 1991:111; Larsen – Freeman ve Long, 1991:253).

Yabancı dil öğretiminde “yöntem” ve “yaklaşım” kavramları birbirlerine benzemekle birlikte farklı anlamlar ifade etmektedirler. Yöntem; amaca götüren yolların en kısası olup her bir yöntemin dayandığı bir yaklaşım bulunmaktadır. Yabancı dilin öğretimi sırasında dilin belirli bir sistem çerçevesinde planlı bir şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Bu noktada yöntemi “genel bir plan” şeklinde nitelendirmek mümkündür. Yaklaşım ise daha çok teoridir. Yaklaşım teorisi yöntemin genel hatlarını belirlemektedir. Sınıftaki dersin işlenişi konusunda verilen tüm kararlar belirli yaklaşım temeline dayalı olmakla birlikte aynı zamanda yöntemin de bir parçasıdır.

Yabancı dilin öğretimi sırasında dilbilimden ve dilbilim kurallarından yararlanmak gerekmektedir. Bu çalışmada da kullanılan mukayeseli dilbilim sayesinde hedef kitlenin dilinin bilinip öğretilecek dille karşılaştırılması bazen dil öğretimi hızlandırabilmektedir.

Yabancı dildeki ifadeler ve kavramların hepsi mekanik olmayıp duygusal kavramları da barındırmaktadır. Bu noktada ruhsal dilbilim, insan bilim gibi bilim dalları yabancı dil öğretimine katkıda bulunabilmektedirler.

Öğrencideki yeteneklerin keşfedilip geliştirilmesi eğitimin en önemli işlevlerinden birisidir. Yabancı dil öğretimi sırasında öğrencinin yeteneğinin çok kısa bir süre içerisinde tespit edilip uygulamaya geçilmesi diğer eğitim alanlarına oranla daha fazla ön plandadır. Geleneksel öğretim sisteminde yabancı dil öğretiminde de diğer bilim dallarında olduğu gibi öğretmen merkezli bir yöntem izlenmiştir. Ancak günümüz eğitim sisteminde öğrenci merkeze alınmış olup eğitim sürecine aktif olarak katılması planlanmıştır. Özellikle yabancı dil öğretiminde öğrenci merkezli bir eğitimin yürütülmesi kaçınılmazdır. Aksi durumda eğitim bir öğrenme ortamı yerine öğrenememe ortamına dönüşür (Kavcar, 2004:59).

Yabancı dil öğretimi yüzyıllardır sorun olmuştur. Çünkü XVIII. yüzyıla gelinceye kadar hiçbir dilin betimlemesi kesin olarak yapılmamıştır. Yaşayan dilleri öğrenmek daha sonra moda olmuştur (Yüce, 2005:82). Bu çağa kadar dil öğretimi konusunda yazılan kitaplara da sıklıkla rastlanmamaktadır. Diller hakkında açıklayıcı birtakım yazılı kaynaklar olsa da bu kaynaklar dili betimlemek amacına yönelik olmayıp dilin kullanımında karşılaşılan bazı sorulara cevap vermek için yazılmıştır.

XVIII. yüzyılda, öğrenilen yabancı dilin kurallarını belirleyip biçimlendirme başladı. Bu yüzyılda dilbilimciler İngilizceyi betimlerken Lâtin ve Yunanca gibi bükümlü dillerin kurallarından yararlandı. Bu konudaki yöntem de “Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi” denildi. Yabancı dil öğretiminde XX. yüzyıla kadar bu yöntem kullanılageldi.

XX. yüzyılın ilk yarısında yapılan çalışmalarda Bloomfield ve Sapir (1921:5-23) gibi dilbilimciler dili yeniden betimleyerek öğrenmenin koşullandırma yoluyla yapılmasını savundular (Demircan, 1990:141-145).

2.1.1.2.Yabancı Dil Öğretim Yaklaşımları

Dil öğretimiyle ilgili olarak çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Dil öğretimiyle ilgili olarak hazırlanan kitaplarda temel alınan bu yaklaşımlar kısaca şöyledir:

1.Yapısalcı Yaklaşım: Bu yaklaşımla hazırlanan kitaplarda dil bilgisi ağırlıklıdır. Öğretmen merkezlidir. Dil Bilgisi kuralları tümevarım yöntemiyle öğretilmektedir. Burada amaç belirli dil yapılarının öğretimidir.

2. Durumsal Yaklaşım: Bu yaklaşıma göre hazırlanan dil öğretim kitapların içerikleri günlük hayattaki gerçek durumlardan oluşmaktadır. Dil Bilgisi kuralları tümevarım yoluyla verilmekle birlikte zaman zaman geriye dönüş yapıp tekrar edilerek sarmal bir şekilde işlenebilmektedir.

3. Kavramsal (İşlevsel) Yaklaşım: Dil öğretiminde son yıllarda sıklıkla başvurulan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre dilin belirli işlemleri olup bu işlevleri uygulayabilmek için farklı dil yapıları ya da cümle kalıplarının kullanılması öngörülmektedir. Dilin işlevsel yapıları; çağrı ya da yönlendirme, duyguları aktarma, bilgi aktarma, bilgi alıp verme, betimleme ve öyküleme olarak özetlenebilir. Bu yaklaşıma göre önemli olan dil bilgisi kurallarını öğretmek olmayıp işlevsel yapıların öğretimi yapılarak dilin kullanımını sağlamaktadır.

4. Dil Becerisi Merkezli Yaklaşım: Bu yaklaşımda dört temel dil becerileri olan dinleme, okuma, konuşma ve yazmanın öğretimi esas alınmaktadır.

5. Konu Merkezli Yaklaşım: Tematik yaklaşımdır. Bu yaklaşımla yazılan kitaplar ise öğrencinin ilgi ve eğilimlerine göre kaleme alınmaktadır. Sınıf içindeki uygulamalarda her öğrenciye belirli konular verilmektedir.

6. Belirli Alan Merkezli Yaklaşım: Mesleki dil öğretiminde bu yaklaşımdan yararlanılabilmektedir. İçerik düzenlenmesi ise doğrusal, sarmal ve modüler olmak üzere farklı yaklaşımlarla belirlenebilmektedir (Demirel 2000:29-34).

2.1.1.3.Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri

Yabancı dil öğretiminin temelinde sınıf içindeki koşulların uygunluğu belirleyici bir etkidir. Bu konuda ortaya atılan yaklaşık 36 yöntem vardır. Ancak bunlardan bazıları hiç uygulanmamıştır. Bazılarının ise yöntem olup olmadığı tartışılmaktadır. Söz konusu yöntemlerden en çok kullanılanlardan bazıları kısaca şöyledir:

1. Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi: Latince öğretiminin etkisiyle geliştirilmiş ve günümüze kadar kullanılmış olan bir yöntemdir. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru okullarda kullanılmıştır. Daha çok akla dayalı çözümlenmeler, kuralları öğrenme ve karşılaştırmalı çalışmalara yer verir. Bu yöntemde konuşma becerisinin geliştirilmesine önem verilmez (Aktaş, 1996:203/206).

2. Düzvarım Yöntemi: Bu yöntem, “Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi”ne karşı bir tepki olarak 1950’lerde ortaya çıkmış, dünyada ve Türkiye’de çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Düzvarım yöntemi yabancı dil öğrenmenin ana dili öğrenmeyle aynı olduğunu ileri sürer. Bu yöntem, çok açık bir şekilde, öğretilecek olan dil ile buna karşılık gelen kavram arasında dolaysız bir bağlantının kurulmasını esas alır (Brown, 2007:21).

3. İşitsel-Dilsel Yöntemi: Bu yöntem 1940’lı ve 1950’li yıllarda ortaya çıkmış ve “Davranışçı Psikologlar” ile “Yapısalcı Dilbilimciler”in görüşlerinin etkisi altında kalmıştır. Avrupa ve Amerika olmak üzere ikiye ayrılan yapısalcılığın en önemli savunucularından birisi olan İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure’e göre dil araştırması; dilin tarihi evrimini araştıran art zamanlı inceleme ve dilin belli bir zaman kesiti içindeki durumunu inceleme, yani eş zamanlı inceleme olmak üzere ikiye ayrılır (Demir; Yılmaz, 2003:35). Ordu yöntemi de denen yöntem özellikle Amerikan ordusunda II. Dünya Savaşı sırasında oldukça başarılı sonuçlar vermiştir. Dilin konuşma olduğunu vurgulayan bu yöntemde alışkanlıklar önemlidir.

4. Bilişsel Öğrenme Yöntemi: Bu yöntem “Bilişsel Öğrenme” kuramcılarında Ausubel ile ünlü dilbilimci Chomsky’nin görüşlerinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Öğrenmeyi, düşünme doğrultusunda ele alır. Bu zihinsel algılama öğrenciler için dil öğrenimini daha zevkli hâle getirir. Dil bir alışkanlık ürünü değil, yaratıcı bir süreçtir (Demirel, 2004:39-40; Demircan, 2005:205).

5. İletişimci Yöntem: Dilin iletişim kurma olgusundan hareket edilerek ortaya atılan yöntemdir. Dil kullanım modelini seçerek öğretim biçiminin, araç-gereçlerin, öğretmen ile öğrenci rolleri ve davranışlarının, sınıf içi etkinlikler ile uygulamalara göre düzenlenmesi yöntemin genel amaçlarındandır. Bu yönteme göre yabancı dildeki kuralları öğretmekten çok uygulama sahasında bilinmesi gerekenler öğrenimin asıl amacı olmalıdır (Demirel, 2004:42-51; Demircan, 2005:249).

6. Telkin Yöntemi: Bulgar psikiyatrist Lozanov tarafından geliştirilmiştir. Bu yöntemin yabancı dil öğretimine getirdiği en önemli katkı sınıf içi iletişimin rahat bir ortamda yapılmasını sağlamasıdır. Bu amaçla yabancı dil sınıfları rahat iletişim

kurulacak şekilde düzenlenmekte ve en etkili ders aracı olarak da müzikten yararlanılmaktadır. Yabancı dil öğretilen mekân bir oturma odası görünümündedir. Öğrencilere sıra yerine koltuklarda oturup loş ışık altında derinden gelen müzik eşliğinde dersleri yapmaktadır (Demirel, 2004:54).

7. Grupla Dil Öğretim Yöntemi: Amerikalı psikiyatrist Curran tarafından geliştirilmiştir. Grupla terapi tekniği izleyen bir psikiyatrisin seanslarda izlediği yaklaşım gibi yabancı dil öğretiminde de benzer bir uygulamanın etkili olacağı varsayımından yola çıkan Curran, bireylerin ikinci bir dili öğrenirken hata yapma korkusu ve iç kaygı yüzünden kendilerini iyi ifade edemediklerini gözlemlemiştir. Sorumluluğun paylaşılması ile ikinci bir öğrenmenin kolaylaşacağını öne süren Curran, sınıf içindeki öğretmen-öğrenci ilişkilerini danışman ilişkisi içinde görmektedir (Demirel, 2004:54).

8. Sessizlik Yöntemi: Gettegno tarafından 1972 yılında geliştirilmiştir. Bu yöntemle ders işlerken sadece öğrenciler değil, öğretmen de sessiz kalmayı tercih etmektedir. Bu yöntemin en önemli özelliği öğrencinin sınıftaki hareketleri dikkatle izlemesi, öğretmen ve sınıf arkadaşlarının söylediklerini dinlemesi ve bunlardan anlam çıkarmasıdır (Demircan, 1986:79-90; Demircan, 2005:208).

9. Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi: San Jose State Üniversitesi psikoloji ana bilim dalı profesörü Asher tarafından geliştirilen bu yöntem psikolojide yer alan öğrenme kuramlarından **İz Kuramına** (Trace Theory) olan yakın ilişkisiyle tanınır. Asher, ikinci dil öğreneni bir çocuğun gelişmesiyle paralel görür. Asher'e göre, çocuklara yöneltilen konuşmalar daha ziyade çocukların fiziksel bir şekilde tepkide buldukları, cevap verdikleri emirlerdir. Fiziksel tepki sözlü tepkiden önce gelir (Demirel, 2004:56; Demircan, 2005:221).

10. Seçmeli Yöntem: Yöntemler karması ya da yöntem zenginliği anlamında kullanılan yöntemde amaç, öğretmenin **sınıf** içinde her yöntemin iyi taraflarını değişik eğitim durumlarında kullanılabilesidir. Mesela, sözcük öğretiminde **düzvarım yöntemi**, konuşma becerisini kazandırmada **kulak dil alışkanlığı yönteminin** kullanılması gibi. Bu yöntemin başarısı veya başarısızlığı tamamen öğretmenin sorumluluğu altındadır. Bu yöntemin kesin kuralları yoktur (Demirel, 1990:31; Demircan, 2005:162).

11. Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Yöntemi

Ankara Üniversitesi TÖMER kendine özgü yeni bir yöntem geliştirmiş ve buna da "sentezci yöntem" adını vermiştir. Sentezci yöntemin en önemli özelliği tüm

yöntemlerin uygulamalarda en yararlı görülen yönlerinin alınarak bunların yeni bir sentezinin yapılmasıdır (Hengirmen, 2000:1).

Ankara Üniversitesi TÖMER yönteminin sekiz yıllık bir uygulama döneminden sonra ortaya koyduğu temel ilke ve prensipler şu şekilde özetlenebilir:

1. Dil bir bütündür. Bir vücudu oluşturan organlar gibi dili de oluşturan temel öğeler vardır.

2. Dilin temel öğeleri konuşma, yazma, dinlediğini anlama, okuduğunu anlama gibi dört temel beceridir.

3. Aynı derecede önem verilen dört temel becerinin kazandırılmasına yardımcı olmak üzere dikte ve dil bilgisine önem verilir.

4. Dil öğretiminin amacı; duygularımızı, düşüncelerimizi yazılı ve sözlü olarak yeni bir dilde anlatmaktır. Yeni dildeki bütün bilim ve kültür kaynaklarını yazılı ve sözlü olarak anlayabilecek becerileri kazanmaktır.

5. Ruhsal ve bedensel açıdan insan beyni bir bütün olduğu için düşünme sırasında analiz ve sentez işlemleri bir arada yapılır. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde de tümevarım ve tümdengelim bir arada kullanılmalıdır.

6. İnsan tabiatına aykırı hiçbir şey uzun ömürlü olmaz. Bu nedenle en iyi yöntem, insanın düşünce yapısına, yani bilinç üstü ve bilinçaltı etkinliğine en uygun yöntemdir.

7. İnsanın tabiatında ezber, düşünme, analiz, sentez ve taklit gibi yetenekler vardır. Dil öğretiminde bu yeteneklerin hepsinden istifade edilmelidir.

8. Ankara Üniversitesi TÖMER'de dört beceriyi oluşturan konuşma, yazma, dinlediğini anlama, okuduğunu anlama derslerine ek olarak dikte ve dil bilgisi dersleri de öğretilir.

Bu yöntemde derslerin özellik ve işlevleri de kısaca şöyledir:

1. Dikte dersiyle, konuşma yoluyla öğrenilen soyut sesler yazı yoluyla biçimlendirerek somut bir duruma getirilmektedir. Diktede kelimeler cümlede, cümleler de metin içinde öğretilir. Diktede ezber çalışmalarına da yer verilir. Yöntem insandaki ezber becerisinden istifadeye önem vermektedir.

2. Sözlü anlatım: Bu yöntemde öğretim öğrenci merkezlidir. Derste öğrenci konuşur, öğretmen daha çok gerektiği zaman müdahale eden bir yönlendiricidir. Çünkü öğrenci kendisi konuşursa yüzde 70 öğretmen konuşursa yüzde 20 öğrenecektir.

3. Yazılı anlatım: Ankara Üniversitesi TÖMER yönteminde direkt yöntem ile işitsel-konuşsal yöntemler başta olmak üzere birçok yöntemin son plana ittiği yazma becerisi, konuşma ve dinleme becerisi kadar önem kazanmaktadır. Yazma da konuşma

kadar önemlidir. Konuşma ve yazma olmadan öğrenilen bilgiler pekiştirilmez. Yazma becerisine de öteki beceriler gibi eşit derece önem verilir ve yazma becerisini geliştirmek için çeşitli uygulamalar yapılır.

4. Dinleme anlama: Dinleme becerisinin gelişmesinde ses kayıtları ve video filmleri kullanılır. Bu derste, kelime ve cümledeki vurgulama öğretimine önem verilir. "U" biçimindeki küçük sınıflarda video filmler vasıtasıyla dinleme becerileri geliştirilir.

5. Okuma anlama: Okuma becerisini geliştirmeye özel bir önem verilir. Okunan metnin anlaşılması ve anlaşılın metnin başkalarına anlatılması için gözlem, analiz, sentez ve kontrol adı altında değerlendirilen dört aşamalı bir yol izlenir.

Bir metni okuma ve anlamada izlenen bu dört aşama şöyledir:

a. Metin bir iki defa ses kaydından dinletilir. Ses kaydı olmaması durumunda öğretmen metni sesli olarak okur.

b. Analiz aşamasında, metin parçalanarak paragraf ve cümlelere kadar inilir.

c. Sentez aşamasında öğrenilen cümleler ve paragraflar birleştirilir. Metnin anlamı bir bütün olarak ortaya çıkar.

d. Kontrol aşamasında, metnin anlaşılıp anlaşılmadığını ölçmek için öğrencilere konuyla ilgili sorular yöneltilir.

Okuma becerisi için seçilen metinlerin öğrencilerin bilgi düzeyine, öğrenim amacına uygun olmasına dikkat edilir. Metinler kitap, gazete ve dergilerden seçilir.

6. Dil Bilgisi Ankara Üniversitesi TÖMER’de dört temel becerinin geliştirilmesine yardımcı olarak kullanılır. Dil öğretimindeki etkisi ve önemi göz ardı edilmemekle beraber amaç değil, araç olarak kabul edilir. Yöntem, öğrenilen dilin temel kurallarını, işleyiş düzenini kavramaya yardımcı olacak kadar, öğretmeyi yeterli bulmaktadır.

Yabancı dilin kurallarını öğrenmek, ana dili ile karşılaştırmak, bilinçaltının yaptığı analiz ve senteze yardımcı olmak yönünden çok yararlıdır. Böylece ana dil ile öğrenilen yabancı dil arasındaki benzer ve farklı yönler ortaya çıkar. Öyleyse, bir dili gerçek anlamda öğrenebilmek, temel dört becerideki işlevini yerine getirebilmek için dil bilgisi gereklidir (Hengirmen, 2000:52).

Sentezci yaklaşımın ilke olarak benimsediği iki yöntem var:

1. İşitsel-Dilsel Yöntem

2. Bilişsel Yöntem

İşitsel-dilsel yöntem, dilbilimsel açıdan yapısalcılığı, ruhbilimsel açıdan da davranışçılığı temel ilke olarak almıştır.

Bilişsel yöntem ise, dilbilim yönünden üretimsel dilbilime, ruh bilimsel açıdan akılcılığa bağlıdır.

Böylece her iki yöntemin de dilbilimsel ve ruh bilimsel tabanı vardır. Sentezci yöntem bu iki yöntemin en başarılı olan yönlerini tespit ederek yeni bir yol ortaya koymuştur (Gür, 1995:24-35).

Özellikle günümüzde yabancı dil öğretiminde temel dil becerileri önemli hâle gelmiştir. Dil duyulup okunarak alınmakta ve konuşulup yazılarak da ifade edilmektedir. Bu nedenle dört temel dil becerisinin öğretilmesi önemlidir.

1. Dinleme Öğretimi: Dinlemenin öğrenme sürecindeki yeri büyüktür. Yeni kelimelerin öğrenim bakımından da önemli olan dinleme öğretiminin çeşitli türleri, ilkeleri, dinleme öncesi ve sonrası etkinlikleri bulunmaktadır.

2. Okuma Öğretimi: Okuma işi görme ve ses organlarının hareketlerinin zihin tarafından sembollerle algılanmasıyla meydana gelir. Okumanın fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik yönleri bulunmaktadır. Yabancı dilin akademik nitelikte öğrenilmesinde son derece önemli olan okumanın sesli ve sessiz okuma gibi iki türü bulunmaktadır. Okuma öncesinde ve okuduktan sonra yerine getirilmesi gereken bazı etkinlikler okumayı etkin hâle getirecektir.

3. Konuşma Öğretimi: Duyguların ve bilgilerin sesler yoluyla aktarılmasından oluşan konuşma fiziksel, fizyolojik, psikolojik, toplumsal olmak üzere dört niteliğe sahiptir. Konuşmanın gelişimi düşünmenin gelişimine bağlı olduğu için düşünme ile konuşma arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Konuşma eğitimi bildirme, kişilik kazanma, topluluk içinde konuşma ve söyleyiş yönünden önemlidir. Konuşmayı cinsiyet, ikiz olma, dil, zeka, fiziksel yapı, etkileşim gibi etkileyen çeşitli faktörler vardır.

4. Yazma Öğretimi: Yabancı dil öğretiminde önemli bir yere sahip olan yazma öğretimi sayesinde öğrenci duygularını, düşüncelerini yazı ile anlatabilecektir. Konuşmaya göre zayıf ve güçlü olan tarafları bulunmaktadır. Kontrollü yazma, serbest yazma ve güdümlü yazma gibi türleri bulunmaktadır.

5. Dil Bilgisi Öğretimi: Yabancı dil öğretimi özellikle son yıllarda dil bilgisi öğretiminden soyutlanmak istenmişse de dil bilgisinin yabancı dil öğretimindeki yeri inkar edilemeyecek kadar önemlidir. Dil Bilgisi dilin seslerini, kelime türlerini, yapılarını, cümle dizilişlerini, kelimelerin cümle içindeki görevlerini, çekimli dil ise çekimleriyle ilgili kuralları öğretir (Demirel 2000:35-101).

Yabancı dil öğretiminde önem arz eden diğer bir konu da öğrenme stratejileridir. Amacı belli olmayan bir dil öğrenme yönteminin başarısı tartışılır. Sunuş yoluyla, buluş yoluyla, araştırma yoluyla ve tam öğrenme yoluyla geliştirilen öğrenme stratejileri yabancı dilin en doğru bir şekilde öğretilip öğrenilmesine katkıda bulunacaktır. Yabancı dil öğretiminden söz konusu olduğunda buradaki öğrenme birebir öğretim olduğu gibi küçük gruplar hâlinde de gerçekleştirilebilmektedir. Yine öğrenmenin mekânı da yabancı dil öğretiminde önemlidir. Yabancı dil öğrenci tarafından hem tek evde öğrenilebilir hem de okulda veya kurslarda öğrenilebilir. Programlı öğrenme ve öğretme yabancı dil öğretiminde öğrenmeyi hızlandırıcı bir etkidir. Bu öğrenme türünde çeşitli öğretim etkinliklerinden ve tekniklerinden yararlanılabilir. Yabancı dil öğretme tekniklerinden en önemlileri; yaşayarak öğrenmeyi sağlayacak olan gösteri tekniği, konuşmayı veya yazmayı hızlandıracak olan soru cevap tekniği, öğrenmeyi kalıcı kılmayı sağlayan rol yapma, drama, benzetim tekniği, ikili ve grup çalışma tekniği, kompozisyon yazma tekniği şeklinde sıralanabilir.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan araç ve gereçler hem dilin daha düzgün daha kalıcı öğrenilmesini sağlar hem de dil öğrenmeyi tekdüzelikten kurtarır. Bu konuda yeterli görsel içeriğe sahip kitap, resim, levhalar kullanılabileceği gibi gerçek eşyalar, modeller, televizyon, internet benzeri günümüz iletişim yöntemlerinden de yararlanılabilir.

Bireyin yabancı dil bilgisi düzeyini ölçebilmek için ölçme ve değerlendirmeye başvurmak kaçınılmazdır. Her bir bilim dalının kendine özgü ölçme ve değerlendirme kriterleri bulunmaktadır. Yabancı dil bilgisini ölçmek demek yabancı dil öğrenen kişilerin dört temel dil becerilerinin düzeylerini belirlemek demektir. Bunun için de yazılı ve sözlü yoklamalardan yararlanılabilir. Yabancı dil düzeyini değerlendirmede kullanılacak ölçeklerde sesletim (telaffuz), dil bilgisi, sözcük bilgisi, anlama, ifade edebilme becerisi, okuma, dinlediğini anlama gibi kriterler belirlenebilir. Bu konuda hangi dil becerisi değerlendiriliyorsa o dil becerisine yönelik ölçeklerin uygulanması uygun olacaktır (Demirel 2000:103-166).

Yabancı dil öğretim yöntemlerini farklı olmasının temelinde dilbilim ve ruhbilimdeki farklı teoriler yatmaktadır. Ayrıca dil öğrenimin becerisini kazanmadaki farklı teoriler, dil öğretimindeki amaçların farklı olması, öğrencilerin beklentileri, ders kitabı, okulların imkânları, araç gereçlerin farklılığı, öğrencinin yaşı, eğitimi, mesleği gibi kişisel özellikleri, öğretmenin becerisi, müfredat ve içeriklerin farklılıkları da yöntemlerin değişiklik göstermesinde rol oynayabilmektedir.

2.1.1.4.Yabancı Dil Öğretim Teknikleri

Yabancı dil öğretiminde belirli kuramsal yaklaşımlara dayanan yöntemlerin yanı sıra bu yöntemleri harekete geçiren teknikler de son derece önemlidir. Amaç dilin öğretilmesi sırasında uygulanan tekniklerin ilgili yönteme uygun olması öğrenimi kolaylaştırmakta ya da zorlaştırmaktadır. Yabancı dil öğretim tekniği yöntemin uygulamaya koyma biçimidir. Yabancı dil öğretimi sınıf ortamında grupla olabildiği gibi bireysel olarak da gerçekleştirilebilir. Bu nedenle yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler “grupla öğretim teknikleri” ve “bireysel öğretim teknikleri” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

1.Grupla Öğretim Teknikleri: En az iki kişiden oluşan sınıflar için uygulanabilir. Bu tür sınıflarda soru cevap tekniği uygulanabilir. Bu öğretim tekniği sayesinde büyük gruplarla çalışmalar da gerçekleştirilebilmektedir. Çok kalabalık sınıflarda dikkat edilmesi gereken hususların göz önünde bulundurulması uygun olacaktır. Grup çalışmalarında tartışmalar kullanılabilmesi gibi hikâye anlatma, bulmaca ve resimli kartlardan da yararlanılabilir (Demirel, 2000:115-127).

Soru cevap tekniğinin yanı sıra gösteri, drama, benzetim, ikili grup çalışmaları, eğitsel oyunlar gibi tekniklerden de yararlanılabilmek mümkündür. İzleyenlerin karşısında etkinliğin yapılma şeklini göstermek veya etkinliğin ilkelerini açıklamak da önemlidir. Yabancı dil öğretiminde başta kelime öğretimi olmak üzere dört temel beceriyi kazandırmada gösteri tekniğinden yararlanılabilir. Dinleme anlama, okuma anlama ve sözlü iletişimin geliştirilmesinde ayrıca hem soru cevap tekniği hem de rol yapma, dramadan yararlanmak mümkündür. Yabancı dil öğretim tekniklerinden en önemlilerinden birisi de öğrencilerin derse katılıp güdülenmelerini arttırarak öğrenmeyi soyut halden somut hale dönüştüren benzetme tekniğidir (Demirel, 1990:55-64).

2.Bireysel Öğretim Teknikleri: Yabancı dil öğrenen kişilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, kültürel alt yapıları, ana dilleri, öğrenme amaçları gibi birçok etken dil öğrenmelerinde rol almaktadır. Bu etkenlerden bazıları olumlu yönde katkıda sağlarken bazıları da öğrenmeye engel olabilmektedir. Her bir bireyin başlı başına bir varlık olduğu göz önüne alınarak bireysel öğretim tekniklerinden yararlanmak yabancı dil öğrenimini daha sağlam temeller üzerine dayandıracak ve belki de çabuklaştıracaktır. Bireyselleştirilmiş öğretim olarak da ifade edilebilecek bu öğretme tekniklerinde dönüşümlü günlük çalışmalar, beceri geliştirme çalışmaları, planlı grup çalışmaları, düzey geliştirime çalışmaları yapılabilir.

Bireysel öğretim tekniklerinden bir diğeri de öğrencinin belirlenen hedef davranışlara kendi bireysel çalışmaları sonucunda ulaşabildiği programlı öğretim tekniğidir. Yabancı dil öğretimi açısından bu konudaki en büyük sorun bu konuda her bir bireye uygun materyallerin hazırlanıp uygulanabilmesidir. Programlı yabancı dil öğretim tekniklerinden birisi de bilgisayar destekli eğitimidir. Ancak hiçbir alet insanın yerine geçememektedir. Bu nedenle söz konusu olan sadece bilgisayarla yabancı dil öğretimi olmayıp bilgisayardan da destek alınmasıdır (Demirel, 1990:76-82).

Yabancı dil öğretiminde genel olarak, dilin temelde konuşmaya dayalı olduğunu, dilin alışkanlıklardan ibaret olduğunu, dille ilgili olarak bilgi vermektense dilin kendisini öğretmek gerektiğini, kullanılmakta olan dilin öğretilmesi gerektiğini, yöntemi amaca göre seçmek gerektiğini, her dilin kendine özgü bir yapısı olduğunu, dil öğretilirken o dilin kültürünün de öğretilmesi gerektiğini, konuşulan dilin telaffuzunu da öğretmek gerektiğini, öğrenciler öğrendikleri dili kullanma imkânı vermek gerektiğini, dil öğretimine dinleme ve konuşma becerisini geliştirme ile başlanılmasını, derse çeşitlilik getirmeye dikkat etmenin önemi ve değerlendirme yapılırken öğretilenlerin sorulması gerektiğini göz ardı etmemekte yarar vardır.

2.1.2. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Son zamanlarda dil kuram ve tekniklerine göre öğretilmeye çalışılan Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi aslında yeni bir konu değildir. Bu konudaki ilk eser XI. yüzyılda Kâşgarlı Mahmut tarafından Araplara Türkçe öğretmek için yazılan ünlü **Dîvânü Lügâti't-Türk**'tür. Kaynaklarda geçen Kâşgarlı Mahmut'un "Kitâb-u Cevâhîri'n-Nahvi fi Lügâti't-Türk" adlı asıl gramer kitabı bugün mevcut değildir (Erdem, 2009:891). Daha sonra ise Selçuklu Devleti'nin yerine yine Türkler tarafından yönetilen ve Mısır'da kurulan Memlûk Devleti'nde de ordu ve saray dili Türkçe olduğu için Türk diline ait eserlerin yaygınlaştığı görülmektedir. Ana dili Kıpçak Türkçesi olan Memlûkler dönemi Türkçenin yabancılara öğretimi bakımından en fazla önem verilen bir dönem olup bu alandaki en fazla eser de yine bu dönemde görülmektedir (Demir; Yılmaz, 2003:73-76; Kavruk, vd. 2006:28). Mesela, Gırnata'da (İspanya) doğup, Kahire'de ölen Abu Hayyân el-Endelüsî (1264-1344) Mısır'da Türk dilinin önemi dolayısıyla Türkçe ile uğraşmaya başlamış ve **Kitâbu'l İdrâk li Lisâni'l-Etrâk** (Türklerin Dilini Anlama Kitabı) **Zahru'l-Mulk fi Nahvi't-Türk** (Türkçe Gramerinde

Mülkiyet Görüntüleri) ve **el-Efâlu fi Lisani't-Türk** (Türk Dilinde Fiiller) adlı eserleri yazmıştır (Koçak, 1986:114-115).

XV. yüzyılda Özbek Türklerinden olan Ali Şir Nevâî'nin yazdığı **Muhâkemetü'l-Lügateyn** (İki Dilin Karşılaştırılması) adlı eseri Türkçenin unutulmaması için atılan önemli bir adımdır. Ali Şir Nevaî bu eserinde Türkçe ile Farsçayı karşılaştırmış ve Türkçenin Farsçadan daha üstün olduğunu örneklerle anlatmıştır. XV. ve XVI. yüzyıllarda da Edirneli Nazmî ve Tatalı Mahremî öncülüğünde bir Türkî-i Basit (Kolay Türkçe) akımı başlatılmıştır (Özkan, 1996:55). Ancak bu çalışmalar başarıya ulaşamamıştır (Hengirmen, 1988:14-27).

Kâşgarlı Mahmut'tan sonra 1850 yılına kadar yabancılara Türkçe öğretmek için Türk yazarlar tarafından hazırlanan bir yapıta rastlanmamıştır. Yaklaşık sekiz yüzyıllık bir süre geçtikten sonra J. P. Sinan'ın Alphabet turc suivi d'une dthode adlı kitabını 1850 yılında İstanbul'da yayınladığı görülmektedir. Bu yapının ardından yine aynı yüzyıl içinde birkaç kitap yazılmıştır (Hengirmen, 1993:6):

Güzeloğlu, E., Dialogues fraçais-turcs, Pre'ce'dts d'une vocabulaire, Constantinople, 1852

Sinan, J.P., Abrigt de Grammaire Turque, 1st. 1854.

Fuad Efendi ve Cevdet Efendi, Grammatik der Osmanischen Sprache, Deutsch Bearbeitet von H. Kellgren, Helsinki, 1855.

Mehmet Mihri, Kitabi't-Tuhfeti'l-Abmiyetti'l Medreset el-Âliyeti't-Tevfikiye, Mısır, 1884.

Mehmet Ruhi, Conversazione in Lingua Turca elkaliona, İst. 1893.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda yirminci yüzyıla kadar çok sayıda eser bulunmamasının yanı sıra Türkçenin ana dili olarak öğretimi de uzun yıllar ihmal edilmiştir. Nitekim ana dili olarak Türkçe öğretimi 1874 yılında Selim Sabit Efendi'nin yazmış olduğu ve ilk defa Osmanlı ilkokullarında okutulan kitap Rehnûmâ-yı Muallimîn (Öğretmenlerin Kılavuzu) adlı ile programlı bir hâle gelmiştir. Cumhuriyet döneminin ilk dönemlerinde 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhîd-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu ile birlikte Türkçe ilk defa bir bilim dili olarak gündeme gelmiştir. 1928 yılındaki yeni Türk harflerinin kabulü de Türkçenin öğretimini hızlandırmaya yardımcı olmuştur. 1929 yılından itibaren de günümüze kadar Türkçenin ana dili olarak öğretimi Milli Eğitim Bakanlığının her Türkçe Öğretim Programında daha da önemli bir hâle gelmiştir (Demirel 2000:6-8).

Diğer taraftan günümüz Türkçesinin öğretimi Ahmet Cevdet Paşa'nın yazmış olduğu Kavaîd-i Osmaniye'si de dâhil olmak üzere Arapça ve Farsçanın etkisinde kalmıştır. Nitekim Ahmet Cevdet Paşa, Türkçeyi Arapça ve Farsçanın karşılaştırılmasıyla öğretmeye çalışmıştır. 1924 ve 1927 Türkçe programlarında da Sarf ve Nahiv terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İlk defa 1929 programında “gamer” terimi kullanılmıştır. Türkçenin dil bilgisi Hüseyin Cahit'e kadar Arapça ve Farsçanın gamer kurallarına göre tespit edilmeye çalışılmıştır. Hüseyin Cahip Bey ise Türkçeyi Fransızcanın gamerine göre tespit etmeye çalışmıştır (Demir, Celâl 2003:407-423).

Türkçenin yabancı dil olarak öğretim konusu yirminci yüzyılın ikinci yarısında ivme kazanmıştır. Yusuf Mardin'in yazdığı eserler bu alana öncülük etmiştir. Ancak söz konusu çalışmalar çok kısıtlı olarak devam etmiştir.

Yüzyıllardır ihmal edilen bu saha 7 Mart 1984 tarihinde kurulan Ankara Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER) ile doldurulmaya çalışılmıştır. Bu sayede Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ilk defa kurumsal olarak ele alınmıştır.

Daha sonra ise Gazi Üniversitesi TÖMER, Bolu İzzet Baysal Üniversitesi TÖMER, Ege Üniversitesi TÖMER, Milli Eğitim Bakanlığı TÖMER gibi birçok Türkçe öğretim merkezleri kurulmuştur.

Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda kurumsal olarak ilk defa ortaya çıkan Ankara Üniversitesi TÖMER'in kurulduğu yıllardaki amacı Türklere yabancı dil eğitimi, dünya milletlerine ise Türkçe eğitimi vermektir. Ancak bu amaç zamanla genişletilerek Türkçe-Fransızca, Türkçe-İngilizce, Türkçe-Arapça, Türkçe-Almanca ve yaklaşık 15 dilde karşılaştırmalı dil uygulamalı çerçevesinde bu dillerde de öğretim vermek şekline dönüştürülmüştür. Kurumda bütün diller temelde aynı yönteme göre öğretilmektedir. Mesela Türkçe öğretiminde kurumda başlangıç yıllarında Türkçe Temel 1, Türkçe Temel 2, Türkçe Orta 1, Türkçe Orta 2, Türkçe Yüksek 1, Türkçe Yüksek 2 ve Branş Türkçesi (Hengirmen 2005:18) şeklinde bir sınıflama uygulanırken zaman içerisinde Avrupa Dil Portföyünün de etkisiyle bu kur sisteminde değişikliğe gidilmiştir.

Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda Türkçe Öğretim Merkezlerinden (TÖMER) sonra T.C. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmek için kaynak kitaplar hazırlanıp yurt dışındaki Türk Kültür Merkezlerinde uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu kaynaklardan bazıları şunlardır:

1. Yabancılar İçin Türkçe Dersleri, Konuşma, Okuma, Kenan Akyüz, 1976.

2. Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi, Hamza Zülfikar, 1980.
3. Türkçe Öğreniyorum Yabancı Uyruklu Öğrenciler İçin, Tahir Nejat, 1985.
4. Türkçe Öğreniyoruz 1-6, Mehmet Hengirmen, 1988-1995.
5. Yabancılar İçin Türkçe İngilizce Açıklamalı Türkçe Dersleri, Kaya Can, 1991.
6. Türkçemizi Geliştirelim, A. Ali Aksan, vd. 1994.
7. Yabancı Dil Olarak Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi, Üretken Dönüşümlü Dil Bilgisi Kavramının Kısa Bir Tanıtımı, Özgür Aydın, 1996.
8. Turkish for Foreigners Yabancılar İçin Türkçe 1-2, Hikmet Sebüktekin, 1997.
9. Ruslar İçin Türkçe Eğitim Seti, FONO yayınları, 2000.
10. "Türkçe Öğreniyoruz ORHUN" Dil Öğretim Seti, Murat Özbay ve Fahri Temizyürek, 2003.
11. GÜNEŞ Türkçe Öğreniyoruz Dil Öğretim Seti, Murat Özbay ve Fahri Temizyürek, 2003.
12. Hitit Türkçe Öğretim Seti 1-3, Ankara Üniversitesi TÖMER, 2001.
13. Yabancılar İçin Türkçe 1-2, Gazi Üniversitesi TÖMER, 2000.
14. Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi 1, Ankara Üniversitesi TÖMER, 2000 (Erdem, 2009:898-913).

15. Türkçenin Kapıları, Yusuf Polat, 2010.

16. Uygulamalı Türkçe 1, 2, 3, Ümit Yıldız, 2010.

17. Uygulamalı Türkçe Dil Bilgisi 1, 2, 3, Ümit Yıldız, 2010.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda hazırlanan bu kaynakların belirli bir dil öğretim yöntem ve yaklaşımına göre hazırlanmayıp yazar/yazarların dil öğrenim/öğretim geçmişlerine dayanılarak ya bu alandaki yabancı kaynakların taklit edilmesi yoluyla ya da tesadüfi olarak hazırlanmış olduğu görülmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusunda hazırlanmış olan bu kaynaklarda dil öğretimine yönelik tekniklerin bazıları da yabancıları taklit yoluyla uyarlanmıştır. Bu meyanda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek bazı teknikler şu şekilde sıralanabilir:

1. Beyin Fırtınası
 - Serbest çağrışım
 - Fikir taraması
 - Listeleme
2. Görüş Geliştirme
3. Altı Şapkalı Düşünme
4. Gösteri (Gösterim/Demonstrasyon)
5. Soru/Cevap
6. Rol (Oynama) Yapma
7. Drama

8. Benzetim (Simülasyon/Benzetişim), Analoji (Analog)

9. Mikro Öğretim

Eğitsel Oyunlar: Deney ve laboratuvar, istasyon, konuşma halkası, altı ayakkabılı uygulama, bireyselleştirilmiş öğretim teknikleri vb. (Kara, 2010:412; Nas, 2003:79-123; Barın, 2004:19-30).

2.1.3. Dünyadaki Dil Aileleri

Dünyadaki diller genel olarak ya kökenlerine ya da yapılarına göre sınıflandırılmaktadırlar. Bu iki sınıflandırmadan hangisinin daha geçerli olduğu konusu henüz açıklığa kavuşmuş değildir.

Dillerin doğup yayıldıkları yer ve akrabalık gibi noktaların önemli olduğu kökenlerine göre sınıflandırılması şöyledir:

1.Hint-Avrupa Dilleri

Ailenin incelenmesi XIV. yüzyıla kadar dayanır. Üzerinde en fazla araştırma yapılmış, en fazla incelenmiş olan ailedir. Yayıldığı coğrafya açısından da dünyadaki en geniş yeri alır. Hindistan'dan Avrupa ve Amerika'ya kadar yayılmıştır. Bir Asya grubu, bir de Avrupa grubu bulunmaktadır (Şahin, 2002:9-12).

1.1.Asya Grubu Diller

a. Hint-İran Dilleri (Ari Dilleri)

Sanskritçe: Bu grubun kaynak dili eski Sanskritçedir. Sanskritçe de kendi arasında eski, orta ve yeni olmak üzere üç döneme ayrılmaktadır. Günümüzde başta Hindistan olmak üzere Nepal, Pakistan, Sri Lanka gibi ülkelerde de kullanılmaktadır.

Farsça: En eski Farsçaya Avesta denmektedir. Ancak bu dil artık kullanılmamaktadır. Sonra eski, orta ve yeni Farsça gelmektedir. Günümüzdeki Farsça özellikle Arapçanın aşırı derece etkisinde kalmıştır. Türkçede olduğu gibi isim soylu kelimelerin büyük çoğunluğu Arapçadan gelmiştir. Günümüzde İran, Afganistan, Tacikistan, Irak gibi birçok ülkede kullanılmaktadır.

Ermenice: Eski, orta ve yeni olmak üzere üç döneme ayrılır. Günümüzdeki Ermenice özellikle Rusçanın etkisinde kalmıştır. Birçok terim ve kalıplar ya Rusçadan olduğu gibi alınmış ya da birebir tercüme edilmiştir.

Eski Anadoluca: Buna Hititçe de denmektedir. Günümüzde konuşulmamaktadır. Ancak Türkçeye geçen bazı kelimeleri bulunmaktadır.

Toharca: Sadece bilimsel kaynaklarda bulunan ve günümüzde kullanılmayıp Asya'nın doğusunda tarihte bir süre yaşamış olan bir dildir (Koç, 1996:46-51).

a. **Hami-Sami Dilleri**

Arapça: Bu gruptaki en yaygın dildir. Özellikle İslâmiyet sayesinde önemini arttırarak yaygın hâle gelmiştir. Günümüzde başta Ortadoğu olmak üzere dünyanın birçok yerinde din ve kültür dili olarak kullanılmaktadır. Yazı dili olarak kullanıldığı yerlerde genelde büyük farklılıklar olmamasına karşın konuşma dili olarak hemen her coğrafyada farklılık göstermektedir. Coğrafik açıdan konuşulduğu bölgenin kültüründen veya komşu kültürlerden etkilenmiştir. En önemli özelliği bütün bölgelerde aynı alfabeyle yazılmasıdır. Eski ve yeni şeklindeki yazı dilinde çok fazla değişmeler söz konusu değildir. Sadece yeni terimler eklenmiştir.

İbranice: Günümüzde başta İsrail olmak üzere dünyada değişik ülkelerde dağınık olarak yaşamakta olan Yahudilerin çoğunun kullandığı bir dildir. Bu dilin yaşamasında en büyük etken Yahudiliktir.

Habeşçe: Günümüzde başta Somali olmak üzere çok az ülkede kullanılmaktadır. Özellikle Arapça ve Afrika dillerinin aşırı derecede etkisinde kalmıştır. Ölmeye yüz tutan dillerdendir.

Akadça (Akatça, Akkadça, Akkatça): Hami-Sami Dil ailesinin çıkış dilidir. Hem Arapça hem de İbranice bu dilden doğmuştur. Ancak bu dil günümüzde yazılı ve sözlü olarak kullanılmamaktadır (Ediskun, 2007:16-18).

b. **Çin-Tibet Dilleri**

Çince: Günümüzde başta Çin olmak üzere Asya'daki birçok ülkede kullanılmaktadır. Farklı alfabeleri ve lehçeleri vardır. Konuşma dili ve yazı dili kullanıldığı coğrafyaya göre değişir (Gülensoy, 1995:11-12).

c. Ural-Altay Dilleri

Adını Ural ve Altay sıradağlarından almıştır. Kuzey Asya'yla Kuzey Avrupa'da yaygın olarak kullanılmıştır. Günümüzde Orta Asya, Orta Doğu ve Türkiye olmak üzere Avrasya'da kullanılmaktadır. Bu dil ailesine Avrasya Dil Ailesi demek de mümkündür. Türkçenin ana kaynağını oluşturmaktadır (Caferoğlu, 2001:11-20).

Ural Dilleri

1. Fin-Ogur Dilleri

Fin Dilleri: Fince, Lapça, Mordvince, Züryence, Votyakça, Volgaca.

Ogur Dilleri: Macarca, Çeremişçe, Ostyakça.

2. *Samoyed Dilleri*: Samoyetçe, Arhangelskçe, Peçoraca, Osiyakça, Çulumca, Omskça, Osiyakça, Yeniseyce, Lenaca, Taguice, Mangazice, Knaca, Kodovca.

Bu diller birbirinden uzak yaşayan halkların konuştukları farklı lehçelerden oluşan tek bir dildir. Birçoğu günümüzde ya kullanılmamaktadır ya da yok olmak üzeredir (Şahin, 2002:9-12).

Altay Dilleri

1. Türkçe: Bazı dilbilimciler bu gruba Türk-Tatar dilleri de demektedir. Bu gruptaki Türk lehçelerinden bazıları ölmeye yüz tutmuş durumdadır. Bazılarını konuşanların sayısı oldukça azdır. En yaygın olarak kullanılan Türkiye'deki Türkçedir. Bu gruptaki en önemli lehçe ve ağızlar şunlardır¹:

Çağdaş Altayca: Rusya'nın Altay Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

Azerice: Azerbaycan Cumhuriyeti'nde ve komşu ülkelerindeki Azeriler arasında kullanılmaktadır.

Balkarca: Rusya'nın Kafkaslardaki Balkar Bölgesi'nde kullanılmaktadır.

Başkurtça: Rusya'nın Başkir Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

Çuvaşça: Rusya'nın Çuvaşistan Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

Dağıstan Türkçesi: Rusya'nın Dağıstan Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

¹ Türkiyede yaşayanların Türkiye dışındaki ülke ve bölgelerde kullanılan Türk şivelerini önce o ülke veya bölgenin adını kullanarak daha sonra da "Türkçesi" ifadesini kullanarak ifade etmeleri bir gelenek halini almışsa da söz konusu şiveleri kullananlar bu durumdan rahatsız olmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada Türkçeye en yakın olan birkaç şive dışında kalan Türk lehçe ve şiveler Türkçede dil adı da yapan (-ca, -ce, -ça, -çe) ekleri ile belirtilmiştir.

Türk lehçeleri sınıflandırırken Batı Türkçesi (Güney-Batı Türkçesi) ve Kuzey-Doğu Türkçesi (Doğu Türkçesi) şeklindeki tarihi tasnifler de bulunmaktadır. Ancak bu çalışmada günümüzde yeryüzünde konuşulmakta olan Türk lehçelerinin tamamı tek bir liste halinde verilmiştir. Azerice gibi bazı ağızlar her ne kadar Türk lehçesi olmasa da 1990'lı yıllardan sonra bağımsız birer devlet ya da muhtar cumhuriyet halinde yaşamakta olan ülkelerde Türkçeden bağımsız şekilde ayrı birer lehçe olarak değerlendirilmektedir.

Gagavuzca: Bulgaristan, Moldova, Romanya ve Ukrayna'da kullanılmaktadır.

Hakasça: Rusya'nın Hakas Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

Karaçay Türkçesi: Rusya'nın Kuzey Kafkas bölgesinde kullanılmaktadır.

Karakalpakça: Özbekistan'ın Karakalpakistan Özerk Bölgesi'nde kullanılmaktadır.

Kazakça: Kazakistan, Çin'in batısındaki Doğu Türkistan, Moğolistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Rusya'nın güneyinde Kazakistan sınırlarında kullanılmaktadır.

Kırgızca: Kırgızistan dışında Rusya'nın Kazakistan'a sınır olan güneydoğusunda, Moğolistan'da, Çin'de, Kazakistan'da, Özbekistan'da, Tacikistan'da yaşamakta olan Kırgızlar arasında kullanılır.

Kırım Türkçesi: Kırım Yarımadası'nda kullanılır.

Kumukça: Rusya'nın Kafkasya bölgesinden kullanılmaktadır.

Malkarca: Rusya'nın Kafkasya bölgesinden kullanılmaktadır.

Meshet Türkçesi: Gürcistan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan ve Rusya'da kullanılmaktadır.

Nogayca: Rusya'nın Kafkasya bölgesinde kullanılmaktadır.

Özbekçe: Özbekistan'da kullanılır. Ancak komşu ülkeler olan Afganistan, Kırgızistan'ın güneyi, Tacikistan ve Kazakistan'ın güneybatısında da Özbekler arasında kullanılır.

Şoriyaca: Rusya'nın Şor Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

Stravropolca: Rusya'nın Kafkasya bölgesinden kullanılmaktadır.

Tatarca: Esas itibariyle Rusya'nın Tataristan Özerk Bölgesi'nde kullanılmakla beraber Kırım ve Kazan Tatarcası olmak üzere iki ana kola ayrılır. Kırım Tatarcasına Kırım Türkçesi de denmektedir. Kazan Tatarcası ise Rusya, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan gibi eski Sovyetler Birliğinde olan Türk soylu ülkelerin hemen hemen tamamında hâlâ yaşamakta olan Tatarlar arasında kullanılır.

Tıvaca: Rusya'nın Tıva Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

Türkçe: Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Yunanistan, başta Almanya olmak üzere birçok Avrupa ülkesine çalışmak üzere giden Türk göçmenlerinin bulunduğu ülkeler, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Suriye gibi Türkiye Cumhuriyetinin komşularında Türkiye'ye göç etmemiş olan Türklerin kullandıkları Türkçedir.

Türkmence: Başta Türkmenistan olmak üzere komşu ülkelerde de kullanılmaktadır.

Yakutça: Rusya'nın Yakutistan Cumhuriyeti'nde kullanılmaktadır.

Uygurca: Çin'in batısındaki Doğu Türkistan bölgesinde, Kazakistan ve Kırgızistan'da kullanılmaktadır.

2. *Moğolca*: Moğolistan ve çevresinde kullanılmaktadır.

3. *Mançu-Tunguzca*: Rusya'daki Kamasinler, Arinler, Atlı Tunguzlar, Geyikli Tunguzlar, İtli Tunguzları, Kaçatka Koryakları, Kuriller vb. konuştuğu dillerdir.

4. *Japonca*: Japonya ve çevresine kullanılır.

5. *Korece*: Kore ve çevresinde kullanılır (Ekici, vd. 2009:86-93).

d. **Kafkas Dilleri**

Kafkaslardaki milletlerin konuştukları dillerden bazılarıdır. Kafkaslarda yaşayan milletlerin bazıları Türk lehçelerini konuşurken bazıları da kendi dillerini konuşmaktadırlar. Ancak genel anlaşma dili Rusçadır. Kafkaslardaki Rusça ve Türkçe dışındaki diller şunlardır:

Çerkezce, Gürcüce, Avarca, Kubaçça, Abhazca, Adigece, Çeçence, İnguşça, Kartvelce, Kabartayca, Çanca, Andice, Didorca, Darguca, Lezgice, Tabasaranca (Şahin, 2002:9-12).

e. **Bantu Dilleri**

Afrika'nın orta ve güneyinde yer alan bölgelerde kullanılan yerli dillerdir. Bu coğrafya Sudan, Gine'nin güneyinden Ümit Burnu ve Ekvatorun kuzeyine, doğuda Tana Gölü'ne, batıda ise Kamerun Dağları'na kadar olan bölgede konuşulur. Bu gruptaki dillerin sayısını altı yüze çıkaran dilciler bulunmaktadır. (Atabey, 2004:49).

1.2. **Avrupa Grubu Diller**

a. **Cermen Dilleri**

İskandinav Dilleri: İskandinav ülkelerinin dilleridir. Hollanda'da konuşulan Felemenkçe, Almanca ve İngilizce en yaygın olanlarıdır (Koç, 1996:46-51).

b. **Roman Dilleri**

Adından da anlaşılacağı üzere kaynak yeri Roma olup grubun kaynak dili de Latince'dir. Latince ölü bir dil olmakla birlikte özellikle tıpta geçerli olan bir yazı dilidir.

Gruptaki Portekizce, İspanyolca gibi diller sadece Portekiz ve İspanya’da değil, Güney Amerika ve Kuzey Amerika kıtalarında da kullanılmaktadır. İtalyanca, Romence de bu dil ailesindedir (Gülensoy, 1995:11-12).

c. İslav (Slav) Dileri

Bu gruptaki lider dil Rusçadır. Rusça bugün dünyanın en büyük coğrafyasında kullanılmaktadır. Eski komünist ülkelerde de hâlâ geçerlidir. Bulgarca, Yunanca, Sırpça, Lehçe, Çekçe, Slovakça, Arnavutça, Litvanca, Estonyaca, Polonyaca, Keltçe de bu gruptadır (Caferoğlu, 2001:11-20).

Dillerin yapılarına göre sınıflandırılması ise şöyledir:

1. Tek Heceli Diller (Yalınlayan Diller, Ayrımlı Diller)

Çince, Vietnamca, Tibetçe, Siyamca, Himalaya ve Afrika’daki bazı dillerdir. Bu dillerdeki kelimeler ek almaz ve tek hecelidir. Bu dillerde çekim ve türetme yoktur. Cümledeki yerlerine göre görevler üstlenir ve anlam kazanır. Bu dillerde gerek yazıda gerekse sözlü kullanımda vurgu ve tonlama azamî derecede önem taşır. Bir kelime on anlama gelebilmekte ve aynı zamanda da birçok nesneye isim olabilmektedir. Tonlama bakımından bu çalışmaya dolaylı olarak konu olan Rusçaya benzemektedir.

Nitekim Rusçada da başta soru olmak üzere birçok durumda tonlama ve vurgu önemlidir. Ruslar Türkçe öğrenmede özellikle soru eklerini söylemeyi veya yazmayı unutmaktadırlar. Bazen de vurguyu Rusça yaptıkları için konuşmada ve okumada sorun çıkmaktadır. Aynı şekilde Rusça öğrenen birisinin ana dili Türkçe ise Rusça okumada ve söylemede büyük sorunlarla karşılaşması normaldir. Tek heceli dil ailesinden bir dili veya Rusların vurgu ve tonlamayla oluşturdukları durum Türkçede bazen mecazlarla karşılanmaktadır. Türkçede kelimeler çoğunlukla mecazlarla kullanıldığı için bu durum deyimlerin önemini arttırmıştır. Oysa Rusçada mecazlar yerine farklı kelimeler kullanılarak kişinin ne demek istediği açıkça belirtilebilmektedir (Volkova, 2000:5-455).

2. Eklemeli Diller (Bitişimli Diller)

Ural- Altay dil ailesinin tamamı, Afrika ve Asya’daki bazı diller bu gruba girer. Bu dillerde değişmeyen bir kök vardır. Kelime türetimi ve çekimi bu kökler üzerine getirilen eklerle yapılır. Ekler ise önek veya sonek olabilir. Türkçe de bu dillerden

sonekli olandır. Özellikle eski Türkçede bazen önek de görülse de bu önekler çoğunlukla Farsçanın etkisinden kaynaklanmıştır (Şahin, 2002:9-12).

3.Bükümlü Diller (Çekimli Diller)

Bir kelimenin yapısında bazı seslerin değişmesi sonucunda bir gramer unsuru alması hâli bükümü oluşturur. İki türlü büküm vardır:

A. **Kök bükümü:** Kelime kökündeki sadece ünlüler değişir. Ancak gerektiğinde kurallar çerçevesinde ünsüzlere bazı ünlüler eklenebilir. Bu dillerin en güzel örneği Hami-Sami ailesinden olan Arapçadır. Arapçadaki kelimelerin tamamı aslında üç ünsüz harften oluşur. Bu ünsüz harflerin sayısı bazen artabilir.

B. **Gövde Bükümü:** Türetmede ve çekimde hem ünsüz harf hem de ünlü harf değişikliğe uğrayabildiği gibi yeni harfler ve sesler de eklenebilir. Kelimelerde meydana gelen büküm bazen öyle hâl alır ki kelimenin gerçek kökü tanınmaz hâle gelir.

Bu gruptaki diller Hint-Avrupa dilleridir. (Atabey, 2004:18; Kavruk, vd. 2006:7-10).

2.1.4.Türkçenin ve Rusçanın Dünya Dilleri Arasındaki Yeri

2.1.4.1.Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Yeri

Türkçe kaynakları bakımından Ural-Altay dil ailesinin Altay kolundadır. Yapısı bakımından ise sondan eklemeli bir dildir.

Altay dil grubu da kendi arasında çeşitli dallara ayırmaktadır. En eski Altay dilinde Moğolca ve Türk dilleri ortak kullanılıyordu. Daha sonra Moğolca ayrılarak başlı başına bir grup oluşturdu. Bu nedenle günümüz Türkçesinde ve Türk lehçelerindeki bazı harfler Moğolca ve Çuvaşçada değişiklik göstererek mutasyona uğramıştır. Türk dilcileri bu durumu Rotasizm ve Lambdaizm olarak açıklar. Rotasizm, Türkçedeki “z” sesinin Çuvaşça ve Moğolcada “r” sesine dönüşmesini, Lambdaizm ise Türkçedeki “ş” sesinin Çuvaşça ve Moğolcada “l” sesine dönüştüğünü gösterir

Ana Altayca	Türkçe	Çuvaşça	Moğolca	Mançuca-Tunguzca	Korece	Japonca
padak	ayak	adag	fatan	patan	patak	
kar(ı)	kaz	hur	garu (kuğu)	kari	karı	

Altay dillerindeki diğer benzerlikler de şöyledir:

1. Ses özellikleri bakımından Altay dillerinin tamamında ünlü uyumu söz konusudur.
2. Kelime çift ünsüzle başlamaz.
3. Bu dillerin hepsi de sondan eklemeli olup önek bulunmamaktadır.
4. Kelimelerde cinsiyet yoktur.
5. İsimler yalın hâldeyken eksizdirler.
6. Bazı özel durumlar dışında sayı sıfatlarından sonra gelen isimler tekil hâlde olup ayrıca çoğul eki almaz.
7. Cümle yapısı açısından bakıldığında şiir ve edebî zorunluluk dışında genelde özne fiilden önce gelir.
8. Tamlayan tamlanandan önce gelir.
9. Yeni kelime türetmeleri sabit bir kök kelime üzerine getirilen soneklerle yapılır.
10. Kelimelerin başında ñ(ng), l, r ünsüzleri yoktur.
11. Bu grupta yer alan Türkçe dışındaki dillerde rotasizm (r'leşme) görülmektedir. Türkçedeki “z” sesi Moğolcada, Tunguzcada ve Çuvaşçada “r” sesine dönüşmektedir.

Türkçe	Moğolca	Çuvaşça
buzacı	biracı	piru
öküz	üker	vıgır
buz	-	par
ikiz	ikire	-

12. Bu grupta bulunan Türkçe dışındaki dillerde lambdaizm (l'leşme) görülmektedir. Türkçedeki “ş” ünsüzü Moğolcada ve Çuvaşçada “l” ünsüzüne dönüşür.²
Örnekler.

Türkçe	Moğolca	Çuvaşça
taş	çilagin	çul
kaşık	halbağa	-
dış	-	şıl

² Caferoğlu (2001: 20-50), bu konudaki farklı ve ortak görüşleri ele alarak tartışmıştır

2.1.4.2. Rusçanın Dünya Dilleri Arasındaki Yeri

Rusça Hint-Avrupa dil ailesinin Baltık-Slav dalının Slav kolundan olup Eski Rusça, Eski Edebiyat Rusçası, Büyük Rusça ve Çağdaş Rusça olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Tarihi süreçte Türkçe kadar eski bir geleneğe sahip olmayan Slav dilleri her ne kadar XI. yüzyılın ikinci yarısına kadar herhangi bir alfabe ve yazıya sahip olmasalar da zaman içerisinde gelişerek özellikle de Rusça sayesinde hem bir edebiyat hem de bir bilim dili haline gelmiştir (Vryonis, 1999:43-45).

Slav dilleri ise üç grupta ele anılabilir.

1. Güney Slav Dilleri.

Bulgarca, Sırpça, Hırvatça, Makedonca ve Slovence.

2. Batı Slav Dilleri.

Lehçe, Çekçe, Slovakça, Kaşubca.

3. Doğu Slav Dilleri.

Rusça, Ukraynaca, Beyaz Rusça.

Slav dilleri özellikle VI. yüzyıldan itibaren farklılaşmaya başlamıştır. Bu farklılıklar kendini ünsüz birleşiminde en belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır.

Eski Rusça: Bu dönem de kendi arasında “ilk eski Rusça” ve “son eski Rusça” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İlk eski Rusça döneminde Doğu Slav lehçeleri ile Batı ve Güney lehçeleri birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır. Son eski Rusça döneminde ise lehçelerin oluşumu daha bariz bir hâl almıştır.

Rusçanın millî bir dil hâline gelmesi ise XVII-XVIII yüzyıllara rastlamaktadır. XIX. yüzyılda ise Rus edebî dili oldukça gelişmeye başlamıştır. Bu dönemde Rusçada birçok değişiklikler yapılarak bazı harfler alfabeden çıkarılmıştır. Yine kelimelerin sonundaki “ъ” harfi genel olarak düşürülmüştür (Pamir, 2001:11-25).

Günümüzde Rusya Federasyonu’nda konuşulan Rusça ise Büyük Rusça adıyla da anılmaktadır.

Rusçanın Lehçeleri

- a) Merkez lehçeleri (Pskov, Tver-Moskva, Doğu-Merkez)
- b) Kuzey lehçeleri (Novgorod, Volga, Kuzeydoğu)
- c) Güney lehçeleri (Tula, Don, Güneybatı, Güneydoğu).

Ruşanın ilk yazılı kaynakları XI. yüzyılda Smolensk'in Gnezdovski civarında bulunan bir küp olup bu yazı рорушка “hardal” kelimesidir. Dahar sonra Kiyev’de Sofya Kilisesi’nde bu konuyla ilgili olarak grafitler bulunmuştur. Eski Slavcanın en önemli eserleri kilise eserlerdir (Vryonis, 1999:43-45).

2.1.5. Türklerin Kullandıkları Alfabeler

Bilinen en eski Türk yazısı Göktürk alfabesiyle yazılmıştır. Göktürk alfabesi³ ise Runik yazısıdır. Bu alfabenin ilk defa dünya bilimine tanıtılması ise yenidir. Göktürk alfabesi 1893 yılında Danimarkalı Vilhem Thomsen tarafından çözülmüştür. Bu alfabeyle yazılmış olan Türkçe yazılar Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongin, Küli Çor gibi Göktürk anıtlarıdır. Göktürk alfabesinin ilk defa kullanılmaya başlandığı tarih bilinmemektedir. Ancak 744 yılında Göktürk Devleti’nin yıkılmasına kadar kullanıldığı bilinmektedir. Gerçi Göktürk Devleti yıkıldıktan sonra da ne kadar süre devam ettiği de kesin olarak saptanmamıştır.

Türklerin kullandığı ikinci alfabe ise Sogd alfabesidir. Sogd eski bir İran boyudur. Uygurlar 744 yılında Göktürk Devleti’ni yıkarak kendi devletlerini kurmuşlardır. Bu yeni devlette artık Sogd alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Uygur alfabesiyle yazılmış olan en eski yazılar genellikle dini metinlerdir. Maitrismit, Altun Yaruk gibi eserler bu alfabenin ilk örnekleridir. Şine-Uşu, Bayan Çor, Taryat, Yenisey, Hoytu-Tamir, Talas, Doğu Türkistan yazıtları da bu alfabeyle yazılan önemli yazıtlardır. Uygur alfabesi Uygur Devleti yıkıldıktan sonra bile yüzyıllarca kullanılmıştır. Hatta Osmanlı İmparatorluğu’nda bile Sogd alfabesi uzun süre geçerliliğini korumuştur.

Uygurlar bir taraftan Sogd alfabesini kullanırlarken bir taraftan da Mani alfabesini kullanmışlardır. Çünkü Manihaizm Uygurların bir kısmının kabul ettikleri bir dindi. Bu dinin de kendisine özgü alfabesi vardı. Ancak Uygurlar hem Sogd hem de Mani alfabelerini olduğu gibi almayıp Türkçeye uyarlamışlardır. Mani alfabesiyle yazılmış olan en eski Türkçe yazılar tahmin edileceği üzere dini hikâyeler, dualar, ilahiler ve dini metinlerdir.

Eski Türkler bir taraftan İran, Çin gibi devletlere komşuyken diğer taraftan da Hindistan, Pakistan gibi ülkelerin sınırlarında yaşamaktaydılar. Bu nedenle buldukları

³ Buna Orhon ya da Yenisey alfabeleri de denmektedir (Gülensoy, 1995:97).

coğrafya eski Türkleri hem inanç hem de gelenek görenek bakımından etkilemiştir. Bu etki onların dünya görüşlerini, dillerini, alfabelerini de çeşitlendirmiştir. İşte Hindistan civarında yaşayan eski Türkler zamanla Hint alfabesi olan Sanskritçeyi kendi dillerine uyarlayarak kendilerine özgü bir Brahmi alfabesini oluşturmuşlardır.

Eski Türklerin bazıları da Hıristiyanlığı tercih etmişlerdi. Hıristiyanlığı tercih edenler ise Süryani alfabesini kendi dillerine uyarlayarak kullanmışlardır.

XI. yüzyıldan sonra Kırım ve Ukrayna'ya göçen Kıpçakların kullandıkları alfabe ise Ermeni alfabesiydi. Bu alfabeyle yazılan belgeler genellikle resmî yazılardır.

XVI. yüzyılda Ukrayna ve Litvanya'da yaşayan Türkler din olarak Museviliği kabul etmişlerdi. Alfabe olarak da İbrani alfabesini kullanmaktaydılar.

1924 yılındaki Türkiye-Yunanistan arasında yapılan vatandaş mübadelesine kadar Türkiye'de yaşayan bazı Ortodoks Hıristiyanlar Grek (Yunan) alfabesini kullanmaktaydılar.

Türkler Müslüman olduktan sonra sosyal hayat, din, kültür, gelenek, zihniyet ve dil gibi birçok alanda bu yeni dinin etkisinde çok uzun süre kalmışlardır. Bu etki hâlâ devam etmektedir. Türkler ilk defa gruplar hâlinde Müslümanlığı IX. yüzyılda Karahânlılar zamanında kabul ettikten sonra alfabelerini de değiştirmişlerdir. Arap alfabesi Türkçeye uyarlanarak 1928 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nde yapılan Harf İnkılabına kadar kullanılmıştır. Ancak bu alfabe hâlâ birçok Arap ülkesinde, Orta Asya'da yaşayan Türkler tarafından kullanılmaktadır.

1928 yılından sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde Latin alfabesi Türkçeye uyarlanarak kullanılmaya başlamıştır. Bu alfabe günümüzde Özbekistan, Azerbaycan ve Türkmenistan gibi bazı Türk asıllı ülkelerde de kendi lehçelerine uyarlanarak kullanılmaktadır. Türkçenin gelişmesi, bilim ve edebiyat dili olmasında Latin kökenli Türkiye alfabesi çok büyük rol oynamıştır (Gülensoy, 1995:122-141; Konanov, 1956:16-17).

2. 1.6. Türkçe ve Rusçanın Alfabeleri

Günümüzde Türkçe ve Rusçanın alfabelerinde bulunan harfler şu şekildedir:

TÜRKÇENİN ALFABESİ					RUSÇANIN ALFABESİ			
Kitap Yazısı			<i>El Yazısı</i>		Kitap Yazısı		<i>El Yazısı</i>	
	Büyük Harf	Küçük Harf	<i>Büyük Harf</i>	<i>Küçük Harf</i>	Büyük Harf	Küçük Harf	<i>Büyük Harf</i>	<i>Küçük Harf</i>
1	A	a	<i>A</i>	<i>a</i>	А	а	<i>А</i>	<i>a</i>
2	B	b	<i>B</i>	<i>b</i>	Б	б	<i>Б</i>	<i>б</i>
3	C	c	<i>C</i>	<i>c</i>	В	в	<i>В</i>	<i>в</i>
4	Ç	ç	<i>Ç</i>	<i>ç</i>	Г	г	<i>Г</i>	<i>г</i>
5	D	d	<i>D</i>	<i>d</i>	Д	д	<i>Д</i>	<i>д</i>
6	E	e	<i>E</i>	<i>e</i>	Е	е	<i>Е</i>	<i>e</i>
7	F	f	<i>F</i>	<i>f</i>	Ё	ё	<i>Ё</i>	<i>ё</i>
8	G	g	<i>G</i>	<i>g</i>	Ж	ж	<i>Ж</i>	<i>ж</i>
9	Ğ	ğ	<i>Ğ</i>	<i>ğ</i>	З	з	<i>З</i>	<i>з</i>
10	H	h	<i>H</i>	<i>h</i>	И	и	<i>И</i>	<i>и</i>
11	I	ı	<i>I</i>	<i>ı</i>	Й	й	<i>Й</i>	<i>й</i>
12	İ	i	<i>İ</i>	<i>i</i>	К	к	<i>К</i>	<i>к</i>
13	J	j	<i>J</i>	<i>j</i>	Л	л	<i>Л</i>	<i>л</i>
14	K	k	<i>K</i>	<i>k</i>	М	м	<i>М</i>	<i>м</i>
15	L	l	<i>L</i>	<i>l</i>	Н	н	<i>Н</i>	<i>н</i>
16	M	m	<i>M</i>	<i>m</i>	О	о	<i>О</i>	<i>о</i>
17	N	n	<i>N</i>	<i>n</i>	П	п	<i>П</i>	<i>п</i>
18	O	o	<i>O</i>	<i>o</i>	Р	р	<i>Р</i>	<i>р</i>
19	Ö	ö	<i>Ö</i>	<i>ö</i>	С	с	<i>С</i>	<i>с</i>
20	P	p	<i>P</i>	<i>p</i>	Т	т	<i>Т</i>	<i>т</i>
21	R	r	<i>R</i>	<i>r</i>	У	у	<i>У</i>	<i>у</i>
22	S	s	<i>S</i>	<i>s</i>	Ф	ф	<i>Ф</i>	<i>ф</i>
23	Ş	ş	<i>Ş</i>	<i>ş</i>	Х	х	<i>Х</i>	<i>х</i>
24	T	t	<i>T</i>	<i>t</i>	Ц	ц	<i>Ц</i>	<i>ц</i>
25	U	u	<i>U</i>	<i>u</i>	Ч	ч	<i>Ч</i>	<i>ч</i>
26	Ü	ü	<i>Ü</i>	<i>ü</i>	Ш	ш	<i>Ш</i>	<i>ш</i>
27	V	v	<i>V</i>	<i>v</i>	Щ	щ	<i>Щ</i>	<i>щ</i>
28	Y	y	<i>Y</i>	<i>y</i>	Ъ	ъ	<i>Ъ</i>	<i>ъ</i>
29	Z	z	<i>Z</i>	<i>z</i>	Ы	ы	<i>Ы</i>	<i>ы</i>
30					Ь	ь	<i>Ь</i>	<i>ь</i>
31					Э	э	<i>Э</i>	<i>э</i>
32					Ю	ю	<i>Ю</i>	<i>ю</i>
33					Я	я	<i>Я</i>	<i>я</i>

(Hengirmen, 1995:54-55; Şeliakin, 2000:5-6; Şapiro, 1952:496; Konanov, 1956:15).

2.1.7. Türkçe ve Rusçanın Karşılaştırılması

2.1.7.1. Türkçe ile Rusçanın Alfabetik ve Ses Olarak Karşılaştırılması

2.1.7.1.1. Türkçe ve Rusça Alfabelerinin Karşılaştırılması

Türkçe Alfabe	Rusça Okunuşu	Rusça Alfabe	Türkçe Okunuşu
A	А	А	A
B	Бэ	Б	Be
C	Джэ	В	Ve
Ç	Чэ	Г	Ge
D	Дэ	Д	De
E	Э	Е	E
F	Фэ	Ё	Yö
G	Гэ	Ж	Je
Ğ ⁴	Г мягкая	З	Ze
H ⁵	Х мягкая	И	İ
I	Ы	Й ⁶	İy, kısa i
İ	И	К	Ke
J	Жэ	Л	El
K	Кэ	М	Em
L	Лэ	Н	En
M	Мэ	О ⁷	O
N	Нэ	П	Pe
O	О	Р	Er
Ö	Ё ⁸	С	Es

⁴ Türkçede yazıldığı halde okunmayan bu harfin Rusça karşılığı bulunmamaktadır. Harfin ayırt edilmesi için kendisinden önceki ünlü harf uzatılarak okunur.

ağaç, yağmur, dağ, sağlık

Bu harf hiçbir zaman kelimenin başında bulunmaz.

⁵ Bu harfin Rusça karşılığı bulunmamaktadır. Kaynaklarda Rusçadaki “X” harfinin karşılığı olarak belirtilmesine rağmen bu karşılık kısmidir. Çünkü Rusçadaki “X” harfi Arapçadaki “خ” harfinin karşılığı olup boğaz tükürecekmiş gibi yapılarak çıkarılan bir sestir. Oysa Türkçedeki “h” harfi Arapçadaki “ح” harfini karşılamaktadır. Yani gırtlaktan gelen ses hiçbir engelle karşılaşmamaktadır.

⁶ Türkçe karşılığı bulunmayan bu harf Rusçada birkaç kelime dışında kelime başında bulunmaz. Yabancı kelimelerin veya hâl eklerinin doğru yazılmasında sıklıkla kullanılan bir harftir.

⁷ Bu harf Türkçede “o” olarak okunsa da Rusçada, İngilizcede olduğu gibi çoğunlukla “a” şeklinde okunur.

⁸ Bu harfin Rusçada karşılığı bulunmamaktadır. Rusçadaki “ё” harfi Türkçede “yö” şeklindedir.

P	Пə		T	Te
R	Pə		У	U
S	Cə		Ф	Ef
Ş	Шə		X ⁹	Ha
T	Tə		Ц ¹⁰	Tse
U	У		Ч	Çe
Ü ¹¹	Ю		Ш	Şe
V	Bə		Щ ¹²	Tşe
Y ¹³	E		Ъ ¹⁴	Sertleştirme işareti
Z	Зə		Ы	ı
			Ь ¹⁵	Yumuşatma işareti.
			Э	E
			Ю	Yu
			Я	Ya

(Tolun, 2005:3; Gültek, 2005:22-61; Köksal, 2004:8-10).

2.1.7.1.2. Türkçe ve Rusçanın Alfabelerindeki Seslerin Karşılaştırılması

Dilin en küçük parçaları olan ses, havanın titreşmesiyle oluşur. Titreşim sonucunda meydana gelen ses dalgaları işitme organıyla hissedilir. Diğer bir ifadeyle kelimenin, cümlenin ya da harfin gırtlaktan başlayarak dudaklar arasından çıkması olayı dildeki sesi gerçekleştirmektedir. Sesler yazıya harf denen simgelerle aktarılırlar. Ancak doğada insanın çıkardığı bütün sesleri yazıya aktarmak zordur. Hatta her insanın çıkardığı ses de aynı değildir. Daha da ötesi insanın her çıkardığı ses de tamamen aynı değildir (Temizyürek, Fahri vd. 2007:119).

⁹ Bu harfin Türkçede karşılığı bulunmamaktadır. Türkçedeki “h” harfi söylenirken boğaz tüküreceğ gibi yapılırsa bu harf çıkarılabilir. Arapça karşılığı ise “ح” şeklindedir.

¹⁰ Bu harfin Türkçede karşılığı bulunmamaktadır. Arapçadaki “ث” harfi veya İngilizcedeki “the” belirtme takısının söyleniş bu harfin karşılığı olabilir. Yine Türk lehçelerinden olan Türkmencedeki “s” nin peltek söyleniş de bu harfi karşılayabilir.

¹¹ Bu harfin Rusçada karşılığı bulunmamaktadır. Rusçadaki “ю” harfi Türkçede “yu” şeklindedir.

¹² Bu harfin Türkçede karşılığı bulunmamaktadır. Türkçede “s” ve “ş” harflerinin birleşmesiyle çıkarılabilir. Bu harf Rusçada kelime başında seyrek olarak kullanılır.

¹³ Bu harf Rusçada ünlü harf olarak değerlendirildiği halde Türkçede ünsüz harf olarak değerlendirilmektedir.

¹⁴ Bu harfin Türkçede karşılığı bulunmamaktadır. Bu harf Rusçada kelime başında kullanılmaz ve okunmaz. Sadece kelimelerin doğru yazılmasında kullanılır.

¹⁵ Bu harfin Türkçede karşılığı bulunmamaktadır. Bu harf Rusçada kelime başında kullanılmaz ve okunmaz. Sadece kelimelerin doğru yazılmasında kullanılır.

Yeryüzünde ne kadar insan varsa ve bu insanlar ne kadar sıklıkla ses çıkarıyorlarsa o kadar ses çeşidi vardır. Bunun yanında seslerin tıpkı olmasa da birbirine benzer çıkarılması mümkündür. İşte bu birbirine benzer ses çıkarma işi dildeki harflerin seslerini, sonra bu seslerin oluşturduğu (bazı dillerde) heceleri, kelimeleri ve cümleleri oluşturmaktadır.

Dünyadaki dillerde bulunan ses sayısı otuz ile kırk arasında değişmektedir.

2.1.7.1.3.1. Türkçe ve Rusçadaki Ünlü Harflerin Karşılaştırılması

Türkçede

Türkçede 8 adet ünlü harf vardır. Bunlar:

a, ı, o, u, e, i, ö, ü

Türkçedeki ünlü harfler de kendi aralarında şu şekilde gruplara ayrılır:

Kalın Ünlüler	a, ı, o, u
İnce Ünlüler	e, i, ö, ü
Düz Ünlüler	a, e, ı, i
Yuvarlak Ünlüler	o, ö, u, ü
Geniş Ünlüler	a, e, o, ö
Dar Ünlüler	ı, i, u, ü

Türkçede uzun ünlü bulunmamaktadır. Türkçedeki uzun ünlüler yabancı¹⁶ kelimelerden gelmiştir.

adâlet, imlâ, dîvân, tarihî, efsanevî

Türkçede ince “a” sesi bulunmamaktadır. Bu ses Türkçeye geçen yabancı¹⁷ kelimelerde görülmektedir.

dikkat, kağıt, hakikat, saat

Türkçede “kapalı” ve “açık” olmak üzere iki çeşit “e” vardır:

Kapalı “e”.

el, erken, gecikmek, sel, şen, yel

Açık “e”.

¹⁶ Genel olarak Arapça ve Farsçadan geçen kelimelerden kaynaklanmaktadır (Ergin 2008:43).

¹⁷ Genel olarak Arapça ve Farsçadan geçen kelimelerden kaynaklanmaktadır (Ergin, 2008:41).

el (organ ismi), ev, eski, geç, keçi.

Türkçede iki ünlü yan yana gelmez.

arabaya, ikinciyi

Türkçedeki iki ünlünün yan yana bulunduğu kök kelimeler ise yabancı¹⁸ kelimelerdir.

saat, reis, muayene, ait, fiil, suare, fiat, şiir, şair, aile, fuar, inşaat, şuur, faiz, faaliyet, muallim, muamele, sual, muazzam, puan, laik, teori

Türkçede iki türlü ünlü uyumu vardır:

A. Küçük ünlü uyumu: Türkçede bir kelimedeki düz bir ünlü varsa bu ünlüden sonra gelen ünlüler de düz olur.

gezdirmek, bildirmek, benzetmek, acılı, babasız, evimiz, terlik, yalnızlık, seçkin, babasız

Türkçede bir kelimedeki yuvarlak bir ünlü varsa sonraki ünlüler dar yuvarlak (u, ü) veya geniş düz (a, e) olur.

durdurmak, güldürü, süzgeç, boynuz, çocuk, sucuk, uyumak, ütölemek

Türkçede geniş yuvarlak (o, ö) ünlüleri kelimenin yalnız birinci hecesinde bulunabilir. Diğer hecelere bulunmaz. Ancak düz geniş ünlüden sonra b, m, v ünsüzleri varsa sonraki ünlüler dar yuvarlak olur.

kabuk, çamur, yağmur, kavurmak

Bazı birleşik kelimelerin ikinci ve daha sonraki hecelerinde o, ö ünlüleri bulunabilir.

çörekotu, kadıngöbeği

Şimdiki zaman eki ünlü uyumuna uymaz.

B. Büyük ünlü uyumu: Türkçede tüm ünlüler ya kalın ya da ince olur.

üzüm, dolap, masa, kağıt, eldiven, güzellik, oyuncak, geçici, Türkleştirilmek, götürülmek

Ünlü uyumuna aykırı durumlar:

1. –ken ulacı, 2. Şimdiki Zaman eki, 3. –ki kelimesi (Bağlaç olarak; ben ki, o öyle bir adam ki. Ek olarak; akşamki, sabahki), 4. –leyin eki, 5. –mtrak eki, 6. anne, elma, kardeş, inanmak, şişman, dahi, hangi, hani kelimeleri.

¹⁸ Genel olarak Arapça ve Farsçadan geçen kelimelerden kaynaklanmaktadır (Ergin 2008:64-66).

Türkçede isim tamlaması dışında iki ünlü yan yana gelirse araya koruyucu “y” ünsüzü girer.

Ayrıca bazı yabancı kelimeler de büyük ünlü uyumuna uymayabilir.

otomobili, inşaatçı, saatçilik, kabullendirmek, iştirakçiler, hakikatler (Gülensoy, 1995:121-122; Ergin, 2008:17; Çevik, 2002:27-57).

Rusçada

Rusçada 6 adet ünlü harf vardır. Bunlar¹⁹:

а, ы, о, у, э, и

Kalın Ünlüler	а, ы, о, у
İnce Ünlüler	э, и
Düz Ünlüler	а, э, ы, и
Yuvarlak Ünlüler	о, у
Geniş Ünlüler	а, э, о

Ancak bazı bilim adamlarına göre Rusçadaki я, е, ё, ю sesleri de ünlü harflerden sayılmaktadır. Oysa bu harfler Türkçedeki bazı ünsüz ve ünlü harflerin birleşmesinden oluşmaktadır (Glazunova, 2000:251-252; Şeliakin, 2000:7-9; Gültek, 2005:22-61).

Rusça	Türkçe
я	ya
е	ye
ё	yö
ю	yuü

Türkçede Olup Rusçada Olmayan Ünlü Harfler

Kaydalova, Rusçadaki ünlüleri tasnif ederken e harfinin (э) “e”, ё harfinin “ö”, ю harfinin “u”, “я” harfinin “a” ses birimlerini karşıladığını ifade etmektedir (Kaydalova, 1971:133).

¹⁹ Rusçada vurgusuz hecelerde а ve о sesleri dudaklar hareket ettirilmeden çıkarılır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Gorodilovaya, 1987:8-10; Beloşapkaya, 1981:89-91.

Türkçede olup Rusçada bulunmayan ünlü harfler şunlardır:

ü, ö, o

Bu iki harften “ö” harfi Rusçada “ë” harfi ile gösterilmektedir. Ancak Rusçadaki bu harf Türkçedeki “ö” sesini karşılamayıp “yö” şeklinde okunmaktadır.

Rusçada Olup Türkçede Olmayan Ünlü Harfler

Rusçada olup Türkçede bulunmayan ünlü harf bulunmamaktadır. Ancak Rusçadaki “o” Türkçede “o” ve “a” seslerini karşılamaktadır. Rusçada vurgu hem harfin okunuşu hem de cümlenin anlamı açısından önemlidir. Bu nedenle “o” harfi vurguya göre “a” ve “o” okunup söylenir.

по окну derken ikinci “o” harfi “a” şeklinde okunur.

отдыхать kelimesinin başındaki “o” harfi “a” şeklinde okunur ve söylenir.

Rusçada bulunan “ь” yumuşatıcı harf bazı ünsüzlerden sonra gelerek son ünsüzün yumuşak okunup söylenmesini sağlar (Glazunova, 2000:251-252; Şeliakin, 2000:7-9; Rozental, 1971:152-154). Bu durum Türkçede kelimenin sonuna gelen “l (le)” harfinin görevindedir. Türkçede alkol, Erol derken son ünlü harfi yumuşak okuyup söylenmektedir.

Rusçadaki “я” harfi Türkçede “ya” şeklinde okunup söylense de buradaki “y” harfi bazen çok belirsiz hâlde söylenir. Bu durumda sadece “a” harfi iştilir. “Оля” derken buradaki son harf “a” şeklinde okunur ve söylenir.

Rusçadaki “ы “ harfi Türkçede “ı” şeklinde okunup söylense de bazen “i” şekline dönüşebilir. разыскать kelimesindeki “ы “ harfi “i” harfi gibi okunup söylenir (Gültek, 2005:1-30).

2.1.7.1.3.2. Türkçe ve Rusçadaki Ünsüz Harflerin Karşılaştırılması

Türkçede 21 ünsüz harf vardır. Rusçada ise 20 ünsüz harf vardır. Her iki dildeki ünsüz harflerin özellikleri şu şekildedir:

Türkçede		Rusçada	
b	ötümlü, patlamalı, çift dudak	б	ötümlü, patlamalı, çift dudak
c	ötümlü, sızıcı, dil, ön damak	Rusçada karşılığı bulunmamaktadır.	
ç	ötümsüz, sızıcı, dil, ön damak	ч	ötümsüz, dil-ön damak
d	ötümlü, patlamalı, dil ucu, diş ardı	д	ötümlü, patlamalı, dil ucu-diş ardı
f	ötümsüz, sızıcı, diş, dudak	ф	ötümsüz, sızıcı, diş-dudak
g	ötümlü, patlamalı, dil, art damak	г	ötümlü, patlamalı, dil-art damak
ğ	ötümsüz, patlamalı, damak	Rusçada karşılığı bulunmamaktadır.	
h	ötümsüz, sızmalı, gırtlak	Rusçada karşılığı bulunmamaktadır.	
j	ötümlü, sızmalı, dil, ön damak	ж	ötümlü, sızmalı, dil-ön damak
k	ötümsüz, patlamalı, art, damak	к	ötümsüz, patlamalı, art-damak
l	ötümlü, yan daralmalı, dil ucu, ön damak	л	ötümlü, patlamalı, avurt, akıcı, dil ucu-diş
m	ötümlü, genizsi, çift dudak	м	ötümlü, genizsi, çift dudak
n	ötümlü, genizsi, dil ucu-diş eti (dil-art damak)	н	ötümlü, genizsi, dil ucu, diş eti
p	ötümsüz, patlamalı, çift dudak	п	ötümsüz, patlamalı, çift dudak
r	Ötümlü (ötümsüz), tek (çok) vuruşlu, dil ucu, diş eti, sızıcı	р	ötümlü, çok vuruşlu, dil ucu, damak diş
s	ötümsüz, sızıcı, dil ucu, diş eti	с	ötümsüz, sızıcı, dil ucu, diş eti
ş	ötümsüz, sızıcı, dil, ön damak	ш	ötümsüz, sızıcı, ön damak
t	ötümsüz, patlamalı, dil ucu, diş ardı	т	ötümsüz, patlamalı, dil ucu, diş ardı
v	ötümlü, sızıcı, dudak, diş (yarı ünlü)	в	ötümlü, sızıcı, dudak, diş
y	ötümlü, dil-ön damak, yarı ünlü	Rusçada ünlü harf “e” ile karşılır	
z	ötümlü (ötümsüz), sızıcı, dil ucu, diş eti	з	ötümlü, sızıcı, dil ucu, diş eti
Türkçede kısmen “y” sesiyle karşılır		й	
Türkçede karşılığı yoktur		х	ötümsüz, sızıcı, art dil, art damak
Türkçede karşılığı yoktur		ц	ötümsüz, ön dil, diş eti
Türkçede “ş” sesinden sonra “j” sesi kaynaştırılırsa bu ses çıkar		щ	ötümsüz, sızıcı, ön damak ve “ж”

(Polat, 1998:24; Gülensoy, 1995:122-123; Çevik, 2002:102-166; Göknel, 1974:15-20; Avanesov, 1956:145).

Türkçedeki Sessiz Harflerin Özellikleri

Türkçe kelimelerin sonunda b, c, d, g ünsüzleri bulunmaz. Bunun yerine p, ç, t, k ünsüzleri bulunur.

kitap, Arap, hesap, ihraç, ilaç, dert, ahenk

Türkçede kelimelerin başında “c, ğ, l, m, n, r, v, z” ünsüzleri bulunmaz. Ancak bazı istisnalar vardır. Geri kalanlar ise yabancı kelimelerdir.

coşmak, varmak, vurmak, cıvıltı, cıvciv, mışıl mışıl, miyavlamak, lira, nar, radyo, zürafa

Türkçede “f” sesi bulunmamaktadır. Bu sesin bulunduğu kelimeler ya yabancı kelimelerdir, ya da yansımali kelimelerdir.

puflamak, oflamak, fokurdamak, fısıldamak, fırlatmak, fakir, fener, ufuk, fayton, fonetik, fotoğraf, ifade, sınıf

Türkçede “j” sesi bulunmamaktadır. Bu kelimeler yabancı kelimelerdir.

jandarma, Japonya, jilet, pijama, jeep, Jale, jet

Türkçedeki “h” sesi Batı Türkçesinin Eski Türkçeden ayrılmasından sonra ortaya çıkmıştır. Eski Türkçedeki “k” sesleri zamanla Batı Türkçesinde “h” sesine dönüşmüştür.

kani-hani, katun-hatun, kangı-hangi

Türkçede yazılı dilde kullanılan “r” sesi çoğunlukla konuşma dilinde kaybolmaktadır.

bir dakika-bi dakka

Bize geliyor musun?- Bize geliyo musun? birleşik-bileşik.

Türkçede iki ünlü arasında kalan sert ünsüzler (KTÇP) yumuşar.

kitap-kitabım, çorap-çorabınız.

Ancak bu kuralda istisnalar bulunmaktadır.

sap-sapı, saç-saçım (Gencan, 2007:79-87).

Türkçede mastarlar konusunda iki tür kullanım vardır:

Birinci kullanıma göre mastar eki –mak, -mek ekidir ve mastar ekinden sonra gelen hâl ekleri nedeniyle ekin sonundaki “k” sesi yumuşayarak “ğ” olur.

Kitap almağa gidiyorum. Kitap yazmağa başladım.

İkinci kullanıma göre mastar eki “-ma, -me” ekidir. Bu durumda mastar eki ile ekin sonuna gelen hâl ekinin ilk harfi ünlüyse araya koruyucu bir “y” ünsüzü gerer.

Kitap almaya gidiyorum. Kitap yazmaya gidiyorum (Korkmaz, 2009:91,95; Özkan, 2009:91-110).

Rusçadaki Sessiz Harflerin Özellikleri

Rusçada bu ünsüzlerin dışında iki tane daha harf vardır. Bunlar “ъ” ve “ь” harfleridir. Bu harfler hiçbir zaman kendi başlarına bulunmazlar. Sadece diğer ünsüz harflerin okunuş, söyleniş ve yazılışında onlara yardımcı olurlar. Bunlara yardımcı harfler demek yanlış olmayacaktır.

Rusçadaki “б, в, г, д, ж, з, л, м, н, п, й” ünsüzler tonludur, “п, ф, к, т, ш, с, х, ц, ч, щ” ünsüzler ise tonsuzdur.

Rusçada “б, в, г, д, ж, з” ünsüz kelimenin sonunda tonlu yazılır, ancak tonsuz okunur ve söylenir²⁰.

Yazılışı	Okunuşu
б (гриб)	п (грип)
в (остров)	ф (остроф)
г (берег)	к (берек)
д (сад)	т (сат)
ж (нож)	ш (нош)
з (рассказ)	с (расскас)

Rusçada bazen iki ünsüz harf kelime içinde yen yana geldiğinde de farklı yazılıp farklı okunabilmektedir.

Yazılışı	Okunuşu
бк (юбка)	п (юпка)
вк (травка)	ф (трафка)
гк (легкий)	х (лехкий)
дк (соседка)	т (сосетка)
дц (двадцать)	ц (дваццать)
дч (наводчик)	ч (навоччик)
жк (бумажка)	ш (бумашка)
жч (перебежчик)	щ (беребещик)
з ш (без шума)	ш (беш шумно)
зж (сжечь)	ж (жжечь)
зк (сказка)	с (скаска)

²⁰ İstisna olarak “бор” kelimesinin son harfi “х” şeklinde okunur.

зч (возчик)	щ (вощик)
кз (вокзал)	г (вогзал)
сб (сбегать)	з (збегать)
сг (сгореть)	з (згореть)
сж (сжечь, с журналом)	ж (жжечь, ж журналом)
сз (сзади)	з (ззати)
ссч (рассчитать)	щ (расщитать)
сч (счеты)	щ (щёты)
сш (бесшумно)	ш (бешшумно)
тд (отдел)	д (оддел)
тс (боится)	ц (боицца)
тц (отца)	ц (ацца)
тч (летчик)	ч (леччик)
тьс (боятся)	ц (боицца)

Ruşada bazen üç veya daha çok ünsüz harf kelime içinde yan yana geldiğinde konuşma dilinde ortadaki harfler düşmektedir.

Yazılışı	Okunuşu
стн (честный)	сн (чесный)
здн (праздник)	зн (празник)
ндск (голландский)	нск (галланский)
нтск (гигантский)	нск (гиганский)
стск (марксистский)	сск (маркسيسский)
стл (завистливый)	сл (зависливый)
рдц (сердце)	рц (серце)
вств (здравствуйте)	ств (здраствуйте)
лнц (нц)	нц (сонце)

(Şeliakin, 2000:7-15; Gültekin, 2012:19-73; Gültek, 2005:1-30).

Türkçede Olup Rusçada Olmayan Sessiz Harfler

Türkçede olup Rusçada bulunmayan ünsüz harfler şunlardır:

c, ğ, h

Bu harflerin dışında “y” harfi Rusçada “e” harfi ile karşılanabilmekte, ancak bu harf ünlü harf olarak değerlendirilmektedir (Gültek, 2005:1-30).

Rusçada Olup Türkçede Olmayan Sessiz Harfler

Rusçada olup Türkçede olmayan ünsüz harfler şunlardır:

й, ц, щ, х

Ayrıca Rusçadaki р ve л harfleri Türkçedekinden farklı bir şekilde çıkarılmaktadır. Rusçada bu iki harfin Türkçedekinden farklı telaffuz edilmesinden dolayı Ruslar Türkçe öğrenmede telaffuzda zorlanmaktadırlar. Bu zorluk özellikle de Türkçedeki şimdiki zaman ekinde bulunan “r” harfinin kulağı tırmalayacak kadar vurgulu bir şekilde söylenmesiyle kendini göstermektedir.

2.1.7.1.4. Türkçe ve Rusçadaki Vurgu, Tonlama

Kelimelerdeki vurgu çeşitli nedenlerle olabilir. Bazı dillerde vurgu dilin yapısından kaynaklanmaktadır. Bazı dillerde ise vurgu söyleyenin ruhsal durumunu yansıtır. Türkçedeki vurgu şu şekilde özetlenebilir:

a. Ülke ve şehir isimlerinde vurgu genellikle ilk hecededir.

İspanya, Fransa, Bişkek, Rusya, Afrika, Asya. Ancak sonu –istan ekiyle biten isimlerde vurgu bu ektedir. Bulgaristan, Kazakistan, Tacikistan

b. Yabancı isimlerde vurgu ilk hecededir.

Namık, Sâdık, İclâl, Kâmile

c. Ünlem, bağlaç ve zarfların vurgusu genellikle ilk hecededir.

Ancak, birden, haydi!

d. Hitap kelimelerinde vurgu ilk hecededir.

Sayın cumhurbaşkanım, sevgili arkadaşlar.

Türkçenin cümle yapısında vurgulanmak istenen ya da önem verilen kelime fiile en yakın kelimedir. Bu da Türkçenin cümle yapısının oynaklığını göstermektedir.

Ben okula dün geldim. Ben dün okula geldim. Dün okula ben geldim. Okuldan ben dün geldim.

Tonlama ise konuşan kişinin sesleri çıkarma sırasında sesinin tonuyla ilgilidir. Konuşanın ne demek istediği çoğunlukla tonlamadan hemen çıkarılabilir. Sözelimi, eğer konuşan üzgünse onun sesleri çıkarması fark edilebilir. Yine hatiplerin tonlaması da hemen ayırt edilebilir. (Gülensoy, 1995:128-129; Çevik 2002:177-186; Gencan 2007:95-105).

Ruşçada vurgu o kadar önemlidir ki, bu açıdan bakıldığında Rusçanın bir vurgu dili olduğunu söylemek abartılı sayılmaz. Bir insanın ana dilinin Rusça olup olmadığını anlayabilmek için o kişinin Rusça konuşurken yaptığı vurgulamaya bakmak lâzımdır. Yabancı birisi Rusçayı konuşurken ve okurken vurgulamada rahatlıkla hata yapabilir. Rusça bir kelimeyi doğru olarak vurgulamak için tek yol o kelimeyi bilmektir. Nitekim bir kelimenin okunuşu ve söylenişi kelimedeki vurguya göre değişir. Yine bir kelimedeki “o” gibi bazı harflerin okunuşu ve söylenişi de tamamen vurguya göre bazen “a” bazen de “o” olur. Ayrıca Rusçadaki soru cümlelerinin neredeyse tamamı cümlenin son hecesine getirilen vurguyla ifade edilir. Her ne kadar Rusçada soru edatı olsa da bu edat çok nadir olarak cümledeki anlamı pekiştirmek için kullanılır.

Он пришел	O geldi.
Он пришел?	O geldi mi?
Он пришел!	O geldi ha!
Как думаешь, пришел ли он? ²¹	Sence o gelmiş midir?

Ruşçada bazı kelimeler aynı yazıldıkları hâlde sadece vurguya göre farklı anlamlar vermektedirler.

мука́=un, му́ка=büyük acı, замо́к=kilit, за́мок=kale

Ruşçada vurgulama sayesinde bazı kelimelerin isim ya da fiil olduklarını ayırt etmek mümkündür.

пи́ща=yüyesek, пи́шá=yazarak, пи́щи=yüyecekler, пи́шй=sen yaz , пи́щу=yüyeceği, пи́шү=yazıyorum

Ruşçada bir kelimedeki vurgu o kelimenin cümle içindeki gramer açısından yüklendiği göreve göre yer değiştirebilir.

голова́=baş, го́лову=başı (Şeliakin, 2000:15).

Ruşçada bağlaçlar (служебные слова) ve edatlarda (частицы) vurgu genel olarak yoktur. Bu durumda vurgu kendilerinden önceki veya sonraki kelimelerdedir.

оте́ц и сы́н =baba ve oğlu, Она́ ведь не придет.=O gelmeyecek zaten. Она́ же не пришла́=Aslında o gelmemiştii, yoktu.

²¹ Rozental, tonlama ve vurgu ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Rusçada bir kelimenin konuşmada ve yazmada özellikle üzerinde durulan hecesine vurgulu hece dendiğini belirtmektedir. Vurguyu sözselsel словесный ve mantıksal логический olmak üzere ikiye ayırmakta ve bu konuda ayrıntılar vermektedir. Rusçada bir kelimedeki vurgunun yeri sabit olmayıp değişkendir. (1971:125-131)

Rusçada bazı durumlarda vurgu önekte (предлог) olabilir. Ancak bu durumda önekten sonra gelen kelime vurgusuzdur.

на воду=suya, под гору=dağın altında, на полу=yerde, на пол=yere, на два года=iki yıllığına, на два рубля=iki Rubleye.

Rusçada bazı ağızlarda vurgu farklı olabilir.

полòжил=koydu yanlış olup doğrusu положил=koydu şeklindedir.

Rusçada bazen konuşma dilinde vurgu farklı olabilir:

мòледец=aferin yanlış olup doğrusu моledец=aferin şeklindedir.

Rusçada mesleki jargon kelimelerde de vurgu farklı olabilir.

дòбыча= av yanlış olup doğrusu добыча= av şeklindedir.

Yabancı dillerden Rusçaya geçmiş olan bazı kelimeler vurgulamayla farklı anlamlar yüklenmektedir.

хаос kelimesi Yunancadan geçmiş olup хаос=dünya yaratılmadan önceki felaket anlamındayken хаос=karmaşa, dağınıklık anlamındadır.

Rusçada bazı kelimelerin sıfat (краткий прилагательны) mı ya da belirteç (наречий) mi oldukları da vurguya göre değişebilir.

Он máло пишет.=O az yazıyor. Это máло, малò.=Bu az.

Rusçada bazı kelimelerde vurgunun nerede olduğunu belirlemek zorlaşabilir. Bu durumda vurgulama serbest bırakılmıştır.

твòрог=творòг=lor peyniri , ина́че=иначе=yoksa (Avanesov, 1956:60-86; Gültekin, 2012:19-73; Gültek, 2005:1-30).

2.1.7.1.4. Türkçedeki Bazı Ses Değişmeleri

Türkçedeki sesler arasında bir uyum vardır. Bunlara büyük ve küçük ünlü uyumları denmektedir. Türkçe asıllı kelimelerde ünlü uyumunu fark etmek kolay olmasına rağmen ödünçleme yoluyla veya doğrudan yabancı dilden alınan kelimelerin Türkçede kullanımı sırasında bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca yöresel kullanımlarda ve en az çaba yasası gereği standart Türkçede bazı kelimelerin kullanımında da bazen sorunlar çıkmaktadır. Bu nedenle bu tür kelimelerde ses türemesi, ses düşmesi ve benzeşme gibi olaylar görülmektedir.

1. **Ses türemesi:** Kelimenin başında, ortasında ve sonunda kelimenin aslında olmayan yeni seslerin türemesidir. Bu türeme özellikle Türkçeye giren yabancı kelimelerin Türkçede kullanımı ve yöresel ağızlarda görülmektedir.

A. Kelimenin başında.

Recep-irecep, layık-ılayık, stepne-istepne, rahat-ırahat, Rumeli-Urumeli, ramazan-iramazan, rüzgâr-ürüzgâr, stasyon-istasyon, stampa-ıstampa, statistik-istatistik, razı-ırazı

B. Ortada ünlü türemesi.

tren-tiren, spor-sipor, ekspres-ekspires, psikoloji-pisikoloji, stres-sitires, plan-pilan, kravat-kırvat, klüp-kulüp, inlemek-inilemek, kast-kasıt, kısım-kısım, ism-isim, seyr-seyir, keyf-keyif, kayıt-kayıt, devr-devir, meyl-meyil, ilm-ilim, feyz-feyiz, haps-hapis, küfr-küfür, nakl-nakil, zehr-zehir, neşr-neşir, vakt-vakit, nefis-nefis, kutp-kutup, metn-metin, vakf-vakıf, hacz-haciz, fikr-fikir, bahs-bahis, şahs-şahıs, sabr-sabır, kahr-kahır

C. Kelimenin sonunda ünlü türemesi.

Ankara'dayken-Ankara'daykene, bu sefer-bu seferi

2. **Ses düşmesi:** Kelimenin başında, ortasında ve sonunda yabancı kelimelerin Türkçede kullanımı sırasında veya yöresel kullanımlarda bazı sesler düşmektedir. Bu seslerin düşmesi de iki türdür.

Birincisi gerçekten kelimenin kökünde var olan bir sesin zamanla dildeki gelişme süreci içerisinde düşmesidir.

İkincisi ise yabancı dilden Türkçeye girerken Türkçe ses yapısına uyması için eklenen fazla sesin düşmesidir.

A. Kelimenin başında.

ısıcak-sıcak, Hasan-Asan

B. Kelimenin ortasında.

ağabey-abi, hastahane-hastane, pastahane-pastane, postahane-postane, çift-çüt, cereyan-ceryan, ağız-ağzı, resim-resmi, göğüs-göğsü, alın-alını, boyun-boynu, omuz-omzu, burun-burnu, karın-karnı, göğüs-göğsü, bağır-bağrı, uğur-uğru, dakika-dakka, gazete-gazte, burada-burda, mağara-mağra, yanılış-yanılış, nerede-nerde, buyuruk-buyruk, besilemek-beslemek, bununla-bunla, benimle-benle, seninle-senle

Bazı kelimeler bazen “etmek” fiiliyle birlikte kullanıldıkları zaman ses kaybına uğrarlar. Bunlar çoğunlukla başta Arapça olmak üzere yabancı kelimelerdir.

sabır etmek- sabretmek, kahr etmek-kahretmek, küfür etmek-küfretmek, seyir etmek-seyretmek, emir etmek-emretmek

C. Kelimenin sonunda.

bir şey-bişey, ne için-niçin

3.Hece düşmesi. Bu tür hece düşmesi ya birleşik kelimelerde ya da yöresel kullanımlarda daha çok görülmektedir.

alacağım-alcaım, değil mi-di mi, hakikaten-hakkaten, öğleleyin-öğleyin, başlayayım-başıyım, söyleyeyim-söylüm, pazar ertesi-pazartesi, çehar i şenbe-çarşamba, penç i şenbe-perşembe, gelmiş durur-gelmiştir, yazmış durur-yazmıştır, kahve altı – kahvaltı, ne için – niçin, ne asıl- nasıl.

4.Benzeşme. Bir sesin diğer seslerden birini veya birkaçını kendisine benzetmesi olarak bilinen benzeşme Türkçede hem ünlü hem de ünsüzlerde görülür. Ünlülerdeki benzeşmeler de kendi aralarında sınıflandırılmaktadır.

Ünlü kendisinden sonrakine benzer.

çavuş-çaviş.

Ünlü kendisinden öncekine benzer.

muhtar-mıhtar-, bugün-bögün, tane-tene.

Ortadaki bir ünlü kendisinden önce veya sonra gelen ünlüleri kendisine benzetir.

Saliha-Selihe, emanet- amanat.

Ünsüz kendisinden hemen sonra veya daha sonra gelen diğer bir ünsüzü kendisine benzetir.

bunnar- bunlar, allatmak- aldatmak, meşim-meşin, şemşiye-şemsiye.

Ünsüz kendisinden hemen önce veya daha önce gelen başka bir ünsüzü kendisine benzetir.

ezzacı-eczacı, inne-iğne, tüssü-tütsü, laylon-naylon.

Türkçede “y, g, ğ, n, v, h” gibi bazı ünsüzler konuşmada bazen eriyebilirler.

souk-soğuk, yaa-yağ, yıyor-yağıyor, sanayisi-sanaisi, kaan-kağan, nout-nohut

5.Aykırılışma. Kelimedeki bir sesin aynı özellikteki başka bir sese benzemesidir. Aslında güçlü bir benzeşme bulunmamaktadır. Ancak yöresel kullanımlarda bazen benzeşmeme, yani aykırı durumlarda çok seyrek de olsa bulunmaktadır. Bu durum hem ünlü hem de ünsüz seslerde görülebilir.

Fatme-Fatma, haftı-haftı, bilader-birader, hanbal-hammal, muşamma-muşamba

6.Kaynaşma. İki ünlü birleşerek tek bir ünlü olmaktadır. Genellikle birleşik kelimelerde görülmektedir. Bazen de kelimenin sonunda veya başında bulunan bir ünlü başka bir ünlüyü kendisine benzetmektedir. Önce ikiz ünlü ortaya çıkmakta ve daha sonra da bu iki ünlü tek ünlüye dönüşmektedir. Bu ünlü uzun söylenmektedir.

kahve altı-kahvaltı, Cuma ertesi-Cumartesi, güllü aş-güllaç, sütlü aş-sütlaç, Fatma ana-Fatmana, hanım eli-hanımeli, Karaca oğlan-Karacoğlan, ne için-niçin

7.Yer değiştirme. Bir kelimedeki bulunan iki ünsüz birbiriyle yer değiştirmektedir.

torpak-toprak, irbik-ibrik, yalnız-yalnız, eşki-ekşi, kirbit-kibrit, memleket-melmeket, pehriz-perhiz, nalet-lanet, burgul-bulgur, kebelek-kelebek, öndünç-ödünç, ireli-ileri

8. **İkizleşme.** Kelimedeki bir ünsüz iki defa çatalı olarak söylenir.

yeddi-yedi, sekkiz-sekiz, anne-ana, elli-elig, eşşek-eşek, böyyük-büyük, kocca adam-koca adam, hemmen-hemen

9. **Diğer Ses Değişmeleri.** Burada söz konusu olan Türkçenin eski dönemlerinde kullanılan bazı seslerin tarih içerisinde çevre ve diğer dillerin etkisi nedeniyle bazı seslerinin değişmesidir. Bu değişiklikler hem ünlü seslerde hem de ünsüz seslerde görülmektedir.

a. Ünlülerdeki değişiklikler.

i-e sesi. Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan kelimenin başındaki ve ilk hecesindeki “i” sesi Osmanlıcanın son dönemlerinde “e” sesine dönüşmüştür.

biş-beş, yir-yer, gice-gece, it-et, vir-ver

e-i sesi.

eşitmek-işitmek, eyü-iyi, geymek-giymek

i-i sesi.

inanmak-inanmak, bıçmak-biçmek, hanı-hani, dakı-dahi, yaşıl-yeşil

u,ü-ı,ı sesi.

uşda-işte, üçün-için, pungar-pınar

ü-i sesi. Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra ortaya çıkan değişikliklerdir.

tüp-dip, büttü-bitti, püre-pire, düzmek-dizmek

o,ö-u, ü sesi.

gözel-güzel, yokaru-yukarı, oyanmak-uyanmak

Rumeli ağızlarında kullanılanlar.

börek-bürek, boğaz-buğaz, söylemek-söylemek, koymak-kuymak, bozuk-buzuk, sormak-surmak, köprü-küprü

u,ü-a,e sesi.

Batı Türkçesinin Eski Türkçeden ayrışması döneminde ortaya çıkmıştır. Genellikle kelimenin sonunda olur.

törü-töre, töpü-tepe

b. Ünsüzlerdeki değişiklikler.

b-p sesi. Kelimelerin başında bulunan “b” sesleri “p” olmaktadır. Standart Türkçede “b” sesleri “p” sesine dönüşürken bazı yöresel kullanımlarda ve Azeri Türkçesinde “b” sesi olduğu gibi kalmıştır.

bire-pire, barmak-parmak, bişmek-pişmek, bastırma-pastırma, bekmez-pekmez, bara-para, bahalı-pahalı, betek-petek, berhiz-perhiz, başa-paşa, baket-paket, bencere-pencere, badişah-padişah

b-v sesi. Bu ses değişikliği de Batı Türkçesinin Eski Türkçeden ayrıldığı dönemde ortaya çıkmıştır.

bar-var, birmek-vir-vermek, yabız-yavuz, eb-ev, sab-sav (söz)

k-g sesi. Batı Türkçesinin diğer Türk lehçelerinden ve Eski Türkçeden ayırt edici özelliklerinden birisidir.

körmek-görmek, kelmek-gelmek, kergek-gerek, köngül-gönül, kök-gök, kün-gün, köyünmek-göyünmek (için için yanmak), kümüş-gümüş

g-ğ sesi. Hecenin başında ve sonunda bulunan veya tek heceli kelimelerin sonunda bulunan “g” sesleri Türkçede “ğ” sesine dönüşmüştür. Bu ses bazen yerini “y” sesine bırakmaktadır.

egmek-eğmek, düğme-düğme, degmek-değmek, beg-beğ (bey), çig-çiğ, segirtmek-seğirtmek, söğüt-söğüt, tağ-dağ, togmak-doğmak, otag-otağ, yağız-yağız

g(a)-ğ(ı) sesi. Türkçede yansımali kelimeler dışındaki (gıcırta, gurultu) kelimelerde kelimenin başında “g” sesi bulunmaz. Günümüzde bu kullanım, yöresel ağızlarda bulunmaktadır.

gurşun-kurşun, gardaş-kardeş, gal-kal, goyun-koyun, gız-kız, gaç-kaç, garmak-karmak, garmak-karmak, gazmak-kazmak

g-v sesi. Burada “g” sesi önce “ğ” olur ve daha sonra da “v” sesine dönüşür.

dögmek-dövmek, gögercin-güvercin, sögmek-sövmek, ögmek-övmek

ğ(ı)-v sesi.

koğmak-kavmak, oğmak-ovmak.

k(a)-ğ(ı) sesi.

akarmak-ağarmak.

k(a)-h(ı) sesi. Günümüzde özellikle Azeri Türkçesinde görülmektedir.

ayak-ayah, yakın-yahın, kına-hına, kansı-hansı, katun-hatun, yaka-yaha, salkım-salhım, yıkamak-yıhamak, uyuklamak-uyuhlamak, kalkmak-kalhmak(gahmak), bakmak-bahmak, yatak-yatah, kanı-hanı, kangı-hangi, takı-dahi

j-c sesi. Yabancı kelimelerin Türkçeye geçmesi sırasında yöresel ağızlarda uğradığı değişikliklerdir.

candarma-jandarma, cilet-jilet, picama-pijama, ceton-jeton, bilucin-bilujin, cip-jeep

Bazı kelimelerde de tam tersi görülmektedir.

İjlâl-İclâl, bajı-bacı, gejjitim-geciktim

b-m sesi. Batı Türkçesinde kelimenin başında bulunan “b” sesleri başta Azeri Türkçesi olmak üzere diğer bazı Türk lehçelerinde “m” şeklinde söylenmektedir. Diğer bir görüşe göre de bu ses zaten eski Türkçede (Orhun Yazıtlarında) kullanılmaktaydı.

men-ben, bin-min.

t-d sesi. Eski Türkçede kelimenin başında bulunan hemen hemen bütün “t” sesleri Batı Türkçesinde “d” sesine dönüşmüştür.

timek-demek, til-dil, tizmek-dizmek, turmak-durmak, tegi-dek, telinmek-delinmek, taş-dış.

Bazen bu seslerin ters yöne doğru işlediği de görülmektedir.

türlüg-dürlü-türlü, tutmak-dutmak-tutmak, tatmak-datmak-tatmakm, takagu-davuk-tavuk.

r-l sesi.

selvi-servi, merhem-melhem, güleşmek-güleşmek.

ng-n sesi.

tengri-tanrı, banga-bana, songra-sonra, dengiz-deniz, yangılmak-yanılmak.

ng-g(ng-g-v/h) sesi.

öng-ög-ön, banga-baga-bana, yalnguz-yalaguz-yalnız

ng-m sesi.

donguz-domuz, kongşu-komşu

dz-y, z-s sesi.

adzak-ayak, södz-söz (Gülensoy, 1995:124-129; Özkan 2009:99-110; Ergin 2008:43-54; Konanov, 1956:24-32; Gültek, 2005:1-30; Temizyürek, Fahri vd. 2007:178-190).

2.1.7.2. Türkçe ve Rusçanın Biçim Bilgisi Bakımından Karşılaştırılması

2.1.7.2.1. Kelime Türleri Bakımından

İsim

İsimler bir nesneye, kavrama, varlığa, düşünceye ad olurlar. İsimler çeşitli gruplara ayrılır:

1.Cins isim. 2.Özel isim. 3.Canlı isim. 4.Cansız isim. 5.İnsan ismi. 6.Hayvan ismi. 7.Bitki ismi. 8.Yer ismi. 9.Topluluk ismi. 10.Kadın ismi. 11.Erkek imi. 12.Soyut isim. 13.Somut isim. 14.Ağaç ismi. 15.Balık ismi. 16.Ülke ismi. 17.Şehir, köy, kasaba, mahalle isimleri. 17.Lakaplar

Türkçede bazı istisnalar dışında kelimelerde cinsiyet bulunmamaktadır. Rusçada ise cinsiyet vardır.

Hem Rusçada hem de Türkçedeki isimler hâl ekleri alırlar. Rusçada isimler hâl ekleri aldıkları zaman son ünlü harfleri genellikle değişikliğe uğrar.

школа=okul Я иду в школу.=Okula gidiyorum. Я иду из школы.=Okuldan geliyorum. Я учусь в школе.=Okulda okuyorum (Rozenal, 1971:235-255).

Rusçada isimler yalın hâldeyken genellikle tekildirler, ancak bazı durumlarda sadece çoğul şeklinde ya da sadece tekil olarak kullanılır.

Hem Rusçada hem de Türkçede özne görevindeki isimlerin tekil veya çoğul olma durumuna göre fiiller tekil veya çoğul olarak kullanılır.

Мальчик улыбается=Çocuk gülüyor. Мальчики улыбаются=Çocuklar gülüyorlar.

Rusçada sıfat tamlamalarında tamlayan sıfatları erillik, dişilik, nötrlük, azlık, çokluk bakımından tamlanan isme uyum sağlar.

высокое дерево=yüksek ağaç, две школы=iki okul, два человека=iki insan (Şanskiy ve Tihanov 1987:90-91).

Ancak bazı isimler çekim eki almadıkları için hâl eklerinde, isim ve sıfat tamlamalarında ek almazlar. Çekim almayan isimler genelde yabancı dillerden alınmış olan ve son harfi –e, -и, -о, -э, -у, -ю ile biten isimlerdir. Son harfi sert ünsüz olan kadın alıntı isimlerde de çekim ekleri bulunmamaktadır. мадам=madam, мисс=mis Soneki –ко ile biten Ukrayna ve Belarusya soyadları çekim eki almazlar. Sonekleri –ово, -аго(яго), -ых, -их olan Rusça soyadları çekim ekleri almazlar.

Дурново, Бураго, Милых, Чутких

Cins isimlerden türetilmiş ve soneki olmayan bayan isimleri çekim ekleri almazlar. Волк, Хмель, Плющ. Nota, ses ve harf isimleri çekim ekleri almazlar. до, ре, ха, цэ, а. Yabancı kısaltmalar çekim ekleri almazlar.

НАТО, ЮНЕСКО

Rusça kısaltmalar çekim eki almazlar.

ГАИ, АТС

Türkçede ülke isimleri, özel isimler, millet isimleri, dil isimleri, din isimleri, kurum ve kuruluş isimleri büyük harfle başlar. Rusçada ise dil isimleri, din isimleri, tamlama yoluyla yapılan kurum ve kuruluş isimlerindeki tamamlanan isimlerin ilk harfleri küçüktür²².

Cinsiyet

Türkçede Cinsiyet

Türkçede cinsiyet sadece istisna isimlerde bulunmaktadır. Erkek isimleri diş isimlerden ayırt etmek için özel bir ek bulunmamaktadır. İsimlerdeki cinsiyeti belirtmek gerektiği zaman ya isimlerden sonra ayrıca “bey, efendi, bayan, hanım vb.” kelimeler getirilir ya da eski dönem Türkçesinde de olduğu gibi eril ve dişil için ayrı ayrı kelimeler kullanılır.

hanım - bayan öğretmen, gelin - damat, koyun-koç, öküz-inek

²² Türkçe öğrenen Ruslar özellikle temel düzeyde bu konuda oldukça zorlanmaktadırlar. Bkz. bu çalışmanın uygulama bölümündeki büyük harf yanlışları maddesi.

Bazı isimler Arapçadan alıntı sözler olduğu için sadece eril ve dişil olmak üzere iki şekilde kullanılırlar. muallim (erkek öğretmen), muallime (bayan öğretmen). Bazı isimler de yine Arapçadan alınmış olup sadece dişil biçimiyle kullanılırlar. Bu durumda bazen kelime dişil olduğu hâlde anlatmak istediği isim erkek olabilir. “hemşire” sadece bayanlar için kullanılır. Ancak son zamanlarda hastanelerde çalışan ve hemşirelerin görevlerini gören erkek işçiler de vardır. Bunlara isim bulma konusunda sıkıntı çekilmektedir. Bazen bunlara “erkek hemşire de denmektedir. “hademe” kelimesi ise Arapçadan Türkçeye geçmiştir ve sadece bayanlar için kullanılır. Ancak Türkçede okullarda ve devlet dairelerinde temizlik yapmak gibi hizmet sunumunda sadece erkekler çalışmaktaydı. Bu kişilere de hademe denmekteydi. Daha sonraları bayanlar da bu hizmetleri yapmaya başladı. Bu durumda erkek çalışanlara “erkek hademe”, bayan çalışanlara da “bayan hademe” denmektedir. Yani Arapçadan dişil olarak alınan kelimenin eril olan “hadim” kelimesi kullanılmamaktadır (Gencan 2007:190).

Rusçada Cinsiyet

Rusçada bütün isimler eril, dişil ve nötr olmak üzere üç kategoride gruplanır:

ручка=kalem (dişil)

парк=park (eril)

поле=tarla (nötr)

Ad ve isim soylu bütün kelimelerde cinsiyet vardır.

Sıfat tamlamalarında da cinsiyet vardır.

новый стол=yeni masa, новая книга=yeni kitap, новое пальто=yeni palto

Öznenin durumuna göre fiil çekimlerinde de cinsiyet görülmektedir.

Брат пришел.=Erkek kardeşim geldi. Сестра пришла.=Kız kardeşim geldi. Лето пришло.=Yaz geldi.

Çekimli склоняемый isimlerin hangi cinse ait olduğu öğrenmek için yalın a. yalın durumuna, b.anlamına bakmak gerekmektedir.

a.İsmin Yalın Durumuna Göre

Dişil: Yalın durumundaki çekimli isimler “-a” ve “-я” harfleriyle biterse genellikle dişildir.

книга=kitap, земля=toprak, Анна=Anna

Son harfi “-ь” olan bazı kelimeler de dişil olabilir.

тетрадь=defter, ночь=gece, жизнь=hayat

Bazı nehir isimleri dişil olarak kullanılır.

По=Po Nehri, Лимпопо=Limporo Nehri

Çekimi olmayan bazı sokak isimleri, eşya isimleri, yiyecek isimleri dişil olabilir.
авеню=avenü (Fransa ve İngiltere’de bulvar), бере=bere, Гоби=Orta Asya’da bir çöl ismi,
салями=sert bir peynir ismi

Eril: Yalın durumundaki çekimli isimler hiçbir ünlü harfle bitmezse genellikle erildir.

дом=ev, бой=savaş, нож=ev

Son harfi “-а, -я, -ь” olan bazı kelimeler de dişil veya nötr olmaları gerekirken eril olarak kullanılmaktadır.

мужчина=erkek, дядя=amca veya dayı, медведь=erkek ayı, голубь=erkek güvercin

Son iki harfi “-ль, -нь, -рь” olan isimler eril olarak kullanılmaktadır.

корень=kök, огонь=ateş, лагерь=kamp

Sonunda “-тель; -щик, -чик, -ник, -ик” olan isimler eril olarak kullanılır.

учитель=erkek öğretmen, писатель=erkek yazar, сварщик=kaуnakçı, ракетчик=roketçi
asker, телевизионник=televizyoncu

Ay isimlerinin tamamı eril olarak kullanılır.

январь=ocak, февраль=şubat, май=mayıs

Bazı şehir, ülke, yer ve millet isimleri eril olarak kullanılır.

хинди=Hindu, урду=Urdu, Капри=Capri, Борнео=Borneo

Çekim ekleri almayan bazı isimler eril olabilir:

Rüzgâr isimleri.

солано=İspanyada esen Afrika rüzgarı, сирокко=Akdeniz ülkelerindeki bir rüzgar ismi,
торнадо=tornado (Kuzey Amerika’daki bir rüzgar ismi)

Bazı dil isimleri.

хинди=Hintçe, пушти=Puştice, бенгали=Bengalce

Bazı peynir isimleri.

жаренный сулугуни=kızarmış Suluguni peyniri, созревший бри=olmuş Bri peyniri

Nötr: Yalın durumundaki çekimli isimlerin son iki harfi “-мя” ise sadece nötrdür.

время=zaman, имя=ad, семя=aile

Balık, kuş ve diğer hayvan isimlerinin cinsiyeti sadece ezberlenerek bilinir.

лебедь=erkek kuğu, зверь=hayvan, олень=erkek ceylan, конь=erkek cüce at

b.İsmin Anlamına Göre

“сирота=öksüz, плакса=sulu göz (çok ve hemen ağlayan), задира=kavgacı” kelimeleri dişil olmaları gerekirken anlamına bakılarak hem dişil hem de eril olarak değerlendirilebilir.

İsmin anlamı erillik ifade ediyorsa bu ismin sonunda dişil ve nötr olmayı gösteren ekler olsa bile eril olarak değerlendirilir.

“дедушка=dede, дядя=amca (dayı), голубь=erkek güvercin, медведь=erkek ayı” kelimelerinin sonunda dişillik gösteren “а, я” harfi olmasına rağmen eril olarak kullanılır. Hâl ekleri alırken de eril olarak değerlendirilir.

İsmin anlamı dişillik ifade ediyorsa bu ismin sonunda dişil olmayı gösteren ekler bulunmasa bile dişil olarak kullanılır.

Базı isimler hem eril hem de dişil olarak kullanılır.

Алекс прекрасный педагог.=Aleks çok iyi bir eğitimcidir.

Лена прекрасный педагог=Lena çok iyi bir eğitimcidir.

Burada hem eril hem de dişil olarak kullanılan ismin sonunda dişil olduğunu gösteren ekler bulunmamaktadır. Ancak hem eril hem de dişil olarak kullanılan bazı isimler, dişil olarak kullanıldıkları zaman sonlarına dişil ekleri getirilebilir. Bu isimler cinsi şüpheli колебание isimler denir ve genel kullanım olarak erildir, ancak istenirse dişil ekleri getirilerek dişil olarak da kullanılabilir.

манжет=манжета=kolluk, желатин=желатина=jelatin, жираф=жирафа=zürafa, туфель=туфля=ayakkabı, клавиш=клавиша=klavye

Bu tür isimler bazen sadece zenginlik olsun diye eril ve dişil olarak kullanılır. Bazen farklı alanlarda kullanılır.

желатин=genel anlamda jelatin

желатина=endüstride jelatin

Bazen de resmî dilde ve konuşma dilinde farklı kullanılır.

помидор=resmî dilde domates

помидора=konuşma dilinde domates

Базı isimler hem eril hem de nötr olarak kullanılabilir. плёс=плёсо=akıntı, кальян=nargile, медресе=medrese

Базı isimler hem buldukları familyasının, grubun genel adını hem de o grubun erillerini temsil ederler.

лев=aslan a) genel olarak aslan familyasına verilen addır. b) erkek aslan.

львица=Sadece “dişi aslan”ı ifade eder.

Базı kısaltılmış özel isimler hem eril hem de dişil olarak kullanılabilir.

Женя (Евгений veya Евгения)

Саша (Александр veya Александра)

Bir ismin anlamında ne erillik ne de dişilik varsa, bu durumda nötr olur.

рагу=yahni

Yalın durumdayken sadece çoğul şekliyle kullanılan isimlerde cinsiyet aranmaz.

ворота=ana kapı, щипцы=sımbız, дрожжи=mayı

İsmin son harfi “ь” veya “ж, ш” harflerinden biri olursa hem eril hem de dişil olabilir.

день=gün (eril), тень=gölge (dişil), ключ=anahtar (eril), ночь=gece (dişil), багаж=baraj (eril), рожь=çavda (dişil), камыш=kamış (eril), мышь=fare (dişil)

Çekim ekleri almayan kelimelerde genelde cinsiyet aranmaz. Ancak bunların bazıları nötr olabilir.

новое ампула=yeni imaj, автомобильное ралли=araba yarışması (Şeliakin, 2000:28-37; Rozental, 1971:216-232; Gorodilovaya, 1987:115-116; Beloşapkaya, 1981:238-264; Pamir, 2004:25-31).

İsimlerde Çoğul

a. Türkçede

neler? kimler?

ad+l Ar

A=a, e

İsminin yalın hâlindeyken son ünlü harf

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e

Bazı isimler istisnadır.

harfler, saatler vb.

Türkçedeki Çoğul Ekinin Özellikleri

1. Tekil isimlerin çoğul yapımında kullanılır.

2. Büyük ünlü uyumuna uyar.

3. Bu ekler fiillere de gelir. Fiillerde üçüncü çoğul kişiyi belirtir.

geliyorlar, geldiler, gelecekler, gelirler, gelmişler, gelirlerse, geldiyse, geleceklerse, geliyorlardır, geliyorlarmış, geleceklermiş

4. Türkçe çoğul ekleri bazen gerçek anlamlarından ayrılarak aile anlamı verir.

Dün amcamlara gittik.

5. İsim tamlamalarına gelen çoğul eklerinde bazen tamlayan düşebilir. Bu durumda çoğul eki sonuna geldiği isim çoğul olduğunu göstermeyip tamlayanın çoğul olduğunu göstermektedir.

Beş çocuk evde oturup annelerini beklemektedir.

Onlar üç kardeşler ve babalarını çok seviyorlar.

Öğrenciler ellerindeki son bir liralarmı da fakir birisine verdiler.

Onların sadece bir koyunları vardı.

6. Çoğul eki bazen abartma ifade etmektedir.

Senin için ta Afrikalara geldim, beni yine de anlamadın.

7. Türkçede sayılardan sonra çoğul olmaz, her zaman tekildir.²³

5 kalem, 8 çanta

Çantamda iki kalem ve üç kitap vardır.

Ancak tahmin bildiren ifadelerde bazen çoğul eki kullanılabilir.

Hasan otuz yaşlarında bir yetişkindir.

O sıralarda henüz Türkçe bilmiyordum.

Bir zamanlar biz de fakirdik.

8. “Çift” anlamı varsa çoğul eki kullanılmaz.

Pazardan kendime ayakkabı ve pantolon aldım.

9. Bu ekler kişi zamirlerine de gelir. Birinci çoğul ve ikinci çoğul kişi zamirlerine gelirler ve bu durumda saygı ve gurur duymayı ifade ederler.

Bizler, dünyanın dört bir yanına hükmetmiş bir milletin evladınız. Sizleri göremeyeli çok değişmişsiniz.

1. Çoğul eki zaman ifade ettiği durumlarda “her” anlamı ifade edebilmektedir.

Bu doktora başladım başlayalı geceleri gözümde uyku girmiyor.

2. Adlara getirilen çoğul ekleri “aynı, benzer” anlamları vermektedirler.

Sınıftaki Ahmetler el kaldırsın.

Nerede o Mimar Sinanlar!

3. Bazı isimler çoğul eki alarak yer adı olurlar.

Balkanlar, Toroslar, Tanrı Dağları

4. Çoğul eki bazen isme gelerek bir tarihi dönemi ifade eder.

Abbasiler, Osmanlılar, Akkoyunlular

5. Kendisinden sonra gelen isme topluluk anlamı katan bölük, sürü, dizi, sınıf gibi kelimelerden sonra çoğul ekil kullanılmaz.

Tarlada bir sürü koyun otliyordu.

Bugün bir sürü işim var (Gencan 2007:187-189).

b.Rusçada

Rusçada sayılabilen isimler çoğul yapılırken, sayılamayan isimler çoğul ekleri almazlar.

Sayılabilen isimler:

газета=gazete, газеты=gazeteler; sayılamayan isimler жури=jüri, ателье=atölye, кенгуру=kanguru

²³ “birçok, birkaç, çok, epey” kelimelerden sonra da çoğul kullanılmamaktadır. Bugüne kadar birçok kitap okudum.

Rusçada sadece çoğul şekliyle kullanılan isimler:

1. Çift ve çifti andıran parçalardan oluşan eşya isimleri.

брюки=pantolon(lar), боты=bot(lar), весы=terazi(ler), ворота=ana kapı (lar), грабли=tırmık(lar), качели=salıncak(lar), очки=gözlük(ler), часы=saat(ler), ножницы=makas(lar), щипцы=sımbız(lar), носилки=sedye(ler) ясли=anaokulu(lar), шахматы=satranç. Burada kastedilen eşyaların çokluğu değildir.

Купил брюки и пальто.=Pantolon ve palto aldım. Bu cümlede pantolon kelimesi her ne kadar çoğul şeklinde kullanılmış olsa da kastedilen birçok pantolon değil, sadece bir pantolondur.

Купил двое брюк и два пальто.=İki pantolon ve iki palto aldım. Bu cümlede ise kastedilen çok pantolondur. Ancak bu isimler Türkçede her zaman tekil olarak kullanılır.

2. Bir şeyin toplamının kastedildiği isimler sadece çoğul olarak kullanılır. Bu isimler Türkçede sadece tekil olarak kullanılır.

овощи=meyve(ler), деньги=para(lar), хлопья=ramuk(lar).

3. Grup anlatan bazı canlı isimleri de her zaman çoğul olarak kullanılır. Bu durum Türkçede de her zaman çoğul olarak kullanılır.

дети=çocuklar, родители=anne ve baba (aile), люди=insanlar.

4. Ana maddesi aynı olan madde grupları da sadece çoğul olarak kullanılır. Türkçede ise sadece tekil olarak kullanılır.

макароны=makarna(lar), обои=duvar kâğıdı(lar), дрожжи=maya(lar), дрова=odun(lar), консервы=konserve(ler)

5. Bir işlem sonucunda bir şeyden arta kalan, parçası olan ve вы-, о-, от-, по- ön takıları, -к- son takısı alan veya bazen hiç ek almayan bazı isimler sadece çoğul olarak kullanılırlar. Türkçede ise bu durum bulunmamaktadır.

очистки=soyuntu(la), сливки=krema(lar), подонки=tortu(lar)

Bazı materyal, madde isimleri de bu şekilde kullanılmaktadır.

чернила=mürekkep, опилки=talaş

6. Belirli bir zaman dilimini, karmaşık fiilleri, durumu anlatan bazı isimler de sadece çoğul olarak kullanılır. Türkçede ise bu durum yoktur.

выборы=seçim(ler), каникулы=tatil(ler), переговоры=görüşme(ler), поиски=arama(lar), похороны=defin(ler), роды=doğum(lar), сутки=yirmi dört saat(ler), хлопоты=günlük telaşe(ler), будни=her günler, каникулы=tatil günleri.²⁴

²⁴ Türkçe öğrenen Ruslar özellikle başlangıç düzeyinde olmak üzere bu konuda sıklıkla yanlışlar yapmaktadırlar. Bkz. bu çalışmada Olumsuz Aktarım Yanlışları ve Adlarda Çoğul Eki başlıkları.

7. İlk kullanımlarında zaten grup ismi anlatan bazı isimler de sadece çoğul olarak kullanılır. Türkçede bu durum bazen söz konusudur. Bu kullanım da İngilizcenin etkisiyle olmuştur.

Альпы=Alpler, Горки=Gorki, Жигули=Jiguli, Сочи=Soçi

8. Bazı burç isimleri da her zaman çoğul olarak kullanılmaktadır. Türkçede bu durum söz konusu değildir.

Рыбы=Balık, Близнецы=İkizler, Весы=Terazi

9. Bazı fiil isimleri.

похороны=defin, проводы=uğurlama

Ruşçada sadece çoğul olarak kullanılan isimler genel bir ad verir.

В витрине магазина выставлены часы.=Mağazanın vitrininde saat vardır. Burada kaç tane saat olduğu bilinmemektedir.

Ruşçada sadece tekil olarak kullanılan isimler:

a. Bölünemeyen, sadece bütün olarak kullanılan bazı topluluk isimleri ve sıfatları
собираательные Rusçada sadece tekil olarak kullanılır.

молодежь=gençlik, gençler, листва=yapraklar, орешник=findıklık,
студенчество=öğrencilik, öğrenciler

Ruşçada bu isimlerin çoğulu bulunmamaktadır. Bir grubun ismi olarak kullanılır.
студенчество=öğrencililer, yani öğrenci grubu anlamındadır.

Ancak bazı grup isimleri vardır ki, bunlar sayı sıfatlarından sonra ikili ve çoğul şeklinde çekimi yapılabilir. Bu tür grup isimleri ise buraya dahil değildir.

группа=grup, четыре группы=dört grup, несколько групп=birkaç grup, стая=sürü, три стаи=üç sürü, множество стай=çok sürü

Şu kelimeler de grup ismi olarak sadece tekil şekilde kullanılır.

дичь=av hayvan(lar)ı, зелень=yeşillik(ler), (maydanoz, dereotu, yeşil soğan v.s),
мелочь=bozuk para, ufak tefek şey(ler)

Bu tür kelimelerin sonunda genellikle -ство, -ье, -ник, -няк ekleri bulunmaktadır.

студенчество=öğrenci(ler), крестьянство=köylü(ler), сырьё=hammadde(ler),
ельник=çamlık, çam ormanı

Bu gruptaki isimler tekil hâlinde kullanılmak şartıyla soneklerine göre eril, dişil ve nötr olabilirler.

b. Yine bir grup oluşturan soyut isimler, isim soylu kelimeler de her zaman tekil olarak kullanılır.

темнота=karanlık, яркость=aydınlık, борьба=mücadele, счастье=mutluluk, любовь=aşk,
голод=açlık, подготовка=hazırlık, развитие=gelişme

Bu gruptaki kelimeler başka isimlerle birleşerek özel isim oluştururlarsa bu durumda çoğul yapılır, ancak tek bir grup anlamındadır.

боли и шумы в сердце=yürek acısı, командные высоты=idare makamı, морские глубины=denizin derinlikleri, изящные искусства=güzel sanatlar, радости жизни=yaşama sevinci, местные власти=yerel yönetim

Bu gruptaki isimler genellikle -к, -а, -ость, -ение, -ие, -ство, -тельство sonekleriyle yapılır.

рубка=kesme, догрома, бодрость=zindelik, удивление=şaşırtma, вмешательство=müdahale

с.Sayılamayan, ancak parçalanabilen bir bütünü anlatan isimler de her zaman tekil olarak kullanılır.

железо=demir, сахар=şeker, табак=tütün, картофель=patates, нефть=petrol, эфир=yağın

Bu gruptaki bazı isimler -ина, -ятина ekleriyle yapılır. Bu ekler ise aitlik, bir şeyin parçası, bir şeyden yapıma anlamındadır.

баранина=koyun eti, курятина=tavuk eti, свинина=domuz eti

Bu gruptaki isimler herhangi bir nesnenin türünü gösteriyorsa çoğul yapılır.

дорогие вина=pahalı şarap, смазочные масла=mekanik yağ, крепкие табаки=sert tütün, душистые чай=kokulu çay

Özel isimler собственные имена da genel olarak tekil olarak kullanılır. Ancak bu isimler bir grubu oluşturan cins isim нарицательные имена ise bu durumda çoğul olarak kullanılır.

форды=Ford markası(ları)

Masalarda ve hikâyelerdeki bazı cins isimler özel isim hâlini aldıkları için tekil olarak kullanılır.

Ворона и Лисица=karga ile tilki, Лебедь=kuğu, Снегурочка=Noel Baba'nın torunu, Щука и Рак=balık ile yengeç

Rusçada hem tekil hem de çoğul olarak kullanılan isimler:

Yukarıda belirtilen durumlar dışındaki bütün isimler hem tekil hem de çoğul olarak kullanılabilir.

один стол=bir masa, пять столов=beş masa, один брат=bir kardeş, семь братьев=yedi kardeş

Ancak bu isimlerden bazıları sayı sıfatları almaları ve çoğul yapılmaları zorunlu durumlarda tekil olarak kullanılır. Oysa kendilerinden önceki sayı sıfatları ve diğer sıfatlar çoğul eki almaktadır.

пальто=palto, новое пальто=yeni palto, новые пальто=yeni paltolar, интервью=göportaj, последние интервью=son göportajlar

Bazı isimler de tekileri olduğu hâlde sadece çoğul olarak kullanılırlar.

волосы=saç(lar), краски=boya(lar) “genel olarak bütün boyalara verilen isim, продукты=yiyecek ve içecek(ler), холода=soğuk(lar) “genel olarak soğukluk ifade eden hava”. Bu kelimeler Türkçede sadece tekil olarak kullanılmaktadır.

Bazı isimler ise kendilerinden önceki sayı sıfatları ve diğer sıfatların çoğul olarak kullanabilmesine rağmen kendileri tekil kullanılmaları gerekirken bazen çoğul olarak kullanılabilir. Bu durum o isimlerin çoğullarının sadece birer türevi, benzeri, yakın anlamlısıdır. Yani tekil olması gereken ismin birebir çoğulu değildir.

весёлое время=mutlu bir an, весёлые времена=(hani o) mutlu günler, ручное кружево=(şu gördüğün) el işi, dantel, ручные кружева=genel olarak el işi, dantel (Vinogradov, 1952:65-69; Şanskiy, Tihanov, 1987:90-91; Rozental,1971:233-235; Beloşapkaya, 1981:256-270).

Rusça İsimlerdeki Çoğul Ekleri

Hâl eklerine göre farklı çoğul ekleri almaktadır. Yalın durumdayken şu çoğul eklerini alır:

1. Eril ve dişil isimler sert ünsüzle biterse ek “-ы” şeklindedir.

стол=masa, столы=masalar, газета=gazete, газеты=gazeteler

2. Eril ve dişil isimler yumuşak ünsüzlerle (й, г, к, х); ayrıca (я, е, ё, ю, ь) harfleriyle biterse “-и” şeklindedir.

словарь=sözlük, словари=sözlükler, песня=şarkı, песни=şarkılar, бой=savaş, бои=savaşlar, учебник=ders kitabı, учебники=ders kitapları

3. Nötr isimler sert ünsüzlerle biterse ek “-а” şeklindedir.

окно=pencere, окна=pencereler

4. Nötr isimler yumuşak ünsüzlerle (й, г, к, х); ayrıca (я, е, ё, ю, ь) harfleriyle biterse ek “-я” şeklindedir.

поле=tarla, поля=tarlalar (Gorodilovaya, 1987:118; Pamir, 2004:25-33; 2001:20-24; Köksal, 2004:25-30; Gültek, 2005:46).

Sıfatlar

Sıfatlar genel olarak nesnelere belirtip vasıflandırır. Her bir sıfatın ismi vardır. Ancak sıfatın nitelediği bir isim olmayıp sıfat tek başına ise bu durumda sıfat nesnenin ismi olur. Meselâ mavi sıfatı bir kalemin, elbisenin yani bir nesnenin sıfatı iken tek başına bir nesnenin asıl

isimdir. Sıfatlar tek başlarına vasıf ve belirtme isimleridir. Sıfatlık görevlerini kazanmaları için bir nesneyi, ismi betimleyip belirtmeleri gerekir (Engin, 2008:244; Gencan, 2007:210).

a. Türkçede

Türkçede sıfatlar vasıflandırdıkları, nitelendirdikleri isimlerden önce gelirler. Sıfatlar aynı zamanda isim oldukları için her sıfat isim olarak kullanılabilir. Ancak her isim sıfat olarak kullanılamaz.

Türkçede –mAk, -İş ekleri getirilen hareketli isimler ve –gI ekleriyle yapılan isimler sıfat olarak kullanılmazlar.

Türkçede, vasıflandırma ve niteleme sıfatları olmak üzere iki türlü sıfat vardır:

1. *Vasıflandırma Sıfatları*: Varlığın, nesnenin kendi vasfını ifade ederler.

geniş yol, büyük gün, tok insan, kısa boy, gümüş küpe, sağlam diş, donmuş yağ vb.

Bu sıfatlar renk, biçim, boy, yapı, ağırlık vb. çeşitlere ayrılmaktadır. Bu tür sıfatlar genel olarak nesnenin nesne vasfını bildirenler ve nesnenin hareket vasfını bildirenler olarak ikiye ayrılabilir. Nesnenin nesne vasfını bildirenler tek başlarına kalıcı isim olarak kullanılan isim köklü kelimelerdir. Nesnenin hareket vasfını bildiren sıfatlar ise tek başlarına kalıcı nesne ismi olarak fazla kullanılmayıp geçici isim olarak kullanılan sıfat fiil (ortaç) şeklinde kullanılırlar.

2. *Belirtme Sıfatları*: Nesnenin kendisinde bulunan bir vasfi belirtmeyip onu yer, sayı, soru ve belirsizlik bakımından belirtir.

İşaret Sıfatları: Bunlar tek başlarına oldukları zaman işaret zamirleri olup ismin önüne geldikleri zaman sıfat olurlar. Türkçede sıfatlar, Arapça ve Rusça gibi dillerde²⁵ görülen işletme ekleri almadıkları, yani çekime uğramadıkları için her zaman tekil olarak kullanılırlar.

Türkçedeki başlıca işaret sıfatları şunlardır:

bu: Yakın için kullanılmakta olup işaret edilen nesnenin yakında olduğunu bildirir.

bu kapı, bu kalem

şu: Nitelediği ismin biraz uzakta olduğunu belirtir. şu adam, şu kitap

o: Nitelediği ismin uzakta olduğunu ya da hâlihazırda bulunmadığını belirtir.

O adamı tanıyorum. O günleri bir da getiremeyiz.

²⁵ Arapça ve Rusçada sıfatlar ismin; tekillik çoğulluk, erillik dişlilik durumuna göre nitelediği isme uyum sağlarlar.

هذا الكتاب bu kitap. Nitelenen isim eril olduğu için işaret sıfatı da eril olmuştur.

هذه الحقيبة bu çanta. Nitelenen isim dişil olduğu için işaret sıfatı da dişil olmuştur.

هذان القلمان bu iki kalem. Nitelenen isim kili olduğu için işaret sıfatı da ikili olmuştur.

это окно bu pencere, Nitelenen isim nötr olduğu için işaret sıfatı da nötr olmuştur.

эта сумка bu çanta. Nitelenen isim dişil olduğu için işaret sıfatı da dişil olmuştur.

Эти сумки bu çantalar. Nitelenen isim çoğul olduğu için işaret sıfatı da çoğul olmuştur.

En yaygın olarak kullanılan bu işaret sıfatlarının dışında Türkçenin eski dönemlerinde kullanılan ol, şol, şoluk, işbu gibi günümüzde kullanılmayan işaret sıfatları da vardır.

ol gün, ol yir, şol yigit, şol cennet, şoluk dem, işbu yazı

Sayı Sıfatları: Tek başlarına sayı isimleri olup bir nesneyi niteledikleri zaman sıfat olurlar.

Bu sıfatlar beşe ayrılır:

Asıl Sayı Sıfatları: Varlıkların sayısını gösterirler.

beş kitap, on defter, iki kuruş, bin yıl

Bunlardan bazıları kelime hâlinindedirler.

bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on, yirmi, otuz, kırk, elli, altmış, yetmiş, seksen, doksan, yüz, bin

Kelime grupları hâlinde olanlar da bulunmaktadır²⁶.

on beş öğrenci, elli iki kitap, üç yüz lira, beş milyon insan

Türkçede asıl sayı sıfatları niteledikleri isimler çoğul da olsa her zaman tekil hâldedir.

Ancak Eski Anadolu Türkçesi'nde istisnai kullanımlarla karşılaşılmaktadır.

kırk haramiler, üç büyükler, üç silahşörler

Sıra Sayı Sıfatları: Nesnelerin derecelerinin sayıların gösterirler. Asıl sayı isimlerinden –Incl ekleriyle yapılmışlardır.

birinci basak, onuncu ev, yirmi beşinci adam

Bunun gibi nesnelerin derecelerini gösterip de asıl sayılardan türememiş olan sıra sayı sıfatları da bulunmaktadır.

sonuncu, kaçınıcı, filanınıcı.

Sıra sayı sıfatları niteledikleri sıfatlar çoğul da olsa tekildirler.

Beşinci sınıflar yarın erken gelsinler. Bu anlattıklarımı üçüncü şahısların duymasını istemiyorum.

Üleştirme Sayı Sıfatları: Nesnelerin sayısını gruplar hâlinde gösterirler. Asıl sayı isimlerinden türemişlerdir. Üleştirme sayı sıfatlarından sonra gelen isim çoğul eki almaz.

beşer kitap, sekizer kişi, otuz biner, doksan biner

Kesir Sayı Sıfatları: Nesnelerin paçalarını belirtirler.

sekizde bir, üçte iki

Topluluk Sayı Sıfatları: Aralarında ilişki olan bir nesne topluluğunu anlatırlar.

beşiz çocuk, ikiz kardeş

Soru Sıfatları: Nesnenin yerini, miktarını, nasıl olduğunu, ne olduğunu, nerede olduğunu, hangi nesne olduğunu ve sayısını soran sıfatlardır.

²⁶ Asıl sayı sıfatlarının Türkçedeki tarihi gelişimi için bkz. Ergin, 2008:250.

kaç? hangi? ne? nasıl? nice? neredeki?

Jüride kaç kişi var?

Hangi filmi beğendin?

Nasıl bir çorap istiyorsun?

Belirsiz Sıfatlar: Nesnenin belirsiz olduğunu bildirir.

bir, bütün, başka, bazı, her, kimi, çoğu, çok, hiç, falan, filan, falanca, filanca, az, fazla

Kimi insanlar şanslı doğarlar.

Çoğu zaman ne yaptığımı unutuyorum

Senin gibi çok hoca gördüm, hocalıktan eser kalmamış.

San (Unvan) Sıfatları: İnsanların rütbe ve derecelerini gösterirler. Genel olarak nitelediği isimden önce gelmeleri gerekirken yabancı dillerin etkisiyle nitelediği ismin sonuna geldikleri de görülür.

Bay Hasan, Doktor Alican, Yüce Türk milleti, Sultan Ahmet, Hüseyin Amca, Osman Gazi, Gazi Mustafa Kemâl

Pekiştirme Sıfatları: Belirteçlere benzer bir şekilde bazen isimleri de pekiştirirler.

kıpkırmızı bir yanak, tertemiz bir oda, bembeyaz saçlar, güzel mi güzel, buram buram Anadolu, yarım yamalak bir ifade

Küçültme Sıfatları: Nesnelere dereceleyerek bazen küçültme anlamı verirken bazen de duyusal yöne hitap ederler.

güzelce bir çocuk, serince bir ortam, sarımtırak bir elbise, kısacak saçlar, ufacık bir adam, morumsu bir yanak, acımtırak bir tat (Gencan, 2007:210-222; Ergin, 2008:362-378).

b.Rusçada

Rusçada sıfatlar Türkçeden farklı olarak ismin eril olması durumunda eril, dişil olması durumunda dişil, nötr olması durumunda nötr ve çoğul eklerini alması durumunda çoğul eklerini almaktadır.

хороший человек=iyi bir insan, хорошее место=iyi bir yer, хорошая книга=iyi bir kitap, новые дачи=yeni yazlıklar, новые дома=yeni evler

Sıfatlar tamladıkları ismin aldığı hâl eklerini de alırlar. Ancak burada tamladığı ismin aldığı hâl eklerinin aynısını almayıp farklı ekleri de alabilirler:

Я говорю о хорошем друге.=İyi bir adamdan bahsediyorum.

Я говорю о хорошей школе.=İyi bir okuldan bahsediyorum.

Я вижу хорошего человека.=İyi bir adamı görüyorum.

Я вижу хорошую девушку.=İyi bir kız görüyorum.

Я разговариваю с хорошим человеком.=İyi bir adamla konuşuyorum.

Я разговариваю с хорошей девушкой.=İyi bir kızla konuşuyorum.

много новых друзей=birçok yeni arkadaş

много новых девушек=bir çok yeni kız

Rusçada isim tamlamasında Türkçedeki gibi önce ismi tamamlayan sıfat gelir, sonra da tamlanan isim gelir.

Türkçedeki belirtili isim tamlaması ile ifade edilen aitlik durumu Rusçada sıfat tamlaması yoluyla da yapılmaktadır. сестрин дом=kız kardeşi (min) evi.

Rusçada sıfatlar üç grupta toplanır:

1. Niteleme sıfatları (качественные прилагательные). Niteleme sıfatlarının neredeyse tamamının kısaltılmış şekli (краткая форма) bulunmaktadır.

хороший=iyi, güzel

хороший человек=iyi bir adam

человек хорош=adam iyidir

хорошая жизнь=iyi bir hayat

жизнь хороша=hayat iyidir

Karşılaştırma sıfatları da niteleme sıfatlarından yapılmaktadır. Bu tür sıfatların da kendilerine özgü ekleri vardır.

тонкий=ince, тоньше=daha ince, тончайший=en ince

Niteleme sıfatlarına getirilen “-о”, “-е” ekleriyle belirteç yapılabilmektedir. Он плохо говорит по-русски=Rusçayı iyi bilmiyor.

Çokluk, nicelik, büyüklük, ölçü, küçültme, sevgi, merhamet, acıma, şefkat, zavallılık, pekiştirme gibi sıfatlar da niteleme sıfatlarına getirilen ekler yardımıyla yapılmaktadır.

белый=beyaz

беловатый=beyazımtırak

беленький=beyazca

белёхонек=bembeyaz

белёшенек=beyazsık

слабый=zaıf

слабоватый=zaıfça

слабенький=hafiften zaıf

слабёхонек=zarzaıf

Buradaki –еньк, -оньк ekleri bazen acıma, şefkat bildiren sıfat yapma özelliğini kaybederek normal bir niteleme sıfatı hâline dönüşebilmektedir.

малый=küçük, маленький ребенок=yetişkin değil, küçük çocuk

Bazı niteleme sıfatlarından –изна, -ота ekleriyle isim de yapılır.

черный=siyah , чернота=siyahlık, левый=sol, левизна=solculuk

Yüklem sıfatlar²⁷ da краткое прилагательное niteleme sıfatlarından yapılmaktadır. Niteleme sıfatları cümle içinde hem bir isme sıfat olabilir hem de yüklem olabilir. Ancak yüklem sıfatlar cümle içinde sadece yüklem görevindedirler. Yani bir isme sıfat olmazlar. Bir varlığın geçici özelliğini belirtirler. Bu tür sıfatlar eril durumda eksiz, dişil durumda -а, -я ekleri, nötr durumlarda -о, -е ekleri, çoğul durumda cinsiyetine bakılmaksızın -ы,-и getirilmektedir.

нужный=gerekli, нужная книга=gerekli kitap

нужен=gerek, ему нужна книга=bu kitap ona gerektir

видный=görülen, tanınmış, видный специалист=tanınmış uzman

виден=görülen дом виден издалека=ev uzaktan görülmektedir

Ребенок здоров=Çocuk şu anda sağlıklıdır.

Ребенок здоровый=Çocuk genel olarak sağlıklıdır.

здоровый ребенок=sağlıklı çocuk

здоров ~~ребенок~~=bu şekilde kullanılmamaktadır.

Он молод=O daha, henüz genç. (Bir işi yapmak için genç anlamı olabilir.)

Он молодой=O genç (genel olarak).

Bazı sıfatlar bazı hâl ekleriyle sadece yüklem sıfat olarak kullanılır.

Он благодарен ему за подарок.=Hediyesinden dolayı ona minnettar.

Учитель доволен успехами своих учеников.=Öğretmen öğrencilerin başarılarından memnun.

Верные своему долгу, они встали на защиту Родины.=Verdikleri söze sadık oldukları için vatan savunmasına başladılar.

Edilgen ekleri alan bazı sıfatlar sadece yüklem sıfat olur.

Наши встречи незабываемы.=Bu buluşmamız unutulmaz bir buluşmadır.

Эти ошибки легко исправимы.=Bu yanlışlar telafi edilebilecek yanlışlardır.

Cümlenin ögesi işaret zamirleri ise sıfat sadece yüklem sıfat olur.

Все это справедливо.=Bütün bunlar adildir. Мне все известно.=Ben her şeyden haberdarım.

Renk sıfatlarıyla bazı niteleme sıfatlarında yüklem sıfatlar yapılmamaktadır.

розовый=rembe

-н (-ий, -ый, -ой) sonekleri olan bazı niteleme sıfatların da yüklem sıfatlar yapılamamaktadır.

²⁷ Bu sıfatlar Rusçada (краткое прилагательное) şeklindedir. Bu terim ise Türkçeye birebir tercüme ile “kısa sıfatlar” şeklinde ifade edilmektedir. Rusça öğretimi konusundaki Türkçe kitaplarda da “kısa sıfatlar” terimi kullanılmaktadır. Oysa bu terim tam karşılık değildir. Çünkü bu tür sıfatlar sadece yüklem görevinde kullanılabilir. Bu nedenle bu terimin Türkçesini “yüklem sıfat” şeklinde ifade edilmesi daha uygun olabilir. Yüklem sıfat konusunda daha geniş bilgi için bkz. Vinogradov, 1952:135-141.

Несненin sıfatı geçici değil, kalıcıysa yüklem sıfat yapılmaz.

Природа в этих местах красивая.=Doğa buralarda güzeldir.

Сıfat ismin sonuna getirilirse yüklem sıfat yapılmaz.

Ваня мальчик застенчивый.=Vanya utangaç bir çocuktur.

Родители мои-люди простые.=Ailem sıradan bir ailedir.

Грипп-болезнь заразная.=Grip bulaşıcı bir hastalıktır.

Şu durumlarda sıfatlar istenirse yüklem sıfat olarak, istenirse normal sıfat olarak kullanılabilir. Bu kullanımlarda yüklem sıfatlar anlamı pekiştirmektedir;

İnsanın daimi bir sıfatından bahsediliyorsa.

Он умный / умен=O zekidir.

Kişinin, nesnenin geniş bir zaman dilimindeki durumu belirtiliyorsa.

Сегодня он сердитый / сердит.=O bugün sinirli.

Bu şekilde, böyle, bunun gibi şeklindeki bazı zamirler.

Вода была такая прозрачная / прозрачна, что видны были все камешки на дне.=Su o kadar berraktı ki dipteki minicik taşlar bile görünüyordu. (Şeliakin, 2000:77-91)

Karşılaştırma (mukayese) sıfatları (сравнительное прилагательное) da niteleme sıfatlarına getirilen soneklerle veya niteleme sıfatların önüne getirilen bazı kelimelerle yapılır. “daha” anlamındaki karşılaştırmalı sıfatlarda cinsiyet bulunmamaktadır. “en” anlamındaki karşılaştırma sıfatlarında cinsiyet vardır.²⁸ Her sıfat aynı kalıpta karşılaştırmalı sıfat yapılmamaktadır. Bunlardan bazıları istisnadır.

яркий=parlak

ярче=daha parlak

красивый=güzel

красивее=daha güzel

светлый=açık

более светлый=daha açık

светлее=daha açık

самый яркий=en parlak

самая якая= en parlak

самое яркое=en parlak

ярчайший= en parlak

ярчайшая= en parlak

ярчайшее= en parlak

2. İlgi, nispet sıfatları (Belirtisiz İsim Tamlaması) (относительные прилагательные).

Hem tamlanan isim hem de tamlayan isim cinsiyet, tekillik çoğulluk ekleri bakımından uyum sağlar. Bu sıfatlar bir eşyaya, bir kişiye, bir yere, bir zamana, bir davranışa, bir sayıya ait olabilirler.

детские игры=çocuk oyunları

железная кровать=demir yolu

дынный запах=kavun kokusu

мамино пальто=annemin paltosu

загородная поездка=şehir dışı seyahati

²⁸ Karşılaştırmalı sıfatlarla konusunda daha geniş bilgi için bkz. Vinogradov, 1952:142-150.

утреннее сообщение=sabah mesajı

раздвижной стол=hareketli masa

шестой стол=altıncı masa

подготовительный класс=hazırlık sınıfı

двойная плата=çifte ücretlendirme (Şanskiy; Tihanov, 1987:122-123, c.2). Bu sıfatlar Türkçedekinden farklı olarak aynı anlama gelen iki farklı söylenişi ve yapılışı vardır. школьное здание=okul binası, здание школы=okul binası. (Городилова, 1987, 150-151)

3. Mülkiyet (İyelik) sıfatları (притяжательные прилагательные). Bir kişiye, hayvana ya da nesneye ait olduğunu bildiren sıfatlardır. Hem tamlanan isim hem de tamlayan isim cinsiyet, teklik çoğulluk ekleri bakımından uyum sağlar. Türkçede belirtili, belirtisiz isim (sıfat) tamlaması, iyelik ekleri, meslek yapan ekler veya eksiz olarak kullanılır.

крокодиловые слезы=timsah gözyaşları

папин дом=babamın evi, babamızın evi, babaya ait olan ev

Колин дом=Kolya'nın evi

орлиный нос=karga burun (karganın burnu gibi)

Хлебников=Ekmeççi (soyad olarak)

Шанский ve Тихинов niteleme, ilgi (aitlik) ve mülkiyet sıfatlarının anlamca bazen birbirlerine çok yakın olduklarını ve bu nedenle karıştırıldıklarını ifade etmektedirler. Niteleme sıfatları biçim bilgisi bakımından genel olarak yüklem sıfat da yapılabilmektedirler. Genel olarak mukayeseli sıfatlar da olabilmektedir. Zarflarla (наречие) ile birlikte kullanılabilirler. Zaten bu sıfatların büyük bir çoğunluğu zarf olarak da kullanılabilir. Bu sıfatların büyük bir çoğunluğu isim olarak da kullanılabilir. Bu sıfatların pek çoğu bir konu hakkında yargı bildiren sıfatlar da olabilir. Bu sıfatların zıt anlamları da bulunabilir (Şanskiy. Tihanov, 1987:123-130).

Beloşapkaaya editörlüğündeki yazarlara göre mesela рад sıfatı toplam 24 farklı şekilde çekilebilmektedir. Bunlardan her bir cinsiyet için altı hâl eki, ayrıca çoğul hâlinin de altı hâl ekleriyle kullanımı eklenirse toplam 24 farklı çekimi olur. Yine хороший sıfatı da bu 24 farklı çekimin yanı sıra yüklem durumunda da kullanıldığı için yüklem durumundaki cinsiyete göre çekimi ve çoğul hâli de katılırsa toplam 28 çekimi ortaya çıkmaktadır. (1981:290-296)

Bazı sıfatlar bazen sıfat olmaktan çıkıp isim hâline dönüşebilirler. насекомое=böcek, портной=terzi

Bazı sıfatlar ikileme oluştururlar. хитрый-хитрый=kurnaz kurnaz (Kalinina, 1971:268-270).

Bazı sıfatlar hiçbir çekime uğramaz. Bunlar genelde yabancı dillerden alınmış sıfatlardır.²⁹

нетто=net, люкс=lüks, такси=taksi, мини=mini (Pamir, 2004:90-105).

²⁹ Bu tür sıfatların kısa bir listesi için bkz. Şeliakin, 2000:71-72.

Belirtme Ögesi (Артикль)

Hem Türkçede hem de Rusçada belirtme ögesi, takısı bulunmamaktadır. Oysa Rusça Hint-Avrupa Dil Ailesinden kabul edilmektedir. İngilizcede belirtme ögesi “the³⁰” şeklinde belirtmek istenen ismin başına konmaktadır. Hami-Sami Dil Ailesinden olan Arapçada da belirtme ögesi “ال” şeklinde yine belirtmek istenen ismin başına getirilmektedir³¹. Hem İngilizcede hem de Arapçada belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları yapılırken tamlayan isme belirtme ögesi getirilmektedir. Türkçe ve Rusçada ise bu durumda bile hiçbir belirtme ögesi getirilmemektedir.

2.1.7.2.2. Türkçede ve Rusçada Ekler (Аффиксы В Турецком И Русском Языках)

Sondan eklemeli bir dil olan Türkçe ek bakımından oldukça zengindir. Türkçedeki ekler çekim ekleri ve yapım ekleri olmak üzere iki gruba ayrılır. Çekim ekleri fiillere, isimlere ve sıfatlara gelir. Yapım ekleri ise kelime türetmede kullanılır. Türkçenin zenginleşmesi, kültür ve bilim dili olması, modern dünyaya ayak uydurması ancak bu yapım eklerinin aktif bir şekilde kullanılarak yeni kelimelerin türetilmesiyle mümkündür. Gerek yapım eklerinin gerekse çekim eklerinin bazıları Eski Türkçe döneminde kullanıldığı şekliyle hâlâ devam etmektedir. Bu eklerden bazıları seyrek olarak kullanılmaktadır. Türkçenin kelime ve ifade gücü yönünden zenginleştirilmesi Türkçedeki eklerin güncelleştirilmesi kaçınılmazdır.

2.1.7.2.2.1. Çekim Ekleri (Аффиксы Склонения)

2.1.7.2.2.1.1. İsmiñ Hâlleri (Падежи Имён Существительных)

Türkçedeki hâl ekleri konusunda Türk diliyle uğraşan Türk dilbilimciler arasında ortak bir kanaat bulunmamaktadır.³²

Yalın Durumu (Именительный Падеж)

ne?, kim?, neler? kimler?, neresi? hangisi? hangileri?

³⁰ Murphy, 1985, New York, s 144-147

³¹ كتاب المعلم=öğretmenin kitabı (Talabov, 1993:51-53).

³² Hâl eklerinin adlandırılmasında bazı Türk dilcileri hâl (durum) ekleri, bazıları ad durumu, bazıları ad çekimi (durum gösterme) ekleri, bazıları da isim çekimi terimlerini kullanmaktadırlar. Hâl eklerini her birinin adlandırılmasında da görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Sözelimi isim tamlaması, “ile” bağlacının ve “-ca” eşitlik ekinin hâl ekleri arasında sayılıp sayılmayacağı hâlâ tartışılmaktadır (Korkmaz, 2009:266-329; Aksan, 1995:252-255; Özkan, 2009:114-117; Demir ve Yılmaz, 2003:184-185; Kavruk vd. 2006:82-84).

Türkçede isim yalın durumdayken hiç bir ek almaz. Rusçada da isim, Türkçedeki gibi yalın durumdayken hiçbir ek almaz. Hem Türkçede hem de Rusçada yalın durumdaki isimlerde başta İngilizce olmak üzere birçok Avrupa dillerinde olduğu gibi artıklı³³ bulunmamaktadır. Rusça ise Hint-Avrupa kökenli bir dil olmasına rağmen isim yalın durumdayken Türkçeye benzemektedir. Ancak Rusçada eril, dişil ya da nötr durumunu gösteren ekler isim yalın durumdayken hiçbir değişikliğe uğramadan korunur. (Шелякин, М. А., 2000; s.27-36)

Örnekler:

kalem ручка, öğretmen учитель, okul школа, çarşamba среда

Türkçeyi yabancılara öğretirken yalın durumda bazen ismin başına “bir” kelimesi eklenir. Ancak bu kullanım yanlaştır. Başta İngilizce olmak üzere bazı dillerin yabancılara öğretilmesi sırasında karşılaşılan bir durumun Türkçenin yabancılara öğretimi sırasında aynen aktarılmasından kaynaklanmıştır.

Örnek:

Bu bir kalemdir. This is a pencil. Oysa Türkçede “Bu kalemdir.” şeklinde kullanılır.

Türkçede “bir” kelimesi Rusçadaki sıradan, herhangi bir anlamındadır.

Üzerime fazla gelme, ben yaşlı bir insanım. Не заставляй меня, в конце концов я просто старый человек (Pamir, 2004:34; Köksal, 2004:34).

Belirtme Durumu (Винительный Падеж)

a. Türkçede

neyi? kimi? neleri? kimleri? nereyi? neyini? nelerini? nesini? hangisini? hangilerini?

ad+(y) I

I = ı, i, u, ü

İsim yalın hâlindeyken son ünlü harf

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü

ev+i, okul+u, sen+i

İsmin son harfi ünlüyle biterse araya “y” harfi eklenir.

Ayşe’yi, bahçeyi

³³ Rusça ile aynı dil ailesinde bulunan İngilizce article, bir adın belirtili ad olduğunu anlatmak için adların başına getirilir. a pencil herhangi bir kalem, the pencil bilinen belirli bir kalemdir. Burada söz konusu olan belirtme takısı (artıklı) gerek İngilizce, gerekse bu özelliği bulunan Arapça gibi dillerde ad tamlamaları yapılırken de kullanılır. the west of Canada=Kanadanın kuzeyi (Murphy, 1985:144-160; Nâsif, 1977:109-147).

Kişi zamirlerinin üzerine belirtme durumu eki gelirse sadece “o” kişi zamirinde araya “n” ünsüzü girer.

o→onu

İşaret zamirlerinde belirtme durumu şu şekildedir:

bu →bunu

şu →şunu

o →onu

İsmin son harfi sert ünsüzlerden biriyse sert ünsüzler yumuşar.

KTÇP

k→ğ/g³⁴ t→d³⁵ ç→c p→b

Bazı isimlerin son harfi yukarıdaki sert ünsüzlerle bittiği hâlde yumuşamayıp olduğu gibi kalırlar.

top→topu

saç→saçı

Bazı isimlerde son ünlü harf kalın olduğu hâlde belirtme durumu eki incedir.

alkol→alkolü

general→generali

Kemal→Kemal’i

harf→harfi

Bazı isimlerde belirtme durumu eki geldiği zaman son ünlü harf düşer.

isim→ismi

resim→resmi

boyun→boynu

³⁴ Genelde “ğ” olur, ancak bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde “g” olur.
renk-rengi

³⁵ Bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde yumuşama görülür.
yurt-yurdu

Türkçede özellikle tümleçle yüklem arasındaki ilişki açısından önemli olan belirtme durumu ismin gösterdiği şeyin belli bir nesne, bilinen bir varlık olduğunu açıklar (Aksan, 1990:93.c.2; Korkmaz, 2009:277-278; Gencan, 2007:134; Polat, 2010:50-54, 88-89).

b. Rusçada

кого?, что?

ad+у, ю, а, я, ы, и, ов, ёв, ей, ø

Rusçada belirtme durumu ekleri ismin erillik, dişillik, nötr ve çoğul olma durumuna göre değişmektedir.³⁶

Rusçada hâl eklerinde öncelikle ismin canlı ve cansız olmasına bakılır.

1. İsim canlıysa

Canlı isim eril ve tekil ise belirtme durumu eki “а”³⁷ şeklindedir. Bu durumda belirtme durumu eki çıkma durumu (родительный падеж) ekleriyle aynıdır. Yani canlı isimde hem belirtme durumu hem de çıkma durumu eki aynıdır.

Михаил Я вижу Михаила.

баран Я вижу барана.

Canlı isim eril ve çoğul ise belirtme durumu eki “ов” şeklindedir³⁸. Bu durumda belirtme durumu eki çıkma durumu ekleriyle aynıdır. Yani canlı isimde hem belirtme durumu hem de çıkma durumu eki aynıdır.

студент студенты Я вижу студентов.

Canlı isim dişil ise belirtme durumu eki “у”dur.³⁹

³⁶ Türkçede yalın durumda kullanılan bazı fiiller Rusçada belirtme durumunda kullanılmaktadır. Bu da Türkçe öğrenen Rusların zaman zaman karşılaştıkları sorunlardandır. Mesela; “okumak” fiili Türkçede isimden önce işaret zamirleri getirilmediği durumlarda yalın halde kullanılırken Rusçada işaret zamirleri olsa da olmasa da belirtme durumuyla kullanılır.

окумак

Ben kitap okuyorum.

Ben bir kitap okuyorum.

Ben bu kitabı okuyorum.

читать

Я читаю книгу.

Я читаю одну книгу (Bu kullanım pratikte yoktur. Buradaki işaret zamiri ismi belirtili hale getirmek amacıyla değil, anlamı pekiştirmek, vurgulamak için kullanılmıştır.)

Я читаю эту книгу.

³⁷ Eril ismin sonunda “ь” varsa bu durumda “ь” harfi düşürülür ve belirtme durumu eki “я” olur.

учитель

Я вижу учителя

Rusçada bazı isimlerin anlamı eril olduğu halde kelime dişil eki alabilmektedir. Bu durumda belirtme durumu eki alırken yine dişil eki olarak kabul edilir. Yani ismin anlamına değil, görünüşüne göre belirtme durumu eki getirilir.

папа

Я вижу папу.

³⁸ Son harfi “ь” olan bazı eril isimler çoğul halinde belirtme durumuyla kullanılırsa belirtme durumu eki “ей” şeklindedir.

учитель учителя

Я вижу учителей

девушка Я вижу девушку.

Canlı isim dişil ve çoğul ise belirtme durumu eki “ек” şeklindedir⁴⁰.

бабушка бабушки Я вижу бабушек.

2. İsim cansızsa

Cansız isim eril ve tekil ise hiçbir ek almaz, yalın durumda kullanılır⁴¹.

дом Я вижу дом.

Cansız isim eril ve çoğul ise çoğul ekinin dışında hiçbir ek almaz.

дом дома Я вижу дома.

Cansız isim dişil ise belirtme durumu eki “у” şeklindedir⁴².

книга Я вижу книгу.

Cansız isim dişil ve çoğul ise çoğul ekinin dışında hiçbir ek almaz.

книга книги Я вижу книги

3. İsim nötrse

Sadece cansız isimler nötr olabilir.

Nötr isim tekil ise hiçbir ek almaz, yalın durumda kullanılır.

письмо Я вижу письмо.

знамя⁴³ Я знаю это знамя

³⁹ Canlı dişil ismin son harfi “я” ise “ю” olur.

Юля

Я вижу Юлю.

Canlı dişil ismin son harfi “ь” ise hiçbir ek gelmez.

мать

Я вижу мать.

⁴⁰ a. Bazı dişil, canlı, çoğul isimler istisnadır. Bu durumda dişil isim hiçbir ek almaz ve dişillik eki düşürülür.

мама мамы

Я вижу мам.

b. Bazı eril isimler anlamları eril olduğu halde dişillik eki alabilmektedir. Bu tip isimler çoğul halinde belirtme durumuyla kullanılırken hiçbir ek almaz ve dişillik eki düşürülür.

папа папы

Я вижу пап.

c. Eril durumunda son harfi “ь” olan bazı dişil isimler daha sonra “ница” ekleriyle dişil yapılabilmektedir. Bu şekilde dişil yapılmış isimler çoğul halinde belirtme durumuyla kullanılırsa çoğul eki dışında hiçbir belirtme durumu eki ile kullanılmazlar.

учительница учительницы

Я вижу учительниц.

⁴¹ “ь” harfi genelde dişil isimlerin sonunda bulunur. Ancak bazı eril isimlerin sonunda da bu harf bulunabilmektedir. Bu durumda isim erilliğini kaybetmez. Bu türdeki cansız isimler belirtme durumunda kullanılırken hiçbir değişikliğe uğramayıp yalın haldeki durumlarını korurlar.

путь

Я знаю этот путь.

⁴² a. Eğer cansız dişil ismin son harfi “я” ise bu durumda bu harf düşer ve belirtme durumu eki “ю” şeklinde olur.

неделя

Я знаю неделю.

земля

Я люблю эту землю.

b. Eğer cansız dişil ismin son harfi “” ise bu durumda isim yalın durumdaki gibi kullanılır. Hiçbir değişikliğe uğramaz.

ночь

Я знаю эту ночь. Burada işaret zamiri isim tamlaması gibi değerlendirilip dişil bir ismin aldığı belirtme durumu ekini almıştır.

Nötr isim çoğul ise hiçbir ek almaz, yalın durumda kullanılır.

письмо письма Я вижу письма

тетрадь тетради Я вижу тетради

Rusçada isimler “çok” kelimesi gibi bazı belirteçlerle kullanıldığında çıkma durumu eki alırlar⁴⁴. Belirtme durumunda kullanıldıkları bu durumda belirtme durumu eki almayıp çıkma durumu eklerini korurlar.

много домов, книг, писем, студентов, бабушек, пап, баранов, учителей, учительниц⁴⁵

Я вижу много домов, книг, писем, студентов, бабушек, пап, баранов, учителей, учительниц.

Rusçada Belirtme Durumunda Sıfat Tamlamalarının Kullanımı

Rusçada sıfat tamlamalarında sıfatlar tamladıkları isimlerin cinsiyetine göre değişik ekler alırlar. Bu ekler belirtme durumunda şöyledir:

İsim eril ise sıfatın alacağı ek “ого, его, ø” şeklindedir.

Я люблю близкого друга.

Я вижу этот близкий дом.

İsim dişil ise sıfatın alacağı ek “у, ю, ую, юю” şeklindedir.

Я люблю свою дорогую бабушку.

Я люблю эту большую школу.

İsim nötr ise sıfatın alacağı ek “ø” şeklindedir.

Я люблю это озеро.

İsim çoğul durumunda ise sıfatın alacağı ek “ø, ых” şeklindedir.

Çoğul durumundaki isim cansız ise sıfat yalın durumundaki çoğul ekin dışında herhangi bir ek almaz.

Я люблю эти города.

Я люблю близкие места

Çoğul durumundaki isim canlı ise sıfat eki “ых” şeklindedir.

Я люблю хороших друзей.

Я люблю ваших старых бабушек.

⁴³ Rusçada son harfi “я” olan isimler genelde dişildir. Ancak şu on fiil son harfi “я” olmasına rağmen istisna olarak nötr kabul edilir.

время, бремя, вымя, знамя, племя, имя, пламя, семья, стремя, темя, дитя

⁴⁴ Rusların Türkçe öğrenmede sıklıkla yaptıkları yanlışlardan bir diğeri de Rusçadaki bu kullanımın Türkçeye olumsuz bir şekilde aktarılmasıdır.

⁴⁵ Eril durumunda son harfi “ь” olan bazı dişil isimler daha sonra “ница” ekleriyle dişil yapılabilmektedir. Bu şekilde dişil yapılmış isimler “çok” kelimesiyle birlikte belirtme durumuyla kullanılırsa son harf olan “а” harfi düşürülür.

учитель учительница учительницы

Я вижу много учительниц.

C. Türkçe ve Rusçadaki Belirtme Durumu Eklerinin Farkları

Belirtme durumu Rusçada bazen edatlarla⁴⁶ bazen de hiçbir edat olmadan kullanılmaktadır. Bu açıdan Türkçeden farklıdır. Rusların Türkçe öğrenmede zorlandıkları konulardan birisi de bu konudur. Rusçadaki belirtme durumu ekleri farklı hâl eklerinde kullanılabildikleri için bu kullanımlar Türkçede farklı hâl ekleri olarak kabul edilmektedir.

1. Rusçadaki belirtme durumu eki bazen Türkçedeki yönelme durumu eki gerektirebilir.

Я пошел в школу. Okula gittim. Burada “okul” kelimesi Rusçada belirtme durum eki alırken Türkçede yönelme durumu eki almıştır.

Я положил тетрадь на стол. Defteri masaya koydum.

Я положил карандаш под подушку. Kurşunkalemi yastığın altına koydum.

Я зашел за угол. Köşeye geçtim.

Я смотрел в ее глаза. Onun gözlerine baktım.

Я задел ее грудь. Onun göğsüne dokundum.

Я пошел на врага. Düşmana hücum ettim.

2. Rusçadaki belirtme durumu eki bazen Türkçede bulunma durumu eki gerektirebilir.

Снег выпал в декабре. Aralıkta kar yağdı.

Это было в годы войны. Bu olay savaş yıllarında olmuştu.

3. Rusçadaki belirtme durum eki bazen Türkçede araç durumu eki gerektirebilir.

Сын весь в отца. Oğlu babasıyla aynıdır.

4. Rusçadaki belirtme durum eki bazen Türkçede çıkma durumu eki gerektirebilir.

Он жалуется на боль. O acısından dertlidir.

5. Rusçadaki belirtme durumu eki bazen Türkçede yalın durumu eki gerektirebilir.

Я опоздал на час. Bir saat geç kaldım.

6. Rusçada belirtme durumu eki bazen Türkçede edatlarla birlikte kullanılabilir.

Я проснулся под вечер. Akşam üzeri uyandım (Tihanov, 1987:120-121; Milaslavkiy, 1981:282-286; Şeliakin, 2000:37-67; Gültek, 2005:73-82; Pamir, 2004:35-43).

⁴⁶ Rusçası предлог olan bu ifadeye bazen edat, bazen de ön takı denmektedir. Tek başına hiçbir anlam ifade etmeyen bu harf veya harflerin Arapça ve İngilizce tam karşılığı bulunmaktadır. Bunlara Arapçada حروف الجر demektir (İşler ve Yıldız, 2008:50). Bu edatların Arapça ve Rusça kullanımı hemen hemen aynıdır. Yine İngilizcede de benzeri bir kullanım vardır. Mesala bir şeyin, nesnenin üstü işaret ediliyorsa genelde tek tip harf kullanılır. Bu harf Rusçada “он” şeklinde, Arapçada “علي” şeklinde İngilizcede ise “on”, “at” şeklindedir.

Rusçada edatlarlar ifade edilen belirtme durumunda genellikle через, сквозь, про, за, в, на, по, под edatları kullanılmaktadır (Pamir, 2001:28-33).

Yönelme Durumu (Дательный Падеж)

a. Türkçede

neye? nereye? kime? hangisine? nelere? nerelere? kimlere? hangilerine?

ad+(y) A

A=a, e

İsminin yalın hâlindeyken son ünlü harf

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e

ev+e, okul+a

İsmin son harfi ünlüyle biterse araya “y” harfi eklenir.

Ayşe’ye, bahçeye

Kişi zamirlerinin üzerine yönelme durumu eki geldiğinde bazıları değişikliğe uğrar.

ben→bana

sen→sana

o→ona

biz→bize

siz→size

onlar→onlara

İşaret zamirlerinde yönelme durumu şu şekildedir:

bu→buna

şu→şuna

o→ona

İsmin son harfi sert ünsüzlerden biriye bu sert ünsüzler yumuşar.

k→ğ/g⁴⁷ t→d⁴⁸ ç→c p→b

⁴⁷ Genelde “ğ” olur, ancak bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde “g” olur.
renk-rengi

⁴⁸ Bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde yumuşama görülür.
yurt-yurda

Bazı isimlerin son harfi yukarıdaki sert ünsüzlerle bittiği hâlde yumuşamayıp olduğu gibi kalırlar.

top→topa

saç→saça

Şu isimlerde son ünlü harf kalın olduğu hâlde yönelme durumu eki incedir.

alkol→alkole

general→generale

Kemal→Kemal'e

harf→harfe

Bazı isimlerde yönelme durumu eki geldiği zaman son ünlü harf düşer⁴⁹.

isim→isme

resim→resme

boyun→boyna (Polat, 2010:34, 78, 86; Gencan, 2007:137; Korkmaz, 2009:224).

b. Rusçada

кому?, чему?, куда?

ad+y, ю, е, и, ам, ям

Rusçada yönelme durumu ekleri ismin erillik, dişillik, nötr ve çoğul olma durumuna göre değişmektedir.

1. İsim canlıysa

Canlı isim eril ise yönelme durumu eki “y”⁵⁰ şeklindedir.

Иван

Я даю книгу Ивану.

баран

⁴⁹ Bu isimler yalın durumdayken köklerinin üzerine önce çoğul eki getirilip sonra belirtme durumu eki getirilirse kökteki son ünlü harfler düşmez, olduğu gibi kalır.

şehirlere, isimlere

⁵⁰ Eğer eril ismin sonunda “ь” varsa bu durumda “ь” harfi düşürülür ve belirtme durumu eki “ю” olur.

учитель

Я даю книгу учителю.

Rusçada bazı isimlerin anlamı eril olduğu halde kelime dişil eki alabilmektedir. Bu durumda belirtme durumu eki alırken yine dişil eki olarak kabul edilir. Yani ismin anlamına değil, görünüşüne göre yönelme durumu eki getirilir.

папа

Я даю книгу папе.

Ancak bu tür isimden önce sıfat ve zamir varsa bu sıfat ve zamir eril olarak kullanılır, eril bir ismin aldığı yönelme durumu ekini alır.

Я даю книгу своему папе.

Я даю хлеб барану.

врач

Я даю книгу врачу.

Canlı isim eril ve çoğul ise yönelme durumu eki “ам, ям⁵¹” şeklindedir.

студент студенты

Я даю книгу студентам.

Canlı isim dişil ise yönelme durumu eki “е” şeklindedir.

девушка

Я даю книгу девушке.

Canlı isim dişil ve çoğul ise yönelme durumu eki aynı canlı çoğul eril ismin aldığı “ам, ям” eklerini alır.

девочка девочки

Я даю книгу девочкам.

2. İsim cansızsa

Cansız isim eril ise yönelme durumu eki bazen edatlarla (ön takı)⁵² kullanılır.

университет

Я иду в университет.

Стол

Я иду к столу.

Cansız isim eril ve çoğul ise

a. Edat yoksa çoğul eki dışında hiçbir ek getirilmez.

университет университеты

Я хожу в разные университеты.

b. Edatlı kullanımda yönelme durumu eki “ам, ям” şeklindedir.

университет университеты

Я раздаю книги по университетам.

⁵¹ a. Bazı canlı çoğul isimler vardır ki, cinsiyeti ne olursa olsun bunların çoğul hali kuralsızdır.

ребенок дети

дочь дочери

мать матери

İşte bu tür çoğul isimlerin yönelme durumu eki “ям” şeklinde olur.

дети

Я даю книгу детям.

дочери

Я даю книгу дочерям.

b. Son harfi “ь” olan bazı canlı eril isimler çoğul halinde yönelme durumuyla kullanılırsa, önce bu harf düşürülür, sonra belirtme durumu eki “ям” şeklindedir.

учитель учителя

Я даю книгу учителям.

⁵² Bkz. “Yönelme Durumunun Edatlarla Kullanımı”

Cansız isim dişil ise yönelme durumu eki “e” şeklindedir.

дорога

Я иду по дороге.

Cansız isim dişil ve çoğulsa

школа школы

Я хожу в разные школы.

b. Edatlı kullanımda yönelme durumu eki “ам, ям” şeklindedir.

школа школы

Я раздаю книги по школам.

3. İsim nötr ise

Nötr isim tekil ise yönelme durumu eki kullanılmaz.

метро

Я иду в метро.

Nötr isim çoğulsa yönelme durumu eki şöyledir:

a. Edat yoksa çoğul eki dışında hiçbir ek getirilmez.

озеро озера

Я хожу плавать на разные озера.

b. Edatlı kullanımda yönelme durumu eki “ам, ям” şeklindedir.

место места

Я раздаю книги по разным местам.

Yönelme Durumunun Edatlarla Kullanımı

Yönelme durumunda sık kullanılan edatlar şunlardır: **к, по, благодаря, вопреки, навстречу, согласно**

Canlı eril ismin sonuna “у, ю” getirilir.

врач

Я иду к врачу.

учитель

Я иду к учителю.

Canlı dişil ismin sonuna “е, и”

бабушка

Я иду к бабушке.

мать

Я иду к матери.

Canlı eril ya da dişil çoğul ismin sonuna “ам, ям” getirilir.

студент студенты

Я иду к студентам.

бабушка бабушки

Я иду к бабушкам.

дети

Я иду к детям.

музеи

Я иду к музеям.

Cansız eril ismin sonuna “у” getirilir.

обед

Я вернусь к обеду.

коридор

Мы ходим по коридору

Cansız dişil ismin sonuna “е, и” getirilir.

Автобус подъехал к остановке.

Son harfi “ия” ve “ь” olan dişil cansız isimler edatlarla yönelme durumunda bu son harf düşer, yerine “и” harfi gelir.

станция

Я подхожу к станции. Я иду по станции.

дверь

Я приближаюсь к двери.

Cansız nötr ismin sonuna “ю, у, ø” getirilir.

Nötr ismin son harfi “е” ise edatlarla kullanılan yönelme durumu eki bazen bu harfin düşürülüp yerine “ю” getirilmesiyle olur.

море

Летом мы поедem к морю.

Nötr ismin son harfi “ье” ise edatlarla kullanılan yönelme durumu eki bazen bu harfin düşürülüp yerine “ью” getirilmesiyle olur.

платье

Я пришил пуговицу к платью.

Nötr ismin son harfi “о” ise edatlarla kullanılan yönelme durumu eki bazen bu harfin düşürülüp yerine “у” getirilmesiyle olur.

небо

Птицы плыли по небу.

Bazı nötr isimler edatlarla kullanılan yönelme durumunda hiçbir ek almadan yalın durumda kullanılır⁵³.

радио

Я слушал по радио.

Cansız eril, dişil ve nötr çoğul ismin sonuna “ам, ям” ekleri getirilir.

университет

Я хожу по университетам.

школа

Я хожу по школам.

утро

Я встаю очень рано по утрам.

музей

Я хожу по музеям.

Rusçada Yönelme Durumunda Sıfat Tamlamalarının Kullanımı

Rusçada sıfat tamlamalarında sıfatlar tamladıkları isimlerin cinsiyetine göre değişik ekler alırlar. Bu ekler yönelme durumunda şöyledir:

İsim eril (canlı veya cansız) ise sıfatın alacağı ek “ому, ему” şeklindedir.

Я помогаю близкому другу.

Я звоню по междугородному телефону.

Я готовился к завтрашнему экзамену.

Я даю книгу своему хорошему учителю.

İsim dişil (canlı veya cansız) ise sıfatın alacağı ek “ой, ей” şeklindedir.

Я даю книгу старшей сестре.

Я испытываю уважение к близкой подруге.

İsim nötr ise sıfatın alacağı ek “ому, ему” şeklindedir.

Я вытираю тряпкой по близкому окну.

Я пошел к дальнему озеру.

İsim çoğul durumunda ise sıfatın alacağı ek “ым, им” şeklindedir.

Я подарил книгу своим учителям.

Я помогал бедным людям.

Я радовался летним каникулам.

Я готовился к вступительным экзаменам.

⁵³ Bu tür isimlerden bazıları şunlardır:
пальто, метро, кофе, такси, интервью

C.Yönelme Durumu Eklerinin Türkçe ve Rusçadaki Farkı

Yönelme durumu Rusçada bazen edatlarla bazen de hiçbir edat olmadan kullanılmaktadır. Bu açıdan Türkçeden farklıdır. Rusların Türkçeyi öğrenirken zorlandıkları konulardan birisi de bu konudur. Çünkü Rusçadaki yönelme durumu ekleri farklı ismin hâl durumlarında da kullanılabilir. Bu kullanımlar Türkçede farklı hâl ekleri olarak kabul edilmektedir. Mesela:

1. Rusçadaki yönelme durumu eki bazen Türkçede belirtme durumu eki gerektirebilir.

учиться Я с трудом выучил русский язык.

изменять Она изменила своему мужу.

мстить Он отомстил своему врагу.

3. Rusçada yönelme durumu ekleri bazen Türkçede bulunma durumu eki gerektirebilir.

Он живет благодаря хорошему человеку.

4. Rusçada yönelme durumu ekleri bazen Türkçedeki tamlama durumuna karşılık olarak kullanılabilir. Bu tamlama genelde belirtisiz isim tamlamasıdır. Hem Türkçede hem de Rusçada bu yapı yeni bir isim oluşturmaktadır. Ancak Türkçede yeni oluşturulan bu isimde hem tamlayan hem de tamlanan büyük harfle yazılırken Rusçada sadece özel isim olan kısım büyük harfle yazılır.

памятник Ататюрку=Atatürk Heykeli.

5. Bazı ifadeler de Rusçada yönelme durumunda kullanılırken Türkçede farklı hâl ekleri alabilir.

У меня экзамены по физике. Bu cümlemin birebir tercümesi “Fizike sınavım var.” şeklindeyken Türkçesi ise “Fizikten sınavım var. veya Fizik sınavım var.” şeklindedir (Korkmaz, 2009:280; Ergin, 2008:233; Pamir, 2004:61-70).

6. Rusçada *надо, нужно, необходимо, можно, нельзя* gibi kelimelerden sonra ve *весело, хорошо, скучно, нравится* gibi kelimelerden önce de yönelme durumu kullanılmaktadır.

Инне необходимо идти в университет.

Родителям весело.

Анне скучно.

Алле не спится.

По моему тебе нравится этот дом (Pamir, 2004:64).

Bulunma Durumu (Предложный Падеж)

a. Türkçede

nede? kimde? nelerde? kimlerde? nerede? neyinde? nelerinde? hangisinde? hangilerinde?

ad+DA

A=a, e

İsminin yalın hâlindeyken son ünlü harf

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e

D= d, t

İsim yalın hâlindeyken son harfi FSTKÇHP harflerinden birisi ise “t” olur, diğer ünsüz harflerin hepsinde “d” olur.

ev+de, okul+da, sınıf+ta

Kişi zamirlerinin üzerine kalma durumu eki gelirse sadece “o” kişi zamirinde araya “n” ünsüzü girer.

o → onda

İşaret zamirlerinde belirtme durumu şu şekildedir:

bu → bunda

şu → şunda

o → onda

Bazı isimlerde son ünlü harf kalın olduğu hâlde kalma durumu eki incedir.

alkol → alkolde

general → generalde

Kemal → Kemal’de

harf → harfte (Polat, 2010:11-13; Korkmaz, 2009:289-300; TÖMER, 2002:8).

b. Rusçada

о ком? о чем? где?

ad+e, и, ах, ях

Rusçada bulunma durumu ekleri sadece ismin tekil veya çoğul olma durumuna göre değişiklik gösterir. İsmi cinsiyeti önemli değildir. Eril isimlerde ismin sonuna “e” harfi getirilir. Dişil isimlerde önce son ünlü harf düşürülür ve sonra “e” harfi getirilir. Nötr isimlerde ise hiçbir ekleme yapılmaz ve harf getirilmez.

İsim tekil ise bulunma durumu eki “e” şeklindedir.

университет

Я учусь в университете.

школа

Я учусь в школе.

море

Я плаваю в море.

İsmın sondan ikinci harfi “й” ise bu durumda son harf düşer ve yerine “и” harfi gelir.

санаторий

Я отдыхаю в санатории.

аудитория

Я нахожусь в аудитории.

увлечение

Я читал новый рассказ об увлечении писателя.

İsim çoğul ise cinsiyeti ne olursa olsun “ах, ях” ekleri getirilir.

книга книги

Я говорю о книгах.

город города

Много людей живут в городах.

школа школы

Много учеников учатся в школах.

Çoğul ismin son harfi “и” ise bazen bu harf düşürülür ve yerine “ях” harfleri getirilir. Çoğul ismin son harfi “я” ise son harf düşürülmez sadece “х” harfi eklenir.

родители

Я думаю о родителях.

условия

Я думаю об условиях.

Rusçada kalma durumu geçişsiz fiillerde ve sadece edatlı şekilde kullanılmaktadır (Pamir, 2004:81).

Bulunma Durumunun Edatlarla Kullanımı

Bulunma durumunda sık kullanılan edatlar şunlardır:

о, в, на, при, по

İsmın cinsiyeti ne olursa olsun yukarıda belirtilen isimler dışında bütün edatlarda bulunma durumu eki “е” şeklindedir. Ancak bazen istisna olarak bu ek değişir ve bulunma durumu eki “у” şeklinde olur.

шкаф

Ручка лежит в шкафу.

пол

Ручка валяется на полу.

институт

курсы при институте

погода

Мы разговариваем о погоде.

Ruşçada Bulunma Durumunda Sıfat Tamlamalarının Kullanımı

Ruşçada sıfat tamlamalarında sıfatlar tamladıkları isimlerin cinsiyetine göre değişik ekler alırlar. Bu ekler yönelme durumunda şöyledir:

İsim eril ise sıfatın alacağı ek “ом, ем” şeklindedir.

Я живу в большом городе.

Я живу в хорошем городе.

İsim dişil ise sıfatın alacağı ek “ой, ей” şeklindedir.

Я учусь в большой школе.

Я учусь в хорошей школе.

İsim nötr ise sıfatın alacağı ek “ом, ем” şeklindedir.

Я отдыхаю на Средиземном море.

Я думаю о домашнем задании.

Bulunma Durumu Eklerinin Türkçe ve Rusçadaki Farkı

Bulunma durumu Rusçada bazen edatlarla bazen de hiçbir edat olmadan kullanılmaktadır. Bu açıdan Türkçeden farklıdır. Rusların Türkçe öğrenmede zorlandıkları konulardandır. Rusçadaki bulunma durumu ekleri farklı hâl durumlarında da kullanılabilirdiği hâlde bu kullanımlar Türkçede farklı hâl ekleri olarak kabul edilmektedir.

1. Rusçadaki bulunma durumu eki bazen Türkçede belirtme durumu eki gerektirebilir.

думать

Я думаю о школе.

2. Rusçadaki bulunma durumu eki bazen Türkçede çıkma durumu eki gerektirebilir.

рассказывать

Я рассказываю об университете.

3. Rusçadaki çıkma durumu eki gerektiren “у” edatı Türkçede bulunma durumu eki gerektirmektedir.

Я стою у окна.= Pencerenin yanında duruyorum.

Твое письмо у меня. = Mektubun bende.

У нас есть хорошие люди.=İyi insanlarımız var.

У меня нет денег. = Param yok.

4.Ruşçada bulunma durumuyla bazen Türkçedeki belirtisiz isim tamlaması yapılabilir.

рассказ об армии =askerlik hikâyesi

сказка о рыбаке =balıkçılık hikâyesi

просьба о помощи= yardım ricası

5. Rusçada bulunma durumuyla bazen Türkçedeki ortaçlar yapılabilir.

роман о жизни Чехова.=Çehov'un hayatını anlatan roman

6. Rusçada bulunma durumuyla bazen Türkçede aitlik, ilgi durumu yapılır.

статья об экономике= ekonomiyle ilgili makale

курсы при нашем университете=üniversitemizdeki kurslar

7. Rusçada bulunma durumuyla bazen Türkçede bir müzik aleti çalma anlamı verilmektedir.

Я играю на гитаре.=Gitar çalıyorum (Pamir, 2004:81-86; Gültek, 2005:90-100; Gültekin, 2012:306-350; Köksal, 2004:212-238).

Çıkma (Ayrılma) Durumu (Родительный И Винительный Падеж)

a. Türkçede

neden? kimden? nelerden? kimlerden? nereden? neyinden? nelerinden? hangisinden?
hangilerinden?

ad+DAn

A=a, e

İsminin yalın hâlindeyken son ünlü harf

a, ı, o, u ise→a

e, i, ö, ü ise→e

D= d, t

İsminin yalın hâlindeyken son harf FSTKÇHP harflerinden birisi ise “t” olur, diğer ünsüz harflerin hepsinde “d” olur.

ev+den, okul+dan, sınıf+tan

Kişi zamirlerinin üzerine belirtme durumu eki gelirse sadece “o” kişi zamirinde araya “n” ünsüzü girer.

o→ondan

İşaret zamirlerinde belirtme durumu şu şekildedir:

bu→bundan

şu→şundan

o→ondan

Bazı isimlerde son ünlü harf kalın olduğu hâlde belirtme durumu eki incedir.

alkol→alkolden

general→generalden

Kemal→Kemal'den

harf→harften (TÖMER, 2002:22-24; Korkmaz, 2009:301-317; Polat, 2010:34-40,42).

b.Rusçada

кого? чего?

ad+a, я, ы, и, ов, ев, ёв, ей, у, ю, ø

Rusçada çıkma durumu ekleri ismin erillik, dişillik, nötr ve çoğul olma durumuna göre değişmektedir.

1.İsim canlı ise

Canlı isim eril ve tekil ise çıkma durumu eki “а, я, у” şeklindedir.

Canlı eril isimde çıkma durumu eki genelde “а” şeklindedir.

ненавидеть

Я ненавижу директора.

Canlı eril ismin son harfi “ь” ise bu harf düşer yerine “я” harfi getirilir.

конь

Я устал от коня.

Canlı isim eril ve çoğul ise çıkma durumu eki “ов,ев, ёв, ей, ø” şeklindedir.

студент студентов

Я устал от студентов.

Canlı isim dişil ve tekil ise çıkma durumu eki “ы, и” şeklindedir.

бабушка

Я устал от бабушки.

Canlı isim dişil ve çoğul ise çıkma durumu eki “ø” şeklindedir. Yani hiçbir ek almaz, aksine harf düşer.

бабушка бабушки

Я устал от бабушек.

2.İsim cansız ise

Cansız sim eril ve tekil ise çıkma durumu eki “а” şeklindedir.

Я приехал из города.

Bazı cansız eril isimler çıkma durumunda istisnadır⁵⁴. Bunların sonlarına “y” harfi getirilir.

сахар

Я добавил муку к сахару.

Deyimleşmiş kelimelerde de eril isimler çıkma durumunda “y” ekini alır. Bu deyimler Türkçede değişik hâl ekleri ile yapılırken Rusçada çıkma durumunda kullanılır (Şeliakin, 2000:46).

Я ни разу не приходил к вам.

Давай поговорим с глазу на глаз.

Vurgu edata yapılırsa bu durumda çıkma durum eki “a” değil, “y” şeklinde olur.

Я вышел из дома. Я вышел из дому.

Bazı isimler de istisnaolar çıkma durumunda “y” eki alır.

свету мало, дыму полно, ну и народу!, весу килограмм сто, снегу намело много, чаю!, квасу!

Cansız isim eril ve çoğul ise çıkma durumu eki “ов, ев, ёв, ей, ø”⁵⁵ şeklindedir.

стол столы

Я устал от этих столов.

музей музеи

Я устал от музеев.

Cansız isim dişil ve tekil ise çıkma durumu eki “ы,и” şeklindedir.

Я пришел из школы.

Cansız isim dişil ve çoğul ise çıkma durumu eki “ей, ø” şeklindedir.

Я устал от этих тетрадей.

Я устал от этих школ.

3. İsim nötr ise

Cansız isim nötr ise çıkma durumu eki “a” şeklindedir.

Я отошел от окна.

Nötr isim çoğul ise çıkma durumu eki “ей, ёй, ий, ев, ø” şeklindedir.

Я устал от этих морей.

Я устал от этих упражнений.

⁵⁴ Bu konudaki bazı istisnalar şunlardır. сахар, народ, шум, мед, сок. Ayrıntılı bilgi için bkz. Шелякин, 2000, s. 46.

⁵⁵ Rusçada çıkma durumu ekleri kullanılırken isimler bu eklerin dışında da ekler alabilmekte veya bazen harf çıkarma görülbelebilmektedir. Bu konuiçin bkz. bu maddenin sonunda “Çoğul İsimlerin Çıkma Durumundaki Genel Kullanımı”

Я устал от этих деревьев.

Я устал от этих окон.

Çoğul İsimlerin Çıkma Durumundaki Genel Kullanımı

Rusçada çoğul isimler çıkma durumunda yukarıdaki kuralların dışında da kullanılabilir. Çoğul isimlerin çıkma durumundaki kullanımları hakkında şöyle bir genelleme yapılabilir:

a. Cinsiyeti ne olursa olsun ismin yalın durumdayken son ünsüz harfi sert ünsüz ise çıkma durumunda çoğul eki “-ов⁵⁶, -ев⁵⁷, ёв” şeklinde olur. Bu durumda yalın durumdayken çoğul yapmak için isme getirilen ekler düşürülür.

стол столы

Я устал от этих столов.

край края

Я устал от этих краёв.

Rusçada bazı isimler yalın hâldeyken tekil durumları olmasına sadece çoğul ekleriyle birlikte kullanılırlar, tekil durumunda kullanılmazlar. Bu isimlerde cinsiyet aranmaz. Bu tür isimlerden bazıları çıkma durumunda önce son harf düşürülür, sonra “-ов” eki getirilir.

Yalın Durumdaki Çoğul Hâli	Çıkma Durumundaki Çoğul Hâli
алименты	алиментов
весы	весов
духи	духов
кандалы	кандалов
мемуары	мемуаров
мозги	мозгов
очки	очков
переговоры	переговоров
роды	родов
консервы	консервов
финансы	финансов

⁵⁶ Yalın durumdayken Son iki harfi “ко” olan şu isimlere sadece “в” harfi getirilmektedir.

Tekil	Normal Çoğul	Çıkma Durumu Ekli Çoğul
брюшко	брюшки	брюшков
древко	древки	древков
колесико	колесики	колесиков
облако	облака	облаков
озерко	озерки	озерков
очко	очки	очков

⁵⁷ Cinsiyeti ne olursa olsun eğer yalın haldeyken ismin sonunda “це” harfleri varsa istisnalar hariç bazen sadece “-в” eklenir.

Tekil	Normal Çoğul	Çıkma Durumu Ekli Çoğul
болотце	болотца	болотцев
ведерце	ведерца	ведерцев

Bazen bu tür kullanımda ismin yalın hâline önce bir “ь” harfi eklenir, daha sonra “-ев” eklenir.⁵⁸

брат братья

Я устал от братьев.

дерево деревья

Я устал от деревьев.

Rusçada bazı isimler yalın hâldeyken tekil durumları olmasına rağmen sadece çoğul ekleriyle birlikte kullanılırlar, tekil durumunda kullanılmazlar. Bu isimlerde cinsiyet aranmaz. İşte bu tür isimlerden bazıları çıkma durumunda önce son harfi düşürülür, sonra “-ев, ей” eki getirilir. Bazen de hiçbir ek getirilmez.

Yalın Durumdaki Çoğul Hâli	Çıkma Durumdaki Çoğul Hâli
брызги	брызг
брюки	брюк
бусы	бус
вилы	вил
дрожжи	дрожжей
качели	качелей
клещи	клещей
кудри	кудрей
лохматья	лохматьев
обои	обоев
отрепья	отрепьев
плоскогубцы	плоскогубцев
побои	побоев
помои	помоев
сани	саней
стручья	стручьев
холопья	холопьев
щи	щей

⁵⁸ Yalın durumdayken son harfi “о, ь, е” olan şu isimler bu gruptadır.

Tekil	Normal Çoğul	Çıkma Durumu Ekli Çoğul
гроздь	гроздя	гроздьев
дерево	деревья	деревьев
звено	звенья	звеньев
зять	зятья	зятьев
крыло	крылья	крыльев
перо	перья	перьев
платье	платья	платьев
подмастерье	подмастерья	подмастерьев
полено	поленья	поленья

b. Bazı eril isimler çıkma durumunda çoğul yapılırken “-ей” ekini alırlar.

Tekil	Yalın Durumdaki Çoğul Hâli	Çıkma Durumundaki Çoğul Hâli
голубь	голуби	голубей
друг	друзья	друзей
конь	кони	коней
нож	ножи	ножей
сосед	соседи	соседей
сын	сыновья	сыновей ⁵⁹

c. Son harfi “а, я” olan bazı dişil isimler ve eril isimler çıkma durumunda çoğul yapılırken “-ей” ekini alırlar.

Tekil	Yalın Durumdaki Çoğul Hâli	Çıkma Durumundaki Çoğul Hâli
букля	букли	буклей
вожжа	вожжи	вожжей
дядя	дяди	дядей
западня	западни	западней
каланча	каланчи	каланчой
кегля	кегли	кеглей
море	моря	морей ⁶⁰
мямля	мямли	мямлей
ноздря	ноздри	ноздрей
пакля	пакли	паклей
поле	поля	полей ⁶¹
сакля	сакли	саклей
свеча	свечи	свечей
ступня	ступни	ступней
ханжа	ханжи	ханжей
цапля	цапли	цаплей
чукча	чукчи	чукчей
юноша	юноши	юношей

⁵⁹ İstisnadır.

⁶⁰ İstisnadır.

⁶¹ İstisnadır.

d. Çıkma durumunda çoğul yapılan cinsiyetine bakılmaksızın bazı isimlere hiçbir ek getirilmez, hatta bazen son ünlü harf düşürülür, bunun yerine son ünsüz harften önce ünlü bir harf getirilir.

Tekil	Yalın Durumdaki Çoğul Hâli	Çıkma Durumundaki Çoğul Hâli
абрикос	абрикосы	абрикос
ампер	амперы	ампер
апельсин	апельсины	апельсин
банан	бананы	банан
барин	бары	бар
барышня	барышни	барышень ⁶²
басня	басни	басен
башкир	башкиры	башкир
блюде	блюдца	блюдец
болгарин	болгары	болгар
ботинок	ботинки ⁶³	ботинок
боярин	бояре	бояр
бурят	буряты	бурят
валенок	валенки ⁶⁴	валенок
ват	ватты ⁶⁵	ватт
вишня	вишни	вишен
гамм	гаммы	гамм
гектар	гектары	гектар
герц	герцы	герц
глаз	глаза	глаз
гнильца	гнильцы	гнильцы ⁶⁶
господин	господа	господ
грузин	грузины	грузин
гусар	гусары	гусар
деревня	деревни	деревень ⁶⁷
казна	казны	казны ⁶⁸
карат	караты	карат
карел	карелы	карел
крестьянин	крестьяне	крестьян
кухня	кухни	кухонь ⁶⁹
манжет	манжеты	манжет
мечта	мечты	мечты ⁷⁰
мокасин	мокасины	мокасин
мольба	мольбы	мольбы ⁷¹

⁶² İstisnadır.

⁶³ İstisnadır.

⁶⁴ İstisnadır.

⁶⁵ İstisnadır.

⁶⁶ İstisnadır.

⁶⁷ İstisnadır.

⁶⁸ İstisnadır.

⁶⁹ İstisnadır.

⁷⁰ İstisnadır.

⁷¹ İstisnadır.

небо	небеса ⁷²	небес
окно	окна	окон
партизан	партизаны	партизан
песня	песни	песен
погон	погоны	погон
полотенце	полотенца	полотенец
помидор	помидоры	помидор
рентген	рентгены	рентген
румын	румыны	румын
солдат	солдаты	солдат
спальня	спальни	спален
стена	стены	стен
татарин	татары	татар
теленок	телята ⁷³	телят
тоска	тоски	тоски ⁷⁴
туркмен	туркмены	туркмен
улан	улань	улан
хозяин	хозяева ⁷⁵	хозяев
цыган	цыгане	цыган
человек	люди ⁷⁶	человек
чудо	чудеса ⁷⁷	чудес
чулок	чулки ⁷⁸	чулок
яйцо	яйца	яиц

Çıkma Durumunun Edatlarla Kullanımı

Çıkma durumunda sık kullanılan edatlar şunlardır:

у, около, вдоль, с, от, из, после, до, из-за, без, для

Ruşçada edatsız kullanılan hâl eklerinde hangi kurallar geçerli ise edatlarla kullanılan çıkma durumunda da aynı kurallar geçerlidir.

Я гуляю у близкого дома.

Я хожу вдоль улицы.

Я остановился около метро.

Я смотрел со второго этажа.

Я отошел от дома.

Я приехал из Турции.

Я пошел работать после учебы.

До встречи до завтра.

Я опоздал на совещание из-за погоды.

⁷² İstisnadır.

⁷³ İstisnadır.

⁷⁴ İstisnadır.

⁷⁵ İstisnadır.

⁷⁶ İstisnadır.

⁷⁷ İstisnadır.

⁷⁸ İstisnadır.

Я не хожу на работу без сумки.

Я делаю все для соседа.

Я хожу вдоль улиц.

Ruşçada Çıkma Durumunda Sıfat Tamlamalarının Kullanımı

Ruşçada sıfat tamlamalarında sıfatlar tamladıkları isimlerin cinsiyetine ve tekillik çoğulluk durumlarına göre değişik ekler alırlar. Bu ekler çıkma durumunda şöyledir:

İsim eril (canlı veya cansız) ise sıfatın alacağı ek “-ого” şeklindedir.

Я устал от старого дома.

Я устал от старого соседа.

İsim dişil (canlı veya cansız) ise sıfatın alacağı ek “ой, ей” şeklindedir.

Я устал от старой улицы.

Я устал от старшей девушки (Pamir, 2004:46-55).

Çıkma Durumu Eklerinin Türkçe ve Rusçadaki Farkı

Çıkma durumu Rusçada bazen edatlarla bazen de hiçbir edat olmadan kullanılmaktadır. Bu açıdan Türkçeden farklıdır. Rusların Türkçe öğrenmede zorlandıkları konulardan birisi de bu konudur. Çünkü Rusçadaki çıkma durumu ekleri farklı hâl durumlarında da kullanılabilir. Bu kullanımlar Türkçede farklı hâl ekleri olarak kabul edilmektedir.

1. Türkçede ismin yalın durum hâlini gerektiren bazı fiiller Rusçada çıkma durumu eki gerektirebilir.

Я налил тебе воды. Sana su koydum.

вода

Я хочу воды.⁷⁹

2. Türkçedeki belirtili ve belirtisiz tamlama durumu Rusçada çıkma durumu ekleriyle yapılır.

книга товарища=arkadaşın kitabı

директор школы=okulun müdürü

3. Rusçada belirtme durumunda olumsuzluk öntakısı “не” ile kullanılan bütün fiillerde nesne görevindeki isimler sadece geçmiş zamanda hem çıkma durumu hem de belirtme durumu ekleri alır. Türkçede ise böyle bir durum söz konusu değildir.

книга

Я уже час назад читал эту книгу. Я не читал этой книги / эту книгу.

⁷⁹ Su tek başına istenmez. Mutlaka bir kabın içinde olmalıdır. Mesela; “bir bardak su” denebilir. Burada da kastedilen “Bir bardak su istiyorum.” İfadesidir. Rusçada bu ifadede görülen sıfat tamlamaları çıkma durumu ekiyle kullanılmaktadır. стакана воды=bir bardak su

4. Bazı sıfat tamlamaları Rusçada çıkma durumu ekleriyle yapılmaktadır.

стакан воды=bir bardak su

кусок хлеба=bir parça ekmek

5. Rusçada bulunma durumu eki alan isimler olumsuz durumda çıkma durumu eki alırlar.

У меня есть книга.= Bende kitap var. (Benim kitabım var.)

У меня нет книги.= Bende kitap yok. (Benim kitabım yok.)

В комнате есть шкаф.= Odada dolap var.

В комнате нет шкафа.= Odada dolap yok.

6. Aynın kaçınıcı günü olduğu söylenirken Rusçada önce sıra sayı sıfatı sonra çıkma durumu eki kullanılır. Türkçede ise hiçbir ek getirilmez.

первый=birinci первое января=bir ocak⁸⁰

7. Rusçada belirtili ve belirtisiz sayı sıfatlarından sonra çıkma durumu eki kullanılır. Türkçede ise hiçbir ek kullanılmaz.

два часа=iki saat⁸¹ три часа=üç saat

две книги=iki kitap пять книг=beş kitap

много домов=birçok ev (çok ev)

мало домов=az ev

несколько студентов=birkaç öğrenci

8. Bazı yer belirteçleri Türkçede bulunma durumunda veya belirtili isim tamlaması yapılarak kullanılırken Rusçada çıkma durumu ekleri alırlar.

у школы=okulda (okula yakın bir yerde)

около школы=okulun civarında (Gültek, 2005:73-137; Gültekin, 2012:433-462).

Tamlayan Durumu (İsim Tamlaması) (Родительный Падеж) (Определение)

a. Türkçede

neyin? kimin? nelerin? kimlerin? nerenin? nerelerin? hangisinin? hangilerinin?

ad+(n) In ad+I, sI

I = ı, i, u, ü

Kendisinden önceki son ünlü harf

a, ı ise→ı

e, i ise→i

⁸⁰ Burada kastedilen “ocanın biri” şeklindedir. Ancak Türkçede bu şekilde yaygın olarak kullanılmaz. “Ocağın birinde işe başladım.=Bir ocakta işe başladım.”

⁸¹ Burada yürütülen mantık “saatten iki zaman birimini, üç zaman birimini” alımdır. Yani “saat zaman biriminden ikisi, üçü” şeklindedir. Diğer bir ifadeyle gizli bir belirtili ad tamlaması söz konusudur. Belirtili ad tamlaması ise Rusçada çıkma durumu ekleriyle kullanılmaktadır.

o, u ise→u

Birinci isim yalın durumdayken son harfi ünlü ise tamlayan durumu eki ile arasına bir koruyucu “n” harfi girer.

okulun

Ayşe'nin

Tamlanan ismin yalın durumdayken son harfi ünlü ise “sI” şeklinde, ünsüz ise “T” şeklinde olur.

okulun kapısı

Ayşe'nin kardeşi

Kişi zamirlerinin üzerine tamlayan durumu eki gelirse sadece “o” kişi zamirinde araya “n” ünsüzü girer.

o→onun

İşaret zamirlerinde tamlayan durumu şu şekildedir:

bu→bunun

şu→şunun

o→onun

İsmin son harfi sert ünsüzlerden (KTÇP) biriye bu sert ünsüzler yumuşar.

k→ğ/g⁸² t→d⁸³ ç→c p→b

Bazı isimlerin son harfi yukarıdaki sert ünsüzlerle bittiği hâlde yumuşamadan olduğu gibi kalırlar.

top→topun

saç→saçın

Bazı isimlerde son ünlü harf kalın olduğu hâlde tamlayan durumu eki incedir.

alkol→alkolün

general→generalin

Kemal→Kemal'in

harf→harfin

Bazı isimlerde tamlayan durumu eki geldiği zaman son ünlü harf düşer.⁸⁴

isim→ismin

resim→resmin

boyun→boynun

⁸² Genelde “ğ” olur, ancak bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde “g” olur.
renk-rengi

⁸³ Bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde yumuşama görülür.
yurt-yurdu

⁸⁴ İstisna olan bazı isimler yalın durumdayken köklerinin üzerine önce çoğul eki getirilip sonra belirtme durumu eki getirilirse kökteki son ünlü harfler düşmeyip olduğu gibi kalır.
şehirlere, isimlerin

İki isim veya isim soylu kelime bulunmaktadır. Birinci isme tamlayan ikincisine de tamlanan denir. Tamlayan tamlanandan önce gelir. Türkçede iki tür isim tamlaması bulunmaktadır:

Belirtili İsim Tamlaması: Küçük ünlü uyumuna uyar. Birinci ismin sonuna “-ın, -in, -un, -ün” ekleri gelir. İkinci isim (tamlanan) de küçük ünlü uyumuna uyar. Kelime ünsüzle bitiyorsa tamlanan eki “ı, i, u, ü” şeklindedir. Son ünsüzden önceki ünlü harf “a, ı” ise ek “ı” olur, son ünsüzden önceki ünlü harf “e, i” ise ek “i” olur, son ünsüzden önceki ünlü harf “o, u” ise ek “u” olur, son ünsüzden önceki ünlü harf “ö, ü” ise ek “ü” olur.

Hüseyin’in klemi nerede?

Belirtisiz İsim Tamlaması: Birinci isim (tamlayan) yalın hâldedir, ikinci isim (tamlanan) ekleri ise belirtili isim tamlamasındaki ikinci isim gibidir.

Türkçede belirtisiz isim tamlaması birleşik isim yapımında kullanılır.

Bu çocuk ayakkabısı çok güzel.

Belirtisiz isim tamlamasına çoğul eki gelirse belirtisiz isim tamlaması eki çoğul ekinden sonra gelir.

Sence bu okul çantaları nasıl? (TÖMER, 2002:36-38; Polat, 2010:118-128; Gencan, 2007:196-208).

b.Rusçada

Rusçada belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları çıkma durumunda kullanılan eklerin kullanım durumuyla aynıdır. Ayrıca tamlama durum ekleri bulunmamaktadır.⁸⁵

Tamlayan Durumunun Edatlarla Kullanımı

Rusçada belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları çıkma durumunda kullanılan eklerin kullanım durumuyla aynıdır. Ayrıca tamlama durum ekleri bulunmamaktadır. Ancak çıkma durumundaki her edat tamlayan durumunu ifade etmemektedir. Rusçada belirtisiz isim tamlaması anlamı veren edatlar şunlardır:⁸⁶

о, при

товарищ по работе=iş yeri arkadaşı

учебник по русскому языку= Rusça kitabı

центр турецкого языка при университете=üniversite Türkçe merkezi

⁸⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Çıkma Durumu Ekleri maddesinin Rusçada bölümü.

⁸⁶ Bu edatlar bazen çıkma durumu eklerini gerektirirken bazen de Türkçede bulunmayan edatlı hâl ekini gerektirmektedir.

Ruşçada Tamlayan Durumunda Sıfat Tamlamalarının Kullanımı

Ruşçada belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları çıkma durumunda kullanılan eklerin kullanım durumuyla aynıdır. Ayrıca tamlama durum ekleri bulunmamaktadır (Meriç vd. 2004:196-200; Pamir, 2004:50-59; Köksal, 2004:36-94).

Tamlayan Durumu Eklerinin Türkçe ve Rusçadaki Farkı

1. Türkçede iki tür tamlama bulunmaktadır:

a. Belirtili İsim Tamlaması: Bu tür isim tamlamasından tamlayan ve tamlanan isimler ek alır.

Bu ekler yukarıda belirtildiği gibi belirli kurallar çerçevesindedir.

b. Belirtisiz İsim Tamlaması: Bu tür isim tamlamasında tamlayan hiçbir ek almaz, sadece tamlanan ek alır. Bu ekler de belirtili isim tamlamasındaki eklerin aynısıdır ve aynı kurallara uyar.

2. Rusçada belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları farklı yapılarla olmaktadır.

a. Belirtili İsim Tamlaması: Bu tür isim tamlamaları bazen çıkma durumu bazen de edatlarla yapılmaktadır. Ancak burada tamlayan hiçbir ek almaz. Sadece tamlanan ek alır. Bazen belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları aynı eklerle yapılmaktadır. Bunun ayrımı cümledeki kastedilen duruma göre belirlenmektedir.

директор школы=okulun müdürü=okul müdürü

b. Belirtisiz İsim Tamlaması:

-Edatlarla yapılmaktadır.

учитель по русскому языку=Ruşça öğretmeni

книга для чтения=okuma kitabı

-Çıkma durumu ekleriyle yapılmaktadır.

учитель русского языка=Ruşça öğretmeni

-Aitlik bildiren eklerle yapılmaktadır.

детский врач=çocuk doktoru

3. Hem Türkçede hem de Rusçada fiiller önce eklerle isim yapıp sonra isim tamlaması yapılabilmektedir. Bu durumda isim yapılmış olan fiiller normal bir isim konumundadırlar.

разговорная тема=konuşma konusu

трудности чтения=okumanın zorluğu (Gültekin, 2012:440-460).

Eşitlik Durumu (Эквативный Падеж)

a. Türkçede

nece? kimce? kimlerce? kimlere göre? hangisine göre? hangilerine göre?

ad+DA

A=a, e

İsminin yalın hâlindeyken son ünlü harf

a, ı, o, u ise→a

e, i, ö, ü ise→e

İsmin son harfi sert ünsüzlerden (FSKÇŞHP) birisi ise “ç”, diğer ünsüzlerden birisi ise “c” olur.

ben→bence

sen→sence

o→onca

biz→bizce

siz→sizce

onlar→onlarca

Eşitlik Durumu ekleri özel kişi adlarına gelmez.

Ayşe’ce şeklinde kullanmak doğru değildir.

Bunun yerine “göre” kelimesi kullanılır.

Ayşe’ye göre ben çok şişmanmışım.

Eşitlik Durumu ekleri üçüncü tekil ve çoğul şahıs zamirlerine getirilirse “çokluk” anlamı verir.

Dünkü uçak kazasında onlarca kişi öldü.

Eşitlik Durum Ekinin Kullanıldığı Yerler

1. Bir konuda birisinin fikri öğreniliyorsa.

A: Sanırım yarın yağmur.

B: Bence yağar.

2. “çokluk” anlamı verir.

Dünkü selden dolayı yüzlerce ev su altında kaldı.

3. Benzerlik için. “gibi, olarak” anlamları verir.

Seninle insanca konuşmak istiyorum, ancak beni dinlemiyorsun.

Sana insanca söylüyorum, ama sen beni dinlemek istemiyorsun.

4. Bir işin topluca yapıldığını gösterir.

Yarım sınıfça pikniğe gideceğiz.

5. Dil adlarında kullanılır.

Türkçe, Japonca, Rusça

6. Bir sıfatın biraz olduğunu ya da sıfata sevimlilik katmak için kullanılır.

Geçen hafta parkta otururken küçükçe bir kız çocuğu yanıma yaklaştı.

Taşınırken büyükçe bir koliye koyduğum kitaplarım yolda düşmüş.

7. “bakımından, açısından” anlamında kullanılır.

Yaşça ben ondan büyük olmama rağmen makamca benden büyük olduğu için her bayramda ilkönce ben ona gidip bayramlaşırım.

1. Karşılaştırma yapmada.

Sence ben mi daha yakışıklıyım, yoksa Hasan mı?

9. Aşırılık belirtmede.

Beklediğim misafirler gelmeyince onlar için yaptığım onca yemeği çöpe atmak zorunda kaldım.

Dünyada onca insandan açlıktan ölürken siz burada hayatın zevkini çıkarıyorsunuz.

Sana onca demiştim, “Onunla arkadaşlık yapma, başına kötü olaylar gelir.” diye, ama sen beni dinlemedin ki!

10. Yakınlık için.

Biraz önce güzelce bir karnımı doyurdum.

11. Tekrar için.

Günlerce onun yolunu bekledim (Korkmaz, 2009:25; Polat, 2010:162-168; TÖMER, 2002:119).

b.Rusçada

Rusçada eşitlik durumu genelde “по” edatıyla kullanılır. Bu edattan sonra iyelik zamirlerine çeşitli ekler getirilmektedir. Bazen de “benim fikrime göre”, “ben düşünüyorum ki”, “benim düşündüğüme göre” gibi kalıplarla kullanılır.

по моему=по моему мнению= я думаю что=как я думаю=bence

по твоему=по твоему мнению=ты думаешь что=как думаешь=sence

по его (ее) мнению=как он (а) думает=он (а) думает что=как он (а) думает=ona göre

по нашему=по нашему мнению=мы думаем что=как мы думаем=bizce

по вашему=по вашему мнению=вы думаете что=как вы думаете=sizce

по их=по их мнению=они думают что=как они думают=onlara göre (Gürsoy vd., 1997:39).

Eşitlik Durumu Eklerinin Türkçe ve Rusçadaki Farkı

1. Rusçada eşitlik durumunu anlatan başlıca bir gramer adı bulunmamaktadır.
2. Türkçede ve Rusçada hem iyelik zamirleri hem “fikir, düşünce” gibi isimlerle hem de “düşünmek” fiiliyle eşitlik durumu ifade edilebilmektedir.

3. onlarca, yüzlerce, sayısızca vb. belirteçler Türkçede eşitlik durumu ekleriyle yapılırken Rusçada farklı kalıplar kullanılmaktadır.

сотнями= yüzlerce

десятками= onlarca

безчисленны= sayısızca

4. Türkçede benzerlik için eşitlik durumu ekleri kullanılırken Rusçada “как” soru edatı kullanılır.

Я разговариваю с тобой как папа.

5. Türkçede eşitlik durumu ekleri topluluk adını belirtmek için kullanılırken Rusçada bu durum için “все, весь” kelimeleri kullanılır.

Завтра вся группа едет на природу.

6. Türkçede dil adları eşitlik durumu ekleriyle kullanılırken Rusçada sıfat tamlamasıyla kullanılır.

русский язык, турецкий язык

7. Eşitlik durumu Türkçede sıfata sevimlilik katmak için kullanılırken Rusçada sevimlilik için farklı bir ek bulunmaktadır.

малюсенький мальчик, большеватая комната

Araç Durumu (Творительный Падеж)

a. Türkçede

neyle? nelerle? nereyle? kimle? kimlerle? hangisiyle? hangileriyle?

ad+(y)l A

A=a, e

İsminin yalın hâlindeyken son ünlü harf

a, ı, o, u ise→a

e, i, ö, ü ise→e

Bazı isimler istisnadır.

Kemal’le, saatle. vb.

Kişi zamirlerinde şu şekildedir:

ben→benimle

sen→seninle

o→onunla

biz→bizimle

siz→sizinle

onlar→onlarla

İsmin son harfi ünlü ise ünlü harften sonra “y” eklenir.

Ауға'yla

Арабайла

Araç Durumu Ekinin Kullanıldığı Yerler

1. “ve” bağlacı yerine kullanılır.

Sınıfta öğrencilerle öğretmen var.

2. Bir araçla bir iş yapıldığı zaman kullanılır.

Okula her gün otobüsle geliyordum, bugün ise taksiyle geldim.

Öğretmen kağıtlarımızı kırmızı kalemle kontrol ediyor.

Seninle pazara gitmeyi hiç sevmiyorum.

3. Karşılaştırma yaparken kullanılır.

Görmekle bakmak arasında çok büyük fark vardır.

4. Araç durumunun seyrek olarak kullanılan diğer bir şekli de, ekin isim veya isim soylu kelimelere bitişik değil de, ayrı yazılıp söylenmesidir. Bu durumda ek “ile” şeklinde kullanılır.

Ben eve araba ile gittim (TÖMER, 2002:63; Polat, 2010:56-60; Korkmaz, 2009:317).

b.Rusçada

кем? чем?

isim+-ом, ем, ём, ой, ей, ю, ами, ями

Rusçada araç durumu ekleri ismin erillik, dişillik, nötr ve çoğul olma durumuna göre değişmektedir.

1.İsim canlı ise

Canlı isim eril ve tekil ise araç durumu eki “-ом, -ем” şeklindedir.

Я хожу в школу с братом.

Canlı isim eril ve çoğul ise çıkma durumu eki “-ами, -ями” şeklindedir.

Я хожу в школу с друзьями.

Я хожу в школу с товарищами.

Canlı isim dişil ve tekil ise çıkma durumu eki “-ой, -ю⁸⁷, ей” şeklindedir.

Я хожу в кино с мамой.

Я хожу в кино с дедушкой.⁸⁸

Canlı isim dişil ve çoğul ise çıkma durumu eki “-ами, -ями” şeklindedir.

Я иду домой с подружками.

Я разговариваю с матерями.

2. İsim cansız ise

Cansız isim eril ve tekil ise araç durumu eki “-ом, -ем” şeklindedir.

Я хожу в школу пешком.

Я открываю дверь ключом.

Я еду домой трамваем.

Cansız isim eril ve çoğul ise araç durumu eki “-ами, -ями” şeklindedir.

Мы пишем карандашами.

Cansız isim dişil ve tekil ise araç durumu eki “-ой, -ей, -ю” şeklindedir.

Я пишу ручкой.

Cansız isim dişil ve çoğul ise araç durumu eki “-ами, -ями” şeklindedir.

Мы пишем ручками.

3. İsim nötr ise

Cansız isim nötr ise araç durumu eki “-ом, -ем” şeklindedir.

Я мою руки мылом.

Nötr isim çoğul ise araç durumu eki “-ами, -ями” şeklindedir.

Мы моем руки разными мылами.

Araç Durumunun Edatlarla Kullanımı

Rusçada araç durumu *с, над, под, перед, за, между* edatlarıyla kullanılır. Rusçada edatsız kullanılan hâl eklerinde hangi kurallar geçerli ise edatlarla kullanılan çıkma durumunda da aynı kurallar geçerlidir.

Я занимаюсь под лампой.

Наш дом находится между музеем и школой.

Музей расположен за домом.

⁸⁷ Rusçada son harfi “ь” olan canlı dişil kelimeler bazen değişikliğe uğrayarak bazen de değişikliğe uğramadan “-ю” harfiyle araç durumu yapılırlar. мать матерью Я иду домой с матерью.

⁸⁸ Rusçada araç durumunda isim eril anlamında olsa bile eğer dişil ekleri kabul edilen ekleri almışsa yapı olarak dişil olarak kabul edilir. папа папой, дедушка дедушкой

Ruşçada Araç Durumunda Sıfat Tamlamalarının Kullanımı

Ruşçada sıfat tamlamalarında sıfatlar tamladıkları isimlerin cinsiyetine ve tekillik çoğulluk durumlarına göre değişik ekler alırlar. Bu ekler araç durumunda şöyledir:

İsim eril (canlı veya cansız) ve tekil ise sıfatın alacağı ek “-ым, -им” şeklindedir.

Я разговариваю с близким другом.

Я пишу красным карандашом.

İsim eril (canlı veya cansız) ve çoğul ise sıfatın alacağı ek “-ыми, -ими” şeklindedir.

Я разговариваю с близкими друзьями.

İsim dişil (canlı veya cansız) ve tekil ise sıfatın alacağı ek “ой, ей” şeklindedir.

Я разговариваю с близкой подружкой.

Я пишу синей ручкой.

İsim dişil (canlı veya cansız) ve tekilse sıfatın alacağı ek “-ыми, -ими” şeklindedir.

Я разговариваю с хорошими подружками.

Мы пишем с темными ручками (Pamir, 2004:75-80; Köksal, 2004:182-204).

Araç Durumu Eklerinin Türkçe ve Rusçadaki Farkı

1. Hem Türkçede hem de Rusçada araç durumu bir vasıtayı, aracı, arabayı, aleti kullanarak bir iş yapma anlamı verir.

Eve otobüsle geldim.=Я приехал домой на автобусе.

Kalemle yazıyorum.=Я пишу ручкой.

Bıçakla domates doğruyorum.=Я режу помидоры ножом.

2. Rusçada araç durumunda bazı edatlar kullanılır. Ancak bu edatlardan bazıları Türkçede bulunma durumu anlamı verir.

Я работаю над важной статьей.=Önemli bir makale konusuna çalışıyorum.

Я занимаюсь под дождем.=Yağmur altında çalışıyorum

Наш дом стоит за углом.=Evimiz köşenin hemen arkasındadır.

Я стою между вами=Aranızda duruyorum.

3. Rusçadaki araç durumu Türkçede ulaç olarak kullanılır.

Я работаю преподавателем.=Üniversite hocası olarak çalışıyorum.

Я жил в Стамбуле в молодости.=Gençken İstanbul’da yaşıyordum.

4. Rusçadaki araç durumu Türkçede “tarafından” anlamı verir.

Эта книга написана знаменитым писателем.=Bu kitap ünlü bir yazar tarafından yazılmıştır.

5. Rusçadaki araç durumu Türkçede “boyunca, takip ederek” anlamı verir⁸⁹.

Я иду полем.=Tarlayı takip ederek gidiyorum.

Rusçada Hâl Ekleriyle Kullanılan Edatlar (Öntakı)

Yukarıda Rusçadaki hâl ekleri konusunda bahsedildiği üzere Rusçada bazı hâl ekleri bazı edatlarla kullanılmaktadır. Bu edatlar önüne geldiği isimlere çeşitli eklerin gelmesine neden olurlar. Bu ekler, kullanılan hâl ekine göre değişir. Rusçada hâl eklerinin önüne gelen ve sık kullanılan edatlar şunlardır:

к		
Yüklediği Ek -у, -е, -ам, -ям	İsim erilse “-у” ⁹⁰	Я хожу к Ивану. Я иду к столу.
	İsim dişilse “-е” ⁹¹	Я подхожу к школе.
	İsim nötr ise “-у”	Я подхожу к окну.
	İsim çoğulsa “-ам, -ям”	Я подойду к столам

по		
Yüklediği Ek -у, -е, -ам, -ям	İsim erilse “-у”	Я гуляю по городу.
	İsim dişilse “-е”	Я гуляю по улице.
	İsim nötr ise “-у”	Птицы летают по небу.
	İsim çoğulsa “-ам, -ям”	Я езжу по городам.

перед		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-ом”	Я стою перед столом.
	İsim dişilse “-ой”	Я стою перед доской.
	İsim nötr ise “-ом”	Я стою перед окном.
	İsim çoğulsa “-ами”	Я стою перед книгами.

при		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-е”	У нас при доме есть садик.
	İsim dişilse “-е”	У нас при школе есть садик.
	İsim nötr ise “-е”	При желании это возможно.
	İsim çoğulsa “-ах”	Он был при орденах.

между		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-ом”	Я стою между столом и шкафом.
	İsim dişilse “-ой”	Я нахожусь между школой и больницей.
	İsim nötr ise “-ом”	Я стою между окном и креслом.
	İsim çoğulsa “-ами”	Я стою между студентами.

⁸⁹ Bu kullanım Arapçadada vardır. Arapçada da edatla kullanılır.

Я еду полем.=انا اذهب مع الحقل= Tarlayı takip ederek gidiyorum.

⁹⁰ Eğer eril ismin son harfi “ь” ise bu durumda ek “ю” olur. Я иду к учителю.

⁹¹ Eğer dişil ismin son harfi “ь” ise bu durumda ek “ю” olur. Я иду к лошади.

о		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-e”	Я думаю о брате.
	İsim dişilse “-e”	Я вспоминаю о школе.
	İsim nötr ise “-e”	Я напоминаю об окне. ⁹²
	İsim çoğulsa “-ax”	Я мечтаю о брюках.

под		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-ом”	Я стою под зонтом. ⁹³
	İsim dişilse “-ой”	Я живу под мамой. Магазин под школой.
	İsim nötr ise “-ом”	Под окном идут дети.
	İsim çoğulsa “-ами”	Над машинами много грязи.

над		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-ом”	Над домом есть труба. ⁹⁴
	İsim dişilse “-ой”	Над школой новая крыша.
	İsim nötr ise “-ом”	Над окном повесили рекламу. ⁹⁵
	İsim çoğulsa “-ами”	Над школами развесили фонари.

за		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-ом”	За домом есть автостоянка. ⁹⁶
	İsim dişilse “-ой”	За мамой стоит очередь.
	İsim nötr ise “-ом”	За окном идёт снег.
	İsim çoğulsa “-ами”	За базарами следит охрана.

через		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-”	Через магазин наш дом.
	İsim dişilse “-у”	Дорога проходит через школу. ⁹⁷
	İsim nötr ise “-”	Смотреть через окно.
	İsim çoğulsa “-”	Прошить через брюки.

сквозь		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-”	Смотреть сквозь дом. ⁹⁸
	İsim dişilse “-у”	Пройти сквозь школу. ⁹⁹
	İsim nötr ise “-”	Смотреть сквозь окно.
	İsim çoğulsa “-”	Ехать сквозь двери.

⁹² Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.
кино, пальто, кофе.

Я вспоминаю о страшном кино.

Я мечтаю о кино, пальто, кофе.

⁹³ Sonu “-ь” ile biterse “-ём” olur.

Я промок под дождём.

⁹⁴ Sonu “-ь” ile biterse “-ём” olur.

Над конём веется флаг.

⁹⁵ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе.

Нам налили крепкий кофе.

⁹⁶ Sonu “-ь” ile biterse “-ём” olur. За конём много травы.

⁹⁷ Dişil ismin sonu “-я” ile biterse “-ю” olur.

Дорога лежит через деревню.

⁹⁸ Eril ismin sonu “-а” ile biterse “-у” olur.

Посмотреть сквозь папу.

⁹⁹ Dişil ismin sonu “-я” ile biterse “-ю” olur.

Свет лучится сквозь деревню.

от		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-a”	Идти от друга. ¹⁰⁰
	İsim dişilse “-ы”	Отдаляться от сестры. ¹⁰¹
	İsim nötr ise “-a”	Убегать от окна. ¹⁰²
	İsim çoğulsa “-ов”	Уходить от универсов. ¹⁰³

из		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-a”	Уйти из дома. ¹⁰⁴
	İsim dişilse “-ы”	Выйти из квартиры.
	İsim nötr ise “-a”	Вылезти из окна. ¹⁰⁵
	İsim çoğulsa “-ов”	Выходить из автобусов. ¹⁰⁶

у		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-a”	Сидеть у стола. ¹⁰⁷
	İsim dişilse “-”	Заниматься у сестры. ¹⁰⁸
	İsim nötr ise “-”	Бабушка плачет у окна. ¹⁰⁹
	İsim çoğulsa “-”	Новые запчасти у автобусов. ¹¹⁰

¹⁰⁰ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Идти от папы.

¹⁰¹ Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile biterse “-и” olur.

Удаляться от мыши, от деревни.

¹⁰² Nötr ismin sonu “-e” ile biterse “-я” olur.

Вдоль здания простилается дорога.

Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе.

Выбегать из кино.

¹⁰³ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Удаляться от работ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile biterse “-ей” olur.

Отходить от дверей.

¹⁰⁴ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Вытекать из папы.

¹⁰⁵ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Выскочить из кино.

Nötr ismin sonu “-e” ile biterse “-я” olur.

Выскочить скорей из здания.

¹⁰⁶ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Выходить из школ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile biterse “-ей” olur.

Выскакивать из дверей.

¹⁰⁷ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Сидеть у папы.

Eril ismin sonu “-ь” ile biterse “-я” olur.

Сидеть у коня.

¹⁰⁸ Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile biterse “-и” olur.

Пришить уши у мыши. У деревни стоит трактор.

¹⁰⁹ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Студенты ждут у кино.

Nötr ismin sonu “-e” ile biterse “-я” olur.

Много народу собралось у здания.

¹¹⁰ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Много учеников у школ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile biterse “-ей” olur.

Нет ручек у дверей.

ОКОЛО		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-a”	Жить около университета. ¹¹¹
	İsim dişilse “-ы”	Находится около работы. ¹¹²
	İsim nötr ise “-a”	Стоять около окна. ¹¹³
	İsim çoğulsa “-ов”	Дети бегают около столов. ¹¹⁴

ИЗ-ЗА		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-a”	Выйти из-за стола. ¹¹⁵
	İsim dişilse “-ы”	Всё случилось из-за работы. ¹¹⁶
	İsim nötr ise “-a”	Выглянуть из-за окна. ¹¹⁷
	İsim çoğulsa “-ов”	Выскочить из-за шкафов. ¹¹⁸

ПОСЛЕ		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-a”	После университета иди домой. ¹¹⁹
	İsim dişilse “-ы”	После учёбы покушай. ¹²⁰
	İsim nötr ise “-a”	После окна помой ванну. ¹²¹
	İsim çoğulsa “-ов”	После столов почини стулья. ¹²²

¹¹¹ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Встать около папы.

Eril ismin sonu “-ь” ile biterse “-я” olur.

Проехать около коня.

¹¹² Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile biterse “-и” olur.

Пробежать около мыши. Ехать около деревни.

¹¹³ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Выйти около кино.

Nötr ismin sonu “-е” ile biterse “-я” olur.

Пройти около здания.

¹¹⁴ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Много учеников около школ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile biterse “-ей” olur.

Нет детей около дверей.

¹¹⁵ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Выглянуть из-за папы.

Eril ismin sonu “-ь” ile biterse “-я” olur.

Случилось из-за коня.

¹¹⁶ Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile biterse “-и” olur.

Закричать из-за мыши. Выглядывает из-за деревни.

¹¹⁷ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Не спать из-за кофе.

Nötr ismin sonu “-е” ile biterse “-я” olur.

Из-за здания много хлопот.

¹¹⁸ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Много проблем из-за школ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile biterse “-ей” olur.

Нету покоя из-за детей.

¹¹⁹ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Помыться после папы.

Eril ismin sonu “-ь” ile biterse “-я” olur.

Прийти вторым после коня.

¹²⁰ Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile biterse “-и” olur.

Прибраться после ночи. После деревни сверни направо.

¹²¹ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Не спать после кофе.

Nötr ismin sonu “-е” ile biterse “-я” olur.

После здания сразу дорога.

¹²² Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Много детей после школ гуляет в парке.

Çoğul ismin sonu “-и” ile biterse “-ей” olur.

Нету покоя после шума дверей.

до		
Yüklediği Ek	İsim erirse “-a”	Добежать до автобуса. ¹²³
	İsim dişilse “-ы”	Я пошёл до сестры.
	İsim nötr ise “-a”	Мальчик достал до окна. ¹²⁴
	İsim çoğulsa “-ов”	Дым дотянулся до домов. ¹²⁵

без		
Yüklediği Ek	İsim erirse “-a”	Он зашёл без стука. ¹²⁶
	İsim dişilse “-ы”	Он без вины наказан.
	İsim nötr ise “-a”	Этот дом без окна. ¹²⁷
	İsim çoğulsa “-ов”	Тот зал совсем без столов. ¹²⁸

для		
Yüklediği Ek	İsim erirse “-a”	Я несу всё для дома. ¹²⁹
	İsim dişilse “-ы”	Он несёт цветы для учительницы. ¹³⁰
	İsim nötr ise “-a”	Ты купил краску для окна. ¹³¹
	İsim çoğulsa “-ов”	Новые столы заказаны для базаров. ¹³²

¹²³ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Помыться до папы.

Eril ismin sonu “-ь” ile bitirse “-я” olur.

Успеть придти первым до коня.

¹²⁴ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Дотянуться до пальто.

Nötr ismin sonu “-e” ile bitirse “-я” olur.

Дойти до здания быстро.

¹²⁵ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Надо успеть доехать до всех школ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile bitirse “-ей” olur.

Много взрослых было в театре до детей.

¹²⁶ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Уйти без папы.

Eril ismin sonu “-ь” ile bitirse “-я” olur.

Вернуться без коня.

¹²⁷ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Выйти без пальто.

Nötr ismin sonu “-e” ile bitirse “-я” olur.

Без задания очень скучно сидеть.

¹²⁸ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Надо успеть доехать до всех школ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile bitirse “-ей” olur.

Много взрослых было в театре до детей.

¹²⁹ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Сделать для папы.

Eril ismin sonu “-ь” ile bitirse “-я” olur.

Купить седло для коня.

¹³⁰ Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile bitirse “-и” olur.

Приготовиться для ночи. Для деревни закупили овес.

¹³¹ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе. Для пальто купили пуговицы.

Nötr ismin sonu “-e” ile bitirse “-я” olur.

Для задания нужны книги.

¹³² Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Надо успеть купить парты для школ.

Çoğul ismin sonu “-и” ile bitirse “-ей” olur.

Много краски ушло для дверей.

ВДОЛЬ		
Yüklediği Ek	İsim erilse “-a”	Вдоль забора лежит доска. ¹³³
	İsim dişilse “-ы”	Вдоль школы проложили трубу. ¹³⁴
	İsim nötr ise “-a”	Вдоль окна покрасили краской. ¹³⁵
	İsim çoğulsa “-ов”	Вдоль заборов выстроились машины. ¹³⁶

В			
Yüklediği Ek	Yönelme Durumunda	İsim erilse “-”	Кинуть в стол. ¹³⁷
		İsim dişilse “-у”	Попасть в сестру.
		İsim nötr ise “-”	Метиться камнем в окно.
		İsim çoğulsa “-ы”	Мчатся в унверситеты. ¹³⁸
	Bulunma Durumunda	İsim erilse “-e”	В столе есть ящик.
		İsim dişilse “-е”	В сестре есть хорошие качества.
		İsim nötr ise “-е”	В окне новые ставни. ¹³⁹
		İsim çoğulsa “-ах”	Много света в школах. ¹⁴⁰

НА			
Yüklediği Ek	Yönelme Durumunda	İsim erilse “-”	Спешить на базар. ¹⁴¹
		İsim dişilse “-у”	Бежать на работу.
		İsim nötr ise “-”	Повесить на окно.
		İsim çoğulsa “-ы”	Направить свет на магазины. ¹⁴²

¹³³ Bazı eril kelimeler istisnadır.

Вдоль папы растянули сантиметр.
Eril ismin sonu “-ь” ile bitirse “-я“ olur.
Вдоль гвоздя продели веревку.

¹³⁴ Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile bitirse “-и“ olur.

Вдоль деревни много домов. Вдоль мыши укрепили прибор.

¹³⁵ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе.
Вдоль пальто прострочить строчку.
Nötr ismin sonu “-e” ile bitirse “-я“ olur.

Вдоль здания стоят одни машины.

¹³⁶ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Вдоль школ посадили много цветов.
Çoğul ismin sonu “-и” ile bitirse “-ей“ olur.
Красной краской покрасили вдоль дверей.

¹³⁷ Eril ismin sonu “-a, у” ile bitirse “-у“ olur.

Кинуть в мужчину.

¹³⁸ Çoğul ismin sonu ünlü harfle hiçbir değişiklik olmaz.

идти в здания, попасть в окна.

¹³⁹ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.

кино, пальто, кофе.
В кино много народу.

¹⁴⁰ Çoğul ismin sonu “-я” ile bitirse “-ях“ olur.

В зданиях устроили праздник.

¹⁴¹ Eril ismin sonu “-a” ile bitirse “-у“ olur.

Забросить на мужчину.

¹⁴² Çoğul ismin sonu ünlü harfle hiçbir değişiklik olmaz.

Повесить на здания, наклеить снежинки на окна.

	Bulunma Durumunda	İsim erilse “-e”	На стуле много
		İsim dişilse “-e”	одежды. На девочке новое платье.
		İsim nötr ise “-e”	На окне новая рама. ¹⁴³
		İsim çoğulsa “-ax”	На базарах очень шумно. ¹⁴⁴

с			
Yüklediği Ek	Yönelme Durumunda	İsim erilse “-a”	Возвращаться с
		İsim dişilse “-ы”	проекта.
		İsim nötr ise “-a”	Уходить с работы. ¹⁴⁵ Спускаться с окна. ¹⁴⁶
		İsim çoğulsa “-ов”	Увольняться из университетов. ¹⁴⁷
	Bulunma Durumunda	İsim erilse “-ом”	Сидеть с вопросом. ¹⁴⁸
		İsim dişilse “-ой”	Заниматься с подругой.
		İsim nötr ise “-ом”	Сидеть с открытым окном.
		İsim çoğulsa “-ами”	Спать с закрытыми окнами.

(Köksal, 2004:31-238; Pamir, 2004:34-90; Gültek, 2005:51-161).

2.1.7.2.2.1.2. İyelik Ekleri (Аффиксы Принадлежности)

a. Türkçede

Kişi zamirleri şu şekildedir:

ben → benim

sen → senin

o → onun

biz → bizim

siz → sizin

onlar → onların

İkinci isim şöyledir:

¹⁴³ Bazı isimler istisnadır. Son harfleri değişmez.
кино, пальто, кофе.

На пальто новые пуговицы.

¹⁴⁴ Çoğul ismin sonu “-я” ile biterse “-ях” olur.

На учреждениях новые вывески.

¹⁴⁵ Dişil ismin sonu “-я, -ь” ile biterse “-и” olur.

С деревни доносится крик. С ночи до утра мы шили.

¹⁴⁶ Nötr ismin sonu “-e” ile biterse “-я” olur.

С задания возвратились не все.

¹⁴⁷ Dişil çoğul ismin son harfindeki ünlü düşürülür.

Уходить с работ.

¹⁴⁸ Eril ismin sonu “-a” ile biterse “-ой” olur.

Сидеть с женщиной.

İsim ünlüyle biterse;

benim→isim+m

senin→isim+n

onun→isim+sI

bizim→isim+mIz

sizin→isim+nIz

onların→ isim+ları/leri

İsim ünsüzle biterse

benim→ isim+Im

senin→ isim+In

onun→ isim+I

bizim→ isim+ImIz

sizin→ isim+InIz

onların→ isim+ları/leri

I = ı, i, u, ü

Kendisinden önceki son ünlü harf

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

benim kalemim babam

senin kalemin baban

onun kalemi babası

bizim kalemimiz babamız

sizin kaleminiz babanız

onların kalemleri babaları

İsmin son harfi sert ünsüzlerden (KTÇP) biriyse bu sert ünsüzler yumuşar.

k→ğ/g t→d ç→c p→b

benim kitabım

Bazı isimlerin son harfi yukarıdaki sert ünsüzlerle bittiği hâlde yumuşamayıp olduğu gibi kalırlar.

top→topum

saç→saçım

Bazı isimlerde son ünlü harf kalın olduğu hâlde iyelik ekleri incedir.

alkol→alkolüm

general→generalin

Kemal→Kemal'imiz

harf→harfiniz

Bazı isimlerde iyelik ekleri geldiği zaman son ünlü harf düşer.

isim→ismim

resim→resminiz

boyun→boynum

Türkçede iyelik durumu şahıs zamirleri ve isim soylu kelimelerin sonuna getirilen iyelik ekleri ile yapılır. Ancak gerekli durumlarda şahıs zamirleri ve şahıs zamirlerine getirilen ekler belirtilmeyebilir (Ergin, 2008:350; Korkmaz, 2009:259; Gencan, 2007:315; Polat, 2010:108; TÖMER, 2002:31).

b.Rusçada

Rusçada isimler eril, dişil ve nötr olabilmektedirler. İyelik ekleri de isimlerin bu cinsiyet durumlarına ve teklik çoğulluk durumlarına bir sıfat tamlaması gibi uyum gösterirler. Yalın durumdaki iyelik ekleri şöyledir:

Kişi Zamirleri	İsim Eril ise	İsim Dişil ise	İsim Nötr ise	İsim Çoğul ise
я	мой	моя	мое	мои
ты	твой	твоя	твое	твои
он	его	его	его	его
она	ее	ее	ее	ее
мы	наш	наша	наше	наши
вы	ваш	ваша	ваше	ваши
они	их	их	их	их

Rusçada hâl eklerindeki ekler birinci tekil, ikinci tekil, birinci çoğul, ikinci çoğul iyelik eklerine getirilir. Diğer iyelik eklerinde ise bir değişiklik olmaz.

что?	где?	откуда?	о чем?	где?
мой дом	в моем доме	из моего дома	о моем доме	в моих домах
моя школа	в моей школе	из моей школы	о моей школе	в моих школах
твой дом	в твоём доме	из твоего дома	о твоём доме	в твоих домах
твоя школа	в твоей школе	из твоей школы	о твоей школе	в твоих школах
наш дом	в нашем доме	из нашего дома	о нашем доме	в наших домах
наша школа	в нашей школе	из нашей школы	о нашей школе	в наших школах

ваш дом	в вашем доме	из вашего дома	о вашем доме	в ваших домах
ваша школа	в вашей школе	из вашей школы	о вашей школе	в ваших школах

(Meriç vd., 2004:174-177; Pamir, 2004:118-121; Köksal, 2004:342).

2.1.7.2.2.1.3.Fiiller (Глаголы Действия)

Türkçede fiiller yalın hâldeyken mastar ekiyle birliktedirler. Bu nedenle sözlüklerde fiil ararken mastar ekiyle birlikte aranır. Ancak bu çalışmada, kolaylık olması bakımından mastar ekleri kaldırılmıştır.

Türkçe, fiil soylu bir dildir. Tarihi dönemlerdeki fiillerle modern Türkçede kullanılan fiillerin değişmeden ya da çok az ses değişime uğrayarak kullanıldığı görülmektedir. Nitekim modern Türk lehçelerinde ortak olan kelimeler çoğunlukla fiillerdir. Fiil köklerine bazı ekler getirilerek isimler de türetilir. Yine isimlere bazı ekler getirilerek fiil yapılabilir. Tarihi süreç içerisinde Türkler genelde göçebe hayat yaşamışlardır. Yerleşik hayata geçişlerinde ise genellikle Farsça, Arapça, İngilizce, Rusça gibi dillerle karşılaşmıştır. Bu karşılaşma sonucunda yeni terimlerin karşılanması sırasında yabancı dillerin etkisinde kalmıştır. Yabancı dillerden alınan yeni isimler Türkçeleştirilirken bazı Türkçe ekler ya da fiiller kullanılmıştır.

teşekkür etmek, dans etmek, memnun olmak, sigara içmek, hayal kurmak, selamlamak, mektuplaşmak (Hacıeminoğlu, 1991:19-59; Korkmaz, 2009:527).

2.1.7.2.2.1.3.1.Fiillerde Zamanlar (Формы Глагола)

Tarihi süreç içerisinde Türkçede zamanlar yukarıda belirtilen sebeplerden dolayı yabancı dillerin etkisinde kalmıştır. Türklerin tarih içerisindeki coğrafik açıdan sık sık yeni topraklarda yaşamaları onların kültürlerini olduğu gibi doğal olarak dilini de etkilemiştir. Bu etki en başta Farsça, sora Arapça ve son üç yüzyılda da Avrupa dillerinden olmuştur. Günümüzde Türkiye’de kullanılan Türkçede fiillere gelen zaman ekleri ikiye ayrılmaktadır. Birincisi basit zaman ekleri ikincisi ise birleşik zaman ekleridir. Basit zaman ekleri şunlardır (Gencan, 1975:249; Hengirmen, 1995:200-237; Koç, 1996:300-372):

2.1.7.2.2.1.3.1.1. Basit Zamanlar (Простые Формы Глагола)

Şimdiki Zaman Настоящее Первое Время (Совершенный Вид Глагола)

A. OLUMLU (+)

fiil+ Iyor+kişi

I= ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir.

Son ünlü harf

a, ı ise → ı
 e, i ise → i
 o, u ise → u
 ö, ü ise → ü olur.

Şimdiki Zaman Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben um
 sen sun
 o -
 biz zu
 siz sunuz
 onlar lar

Şimdiki Zaman Olumlu'da fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

anla- anl-

İstisna Filler

git- }
 et- }
 seyret- } t → d

tat- }
 ye- }
 de- } e → i

yazmak	yaz-	писать
ben	yazıyorum	я пишу
sen	yazıyorsun	ты пишешь

o	yazıyor	он	пишет
biz	yazıyoruz	мы	пишем
siz	yazıyorsunuz	вы	пишете
onlar	yazıyorlar	они	пишут

B. OLUMLU SORU (+?)¹⁴⁹

fiil+ Iyor → mu (y)+kişi?

onlar fiil+ Iyorlar mı?

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son

ünlü harf			
a, ı	ise → ı	}	
e, i	ise → i		
o, u	ise → u		
ö, ü	ise → ü		olur.

Şimdiki Zaman Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	um
sen	sun
o	-
biz	zu
siz	sunuz
onlar	lar

Şimdiki Zaman Olumlu Soru'da fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

anla- anl-

İstisna Fiiller

git-	}	
et-		
seyret-		t → d

¹⁴⁹ Rusçada fiiller soru yapılırken genelde sadece vurgu yoluyla olur. Bazen soru eki kullanılabilir. Rusçada sadece bir tane soru eki vardır. Bu soru eki bütün zaman ekleri ve isimler için aynı olup değişmez. Rusçadaki soru eki “-ли” şeklindedir ve Türkçedeki gibi ayrı yazılır. Şimdiki zamanda soru eki eğer şüphe, karasızlık, alaycı bir tavır varsa ya da otaçların soru durumunda kullanılır. Он спрашивает пишу ли я.

tat-
 ye- }
 de- } e → i

Ben ve biz kişilerinde kişi eki ile soru eki arasına “y” harfi konur.

Onlar kişisinde kişi eki Şimdiki Zaman ekinden sonra getirilir.

yazmak	yaz-		писать
ben	yazıyor muyum?	я	пишу?
sen	yazıyor musun?	ты	пишешь?
o	yazıyor mu?	он	пишет?
biz	yazıyor muyuz?	мы	пишем?
siz	yazıyor musunuz?	вы	пишете?
onlar	yazıyorlar mı?	они	пишут?

C. OLUMSUZ (-)

fiil+ mIyor+kişi

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı ise → ı
 e, i ise → i
 o, u ise → u
 ö, ü ise → ü olur.

Şimdiki Zaman Olumsuz Şeklinde Kişi Ekleri

ben	um
sen	sun
o	-
biz	zu
siz	sunuz
onlar	lar

Şimdiki Zaman Olumsuz'da istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-		писать
ben	yazmıyorum	я	не пишу
sen	yazmıyorsun	ты	не пишешь

o	yazmıyor	он	не пишет
biz	yazmıyoruz	мы	не пишем
siz	yazmıyorsunuz	вы	не пишете
onlar	yazmıyorlar	они	не пишут

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+ mIyor → mu (y)+kişi?

onları fiil+ mIyorlar mı?

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı	
e, i	ise → i	
o, u	ise → u	
ö, ü	ise → ü	olur.

Şimdiki Zaman Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	um
sen	sun
o	-
biz	zu
siz	sunuz
onlar	lar

Şimdiki Zaman Olumsuz Soruda istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-		писать
ben	yazmıyor muyum?	я	не пишу?
sen	yazmıyor musun?	ты	не пишешь?
o	yazmıyor mu?	он	не пишет?
biz	yazmıyor muyuz?	мы	не пишем?
siz	yazmıyor musunuz?	вы	не пишете?
onlar	yazmıyorlar mı?	они	не пишут?

Şimdiki Zamanın Kullanıldığı Yerler

1. Küçük ünlü uyumuna kısmen uyar.

2. Şu anda olan olaylar için kullanılır.

A: Şu anda ne yapıyorsun?

B: Kitap okuyorum.

3. Ne zaman başladığı ve biteceği belli olmayan, ancak hâlâ devam etmekte olan olaylar için kullanılır.

Kızım son günlerde Nobel Barış Ödülü sahibi Orhan Pamuk'un kitabını elinden düşürmüyor.

4. Sık sık, her zaman, sürekli, bazen, ara sıra, nadiren, asla, hiç, kesinlikle vb. Geniş Zaman anlamı veren zaman zarflarıyla kullanılır.

Ara sıra hava almak için pikniğe gidiyoruz.

5. İleride olacak olaylar için yakın ve uzak gelecek zaman anlamında kullanılır.

A: Yarın ne yapıyorsun?

B: Ailecek pikniğe gidiyoruz.

B: Henüz bir planım yok, şimdilik evdeyim. Belki ailecek pikniğe gideriz.

B: Önceden kararlaştırmıştık. Ailecek pikniğe gideceğiz.

B: Büyük bir ihtimalle ailecek pikniğe gideceğiz.

6. Son yıllarda İngilizcenin etkisiyle Emir Kipi anlamında kullanılır.

A: Affedersiniz, kantin nerede?

B: Şuradan aşağı iniyorsun, sonra sağa dönüyorsun. Kantin koridorun sonunda.

B: Şuradan aşağı in, sonra sağa dön. Kantin koridorun sununda.

B: Şuradan aşağı ineceksin, sonra sağa döneceksin. Kantin koridorun sonunda. (Yanlış Kullanım)

7. Şart Kipi'yle birlikte kullanılır.

Eğer çocuğunuz sık sık hastalanıyorsa bağışıklık sisteminde bir sorun vardır.

8. Şimdiki Zamanın Hikâyesinde geçmişte başlamış, bir süre devam etmiş ve yine geçmişte bitmiş olaylar için kullanılır.

Dün bu saatlerde evde uyuyordum.

Geçen yıl bu günlerde havuzda yüzüyorduk.

Onunla aram bozuktu, konuşmuyordum. Ancak son günlerde aramız gayet iyi.

Ders çalışıyordum, kapı çalındı. Bütün dikkatim dağıldı.

Çocukken sık sık babamın iş yerine gidiyordum.

Eskiden hiç sigara içmiyordu, ancak son zamanlarda sigarayı elinden düşürmüyor.

Cep telefonum az kalsın elimden düşüyordu.

Ali, Ayşe'yi çok seviyordu. Sonunda evlenip muradına kavuştu.

9. Belirsiz Geçmiş Zaman ekleriyle birlikte bir olayın başkasından duyulup yine bir başkasına aktırıldığı durumlarda kullanılır.

A: Duyduğuma göre Ayşe yarın İstanbul'a gidiyormuş.

A: Duyduğuma göre Ayşe dün İstanbul'a gidiyormuş, ancak son anda vazgeçmiş, gitmemiş.

A: Gazeteden okuduğuma göre Moskova'ya kar çok sık yağıyormuş (Gazi Üniversitesi TÖMER 2002:192).

Ruşçada bitmemiş fiillerle yapılmaktadır. Rusçada şimdiki zaman ve geniş zaman ekleri aynıdır. Cümlelerin şimdiki zaman mı, yoksa geniş zaman mı olduğunu anlayabilmek için ya zaman zarfları kullanılmaktadır ya da cümlelerin bağlamına göre tespit edilmektedir (Pamir, 2004:162; Gültek, 2005:251; Meriç vd., 2004:252-262; Köse 2009:9-19).

Belirli Geçmiş Zaman (Прошедшее-Категорическое Время)

A. OLUMLU (+)

fiil+DI+kişi

I = ı, i, u, ü

Belirli Geçmiş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir.

Son ünlü harf

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

D=d, t

Fiilin son harfi (FSTKÇ ŞHP) harflerinden birisi ise "t", bu harflerin dışındaki bir harf ya da ünlü bir harf ise "d" dir.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n Iz

onlar lAr

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazdım mı?	я	(на)писал (а)?
sen	yazdın mı?	ты	(на)писал (а)?
o	yazdı mı?	он(а)	(на)писал (а) ?
biz	yazdık mı?	мы	(на)писали?
siz	yazdınız mı?	вы	(на)писали?
onlar	yazdılar mı?	они	(на)писали?

C. OLUMSUZ (-)

fiil+madı+kişi

medi

Belirli Geçmiş Zamanın Olumsuz şeklinde fiilin son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → madı

e, i, ö, ü ise → medi olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	n İz
onlar	lAr

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmadım	я	не (на)писал (а)
sen	yazmadın	ты	не (на)писал (а)
o	yazmadı	он(а)	не (на)писал (а)
biz	yazmadık	мы	не (на)писали
siz	yazmadınız	вы	не (на)писали
onlar	yazmadılar	они	не (на)писали

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+madı+kişi → mı, mi?

medi

Belirli Geçmiş zaman Olumsuz şeklinde fiilin son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → madı

e, i, ö, ü ise → medi olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n İz

onlar lAr

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumsuz Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak yaz- писать

ben yazmadım mı? я не (на)писал (а)?

sen yazmadın mı? ты не (на)писал (а)?

o yazmadı mı? он(а) не (на)писал (а)?

biz yazmadık mı? мы не (на)писали?

siz yazmadınız mı? вы не (на)писали?

onlar yazmadılar mı? они не (на)писали?

Belirli Geçmiş Zamanın Kullanıldığı Yerler

1. Küçük ünlü uyumuna uyar.

2. Bir işin yakın veya uzak geçmişte bir defa olduğu durumlarda kullanılır.

A: Biraz önce buradaydı, çıktı.

A: Geçen yıl Ankara'dayken hayvanat bahçesine sadece bir defa gittim.

3. Geçmişte bir işin sadece yapılıp yapılmadığının anlatıldığı durumlarda kullanılır.

A: Dün neredeydin?

B: Annem rahatsızdı, onu doktora götürdüm.

4. Şimdiki Zaman ekinin üzerine getirerek geçmişte başlayan ve yine geçmişte biten olaylar için kullanılır.

Küçükken çok yaramazdım, hiç yerimde duramıyordum, sürekli birilerini üzüyordum. Annem de sürekli bana ceza veriyordu.

5. Belirsiz Geçmiş Zaman ekinin üzerine getirilerek geçmişte bir defa yapılan ancak şimdi hatırlanan olaylar için kullanılır.

A: Hatırlar mısın, geçen yıl Ankara'dayken hayvanat bahçesine gitmiştik?

B: Hatırlamaz olur muyum? Hatta sen öyle şaşırmıştın ki, maymunlara bakakalmıştın.

6. Belirli Geçmiş Zaman eki iki defa üst üste getirilerek geçmişte bir defa yapılan ancak şimdi hatırlanan olaylar için kullanılır.

A: Hatırlar mısın, geçen yıl Ankara'dayken hayvanat bahçesine gittiydik?

B: Hatırlamaz olur muyum? Hatta sen öyle şaşırmıştın ki, maymunlara bakakalmıştın.

7. -imek (olmak) fiilinin geçmiş zamandaki (hikâyesi) anlatımından kullanılır.

A: Dün neredeydin? Sana kaç defa telefon ettim, evde yoktun.

B: Haklısın, evde yoktum. Hava güzeldi, gezmeye çıkmıştım.

8. Dilek Kipinin ekinin üzerine getirilerek geçmişte olması istenen ancak artık olması mümkün olmayan olaylar için kullanılır.

A: Derslerden bıktım artık. Keşke şimdi tatilde olsaydım!

9. Şart Kipinin ekinin üzerine getirilerek geçmişte bir şeyin olmasının şarta bağlandığı, ancak o şart gerçekleşmediği için olmadığı anlatılmak istendiği durumlarda kullanılır.

Eğer biraz önce gelseydin Orhan Pamuk'la tanışma fırsatı bulurdun.

5. İkilemelerle oluşturulan zaman ulaçları (zarfları) için kullanılır.

Yaz geldi geleli bir defa olsun havuza gidemedik.

Türkçedeki Belirli Geçmiş Zaman Rusçada hem Bitmiş hem de Bitmemiş Fiiller kullanılmaktadır.

- Öğretmeni beklerken ne yaptın?

- Çay içtim.

- Что делал, пока ждал учителя?

- Пил чай.

-Öğretmeni beklerken ne yaptın?

-Bir çay içtim, sonra da sadece bekledim.

-Что делал, пока ждал учитель?

-Выпил чаю, потом просто ждал.

Ruşçadaki Belirli Geçmiş Zaman kalıbında ayrı yazılan olumsuz eki fiilin önünde bulunuyorsa Bitmemiş Fiil kullanılmak zorundadır. Eğer ayrı yazılan olumsuzluk ön eki ile fiil arasına başka bir kelime gelirse bu durumda fiilin Bitmemiş Fiil olması gerekir.

- Bu haberi neden yazdın?

- Ben bir şey yazmadım.

-Зачем писал эту новость?

-Я ничего не писал.

-Bu haberi sen mi yazdın?

-Ben yazmadım.

-Это ты написал эту новость?

-Это не я написал ее (Demiriz, 2004:13; Pamir, 2004:165; Meriç vd., 2004:586-594).

Gelecek Zaman (Будущее-Категорическое Время)

A. OLUMLU (+)

fiil+acak+kişi

ecek

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acak

e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben im, in

sen sın, sin

o -

biz ız, iz

siz sınız, siniz

onlar lar, ler

Gelecek Zamanın Olumlu şeklinde “ben” ve “biz” kişilerine “k” harfi yumuşayarak “ğ” olur.

İstisna Fiiller

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye- }

de- } e → i

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazacağım	я	буду писать (напишу)
sen	yazacaksın	ты	будешь писать (напишешь)
o	yazacak	он(а)	будет писать (напишет)
biz	yazacağız	мы	будем писать (напишем)
siz	yazacaksınız	вы	будете писать (напишете)
onlar	yazacaklar	они	будут писать (напишут)

Gelecek Zamanın Olumlu şeklinde fiil kökünde son harf ünlü ise Gelecek Zaman ekleriyle fiil kökü arasına koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir.

oynamak	oyna-
ben	oynayacağım
sen	oynayacaksın
o	oynayacak
biz	oynayacağız
siz	oynayacaksınız
onlar	oynayacaklar

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+acak → mı (y) +kişi?

ecek → mi (y) +kişi?

onlar	fiil+acaklar	mı?
	ecekler	mi?

Fiil kökünün son ünlü harfi; a, ı, o, u ise → acak
 e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım, im
sen	sın, sin
o	-
biz	ız, iz
siz	sınız, siniz
onlar	lar, ler

İstisna Fiiller

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-	}	e → i
ye-		
de-		

yazmak	yaz-	писать
ben	yazacak mıyım?	я буду писать (напишу)?
sen	yazacak mısın?	ты будешь писать (напишешь)?
o	yazacak mı?	он(а) будет писать (напишет)?
biz	yazacak mıyız?	мы будем писать (напишем)?
siz	yazacak mısınız?	вы будете писать (напишете)?
onlar	yazacaklar mı?	они будут писать (напишут)?

Gelecek Zamanın Olumlu Soru şeklinde fiil kökünde son harf ünlü ise Gelecek Zaman ekleriyle fiil kökü arasına koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir.

oynamak	oyna-	играть
ben	oynayacak mıyım?	я буду играть?
sen	oynayacak mısın?	ты будешь играть?
o	oynayacak mı?	он(а) будет играть?
biz	oynayacak mıyız?	мы будем играть?
siz	oynayacak mısınız?	вы будете играть?
onlar	oynayacaklar mı?	они будут играть?

C. OLUMSUZ (-)

fiil+mayacak+kişi

meyecek

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → mayacak

e, i, ö, ü ise → meyecek olur.

Gelecek Zamanın Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben im, im

sen sın, sin

o	-
biz	ız, iz
siz	sınız, siniz
onlar	lar, ler

Gelecek Zamanın Olumsuz şeklinde “ben” ve “biz” kişilerine “k” harfi yumuşayarak “ğ” olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmayacağım	я не буду писать (не напишу)
sen	yazmayacaksın	ты не будешь писать (не напишешь)
o	yazmayacak	он(а) не будет писать (не напишет)
biz	yazmayacağız	мы не будем писать (не напишем)
siz	yazmayacaksınız	вы не будете писать (не напишете)
onlar	yazmayacaklar	они не будут писать (не напишут)

Gelecek Zamanın Olumsuz şeklinde istisna fiiller bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+mayacak→mı (y) +kişi?

meyecek→mi (y) +kişi?

Onlar fiil+mayacaklar mı?

meyecekler mi?

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise→ mayacak

e, i, ö, ü ise→ meyecek olur.

Gelecek Zamanın Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben	ım, im
sen	sın, sin
o	-
biz	ız, iz
siz	sınız, siniz
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmayacak mıyım?	я не буду писать (не напишу)?
sen	yazmayacak mısın?	ты не будешь писать (не напишешь)?

o	yazmayacak mı?	он(а)	не будет писать (не напишет)?
biz	yazmayacak mıyız?	мы	не будем писать (не напишем)?
siz	yazmayacak mısınız?	вы	не будете писать (не напишете)?
onlar	yazmayacaklar mı?	они	не будут писать (не напишут)?

Gelecek Zamanın Olumsuz şeklinde istisna fiiller bulunmamaktadır.

Gelecek Zamanın Kullanıldığı Yerler

1. Yakın veya uzak gelecek için planlanmış bir işin olduğu durumlarda kullanılır.

A: Yarın ne gibi planın var?

B: Sabahleyin bankaya gideceğim, öğleden sonra bilmiyorum.

A: Gelecek yıl bu günlerde nerede olacaksın?

B: Sanırım Moskova'da olacağım. Çünkü bir arkadaşım beni oraya çağırıyor.

2. Tahminen planlanmış durumlarda kullanılır.

A: Bu akşam evde misin?

B: Büyük bir ihtimalle evde olacağım.

3. Şimdiki Zamanla birlikte gelecekte başlayacak ve yine gelecekte bir süre devam ettikten sonra bitecek olaylar için kullanılır.

A: Sene bu günlerde memleketimde ailemle birlikte yaşıyor olacağım.

4. Belirsiz Geçmiş Zaman ekleriyle birlikte bir olayın başkasından duyulup yine bir başkasına aktırıldığı durumlarda kullanılır.

A: Duyduğuma göre Ayşe yarın İstanbul'a gidecekmiş.

A: Duyduğuma göre Ayşe dün İstanbul'a gidecekmiş, ancak son anda vazgeçmiş, gitmemiş.

5. Belirli Geçmiş Zaman ekleriyle birlikte geçmişte yapılması planlanan, ancak sonra bir sebepten ötürü gerçekleşmeyen durumlarda kullanılır.

A: Dün ailecek pikniğe gidecektik, ancak yağmur yağdığı için gidemedik

6. Belirli Geçmiş Zaman ekleriyle birlikte bir işin olmasına az kaldığı, ancak olmadığını anlatmak için kullanılır.

A: Çocuk az kalsın düşecekti, tuttum.

7. Birisine emir verirken kullanılır.

A: Şimdi derhal buradan çıkacaksın.

8. Bir işi yapmaya mecbur kalmak, ya da birisini mecbur bırakmak için kullanılır.

A: Yarın saat onda herkes mutlaka burada olacak (Gazi Üniversitesi TÖMER 2002:193).

Gelecek Zamanın Kullanılmasının Doğru Olmadığı Durumlar

1. Tahmin edilen, planlanmayan durumlarda kullanmak doğru değildir.

A: Yarın ne yapıyorsun?

B: Henüz karar vermedim. Belki pazara giderim. (gideceğim, doğru değildir)

3. Emir Kipiyle birlikte yakın gelecek anlatan durumlarda kullanmak doğru değildir.

A: Siz gidedurun, ben hemen geliyorum. (geleceğim, doğru değildir)

3.Şart Kipi'nde kesin planlanmamış durumlarda kullanmak doğru değildir.

A: Eğer yeterince çalışsaydın bu sınavdan başarılı olurdun. (olacaktın, doğru değildir)

Türkçedeki gelecek zaman ifadesi Rusçada hem Bitmemiş hem de Bitmiş Fiillerle karşılanır. Eğer gelecekte yapılacak bir iş yine gelecekteki belirli bir zaman dilimine kadar tamamlanıp bitecekse Bitmiş Fiil, eğer iş gelecekte hemen bitmeyip devam edecekse ya da tekrarlanacaksa bu durumda Bitmemiş Fiil kullanılır.

-Beni çok özleyeceksin.

- Будешь очень скучать по мне.

-Eve gider gitmez bana mutlaka telefon edeceksin.

-Как только придешь домой, обязательно сразу позвонишь мне.

-Sen eve gelinceye kadar ben eve ulaşmış olacağım.

-До того как ты придешь домой, я уже буду дома.

Türkçedeki Gelecek Zaman'ın Bildirme Eki ile (-acaktır) kullanımı ve kesinlik, zorunluluk belirten anlamı Rusçada fiillerin başına “должен, обязан” yardımcı fiillerin getirilmesiyle ifade edilir.

-Sınavdan iyi bir not alabilmem için en önemli aygıntıları bile çok iyi düşüneceğim.

-Для того чтобы получить хорошие оценки на экзамене, я должен буду очень хорошо продумать всё до даже самых важных мелочей.

-Kiracı evi erken tahliye etmesi durumunda ev sahibine on beş gün önceden haber verecektir.

-В случае преждевременного освобождения квартиры квартирантами, они должны будут сообщить об этом хозяину квартиры, за пятнадцать дней до этого (Demiriz, 2004:16; Meriç vd., 2004:466-472).

Ruşçada Basit Gelecek Zaman ve Birleşik Gelecek Zaman olmak üzere iki tür gelecek zaman kalıbı bulunmaktadır. Basit Gelecek Zaman, Bitmiş fiillerle ifade edilirken Birleşik Gelecek Zaman “быть” olmak fiilinin kişilere göre çekiminden sonra Bitmemiş fiillerine mastarlarının getirilmesiyle elde edilir (Pamir, 2004:166; Konanov, 1956:234).

Belirsiz Geçmiş Zaman (Прошедшее-Субъективное Время, Прошедшее - Неочевидное Время)

A. OLUMLU (+)

fiil+mİş+kişi

I = 1, i, u, ü

Belirsiz Geçmiş Zaman ekindeki 1, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı	
e, i	ise → i	
o, u	ise → u	
ö, ü	ise → ü	olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri

ben	I m
sen	sI n
o	-
biz	I z
siz	sI nI z
onlar	lar, ler

yazmak yaz- писать

ben	yazmışım	я (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написал (а)
sen	yazmışsın	ты (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написал (а)
o	yazmış	он(а) (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написал (а)
biz	yazmışız	мы (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написали
siz	yazmışsınız	вы (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написали
onlar	yazmışlar	они (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написали

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde da istisna fiil bulunmamaktadır.

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+mİş→mI(y)+kişi
onlar fiil+ mİşlar mı?
ler mi?

I = ı, i, u, ü

Belirsiz Geçmiş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı ise → ı
e, i ise → i
o, u ise → u
ö, ü ise → ü olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri

ben I m
sen sI n
o -
biz I z
siz sI nI z
onlar lar, ler

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmış mıyım?	(Как думаешь) я	написал (а)?
sen	yazmış mısın?	(Как думаешь) ты	написал (а)?
o	yazmış mı?	(Как думаешь) он(а)	написал (а)?
biz	yazmış mıyız?	(Как думаешь) мы	написали?
siz	yazmış mısınız?	(Как думаешь) вы	написали?
onlar	yazmışlar mı?	(Как думаешь) они	написали?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

fiil+mamış+kişi

memiş

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumsuz şeklinde fiilin kökündeki son ünlü harf

a,ı, o, u ise → mamış

e, i, ö, ü ise → memiş şeklinde olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri

ben im, in

sen sin, sin

o -

biz ız, iz

siz sınız, siniz

onlar lar, ler

yazmak yaz- писать

ben yazmamışım я (говорят, оказывается, кажется и т. п.) не написал(а)

sen yazmamışsın ты(говорят, оказывается, кажется и т. п.) не написал(а)

o yazmamış он(а) (говорят, оказывается, кажется и т. п.) не написал(а)

biz yazmamışsınız мы (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написали

siz yazmamışsınız вы (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написали

onlar yazmamışlar они (говорят, оказывается, кажется и т. п.) написали

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde da istisna fiil bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+mamış→ mı (y)+kişi?

memiş→ mi (y)+kişi?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumsuz şeklinde fiilin kökündeki son ünlü harf

a,ı, o, u ise → mamış

e, i, ö, ü ise → memiş olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri

ben	ım, im
sen	sın, sin
o	-
biz	ız, iz
siz	sınız, siniz
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmamış mıyım?	(Как думаешь) я	не написал (а)?
sen	yazmamış mısın?	(Как думаешь) ты	не написал (а)?
o	yazmamış mı?	(Как думаешь) он(а)	не написал (а)?
biz	yazmamış mıyız?	(Как думаешь) мы	не написали?
siz	yazmamış mısınız?	(Как думаешь) вы	не написали?
onlar	yazmamışlar mı?	(Как думаешь) они	не написали?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde da istisna fiil bulunmamaktadır.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte olan bir olay başkasından, radyodan, televizyondan duyulduğu ya da gazeteden, kitaplardan vb. bir yerden okuyarak öğrenildiği durumlarda kullanılır.

A: Radyodan duyduğuma göre dün İstanbul'a epey kar yağmış.

2. Şu anda olan bir olay başkasından, radyodan, televizyondan duyulduğu ya da gazeteden, kitaplardan vb. bir yerden okuyarak öğrenildiği durumlarda kullanılır.

A: Radyodan duyduğuma göre şu anda İstanbul'a kar yağıyor.

3. Gelecekte olacak olan bir olay başkasından, radyodan, televizyondan duyulduğu ya da gazeteden, kitaplardan vb. bir yerden okuyarak öğrenildiği durumlarda kullanılır.

A: Radyodan duyduğuma göre yarın İstanbul'a kar yağıyor.

A: Radyodan duyduğuma göre şu anda İstanbul'a kar yağacak.

4. Her zaman olan bir olay başkasından, radyodan, televizyondan duyulduğu ya da gazeteden, kitaplardan vb. bir yerden okuyarak öğrenildiği durumlarda kullanılır.

A: Ahmet'in söylediğine göre yazın Antalya'ya hiç yağmur yağmamış.

5. Unutulan bir nesne ya da olay hatırlandığı durumlarda kullanılır.

A: Bak sen şu işin tersliğine. Cüzdanımı evde unutmuşum. Şimdi ne yapacağım?

6. Sonradan fark edilen ya da şaşırılan durumlarda kullanılır.

A: Dışarıya baksana bir. Gece sabaha kadar kar yağmış, her taraf bembeyaz olmuş.

7. Hikâye anlatırken kullanılır.

8. Masal anlatırken kullanılır.

9. Fıkra anlatırken kullanılır.

10. İlan ve reklam için kullanılır.

A: Mağazamızda indirimli satışlar başlamıştır!

A: Arkadaşlar, toplantı bitmiştir, çıkabilirsiniz.

11. Tahmin için kullanılır.

Sanırım şu anda kardeşim İstanbul'a varmıştır, evinde dinleniyordur.

12. Bir durumla ilgili fikir beyan edildiğinde ya da başkasının fikri öğrenilirken kullanılır.

A: Sence bu gömlek bana yakışmış mı?

B: Hem de çok güzel yakışmış.

13. Uyku, sarhoşluk gibi insanın kendisinde olmadığı durumlarda kullanılır.

Dün akşamki resepsiyonda o kadar sarhoş olmuşum ki, beni salondan zor çıkarmışlar.

Rüyamda Bodrum'a gitmişiz, denizde yüzüyoruz. Hava sıcak mı sıcak!

Türkçedeki Belirsiz Geçmiş Zaman Rusçada Bitmiş Fiillerin geçmiş zaman formuyla ifade edilir. Türkçedeki bizzat görmeyip duyma, başkasının sözlerine dayanarak anlatma anlamını ise говорят, кажется, значит, оказывается gibi fiiller kullanılır.

Annem eve gelmiş.

Оказывается мама пришла домой (Demiriz, 2004:11, Konanov, 1956:231).

Geniş Zaman (Настоящее Длительное Время, Несовершенный Вид Глагола, Расширенное Время, Настоящее-Будущее Время)

A. OLUMLU (+)

fiil+Ir+kişi

fiil+r+kişi

fiil+ar/er+kişi

Geniş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri

ben Im

sen sIⁿ

o -

biz rIz

siz sInIz

onlar lar/ ler

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir+kişi

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

konuşmak konuş- говорить

ben konuşurum я говорю

sen konuşursun ты говоришь

o konuşur он говорит

biz konuşuruz мы говорим

siz konuşursunuz вы говорите

onlar konuşurlar они говорят

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-

bil-

bul-

gör-

ver-

al-

öl-

vur-

var-

ol-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er+kişi

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → ar

e, i, ö, ü ise → er olur.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazarım	я	пишу
sen	yazarsın	ты	пишешь
o	yazar	он(а)	пишет
biz	yazarız	мы	пишем
siz	yazarsınız	вы	пишете
onlar	yazarlar	они	пишут

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r+kişi

dinlemek	dinle-	слушать
ben	dinlerim	я слушаю
sen	dinlersin	ты слушаешь
o	dinler	он слушает
biz	dinleriz	мы слушаем
siz	dinlersiniz	вы слушаете
onlar	dinlerler	они слушают

Diğer İstisna Fiiller

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

B. OLUMLU SORU (+?)

	fiil+Ir→ mI(y)+kişi	
	fiil+r→ mI(y)+kişi	
	fiil+ar/er→ mI(y)+kişi	
onlar	fiil+Geniş Zaman Eki+lar	mi?
	ler	mi?

Geniş Zamanın Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri

ben	Im
sen	sI ⁿ
o	-
biz	rIz
siz	sInIz
onlar	lar/ ler

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir → mI(y)+kişi

onlar	fiil+Geniş Zaman Eki+lar	mı?
	ler	mi?

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

konuşmak	konuş-	говорить
ben	konuşur muyum?	я говорю?
sen	konuşur musun?	ты говоришь?
o	konuşur mu?	он говорит?
biz	konuşur muyuz?	мы говорим?
siz	konuşur musunuz?	вы говорите
onlar	konuşurlar mı?	они говорят?

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-
bil-
bul-
gör-
ver-
al-
öl-
vur-
var-
ol-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er → mI (y)+kişi

onlar fiil+Geniş Zaman Eki+lar mı?
ler mi?

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → ar

e, i, ö, ü ise → er olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazar mıyım?	я пишу?
sen	yazar mısın?	ты пишешь?
o	yazar mı?	он(а) пишет?
biz	yazar mıyız?	мы пишем?
siz	yazar mısınız?	вы пишете?
onlar	yazarlar mı?	они пишут?

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r → mI (y)+kişi

onlar fiil+Geniş Zaman Eki+lar mı?
ler mi?

dinlemek	dinle-	слушать
ben	dinler miyim?	я слушаю?
sen	dinler misin?	ты слушаешь?
o	dinler mi?	он слушает?
biz	dinler miyiz?	мы слушаем?
siz	dinler misiniz?	вы слушаете?
onlar	dinlerler mi?	они слушают?

Diğer İstisna Fiiller

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

C. OLUMSUZ (-)

ben	fiil+mam
	mem
sen	fiil+mazsın
	mezsın
o	fiil+maz
	mez
biz	fiil+mayız
	meyiz
siz	fiil+mazsınız
	mezsınız
onlar	fiil+mazlar
	mezler

Fiilin kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u	ise	ma/maz	
e, i, ö, ü	ise	me/mez	olur.

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmam	я	не пишу (не напишу) ¹⁵⁰
sen	yazmazsın	ты	не пишешь (не напишешь)
o	yazmaz	он(а)	не пишет не пишет (не напишет)
biz	yazmayız	мы	не пишем (не напишем)
siz	yazmazsınız	вы	не пишете (не напишете)
onlar	yazmazlar	они	не пишут (не напишут)

D. OLUMSUZ SORU (-?)

	fiil+maz→	mı (y)+kişi
	mez→	mi (y)+kişi
onlar	fiil+mazlar	mı?
	mezler	mi?

Fiilin kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u	ise→	maz
e, i, ö, ü	ise→	mez olur.

¹⁵⁰ Normal şartlar altında Rusçada bitmiş fiiller Türkçedeki geniş zaman anlamını karşılamaz. Ancak bazı durumlarda karşılayabilir.

Не напишу что ли? Yazmaz mıyım hiç? Yazmaz olur muyum, hiç!

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-		писать		
ben	yazmaz	miyim?	я	не пишу (не напишу)?	
sen	yazmaz	mısın?	ты	не пишешь (не напишешь)?	
o	yazmaz	mi?	он(а)	не пишет (не напишет)?	
biz	yazmaz	miyiz?	мы	не пишем (не напишем)?	
siz	yazmaz	mısınız?	вы	не пишете (не напишете)?	
onlar	yazmazlar	mi?	они	не пишут (не напишут)?	

Geniş Zamanın Kullanıldığı Yerler

1. Bir iş her gün, sık sık (ara sıra, bazen, nadiren, seyrek de olsa, asla, hiç, zaman zaman, genellikle, arada bir) yapıldığı, ya da yapılmadığı veya olaylar bu şekilde olduğu durumlarda kullanılır.

A: Aslında ben hiç dans etmem, ancak bugün senin hatırın için ediyorum.

2. Tabiatта sürekli tekrarlanan ve bu nedenle kural gibi olan olaylar için kullanılır.

A: Bizim memlekette güneş erken doğar ve geç batar.

3. Birisinden bir şeyi rica edildiği durumlarda kullanılır.

A: Lütfen bu akşam benimle sinemaya gider misin?

A: Lütfen bir çay daha almaz mısınız?

4. Birisine bir şeyi teklif edildiği durumlarda kullanılır.

A: Benimle evlenir misin?

5. Cümlede kesinlik anlamı yoksa gelecek zaman anlamında kullanılır.

A: Eğer vaktim olursa bu akşam sana uğrarım.

A: Senden bir şey rica etsem benim için yapar mısın?

B: Elbette yaparım. Senin için canımı bile veririm.

6. Şart kipiyle birlikte kullanılır.

A: Eğer sen beni seversen ben de seni severim.

7. Birisinden izin isterken kullanılır.

A: İzin verirseniz dışarı çıkabilir miyim?

8. Bir işin olmasından dolayı hiç üzüntü duyulmadığını anlatmak için kullanılır.

A: Duyduğuma göre yarın kar yağacakmış.

B: Boş ver, yağarsa yağsın. Bizim için hava hoş. Sıcacık evimizde oturuyoruz.

9. Geçmişte bir işi her gün, sık sık (ara sıra, bazen, nadiren, seyrek de olsa, asla, hiç, zaman zaman, genellikle, arada bir) yapıldığı, ya da yapılmadığı veya olaylar bu şekilde olduğu durumlarda kullanılır.

A: Aslında ben hiç dans etmezdim, ancak bugün senin hatırın için ediyorum.

10. Geçmişte alışkanlık olan, ancak sonra bu alışkanlığın terk edildiği durumlarda kullanılır.

A: Ben öğrenciyken haftada en az iki üç kitap bitirirdim.

6. Bir işi yapmayı isteyip sonradan vazgeçildiği durumlarda kullanılır.

A: Bu konuda sana yardım ederdim, ancak senin beni nasıl kandırdığın hâlâ gözümün önünden gitmediği için etmiyorum.

12. Artık olması mümkün olmayan şart kipiyle kullanılır.

A: Eğer partiye Hasan'ın geleceğini bilseydim asla gelmezdim.

13. Birisi korkutulduğu, tehdit edildiği durumlarda kullanılır.

A: Bir daha beni üzersen seninle asla konuşmam.

B: Peki, bir daha seni asla üzmeyeceğim.

14. Birinci cümle emir kipi ise ikinci cümle geniş zamanda kullanılır.

A: Biz çıkıyoruz, sen gelmiyor musun?

B: Siz çıkın, ben gelir, size yetişirim.

15. Yeterlik fiilinde gelecek zaman anlamında kullanılır.

A: Bir ayda üç kilo verebilir misin?

B: Tabii ki, verebilirim. Hatta canım isterse beş kilo bile veririm.

16. Hikâye anlatırken kullanılır.

17. Fıkra anlatırken kullanılır.

18. Masal anlatırken kullanılır (Gazi Üniversitesi TÖMER 2002:193).

Türkçedeki Geniş Zaman anlamı Rusçada Şimdiki Zaman ekleriyle karşılanır. Fiilin tekrarladığını belirtmek için ise bu anlamdaki zaman zarfları kullanılır.

Seni çok severim. Bu nedenle hep görmek isterim.

Я тебя очень люблю, поэтому хочу тебя всегда видеть (Demiriz, 2004:14; Meriç vd., 2004:316-345; Konanov, 1956:225; Köse 2009:20-40).

Emir Kipi (Повелительное Наклонение)

A. OLUMLU (+)

Fiilin kökü ünsüz harfle biterse

sen	fiil
o	fiil+sIn
siz	fiil+sInIz
onlar	fiil+sInlar ler

Fiilin kökü ünlü harfle biterse

sen	fiil
o	fiil+sIn
siz	fiil+yIn (Iz)
onlar	fiil+sInlar ler

I = ı, i, u, ü

Emir Kipi eklerindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

Sadece “siz” kişisi için istisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

yazmak	yaz-	писать
sen	yaz	ты пиши / напиши
o	yazsın	пусть он (а) пишет / напишет

siz	yazın	вы	пишете / напишите
onlar	yazsınlar	пусть они	пишут / пишут

B. OLUMLU SORU (+?)

o	fiil+sIn→mI?
onlar	fiil+sInlar→mı?
	ler→mi?

I = ı, i, u, ü

Emir Kipi Olumsuz Soru ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
o	yazsın mı?	ему писать?
onlar	yazsınlar mı?	им писать?

C. OLUMSUZ (-)

sen fiil+ma
me

o fiil+masın

mesin

siz fiil+mayın (ız)

meyin (iz)

onlar fiil+masınlar

mesinler

Fiilin kökünün son harfi

a, ı, o, u	ise → ma
e, i, ö, ü	ise → me olur.

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
sen	yazma	ты	не пиши / тебе не надо писать
o	yazmasın	пусть он (a)	не пишет / ему не надо писать
siz	yazmayın	вы	пишете / вам не надо писать
onlar	yazmasınlar	пусть они не пишут	/ им не надо писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

o	fiil+masın→mı?	
	mesin→mı?	
onlar	fiil+masınlar→mı?	
	mesinler→mı?	

Eğen fiilin kökünün son harfi

a, ı, o, u ise→ ma

e, i, ö, ü ise→ me olur.

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak yaz-

o yazmasın mı? ему написать?

onlar yazmasınlar mı? им написать?

Emir Kipinin Kullanıldığı Yerler

1. Birisinden bir şey istendiği durumlarda kullanılır.

A: Ayşe, lütfen şu kalemi bana uzat.

2. Birisi bir şey yapmaya zorlandığı durumlarda kullanılır.

A: Yarın saat onda herkes mutlaka burada olsun.

3. Birisine dua ettiğimiz zaman kullanılır.

A: Allah ömrünü uzun etsin.

4. Birisine beddua edildiği durumlarda kullanılır.

A: Allah gözlerini kör etsin.

Türkçedeki Emir Kipi Rusçada hem Bitmiş hem de Bitmemiş Fiillerle yapılabilir. Bitmiş Fiille yapılan emir daha kesin bir emirdir.

Rusçada “sen” ve “siz” zamirleri için iki tür emir vardır:

1. Bitmemiş Fiiller için kullanılan ekler.
2. Bitmiş Fiiller için kullanılan ekler.

Her iki durumda da önce fiil kökü sonra da Emir Kipi –и, -й, -ь ekleri getirilir.

fiil + –и, -й, -ь

- a. Fiil kökünün son harfi ünsüz ise ek –и şeklindedir.

Иди ко мне. (Bitmiş Fiil)

Спроси у него. (Bitmemiş Fiil)

- b. Rusça fiil çekim tablosunda birinci çekim grubundaki fiillerin son harfi –ю harfi ile bittiği için bu harf –й harfine dönüşür.

Читай.

- c. Tek heceli –ить ile biten fiillerin emir kimi eki –ей şeklindedir.

Пей.

- d. Mastar hâlinde –вать, -дать, -знать ekleriyle biten fiillerde –ва, -да. –зна ekleri Emir Kipi'nde değişime uğramaz.

Вставай. Передавай

- e. Mastar hâli yumuşak ünsüzle –ь biten bazı fiillerde bu ünsüz harf korunur.

Встань. Сядь.

- f. İkinci çoğul kişi Emir Kipi'nde Emir Kipi eklerinin üzerine ayrıca –те eki getirilir.

Вставай. (Sen) Вставайте. (Siz) (Köksal, 2004:313).

Türkçedeki üçüncü tekil ve üçüncü çoğul kişi ile yapılan Emir Kipi Rusçada

пусть + zamir + fiilin şimdiki zaman hâli kalıbıyla yapılır.

Пусть он принесет эту книгу.

Пусть они принесут эту книгу (Meriç vd., 2004:209-222; Köksal, 2004:312-314; Pamir, 2004:172-173).

İstek Kipi (Пожелательное Наклонение)

A. OLUMLU (+)

ben fiil+(y)ayım
eyim
biz fiil+(y)alım
elim

Fiilin son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → ayım, alım

e, i, ö, ü ise → eyim, elim olur.

Fiilin kökündeki son harf ünlü ise araya (y) koruyucu ünsüzü girer.

İstisna Fiiller:

git-
et-
seyret-
tat-
} t → d

ye-
de-
} e → i

yazmak yaz- писать

ben yazayım давай я буду писать / напишу

biz yazalım давай мы будем писать / напишем

B. OLUMLU SORU (+?)

ben fiil+(y)ayım→mı?
eyim→mı?
biz fiil+(y)alım→mı?
elim→mı?

Fiilin son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → ayım, alım

e, i, ö, ü ise → eyim, elim olur.

Fiilin kökündeki son harf ünlü ise araya (y) koruyucu ünsüzü girer.

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

yazmak	yaz-	писать
ben	yazayım	mı? мне писать?
biz	yazalım	mı? нам писать?

C. OLUMSUZ (-)

ben	fiil+mayayım
	mezeyim
biz	fiil+mayalım
	meyelim

Fiilin son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → mayayım, mayalım
 e, i, ö, ü ise → mezeyim, meyelim olur.

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmayayım	давай я не буду писать
biz	yazmayalım	давай мы не будем писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

ben fiil+mayayım→mı?

meyeyim→mi?

biz fiil+mayalım→mı?

meyelim→mi?

Fiilin son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → mayayım, mayalım

e, i, ö, ü ise → meyeyim, meyelim olur.

Fiilin kökündeki son harf ünlü ise araya (y) koruyucu ünsüzü girer.

İstisna Fiiller:

git-

et-

seyret-

tat-

t → d

ye-

de-

e → i

yazmak yaz-

писать

ben yazmayayım mı? мне не писать?

biz yazmayalım mı? нам не писать?

İstek Kipinin Kullanıldığı Yerler

1. Bir şey yapılmak istendiği ya da istenmediği zaman kullanılır.

A: En iyisi bugün dışarı çıkmayayım, evde oturayım. Çünkü hava çok soğuk.

2. Hep beraber bir şey yapmak istendiği ya da istenmediği ya da teklif edildiği zaman kullanılır.

A: Haydi bugün seninle sinemaya gidelim mi?

3. Bir konuda birisinin fikri öğrenmek istendiği ya da konuşanın kendi fikrini açıkladığı zaman kullanılır.

A: Sence ben akşamki partiye bu elbiseyi giyeyim mi?

B: Bence giy, çok yakışır. Ben de kırmızıyı giyeyim. O da bana çok yakışır.

4. Bir işi yapmak için mecbur olunmadığı anlatılmak istendiği zaman kullanılır.

A: Ne yani, eğer sınavı kazanamadıysam öleyim mi?

Türkçedeki İstek Kipi, Rusçada hem Bitmiş hem de Bitmemiş fiillerin şimdiki zaman ve gelecek zaman çekiminin başına “давай, давайте” ifadelerinin getirilmesiyle karşılanabilir. Soru şeklinde ise yönelme durumu eki getirilen iyelik eklerinden sonra fiil mastar hâlinde kullanılır.

Давай я пойду.

Давайте я схожу.

Давай будем встречаться часто.

Мне пойти с вами? (Meriç vd., 2004:509-513; Gürsoy vd., 1997:56; Konanov, 1956:246).

Dilek Kipi (Желательное Придаточное Наклоение)

A. OLUMLU (+)

fiil+sa/se+kişi

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → sa

e, i, ö, ü ise → se olur.

Dilek Kipinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar/ler

yazmak yaz- писать

ben yazsam Хоть бы я написал(а)

sen yazsan Хоть бы ты написал(а)

o yazsa Хоть бы он (а) написал(а)

biz yazsak Хоть бы мы написали

siz yazsanız Хоть бы вы написали

onlar yazsalar Хоть бы они написали

İstisna fiil bulunmamaktadır.

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+sa/se+kişi→mı/mi?

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise→ sa

e, i, ö, ü ise→ se olur.

Dilek Kipinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar/ler

yazmak yaz-

ben yazsam mı? Я думаю написать или нет?

sen yazsan mı? Я думаю тебе писать или нет?

o yazsa mı? Я думаю ему писать или нет?

biz yazsak mı? Я думаю нам писать или нет?

siz yazsanız mı? Я думаю вам писать или нет?

onlar yazsalar mı? Я думаю им писать или нет?

İstisna fiil bulunmaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

fiil+masa/mese+kişi

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise→ masa

e, i, ö, ü ise→ mese olur.

Dilek Kipinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar/ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmasam	Хоть бы я не написал(а)
sen	yazmasan	Хоть бы ты не написал(а)
o	yazmasa	Хоть бы он (а) не написал(а)
biz	yazmasak	Хоть бы мы не написали
siz	yazmasanız	Хоть бы вы не написали
onlar	yazmasalar	Хоть бы они не написали

İstisna fiil bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+masa/mese+kişi→mı/mi?

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise→ masa

e, i, ö, ü ise→ mese olur.

Dilek Kipinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız/niz
onlar	lar/ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmasam mı?	Я думаю не писать что ли?
sen	yazmasan mı?	Я думаю тебе не писать что ли?
o	yazmasa mı?	Я думаю ему не писать что ли?
biz	yazmasak mı?	Я думаю нам не писать что ли?
Siz	yazmasanız mı?	Я думаю вам не писать что ли?
onlar	yazmasalar mı?	Я думаю им не писать что ли?

İstisna fiil bulunmamaktadır.

Dilek Kipinin Kullanıldığı Yerler

1. Gelecekte olması istenen olaylar için kullanılır.

A: Keşke yarın yağmur yağmasa da pikniğe gidebilsek.

2. Bir işi yapıp yapmama konusunda kesin karar verilemediği durumlarda kullanılır.

A: Acaba yarın okula gelmesem mi, biraz rahatsızım da.

3. Gelecekte olacak bir olay konusunda bir başkasının fikri alınmak istendiği zaman kullanılır.

A: Babacığım, ne deresin? Bu yaz tatile Antalya'ya değil de Bursa'ya mı gitsek?

4. Bir işi sadece yapması umulan güvenilen kişinin yapması durumunda kullanılır.

A: Bu problemi çözsün çözsün ancak Ayşe çözer. Çünkü onun matematiği çok iyi (Gürsoy vd., 1997:33).

Şart Kipi (Условное Наклонение, Сослагательное Наклонение)

Şimdiki Zamanın Şartı (Условное Наклонение - Настоящее Время)

A. OLUMLU (+)

fiil+ I+yorsa/se+kişi

onlar larsa/lerse

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

Şimdiki Zaman Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız

onlar lar

Şimdiki Zaman Olumluda fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

anla- anl-

İstisna Fiiller:

git- }
et- }
seyret- } t → d
tat-

ye- }
de- } e → i

yazmak	yaz-	писать
ben	yazıyorsam	если я пишу
sen	yazıyorsan	если ты пишешь
o	yazıyorsa	если он (а) пишет
biz	yazıyorsak	если мы пишем
siz	yazıyorsanız	если вы пишете
onlar	yazıyorlarsa	если они пишут

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+ I+yorsa/se+kişi

onlar larsa/lerse

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı ise → ı
e, i ise → i
o, u ise → u
ö, ü ise → ü olur.

Şimdiki Zaman Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o	-
biz	k
siz	nız
onlar	lar

Şimdiki Zaman Olumlu Soru'da fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

anla- anl-

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

Şimdiki Zamanın Şartında soru eki kişi zamirinden hemen sonra gelir.

yazmak	yaz-	писать
ben	mi yazıyorsam?	Я что ли пишу?
sen	mi yazıyorsan?	Ты что ли пишешь?
o	mu yazıyorsa?	Он (она) что ли пишет?
biz	mi yazıyorsak?	Мы что ли пишем?
siz	mi yazıyorsanız?	Вы что ли пишете?
onlar	mi yazıyorlarsa?	Они что ли пишут?

C. OLUMSUZ (-)

fiil+mI+yorsa+kişi

onlar fiil+mI+yorlarsa

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

Şimdiki Zaman Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız
onlar	lar

Şimdiki Zaman Olumsuz'da istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmıyorsam	если я не пишу
sen	yazmıyorsan	если ты не пишешь
o	yazmıyorsa	если он (а) не пишет
biz	yazmıyorsak	если мы не пишем
siz	yazmıyorsanız	если вы не пишете
onlar	yazmıyorlarsa	если они не пишут

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+ m I+yorsa/se+kişi

onlar larsa/lerse

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

Şimdiki Zaman Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız
onlar	lar

Şimdiki Zaman Olumlu Soru'da fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

anla- anl-

İstisna Fiiller:

git- }
et- }
seyret- } t → d
tat-

ye- }
de- } e → i

Şimdiki Zamanın Şartında soru eki kişi zamirinden hemen sonra gelir.

yazmak	yaz-	писать
ben	mi yazmıyorsam?	Что если я не пишу?
sen	mi yazmıyorsan?	Что если ты не пишешь?
o	mu yazmıyorsa?	Что если он (она) не пишет?
biz	mi yazmıyorsak?	Что если мы не пишем?
siz	mi yazmıyorsanız?	Что если вы не пишете?
onlar	mi yazmıyorlarsa?	Что если они не пишут?

Şimdiki Zamanın Şartının Kullanıldığı Yerler

1. Şu anda meydana gelen şartlarda kullanılır.

A: Eğer şu anda kitap okuyorsan müziğin sesini kısayım.

A: Çocuğa bir bak, uyumuyorsa salona getir.

2. Bir işi her yaparken şart varsa kullanılır.

A: Her gün ders çalışmaktan sıkılıyorsan biraz değişik şeyler yapmayı dene.

Geniş Zamanın Şartı (Условное Наклонение – Настоящее Будущее Время)

A. OLUMLU (+)

fiil+Ir+sa/se+kişi
fiil+r+sa/se+kişi
fiil+ar/er+sa/se+kişi
onlar larsa/lerse

Geniş Zamanın Şartında :

ben	Am
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız
onlar	lar/ ler

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir+kişi

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

konuşmak	konuş-	говорить
ben	konuşursam	если я поговорю (буду говорить)
sen	konuşursan	если ты поговоришь (будешь говорить)
o	konuşursa	если он (а) поговорит (будет говорить)
biz	konuşursak	если мы поговорим (будем говорить)
siz	konuşursanız	если вы поговорите (будете говорить)
onlar	konuşurlarsa	если они поговорят (будут говорить)

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-
bil-
bul-
gör-
ver-
al-
öl-
vur-
var-
ol-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er+kişi

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → ar

e, i, ö, ü ise → er olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazarsam	если я буду писать / напишу
sen	yazarsan	если ты будешь писать / напишешь
o	yazarsa	если он (a) будет писать / напишет
biz	yazarsak	если мы будем писать / напишем
siz	yazarsanız	если вы будете писать / напишете
onlar	yazarlarsa	если они будут писать / напишут

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r+kişi

dinlemek	dinle-	слушать
ben	dinlersem	если я буду слушать (если послушаю)
sen	dinlersen	
o	dinlerse	
biz	dinlersek	
siz	dinlerseniz	
onlar	dinlerlerse	

Diğer İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

B. OLUMLU SORU (+?)

	fiil+Ir+sa/se+kişi
	fiil+r+sa/se+kişi
	fiil+ar/er+sa/se+kişi
onlar	fiil+larsa/lerse

Geniş Zamanın Şartında kişi ekleri:

ben	Am
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız
onlar	lar/ ler

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir+kişi

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

Şimdiki Zamanın Şartında soru eki kişi zamirinden hemen sonra gelir.

konuşmak	konuş-	говорить
ben	mi	konuşursam?
sen	mi	konuşursan?
o	mu	konuşursa?
biz	mi	konuşursak?
siz	mi	konuşursanız?
onlar	mı	konuşurlarsa?

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-
bil-
bul-
gör-
ver-
var-
al-
öl-
vur-
var-
ol-
dur-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er+kişi

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → ar

e, i, ö, ü ise → er olur.

yazmak yaz- писать

ben mi yazarsam? Что если я буду писать / напишу?

sen mi yazarsan? Что если ты будешь писать / напишешь?

o mu yazarsa? Что если он (a) будет писать / напишет?

biz mi yazarsak? Что если мы будем писать / напишем?

siz mi yazarsanız? Что если вы будете писать / напишете?

onlar mı yazarlarsa? Что если они будут писать / напишут?

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r+kişi

dinlemek dinle- слушать

ben mi dinlersem?

sen mi dinlersen?

o mu dinlerse?

biz mi dinlersek?

siz mi dinlerseniz?

onlar mı dinlerlerse?

Diğer İstisna Fiiller:

git-
et-
seyret- } t → d

tat-

ye-
de- } e → i

C. OLUMSUZ (-)

fiil+mazsa/mezse+kişi

Geniş Zaman Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız

onlar lar

Fiilin kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → mazsa

e, i, ö, ü ise → mezse olur.

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak yaz-

писать

ben yazmazsam

Если я не буду писать / не напишу

sen yazmazsan

Если ты не будешь писать / не напишешь

o yazmazsa

Если он (a) не будет писать / не напишет

biz yazmazsak

Если мы не будем писать / не напишем

siz yazmazsanız

Если вы не будете писать / не напишете

onlar yazmazlarsa

Если они не будут писать / не напишут

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+mazsa/mezse+kişi

onlar fiil+mazlarsa

mezlerse

Geniş Zaman Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız

onlar lar

Fiilin kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → mazsa

e, i, ö, ü ise → mezse olur.

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak yaz-

писать

ben mi yazmazsam? Что если я не буду писать / не напишу?

sen mi yazmazsan? Что если ты не будешь писать / напишешь?

o mu yazmazsa? Что если он (a) не будет писать / не напишет?

biz mi yazmazsak? Что если мы не будем писать / не напишем?

siz mi yazmazsanız? Что если вы не будете писать/не напишете?

onlar mı yazmazlarsa? Что если они что ли не будут писать / не напишут?

Geniş Zamanın Şartının Kullanıldığı Yerler

1. Gelecekte olacak olaylar bir şarta bağlandığında kullanılır.

A: Yarın bize gelirsen sevinirim.

2. Kesinlik olmayan durumlar şarta bağlandığında kullanılır.

A: Eğer vaktim olursa belki gelirim.

3. Bir olayın olup olmasının konuşan için hiç önemli olmadığı durumlarda kullanılır.

A: Buket benden ayrılacakmış, ayrılırsa ayrılınsın, hiç de umurumda değil.

Gelecek Zamanın Şartı (Условное Наклонение -Будущее Категорическое Время)

A. OLUMLU (+)

fiil+acaksa+kişi

ecekse

onlar fiil+acaklarsa / eceklerse

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acaksa

e, i, ö, ü ise → ecekse olur.

Gelecek Zamanın Şartının Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız, niz
onlar	lar, ler

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

yazmak	yaz-	напишут
ben	yazacaksam	если я буду писать (если я напишу)
sen	yazacaksan	если ты напишешь
o	yazacaksa	если он (а) напишет
biz	yazacaksak	если мы напишем
siz	yazacaksınız	если вы напишете
onlar	yazacaklarsa	если они напишут

Gelecek Zamanın Olumlu şeklinde fiil kökünde son harf ünlü ise Gelecek Zaman ekleriyle fiil kökü arasına koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir.

oynamak	oyna-	играть
ben	oynayacaksam	если я буду играть (поиграю)
sen	oynayacaksan	
o	oynayacaksa	
biz	oynayacaksak	
siz	oynayacaksınız	
onlar	oynayacaklarsa	

B. OLUMLU SORU (+?)

Gelecek Zamanın Şartının Olumsuz Soru şekli bulunmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

fiil+mayacaksa+kişi

meyecekse

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → mayacaksa

e, i, ö, ü ise → meyecekse olur.

Gelecek Zamanın Şartının Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız, nız

onlar lar, ler

yazmak yaz- напишут

ben yazmayacaksam если я не буду писать (если я не напишу)

sen yazmayacaksan если ты не напишешь

o yazmayacaksa если он (а) не напишет

biz yazmayacaksak если мы не напишем

siz yazmayacaksanız если вы не напишете

onlar yazmayacaklarsa если они не напишут

İstisna fiil bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Gelecek Zamanın Şartının Olumsuz Soru şekli bulunmamaktadır.

Gelecek Zamanın Şartının Kullanıldığı Yerler

1. Kesinlik kazanan ya da planlanan şartlarda kullanılır.

A: Yarın bizimle ders çalışmaya gelecek misin?

B: Belki gelirim.

A: “Belki gelirim.” deme, eğer gelmeyeceksen seni beklemeyelim

2. Her zaman kesinlikle planlanan şart durumlarında kullanılır.

A: Eğer uzun bir yolculuğa çıkacaksam birkaç gün önceden hazırlanırım.

Gelecek Zamanın Şartının Kullanılmasının Yanlış Olduğu Yerler

1. Yapılması kesin olmayan durumlarda kullanılmaz.

A: Eğer davetimi kabul edersen çok memnun olurum.¹⁵¹

A: Sen beni seversen ben de seni severim.¹⁵²

A: Birisine söz verirsem sözümü mutlaka tutmaya çalışırım.¹⁵³

Türkçedeki Şart Kipi, Rusçada geçmiş, şimdi ve gelecek zaman için zaman çekimlerinin başına “если” ifadesinin getirilmesiyle elde edilir. Geçmiş zaman için ise fiilden önce ya da sonra ayrıca “быть” fiilinin geçmiş zaman çekimi getirilir.

Если ты пойдешь на рынок скажи мне я тоже пойду с тобой.

Если бы я пошел на рынок я бы сказал тебе и ты бы пошел со мной.

Если сейчас идешь на рынок пойдем вместе (Konanov, 1956:245; Pamir, 2004:172; Köksal, 2004:315-317; Konanov, 1956:245-250).

Gereklilik Kipi (Şimdiki ve Gelecek Zamanlar İçin) (Долженствовательное Наклонение) (Для Настоящего И Будущего Времени)

Türkçede “gerekli olma durumu” değişik fiiller ve “malı, meli” ekiyle yapılır:

1. –malı, -meli ekiyle gerekli olma durumu şu şekilde oluşturulur:

¹⁵¹ Ruslar genellikle “Eğer davetimi kabul edeceksen memnun olurum, olacağım.” şeklinde kullanmaktadırlar.

¹⁵² Ruslar genellikle “Sen beni seveceksen ben de seni severim, seveceğim.” şeklinde kullanmaktadırlar.

¹⁵³ Ruslar genellikle “Birisine söz vereceksem sözümü mutlaka tutmaya çalışırım, çalışacağım.” şeklinde kullanmaktadırlar.

A. OLUMLU (+)

fiil+malı/meli+(y) kişi

Gereklilik Kipinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	ım, im
sen	sın, sin
o	-
biz	ız, iz
siz	nız, niz
onlar	lar, ler

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmalıyım	я должен (должна) писать
sen	yazmalısın	ты должен (должна) писать
o	yazmalı	он (а) должен (должна) писать
biz	yazmalıyız	мы должны писать
siz	yazmalısınız	вы должны писать
onlar	yazmalılar	они должны писать

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+malı/meli → mı/mi(y) kişi

onlar	fiil+malılar	mı?
	meliler	mi?

Gereklilik Kipinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım, im
sen	sın, sin
o	-
biz	ız, iz
siz	nız, niz
onlar	lar, ler

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmalı mıyım?	я должен (должна) писать?

sen	yazmalı mısın?	ты должен (должна) писать?
o	yazmalı mı?	он (а) должен (должна) писать?
biz	yazmalı mıyız?	мы должны писать?
siz	yazmalı mısınız?	вы должны писать?
onlar	yazmalılar mı?	они должны писать?

C. OLUMSUZ (-)

fiil+mamalı/memeli+(y) kişi

Gereklik Kipinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben	ım, im
sen	sın, sin
o	-
biz	ız, iz
siz	nız, niz
onlar	lar, ler

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmamalıyım	мне нельзя писать
sen	yazmamalısın	тебе нельзя писать
o	yazmamalı	ему нельзя писать
biz	yazmamalıyız	нам нельзя писать
siz	yazmamalısınız	вам нельзя писать
onlar	yazmamalılar	им нельзя писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+mamalı/memeli → mı/mi(y) kişi

onlar	fiil+malılar mı?
	meliler mi?

Gereklik Kipinin Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım, im
sen	sın, sin
o	-
biz	ız, iz

siz nız, niz

onlar lar, ler

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak yaz-

писать

ben yazmamalı mıyım?

я не должен (должна) писать?

sen yazmamalı mısın?

ты не должен (должна) писать?

o yazmamalı mı?

он (а) не должен (должна) писать?

biz yazmamalı mıyız?

мы не должны писать?

siz yazmamalı mısınız?

вы не должны писать?

onlar yazmamalılar mı?

они не должны писать?

2. Fiillerle gerekli olma durumu şu şekilde oluşturulur:

Şu fillerde ve isimlerde gereklilik anlamı vardır:

gerek-, gerek ol-, gerek, lâzım ol-, icap et-, gerektir- icap ettir-, mecburiyetinde, mecburiyetinde kal-, mecburiyetinde ol-, mecbur, mecbur kal-, mecbur ol-, mecbur et-, mecburiyetinde bırak-, zorunda, zorunda kal-, zorunda ol-, zorunda bırak-, zorla-

Şimdi hemen çıkmam gerek.

Şimdi hemen çıkmam lâzım.

Şimdi hemen çıkmam icap ediyor.

Şimdi hemen çıkmak zorundayım.

Şimdi beni çıkmaya mecbur ediyor.

Şimdi beni çıkmak zorunda bırakıyor.

Ayrıca ettirgen eklerinde de bazen birisine bir şeyi zorla yaptırmak anlamı vardır.

Ben şimdi çıkmak istemiyorum, ancak annem beni zorla çıkarıyor.

Gereklilik Kipinin (Fiilinin) Kullanıldığı Yerler

1. Yapılması zorunlu olan durumlarda kullanılır.

Bugün (yarın, her gün, şimdi) bankaya gitmeliyim.

2. Yasaklama durumunda kullanılır. Bu durumda yeterlilik fiili de kullanılabilir.

Sınıfta sakız çiğnememelisiniz. (çiğneyemezsiniz)

3. Pişmanlık durumunda kullanılır.

Eski görevimden istifa edip buraya gelmemeliydim.

4. Dalga geçme, alay etme durumlarında kullanılır.

Güya her gün ona telefon etmek zorundaymışım.

5. Yapılmasının doğru olmadığı durumlarda kullanılır.

İnsanların kalbini kırmamamız gerekiyor.

İçkiliyken araba kullanmamalıyız.

Türkçedeki Gereklilik Fiili, Rusçada “надо, необходимо, должен” kelimelerinin kullanım yapılarıyla ifade edilebilmektedir. Bu fiilden sonra gelen fiil mastar hâindedir. Gelecek ve Geçmiş Zaman için ise bu kelimelerden sonra *быть* fiilinin kişilere göre gelecek zaman çekimi yapılmaktadır.

Я должен идти домой.

Мне надо (необходимо) идти домой.

Я должен был идти домой.

Я должен буду идти домой

Мне надо (необходимо) было идти домой (Meriç vd., 2004:649-651; Gültekin, 2012:184-188; Konanov, 1956:245; Konanov, 1956:243-245).

Yeterlilik (Fiili) (Глагол «Мочь»)

A. OLUMLU (+)

fiil+abil+Zaman Ekleri Olumlu Şekli+Kişi Ekleri¹⁵⁴

ebil

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → abil

e, i, ö, ü ise → ebil olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazabilirim	(может быть) я могу писать
	yazabiliyorum	(сейчас) я могу писать
	yazabileceğim	(завтра) я смогу писать
	yazabildim	я смог писать
sen	yazabilirsin	(может быть) ты можешь писать
	yazabiliyorsun	(сейчас) ты можешь писать
	yazabileceksin	(завтра) ты сможешь писать
	yazabildin	ты смог(ла) писать

¹⁵⁴ Kişi ekleri Zamanlardaki kişi ekleriyle aynıdır. Mesela Şimdiki Zaman Ekindeki kişi ekleri nasılsa burada da aynıdır.

o	yazabilir	(может быть) он (а) может писать
	yazabiliyor	(сейчас) он (а) может писать
	yazabileceksin	(завтра) он (а) сможет писать
	yazabildi	он (а) смог(ла) писать
biz	yazabiliriz	(может быть) мы можем писать
	yazabiliyoruz	(сейчас) мы можем писать
	yazabileceğiz	(завтра) мы сможем писать
	yazabildik	мы смогли писать
siz	yazabilirsiniz	(может быть) вы можете писать
	yazabiliyorsunuz	(сейчас) вы можете писать
	yazabileceksiniz	(завтра) вы сможете писать
	yazabildiniz	вы смогли писать
onlar	yazabilirler	(может быть) они могут писать
	yazabiliyorlar	(сейчас) они могут писать
	yazabilecekler	(завтра) они смогут писать
	yazabildiler	они смогли писать

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+abil+Zaman Ekleri Olumlu Soru Şekli+Kişi Ekleri¹⁵⁵

ebil

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → abil

e, i, ö, ü ise → ebil olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazabilir miyim?	я могу писать?
	yazabiliyor muyum?	у меня получается писать?
	yazabilecek miyim?	я смогу писать?
	yazabildim mi?	я смог писать?
sen	yazabilir misin?	ты можешь писать?
	yazabiliyor musun?	у тебя получается писать?
	yazabilecek misin?	ты сможешь писать?
	yazabildin mi?	ты смог(ла) писать?
o	yazabilir mi?	он (а) может писать?

¹⁵⁵ Kişi ekleri Zamanlardaki kişi ekleriyle aynıdır. Mesela Şimdiki Zaman Ekindeki kişi ekleri nasılsa burada da aynıdır.

	yazabiliyor mu?	у него получается писать?
	yazabilecek mi?	он (а) сможет писать?
	yazabildi mi?	он (а) смог(ла) писать?
biz	yazabilir miyiz?	мы можем писать?
	yazabiliyor muyuz?	у нас получается писать?
	yazabilecek miyiz?	мы сможем писать?
	yazabildik mi?	мы смогли писать?
siz	yazabilir misiniz?	вы можете писать?
	yazabiliyor musunuz?	у вас получается писать?
	yazabilecek misiniz?	вы сможете писать?
	yazabildiniz mi?	вы смогли писать?
onlar	yazabilirler mi?	они могут писать?
	yazabiliyorlar mı?	у них получается писать?
	yazabilecekler mi?	они смогут писать?
	yazabildiler mi?	они смогли писать?

C. OLUMSUZ (-)

fiil+a+Zaman Ekleri Olumlu Şekli+Kişi Ekleri¹⁵⁶

e

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazamam ¹⁵⁷	(может быть) я не могу писать
	yazamıyorum	(сейчас) я не могу писать
	yazamayacağım	(завтра) я не смогу писать
	yazamadım	я не смог писать
sen	yazamazsın	(может быть) ты не можешь писать
	yazamıyorsun	(сейчас) ты не можешь писать
	yazamayacaksın	(завтра) ты не сможешь писать
	yazamadın	ты не смог(ла) писать
o	yazamaz	(может быть) он(а) может писать

¹⁵⁶ Kişi ekleri Zamanlardaki kişi ekleriyle aynıdır. Mesela Şimdiki Zaman Ekindeki kişi ekleri nasılsa burada da aynıdır.

¹⁵⁷ Yeterlilik fiili Geniş Zaman Olumsuz eleriyle kullanıldığında ben kişisinde amam,emem; biz kişisinde -amayız, -emeyiz şeklindedir. Diğer kişilerde ise -amayız, -emeyiz şeklindedir.

	yazamıyor	(сейчас) он(а) может писать
	yazamayacak	(завтра) он(а) сможет писать
	yazamadı	он(а) смог(ла) писать
biz	yazamayız ¹⁵⁸	(может быть) мы не можем писать
	yazamıyoruz	(сейчас) мы не можем писать
	yazamayacağız	(завтра) мы не сможем писать
	yazamadık	мы не смогли писать
siz	yazamazsınız	(может быть) вы не можете писать
	yazamıyorsunuz	(сейчас) вы не можете писать
	yazamayacaksınız	(завтра) вы не сможете писать
	yazamadınız	вы не смогли писать
onlar	yazamazlar	(может быть) они не могут писать
	yazamıyorlar	(сейчас) они не могут писать
	yazamayacaklar	(завтра) они не смогут писать
	yazamadılar	они не смогли писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+a+Zaman Ekleri Olumsuz Soru Şekli + Kişi Ekleri¹⁵⁹

e

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise a

e, i, ö, ü ise e olur.

	yazmak	yaz-	писать
ben	yazamaz mıyım?		(может быть) я не могу писать?
	yazamıyor muyum?		(сейчас) я не могу писать?
	yazamayacak mıyım?		(завтра) я не смогу писать?
	yazamadım mı?		я не смог писать?
sen	yazamaz mısın?		(может быть) ты не можешь писать?
	yazamıyor musun?		(сейчас) ты не можешь писать?
	yazamayacak mısın?		(завтра) ты не сможешь писать?
	yazamadın mı?		ты не смог(ла) писать?
o	yazamaz mı?		(может быть) он (а) может писать?

¹⁵⁸ İki ünlü harf arasına "y" koruyucu ünsüzü girer

¹⁵⁹ Kişi ekleri Zamanlardaki kişi ekleriyle aynıdır. Mesela Şimdiki Zaman Ekindeki kişi ekleri nasılsa burada da aynıdır.

	yazamıyor mu?	(сейчас) он (а) может писать?
	yazamayacak mı?	(завтра) он (а) сможет писать?
	yazamadı mı?	он (а) смог(ла) писать?
biz	yazamaz mıyız?	(может быть), мы не можем писать?
	yazamıyor muyuz?	(сейчас) мы не можем писать?
	yazamayacak mıyız?	(завтра) мы не сможем писать?
	yazamadık mı?	мы не смогли писать?
siz	yazamaz mısınız?	(может быть), вы не можете писать?
	yazamıyor musunuz?	(сейчас) вы не можете писать?
	yazamayacak mısınız?	(завтра) вы не сможете писать?
	yazamadınız mı?	вы не смогли писать?
onlar	yazamazlar mı?	(может быть), они не могут писать?
	yazamıyorlar mı?	(сейчас) они не могут писать?
	yazamayacaklar mı?	(завтра) они не смогут писать?
	yazamadılar mı?	они не смогли писать?

Yeterlilik Kipinin (Fİlinin) Kullanıldığı Yerler

1. Bir işi yapma gücü olmak anlamında kullanılır.

Bir günde beş ekmek yiyebilirim.

2. Kesin olmayan durumlarda tahmin bildirmek için kullanılır.

Dikkat et, elindeki bardak düşebilir.

Belki yarın yağmur yağabilir.

3. Nazıkçe izin, talep ve emir vermede kullanılır.

Rica etsem, seninle bir saat sonra görüşebilir miyiz?

Şu camı açabilirsen iyi olur.

4. Bir işin, olayın olmasının mümkün olmadığı durumlarda kullanılır.

Sana yardım etmeyi çok isterdim, ancak o kadar çok yoğunum ki, yardım edemem.

5. Bir işi yapıp yapmama konusunda tercih bildirmede kullanılır.

Yavrum bugün rahatsızsın, istersen okula gitmeyebilirsin.

6. Bir işin yapılmasına az kaldığını belirtmekte kullanılır.

O kadar üzgünüm ki, her an ağlayabilirim.

Ona o kadar kızgınım ki, gidip boğabilirim.

7. Bir işin olmasının mümkün olmadığını tahminen belirtmek için kullanılır.

Bugün işten erken çıkmayı çok istiyorum, ancak çok fazla işim olduğu için erken çıkamayabilirim.

8. “uygundur, mümkündür, elverişlidir, sakınca yoktur” anlamlarında kullanılır.

Bu su içilebilir. Bu sıkıntı çekilebilir. (Çekilebilecek bir sıkıntıdır.)

Türkçedeki Yeterlilik Fiili Rusçada *сможу* fiiliyle ifade edilebilmektedir. Hem şimdiki zaman hem de gelecek zaman için bu fiilin kişilere göre çekiminden sonra ikinci fiil mastar hâlinde getirilir. Geçmiş zaman için ise bu fiil diğer fiiller gibi geçmiş zamanda çekilir ve kendisinden sonra gelen fiil çekime uğramaz.

Я смогу работать сегодня.

Я не могу помогать тебе.

Если хочешь мы можем приходить к тебе каждый раз (Meriç vd., 2004:458; Gültekin, 2012:180-183; Konanov, 1956:237-239).

-imek (Olmak) Fiili (Глагол «БЫТЬ», Личные Глаголы-Окончания)

-imek (olmak) fiili isim ve isim soylu kelimelerin, fiilden isim yaptıktan sonra adlaşmış olan kelimelerin üzerine gelir. -imek (olmak) Fiilinin Hikâyesi eski Türkçede kelimelerden ayrı yazılıp okunurken modern Türkçede bitişik yazılıp okunmaktadır. Ancak bazen konuşmayı süslemesi için ayrı yazılıp konuşulduğu da görülmektedir. -imek (olmak) Fiilinin şimdiki ve geniş zaman anlamlarında kullanıldığı durumlarda isim ve isim soylu kelimelerin sonuna “Bildirme Eki” denilen -DİR eki getirilir. Bildirme eki pekiştirmek amacıyla kullanılır.

Arkadaşım gerçekten çok iyi bir insandır.

Arkadaşım eskiden çok iyi bir insandı, (insan idi, “eski kullanım”) ancak son günlerde çok değişti.

-imek (Olmak) Fiilinin Şimdi ve Geniş Zaman İçin Kullanımı (Употребление Глагола «БЫТЬ» в Настоящем Времени)

A. OLUMLU (+)

ben isim(sıfat)+(y)Im

sen isim(sıfat)+sIn

o isim(sıfat)+sI

biz isim(sıfat)+(y)Iz

siz isim(sıfat)+sInIz
onlar isim(sıfat)+lar, ler

iyi хорошо

ben iyiyim у меня хорошо мне хорошо я хороший / ая / ое

sen iyisin у тебя хорошо тебе хорошо ты хороший / ая / ое

o iyi у него / нее хорошо ему / ей хорошо он(а,о) хороший / ая / ое

biz iyiyiz у нас хорошо нам хорошо мы хорошие

sizi iyisiniz у вас хорошо вам хорошо вы хорошие

onlar iyiler у них хорошо им хорошо они хорошие

“ben” ve “biz” kişilerinde;

a. İsim veya sıfat ünlü bir harfle biterse araya “y” harfi konur.

b. İsim ve sıfatın son ünsüz harfleri sert ünsüzlerden birisi ise yumuşar. КТÇР

k→ğ/g¹⁶⁰ t→d¹⁶¹ ç→c p→b

c. Bazı isimlerin son harfi yukarıdaki sert ünsüzlerle bittiği hâlde yumuşamadan olduğu gibi kalırlar.

top Futbol topu, basketbol topuna: “Ben daha ünlü bir topum.” dedi.

saç Sarı saç, siyah saça: “Ben daha değerli bir saçım.” dedi.

Bazı isimlerde son ünlü harf kalın olduğu hâlde kişi eki incidir.

general→generalim

Kemal→Kemal'im

B. OLUMLU SORU (+?)

ben isim(sıfat) mI +(y)Im?

sen isim(sıfat) mI⁺sIn?

o isim(sıfat) mI?

biz isim(sıfat) mI +(y)Iz?

siz isim(sıfat) mI +sInIz?

onlar isim(sıfat)lar, ler mI?

¹⁶⁰ Genelde “ğ” olur, ancak bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde “g” olur.
renk-rengim

¹⁶¹ Bazı isimlerde ismin son harfi ünlüyle bitmediği halde yumuşama görülür.
yurt-yurdum

iyi		хорошо		
ben	iyi miyim?	у меня хорошо?	мне хорошо?	я хороший / ая / ое?
sen	iyi misin?	у тебя хорошо?	тебе хорошо?	ты хороший / ая / ое?
o	iyi mi?	у него / нее хорошо?	ему / ей хорошо?	он(а,о) хороший / ая / ое?
biz	iyi miyiz?	у нас хорошо?	нам хорошо?	мы хорошие?
siz	iyi misiniz?	у вас хорошо?	вам хорошо?	вы хорошие?
onlar	iyiler mi?	у них хорошо?	им хорошо?	они хорошие?

C. OLUMSUZ (-)

ben	isim(sıfat)	değilim
sen	isim(sıfat)	değilsin
o	isim(sıfat)	değil
biz	isim(sıfat)	değiliz
siz	isim(sıfat)	değilsiniz
onlar	isim(sıfat)	değiller

iyi		плохо ¹⁶²		
ben	iyi değilim	у меня плохо	мне плохо	я плохой / ая / ое
sen	iyi değilsin	у тебя плохо	тебе плохо	ты плохой / ая / ое
o	iyi değil	у него / нее плохо	ему / ей плохо	он(а,о) плохой / ая / ое
biz	iyi değiliz	у нас плохо	нам плохо	мы плохие
siz	iyi değilsiniz	у вас плохо	вам плохо	вы плохие
onlar	iyiler değiller	у них плохо	им плохо	они плохие

D. OLUMSUZ SORU (-?)

ben	isim(sıfat)	değil miyim?
sen	isim(sıfat)	değil misin?
o	isim(sıfat)	değil mi?
biz	isim(sıfat)	değil miyiz?
siz	isim(sıfat)	değil misiniz?
onlar	isim(sıfat)	değiller mi?

¹⁶² Türkçedeki “iyi değilim” kelimesinin Rusçada tam karşılığı “не хороший” şeklindedir. Ancak bazı istisnai durumlar hariç bu şekilde kullanılmaz, bunun yerine “kötü”, “плохой” kelimesi kullanılır.

iyi									
ben iyi değil miyim?	у меня плохо?								
sen iyi değil misin?	у тебя плохо?								
o iyi değil mi?	у него / нее плохо?	ему / ей плохо?							
biz iyi değil miyiz?	у нас плохо?								
siz iyi değil misiniz?	у вас плохо?								
onlar iyiler değiller mi?	у них плохо?								

**–irmek (olmak) Fiilinin Belirli Geçmiş Geniş Zaman İçin Kullanımı (Hikâyesi)
(Употребление Глагола «Быть» в Прошедшем Категорическом Времени)**

A. OLUMLU (+)

ben	isim(sıfat)+(y) DIm
sen	isim(sıfat)+(y) DIn
o	isim(sıfat)+(y) DI
biz	isim(sıfat)+(y) DIk
siz	isim(sıfat)+(y) DIInIz
onlar	isim(sıfat)+lardı, lerdı

D=d, t

İsim ve sıfatın son harfi F, S, K, T, Ç, H, P harflerinden birisi ise “t”, bu harflerin dışındaki bir harf ya da ünlü bir harf ise “d” dir.

I= ı, i, u, ü

Son ünlü harfi

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

iyi хороший

ben iyiydim

у меня было хорошо мне было хорошо я был хороший / ая / ое

sen iyiydin

у тебя было хорошо тебе было хорошо ты был / а / о хороший / ая / ое

o iyiydi

у него / нее было хорошо ему/ей было хорошо он(а,о) был/а/о хороший/ая/ое

biz	iyiydik		
у нас было хорошо	нам было хорошо	мы были хорошими	
siz	iyiydiniz		
у вас было хорошо	вам было хорошо	вы были хорошими	
onlar	iyilerdi		
у них было хорошо	им было хорошо	они были хорошими	

B. OLUMLU SORU (+?)

ben	isim(sıfat)	mI +(y)dIm?
sen	isim(sıfat)	mI ⁺ (y)dIn?
o	isim(sıfat)	mI (y)d I?
biz	isim(sıfat)	mI +(y)dIk?
siz	isim(sıfat)	mI +(y)dInIz?
onlar	isim(sıfat)lar, ler	mI(y)dI?

iyi хороший

ben iyi miydim?

у меня было хорошо? мне было хорошо? я хороший / ая /ое?

sen iyi miydin?

у тебя было хорошо? тебе было хорошо? ты был / а хороший / ая ?

o iyi miydi?

у него / нее было хорошо? ему / ей было хорошо? он (а,о) был / а / о хороший/ая/ое?

biz iyi miydik?

у нас было хорошо? нам было хорошо? мы были хорошими?

siz iyi miydiniz?

у вас было хорошо? вам было хорошо? вы были хорошими?

onlar iyiler miydi?

у них было хорошо? им было хорошо? они были хорошими?

C. OLUMSUZ (-)

ben	isim(sıfat)	değildim
sen	isim(sıfat)	değildin
o	isim(sıfat)	değildi
biz	isim(sıfat)	değildik
siz	isim(sıfat)	değildiniz
onlar	isim(sıfat)	değillerdi

iyi		плохо ¹⁶³	
ben	iyi	değildim	
	у меня было плохо	мне было плохо	я плохой / ая / ое
sen	iyi	değildin	
	у тебя было плохо	тебе было плохо	ты плохой / ая / ое
o	iyi	değildi	
	у него было плохо	ему / ей было плохо	он(а,о) плохой / ая / ое
biz	iyi	değildik	
	у нас было плохо	нам было плохо	мы были плохими
siz	iyi	değildiniz	
	у вас было плохо	вам было плохо	вы были плохими
onlar	iyiler	değillerdi	
	у них было плохо	им было плохо	они были плохими

D. OLUMSUZ SORU (-?)

ben	isim(sıfat)	değil	miydim?
sen	isim(sıfat)	değil	miydin?
o	isim(sıfat)	değil	miydi?

¹⁶³ Türkçedeki “iyi değilim” kelimesinin Rusçada tam karşılığı “не хороший” şeklindedir. Ancak bazı istisnai durumlar hariç bu şekilde kullanılmaz, bunun yerine “kötü”, “плохой” kelimesi kullanılır.

biz	isim(sıfat)	değil	miydik?
siz	isim(sıfat)	değil	miydiniz?
onlar	isim(sıfat)	değiller	miydi?

iyi		плохо ¹⁶⁴	
ben	iyi	değil	miydim?
у меня	было	плохо? ¹⁶⁵	мне было плохо? я плохой / ая / ое?

sen	iyi	değil	miydin?
у тебя	было	плохо?	тебе было плохо? ты плохой / ая / ое?

o	iyi	değil	miydi?
у него / нее	было	плохо?	мне было плохо? я плохой / ая / ое?

biz	iyi	değil	miydik?
у нас	было	плохо?	нам было плохо? мы плохие?

siz	iyi	değil	miydiniz?
у вас	было	плохо?	вам было плохо? вы плохие?

onlar	iyi	değiller	miydi?
у них	было	плохо?	им было плохо? они плохие?

–imek (olmak) Fiilinin Gelecek Zaman İçin Kullanımı (Употребление Глагола «Быть» в Будущем Времени)

A. OLUMLU (+)

ben	isim(sıfat)	olacağım
sen	isim(sıfat)	olacaksın
o	isim(sıfat)	olacak
biz	isim(sıfat)	olacağız

¹⁶⁴ Türkçedeki “iyi değilim” kelimesinin Rusçada tam karşılığı “не хороший” şeklindedir. Ancak bazı istisnai durumlar hariç bu şekilde kullanılmaz, bunun yerine “kötü”, “плохой” kelimesi kullanılır.

¹⁶⁵ Rusçada gerek sıfatlar, gerek isimler, gerekse fiiller olsun hepsi de vurguyla soru yapmanın dışında soru ekiyle de soru yapılabilir. Ancak soru ekiyle yapılan soruda “öğle değil mi?” anlamı vardır. у меня было хорошо? = ben kötü müydüm? Ancak у меня было плохо, не так ли? = ben kötüydüm, değil mi?

siz isim(sıfat) olacaksınız

onlar isim(sıfat) olacaklar

iyi хороший

ben iyi olacağım

у меня будет хорошо мне будет хорошо я буду хорошим / ей

sen iyi olacaksın

у тебя будет хорошо тебе будет хорошо ты будешь хорошим / ей

o iyi olacak

у него / нее будет хорошо ему / ей будет хорошо он (а) будет хорошим / ей

biz iyi olacağız

у нас будет хорошо нам будет хорошо мы будем хорошими

siz iyi olacaksınız

у вас будет хорошо вам будет хорошо вы будете хорошими

onlar iyi olacaklar

у них будет хорошо им будет хорошо они будут хорошими

B. OLUMLU SORU (+?)

ben isim(sıfat) olacak mıyım?

sen isim(sıfat) olacak mısın?

o isim(sıfat) olacak mı?

biz isim(sıfat) olacak mıyız?

Siz isim(sıfat) olacak mısınız?

onlar isim(sıfat) olacaklar mı?

iyi хороший

ben iyi olacak mıyım?

у меня будет хорошо? мне будет хорошо? я буду хорошим / ей?

sen iyi olacak mısın?

у тебя будет хорошо? тебе будет хорошо? ты будешь хорошим / ей?

o iyi olacak mı?
 у него / нее будет хорошо? ему / ей будет хорошо? он (а) будет хорошим/ей?

biz iyi olacak mıyız?
 у нас будет хорошо? нам будет хорошо? мы будем хорошими?

siz iyi olacak mısınız?
 у вас будет хорошо? вам будет хорошо? вы будете хорошими?

onlar iyi olacaklar mı?
 у них будет хорошо? им будет хорошо? они будут хорошими?

C. OLUMSUZ (-)

ben isim(sıfat) olmayacağım
 sen isim(sıfat) olmayacaksın
 o isim(sıfat) olmayacak
 biz isim(sıfat) olmayacağız
 siz isim(sıfat) olmayacaksınız
 onlar isim(sıfat) olmayacaklar

iyi плохо¹⁶⁶
 ben iyi olmayacağım
 у меня будет плохо мне будет плохо я буду плохим / ой

sen iyi olmayacaksın
 у тебя будет плохо тебе будет плохо ты будешь плохим / ой

o iyi olmayacak
 у него / нее будет плохо ему / ей будет плохо он (а) будет плохим / ой

biz iyi olmayacağız

¹⁶⁶ Türkçedeki “iyi değilim” kelimesinin Rusçada tam karşılığı “не хороший” şeklindedir. Ancak bazı istisnai durumlar hariç bu şekilde kullanılmaz, bunun yerine “kötü”, “плохой” kelimesi kullanılır.

у нас будет плохо нам будет плохо мы будем плохими

siz iyi olmayacaksınız

у вас будет плохо вам будет плохо вы будете плохими

onlar iyi olmayacaklar

у них будет плохо им будет плохо они будут плохими

D. OLUMSUZ SORU (-?)

ben isim(sıfat) olmayacak mıyım?

sen isim(sıfat) olmayacak mısın?

o isim(sıfat) olmayacak mı?

biz isim(sıfat) olmayacak mıyız?

siz isim(sıfat) olmayacak mısınız?

onlar isim(sıfat) olmayacaklar mı?

iyi хороший

ben iyi olmayacak mıyım?

у меня будет плохо? мне будет плохо? я буду плохим / ой?

sen iyi olmayacak mısın?

у тебя будет плохо? тебе будет плохо? ты будешь плохим / ой?

o iyi olmayacak mı?

у него / нее будет плохо? ему / ей будет плохо? он (а) будет плохим / ой?

biz iyi olmayacak mıyız?

у нас будет плохо? нам будет плохо? мы будем плохими?

siz iyi olmayacak mısınız?

у вас будет плохо? вам будет плохо? вы будете плохими?

onlar iyi olmayacaklar mı?

у них будет плохо? им будет плохо? они будут плохими?

–imek (olmak) Fiilinin Belirsiz Geçmiş Zaman İçin Kullanımı (Rivâyeti)
(Употребление Глагола «Быть» в Прошедшем Субъективном Времени)

A. OLUMLU (+)

ben	isim(sıfat)+(y)mİşIm
sen	isim(sıfat)+(y)mİşsin
o	isim(sıfat)+(y) mİş
biz	isim(sıfat)+(y) mİşİz
siz	isim(sıfat)+(y)mİşsiniz
onlar	isim(sıfat)+larmış, lermiş

I = ı, i, u, ü

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı	
e, i	ise → i	
o, u	ise → u	
ö, ü	ise → ü	olur.

iyi		хорошо	
ben	iyiyim	iyiyim ¹⁶⁷	
у меня	хорошо	мне хорошо	я хороший / ая / ое
sen	iyiymişsin		
у тебя	хорошо	тебе хорошо	ты хороший / ая / ее
o	iyiymiş		
у него / нее	хорошо	ему / ей хорошо	он(а,о) хороший / ая / ее
biz	iyiyimîşiz		
у нас	хорошо	нам хорошо	мы хорошие
siz	iyiyimîşsiniz		
у вас	хорошо	вам хорошо	вы хорошие
onlar	iyilermiş		
у них	хорошо	им хорошо	они хорошие

¹⁶⁷ Burakadi örneklerin hepsinin başında “оказывается, говорят, как говорится, кажется, поему, я думаю” ifadesinin olduğu varsayılmalıdır. Türkçedeki “imek fiilinin rivâyeti” Rusçada bu anlamlarda kullanılır. Rivâyet hem şimdiki hem geçmiş hem de gelecek zaman anlamı taşımaktadır. Ne zaman olduğu zaman zarfları ile tayin edilir. Oysa Rusçada “imek fiili=быть” zaman çekimine uğrar.

у меня хорошо=ben iyiyim, у меня было хорошо=ben iyiydim
оказывается у меня хорошо=ben (şimdi) iyiyimîşim
оказывается у меня было хорошо=ben (eskiden, dün) iyiyimîşim.

B. OLUMLU SORU (+?)

ben	isim(sıfat)	miymişim?
sen	isim(sıfat)	miymişsin?
o	isim(sıfat)	miymiş?
biz	isim(sıfat)	miymişiz?
siz	isim(sıfat)	miymişsiniz?
onlar	isim(sıfat)	miymiş?

iyi		хорошо	
ben	iyi miymişim?		
у меня	хорошо	мне хорошо?	я хороший / ая / ее?
sen	iyi miymişsin?		
у тебя	хорошо?	тебе хорошо?	ты хороший / ая / ее?
o	iyi miymiş?		
у него / нее	хорошо?	ему / ей хорошо?	он(а,о) хороший / ая / ее?
biz	iyi miymişiz?		
у нас	хорошо?	нам хорошо?	мы хорошие?
siz	iyi miymişsiniz?		
у вас	хорошо?	вам хорошо?	вы хорошие?
onlar	iyi miymiş?		
у них	хорошо?	им хорошо?	они хорошие?

C. OLUMSUZ (-)

ben	isim(sıfat)	değilmişim
sen	isim(sıfat)	değilmişsin
o	isim(sıfat)	değilmiş
biz	isim(sıfat)	değilmişiz
siz	isim(sıfat)	değilmişsiniz
onlar	isim(sıfat)	değillermiş

iyi		плохо ¹⁶⁸	
ben	iyi	değilmişim	
у меня	плохо	мне плохо	я плохой / ая / ое
sen	iyi	değilmişsin	
у тебя	плохо	тебе плохо	ты плохой / ая / ое
о	iyi	değilmiş	
у него / нее	плохо		ему / ей плохо он(а,о) плохой / ая / ое
biz	iyi	değilmişiz	
у нас	плохо	нам плохо	мы плохие
siz	iyi	değilmişsiniz	
у вас	плохо	вам плохо	вы плохие
onlar	iyi	değillermiş	
у них	плохо	им плохо	они плохие

D. OLUMSUZ SORU (-?)

ben	isim(sıfat)	değil miymişim?
sen	isim(sıfat)	değil miymişsin?
о	isim(sıfat)	değil miymiş?
biz	isim(sıfat)	değil miymişiz?
siz	isim(sıfat)	değil miymişsiniz?
onlar	isim(sıfat)	değiller miymiş?

İyi		плохо	
ben iyi değil miymişim?	у меня плохо?	мне плохо?	я плохой / ая / ое?
sen iyi değil miymişsin?	у тебя плохо?	тебе плохо?	ты плохой / ая / ое?
о iyi değil miymiş?	у него / нее плохо?	ему / ей плохо?	он(а,о) плохой/ая/ое?
biz iyi değil miymişiz?	у нас плохо?	нам плохо?	мы плохие?
siz iyi değil miymişsiniz?	у вас плохо?	вам плохо?	вы плохие?
onlar iyi değil miymiş?	у них плохо?	им плохо?	они плохие?

Türkçedeki –imek fiili Rusçada *быть* ve *у есть* kalıbıyla karşılanabilir. Şimdiki zaman için sadece *у есть* kalıbı kullanılmaktadır. Gelecek zaman için *быть* fiilinin şimdiki

¹⁶⁸ Türkçedeki “iyi değilim” kelimesinin Rusçada tam karşılığı “не хороший” şeklindedir. Ancak bazı istisnai durumlar hariç bu şekilde kullanılmaz, bunun yerine “kötü”, “плохой” kelimesi kullanılır.

zaman çekimi kullanılmaktadır. Geçmiş zaman için ise yine bu fiilin geçmiş zaman çekimi kullanılmaktadır (Meriç vd., 2004:105-113; Gültekin, 2012:158).

2.1.7.2.2.1.3.1.2. **Birleşik Zamanlar (Сложные Глагольные Формы)**

Birleşik Zamanlar iki veya daha çok basit zaman eklerinin üst üste gelmesiyle meydana gelmektedir. Birleşik zamanlar da kendi arasında “Hikâye Birleşik Zamanlar” ve “Rivâyet Birleşik Zamanlar” üzere ikiye ayrılır. Türkçenin Ruslara öğretiminde hangi birleşik zaman ekinin diğerinden önce veya sonra geleceği konusunda kural vermek yerine kalıp kuralları olduğu gibi kabul etmek daha doğrudur.

2.1.7.2.2.1.3.1.2.1. **Hikâye Birleşik Zamanlar (Излагательные Формы Сложных Глаголов)**

Hikâye birleşik zamanlar genel olarak fiilden sonra gelen zaman eklerinin üzerine belirli geçmiş zaman eklerinin getirilmesiyle yapılır. Anlam olarak ise bazen getirilen ektaki zamanla ilgili olduğu hâlde, bazen zamanla hiç ilgisi olmayan anlamlar verebilir. Mesela gelecek zamanın hikâyesinde:

Bu sabah erken kalkacaktım, ancak gece geç yattığım için kalkamadım. Burada “kalmak istiyordum, kalkmak için plan yapmıştım” anlamı vardır.

Madem bugün sınavın sabahleyin erken başlıyordu, öyleyse bu sabah erken kalkacaktın. Burada “kalkman gerekiyordu” anlamı vardır.

Sınavlarımın bittiğini unuttum. Bir haftadır sınavlardan dolayı her sabah erken kalkıyordum. Artık erken kalkmaya alışmış olmalıyım ki az daha bu sabah da erken kalkacaktım, ancak annem beni uyardı. Burada “geçmişte bir işin yapılmasına az bir süre kaldığı, ancak yapılmadığı anlatılmaktadır.

Şimdiki Zamanın Hikâyesi (Определенный Имперфект, Прошедшее Продолженное Время)

A. OLUMLU (+)

(fiil+Şimdiki Zamanın Olumlu şekli+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi)

fiil+ Iyor+dI +kişi

onlar fiil+ Iyorlardı

I= ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harf

a, ı ise → ı
 e, i ise → i
 o, u ise → u
 ö, ü ise → ü olur.

Şimdiki Zamanın Hikâyesini Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m
 sen n
 o -
 biz k
 siz n Iz
 onlar lAr

Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

anla- anl-

Şimdiki Zamanın Hikâyesinde istisna fiiller şunlardır:

git- }
 et- } t → d
 seyret- }
 tat-

ye- }
 de- } e → i

yazmak	yaz-	писать
ben	yazıyordum	я писал (а) ¹⁶⁹
sen	yazıyordun	ты писал (а)
o	yazıyordu	он (а) писал (а)

¹⁶⁹ Şimdiki Zamanın Hikâyesi Rusçada sadece bitmemiş fiil=несовершенный вид глагола ile yapılır. Rusçada bitmiş fiille yapılmaz. Çünkü fiil geçmişte başlamış ve bir süre devam ettikten sonra bitmiştir. Rusçada zaman zarfları kullanılarak yapılır. Eğer zaman zarfları kullanılmazsa Türkçedeki Belirli Geçmiş Zaman anlamıyla karıştırılabilir.

Я ходил в школу.=Okula gittim.

Вчера я ходил в школу=Dün okula gittim.

В прошлом году я ходил в школу=Geçen yıl okula gidiyordum.=Okula geçen yıl gittim (başladım).

Раньше я каждый день ходил в школу.=Eskiden her gün okula gidiyorum. (Ruslar Türkçe öğrenmede zorlandıkları konulardandır. Ruslar burada genellikle "Belirli Geçmiş Zaman" eklerini eklemektedirler.)

Вчера когда я ходил в школу встретил своего знакомого.=Dün okula gidiyordum (giderken) bir tanıdığa rastladım.

biz	yazıyorduk	мы	писали
siz	yazıyordunuz	вы	писали
onlar	yazıyorlardı	они	писали

B. OLUMLU SORU (+?)

(fiil+Şimdiki Zamanın Olumlu Şekli+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu Soru Şekli+Kişi)

fiil+ I+yor mIydI+kişi?

onlar fiil+ I+yorlar mıydı?

I= ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise	→	ı
e, i	ise	→	i
o, u	ise	→	u
ö, ü	ise	→	ü olur.

Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	n İz
onlar	lAr

Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır. Mesela:

anla- anl-

Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde istisna fiiller şunlardır:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

yazmak	yaz-	писать
ben	yazıyor muydum?	я писал (а)?
sen	yazıyor muydun?	ты писал (а)?
o	yazıyor muydu?	он (а) писал (а)?
biz	yazıyor muyduk?	мы писали?
siz	yazıyor muydunuz?	вы писали?
onlar	yazıyorlar mıydı?	они писали?

C. OLUMSUZ (-)

(fiil+Şimdiki Zamanın Olumsuz şekli+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi)

fiil+mIyor+dI +kişi

onlar fiil+mIyorlardı

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil

kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı	}	olur.
e, i	ise → i		
o, u	ise → u		
ö, ü	ise → ü		

Şimdiki Zamanın Hikâyesini Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	n Iz
onlar	lAr

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmıyordum	я не писал (а)
sen	yazmıyordun	ты не писал (а)
o	yazmıyordu	он (а) не писал (а)
biz	yazmıyorduk	мы не писали

siz	yazmıyordunuz	вы	не писали
onlar	yazmıyorlardı	они	не писали

D. OLUMSUZ SORU (-?)

(fiil+Şimdiki Zamanın Olumsuz şekli+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu Soru şekli+Kişi)

fiil+mIyor mIydI+kişi?

onlar fiil+mIyorlar mıydı?

I= ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil

kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı	
e, i	ise → i	
o, u	ise → u	
ö, ü	ise → ü	olur.

Şimdiki Zamanın Hikâyesini Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	n İz
onlar	lAr

İstisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmıyor muydum?	я не писал (а)?
sen	yazmıyor muydun?	ты не писал (а)?
o	yazmıyor muydu?	он (а) не писал (а)?
biz	yazmıyor muyduk?	мы не писали?
siz	yazmıyor muydunuz?	вы не писали?
onlar	yazmıyorlar mıydı?	они не писали?

Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişteki alışkanlıkları anlatmak için kullanılır.

Eskiden iki paket sigara içiyordum, ancak artık hiç içmiyorum.

Üniversitede okurken her gün eğleniyorduk.

2. Bir olay geçmişte başlayıp bir süre devam ettikten sonra bittiyse ya da hâlâ devam edip etmedi bilinmediği durumlarda kullanılır.

Bebek uyuyordu, kapı çalınca uyandı.

Ben evden çıktığımda bebek uyuyordu.

3. “ken” anlamında kullanılır.

Dün çarşıda geziyordum, yıllardır görmediğim bir arkadaşşıma rastladım.

4. Bazen “dığı için” anlamında kullanılır¹⁷⁰.

Dişim ağrıyordu, dişçiye gittim.

5. Bir işin, olayın olmasına çok az süre kala gerçekleşmediği durumlarda kullanılır.¹⁷¹

Çanta elimden düşüyordu, tuttu.

6. Geçmişte yapılan, alışkanlık hâline getirilen bir olay unutulduğunda ya da öğrenilmek istendiğinde başkasına sorularak hatırlanmak istendiği durumlarda kullanılır.

Anneciğim, ben küçükken çok yaramazlık yapıyor muydum?

Biz eskiden bu evde mi oturuyorduk?

7. Alay etme, dalga geçme, iğneleyici ifade bulunma durumunda kullanılır.

Sen bizim evin yolunu biliyor muydun?

8. Şaşırma, sürpriz durumunda kullanılır.

Sen alkol kullanıyor muydun?

9. Birisini ikna etmek için bir başkasını şahit olması için konuşanı onaylaması istendiği durumlarda kullanılır.

Ayten sen de şahitsin, ben eskiden okula hep arabayla gitmiyor muydum?

10. Birisi bir iş yaparken rahatsız edildiği durumda kullanılır.

Affedersin, uyuyor muydun?

Özür dilerim, sigara içmiyor muydunuz?

Pardon, çıkıyor muydunuz?

¹⁷⁰ Bu kullanım her zaman geçerli değildir. “Çocuk beslediği kuş ölüyordu, çok üzüldü.” Cümlesinde birincil anlam “kuşu öldüğü için” şeklindedir. Ancak burada ikincil anlam “kuşu can çekiyordu” anlamı da çıkabilir.

¹⁷¹ Burada “-acaktı, -mak üzereyken” gibi yaklaşma bildiren diğer yapılarla benzerlik söz konusudur. Örnekte de olduğu üzere “düşecekti, düşmek üzereyken, düşmek üzereydi, az kalsın düşüyordu” gibi anlamlara yakındır. Ancak “düşüyordu” ifadesinde çantanın düşmeye başladığı ve çanta yarı yoldayken tutulduğu anlamı vardır.

Türkçedeki Şimdiki Zamanın Hikâyesi'nin Rusçadaki karşılığını verebilmek için Bitmemiş Fiilin geçmiş zaman çekimi kullanılmaktadır.

Eve girdiğimde çocuk uyuyordu.

Когда я вошел в комнату ребенок спал (Demiriz, 2004:10; Konanov, 1956:237; Meriç vd., 2004:818).

Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi (Давнопрошедшее Время I)

A. OLUMLU (+)

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi

fiil+DIydI+kişi

onlar fiil+lardı/lerdi

I = ı, i, u, ü

Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

D=d, t

Fiilin son harfi F, S, K, T, Ç, H, P harflerinden birisi ise “t”, bu harflerin dışındaki bir harf ya da ünlü bir harf ise “d” dir.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n Iz

onlar lAr

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki

a, ı, o, u ise a

e, i, ö, ü ise e olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazdım	я	(уже) написал (а) ¹⁷²
sen	yazdın	ты	(уже) написал (а)
o	yazdı	он	(уже) написал (а)
biz	yazdık	мы	(уже) написали
siz	yazdınız	вы	(уже) написали
onlar	yazdılar	они	(уже) написали

B. OLUMLU SORU (+?)

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli→Soru Eki+y+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi

fiil+DI→mIydI+kişi?

onlar fiil+lar mıydı / ler miydi?

I = ı, i, u, ü

Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir.

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

D=d, t

Fiilin son harfi F, S, K, T, Ç, H, P harflerinden birisi ise “t”, bu harflerin dışındaki bir harf ya da ünlü bir harf ise “d” dir.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nİz

onlar lAr

¹⁷² Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi Rusçada sadece bitmiş fiil=совершенный вид глагола ile yapılır.

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazdı mıydım?	я	(уже) написал (a)?
sen	yazdı mıydın?	ты	(уже) написал (a)?
o	yazdı mıydı?	он	(уже) написал (a)?
biz	yazdı mıydık?	мы	(уже) написали?
siz	yazdı mıydınız?	вы	(уже) написали?
onlar	yazdılar mıydı?	они	(уже) написали?

C. OLUMSUZ (-)

Belirli Geçmiş Zamanın Olumsuz Şekli+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi
fiil+mAdIydI+kişi

I = ı, i, u, ü

Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nİz

onlar lAr

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmadıydım	я	(еще) не писал (а) ¹⁷³
sen	yazmadıydın	ты	(еще) не писал (а)
o	yazmadıydı	он	(еще) не писал (а)
biz	yazmadıydık	мы	(еще) не писали
siz	yazmadıydınız	вы	(еще) не писали
onlar	yazmadılar	они	(еще) не писали

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Belirli Geçmiş Zamanın Olumsuz şekli→Sor Eki+y+Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi?

fiil+mAdI→mIydI+kişi?

I = ı, i, u, ü

Belirli Geçmiş Zamanın Hikâyesi ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir.

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı	
e, i	ise → i	
o, u	ise → u	
ö, ü	ise → ü	olur.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nİz
onlar	lAr

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki

a, ı, o, u	ise → a	
e, i, ö, ü	ise → e	olur.

¹⁷³ Rusçada olumlu hali bitmiş (совершенный) fiil ile olurken olumsuz hali bitmemiş (несовершенный) fiil olur. Türkçedeki belirli geçmiş zaman hikâye anlamı vermek için Rusçada bazı edat veya ifadelerin eklenmesi gerekmektedir.

Помнишь тогда не писал еще.

Belirli Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmadı mıydım?	я	(еще) не писал (а)?
sen	yazmadı mıydın?	ты	(еще) не писал (а)?
o	yazmadı mıydı?	он	(еще) не писал (а)?
biz	yazmadı mıydık?	мы	(еще) не писали?
siz	yazmadı mıydınız?	вы	(еще) не писали?
onlar	yazmadı mıydılar ?	они	(еще) не писали?

(yazmadılar mıydı?) (Konanov, 1956:240)

Geniş Zamanın Hikâyesi (Неопределенный Имперфект)

A. OLUMLU (+)

Geniş Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+Ir+dI+kişi

fiil+r+kişi

fiil+ar/er+kişi

Geniş Zamanın Hikâyesi'nin Olumlu şeklinde Kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz dIk

sizd InIz

onlar lar/ ler

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir+kişi

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir.

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

konuşmak	konuş-	говорить
ben	konuşurdum	я бы говорил (а)
sen	konuşurdun	ты бы говорил (а)
o	konuşurdu	он(а) бы говорил (а)
biz	konuşurduk	мы бы говорили
siz	konuşurdunuz	вы бы говорили
onlar	konuşurlardı	они бы говорили

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-
bil-
bul-
gör-
ver-
al-
öl-
vur-
var-
ol-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er+kişi

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise ar

e, i, ö, ü ise er olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazardım	я бы написал (а)
sen	yazardın	ты бы написал (а)
o	yazardı	он (а) бы написал (а)
biz	yazardık	мы бы написали
siz	yazardınız	вы бы написали
onlar	yazarlardı	они бы написали

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r+kişi

dinlemek dinle- слушать

ben	dinlerdim	я бы слушал (а)
sen	dinlerdin	ты бы слушал (а)
o	dinlerdi	он(а) бы слушал (а)
biz	dinlerdik	мы бы слушали
siz	dinlerdiniz	вы бы слушали
onlar	dinlerlerdi	они бы слушали

Geniş Zamanın Hikâyesinde istisna fiiller şunlardır:

git-
et-
seyret-
tat-

} t → d

ye-
de-

} e → i

B. OLUMLU SORU (+?)

Geniş Zaman Olumlu → Belirli Geçmiş Zaman Olumlu Soru + Kişi?

fiil+Ir → mI ydI + kişi?

fiil+r → mI ydI + kişi?

fiil+ar/er → mI ydI?

onlar fiil+ Ir/r/ ar/er+lar mıydı?
ler miydi?

Geniş Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	dIk
siz	d InIz
onlar	lardı/ lerdı

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir → mI ydI?

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı	
e, i	ise → i	
o, u	ise → u	
ö, ü	ise → ü	olur.

konuşmak	konuş-	говорить
ben	konuşur muydum?	я бы говорил(а)?
sen	konuşur muydun?	ты бы говорил(а)?
o	konuşur muydu?	он(а) бы говорил(а)?
biz	konuşur muyduk?	мы бы говорили?
siz	konuşur muydunuz?	вы бы говорили?
onlar	konuşurlar mıydı?	они бы говорили ?

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-
bil-
bul-
gör-
ver-
al-
öl-
vur-
var-
ol-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er → mİydİkişi?

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u	ise → ar	
e, i, ö, ü	ise → er	olur.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazar mıydım?	я бы написал (а)?
sen	yazar mıydın?	ты бы написал (а)?
o	yazar mıydı?	он (а) бы написал (а)?

biz	yazar mıydık?	мы бы написали?
siz	yazar mıydınız?	вы бы написали?
onlar	yazarlar mıydı?	они бы написали?

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r → mIydİkişi?

dinlemek	dinle-	слушать
ben	dinler miydim?	я бы слушал (а)?
sen	dinler miydin?	ты бы слушал (а)?
o	dinler miydi?	он(а) бы слушал (а)?
biz	dinler miydik?	мы бы слушали?
siz	dinler miydiniz?	вы бы слушали?
onlar	dinlerler miydi?	они бы слушали?

Geniş Zamanın Hikâyesinde istisna fiiller şunlardır:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

C. OLUMSUZ (-)

Geniş Zaman Olumsuz+Belirli Geçmiş Zaman+Kişi

fiil+mazdı+kişi

mezdi

Geniş Zamanın Hikâyesinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	dİk
siz	dİnİ z
onlar	lardı/ lerdİ

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmazdım	я бы не написал (а)
sen	yazmazdın	ты бы не написал (а)
o	yazmazdı	он (а) бы не написал (а)
biz	yazmazdık	мы бы не написали
siz	yazmazdınız	вы бы не написали
onlar	yazmazlardı	они бы не написали

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Geniş Zaman Olumsuz+Belirli Geçmiş Zaman+Kişi

fiil+maz→mıydı+kişi?

mez→miydi+kişi?

onlar fiil+mazlar mıydı?

mezler miydi?

Geniş Zamanın Hikâyesinin Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nİz

onlar lardı/ lardı

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmaz mıydım?	я бы не написал (а)?
sen	yazmaz mıydın?	ты бы не написал (а)?
o	yazmaz mıydı?	он (а) бы не написал (а)?
biz	yazmaz mıydık?	мы бы не написали?
siz	yazmaz mıydınız?	вы бы не написали?
onlar	yazmazlardı mıydı?	они бы не написали?

Geniş Zamanın Hikâyesinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişteki alışkanlıkların anlatılması için kullanılır.¹⁷⁴

Ben Ankara'da yaşıyorken sık sık hayvanat bahçesine giderdim.

Tatildeyken bu saatlerde kahvaltı yapardım.

Dün bu saatlerde kahvaltı yapardım¹⁷⁵.

2. Şart cümlelerinde gelecek zaman anlamında kullanılır.

Eğer dün bize gelseydin çok sevinirdim.

3. Geçmişte yapılan alışkanlık ve hâline getirilen bir olay unutulduğu zaman ya da öğrenmek istenildiği zaman başkasına sorarak hatırlanmak istendiği durumlarda kullanılır.

Anneciğim, ben küçükken çok yaramazlık yapar mıydım?

4. Alay etme, dalga geçme, iğneleyici ifade bulunma durumunda kullanılır.

Sen bizim evin yolunu bilir miydin?

5. Birisini ikna etmek için bir başkasını şahit olması için konuşan kişiyi onaylaması istendiği durumlarda kullanılır.

Ayten sen de şahitsin, ben eskiden okula hep arabayla gitmez miydim?

6. Nazıkçe soru, ısrar durumlarında kullanılır.

A: Kamileciğim, kek çok güzel olmuş eline sağlık.

B: İltifatın için çok teşekkür ederim Zeynepçiğim. Biraz daha almaz mıydın? Bu kadar keki kim yiyecek!

A: Çok sağ olasin. Ama yemekten sonra iyice şiştim. Yiyemeyeceğim.

Türkçedeki Geniş Zamanın Hikâyesi'nin Rusçadaki karşılığını verebilmek için Bitmemiş Fiilin geçmiş zaman çekimi kullanılmaktadır. Fiilin tekrar ettiğini belirtmek için ise каждый день, постоянно, все время, каждый раз gibi ifadeler kullanılır.

Anna eskiden her gün yemek yapardı.

Анна раньше готовила обед каждый день.

Vaktim olsaydı sana yardım ederdim.

Если бы у меня было время я бы помогал тебе (Demiriz, 2004:10; Konanov, 1956:438).

¹⁷⁴ Bu durumda şimdiki zamanın hikâyesiyle aynı anlamda kullanılır.

¹⁷⁵ Eğer olay geçmişte alışkanlık haline gelmemişse sadece bir defaya mahsus başlayıp bir süre devam etmişse geniş zamanın hikâyesi kullanılmaz, bunun yerine şimdiki zamanın hikâyesi kullanılır.

Gelecek Zamanın Hikâyesi (Будущее-Прошедшее Время)

A. OLUMLU (+)

Gelecek Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu

fiil+acaktı+kişi

ecekti

onlar fiil+acaklardı/eceklerdi

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acak

e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar, ler

Gelecek Zamanın Hikâyesinde istisna fiiller şunlardır:

git-
et-
seyret-
tat-
} t → d

ye-
de-
} e → i

yazmak	yaz-	писать
ben	yazacaktım	я (хотел (а), намерен(а) был (а)) писать
sen	yazacaktın	ты (хотел (а), намерен(а) был (а)) писать
o	yazacaktı	он (а) (хотел (а), намерен(а) был (а)) писать

biz	yazacaktık	мы (хотели, намерены были) писать
siz	yazacaktınız	вы (хотели, намерены были) писать
onlar	yazacaklardı	они (хотели, намерены были) писать

Gelecek Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde fiil kökünde son harf ünlü ise Gelecek Zaman ekleriyle fiil kökü arasına koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir.

B. OLUMLU SORU (+?)

Gelecek Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu Soru (+?)

fiil+acak→mı (y) dı+kişi?

ecek→mi (y) di+kişi?

onlar fiil+acaklar mıydı?

ecekler miydi?

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acak

e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar, ler

Gelecek Zamanın Hikâyesinde istisna fiiller şunlardır:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		

tat-

ye-	}	e → i
de-		

yazmak	yaz-	писать
ben	yazacak mıydım?	я (хотел (а), намерен(а) был (а)) писать?
sen	yazacak mıydın?	ты (хотел (а), намерен(а) был (а)) писать?
o	yazacak mıydı?	он (а) (хотел (а), намерен(а) был (а)) писать?
biz	yazacak mıydık?	мы (хотели, намерены были) писать?
siz	yazacak mıydınız?	вы (хотели, намерены были) писать?
onlar	yazacaklar mıydı?	они (хотели, намерены были) писать?

Gelecek Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde fiil kökünde son harf ünlü ise Gelecek Zaman ekleriyle fiil kökü arasına koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

oynamak	oyna-	играть
ben	oynayacak mıydım?	я (хотел (а), намерен был (а)) играть?
sen	oynayacak mıydın?	ты (хотел (а), намерен(а) был (а)) играть?
o	oynayacak mıydı?	он (а) (хотел (а), намерен(а) был (а)) играть?
biz	oynayacak mıydık?	мы (хотели, намерены были) играть?
siz	oynayacak mıydınız?	вы (хотели, намерены были) играть?
onlar	oynayacaklar mıydı?	они (хотели, намерены были) играть?

C. OLUMSUZ (-)

Gelecek Zaman Olumsuz+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu

fiil+mayacaktı+kişi

meyecekti

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise mayacak →

e, i, ö, ü ise meyecek → olur.

Gelecek Zamanın Hikâyesi Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız/niz
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmayacaktım	я (не хотел (а), не намерен(а) был (а)) писать
sen	yazmayacaktın	ты (не хотел (а), не намерен(а) был (а)) писать
o	yazmayacaktı	он (а) (не хотел (а), не намерен(а) был (а)) писать
biz	yazmayacaktık	мы (не хотели, не намерены были) писать
siz	yazmayacaktınız	вы (не хотели, не намерены были) писать
onlar	yazmayacaklardı	они (не хотели, не намерены были) писать

Gelecek Zamanın Hikâyesinin Olumsuz şeklinde istisna fiiller bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Gelecek Zaman Olumsuz+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu Soru (-?)

fiil+mayacak→mı (y) dı+kişi?

meyecek→mi (y) di+kişi?

onlar mayacaklar mıydı?

meyecekler miydi?

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acak

e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar, ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmayacak mıydım?	я (не хотел (а), не намерен(а) был (а)) писать?
sen	yazmayacak mıydın?	ты (не хотел(а), не намерен(а) был (а)) писать?
o	yazmayacak mıydı?	он(а)(не хотел(а),не намерен(а)был(а)) писать?
biz	yazmayacak mıydık?	мы (не хотели, не намерены были) писать?

siz yazmayacak mıydınız? вы (не хотели, не намерены были) писать?
 onlar yazmayacaklar mıydı? они (не хотели, не намерены были) писать?
 Gelecek Zamanın Hikâyesinin Olumsuz şeklinde istisna fiiller bulunmamaktadır.

Gelecek Zamanın Hikâyesinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte bir işi yapmaya az kaldığı, ancak çıkan engel sonucunda o işin yapılamadığı durumlarda kullanılır. Bu kullanımda “-acakken” ulacına benzemektedir.¹⁷⁶

A: Tam evden çıkacaktım (çıkacakken) anahtarımı yanıma almadığımı hatırladım.

2. Geçmişte yapılmayan bir işten dolayı pişmanlık, yakınma anlamı verir.

A: Dünkü eğlenceye gelecektin.

3. Gereklilik kipinin geçmiş zaman anlamında kullanılır.

A: Annenin sözünü dinleyecektin.

4. Geçmişte yapılması planlanan veya verilen bir karardan vazgeçme anlamında kullanılır.

A: Erken gelecektim, gelmedim işte.

5. Verilen bir sözün yerine getirilmediği durumlarda kullanılır.

A: Hani erken gelecektin!

6. Hayal kırıklığını ifade eden durumlarda kullanılır.

A: Güya bugün yağmur yağacaktı. Ancak bir damla bile düşmedi.

Türkçedeki Gelecek Zamanın Hikâyesi Rusçada belirli “должень быть, хотеть, собираться, предстояло” gibi kelimelerle ifade edilebilmektedir.

- Bu işi iki gün önce bitirecekti.

- Он собирался закончить эту работу два дня назад.

- Он намеревался закончить эту работу два дня назад.

- Он должен был закончить эту работу два дня назад (Demiriz, 2004:18; Konanov, 1956:241).

¹⁷⁶ Bu durum Rusçada едва (чуть) не + несовершенный вид kalıbıyla da ifade edilebilmektedir.
 Наша команда едва (чуть) не проиграла в соревновании.=Takımımız az kalsın maçı kaybedecekti.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi (Давнопрошедшее Время II)

A. OLUMLU (+)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu (+)

fiil+mİştI+kişi

onlar fiil+mİşlardı/lerdi

I = ı, i, u, ü

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinde ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar, ler

yazmak yaz- писать

ben yazmıştım (хорошо помню, знаю что) я уже написал (а)

sen yazmıştın (хорошо помню, знаю что) ты уже написал (а)

o yazmıştı (хорошо помню, знаю что) он (а) уже написал (а)

biz yazmıştık (хорошо помню, знаю что) мы уже написали

siz yazmıştınız (хорошо помню, знаю что) вы уже написали

onlar yazmışlardı (хорошо помню, знаю что) они уже написали

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

B. OLUMLU SORU (+?)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu Soru (+?)

fiil+mİş→mI ydı/di+kişi

onlar fiil+ mİşlar mıydı?

ler miydi?

I = ı, i, u, ü

Belirsiz Geçmiş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı	
e, i	ise → i	
o, u	ise → u	
ö, ü	ise → ü	olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız/niz
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmış mıydım?	(помнишь, знаешь что) я уже написал (а)?
sen	yazmış mıydın?	(помнишь, знаешь что) ты уже написал (а)?
o	yazmış mıydı?	(помнишь, знаешь что) он (а) уже написал (а)?
biz	yazmış mıydık?	(помнишь, знаешь что) мы уже написали?
siz	yazmış mıydınız?	(помнишь, знаешь что) вы уже написали?
onlar	yazmışlar mıydı?	(помнишь, знаешь что) они уже написали?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumsuz (-)

	fiil+mamıştı+kişi
	memişti
onlar	fiil+mamışlardı
	memişlerdi

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız/niz
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmamıştım	(хорошо помню, знаю что) я еще не написал (а)
sen	yazmamıştın	(хорошо помню, знаю что) ты еще не написал (а)
o	yazmamıştı	(хорошо помню, знаю что) он (а) еще не написал (а)
biz	yazmamıştık	(хорошо помню, знаю что) мы еще не написали
siz	yazmamıştınız	(хорошо помню, знаю что) вы еще не написали
onlar	yazmamışlardı	(хорошо помню, знаю что) они еще не написали

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumsuz Soru (+?)

fiil+mamış→mıydı+kişi

memiş→miydi+kişi

onlar fiil+mamışlar mıydı?

memişler miydi?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar, ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmamış mıydım?	я не писал(а) что ли?
sen	yazmamış mıydın?	ты не писал(а) что ли?
o	yazmamış mıydı?	он(а) не писал(а) что ли?
biz	yazmamış mıydık?	мы не писали что ли?
siz	yazmamış mıydınız?	вы не писали что ли?
onlar	yazmamışlar mıydı?	они не писали что ли?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şeklinde da istisna fiil bulunmamaktadır.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte olan bir olay, iş hatırlandığında ya da bir başkasına hatırlatıldığında kullanılır.

A: Gömleğim nerede? Dün buradaydı, bulamıyorum.

B: Dün yıkamam için bana vermiştin ya.

2. Geçmişte olan bir olayı hikâye etmek için kullanılır.

A: Geçen gün ayakkabı almak için çarşıya inmiştim. Her taraf tıklım tıklımdı. Yer gök insan kaynıyordu.

3. Bir iş bittikten sonra başka bir işin olması durumunda (bittikten sonra anlamında) kullanılır.

A: Yemeğimi henüz bitirmiştim, kapı çaldı.

4. Sebep bildirme (için anlamında) kullanılır.

A: Karnım acıkmıştı, mutfağa gidip bir şeyler atıştırdım.

5. Bir durumun ispatı için vurgulama yapılmak istendiğinde kullanılır.

A: Sana kaç defa eve geç gelmemeni söylememiş miydim?

Türkçedeki Belirli Geçmiş Zaman'ın Hikâyesi'ni karşılayabilmek için Bitmiş Fiil ile birlikte “раньше, еще ранше, до того, к тому времени” gibi zaman zarfları kullanılır.

Eğer işim olmasaydı eve erken gelmiştim.

Если бы у меня не была дела я бы давно пришел домой.

Bu mektubu iki gün önce yazmıştım.

Я написал это письмо два дня тому назад.

Ancak Rusçada geçmişte yapılan iki fiilden birisinin daha önce yapılmış olduğunu belirtmek için Bitmemiş Fiil'in geçmiş zaman formu kullanılır.

Onunla daha önce karşılaşmamıştım. Bundan emindim.

Я не встречался с ним, я был уверен в этом.

Bana tanıdık geldi. Onu nerede görmüştüm acaba?

Он показался мне знакомым. Где же я его видел? (Demiriz, 2004:9; Konanov, 1956:241; Meriç vd., 2004:902).

Dilek Kipinin Hikâyesi (Излагательная Форма Глагола В Желательном Наклонении В Прошедшем Времени)

A. OLUMLU (+)

Dilek Kipi Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu (+)

fiil+saydı+kişi

seydi

onlar fiil+salardı

selerdi

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → sa

e, i, ö, ü ise → se olur.

Dilek Kipinin Hikâyesindeki kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar/ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazsaydım	я писал (а) бы
sen	yazsaydın	ты писал (а) бы
o	yazsaydı	он писал (а) бы
biz	yazsaydık	мы писали бы
siz	yazsaydınız	вы писали бы
onlar	yazsalardı	они писали бы

Dilek Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

B. OLUMLU SORU (+?)

Dilek Kipi Olumlu+Soru Eki+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu(+?)

fiil+sa→mıydı+kişi?

se→miydi

onlar fiil+salar mıydı?

seler miydi?

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise sa
e, i, ö, ü ise se olur.

Dilek Kipinde kişi ekleri:

ben m
sen n
o -
biz k
siz nız/niz
onlar lar/ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazsa mıydım?	я писал (а) бы?
sen	yazsa mıydın?	ты писал (а) бы?
o	yazsa mıydı?	он(а) писал (а) бы?
biz	yazsa mıydık?	мы писали бы?
siz	yazsa mıydınız?	вы писали бы?
onlar	yazsalar mıydı?	они писали бы?

Dilek Kipinin Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

Dilek Kipi Olumsuz+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu (+)

fiil+masaydı+kişi

meseydi

onlar fiil+masalardı

meselerdi

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise sa
e, i, ö, ü ise se olur.

Dilek Kipinin Hikâyesinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız/niz
onlar	lar/ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmasaydım	мне не надо было писать
sen	yazmasaydın	тебе не надо было писать
o	yazmasaydı	ему (ей) не надо было писать
biz	yazmasaydık	нам не надо было писать
siz	yazmasaydınız	вам не надо было писать
onlar	yazmasalardı	им не надо было писать

Dilek Kipinin Hikâyesinin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Dilek Kipi Olumsuz+Soru Eki+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu(+?)

fiil+masa→mıydı+kişi?

mese→miydi

onlar fiil+masalar→mıydı?

meseler→miydi?

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → sa

e, i, ö, ü ise → se olur.

Dilek Kipinin Hikâyesindeki kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	nız/niz
onlar	lar/ler

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmasa mıydım?	мне не надо было писать?
sen	yazmasa mıydın?	тебе не надо было писать?
o	yazmasa mıydı?	ему (ей) не надо было писать?
biz	yazmasa mıydık?	нам не надо было писать?
siz	yazmasa mıydınız?	вам не надо было писать?
onlar	yazmasalar mıydı?	им не надо было писать?

Dilek Kipinin Hikâyesinin Olumsuz Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

Dilek Kipinin Hikâyesinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte yapılan bir işten dolayı pişmanlık duyulduğu durumlarda kullanılır.

A: Keşke seninle daha önce tanışsaydım.

2. Olması istenen ancak olması artık mümkün olmayan durumlarda hayal kurulduğunda kullanılır.

A: Keşke erken gelseydin de bana yardım etseydin.

A: Keşke senin yerinde olsaydım.

Türkçedeki Dilek Kipinin Hikâyesi Rusçada *не надо было* yapısından sonra fiilin mastarın getirilmesiyle veya geçmiş zaman çekiminin sonuna aygı olarak *бы* kelimesinin getirilmesiyle karşılanabilmektedir.

Я писал бы.

Мне надо было писать (Копанов, 1956:247).

Şart Kipinin Hikâyesi¹⁷⁷ (Условной Модальности – Прошедшее Категорическое Время)

İki şekilde yapılmaktadır. Birincisi Dilek Kipinin Hikâyesinde olduğu gibidir. İkincisi ise şöyledir:

A. OLUMLU (+)

BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN OLUMLU+ŞART KİPİ EKİ+KİŞİ EKİ→İKİNCİ CÜMLE
fiil+ DIysa+kişi

se

I = ı, i, u, ü

¹⁷⁷ Bkz. Dilek Kipinin hikâyesi.

Şart Kipinin Hikâyesi ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir.

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı ise → ı
 e, i ise → i
 o, u ise → u
 ö, ü ise → ü olur.

D=d, t

Fiilin son harfi F, S, K, T, Ç, H, P harflerinden birisi ise “t”, bu harflerin dışındaki bir harf ya da ünlü bir harf ise “d” dir.

Şart Kipinin Hikâyesi Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n Iz

onlar lAr

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman eki

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Şart Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazdıysam	если я написал (a)
sen	yazdıysan	если ты написал (a)
o	yazdıysa	если он (a) написал (a)
biz	yazdıysak	если мы написали
siz	yazdıysanız	если вы написали
onlar	yazdıylarsa	если они написали

B. OLUMLU SORU (+?)

Türkçede olumlu soru şekli kullanılmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN OLUMSUZ +ŞART KİPİ EKİ+KİŞİ EKİ→İKİNCİ CÜMLE

fiil+ madıysa+kişi

mediyse

Şart Kipinin Hikâyesi Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n Iz

onlar lAr

A=a, e

Şart Kipinin Hikâyesinin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmadıysam	если я не писал (a)
sen	yazmadıysan	если ты не писал (a)
o	yazmadıysa	если он (a) не писал (a)
biz	yazmadıysak	если мы не писали
siz	yazmadıysanız	если вы не писали
onlar	yazmadılarsa	если они не писали

B. OLUMSUZ SORU (+?)

Türkçede olumsuz soru soru şekli kullanılmamaktadır.

BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN OLUMSUZ+ŞART KİPİ EKİ+KİŞİ EKİ→İKİNCİ CÜMLE

fiil+ madıysa+kişi

mediyse

Şart Kipinin Hikâyesi Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n Iz

onlar lAr

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman eki

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Şart Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmadıysam	если я не написал (a)
sen	yazmadıysan	если ты не написал (a)
o	yazmadıysa	если он (a) не написал (a)
biz	yazmadıysak	если мы не написали
siz	yazmadıysanız	если вы не написали
onlar	yazmadılarsa	если они не написали

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Türkçede olumsuz soru şekli kullanılmaz.

Şart Kipinin Hikâyesinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte bir işin olması için gerekli olan şartın olmadığını anlatmak için kullanılır.¹⁷⁸

A: Eğer benimle evlenseydin şimdi krallar gibi yaşardın.

Eğer benimle evlenmiş olsaydın şimdi krallar gibi yaşıyor olurdun.

2. Geçmiş yapılması veya yapılmamasının gerekli olup olmadığını konuşanın kendisine veya başkasına sorduğu durumlarda kullanılır.

A: Sence buraya hiç gelmese miydim?

3. BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN OLUMLU+ŞART KİPİ EKİ+KİŞİ EKİ→İKİNCİ CÜMLE formülünde

fiil+ DIysa+kişi şart fiili almış olan cümleden sonra gelen ikinci cümledeki olayın, işin olması ihtimali söz konusudur.

A: Eğer yorulduysan dinlenebilirsin.

A: Bu yemeği beğenmediysen başka bir şey hazırlayayım mı?

Türkçedeki Şart Kipinin Hikâyesi, Rusçada “если” kelimesinden sonra fiilin geçmiş zaman hâli getirilerek yapılır (Konanov, 1956:250).

¹⁷⁸ Bu durumda şart kipi ekinin geldiği fiilden sonraki fiil gelecek zaman anlamında kullanılacaksa genelde geniş zamanın hikâyesi kullanılır. Rusların sıklıkla karşılaştıkları sorunlardandır.

Gereklilik Kipinin Hikâyesi (Излагательная Форма Глагола В Понудительном Залогe в Прошедшем Времени)

Türkçede “gerekli olma durumu” değişik fiiller ve “malı, meli” ekiyle yapılır:

A. –malı, -meli ekiyle gerekli olma durumunu oluşturmak:

A. OLUMLU (+)

Gereklilik Eki Olumlu Şekli+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+malıydı/meliydi+kişi

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n İz

onlar lAr

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmalıydım	я должен (должна) был (а) писать
sen	yazmalıydın	ты должен (должна) был (а) писать
o	yazmalıydı	он (а) должен (должна) был (а) писать
biz	yazmalıydık	мы должны были писать
siz	yazmalıydınız	вы должны были писать
onlar	yazmalıydılar (lardı)	они должны были писать

B. OLUMLU SORU (+?)

Gereklilik Eki Olumlu Şekli→Soru Eki+y+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+malı/meli → mıydı/miydi+kişi

onlar lar mıydı?

ler miydi?

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz n İz

onlar lAr

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmalı mıydım?	я должен (должна) был (а) писать?
sen	yazmalı mıydın?	ты должен (должна) был (а) писать?
o	yazmalı mıydı?	он (а) должен (должна) был (а) писать?
biz	yazmalı mıydık?	мы должны были писать?
siz	yazmalı mıydınız?	вы должны были писать?
onlar	yazmalılar mıydı?	они должны были писать?

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

Gereklilik Eki Olumsuz Şekli+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi
fiil+mamalıydı/memeliydi+kişi

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	n İz
onlar	İAr

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmamalıydım	мне не надо было писать
sen	yazmamalıydın	тебе не надо было писать
o	yazmamalıydı	ему (ей) не надо было писать
biz	yazmamalıydık	нам не надо было писать
siz	yazmamalıydınız	вам не надо было писать
onlar	yazmamalıydılar (lardı)	им не надо было писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Gereklilik Eki Olumsuz Şekli→Soru Eki+y+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+mamalı/memeli → mıydı/miydi+kişi

onlar	fiil+mamalılar mıydı? memeliler miydi?
-------	---

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	m
sen	n
o	-
biz	k
siz	n İz
onlar	lAr

Gereklilik Kipinin Hikâyesinin Olumsuz Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать
ben	yazmamalı mıydım?	мне не надо было писать?
sen	yazmamalı mıydın?	тебе не надо было писать?
o	yazmamalı mıydı?	ему (ей) не надо было писать?
biz	yazmamalı mıydık?	нам не надо было писать?
siz	yazmamalı mıydınız?	вам не надо было писать?
onlar	yazmamalılar mıydı?	им не надо было писать?

B. Fiillerle gerekli olma durumunu oluşturmak.

Şu fillerde ve isimlerde gereklilik anlamı vardır:

gerek-, gerek ol-, gerek, lâzım ol-, lâzım, icap et-, gerektir- icap ettir-, mecburiyetinde, mecburiyetinde kal-, mecburiyetinde ol-, mecbur, mecbur kal-, mecbur ol-, mecbur et-, mecburiyetinde bırak-, zorunda, zorunda kal-, zorunda ol-, zorunda bırak-, zorla-

Şimdi hemen çıkmam gerekiyordu/gerekti, ama çıkamadık. .

Şimdi hemen çıkmam lâzımdı.

Şimdi hemen çıkmam icap ediyordu.

Şimdi hemen çıkmak zorundaydım.

Şimdi beni çıkmaya mecbur ediyordu.

Şimdi beni çıkmak zorunda bırakıyordu.

Ayrıca ettirgen eklerinde de bazen birisine bir şeyi zorla yaptırmak anlamı vardır.

Ben şimdi çıkmak istemiyordum, ancak annem beni zorla çıkardı.

Gereklilik Kipinin (Fiilinin) Hikâyesinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte yapılması gereken bir işin yapılıp yapılmadığını anlatmada kullanılır.

A: Dün işe saat sekizde gitmeliydim, ancak rahatsızlandığım için gidemedim.

2. Bir işi yaptıktan sonra işin yapılıp yapılmamasının doğru olup olmadığını öğrenmek için kullanılır.

A: Sence bu yaz tatile gitmemeli miydin?

Türkçedeki Gereklilik Kipinin Hikâyesi, Rusçada *должен* fiilinin geçmiş zaman çekiminden sonra ikinci fiilin mastar hâlinin getirilmesiyle yapılır. Ayrıca yönelme durumu eki getirilmiş zamirlerden sonra *надо была*, *нужно было* kelimeleri ile fiilin mastar hâlinin getirilmesiyle yapılmaktadır.

Я должен был идти домой.

Мне надо было идти домой.

Мне нужно было идти домой (Gültekin, 2012:186; Gültek, 2005:184, 221-222, 257; Konanov, 1956:245).

Yeterlilik Kipinin Hikâyesi Глагол (Излагательная Форма Глагола «Мочь» в Прошедшем Времени)

A. OLUMLU (+)

fiil+abil+Zaman Eklerinin Olumlu Şekli ve Kişi Ekleri

ebil

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir.

yazmak	yaz-		писать
ben	yazabiliyordum	я	мог (могла) писать
	yazabildiydım		смог (смогла) писать
	yazabilmiştim		смог (смогла) писать

	yazabilirdim		смог (смогла) бы писать
	yazabilecektim		смог (смогла) бы писать
	yazabilirsem		если смогу писать
	yazabilsem		хоть бы смог писать
	yazabilseydim		смог (смогла) бы писать
	yazabilmekteydim		смог (смогла) писать
sen	yazabiliyordun	ТЫ	мог (могла) писать
	yazabildiydın		смог (смогла) писать
	yazabilmiştin		смог (смогла) писать
	yazabilirdin		смог (смогла) бы писать
	yazabilecektin		смог (смогла) бы писать
	yazabilirsen		если сможешь писать
	yazabilsen		хоть бы смог (смогла) писать
	yazabilseydin		смог (смогла) бы писать
	yazabilmekteydin		смог (смогла) писать
o	yazabiliyordu	ОН	мог (могла) писать
	yazabildiydi		смог (смогла) писать
	yazabilmişti		смог (смогла) писать
	yazabilirdi		смог (смогла) бы писать
	yazabilecekti		смог (смогла) бы писать
	yazabilirse		если сможет писать
	yazabilse		хоть бы смог (смогла) писать
	yazabilseydi		смог (смогла) бы писать
	yazabilmekteydi		смог (смогла) писать
biz	yazabiliyorduk	МЫ	могли писать
	yazabildiydik		смогли писать
	yazabilmiştik		смогли писать
	yazabilirdik		смогли бы писать
	yazabilecektik		смогли бы писать
	yazabilirsek		если сможем писать
	yazabilsek		хоть бы смогли писать
	yazabilseydik		смогли бы писать
	yazabilmekteydik		смогли бы писать
siz	yazabiliyordunuz	ВЫ	могли писать
	yazabildiydiniz		смогли писать

	yazabilmiştiniz		смогли писать
	yazabilirdiniz		смогли бы писать
	yazabilecektiniz		смогли бы писать
	yazabilirsiniz		если сможете писать
	yazabilseniz		хоть бы смогли писать
	yazabilseydiniz		смогли бы писать
	yazabilmekteydiniz		смогли бы писать
onlar	yazabiliyorlardı	они	могли писать
	yazabildiydiler		смогли писать
	yazabilmişlerdi		смогли писать
	yazabilirlerdi		смогли бы писать
	yazabileceklerdi		смогли бы писать
	yazabilirlerse		если смогут писать
	yazabilseler		хоть бы смогут писать
	yazabilseydiler		смогли бы писать
	yazabilmekteydiler		смогли бы писать

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+abil+Zaman Eklerinin Olumlu Soru Şekli ve Kişi Ekleri

ebil

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		

tat-

ye-	}	e → i
de-		

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

	yazmak ¹⁷⁹	yaz-		писать
ben	yazabiliyor muydum?			я мог (могла) писать?
	yazabildi miydim?			смог (смогла) писать?
	yazabilmiş miydin?			смог (смогла) писать?
	yazabilir miydim?			смог (смогла) бы писать?
	yazabilecek miydim?			смог (смогла) бы писать?
	yazabilmekte miydim?			смог (смогла) писать?
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.			
sen	yazabiliyor muydun?		ТЫ	мог (могла) писать?
	yazabildi miydin?			смог (смогла) писать?
	yazabilmiş miydin?			смог (смогла) писать?
	yazabilir miydin?			смог (смогла) бы писать?
	yazabilecek miydin?			смог (смогла) бы писать?
	yazabilmekte miydin?			смог (смогла) писать?
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.			
o	yazabiliyor muydu?		ОН	мог (могла) писать?
	yazabildi miydi?			смог (смогла) писать?
	yazabilmiş miydi?			смог (смогла) писать?
	yazabilir miydi?			смог (смогла) бы писать?
	yazabilecek miydi?			смог (смогла) бы писать?
	yazabilmekte miydi?			смог (смогла) писать?
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.			
biz	yazabiliyor muyduk?		МЫ	могли писать?
	yazabildi miydik?			смогли писать?
	yazabilmiş miydik?			смогли писать?
	yazabilir miydik?			смогли бы писать?
	yazabilecek miydik?			смогли бы писать?
	yazabilmekte miydik?			смогли бы писать?
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.			
Siz	yazabiliyor muydunuz?		ВЫ	могли писать?
	yazabildi miydiniz?			смогли писать?
	yazabilmiş miydiniz?			смогли писать?
	yazabilir miydiniz?			смогли бы писать?
	yazabilecek miydiniz?			смогли бы писать?

¹⁷⁹ Örnek olumlu şekildeki sıraya göre yazılmıştır. Bu nedenle bazı tekrar ifadeler bulunmaktadır.

	yazabilmekte miydiniz?		смогли бы писать?
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.		
onlar	yazabiliyorlar mıydı?	они	могли писать?
	yazabildiler miydi?		смогли писать?
	yazabilmişler miydi?		смогли писать?
	yazabilirler miydi?		смогли бы писать?
	yazabilecekler miydi?		смогли бы писать?
	yazabilmekteler miydi?		смогли бы писать?
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.		

C. OLUMSUZ (-)

fiil+al+Zaman Eklerinin Olumsuz Şekli ve Kişi Ekleri

e

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

	yazmak	yaz-	писать
ben	yazamıyordum	я	не мог (могла) писать
	yazamadıydım		не смог (смогла) писать
	yazamamıştım		не смог (смогла) писать
	yazamazdım		не смог (смогла) бы писать
	yazamayacaktım		не смог (смогла) бы писать
	yazamazsam		если не смогу писать
	yazamasam		хоть бы не смог писать

	yazamasaydım		не смог (смогла) бы писать
	yazamamaktaydım		не смог (смогла) писать
sen	yazamıyordun	ты	не мог (могла) писать
	yazamadıydın		не смог (смогла) писать
	yazamamıştın		не смог (смогла) писать
	yazamazdın		не смог (смогла) бы писать
	yazamayacaktın		не смог (смогла) бы писать
	yazamazsan		если не сможешь писать
	yazamasan		хоть бы не смог (смогла) писать
	yazamasaydın		не смог (смогла) бы писать
	yazamamaktaydın		не смог (смогла) писать
o	yazamıyordu	он	не мог (могла) писать
	yazamadıydı		не смог (смогла) писать
	yazamamıştı		не смог (смогла) писать
	yazamazdı		не смог (смогла) бы писать
	yazamayacaktı		не смог (смогла) бы писать
	yazamazsa		если не сможет писать
	yazamasa		хоть бы не смог (смогла) писать
	yazamasaydı		не смог (смогла) бы писать
	yazamamaktaydı		не смог (смогла) писать
biz	yazamıyorduk	мы	не могли писать
	yazamadıydık		не смогли писать
	yazamamıştık		не смогли писать
	yazamazdık		не смогли бы писать
	yazamayacaktık		не смогли бы писать
	yazamazsak		если не сможем писать
	yazamasak		хоть бы не смогли писать
	yazamasaydık		не смогли бы писать
	yazamamaktaydık		не смогли бы писать
siz	yazamıyordunuz	вы	не могли писать
	yazamadıydınız		не смогли писать
	yazamamıştınız		не смогли писать
	yazamazdınız		не смогли бы писать
	yazamayacaktınız		не смогли бы писать
	yazamazsanız		если не сможете писать

	yazamasanız		хоть бы не смогли писать
	yazamasaydınız		не смогли бы писать
	yazamamaktaydınız		не смогли бы писать
onlar	yazamıyorlardı	они	не могли писать
	yazamadıydılar		не смогли писать
	yazamamışlardı		не смогли писать
	yazamazlardı		не смогли бы писать
	yazamayacaklardı		не смогли бы писать
	yazamazsalar		если не смогут писать
	yazamasalar		хоть бы не смогли писать
	yazamasaydılar		не смогли бы писать
	yazamamaktaydı		не смогли бы писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+a+Zaman Eklerinin Olumsuz Soru Şekli ve Kişi Ekleri

e

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

	yazmak	yaz-	писать
ben	yazamıyor muydum?	я	не мог (могла) писать?
	yazamadı mıydım?		не смог (смогла) писать?
	yazamamış mıydım?		не смог (смогла) писать?
	yazamaz mıydım?		не смог (смогла) бы писать?

	yazamayacak mıydım?		не смог (смогла) бы писать?
	yazamamakta mıydım?		не смог (смогла) писать?
	Şart Kipinde Soru kullanılmaz.		
sen	yazamıyor muydun?	ты	не мог (могла) писать?
	yazamadı mıydın?		не смог (смогла) писать?
	yazamamış mıydın?		не смог (смогла) писать?
	yazamaz mıydın?		не смог (смогла) бы писать?
	yazamayacak mıydın?		не смог (смогла) бы писать?
	yazamamakta mıydın?		не смог (смогла) писать?
	Şart Kipinde Soru kullanılmaz.		
o	yazamıyor muydu?	он	не мог (могла) писать?
	yazamadı mıydı?		не смог (смогла) писать?
	yazamamış mıydı?		не смог (смогла) писать?
	yazamaz mıydı?		не смог (смогла) бы писать?
	yazamayacak mıydı?		не смог (смогла) бы писать?
	yazamamakta mıydı?		не смог (смогла) писать?
	Şart Kipinde Soru kullanılmaz.		
biz	yazamıyor muyduk?	мы	не могли писать?
	yazamadı mıydık?		не смогли писать?
	yazamamış mıydık?		не смогли писать?
	yazamaz mıydık?		не смогли бы писать?
	yazamayacak mıydık?		не смогли бы писать?
	yazamamakta mıydık?		не смогли бы писать?
	Şart Kipinde Soru kullanılmaz.		
siz	yazamıyor muydunuz?	вы	не могли писать?
	yazamadı mıydınız?		не смогли писать?
	yazamamış mıydınız?		не смогли писать?
	yazamaz mıydınız?		не смогли бы писать?
	yazamayacak mıydınız?		не смогли бы писать?
	yazamamakta mıydınız?		не смогли бы писать?
	Şart Kipinde Soru kullanılmaz.		
onlar	yazamıyorlar mıydı?	они	не могли писать?
	yazamadılar mıydı?		не смогли писать?
	yazamamışlar mıydı?		не смогли писать?
	yazamazlar mıydı?		не смогли бы писать?

yazamayacaklar mıydı?	не смогли бы писать?
yazamamaktalar mıydı?	не смогли бы писать?
Şart Kipinde Soru kullanılmaz.	

Türkçedeki Yeterlilik Kipinin Hikâyesi Rusçada *мочь* fiilinin geçmiş zaman çekimi ve ikinci fiilin mastar hâlinin getirilmesiyle elde edilebilmektedir.

Я смог выйти из дома рано.
Мы смогли написать это письмо.
Вы не могли бы посоветовать мне что делать? (Gültekin, 2012:183).

2.1.7.2.2.1.3.1.2.3. Rivâyet Birleşik Zamanlar (Неопределенный Имперфект)¹⁸⁰

Şimdiki Zamanın Rivâyeti (Неопределенный Имперфект Настоящего Времени)

A. OLUMLU (+)

fiil+Şimdiki Zamanın Olumlu şekli+Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi)

fiil+ Iyor+mu ş +kişi

onlar fiil+ Iyorlarmış

I= ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	um
sen	sun
o	-
biz	uz
siz	sunuz
onlar	lar

Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Olumlu şeklinde fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

¹⁸⁰ Multilingual yayımlarının Büyük Türkçe – Rusça Sözlük’ünde (1977;1994:737) Konanov (1956:250) tarafından субъективная модальность olarak ifade edilmektedir.

anla- anl-

İstisna Fiiller:

git-
et-
seyret- } t → d
tat-

ye-
de- } e → i

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazıyormuşum	(оказывается, значит)	я	писал (а)
sen	yazıyormuşsun		ты	писал (а)
o	yazıyormuş		он (а)	писал (а)
biz	yazıyormuşuz		мы	писали
siz	yazıyormuşsunuz		вы	писали
onlar	yazıyorlarmış		они	писали

B. OLUMLU SORU (+?)

(fiil+Şimdiki Zamanın Olumlu şekli+Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu Soru şekli+Kişi)

fiil+ I+yor mI ymIş +kişi?

onlar fiil+ I+yorlar mıymış?

I= ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman Ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil

kökünün son ünlü harfi }
a, ı ise → ı
e, i ise → i
o, u ise → u
ö, ü ise → ü olur.

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben um
sen sun
o -
biz uz
siz sunuz
onlar lar

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde fiilin kökü ünlü harfle biterse önce ünlü harf atılır, sonra kalan son ünlü harfe bakılır.

anla- anl-

İstisna Fiiller:

git- }
et- }
seyret- } t → d
tat-

ye- }
de- } e → i

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazıyor muymuşum?	(оказывается, значит)	я писал (а)?
sen	yazıyor muymuşsun?		ты писал (а)?
o	yazıyor muymuş?		он (а) писал (а)?
biz	yazıyor muymuşuz?		мы писали?
siz	yazıyor muymuşsunuz?		вы писали?
onlar	yazıyorlar mıymış?		они писали?

C. OLUMSUZ (-)

(fiil+Şimdiki Zamanın Olumsuz şekli+Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu şekli+Kişi)

fiil+mIyor+mİş +kişi

onlar fiil+mIyorlarmış

I= ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil

kökünün son ünlü harfi

a, ı ise → ı }
e, i ise → i }
o, u ise → u }
ö, ü ise → ü olur.

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben um

sen sun

o	-
biz	uz
siz	sunuz
onlar	lar

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmıyormuşum	(оказывается, значит)	я	не писал (а)
sen	yazmıyormuşsun		ты	не писал (а)
o	yazmıyormuş		он (а)	не писал (а)
biz	yazmıyormuşuz		мы	не писали
siz	yazmıyormuşsunuz		вы	не писали
onlar	yazmıyorlarmış		они	не писали

D. OLUMSUZ SORU (-?)

(fiil+Şimdiki Zamanın Olumsuz şekli+Belirsiz Geçmiş Zamanın Olumlu Soru şekli+Kişi)

fiil+mIyor mI ymİş +kişi?

onlar fiil+mIyorlar mıymış?

I = ı, i, u, ü

Şimdiki Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil

kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	um
sen	sun
o	-
biz	uz
siz	sunuz
onlar	lar

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Olumsuz Soru şeklinde fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmıyor muymuşum?	(оказывается, значит)	я не писал (а)?
sen	yazmıyor muymuşsun?		ты не писал (а)?
o	yazmıyor muymuş?		он (а) не писал (а)?
biz	yazmıyor muymuşuz?		мы не писали?
siz	yazmıyor muymuşsunuz?		вы не писали?
onlar	yazmıyorlar mıymış?		они не писали?

Şimdiki Zamanın Rivâyetinin Kullanıldığı Yerler

1. Birisinin geçmişteki alışkanlıkları başkasına aktarıldığı, ya da her zamanki alışkanlıklar başkasından duyulup yine başkasına aktarıldığı durumlarda kullanılır.

A: Babamın söylediğine göre ben küçükken hiç yaramazlık yapmıyordum.

B: Saliha bu seneye kadar her hafta bir kitap okuyormuş

2. Geçmişte başlayıp bir süre devam ettikten sonra biten ya da hâlâ devam edip etmediği bilinmeyen bir durum başkasından duyulup bir başkasına aktarıldığı zaman kullanılır.

A: Suna'nın söylediğine göre bebek uyuyormuş, kapı çalınca uyanmış.

A: Kardeşimin söylediğine göre kendisi evden çıkarken bebek uyuyormuş.

3. “-ken” anlamındaki bir durum başkasından duyulup yine bir başkasına aktarılırken kullanılır.

A: Nazlı dün çarşıda geziyormuş, yıllardır görmediği bir arkadaşına rastlamış.

4. “-dığı için” anlamındaki bir durumu başkasından duyulup yine bir başkasına aktarılırken kullanılır.

A: Hasan'ın dişi ağrıyormuş, dişçiye gitmiş.

5. Bir işin, olayın olmasına çok az süre kala gerçekleşmediği durumlarda kullanılır.¹⁸¹

A: Sevimin elinden çantası düşüyormuş, tutmuş.

6. Geçmişte yapılan, alışkanlık hâline getirilen bir olay unutulduğu zaman ya da öğrenilmek istendiği zaman başkasına sorarak hatırlanmak istenen durumlar bir başkasına aktarılırken kullanılır.

A: Annene sor bakalım, küçükken çok yaramazlık yapıyor muymuşsun?

A: Siz eskiden bu evde mi oturuyormuşsunuz?

7. Şaşırma, sürpriz durumunda kullanılır.

A: O beni hâlâ bekliyor muymuş! Ben çoktan evlendim, çoluk çocuğa kavuştum.

¹⁸¹ Burada “-acakmış, -mak üzereymiş” gibi yaklaşma bildiren diğer yapılarla benzerlik söz konusudur. Örnekte de olduğu üzere “düşecekmiş, düşmek üzereymiş, az kalsın düşüyormuş” gibi anlamlara yakındır. Ancak “düşüyormuş” ifadesinde çantanın düşmeye başladığı ve çanta yarı yoldayken tutulduğu anlamı vardır.

A: Sen yemek de mi yapıyormuşsun!

Türkçedeki Şimdiki Zamanın Rivâyeti, Rusçada şimdiki zaman cümlesinin başına “видимо, говорят, кажется” kelimelerinin getirilmesiyle ifade edilebilmektedir.

Кажется ты пишешь (Конанов, 1956:250).

Belirli Geçmiş Zamanın Rivâyeti (Неопределенный Имперфект Прошедшем-Категорическом Времени)

Belirli Geçmiş Zamanın Rivâyeti kullanılmamaktadır.

Geniş Zamanın Rivayeti (Неопределенный Имперфект в Настоящем Длительном Времени) (в Несовершенном Виде Глагола)

A. OLUMLU (+)

Geniş Zaman Olumlu+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+Ir+mİş+kişi

fiil+r+ mİş +kişi

fiil+ar/er+ mİş +kişi

onlar fiil+ Ir/ı/ar/er+mışlar

mişler

Geniş Zamanın Rivâyetinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben I m

sen sIn

o -

biz Iz

siz sInIz

onlar lar/ler

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir+ mİş +kişi

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise ü → olur.

konuşmak	konuş-	говорить		
ben	konuşurmuşum	(оказывается, значит)	я	говорю
sen	konuşurmuşsun		ты	говоришь
o	konuşurmuş		он (а)	говорит
biz	konuşurmuşuz		мы	говорим
siz	konuşurmuşsunuz		вы	говорите
onlar	konuşurlarmış		они	говорят

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-
bil-
bul-
gör-
ver-
al-
öl-
vur-
var-
ol-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er+ mİş +kişi

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u	ise → ar
e, i, ö, ü	ise → er olur.

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazarmışım	(оказывается, значит)	я	пишу
sen	yazarmışsın		ты	пишешь
o	yazarmış		он (а)	пишет

biz	yazarmışız	мы	пишем
siz	yazarmışınız	вы	пишете
onlar	yazarlarmış	они	пишут

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r+ mIş +kişi

dinlemek	dinle-	слушать		
ben	dinlermişim	(оказывается, значит)	я	слушаю
sen	dinlermişsin		ты	слушаешь
o	dinlermiş		он (а)	слушает
biz	dinlermişiz		мы	слушаем
siz	dinlermişsiniz		вы	слушаете
onlar	dinlerlermiş		они	слушают

Diğer İstisna Fiiller

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye-	}	e → i
de-		

B. OLUMLU SORU (+?)

Geniş Zaman Olumlu → Belirli Geçmiş Zaman Olumlu Soru + Kişi?

fiil+Ir → mI ymIş+kişi?

fiil+r → mI ymIş+kişi?

fiil+ar/er → mI ymIş?

onlar fiil+Ir/r/ar/er+lar mıymış?
ler miymış?

Geniş Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	I m
sen	sIn
o	-
biz	Iz
siz	sInIz
onlar	lar/ler

Fiilin kökü en az iki heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+Ir→mI ymIş?

I = ı, i, u, ü

Geniş Zaman ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Son ünlü harf

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

konuşmak	konuş-	говорить		
ben	konuşur muymuşum?	(оказывается, значит)	я	говорю?
sen	konuşur muymuşsun?		ты	говоришь?
o	konuşur muymuş?		он (а)	говорит?
biz	konuşur muymuşuz?		мы	говорим?
siz	konuşur muymuşsunuz?		вы	говорите?
onlar	konuşurlar mıymış?		они	говорят?

Şu fiiller tek heceli oldukları hâlde istisnai olarak bu kalıpta kullanılır:

gel-
bil-
bul-
gör-
ver-
al-
öl-
vur-
var-
ol-

Fiilin kökü tek heceli ise bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+ar/er → mI ymIş+kişi?

Tek heceli fiilin kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → ar

e, i, ö, ü ise → er olur.

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazar mıymışım?	(оказывается, значит)	я	пишу?
sen	yazar mıymışsın?		ты	пишешь?
o	yazar mıymış?		он (а)	пишет?
biz	yazar mıymışız?		мы	пишем?
siz	yazar mıymışsınız?		вы	пишете?
onlar	yazarlar mıymış?		они	пишут?

Fiilin kökü ister tek isterse çok heceli olsun, ünlü harfle biterse bu durumda kalıp şöyledir:

fiil+r → mI ymIş+kişi?

dinlemek	dinle-	слушать		
ben	dinler miymişim?	(оказывается, значит)	я	слушаю?
sen	dinler miymişsin?		ты	слушаешь?
o	dinler miymiş?		он (а)	слушает?
biz	dinler miymişiz?		мы	слушаем?
siz	dinler miymişsiniz?		вы	слушаете?
onlar	dinlerler miymiş?		они	слушают?

Diğer İstisna Fiiller

git-
et-
seyret-
tat-
} t → d

ye-
de-
} e → i

C. OLUMSUZ (-)

Geniş Zaman Olumsuz+Belirli Geçmiş Zaman+Kişi

fiil+mazmış+kişi

mezmiş

Geniş Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben ım/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

yazmak	yaz-	писать			
ben	yazmazmışım	(оказывается, значит)	я	не	пишу
sen	yazmazmışsın		ты	не	пишешь
o	yazmazmış		он (а)	не	пишет
biz	yazmazmışız		мы	не	пишем
siz	yazmazmışsınız		вы	не	пишете
onlar	yazmazlarmış		они	не	пишут

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Geniş Zaman Olumsuz+Belirli Geçmiş Zaman+Kişi

fiil+maz→mıymış+kişi?

mez→miymiş+kişi?

onlar fiil+mazlar mıymış?

mezler miymiş?

Geniş Zamanın Rivâyetinin Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben ım/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmaz mıymışım?	(оказывается, значит)	я	не пишу?
sen	yazmaz mıymışsın?		ты	не пишешь?
o	yazmaz mıymış?		он (а)	не пишет?
biz	yazmaz mıymışız?		мы	не пишем?
siz	yazmaz mıymışsınız?		вы	не пишете?
onlar	yazmazlar mıymışlar?	они		не пишут?

Geniş Zamanın Rivâyetinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişteki alışkanlıklar başkasından duyulup yine bir başkasına anlatılmak için kullanılır.

A: Ablamın söylediğine göre ben bebekken çok ağlarmışım.

2. Şart cümlesinde gelecek zaman anlamında başkasından duyulup yine bir başkasına anlatılmak için kullanılır.

A: Kadir'in söylediğine göre onunla evlenseymiş hiç mutlu olmazmış.

3. Geçmişte yapılan ya da alışkanlık hâline getirilen bir olay unutulduğu zaman ya da öğrenilmek istendiği zaman başkasına sorularak hatırlanmak istendiği durumlarda kullanılır.

A: Anneciğim ben küçükken şişman mıymışım? Çok yemek yer miymişim?

B: Hayır, evladım. Sen çok yemek yemezdin.

4. Alay etme, dalga geçme, iğneleyici ifade bulunma durumunda kullanılır.

A: Sen bizim evin yolunu da mı bilirmişsin?

Türkçedeki Geniş Zamanın Rivâyeti, Rusçada geçmiş zaman cümlesinin başına “видимо, говорят, кажется” kelimelerinin ve “вообще” kelimesinin getirilmesiyle ifade edilebilmektedir.

Кажется ты вообще отлично пишешь (Копанов, 1956:251).

Gelecek Zamanın Rivâyeti (Неопределенный Имперфект в Будущем-Категорическом Времени)

A. OLUMLU (+)

Gelecek Zaman Olumlu+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu
fiil+acakmış+kişi
ecekmiş
onlar fiil+acaklarmış/eceklermiş

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acak

e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben im/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

İstisna Fiiller:

git- }
et- } t → d
seyret- }
tat-

ye- }
de- } e → i

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazacakmışım	(оказывается, значит)	я	напишу
sen	yazacakmışsın		ты	напишешь
o	yazacakmış		он (а)	напишет
biz	yazacakmışız		мы	напишем
siz	yazacakmışsınız		вы	напишете
onlar	yazacaklarmış		они	напишут

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumlu şeklinde fiil kökünde son harf ünlü ise Gelecek Zaman ekleriyle fiil kökü arasına koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir.

B. OLUMLU SORU (+?)

Gelecek Zaman Olumlu+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu Soru (+?)

fiil+acak→mı (y) mış+kişi?

ecek→mi (y) mış+kişi?

onlar acaklar→mıymış?

eckle→miymiş?

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acak

e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben im/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

İstisna Fiiller:

git- }
et- }
seyret- } t → d
tat-

ye- }
de- } e → i

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazacak mıymışım?	(оказывается, значит)	я	напишу?
sen	yazacak mıymışsın?		ты	напишешь?
o	yazacak mıymış?		он (а)	напишет?
biz	yazacak mıymışız?		мы	напишем?
siz	yazacak mıymışsınız?		вы	напишете?
onlar	yazacaklar mıymış?		они	напишут?

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde fiil kökünde son harf ünlü ise Gelecek Zaman ekleriyle fiil kökü arasına koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

oynamak	оуна-	играть		
ben	оунаyacak mıymışım?	(оказывается, значит)	я	поиграю?
sen	оунаyacak mıymışsın?		ты	поиграешь?
o	оунаyacak mıymış?		он (а)	поиграет?
biz	оунаyacak mıymışız?		мы	поиграем?
siz	оунаyacak mıymışsınız?		вы	поиграете?
onlar	оунаyacaklar mıymış?		они	поиграют?

C. OLUMSUZ (-)

Gelecek Zaman Olumsuz+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu

fiil+mayacakmış+kişi

meyecekmiş

onlar fiil+mayacaklarmış

meyeceklermiş

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → mayacak

e, i, ö, ü ise →meyecek olur.

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben im/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

yazmak

yaz-

писать

ben yazmayacakmışım

(оказывается, значит)

я не напишу

sen yazmayacakmışsın

ты не напишешь

o yazmayacakmış

он (а) не напишет

biz yazmayacakmışız

мы не напишем

siz yazmayacakmışsınız

вы не напишете

onlar yazmayacaklarmış

они не напишут

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde istisna fiiller bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Gelecek Zaman Olumsuz+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu Soru (-?)

fiil+mayacak→ mı (y) miş+kişi?

meyecek→ mi (y) miş+kişi?

onlar mayacaklar mıymış?

meyecekler miymiş?

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → acak

e, i, ö, ü ise → ecek olur.

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım/im
sen	sın/sin
o	-
biz	ız/iz
siz	sınız/siniz
onlar	lar/ler

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmayacak mıymışım?	(оказывается, значит)	я не напишу?
sen	yazmayacak mıymışsın?		ты не напишешь?
o	yazmayacak mıymış?		он (а) не напишет?
biz	yazmayacak mıymışız?		мы не напишем?
siz	yazmayacak mıymışsınız?		вы не напишете?
onlar	yazmayacaklar mıymış?		они не напишут?

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde istisna fiiller bulunmamaktadır.

Gelecek Zamanın Rivâyetinin Kullanıldığı Yerler

1. Gelecekte yapılacak bir iş başkasından duyulup yine başkasına aktarıldığı durumlarda kullanılır.

A: Fatma'nın söylediğine göre yarın teyzem bize gelecekmiş.

2. Geçmişte planlanan bir olayın gerçekleşmediği başkasından duyulup bir başkasına aktırılmak istendiği durumlarda kullanılır.

A: Kardeşim dün bana telefon edecekmiş, ancak parası bittiği için edememiş.

3. Geçmişte gerçekleşmesine çok az bir süre kalan bir olayın gerçekleşmediğinin başkasından duyulup bir başkasına aktarıldığı durumlarda kullanılır.

A: Çocuk düşecekmiş, yakalayivermiş.

4. Gerçekleşmediğinden dolayı pişman olunan durumlarda gereklilik anlamında kullanılır.

A: Bu dünyaya bu zamanda gelmeyecekmişim.

Türkçedeki Gelecek Zamanın Rivâyeti, Rusçada gelecek zaman cümlesinin başına “видимо, говорят, кажется” kelimelerinin getirilmesiyle ifade edilebilmektedir.

Кажется ты будешь писать (Копанов, 1956:251).

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyeti (Неопределенный Еделенный Имперфект в Прошедшем-Субъективном Времени)

A. OLUMLU (+)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu (+)

fiil+mİşmİş+kişi

onlar fiil+mİşmİşlardı/lerdi

I = ı, i, u, ü

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinde ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı ise → ı

e, i ise → i

o, u ise → u

ö, ü ise → ü olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben I m

sen sI n

o -

biz I z

siz sI nI z

onlar lar, ler

yazmak yaz-

писать

ben yazmışmışım

(говорят, ходят слухи)

я написал

sen yazmışmışsın

ты написал (а)

o yazmışmış

он (а) написал (а)

biz yazmışmışsınız

мы написали

siz yazmışmışsınız

вы написали

onlar yazmışlarmış

они написали

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

B. OLUMLU SORU (+?)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu Soru (+?)

fiil+mİş mİş →mI y+kişi

onlar fiil+ mİş mİşlar mı?

ler mi?

I = ı, i, u, ü

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru ekindeki ı, i, u, ü harfleri fiilin kökünün son ünlü harfine göre değişir. Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı	ise → ı
e, i	ise → i
o, u	ise → u
ö, ü	ise → ü olur.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	I m
sen	sI n
o	-
biz	I z
siz	sI nI z
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmışmıyım?	(говорят, ходят слухи)	я	написал (а)?
sen	yazmışmısın?		ты	написал(а)?
o	yazmışmı?		он (а)	написал(а)?
biz	yazmışmıyız?		мы	написали?
siz	yazmışmısınız?		вы	написали?
onlar	yazmışmırlar mı?		они	написали?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumsuz (-)

	fiil+mamışmış+kişi
	memişmiş
onlar	fiil+mamışmışlar
	memişmişler

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben	I m
sen	sI n
o	-
biz	I z
siz	sI nI z
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmamışım	(говорят, ходят слухи)	я	не написал(а)
sen	yazmamışın		ты	не написал(а)
o	yazmamış		он (а)	не написал(а)
biz	yazmamışız		мы	не написали
siz	yazmamışsınız		вы	не написали
onlar	yazmamışlar		они	не написали

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumsuz Soru (+?)

fiil+mamışım→mı (y) +kişi

memişim→mi (y) +kişi

onlar fiil+mamışlar mı?

memişler mi?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım/im
sen	sın/sin
o	-
biz	ız/iz
siz	sınız/siniz
onlar	lar, ler

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmamış mıyım?	(говорят, ходят слухи)	я не написал (а)?
sen	yazmamış mısın?		ты не написал(а)?
o	yazmamış mı?		он(а) не написал(а)?
biz	yazmamış mıyız?		мы не написали?
siz	yazmamış mısınız?		вы не написали?
onlar	yazmamışlar mı?		они не написали?

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyetinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte olan bir olayın yapıldığı konusunda şüphe bulunduğu durumlarda kullanılır.

A: Hasan dün bize gelmişmiş de ben evde yokmuşmuşum.

2. Gelecek zamanda yapılması planlanan bir olayın gerçekleşmesinde şüphe bulunduğu durumlarda kullanılır.

A: Bu yıl ekonomik göstergeler iyi gidecekmiş de bizim maaşlarımızı arttıracakmışmışlar.

3. Her zaman yapılan bir olayın gerçekleştiğinde şüphe olması durumunda kullanılır.

A: Günde beş kilometre yürürmüşmüş de bugün canı çekmemişmiş.

4. Şu anda gerçekleştiği iddia edilen bir işin gerçekten gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda şüphe bulunan durumlarda kullanılır.

A: Şu anda annesi hastanede yatıyormuşmuş da randevusuna onun için gelememişmiş.

Türkçedeki Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyeti Rusçada cümlenin başına *якобы, как будто* kelimelerinin getirilmesiyle ifade edilebilmektedir.

Якобы он приходил к нам и нас не было дома (Konanov, 1956:251).

Dilek Kipinin Rivâyeti (Неопределенный Имперфект в Желательном Наклонении)

A. OLUMLU (+)

Dilek Kipi Olumlu+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu (+)

fiil+saymış+kişi

seymiş

onlar fiil+salarmış

selermiş

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → sa

e, i, ö, ü ise → se olur.

Dilek Kipinin Rivâyetinde kişi ekleri:

ben ım/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazsaymışım	(оказывается если бы)	я	написал (а)
sen	yazsaymışın		ты	написал (а)
o	yazsaymış		он (а)	написал(а)
biz	yazsaymışız		мы	написали
siz	yazsaymışsınız		вы	написали
onlar	yazsalarmış		они	написали

İstisna fiil bulunmamaktadır.

B. OLUMLU SORU (+?)

Dilek Kipi Olumlu+Soru Eki+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu(+?)

fiil+sa→mıymış+kişi?

se→miymiş

onlar fiil+salar mıymış?

seler miymiş?

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → sa

e, i, ö, ü ise → se olur.

Dilek Kipinde Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım/im
sen	sın/sin
o	-
biz	ız/iz
siz	sınız/siniz
onlar	lar/ler

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazsa mıymışım?	(лучше если бы)	я	написал (а)?
sen	yazsa mıymışsın?		ты	написал (а)?
o	yazsa mıymış?		он (а)	написал(а)?
biz	yazsa mıymışız?		мы	написали?
siz	yazsa mıymışsınız?		вы	написали?
onlar	yazsalar mıymış?		они	написали?

Dilek Kipinde Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

C. OLUMSUZ (-)

Dilek Kipi Olumsuz+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu (+)

fiil+masaymış+kişi

meseymiş

onlar fiil+masalarmış

meselermiş

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → sa

e, i, ö, ü ise → se olur.

Dilek Kipinin Rivâyetinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben im/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmasaymışım	(лучше если бы)	я	не написал (а)
sen	yazmasaymışsın		ты	не написал (а)
o	yazmasaymış		он (а)	не написал (а)
biz	yazmasaymışız		мы	не написали
siz	yazmasaymışsınız		вы	не написали
onlar	yazmasalarmış		они	не написали

Dilek Kipinin Rivâyetinin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Dilek Kipi Olumsuz+Soru Eki+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu(+?)

fiil+masa→mıymış+kişi?

mese→miymiş

onlar fiil+masalar mıymış?

meseler miymiş?

Fiil kökündeki son ünlü harf

a, ı, o, u ise → sa

e, i, ö, ü ise → se olur.

Dilek Kipinin Rivâyetinin Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım/im
sen	sın/sin
o	-
biz	ız/iz
siz	sınız/siniz
onlar	lar/ler

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmasa mıymışım?	(лучше если бы)	я	не написал (а)?
sen	yazmasa mıymışsın?		ты	не написал (а)?
o	yazmasa mıymış?		он (а)	не написал (а)?
biz	yazmasa mıymışız?		мы	не написали?
siz	yazmasa mıymışsınız?		вы	не написали?
onlar	yazmasalar mıymış?		они	не написали?

Dilek Kipinin Rivâyetinin Olumsuz Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

Dilek Kipinin Rivâyetinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte yapılmayan bir işten dolayı pişmanlık duyulduğu durumlarda kullanılır.

A: Keşke seninle daha önce evlenseymişim.

A: Keşke buraya hiç gelmeseymişiz.

2. Yapılan bir işin doğru olup olmadığını teyit etmek için başkasına sorulduğu durumlarda kullanılır.

A: Sence ben de o partiye gitse miymişim?

Türkçedeki Dilek Kipinin Rivâyeti Rusçada *говорят хорошо было бы если* ifadesinden sonra geçmiş zamanın kullanımıyla ifade edilebilmektedir.

Говорят хорошо было бы если ты пошел туда (Конанов, 1956:251)..

Şart Kipinin Rivâyeti (Неопределенный Имперфект - Условное Время, Условное Прошедшее Субъективное Время)

İki şekilde yapılmaktadır. Birincisi Dilek Kipinin Rivâyetinde olduğu gibidir. İkincisi ise şöyledir:

A. OLUMLU (+)

BELİRSİZ GEÇMİŞ ZAMAN OLUMLU+ŞART KİPİ EKİ+KİŞİ EKİ→İKİNCİ CÜMLE

fiil+mıŝsa+kişi

miŝse

onlar fiil+mıŝlarsa

miŝlerse

Şart Kipinin Rivâyetinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar/ler

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Şart Kipinin Hikâyesinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak yaz- писать

ben	yazmıŝsam	(оказываеtся, значит если)	я	написал
sen	yazmıŝsan		ты	написал (а)
o	yazmıŝsa		он (а)	написал (а)
biz	yazmıŝsak		мы	написали
siz	yazmıŝsanız		вы	написали
onlar	yazmıŝlarsa		они	написали

B. OLUMLU SORU (+?)

Türkçede Şart Kipinin Rivâyetinin Olumlu Soru şekli kullanılmaz.

C. OLUMSUZ (-)

BELİRLİ GEÇMİŞ ZAMAN OLUMSUZ+ŞART KİPİ EKİ+KİŞİ EKİ→İKİNCİ CÜMLE

fiil+ mamışsa+kişi

memişse

onlar fiil+mamışlarsa

memişlerse

Şart Kipinin Rivâyetinin Olumsuz şeklinde kişi ekleri:

ben m

sen n

o -

biz k

siz nız/niz

onlar lar/ler

A=a, e

Belirli Geçmiş Zaman Eki

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

Şart Kipinin Rivâyetinin Olumsuz şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmamışsam	(оказывается, значит если)	я	не написал
sen	yazmamışsan		ты	не написал(а)
o	yazmamışsa		он(а)	не написал(а)
biz	yazmamışsak		мы	не написали
siz	yazmamışsanız		вы	не написали
onlar	yazmamışlarsa		они	не написали

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Türkçede Şart Kipinin Rivâyetinin Olumsuz Soru şekli kullanılmaz.

Şart Kipinin Rivâyetinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte gerçekleşen ya da gerçekleşmeyen bir olayın sonradan fark edilmesi durumunda kullanılır.

A: Sabah erken kalksaymışım arabayı kaçırmazmışım.

2. Geçmişte gerçekleşen ya da gerçekleşmeyen bir olayın birisinden duyulup başkasına aktarılması durumunda kullanılır.

A: Annemin söylediğine göre dünkü yağmurda dışarıya çıkarken paltomu giymiş olsaymışım hasta olmazmışım.

3. Pişmanlık duyulan bir olayın başkasından duyulup bir başkasına aktarılması durumunda kullanılır.

A: Ebru benimle evlenmeseymiş şimdi çok daha mutlu olurmuş.

4. Bir olayın geçmişte yapılm yapılmadığı öğrenilmek istendiği durumda kullanılır.

A: Babacığım, annemi çağırayım mı?

B: Mutfağa bir bak bakalım, yemeğini yemeyi bitirmişse çağır, bitirmemişse acele etme.

5. Geçmişte gerçekleşen ya da gerçekleşmeyen bir olayın tahmin edilmesi durumunda kullanılır.

A: Kızımız Antalya'ya ulaşmış mıdır?

B: Eğer uçağı kaçırmamışsa çoktan ulaşmıştır.

Türkçedeki Şart Kipinin Rivâyeti Rusçada *говорят если бы* ifadesinin sonuna geçmiş zaman yapısının getirilmesiyle ifade edilebilmektedir.

Говорят если бы ты занимался ещё больше, прошел бы на в этом экзамене (Копанов, 1956:251).

Gereklilik Kipinin Rivâyeti (Неопределенный Имперфект в Долженствовательном Наклонении)

Türkçede “gerekli olma durumu” değişik fiiller ve “malı, meli” ekiyle yapılır:

a. –malı, -meli ekiyle *gerekli olma durumunu oluşturmak*.

A. OLUMLU (+)

Gereklilik Eki Olumlu Şekli+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+malıydı/meliydi+kişi

onlar fiil+malıları

melilerdi

Gereklilik Kipinin Rivâyetinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben ım/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

Gereklilik Kipinin Rivâyetinin Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmalıymışım	(оказывается, значит должен)	я	писать
sen	yazmalıymışsın		ты	писать
o	yazmalıymış		он (а)	писать
biz	yazmalıymışız	(оказывается, значит должны)	мы	писать
siz	yazmalıymışsınız		вы	писать
onlar	yazmalıymışlar (larmış)		они	писать

B. OLUMLU SORU (+?)

Gereklilik Eki Olumlu Şekli→Soru Eki+y+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+malı/meli → mıymış/miymiş+kişi

onlar lar mıymış?

ler miymiş?

Gereklilik Kipinin Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde kişi ekleri:

ben ım/im

sen sın/sin

o -

biz ız/iz

siz sınız/siniz

onlar lar/ler

Gereklilik Kipinin Rivâyetinin Olumlu Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmalı mıymışım?	(оказывается, значит должен)	я	писать?
sen	yazmalı mıymışsın?		ты	писать?
o	yazmalı mıymış?		он (а)	писать?
biz	yazmalı mıymışız?	(оказывается, значит должны)	мы	писать?
siz	yazmalı mıymışsınız?		вы	писать?
onlar	yazmalılar mıymış?		они	писать?

C. OLUMSUZ (-)

Gereklilik Eki Olumsuz Şekli+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+mamalıymış/memeliymiş+kişi

onlar	fiil+mamalılarıymış
	memelileriymiş

Gereklilik Kipinin Rivâyetinin Olumlu şeklinde kişi ekleri:

ben	ım/im
sen	sın/sin
o	-
biz	ız/iz
siz	sınız/siniz
onlar	lar/ler

Gereklilik Kipinin Rivâyetini Olumlu şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazmamalıymışım	(оказывается, значит не должен)	я	писать
sen	yazmamalıymışsın		ты	писать
o	yazmamalıymış		он (а)	писать
biz	yazmamalıymışız	(оказывается, значит не должны)	мы	писать
siz	yazmamalıymışsınız		вы	писать
onlar	yazmamalıymışlar (larıymış)		они	писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

Gereklilik Eki Olumsuz Şekli→Soru Eki+y+Belirli Geçmiş Zaman Olumlu+Kişi

fiil+mamalı/memeli → mıymış/miymiş+kişi?

onlar	mamalıları mıymış?
	memelileri miymiş?

Gereklilik Kipinin Rivâyetinin Olumsuz Soru şeklinde kişi ekleri:

ben	ım/im
sen	sın/sin
o	-
biz	ız/iz
siz	sınız/siniz
onlar	lar/ler

Gereklilik Kipinin Rivâyetinin Olumsuz Soru şeklinde istisna fiil bulunmamaktadır.

yazmak	yaz-	писать	
ben	yazmamalı mıymışım?	(оказывается, значит не должен)	я писать?
sen	yazmamalı mıymışsın?		ты писать?
o	yazmamalı mıymış?		он(а) писать?
biz	yazmamalı mıymışız?	(оказывается, значит не должны)	мы писать?
siz	yazmamalı mıymışsınız?		вы писать?
onlar	yazmamalılar mıymış?		они писать?

b. Fiillerle gerekli olma durumunu oluşturmak.

Şu fillerde ve isimlerde gereklilik anlamı vardır:

gerek-, gerek ol-, gerek, lâzım ol-, lâzım, icap et-, gerektir- icap ettir-, mecburiyetinde, mecburiyetinde kal-, mecburiyetinde ol-, mecbur, mecbur kal-, mecbur ol-, mecbur et-, mecburiyetinde bırak-, zorunda, zorunda kal-, zorunda ol-, zorunda bırak-, zorla-

Şimdi hemen çıkmam gerekiyormuş/gerekmiş, ama çıkamadık.

Şimdi hemen çıkmam lâzımmış.

Şimdi hemen çıkmam icap ediyormuş.

Şimdi hemen çıkmak zorundaymış.

Şimdi beni çıkmaya mecbur ediyormuş.

Şimdi beni çıkmak zorunda bırakıyormuş.

c. Ayrıca ettirgenlik eklerinde de bazen birisine bir şeyi zorla yaptırmak anlamı vardır.

Ayşe şimdi çıkmak istemiyormuş, ancak annesi kendisini (zorla) çıkarıyormuş.

Gereklilik Kipinin (Fiilin) Rivâyetinin Kullanıldığı Yerler

1. Geçmişte yapılması gereken bir işin başkasından duyulup bir başkasına aktarılmasında kullanılır.

A: Aşçı dün erken gelmeliymiş, gelmemiş.

2. Geçmişte yapılan ya da yapılmayan bir işten dolayı pişmanlık duyulması durumunda kullanılır.

A: Dünyaya biraz daha geç gelmeliymişiz.

3. Şu anda yapılması gereken bir işin başkasına aktarılması durumunda kullanılır.

A: Hemen şimdi doktora gitmeliymişsin.

4. Her zaman yapılması gereken bir işin başkasına aktarılması durumunda kullanılır.

A: Günde bir bardak bu bitki çayından içmeniz gerekirmiş.

A: Aylin, sor bakalım gazeteyi her gün okumam lazım mıymış?

B: Evet, sordum. Her gün okumalıymışsın.

5. Gelecekte yapılması gereken bir işin başkasına aktarılması durumunda kullanılır.

A: Yarın erkenden yola çıkmalıymışım.

6. Bir işin yapılıp yapılmamasının gerekli olduğunun öğrenilmesi istendiği durumda kullanılır.

A: Yavrum, babana bir sor bakalım. Tarlaya bizim de gelmemiz icap ediyor muymuş?

Türkçedeki Gereklilik Kipinin Rivâyeti Rusçada *говорят что должен быть* ifadesinin sonuna ikinci fiilin mastar hâlinin getirilmesiyle ifade edilebilmektedir.

Говорят что ты должен был пройти бы в этом экзамене (Конанов, 1956:251).

Yeterlilik Kipinin Rivâyeti (Неопределенный Имперфект в Глаголе «Мочь») (в Аспекте Возможности)

A. OLUMLU (+)

fiil+abil+Zaman Eklerinin Olumlu Şekli+Belirsiz Geçmiş Zaman+Kişi Ekleri

ebil

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

İstisna Fiiller:

git-	}	t → d
et-		
seyret-		
tat-		

ye- }
de- } e → i

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

yazmak	yaz-	писать		
ben	yazabiliyormuşum	(оказывается, значит могу)	я	писать
	yazabilmişim	(оказывается, значит смог)	я	написать
	yazabilirmişim	(оказывается, значит могу)	я	писать
	yazabilecekmişim	(оказывается, значит смогу)	я	написать
	yazabilirseymişim	(оказывается, значит если мог)	я	написать
	yazabilseymişim	(оказывается, значит мог)	я	написать
	yazabilecekmişim	(оказывается, значит смогу)	я	написать
	yazabiliyorsaymışım	(оказывается, значит если смогу)	я	написать
	yazabilmekteymişim	(оказывается, значит могу)	я	писать
	yazabilmekteseymişim	(оказывается, значит если могу)	я	писать
sen	yazabiliyormuşsun	(оказывается, значит можешь)	ты	писать
	yazabilmişsin	(оказывается, значит смог)	ты	написать
	yazabilirmişsin	(оказывается, значит можешь)	ты	писать
	yazabilecekmişmişsin	(говорят, значит сможешь)	ты	написать
	yazabilirseymişsin	(оказывается, значит если мог)	ты	написать
	yazabilseymişsin	(оказывается, если мог)	ты	написать
	yazabilecekmişsin	(оказывается, значит сможешь)	ты	написать
	yazabiliyorsaymışsin	(оказывается, если сможешь)	ты	написать
	yazabilmekteymişsin	(оказывается, значит можешь)	ты	писать
	yazabilmekteseymişsin	(оказывается, если можешь)	ты	писать
o	yazabiliyormuş	(оказывается, значит может)	он (а)	писать
	yazabilmiş	(оказывается, значит смог(ла))	он (а)	написать
	yazabilirmiş	(оказывается, значит может)	он (а)	писать
	yazabilecekmiş	(оказывается, значит сможет)	он (а)	написать
	yazabilirseymiş	(значит если мог(ла))	он (а)	написать
	yazabilseymiş	(значит если мог(ла))	он (а)	написать
	yazabilecekmiş	(оказывается, значит сможет)	он (а)	написать
	yazabiliyorsaymış	(оказывается, если сможет)	он (а)	написать

	yazabilmekteymiş	(оказывается, значит может)	он (а)	писать
	yazabilmekteseymiş	(оказывается,если может)	он (а)	писать
biz	yazabiliyormuşuz	(оказывается, значит можем)	мы	писать
	yazabilmişiz	(оказывается, значит смогли)	мы	написать
	yazabilirmişiz	(оказывается, значит можем)	мы	писать
	yazabilecekmüşiz	(говорят, значит сможем)	мы	писать
	yazabilirseymişiz	(оказывается, значит если могли)	мы	писать
	yazabilseymişiz	(оказывается, значит если могли)	мы	написать
	yazabilecekmüşiz	(оказывается, значит сможем)	мы	написать
	yazabiliyorsaymışiz	(оказывается, если сможем)	мы	написать
	yazabilmekteymişiz	(оказывается, значит можем)	мы	писать
	yazabilmekteseymişiz	(оказывается,если можем)	мы	писать
siz	yazabiliyormuşsunuz	(оказывается, значит можете)	вы	писать
	yazabilmişsiniz	(оказывается, значит смогли)	вы	написать
	yazabilirmişsiniz	(оказывается, значит можете)	вы	писать
	yazabilecekmüşsiniz	(говорят, значит сможете)	вы	писать
	yazabilirseymişsiniz	(оказывается, значит если могли)	вы	писать
	yazabilseymişsiniz	(оказывается, значит если могли)	вы	написать
	yazabilecekmüşsiniz	(оказывается, значит сможете)	вы	написать
	yazabiliyorsaymışsiniz	(оказывается, если сможете)	вы	написать
		yazabilmekteymişsiniz	(оказывается, значит можете)	вы
	yazabilmekteseymişsiniz	(оказывается,если можете)	вы	писать
onlar	yazabiliyorlarmış	(оказывается, значит могут)	они	писать
	yazabilmişler	(оказывается, значит смогли)	они	написать
	yazabilirlermiş	(оказывается, значит могут)	они	писать
	yazabileceklermiş	(говорят, значит смогут)	они	писать
	yazabilirselermiş	(оказывается, значит если могли)	они	писать
	yazabilselermiş	(оказывается, значит если могли)	они	написать
	yazabiliyorsalarmış	(оказывается, если смогут)	они	написать
	yazabilmektelermiş	(оказывается, значит могут)	они	писать
		yazabilmekteselermiş	(оказывается,если могут)	они

B. OLUMLU SORU (+?)

fiil+abil+Zaman Eklerinin Olumlu Sor Şekli+Belirsiz Geçmiş Zaman Olumlu Şekli+Kişi Ekleri

-ebil

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

İstisna Fiiller:

git-
et-
seyret- } t → d
tat-

ye-
de- } e → i

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir.

	yazmak ¹⁸²	yaz-	писать	
ben	yazabiliyor muyum?		(оказывается, значит могу) я	писать?
	yazabildi miymişim?		(оказывается, значит смог) я	написать?
	yazabilir miymişim?		(оказывается, значит могу) я	писать?
	yazabilecek miymişim?		(оказывается, значит смогу)я	написать?

Şart Kipinde soru kullanılmaz.

sen	yazabiliyor muyumsun?		(оказывается, значит можешь)ты	писать?
	yazabildi miymişsin?		(оказывается, значит смог) ты	написать?
	yazabilir miymişsin?		(оказывается, значит можешь)ты	писать?
	yazabilecek miymişsin?		(оказывается, значит сможешь)ты	написать?

Şart Kipinde soru kullanılmaz.

o	yazabiliyor muyum?	(оказывается, значит может)	он (а)	писать?
	yazabildi miymiş?	(оказывается, значит смог(ла))	он (а)	написать?

¹⁸² Örnek olumlu şeklindeki sıraya göre yazılmıştır. Bu nedenle bazı tekrar ifadeler bulunmaktadır.

yazabilir miymiş? (оказывается, значит может) он (а) писать?
 yazabilecek miymiş? (оказывается, значит сможет) он (а) написать?
 Şart Kipinde soru kullanılmaz.

biz yazabiliyor muyuz? (оказывается, значит можем) мы писать?
 yazabildi miymişiz? (оказывается, значит смогли) мы написать?
 yazabilir miymişiz? (оказывается, значит можем) мы писать?
 yazabilecek miymişiz? (оказывается, значит сможем) мы написать?
 Şart Kipinde soru kullanılmaz.

siz yazabiliyor muyusunuz? (оказывается, значит можете)вы писать?
 yazabildi miymişsiniz? (оказывается, значит смогли)вы написать?
 yazabilir miymişsiniz? (оказывается, значит можете)вы писать?
 yazabilecek miymişsiniz? (оказывается, значит сможете)вы написать?
 Şart Kipinde soru kullanılmaz.

onlar yazabiliyorlar mıymiş? (оказывается, значит могут) они писать?
 yazabilmişler mi? (оказывается, значит смогли) они написать?
 yazabilirler miymiş? (оказывается, значит могут) они писать?
 yazabilecekler miymiş?(оказывается, значит смогут) они написать?
 Şart Kipinde soru kullanılmaz.

C. OLUMSUZ (-)

fiil+al+Zaman Eklerinin Olumsuz Şekli+Belirsiz Geçmiş Zaman+Kişi Ekleri

e

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise a

e, i, ö, ü ise e olur.

İstisna Fiiller:

git-
 et-
 seyret-
 tat-
 } t → d

ye- }

de- } e → i

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

	yazmak	yaz-	писать		
ben	yazamıyormuşum(оказывается, значит могу)			я	писать
	yazamamışım(оказывается, значит не смог)			я	написать
	yazamazmışım(оказывается, значит не могу)			я	писать
	yazamayacakmışım(оказывается, значит не смогу)			я	написать
	yazamazsaymışım(оказывается, значит если не мог)			я	написать
	yazamasaymışım(оказывается, значит не мог)			я	написать
	yazamıyorsaymışım(оказывается, значит если не смогу)			я	написать
	yazamamaktaymışım(оказывается, значит не могу)			я	писать
	yazamamaktasaymışım(оказывается, значит если не могу)			я	писать
sen	yazamıyormuşsun(оказывается, значит не можешь)			ты	писать
	yazamamışın(оказывается, значит не смог(ла))			ты	написать
	yazamazmışın(оказывается, значит не можешь)			ты	писать
	yazamayacakmışın(говорят, значит не сможешь)			ты	написать
	yazamazsaymışın(оказывается, значит если не мог(ла))			ты	написать
	yazamasaymışın(оказывается, если не мог(ла))			ты	написать
	yazamıyorsaymışın (оказывается, если не сможешь)			ты	написать
	yazamamaktaymışın(оказывается, значит не можешь)			ты	писать
	yazamamaktasaymışın(оказывается,если не можешь)			ты	писать
o	yazamıyormuş(оказывается, значит не может)			он (а)	писать
	yazamamış(оказывается, значит не смог(ла))			он (а)	написать
	yazamazmış(оказывается, значит не может)			он (а)	писать
	yazamayacakmış(оказывается, значит не сможет)			он (а)	написать
	yazamazsaymış(значит если не мог(ла))			он (а)	написать
	yazamasaymış(значит если не мог(ла))			он (а)	написать
	yazamıyorsaymış(оказывается, если не сможет)			он (а)	написать
	yazamamaktaymış(оказывается, значит не может)			он (а)	писать
	yazamamaktasaymış(оказывается,если не может)			он (а)	писать

biz	yazamıyormuşuz(оказывается, значит не можем)	мы	писать
	yazamamışız(оказывается, значит не смогли)	мы	написать
	yazamazmışız(оказывается, значит не можем)	мы	писать
	yazamayacakmışız(говорят, значит не сможем)	мы	писать
	yazamazsaıymışız(оказывается, значит если не могли)	мы	писать
	yazamasayımışız(оказывается, значит не сможем)	мы	написать
	yazamıyorsaıymışız(оказывается, если не сможем)	мы	написать
	yazamamaktaıymışız(оказывается, значит не можем)	мы	писать
siz	yazamıyormuşsunuz(оказывается, значит не можете)	вы	писать
	yazamamışsınız(оказывается, значит не смогли)	вы	написать
	yazamazmışsınız(оказывается, значит не можете)	вы	писать
	yazamayacakmışsınız(говорят, значит не сможете)	вы	писать
	yazamazsaıymışsınız(оказывается, значит если не могли)	вы	писать
	yazamasayımışsınız(оказывается, значит если не могли)	вы	написать
	yazamıyorsaıymışsınız(оказывается, если не сможете)	вы	написать
	yazamamaktaıymışsınız(оказывается, значит не можете)	вы	писать
onlar	yazamıyorlarmış(оказывается, значит не могут)	они	писать
	yazamamışlar(оказывается, значит не смогли)	они	написать
	yazamazlarmış(оказывается, значит не могут)	они	писать
	yazamayacaklarmış(говорят, значит не смогут)	они	писать
	yazamazsalarımış(оказывается, значит если не могли)	они	писать
	yazamıyorsaıymış(оказывается, если не смогут)	они	написать
	yazamamaktalarmış(оказывается, значит не могут)	они	писать
	yazamamaktasalarımış(оказывается, если не могут)	они	писать

D. OLUMSUZ SORU (-?)

fiil+a+Zaman Eklerinin Olumsuz Soru şekli+Belirsiz Geçmiş Zaman+Kişi Ekleri
e

Fiil kökünün son ünlü harfi

a, ı, o, u ise → a

e, i, ö, ü ise → e olur.

İstisna Fiiller:

git-
et-
seyret- } t → d
tat-

ye-
de- } e → i

Fiil kökünde son harf ünlü ise araya koruyucu “y” ünsüz harfi getirilir

	yazmak	yaz-	писать	
ben	yazamıyor	muymuşum?	(оказывается, значит не могу)	я писать?
	yazamamış	miyim?	(оказывается, значит не смог)	я написать?
	yazamaz	miymişim?	(оказывается, значит не могу)	я писать?
	yazamayacak	miymişim?	(оказывается, значит не смогу)	я написать?
	yazamamakta	miymişim?	(оказывается, значит не могу)	я писать
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.			
sen	yazamıyor	muymuşsun?	(оказывается, значит не можешь)	ты писать?
	yazamamış	mısın?	(оказывается, значит не смог)	ты написать?
	yazamaz	miymişsin?	(оказывается, значит не можешь)	ты писать?
	yazamayacak	miymişsin?	(оказывается, значит не сможешь)	ты написать?
	yazamamakta	miymişsin?	(оказывается, значит не можешь)	ты писать
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.			
o	yazamıyor	muymuş?	(оказывается, значит не может)	он (а) писать?
	yazamamış	mi?	(оказывается, значит не смог(ла))	он (а) написать?
	yazamaz	miymiş?	(оказывается, значит не может)	он (а) писать?
	yazamayacak	miymiş?	(оказывается, значит не сможет)	он (а) написать?
	yazamamakta	miymiş?	(оказывается, значит не может)	он (а) писать
	Şart Kipinde soru kullanılmaz.			
biz	yazamıyor	muymuşuz?	(оказывается, значит можем)	мы писать?
	yazamamış	miyiz?	(оказывается, значит смогли)	мы написать?

yazamaz mıymış? (оказывается, значит можем) мы писать?
 yazamayacak mıymışız? (оказывается, значит не сможем)мы написать?
 yazamamakta mıymışız? (оказывается, значит не можем) мы писать?
 Şart Kipinde soru kullanılmaz.

siz yazamıyor muymuşsunuz? (оказывается, значит не можете) вы писать?
 yazamamış mısınız? (оказывается, значит не смогли) вы написать?
 yazamaz mıymışsınız? (оказывается, значит не можете) вы писать?
 yazamayacak mıymışsınız?(оказывается,значит не сможете)вы написать?
 yazamamakta mıymışsınız?(оказывается, значит не можете)вы писать?
 Şart Kipinde soru kullanılmaz.

onlar yazamıyorlar mıymış? (оказывается, значит не могут) они писать?
 yazamamışlar mı? (оказывается, значит не смогли) они написать?
 yazamazlar mıymış? (оказывается, значит не могут) они писать?
 yazamayacaklar mıymış? (оказывается, значит не смогут) они написать?
 yazamamaktalar mıymış? (оказывается, значит не могут) они писать?
 Şart Kipinde soru kullanılmaz.

Türkçedeki Yeterlilik Kipinin Rivâyeti Rusçada *говорять что* ifadesinin sonuna *мочь* fiilin geçmiş zaman çekimi ile ifade edilebilmektedir.

Говорять что ты смог бы пройти бы в этом экзамене (Копанов, 1956:251).

2.1.7.2.2.2. Türkçe ve Rusçadaki Yarım¹⁸³ Ekleri Словообразовательные Суффиксы в Турецком и Русском Языках)

2.1.7.2.2.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler (Суффиксы Существительных Отыменные)

Türkçede

-a (-e)	: ilke, komuta
-ar (-er, -şar, -şer)	: üçer, dörder
-ay (-ey)	: aday, yüzey, içbükey
-ca (-ce, -ça, -çe)	: erkekçe, yaşça, delice
-cak (-cek)	: ılıcak, yumurcak, evcek
-cağız (-ceğiz)	: yavrucağız, adamcağız

¹⁸³ Hem Türkçede hem de Rusçada günümüzde en çok kullanılan eklere yer verilmiş olup tarihi ekler üzerinde durulmamıştır. Sözelimi güv-en-mek kelimesindeki “-en” eki fiilden isim yaparken güv- fiiliyle kaynaşarak kelimenin kökü durumuna gelmiştir (Korkmaz, 2009:112).

-cı (-ci,-cu,-cü,-çı,-çi,-çu,-çü; -ıncı, -inci, -uncu, -üncü)	: boyacı, saatçi, eskici, ikinci, beşinci
-cık (-cik,-cuk,-cük,-çık, -çik,-çuk,-çük)	: yavrucuk, kuşçuk, kediciik
-cıl (-cil,-cul,-cül,-çıl,-çil,-çul)	: evcil, otçul, bencil
-da (-de, -de, -ta, -te)	: yüzde, gözde, sözde
-dan (-den, -tan, -ten)	: içten, candan, neden
-daş (-deş, -taş, -teş)	: arkadaş, yurттаş, sırdaş
-gan (-gen, -kan, -ken)	: yelken, başkan
-gıç (-gıç, -guç, - güç, -kıç, -kiç, -kuç, -küç)	: dalgıç, yargıç
-gil ¹⁸⁴	: dayımgil, amcamgil
-ıcı (-ici, -ucu, -ücü)	: bakıcı, satıcı, görücü
-k (-ık, -ik, -uk, -ük), -ak(-ek)	: solak, yıkık, yırtık, ortak
-ki (-k1,-ku,-kü)	: sabahki, dünkü, seninki
-lak (-lek)	: kışlak, otlak
-lam (-lem, -lum)	: özlem, gözlem, toplum
-lama (-leme)	: toplama, ortalama, yalanlama
-layın (-leyin)	: sabahleyin, akşamleyin
-lı (-li,-lu,-lü)	: akıllı, başarılı, Türkiyeli
-lık (-lik,-luk,-lük)	: çalılık, tuzluk, akıllılık, dostluk
-man (-men)	: karaman, göçmen, kölemen
-msı (-msi,-msu,-msü)	: morumsu, bitkimsi, sarımsı
-msar (-mser)	: iyimser, kötümser, karamsar
-mtırak (-mtirek, -ımtırak, -ımtirek)	: beyazımtırak, morumtırak
-n (-ın, -in, -un, -ün)	: yangın, sürgün
-ncı (-nci,-ncu,-ncü)	: birinci, ellinci, beşinci
-sal (-sel)	: duygusal, kişisel, toplumsal
-sı (-si,-su,-sü)	: kadınsı, çocuksu, çamursu
-sız (-siz,-suz,-süz)	: akılsız, bağımsız, tuzsuz
-t (-ıt, -it, -ut, -üt, -et, -at)	: boyut, yaşıt, özet, gölet
-z (-ız, -iz, -uz, -üz)	: ikiz, üçüz (Koç, 1996:111-122; Ergin, 2008:205-249; Korkmaz, 2009:109-122, 340-344; Akbayır, 2007:43).

¹⁸⁴ Ünlü uyumuna uymaz. Akrabalardaki topluluk adı yapar. Yöresel kullanımlar yaygındır. Türkçede ise bu ekin yerine -lar, -ler eki kullanılır.
dayımgil=dayımlar

Rusçada

Rusçada isimden isim yapan sonekler ve önekler vardır. Sonekler ve önekler bazen birlikte de kullanılabilirler.

Sonekler (Суффиксы)

-ав-	: величавый
-айш-	: ярчайший
-ак (-як)	: рыбак, бедняк
-альн-	: горизонтальный
-ан	: великан
-анн-	: окованный
-анск- (-янск-)	: африканский
-ант	: курсант
-арн- (-ярн-)	: легендарный
-арь	: дикарь
-аст- (-яст-)	: горластый
-ат-	: волосатый
-ач	: силач
-ач-	: кошачий
-ашка	: дурашка
-вод (-вод-)	: садовод, цветоводство
-граф	: фотограф
-графия	: библиография
-е-	: железобетон, нежен
-е	: смелее, ярче
-ебн-	: волшебный
-ев-	: боевой, Николаев
-ее	: светлее
-ен- (-ён-)	: моченый, учёный
-ен	: длинен
-енка	: дяденька
-енн-	: тяжеленный
-ёнок	: котёнок
-енск-	: рождественский

-еньк-	: слабенький
-есн-	: чудесный
-еч-	: старушечий
-ёхоньк-	: темнёхонько
-ец	: глупец, ленивец
-ечко	: местечко
-ейш- (-айш-)	: простейший, тишайший
-ианск- (-ьянск-)	: итальянский
-ив-	: ленивый
-ивн-	: объективный
-изм	: идеализм
-изна	: белизна
-ий	: рыбий жир
-ийск-	: олимпийский
-ик	: историк, сапожник
-ин	: татарин, господин, папин
-ина	: жадина, ширина, папина
-инс-	: алмаатинский
-ист	: велосипедист
-ист-	: скалистый
-истск-	: марксистский
-ит-	: сердитый
-ица	: безработица, умница
-ич	: москвич, Петрович
-ическ-	: археологический
-ичка	: водичка
-ичн-	: годичный, академичиный
-ища	: грязища
-к-	: немецкий
-ка	: лакомка, неженка
-лог	: лексиколог
-логия	: лексикология
-ляв-	: костлявый
-ман	: наркоман
-метр	: термометр

-н-	: ближний, жирный
-нн-	: утренний
-о	: строго, горячо
-о-	: юго-запад, низок
-ов-	: деловой, Волков, отцов
-овит-	: ядовитый
-овн-	: духовный
-овск- (-евск-)	: отцовский
-озн-	: религиозный
-ок	: листок, близок, жеребенок
-ональн-	: национальный
-онн-	: традиционный
-оньк-	: молоденькой
-оня	: ровня, тихоня
-ость	: бодрость
-ота	: краснота, сирота
-охоньк-	: тихонько, слабёхонький
-очек	: голосочек
-очка	: кофточка
-ошеньк-	: пригорошенька
-пись	: живопись, рукопись
-ск- (-еск-)	: комический, советский
-скопия	: микроскопия
-ство (-ество)	: удобство
-тивн-	: федеративный
-тор	: скульптор
-тяй	: лентяй
-уальн-	: интеллектуальный
-уга (юга)	: жадюга
-ука (юка)	: гадюка
-уля	: сонуля
-ун	: горбун
-ура	: аспирантура
-ушек (ышек)	: воробушек
-ушка (юшка)	: грязнушка

-ущ- (-ющ-)	: толстущий
-фикация	: русификация
-це	: зеркальце
-ция (-ация)	: активизация
-цонер	: милиционер
-чак	: смельчак
-чат-	: узорчатый
-ческ-	: переводческий
-чик	: костюмчик
-чонок	: татарчонок
-ш-	: старший
-ша	: левша
-ше	: дольше
-шн-	: здешний
-щ(ч)ик	: грузчик, часовщик
-щина	: кустарщина
-ыш	: малыш
-ышко	: горлышко
-ье	: подзаборье, здоровье
-ьск-	: сентябрьский
-ьи	: лисьи норы
ь-оват- (-еват-)	: беловатый
-ющ (-ий, -ая, -ее)	: худющий
-яв-	: кудрявый
-яй	: слюняй
-ян-	: кровяной, грубиян
-янн-	: деревянный
-яр	: столяр (Rozenal,1971:219; Vinogradov, 1952:96-439).

Önekler (Аффиксы)

а-	: аномальный
анти-	: антисанитарный
архи-	: архиумный

без-	: безденежье, безрукий
вне-	: внешкольный
внутри-	: внутриатомный
все-	: всемирный
до-	: досрочный
еже-	: ежеминутный
за-	: заречье, зарубежный
из-	: излишне
интер-	: интернациональный
каждо-	: ежегодный
меж-	: междверный
между-	: международный
много-	: многодетный
на-	: настольный
над-	: надземный
наи-	: наилегчайший
не-	: несложный
небез-	: небезгрешный
от-	: отглагольный
по-	: почестному
после-	: послереволюционный
под-	: подоконник
пол-	: полдень
полу-	: полупьяный
пре-	: предобрый
пред-	: предвыборный
при-	: пришкольный
про-	: просоветский
раз-	: развесёлый
само-	: самодеятельность
сверх-	: сверхскоростной
свое-	: своенравие
со-	: сопредельный
ультра-	: ультраконсервативный
экстра-	: экстраординарный

2.1.7.2.2.2.2. İsimden Fiil Yapan Ekler (Словообразовательные Суффиксы из Существительного в Глагол)

Türkçede

-a (e)	:adamak, bunamak, kanamak, kapamak, yaşamak,
-al (el)	:çoğalmak, daralmak, dikelmek, düzelmek, azalmak, körelmek, şenelmek, yönelmek
-ar (er)	:ağarmak, bozarmak, evermek, gövmek, morarmak, yaşamak
-da (de)	:çatırdamak, kımıldamak, vızıldamak, fısıldamak, takırdamak
-ımsa(imse,umsa,ümse)	:benimsemek, garipsemek, kötümsemek
-kır (kir, kur, kür)	:fişkirtmek, fişkirmek, haykırmak, püskürmek
-l(al,el)	:yücelmek, düzelmek, azalmak
-l	:doğrulamak, durulmak, eğilmek, incelmek, kısalma
-la (le)	:başlamak, sağlamak, sollamak, engellemek, temizlemek, ütülemek, yayınlamak, zorlamak, oflamak, puflamak, horlamak, gürlmek, kışlamak, gecelemek, konaklamak, yağlamak, ucuzlamak, tamamlamak
-lan(len)	:yaşlanmak, bulutlanmak, havalanmak
-laş (leş)	:birleşmek, kötüleşmek, iyileşmek, fenalaşmak, tokalaşmak, sersemleşmek, güzelleşmek, çabuklaşmak
-r(ır,ir,ur,ür)	:ağarmak, yaşamak, delirmek
-sa,se	:duraksamak, susamak, garipsemek (Ergin, 2008:250-262;

Korkmaz, 2009:109-121; Nacieminoğlu, 1991:242-243; Akbayır, 2007:41).

Rusçada

Sonekler (Суффиксы)

-и-	: белить, рыбачить
-ничать	: безобразничать
-ировать	: финансировать
-е-	: чернеть

Önekler (Аффиксы)

у-	: упростить
за-	: заземлить
о-	: озеленить
при-	: приблизить

2.1.7.2.2.3. Fiilden **İsim** **Yaran** **Ekler** (Суффиксы **Существительных**
Отглагольные)

Türkçede

-a (e)	: doğa, yara, dize
-acak(ecek)	: yiyecek, içecek, yatacak
-ağan(eğen)	: gezeğen, olağan, yatağan
-amak(emek)	: basamak, kaçamak
-anak(enek)	: gelenek, görenek, olanak
-ç(aç,eç,iç,iç,uç,üç)	: bağlaç, sayaç, çekiç
-dı(di,du,dü)	: mirasyedi, albastı, ayakbastı
-ga(ge)	: bölge, gösterge, süpürge
-gaç(geç,kaç,keç)	: kıskaç, yüzgeç, utangaç
-gan(gen,kan,ken)	: alıngan, iletken, çekingen
-gı (gi, gu, gü, k1, ki, ku, ku)	: bilgi, saygı, görgü, baskı
-gı(gi,gu,gü,k1,ki,ku,kü)	: çalgı, silgi, baskı
-gıç(giç,guç,güç)	: dalgıç, başlangıç, bilgiç
-gın (gin, gun, gün kın, kin, kun, күn)	: bilgin, saygın, üzgün.
-ı(i,u,ü)	: örtü, soru, bilgi
-ıcı(ici,ucu,ücü)	: gezici, tutucu, öğrenci
-ık,ik,uk,ük	: açık, ezik, kırık
-k(ak,ek)	: adak, istek, durak
-m (ım, im, um, üm)	: sayım, bilim, doğum
-m(ım,im,um,üm)	: anlam, çarpım, alım
-ma(me)	: yazma, dolma, bölme
-maca(mece)	: bulmaca, çekmece, düzmece
-n(ın,in,un,ün)	: tütün, yayın, dizin
-ntı(inti,untu,üntü)	: kazıntı, çalıntı, çarpıntı

-r(ar,er,ır,ir,ur,ür)	: çıkar, okur, gider
-sal(sel)	: düşünel, işitsel, görsel
-ş(ış,iş,uş,üş)	: yürüyüş, varış, dönüş
-t(it,it,ut,üt)	: anıt, yakıt, taşıt
-tı(ti,tu,tü)	: kazıntı, çalıntı, yaşantı (Korkmaz, 2009:67-109; Ergin, 2008:250-262; Akbayız, 2006:41-42).

Ruşçada

Sonekler (Суффиксы)

-ант	: эмигрант
-арь	: токарь
-ач- (-яч-)	: лежачий, бродячий
-ач	: толкач
-аш	: торгаш
-ащ- (-ящ-)	: подходящий
-вш-	: бывший
-ёж	: платёж
-нн-	: желанный
-ен- (-ён-)	: жареный, варёный
-енн- (-ённ-)	: влюблённый
-ёна	: гулёна
-ёр	: дирижёр
-ец	: певец
-ик	: выпускник
-ица	: убийца
-к-	: липкий
-ка	: зевака, выскочка, хнылка
-ка	: рисовка
-л-	: отсталый
-лив-	: хвастливый
-льн-	: носильный
-м-	: заменимый
-ем-	: ископаемый
-ом-	: искомый
-н-	: невидный, жданный

-н	: неожиданный
-ние	: выпадение
-ся	: рвущийся голос
-ник	: работник
-нна	: низменна
-нье	: печеньё
-ня	: грызня
-ок	: игрок
-са	: плакса
-т-	: избитый
-тай	: ходотай
-тель (-итель)	: учитель, водитель
-тельн-	: желательный
-тор	: демонстратор
-тор	: корректор
-тьё	: бритъё
-ун	: болтун, драчун
-ура	: корректура
-уч- (-юч-)	: летучий, горючий
-уша (-ушка)	: хохотушка
-ущ- (-ющ-)	: завидуущий, блистающий
-ха	: растеряха
-ца	: распутица
-чив-	: доверчивый
-ш-	: прошедший
-щик	: выдумщик
-ыга	: топыга
-ьба	: женитьба
-яга	: бродяга (Rozentel, 1971:219; Vinogradov, 1952:96-129).

Önekler (Аффиксы)

полу-	: полусидя
само-	: самолёт

2.1.7.2.2.2.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler (Словообразовательные Суффиксы Глагола)

Türkçede

-dır (dir, dur, dür, t, tır, tir, tur, tür):

a. Geçişsiz fiilleri geçişli yapar.

azdırmak, bıktırmak, doldurmak, güldürmek, kandırmak, kızdırmak, söndürmek, yatıştırmak

b. Ettirgenlik yapar.

açtırmak, yazdırmak, verdirmek, ağlatmak

-ıl (il, ul, ül):

a. Edilgenlik yapar.

gezilmek, yapılmak, yazılmak.

-n (in, in, un, ün): Edilgenlik yapar.

bilinmek, ağlanmak

b. Dönüşlülük yapar.

taranmak, süslenmek, sürünmek.

-ır(ır,ur,ür):

a. Ettirgenlik yapar.

taşırnak, düşürmek, geçirmek

-ar(er):

a. olmak, bir durumdan başka bir duruma dönüşmek anlamı verir.

göğermek, ağarmak, sararmak

-ş(ış,iş,uş,üş):

a. İşteş anlamı verir.

atışmak, bağrışmak, şakalaşmak

b. soyut isim yapar.

gülüş, bakış, alışveriş (Ergin, 2008:312-337; Akbayır, 2007:44; Korkmaz, 2009:123-136).

Rusçada

Sonekler (Суффиксы)

-и-	: платить
-а-	: толкать
-у-	: толкнуть
-ива-	: запрашивать
-ыва-	: разламывать
-ну-	: двинуть
-ся	: умываться, сходиться, съезжаться

Önekler (Аффиксы)

в-	: въедаться
вы-	: выдуать
за-	: задуматься
на-	: наехать
у-	: уловить
при-	: приучить
с-	: сделать
пере-	: переговорить
раз-	: разломить
по-	: поторопить (Köksal, 2004:251-265).

2.1.7.3. Türkçede Çatı (Залог)

2.1.7.3.1. Edilgen Fiil (Глагол в Страдательном Залогe)

Türkçede

Etken fiillerin sonuna getirilen eklerle yapılır.

fiil + -Il, -l, -In, -n + zaman ve kip ekleri

Etken fiilin son harfi “l” ise edilgen eki “- In” ekleri getirilir.

Bugün bu iş bitirilecek.

Etken fiilin son harfi “I” harfi dışındaki harfler ise edilgen eki “-I” veya “-II” ekleridir. Bu durumda eğer etken fiilin son harfi ünlü ise “-I” eki getirilir. Diğer durumlarda ise “-II” ekleri getirilir.

Bu yazı üç günde yazıldı.

Salondaki konuşmacı iki saat boyunca dinlendi.

Türkçede edilgenlik ekleri hem geçişli hem de geçişsiz fiillere getirilebilir.

Kitap okundu. (Geçişli fiil)

Otobüse binildi. (Geçişsiz fiil) (Korkmaz, 2009:548).

Ruşçada

Ruşçada edilgenlik Türkçede olduğu gibi eklerle yapılır.

fiil + -ся \ -ься \ -сь, -ен

Ruşçada eğer fiil zamanda gerçekleşmişse fiil önce geçmiş zaman formuna dönüştürülür sonra da edilgenlik ekleri getirilir. Fiilin sözde öznesi eril ise Bitmemiş Fiil için ek –ся, Bitmiş Fiil için ek -ен şeklindedir. Sözde özne dişil ise Bitmemiş Fiil için ek –сь, Bitmiş fiil için ek -ена şeklindedir.

У нас строился новый дом.

У нас построился новый дом.

У нас потроен новый дом.

Книга выпускалась в этом издательстве.

Книга выпустилась в этом издательстве.

Книга выпушена в этом издательстве.

Fiil şimdiki zamanda gerçekleşiyorsa Bitmemiş Fiil için –ся eki, Bitmiş Fiil için -ен eki getirilir.

У нас строится новый дом.

У нас построен новый дом.

Fiil gelecek zamanda gerçekleşecekse Bitmemiş ve Bitmiş Fiil için ek –ься şeklindedir.

У нас будет строится новый дом.

У нас построится новый дом.

Gelecek zamanda gerçekleşip bitirilmesi beklenen durumlarda Rusçada Bitmiş Fiilin sonuna –ен eki getirilir.

У нас будет построен новый дом (Demiriz, 2004:19; Köksal, 2004:328-332).

2.1.7.3.2.Ettirgen Fiil (Понудительный Залог)

Türkçede

Türkçedeki ettirgen fiil oldurma ifade eden geçişsiz fiilleri geçişli hâle getirir, etken fiilleri ise ettirgen hâle getirir. En sık kullanılan ettirgenlik ekleri –Dİr, -(I)t, -(I)r, -Ar şeklindedir. Ettirgen ekleri fiil kökünden hemen sonra gelmektedir. Ettirgen eki almış cümlelerde özne genellikle yaptırın konumundadır. Fiil ikinci ya da üçüncü kişiye yaptırılmaktadır. Ettirgenlik ekleri her fiile getirilebilir. Ancak her fiilin ettirgenlik eki aynı değildir.

Fiil kökünün son harfi ünlü ise ettirgenlik eki çoğunlukla –t ekidir.

Dün arkadaşlarıma yeni bestelediğim bir şarkıyı dinlettim.

Fiil kökünün son harfi sert ünsüzlerle biterse ettirgenlik eki çoğunlukla –tİr ekidir.

Bu saç modeli seni daha da güzelleştirmektedir.

Diğer durumlarda her ne kadar bazı kurallar bulunsa da Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bir Rusun hangi fiil kökünün hangi ettirgenlik ekini aldığını ezberleyip beceri hâline dönüştürmesi daha uygun olacaktır.

Bebeğe süt içiren anne onunla oynuyordu.

Arabayı durduran polis ceza yazdı.

İşçileri çalıştıran patron onlara iyi davranıyor (Korkmaz, 2009:55-562).

Rusçada

Türkçedeki ettirgenlik durumu fiil köküne getirilen eklerle yapılırken Rusçada cümleye eklenen farklı kelimelerle ya da fiil köklerinin başına eklenen eklerle ifade edilebilmektedir.

Он заставил меня писать.

Я помог ему выйти из этой трудной ситуации.

Я сделал так, чтобы он пришел раньше.

2.1.7.3.3. İşteş Fiil (Глагол Взаимно-Совместного Залого)

Türkçede

İşteş fiil Türkçede fiil köklerinin sonuna –(I)ş eklerinin getirilmesiyle ifade edilmektedir. Fiil kökü ünsüz harfle biterse sadece –ş eki getirilir. Fiil köküne ettirgenlik eki getirilmesi gerekiyorsa işteşlik eki ettirgenlik ekinden önce eklenir. İşteş fiil bazen isim soylu kelimelerden sonra da getirilebilir. Bu durumda işteş fiili ekinden önce fiil köküne önce –la, -le eki getirilir. Bazı fiillerin kökünde işteşlik vardır. Bu tür fiillerin kökündeki işteşlik başlangıçta ayrı bir ek olduğu hâlde tarihi süreç içerisinde ekleşmiştir.

İşteş fiilde iş birden fazla kişi tarafından karşılıklı yapıldığı gibi topluca da yapılabilir. Bir başka ifadeyle işteş fiilin öznesi en az iki kişiden oluşur. İş iki kişi tarafından karşılıklı olarak yapılabilir. İş ikiden fazla kişi tarafından karşılıklı yapılabilir. İşin öznesi topluluk da olabilir. İş bir topluluk tarafından hep birlikte yapılabilir.

Çocuklar bahçede gülüşüyorlar.

Biz hep beraber şakalaşıyoruz.

Seninle tartışmaya niyetim yok (Korkmaz, 2009:553-554).

Rusçada

Türkçedeki işteş fiil Rusçada fiil kökünün sonuna getirilen –ся, -сь ekleriyle ifade edilebilmektedir. Geçmiş zaman ve gelecek zamanda kullanımlarında bu ek geçmiş zaman ve gelecek zaman eklerinden sonra getirilmektedir. Bazen de друг с другом kalıbıyla işteş eki getirilmeden ifade edilebilmektedir.

Мы всегда здороваемся.

Вчера мы поздоровались.

Он будет смеяться над тобой.

Мы часто встречаемся.

Мы неплохо ладим друг с другом (Gültekin, 2012:380-394; Köksal, 2004:380).

2.1.7.3.4. Dönüşlü Fiil (Возвратный Глагол)

Dönüşlü fiil yapılan işin o işi yapana döndüğünü, işin kendi kendine gerçekleştiğini ifade eder. Bu durumda cümlenin öznesi hem işi yapan hem de işten etkilenendir.

Türkçede

Dönüşlü fiil Türkçede fiil köküne genel olarak -(A)n ekinin, bazen de edilgen eki olan -(I)l eki ile işteş eki olan -(I)ş eklerinin getirilmesiyle elde edilmektedir. İsim soylu kelimeler de dönüş fiile çevrilebilir. Bu durumda ismin sonuna -la, -le ekleri getirilir. Bazı fiillerin kökünde ise dönüşlülük bulunmaktadır.

Beni görünce perdenin arkasına saklandı.

Onun telkinlerine kapılmıştım.

Yazın bazen sıcaktan otlar kendi kendine tutuşmaktadır.

Adam banyoda sabunlanıyor.

Senin bu davranışına çok gücendim (Korkmaz, 2009.551-552).

Ruşçada

Türkçedeki dönüşlü fiil Rusçada fiil kökünün sonuna getirilen -ся, -сь ekleriyle ifade edilebilmektedir. Geçmiş zaman ve gelecek zamanda kullanımlarında bu ek geçmiş zaman ve gelecek zaman eklerinden sonra getirilmektedir.

Он умывается в ванне.

Я умывался в ванне.

Я буду причёсываться и пойду на работу.

Он осмотрелся и пошел дальше (Gültekin, 2012:380-394).

2.1.7.4. Türkçe ve Rusça'nın Cümle Yapısı Bakımından Karşılaştırılması

2.1.7.4.1. Ulaçlar (Zarf Fiil) (Деепричастие)

Türkçede

Türkçedeki fiil köklerine getirilen $-(y)Ip$, $-(y)IncA$, $-Ir$ mAz , $-A/İrken$, $-(y)A$ $-(y)A$, $-mAdAn$, $-DikçaA$, $-(y)AlI$, $-(y)ArAk$ ekleriyle yapılan Gerçek Zarf fiiller, sıfat fiillere bazı çekim eklerinin getirilmesiyle yapılan zarf fiiller ve yapı bakımından bunların dışında kalan ancak zarf fiil olarak kullanılan zarf fiil olmak üzere üç tür zarf fiil bulunmaktadır.

1. $-Ip$ Zarf Fiili: Kısa bir süre önce gerçekleşmiş olan bir hareketi ifade eder. Eklendiği fiilin biraz önce yapıldığını belirtir.

Kapıyı açıp içeri girdim.

2. Bu ekin getirildiği fiilin öznesi ile parçası olduğu cümlenin öznesi genellikle aynıdır.

Kapıyı açıp doğruca yanına gittik.

3. Bu ek bazen $-ArAk$ ulacıyla aynı görevde kullanılabilir. Bu durumda hem bu ekin getirildiği fiil hem de bağlı bulunduğu esas fiilin zamanı aynıdır.

Çocuk başını eğip sınıfa girdi. (eğerek) Buruda başını eğme ve sınıfa girme işi aynı anda yapılmaktadır.

4. Bu ek bazen eklendiği fiilin sürekli olarak veya art arda yapıldığını ifade eder.

Çocuklar birbirlerine bakıp bakıp gülüşüyorlardı.

Eve girip çıkıp yoruldum.

Yatıp kalkıp Allah'a şükrediyoruz.

Yaşar Hoca kasıp kavuruyor yine.

5. Bu ekin geldiği fiilden sonra bazen *gitmek*, *durmak*, *kalmak* gibi yardımcı fiiller kullanılabilir. Bu durumda asıl anlam yardımcı fiile yüklenir.

Beni görünce donup kaldı.

Sabahtan beri elindeki elmayı kemirip duruyorsun.

6. Olumsuzluk anlamı bazen bu ekin geldiği fiilde, bazen de esas fiilde olabilir.

Çocuklar öğretmenin etrafına doluşup ondan ayrılmıyorlardı.

Benim dediğimi yapmayıp kendi dediğinde ısrar ediyorsun. (Bu cümlede tercih etmek veya bir şeyin yerine başka bir şeyi yapmak anlamı vardır.)

7. Doğrudan ifadenin soru ekiyle yapılan formu dolaylı anlatıma çevrilirken bu ekten yararlanılır.

A: Annen eve mi gitti?

B: Annemin eve gidip gitmediğini bilmiyorum.

8. Bu ekin geldiği fiilin anlamını güçlendirmek için bazen bu ekten sonra ayrı yazılan bulunma durumu eki getirilir.

Zil çalıp da öğrenciler dışarı çıktılar mı ortalığı bir gürültüdür kaplardı.

9. Bu ekin geldiği fiil başka bir zarf fiil eki almış fiillerle de kullanılabilir.

Sabahtan beri durup dinlenmeden çalışıp duruyorum.

Türkçede ayrıca *-(y)In, -ken, -maksızın, -meksizin, -makla, -mekle, -masıyla, -mesiyle, -casına, -cesine, -mİşçasına, - mİşçesine, -(y)acakçasına, -(y)ecekçesine, -(y)acakmışçasına, -(y)ecekmişçesine, -macasına, -mecesine, -mamacasına, -memecesine, -masından, -mesinden, -maktansen, -mektense, -DIktA, -DIğIndA, -(y)acağında, -(y)eceğinde, -(y)acağına, -(y)eceğine, -(y)asıya, -(y)esiye, ... -DI -mAdI, ... -DI -mI, -sA* gibi sık karşılaşılmayan ulaçlar da bulunmaktadır (Korkmaz, 2009:999- 1043).

Rusçada

Rusçadaki zarf fiiller hem Bitmemiş hem de Bitmiş fiillerle yapılabilmektedir. Türkçede zarf fiiller konuşma dilinde yaygın hâlde kullanılmasına rağmen Rusçada yaygın olarak kullanılmamaktadır. Rusçada konuşma dilinde kullanılan ulaç yapısı genellikle birleşik cümlelerle ifade edilmektedir.

Rusçada ulacın geldiği fiilin öznesi ile asıl cümledeki özne aynı ise ulaç eklerle, asıl cümle farklı ise zaman zarfıyla ifade edilir.

Он говорит, смеясь.

Когда они шли, мы говорили между собой.

1. Türkçedeki -Ip ulacı Rusçada Bitmiş fiil ya da Bitmiş zarf fiil ile karşılanabilir. Bu ifade Rusçada Geçmiş Zaman Ulaçları ile belirtilebilir. Fiil mastar köklerine –в veya –ав ekleri getirilir. Mastar kökünün son harfi ünlü ise –в getirilir, ünsüz harflerden sonra ise –ав eki getirilir.

Заплатив за книгу, мы вышли из книжного магазина.

Мы можем пойти на базар и купить фрукты.

Что ты будешь делать, закончив университет?

Что ты сделаешь, закончив университет?

Что ты сделаешь, когда закончишь университет?

Что ты будешь делать, когда закончишь университет?

Не сказав ничего, учитель вышел из класса.

Учитель не сказал ничего и вышел из класса.

2. Türkçedeki -ArAk fiili Rusçada Bitmiş fiil ya da Bitmiş zarf fiil veya fiil ile karşılanabilir. Fiilin yalın çekim köküne –а veya –я eklerinin ilave edilmesiyle yapılır.

Fiil kökünün son harfi ж, ш, ч, щ harflerinden birisi ise -а eki getirilir. Diğer harflerden sonra ise –я eki getirilir.

Я смотрел кино, лежа на диване.

Он приблизился ко мне и стал говорить со мной.

Приблизившись ко мне, он стал говорить со мной.

Моя мама провела сегодня целый день, беседуя с новой соседкой.

Моя мама беседовала с новой соседкой сегодня целый день.

3. Türkçedeki -IncA ulacı Rusçada Bitmiş Fiil ile ifade edilebilir.

Увидев его я пошел к нему.

Когда я увидел его я пошел к нему.

4. Türkçedeki -Ir mAz fiili Rusçada Bitmiş fiil ya da Bitmiş zarf fiil veya fiil ile karşılanabilir. Fiilin hemen başladığını belirtmek için ise как только тут же, сразу же, немедленно kalıbı kullanılabilir.

Как только папа придет дамой, скажу ему что мне нужны деньги.

Папа придя домой, я скажу ему что мне нужны деньги.

Едва пришла домой, моя собака набросилась на меня.

Как только пришла домой, тут же (сразу же) моя собака набросилась ко мне.

5. Türkçedeki -A/İrken ulacı Rusçada Bitmiş fiil ile karşılanabilir. Rusçada ulaç eki yerine birleşik cümle ile bu anlam verilecekse bu durumda когда, в то время как, пока gibi kelimeler ve Bitmemiş fiil yardımıyla olur.

Ведя машину, я слушал музыку.

Когда я вёл машину я слушал музыку.

6. Türkçedeki -A.....-A ulacı Rusçada genellikle Bitmemiş fiil ile karşılanabilir. Rusçada ulaç eki yerine birleşik cümle ile bu anlam verilecekse bu durumda всё время, постоянно, не переставая, беспрестанно, то и дело gibi kelimeler kullanılır.

Ты сказал мне неправду, зная это.

Ты сказал мне неправду, когда знал это.

Мы удалились, всё время оглядываясь на него.

Когда мы удалились, всё время оглядывались на него.

Удаляясь мы всё время оглядывались на него.

7. Türkçedeki -mAdAn fiili Rusçada Bitmiş fiil ya da Bitmiş zarf fiil veya fiil ile karşılanabilir. Bitmemiş Fiil kullanıldığında ayrıca ещё не, пока не, прежде чем kelimeleri de kullanılır.

Я рассказал папе всё, что произошло, не решаясь посмотреть ему в глаза.

Когда я рассказывал папе всё, что произошло, я не решался смотреть ему в глаза.

Пока я рассказывал папе всё, что произошло, я не решался смотреть ему в глаза.

Рассказывая папе всё, что произошло, я не решался посмотреть ему в глаза.

8. Türkçedeki *-DikçA* fiili Rusçada;

- Sadece Bitmiş Fiil kullanılarak,

- Bitmemiş Fiille birlikte постепенно, всё более kelimelerini kullanarak

- когда edatı ve birleşik cümle

- Bitmemiş Fiil ve по мере того, как, чем, тем, пока..... edatları birlikte kullanılarak karşılanabilir.

Думая над одной проблемой, я нашёл решение для другой.

Когда я думал над одной проблемой, нашёл решение для другой.

Пока я думал над одной проблемой, нашёл решение для другой.

По мере того, как будет заканчиваться строительство жилых домов, люди будут переселяться туда.

Когда будет заканчиваться строительство жилых домов, люди будут переселяться туда.

По мере того, как росла моя заработная плата, я стал получать больше удовольствия от своей работы.

Чем выше становилась моя заработная плата, тем больше удовольствия я стал получать от своей работы.

Пока его машина удалялась, я не мог оторвать от неё глаз.

Пока он смотрит фильм, он нас не услышит.

Я тоже езжу туда, когда нахожу время.

Дождь становился всё сильнее.

Каждый раз, когда я вспоминаю этого человека, у меня портится настроение.

Всякий раз, когда я вспоминаю этого человека, у меня портится настроение.

Каждый раз, когда я смотрю старые фильмы, я вспоминаю своё детство.

Всякий раз, когда я смотрю старые фильмы, я вспоминаю своё детство.

Смотря старые фильмы, я каждый раз вспоминаю своё детство (Demiriz, 2004:32).

Bu ulaç Türkçede bazen sürekli tekrarlanan anlamı vermektedir. Bu kullanımı Rusçada da Türkçedeki gibi ulacın geldiği aynı fiilin tekrarlanmasıyla kullanılır.

Анна всё просит и просит у меня помочь.

9. Türkçedeki *-All* fiili Rusçada Bitmiş Fiil с тех пор как kalıbıyla ifade edilebilir.

С тех пор, как ты пришел к нам, уже два часа прошла (Demiriz, 2004:33; Köksal, 2004:319-320).

2.1.7.4.2. Ortaçlar (Sıfat Fiil) (Причастие)

Türkçede

Bu tür fiiller adından da anlaşılacağı üzere hem sıfat hem de fiildirler. Bir taraftan fiil olmalarından dolayı kendilerinde bir fiil, hareket, zaman kavramları bulunurken diğer taraftan sıfat oldukları için nesnelere geçici sıfat olurlar. Bu özelliklerinden dolayı gerçek sıfatlar gibi isimlerle etkileşim içinde de olabilirler.

Türkçede ortaç ekleri geldiği fiilin oluş zamanına göre ikiye ayrılır. Ortaç eklerinin geldiği fiilin anlamı geçmiş ve şimdiki zamanı ifade ediyorsa ortaç ekleri –an, -en; gelecek zamanı ifade ediyorsa –acak, -ecek şeklindedir.

Ortaç eklerinin geldiği fiili ortaç ekinden sonra gelen isim yapmıyorsa, başka bir ifadeyle ortaç eki gelen sıfat fiil kendisinden veya sonra gelen fiilden etkileniyorsa bu durumda ortaç eklerinden sonra ayrıca kişi ekleri getirilir.

Türkçede ettirgen ve edilgen ekleri ortaç eklerinden önce gelir.

A. Geçmiş Zaman İfade Eden Ortaçlar

1. -DIk eki

Salonda tek tanıdığım insan sensin.

Etrafımda hiçbir tanıdık insan yoktur.

Sevdiklerimin hepsi de Türkiye’de kalmış.

Bildiklerini kendine sakla bana bilmediklerini sor.

Görmediğim bir insanı tasvir edemem.

Sevmediklerini bana ver.

- Bulunma, yönelme, çıkma durumu ekleri almış olan sıfat tamlaması zarf ya da tümleş görevindedir.

Balkona koyduğu sandalyenin üstüne oturup çayımı içmeye başladım.

- Bu ek zaman belirten kelimelerden önce kullanılırsa zaman zarfı görevini yüklenir.
Hikâye dinlediğim zaman gözlerim kapanıyor.

- İyelik ekleri ile bazen nesne durumuna geçebilir.
Düşündüklerimi nasıl anlatacağımı bilemiyorum.

- İyelik eklerinden sonra ayrıca bir de yönelme durumu eki getirilirse bu durumda tümleş görevindedir.

Seninle tanıştığımıza memnun oldum.

- Yönelme durumu eki alan bu ortaç eki bazen kalıplaşmış zarflar da meydana getirebilir.
Alabildiğine uzanıyordu önümüzdeki ova.

- Bazen *gittikçe, oldukça, yazdıkça* gibi şekillere bürünerek ortaç özelliğini yitirip ulaç görevine de geçebilmektedir.

Evden uzaklaştıkça evi özliyordum.

- Bulunma durumu ekiyle birlikte kullanılırlarsa genellikle zaman zarfı görevini üstelenirler.
Eve geldiğimde hayli geç olmuştu.

- Bazen de “hakkında” anlamı veren zarf olabilir.
Paramı senin çaldığında hiçbir şüphe kalmadı.

- Bu ortaç ekinin üzerine çıkma durumu eki gelirse bu durumda “konusunda” anlamı verir.
Senin beni sevdiğinden eminim.

- Bazen de “bundan dolayı, olduğu için” anlamında kullanılır.
Bu sene kuraklık olduğundan ağaçlar yeterince gelişemedi.

- Bu ortaçtan sonra bir sıfat gelirse bazen karşılaştırma anlamı verir.
Sen görüdüğünden zayıfmışsın.

- Bazı edatlarla kullanılarak zarf görevini yüklenir.
Evden çıktığımdan beri beni takip ediyor.
Bana benzemediği gibi kardeşime de benzemiyor.
Senin de belirttiğin gibi bugün zor geçecek.
Derse geç geldiğine göre önemli bir işi çıkmıştır.
Yağmur yağdığı için geç kalmış.

- Bu ortaç eki bazen kalıplaşarak *bastık*, *tanıdık* kelimelerinde olduğu gibi kalıcı isimler de oluşturabilmektedir.

2. -miş eki

-Hem geçişli hem de genişsiz fiillere gelebildiği hâlde geçişsiz dönüşlü ve edilgen fiillerle kullanımı daha yaygındır.

- Bu ek belirsiz geçmiş zaman eki almış fiillere de gelebilir. Bu durumda belirsiz geçmiş zaman ekinden sonra gelir.

Okumuş insanlar bilgili olurlar.

Pişmiş yemekleri ocaktan indirdim.

- Bu ek geniş zaman eki almış fiillere de gelebilir. Bu durumda geniş zaman ekinden sonra gelir.

Kızarmış domatesleri tabağa koyuver.

- Bu ek edilgen eki almış fiillere de gelebilir. Bu durumda edilgen ekinden sonra gelir.

Paslanmış demirleri eskiciye sattı.

Bekçi parka atılmış boş poşetleri topluyordu.

Bana duyulmamış şeyler anlattı.

- Bu ek üçüncü tekil kişi eki almış olan isimlerden sonra gelebilir. Kendinden sonra gelen herhangi bir isme sıfat olabilir.

Yaprakları dökülmüş ağaçların altına oturdum.

- Bu ekin geldiği fiiller çoğunlukla geçici isimler de olabilmektedir.

Mezun olmuşlara diplomaları verildi.

Düşmüşün elinden tutmak lâzım.

İçeride bir eskimişlik hissediliyordu.

- Bu tür geçici isimler bazen karşılaştırma ve benzetme edatlarıyla birlikte kullanılabilir.

Yaptığı onca şeyden sonra hiçbir şey olmamış gibi karşıma geçip gülmeye başladı.

Beni tanıyıyormuş gibi davranmaya başladı.

- Bu eki alan sıfat fiiller bazen zarf olarak da kullanılabilirler.

Anne eğilmiş çocuğunun yüzüne bakıyordu.

Böylece bugün de bitmiş oldu.

Kapıyı bir defa çalmış bulundum.

Ankara'ya gelmişken tarihi yerleri de gezdik.

Güzel haberi duyunca her şeyi önceden tahmin ediyormuşçasına sevindi.

B. Geniş Zaman İfade Eden Ortaçlar

1. –An Eki

- Bu ek geldiği fiilin hem geçmiş zaman hem de şimdiki zamanda yapıldığını gösterir. Eklendiği fiile geçmiş zaman anlamı verdiği zaman –mış olan anlamını ifade etmektedir.

Çürüyen meyveleri çöpe attım. Çürümüş olan meyveleri çöpe attım.

- Eklendiği fiile şimdiki zaman anlamı verdiği ise –ıyor olan, -makta olan anlamını ifade etmektedir.

Karşıdan gelen adamı tanıyorum. Karşıdan gelmekte olan adamı tanıyorum.

- Bu ek bazen –r –maz, -r, -ar olan anlamını da ifade edebilmektedir.

Parka bakan pencerenin balkonundan dışarı bakıyordu.

- Bu zarf fiil eki bazen isim olarak da kullanılabilir.

Şu karşıda duranı bir yerden hatırlıyorum.

Bu konuyu duymayanlara duyurulur.

Günlerce hastanede yattım ne gelenim ne gidenim oldu.
Sıkıntıdan patlayacaktım. Önüme gelene sataşıyordum.
Geçenlerde güzel bir yazı yazmıştı.
Sana kötülük edenlerden intikam alacaktım.

- Bu eki alan fiiller bazen kalıcı sıfat veya isim olabilirler.
Günebakan, ağaçkakan, çağlayan, başbakan, işveren

2. -r, -Ar, -Ir Eki

- Bu eki alan fiil özellikle süreklilik bildirmektedir. Genellikle de kalıcı isim veya sıfat olarak kullanılmaktadır.

Bu tez Rusları ilgilendirmektedir.
Çektiğim acılar dayanılır gibi değil.
Bir çıkar yol arıyormuş.
Görür gözle çocuklarını baş göz etti.
Olur olmaz şeylere kızmıyor artık.
Her şeyi olurlarına bırakmalıyız.

Bilir kişi, okur yazar, tank savar, biçerdöver, bilgisayar, çağlar

- Bu ek bazen aynı fiilin iki defa tekrarlanmasıyla eklendiği fiile çabukluk, hız anlamı katmaktadır.

Evden çıkar çıkmaz seni arayacağım.

- Bu ek sonuna geldiği fiilden sonra “gibi” edatıyla birlikte de kullanılabilir. Bu durumda fiilin anlamına bir belirsizlik, şüphe katar.

Eve girer gibi yapıp çıkıyordu.
Moralim düzeler gibi oluyor.

- Bu ek geldiği fiili bazen özel isim hâline getirip fiilin ilk anlamının gizlenmesine neden olabilmektedir.

Güler, Yaşar, Çağlar

- Bu ekten sonra bazen isimden isim yapan ekler de gelebilir.
Değerli vaktinizi almak istemiyorum.

İyi gelirli bir iş buldum.

Bu kanun artık geçerli değildir.

Çok duyarsız davranıyorsun.

3. –mAz Eki

- Geniş zaman ve gelecek zamanı kapsayan bu ek çoğunlukla hareket ifade eden geçici sıfatlar türetir.

Üzerimde anlaşılmaz bir kırgınlık var.

Dönülmez akşamın ufuklarındayım.

- Bazen zarf görevinde de kullanılabilir.

Artık erişilmez bir uzaklıktaydı.

- Bazen aynı ya da farklı iki fiile peş peşe gelerek cümlenin anlamını pekiştirmektedir.

Bitmez tükenmez bir enerjisi vardı.

- Diğer zarf fiiller gibi bu ekin geldiği fiil de bazen isim olarak kullanılabilir.

Benim dediğimi akli ermezler anlayamaz.

Allah kimseyi kendini bilmeze çattırmasın.

Söylediklerimi duymazdan geliyorsun.

Bana anlamaz gibi davranma lütfen.

Artık itibar görmez olmuştu.

Aralarındaki anlaşmazlıklar sürüp gidiyor.

- Bu ekin geldiği fiil bazen kalıcı sıfat ya da isim hâline dönüşebilmektedir.

Çıkmaz, aymaz, açmaz, utanmaz, vurdumduymaz, Dönmez, Korkmaz, Solmaz, Sönmez, Yılmaz

4. –IcI Eki

- Fiile gelen bu ek geçici isim yapmaktadır.

İçeride bunaltıcı bir hava vardı.

Tanıtıcı reklâm afişlerimizi getirdik.

- Fiile gelen bu ek bazen isim olarak da kullanılmaktadır.

Hepimiz bu dünyada gidiciyiz, kazık çakıcı değiliz.

Benim kurtarıcım sensin.

- Bazen yardımcı fiille birleşerek yeni bir fiil oluşturabilmektedir.

Bu konuda seni destekleyici oluyor, sonra vazgeçiyor.

Yapıcı olan her davranış iyidir.

- Bazen kalıcı isim de yapabilmektedir.

Bakıcı, dilenci, alıcı, verici, görücü, okuyucu, üretici, tüketici, yönetici

C. Gelecek Zaman İfade Eden Ortaçlar

1. –AcAk Eki

- Türkçede yaygın olarak kullanılan bir ektir. Geçici sıfatlar yapar.

Yarın bize gelecek kadın benim teyzemdir.

Bana yardım edecek bir kişi arıyorum.

Bir gün sürecek seçimler başlamıştır.

- Bazen cümlede nesne görevinde kullanılır.

Kitabı saklayacak yer bulamadım.

- Diğer ortaçlar gibi isim olarak kullanılır.

Yarın yola çıkacaklar erken yatsınlar.

Uyuyabileceğimi umuyorum.

Evde oturacak yerde soğukta dışarı çıkmış.

Sana pabuç bırakacaklardan değiliz.

Bir işe başlayacağım zaman önceden düşünürüm.

- Bazen “gibi” ve “kadar” edatıyla birlikte kullanılır.

Eve doğru koşacak gibi yapıyor.

Bazen başım dönecek gibi oluyor.

Başımı döndürecek kadar bir güzelliği yoktu.

- Birleşik fiil olarak görev yapar.

Evden çıkacak oldum yağmur yağmaya başladı.

Evden çıkacakken yağmur yağmaya başladı.

- Bazen kalıcı isim yapar.

İncecek, yiyecek, yakacak, alacak, verecek, giyecek

2. –AsI Eki

- Nadir olarak kullanılan bu ek genellikle dua ve beddua anlamı yükler.

Gözleri kör olası adam çocuğumun kolunu kırmış.

Yaşanılası günler gördük biz.

Hiç çalışasım yok.

Bugün sinemaya gidesim var.

Ölesiye çalışıyoruz.

Seni göresim geldi.

Oldum olası beni sevmez.

Canı çıkmayacası adam gene geç geldi (Korkmaz, 2009:909- 983).

Ruşçada

Ruşçada etken ve edilgen fiil için ayrı ayrı ortaç yapısı vardır. Ayrıca geçmiş zaman ve şimdiki zaman için ayrı bir yapı olup gelecek zaman için şimdiki zaman yapısı kullanılmaktadır.

1. Bitmemiş Şimdiki Zaman Etken Fiil ortacı yapılırken üçüncü çoğul kişi çekiminin sonundaki т harfi atıldıktan sonra щ harfi ve normal sıfatlara getirilen ekler getirilir.

*Человек, читающий много книг, всегда более развит и интересен.
Девушки, сидящие в саду, мои подруги* (Köksal, 2004:322).

2. Bitmemiş Şimdiki Zaman Edilgen ortacı yapılırken yalın çekim köküne –им veya –ем ekleri getirilir. Fiil kökünün son harfi ünlü ise –ем eki ünsüz ise –им eki getirilir.

*Язык, изучаемый нами в данный момент, один из красивейших языков мира.
Иногда происходят необъясняемые вещи* (Köksal, 2004:323).

3. Geçmiş zaman etken ortacında hem Bitmemiş hem de Bitmiş Etken fiilin zaman çekimindeki –л, -ла, -ло, -ли ekleri atılıp daha sonra –вш eki ve normal sıfatlara getirilen sıfat ekleri getirilir.

Недавно я встретился со своей бывшей женой.

4. Geçmiş Zaman edilgen ortacı sadece Bitmiş Fiilden yapılır. Birinci çekim tipi fiillerde fiil kökündeki ть harfi atıldıktan sonra köke –нн ekleri, ikinci çekim tipi fiillerde ise yalın köke –енн eki, üçüncü çekim tipi fiiller –т eki ve normal sıfatlara getirilen sıfat ekleri getirilir.

Я раздал студентам проверенные мной домашние работы.

Мы не хотели потратить полученные деньги на новую машину.

Фильм, снятый в Турции, пользуется спросом (Köksal, 2004:326).

2.1.7.4.3. Türkçe ve Rusçada Adlaştırma, İsim Fiiller (Именованье)

Türkçede

Türkçede başlıca üç tane isim fiil bulunmaktadır. Bu ekler fiil köklerinin sonlarına getirilir. Bu aşamadan sonra fiil normal ismin aldığı tüm ekleri alabilir. Fiil köküne gelen yeterlilik fiili, edilgen, ettirgen ve dönüşlü ekleri adlaştırma yapan eklerden önce gelir. Genel olarak yabancıların özel olarak da Türkçe öğrenen Rusların zorlandıkları bir konudur.

-mAk Eki

Burada oturmak yasaktır.

Kitap okumak istiyorum.

Yaşamak insanın en birincil hedefidir.

Öğrencilik kitap okumaktır.

Sana bunu atlatmak çok zordur.

Seni sevmemek imkânsızdır.

Benimle konuşmamakta ısrar ediyor.

Karşıdan gelmekte olan arabaya dikkat et.

Şu anda eve gitmekteyim.

Başım ağrımaya başladı.

Yürümekten ayaklarıma kara sular indi.

Burada oturmaktansa gidip biraz gezeyim.

Düşünebilmek için bilgi birikimi lazımdır.

Yemek pişmek üzeredir.

Eve erken dönmek şartıyla birlikte gezmeye gidebiliriz.

Onu görünce ağlamaklı oluyorum.

Vakit kaybetmeksizin yola çıkalım.
 Bu işi vaktinde bitirmek lâzım.
 Demek doktor oldunuz, sizi kutlarım.

-mA Eki

-Yalın durumdayken soyut bir kavram ifade etmektedir.
 Uydurma haberlere inanmamalıyız.

-Özne görevindeyken sonuna çoğul ekleri getirilirse işin peş peşe tekrarlandığını belirtir.
 Onun gelmeleri gitmeleri bitmez.
 Bu tür konuşmalar bizi yorar.
 Bağrışmalar, çağrışmalar bizi rahatsız ediyor.

-Kalıp ifadeler belirtir.

Bel bağlama, aklını kaçırma, canına kıyma, batağa saplanma, işin içinden çıkamama, yemek yapma, pare etme, günah çıkarma, yerinde sayma.

-Yabancı kelime ve ifadelere Türkçe karşılık bulmada işlek bir ektir.

Açık arttırma (müzayede), araştırma (tahrir), eleştirme (tenkit), karşılaştırma (mukayese), uyarma (ihtar), yürütme (icra).

-Diğer adlaştırma ekleri gibi başka bir isimle birleşebilir, cümle içerisinde çeşitli görevlerde bulunabilir.

Son günlerde soğuk alma tehlikesi fazladır.
 Yaşamının temel koşullarından birisi de sağlıktır.
 Ağızdaki takma dişini çıkarıp temizledi.
 Evi süpürmeyi unuttum.
 Adaylıktan çekilmemi istiyorlar.
 Onun bu teklifi kabul etmesini beklemiyorum.
 Yağmur yağmaya başladı.
 Ayağındaki ağrı yürümesine engel oluyordu.
 Buraya üniversiteyi bitirmeye geldim.
 Yemek pişirmede üstüme yoktur.
 Beklemede kal, ben sana döneceğim.

Bir gülüşmedir aldı başını gitti.
 Derme çatma bir evde yaşıyordu.
 Bu tercümeyi bitirebilmem için vakit lâzım.
 Üzerimde kaşınma gibi bir şey hissettim.
 Yükün hafifletilmesine dair herhangi bir belirti bulunmamaktadır.
 Eve erken gelmeme karşın vaktim olmadı.
 Onun anlatmasına göre olay bir gün önce olmuş.
 Bu makale, düşüncelerimizi ifade etmesi bakımından önemlidir.
 Yeterli imkânların sağlanamamasından dolayı yurt dışına çıkmış.
 Üzerimizdeki yükü hafifletmesine dair herhangi bir ipucu yoktur.
 Sevincini küçücük bir gülümsemeyle anlatmaya çalıştı.

-Bazı isimden isim yapan eklerle birleşerek isim, sıfat ve zamirler de oluşturabilmektedir.

Bilmece, bulmaca, tartışmacı, işletmeci, yapmacık, işlemeli, süslemeli, yapmacık, durmacasına, enlemesine, yanlamasına, süzme, süzme bal, yapıştırma, dökme demir, bağlama, azarlama, dolma, dolma kalem, koçaklama, dokuma, besleme, bazlama, pastırma, yüzme

-(y)İş Eki

Diğer adlaştırma eklerinden ayrılan en önemli yönü kılışın, işin tarzını göstermesidir.

Açılış, kapanış, dalış, direniş, duruş, vuruş, giyiniş, yiyiş, gülüş, kucaklayış, dönüş, kurtuluş, çıkış yolu, yükseliş zamanı, yaradılış meselesi

Onun ürkek bir bakışı vardı.

İçten gülüşler beni daha da mutlu eder.

Ben ne inişler, çıkışlar gördüm.

Kuşların uçuşunu seyretmek hoşuma gidiyor.

Bir oturuşta bir ekmek yiyormuş.

İlk görünüşte kim olduğunu anlayamamıştım.

Böyle bağırışlarla bizi yıldıramazsınız.

Bu gidişle işimizi en kısa zamanda bitiririz.

Dillere destan bir dans edişi vardı.

Sınava giriş için gerekli belgeler yanımda.

Onun bu gelişten haberi yoktu.

Herkesin doğuştan gelen bir yeteneği olabilir.

Tekrar yürüyüşe geçtik.

Ülkenin dağılışı karşısında çaresiz değildi (Korkmaz, 2009:864- 909).

Rusçada

Türkçedeki adlaştırma Rusçada fiilin kökündeki mastar ekinin atılıp başına iyelik zamirlerinin getirilmesiyle ifade edilebilmektedir. Ayrıca fiilden isim yapan eklerle de ifade edilebilir.

Твой отъезд, мое выступление, моя ходьба (Gültekin, 2012:458).

2.1.7.5. Türkçe ve Rusçada Bağlaçlar (Союзы)

Türkçede

Türkçe tarih boyunca birçok yabancı dilin etkisinde kaldığı için yabancı dilden çeşitli bağlaçları ödünçlemiştir. Ödünçlediği bu bağlaçları bazen Türkçeye yoğurmuş, bazen de olduğu gibi almıştır. Bu nedenle Türkçedeki bağlaçları kökenlerine, türlerine göre ve işlevlerine göre üç temel başlık altında ele almak mümkündür.

A. Kökenlerine Göre Bağlaçlar

1. Yabancı kökenli bazı bağlaçlar: âdetâ, aksi hâlde, aksine, aksi takdirde, amma, ama, amma ki, asıl, amma velâkin, bahusus, bilâkis, bilhassa, binaenaleyh, bittabi, esasen, fakat, filhakika, galiba, gayri, hakikaten, hâsılı, hatta, hülâsa, illâ, lâkin, madem, mahaza, mamafih, meselâ, nihayet, tabiî, velâkin, velev, velhasıl, yani, zahir, zaten, zira

2. Karışık kökenli olan bazı bağlaçlar: bâri, çünkü, eğer, gerçi, güya, hem... hem..., hiç, hoş, ki, kâh..... kâh, meğer, meğer ki, belki, bilmem ki, demek ki, hiç olmazsa, hiç şüphesiz, hiç yoksa, ihtimal ki, madem ki, meğer ki, meğerse, nasıl ki, ne var ki, ne yazık ki, ola ki, öyle ki, sadece, sanki, şu kadar ki, şu var ki, şüphesiz, ya, veya, ya.. veyahut, zira ki, yok canım, canım.

3. Türkçe kökenli olan bazı bağlaçlar: açıkçası, ancak, anlaşılan, ardından, arkasından, ayrıca, bak, bakalım, bakarsın, bakın, bırak, bile, bilemedin, bilmem, bilsen, bir.. bir., bir de, böylece, böylelikle, bununla birlikte, da, dahası, dahi, değil mi, değilse, derken, diyeceğim, doğrusu, doğrusunu istersen, dolayısıyla, gerek....gerek..., hele, ile, ise, ister ister....., kısacası, kısaca, nasıl, nasılsa, ne demek, ne.... ne, nedense, ne gezer, nerede, neredeyse, nitekim, olsa olsa, oysa, öncelikle, örneğin, öylesine, özellikle, özetle, sakın, sakın ola, sonunda, söz gelimi, şimdi, şimdilik, şöyle, şöyle dursun, tek, uzatmayalım, üstelik, üstelik de, üstüne üslük, varsın, yalnız, yalnızca, yine, yine de, yoksa.

B. Yapıları Bakımından Bağlaçlar

1. Tek kelimededen bazı bağlaçlar: açıkçası, aksine, ama, aslında, ayrıca, belki, bile, çünkü, gerçekten, lâkin, meğer, yani, yalnızca.

2. Gruplar hâlindeki bazı bağlaçlar: aksi hâlde, anladığım kadarıyla, aynı şekilde, başka deyişle, böyle iken, bilindiği üzere, bildiğim kadarıyla, bir bakıma, bir taraftan, bu gidişle, bu münasebetle, bundan başka, buna karşı, buna karşılık, bunun üzerine, daha açık bir ifadeyle, en azından, gerçekten de, görüldüğü gibi, hadi canım sende, işin kötüsü, ne ise, olsa olsa, ondan ötürü, o sebeple, o takdirde, öte yandan, öyle olduğu hâlde, sözün kısası, tam aksine olarak, tıpkı onun gibi, yahut ki, yazık ki, yok canım.

3. İkileme şeklindeki bazı bağlaçlar: bazen..... bazen....., belki... belki....., bir bir....., da..... da...., ha..... ha....., hem..... hem....., ister..... ister....., kâh..... kâh....., ne..... ne....., olsun..... olsun....., ya..... ya.....

4. Anlam kayması veya kalıplaşma yoluyla asıl anlamlarını yitiren bazı bağlaçlar: Allah bilir ya, anlıyorsunuz ya, aslına bakarsan, az kalsın unuttuyordum, bakalım, bakıyorum, bana kalırsa, bereket versin, bilirsiniz, bilmem ki, bunun içindir ki, dediklerine bakılırsa, demek istiyorum ki, doğrusunu söylemek gerekirse, görünüşe bakılacak olursa, uzatmayalım, varsın olsun.

C. İşlevlerine ve Cümledeki Yerlerine Göre

1. Sıralama Bağlaçları: ile, dahi, ve, da... da....., gerek.... gerek..., hem..... hem..., ister..... ister....., ne.... ne....., olsun.... olsun....

2. Karşılaştırma, Seçme Bağlaçları: ya, ya.... Ya..., ya da , yahut, veya, veyahut.

3. Pekiştirme Bağlaçları: da, dahi, bile, mı, ise, -sa, ya.

4. Nöbetleşme Bağlaçları: bazen.... bazen, bazı..... bazı....., bir.... bir..., biri.... öbürü....., kâh..... kâh....., kimi..... kimi....

5. Cümle Bağlayıcı Bağlaçlar:

a. Başında buldukları cümleleri kendilerinden öncekilerle bağlayan bazı bağlaçlar: açıkçası, aksi hâlde, ama, ancak, anlaşılın, anladığım kadarıyla, aslında, aynı zamanda, bana kalırsa, başka deyişle, bereket versin, bir de bakarsınız, bize öyle geliyor ki, bu durumda, buna rağmen, bu takdirde, doğrusu, dolayısıyla, eğer, elbette ki, evet ama, gel gelelim, gerçekten de, gerçi, hâlbuki, haydi bakalım, her hâlde, her şeye rağmen, hiç değilse, hiç şüphesiz, hususiyle, ister istemez, kaldı ki, keşke, kısacası, kuşkusuz, lâkin, maalesef, malum ya, meğer, meğerse, ne acı ki, ne demek, nedense, ne de olsa, ne fayda, ne fayda ki, ne de olsa, neden sonra, ne gariptir ki, neyse, neme lâzım, ne yapalım, ne yazık ki, niçin dersiniz, o hâlde, olsa olsa, oysa, oysa ki, öyleyse, özellikle, özetle, peki, peki ama, sahi, sakın, sanki, sonra, sonuç olarak, sözün kısası,

şayet, şimdi, şimdilik, şunu da söyleyeyim ki, şurası bir gerçek ki, şu var ki, şüphesiz, tam aksine, tersine, toparlarsak, üstelik, varsa yoksa, velhasıl, yalnız şu var ki, yazık ki, yeter ki, yine, yine de, yok canım, yoksa, zaten.

b. Başında buldukları cümleleri kendilerinden sonrakilerle bağlayan bazı bağlaçlar: bakmış ki, baktı ki, baktım ki, bildiğim kadarıyla, bilmem, canım, değil mi ki, diyelim ki, gelelim, gerçi, hadi, hah işte, hele, her ne kadar, isterse, madem ki, neyse ki, olur ya, öylesine, sözüm ona, tutalım ki, tut ki, ya, yok, yok eğer.

c. İki cümleyi tekrarlama yoluyla birbirine bağlayan bazı bağlaçlar: belki.... belki..., belki de belki de....., ben diyeyim sen de....., bir bakarsın..... bir bakarsın, bir taraftan bir taraftan, bir taraftan diğer taraftan....., bir taraftan bir yandan da, bir yanda bir yanda....., bir yandan bir yandan, bir yandan bir yandan da....., bir yandan öbür yandan da, öte yandan, bir yandan öte yandan da, evvela sonra....., hah hah, ha ha, hem hem, hem hem de, ister ister, kimi zaman kimi zaman, ne .l..... ne, ne ne de, önce sonra, varsa da yoksa da, ya veya, ya ya da, ya yahut, ya yahut da.

Cümle bağlayıcısı bağlaçlar işlev bakımından şu şekilde gruplandırılabilir:

a. Açıklama ifade edenler: Allah bilir ya, Allah'tan ki, ama, ama velakin, ancak, anladığım kadarıyla, artık, aslına bakarsan, aslında, ise, bakıyorsun, başka bir deyişle, başka bir söyleyişli, bereket versin, besbelli, bildiğim kadarıyla, bir de şu var ki, böyle olsa bile, bundan böyle, bundan sonra, bu takdirde, çoğu zaman, çünkü, daha açık bir ifadeyle, dediklerine bakılırsa, demek, demek ki, demek oluyor ki, dikkat ederseniz, dikkat edilirse, doğrusunu istersen, doğrusunu söylemek gerekirse, düşünüyorum da, elbette, en sonunda, filhakika, gayri, gelgelelim, görüyorsun ki, görüyorsunuz ki, hakikatte, hâlbuki, hatta, hele gel bekalım, hem de, her ne kadar, her şeye rağmen, hiç olmazsa, hiç şüphesiz, işin aslına bakarsan, işin kötüsü, işin tuhafı, iyi öyleyse, ki, kimi zaman kimi zaman....., kuşkusuz, meğer, meğerse, nasıl desem, neyse ki, ne var ki, ne yazık ki, nitekim, oysa, örneğin, öyle olduğu hâlde, öyle ya, öyleyse, sakın, sakın ha, sanıyordum ki, söylediklerine bakılırsa, şimdiyse, şu kadarını söyleyeyim ki, şurası bir gerçek ki, şu şartla ki, şu var ki, şüphesiz, yalnız şu var ki, yani, zaten.

b. Sonuç ifade edenler: ama, ancak, bakar ki, bakmış ki, belli ki, binaenaleyh, bir de bakıyorsun, bakmış ki olmuyor, bir de bakmış ki, bir de ne göreyim, böylece, böylelikle, bu bakımdan, bu demektir ki, bu durumda, bu gidişle, bu maksatla, bundan dolayı, bundan ötürü, bu nedenle, benim için, bunun içindir ki, bunun sonucu olarak, şu sebeptendir ki, bu suretti, bu yüzden, doğal olarak, dolayısıyla, gör bak, göreceksin, göreceksiniz, görüldüğü kadarıyla, her nedense, her neyse, hiç değilse, hiç olmazsa, ister istemez, ki, madem ki, nasıl olsa, ne yazık ki,

nihayet, nitekim, onun içindir ki, o sebeple, o takdirde, o zaman, öyleyken, öyleyse, pekala, sonuçta, şimdilik, şu hâlde, yoksa.

c. Üsteleme ifade edenler: ancak, asıl, asıl o zaman, bilhassa, bir de, böyle de olsa, bunlar yetmezmiş gibi, daha da öte, dahası, gerçekten, hani, hatta, hatta ve hatta, hele, heyhat ki, illa ki, ille, ille de, iyi ama, kaldı ki, muhakkak ki, ne çıkar ki sanki, ve olursa olsun, ne pahasına olursa olsun, nihayet, nitekim, o kadar ki, öyle ki, özellikle, üstelik, üstüne üstlük, velev ki, yeniden , yine de, zaten.

d. Sebep ifade edenler: baksana, baksanıza, baktım ki, bir nedene, bir nedeni de, çünkü, değil mi ki, demek, eh, hele, keza, ki, madem ki, neden dersen, ne kadar olsa, ne olsa, ne var ki, neylesin, niçin derseniz, öyle ya, bu itibarla, şu itibarla ki, şundan dolayı ki, zira.

e. Zıtlık ifade edenler: aksine, aksine olarak, ama, ancak, bunu karşı, buna karşılık, buna rağmen, bununla birlikte, evet ama, fakat, gel gelelim, hâlbuki, hem..... hem.... hiç de, lakin, ne çare ki, ne gezer, ne var ki, şu var ki, oysa, sonra, tam aksine, tam tersine, zıddına, yine de, yoksa (Korkmaz, 2009:1091- 1136).

Rusçada

Rusçadaki başlıca bağlaçlar düzenleme bağlaçları, uyum bağlaçları, basit ve birleşik bağlaçlar, birleştirici bağlaçlar olmak üzere gruplara ayrılmaktadır. Rusçadaki başlıca bağlaçlar şunlardır:

и, да, не только..... но и, как..... так и, а, но, однако же, зато, или, и, или или....., либо, то..... то....., не то..... не то....., потому что, оттого что, так как, в виду того что, благодаря тому что, вследствие того что, в связи с тем что, чтобы, для того чтобы, с тем чтобы, когда, лишь, лишь только, пока, едва, если, если бы, раз, ли, как скоро, будто, как будто, точно, словно, несмотря на то что, хотя, как ни, ни.... ни....., но, однако, то..... то....., как, как бы не (Köksal, 2004:444-453; Gültek, 2005:237-242; Pamir, 2004:226-234; Gültekin, 2012:356).

2.1.7.6. Türkçe ve Rusçada Belirteçler (Zarflar) (Наречие)

Türkçede

Türkçedeki belirteçleri kökenleri, yapıları ve işlevleri bakımından üç ana grupta değerlendirmek mümkündür.

1. Kökenleri Bakımından

a. yabancı kökenli olanlar: aynı, bazen, daima, evvela, hâlâ, gayri, hazır, hayran hayran, ilelebet, manidar, nihayet, rahat, tuhaf tuhaf, bâri, beraber, beyhude, çabuk, hemen, hemen hemen, henüz, belki, sabahları, geçen hafta, geç vakit, her fırsatta, hemencecik, ezbere, ezberinden, ezbercesine, farkına varmadan, hayretle, hiç durmadan, manidar, pür heyecan, rahmetle.

b. Türkçe kökenli olanlar: açık açık, açıkça, akşamdan, akşamüstü, artık, başta, yeni baştan, bıldır, birden, birazdan, boşuna, çoktan, derken, dünden, dışarı, dünden beri, ertesi gün, eskiden, geceleri, gezerken, ileri, iyiden iyiye, ikindiüstü, ister istemez, -den sonra, öylece, öylesine, öldüresiye, sessizce, hiçkırta hiçkırta, kırgın kırgın, pırıl pırıl, vızır vızır, uzun uzadıya.

2. Yapıları Bakımından

a. Basit belirteçler: adeta, akşam, ancak, artık, asla, aynen, bazen, bazı, bazı bazı, belki, beraber, bilhassa, çabuk, daha, daima, ekseri, ekseriya, elan, elbette, esasen, evvela, galiba, gayret, gece, gene, geri, gündüz, güzel, hakikaten, hâlâ, hassaten, hemen, hep, hiç, hoş, ihtimal, katiyen, kazara, muhakkak, mutlaka, nihayet, önce, öyle, resmen, sanki, şart, sonra, şifahen, şimdi, tekrar, tesadüfen, uzak, vallahi, yalnız, yumuşak, yarın, yazın, yaz kış, yeni, yine, zaten.

b. Türemiş belirteçler: sonra, dışarı, içeri, ileri, akşamleyin, geceleyin, sabahleyin, yazın, bence, delice, ruhça, iyice, sertçe, yukarı, yayan, ilkin, ansınız, kesmeksizin, beraberce, doğruca, gereğince, gidebildiğince, fikirce, ruhça, medeniyetçe, böylecene, iyicene, delicesine, karşılaşmışçasına, dercesine, aklıktan, birazdan, birden, çoktan, erkenden, eskiden, yeniden, ağıktan ağığa, baştan başa, birdenbire, bir adımda, arada bir, durduk yerde, ikide bir, nazarımda, sözde, böylesine, dikine, inadına, öylesine, vaktiyle, hızla, hayretle, içtenlikle, rahmetle, akşamları, geceleri, bir zamanlar, pazartesileri, önceleri, bir aralık, şimdilik, açıkça, güzelce, beraberce, iyicene, yumuşacık, incecik, ufacık, birazcık, azıcık, çabucak, demincek, hemencecik, kolaycacık, birer birer, teker teker, üçer üçer, canlı, kazançlı, onurlu, haksız, isteksiz isteksiz, yerli yersisi, alçalmaksızın, belli belirsiz, birkaç aydır, üç yıldır, haftalardır, apaçık, besbelli, büsbütün, dimdik, sımsıkı, açık seçik anlatmak, kesmece satmak, azgın davranmak, kesik kesik, bitkin, kırgın, pişkin, küskün, balıklama, duraklama, ayrı yaşamak, karşı çıkmak, beşe beş kala, öte gitmek, bunan ötürü, yine, ballandıra ballandıra anlatmak, düşününe düşününe bunalmak, bilerek gelmemek, bakınca görmek, geleli yaşamak, çekinmeden söylemek, çalışırken düşünmek, bakmaksızın, girmesiyle, geldiğimde, gördükçe, bilmişçesine, gelir gelmez.

c. Kelime grubu şeklindeki belirteçler: acele acele, adım adım, açık seçik, ağır ağır, ağlaya sızlaya, bir bir, buram buram, çepe çevre, dumla damla, derin derin, dipdiri, düpedüz, düşe kalka, güldür güldür, kayıtsız şartsız, parça parça, akşamüstü, arkası üstü, birbiri arkasına, gece yarısı, akşam sularında, kendi başına, bazı geceler, bir ara, bir müddet, dün gece, geçen gün, ilk defa, üç gündür, kaç kere, birkaç günden beri, sabaha kadar, yaza doğru, gelincik çiçeği gibi, sabaha

karşı, akşam dersinden sonra, ister istemez, elden geldiğince, oldum olası, bildim bileli, havaya atarak, düştükçe, gelince, gezerken, çaktırmadan, sabahları uzun süre çalışmaktan, arada bir, boşu boşuna, günü gününe, gizliden gizliye, karşı karşıya, uzun uzadıya.

d. Cümle yapısı şeklindeki belirteçler: gel zaman git zaman, gün gelir, oldum bittim, hiç değilse, nasıl olsa, neredeyse, ne olursa olsun.

e. Birleşik kelime şeklindeki belirteçler: alabildiğine, alelacele, ara sıra, başlı başına, birdenbire, biraz, bir gün, er geç, gelişigüzel, gitgide, her daim, her gün, her hâlde, neredeyse, pekâla, uzun boylu, yan yana, yüzükoyun, yüzüstü.

3. İşlevleri Bakımından

a. Zaman belirteçleri: akşam, akşama, akşamları, akşama doğru, akşamleyin, akşamüstü, akşam vakti, artık, ara sıra, baştan, bazen, bıldıır, birdenbire, birazdan, bu ay, bu gece, bu gün, bu yıl, bu sefer, çoktan, demin, dün, dün gece, dünden beri, düne kadar, erken, erkenden, gece, geceleri, geçen ay, geçenlerde, geçen yıl, gelecek ay, gelecek yıl, haftaya, hâlâ, ikinci vakti, ilkin, ilkönce, kesin, öğleye, öğleye doğru, öğleyin, önce, önceden, saatlerce, sabahleyin, sonra, sonradan, sonraları, şimdi, şimdiye kadar, şimdilik, şu anda, yaza doğru, yazın, yıllardır, yıllar yılı.

b. Yer ve yön belirteçleri: arasında, ardında, arkadan, arkasında, aşağı, aşağıda, baştan aşağı, boydan boya, burada, dışarı, dışarıda, dışarıya doğru, derinden, geri, geride, geriye doğru, geri geri, gerisin geri, içeri, içeride, ileri, ileriye doğru, ileri geri, orda, öbür tarafta, önde, önünde, öne doğru, tepeden tırnağa, yandan, yanında, yan yana, yer yer, yukarı, yukarıda, uzak, uzakta, uzaktan.

c. Tarz belirteçleri:

Nitelik belirteçleri: Nasıl? Ne suretle? Ne biçimde? sorularına karşılık olan belirteçlerdir.

Etrafıma baka baka yürüdüm.

Birden birey aklıma yeni bir şey geldi.

Durum belirteçleri: Fiildeki oluş ve durumu ifade eder. Durumda benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, tekrarlama, sebep, sınırlama, şüphe gibi şeyleri belirtir.

Dediklerim aynen çıktı.

Bana insanca davranıyordu.

Hadi hep birlikte okuyalım.

d. Miktar belirteçleri: az, çok, az çok, azıcık, aşağı yukarı, aşırı, biraz, daha, dar, defalarca, ekseriya, eksik, epeyce, fazla, fazlasıyla, fevkalade, gayet, gayetle, kadar, kısmen, kıt, müthiş, pek, oldukça, seyrek olarak, son derece, tamamıyla, bol bol, büyük ölçüde, çokça, çok çok, pek, uzun uzadıya,

e. Soru belirteçleri: Hani? Nasıl? Ne? Ne denli? Ne biçim? Neden? Nerede? Nereden? Ne kadar? Nice? Niçin?

Niçin cevap vermiyorsun?

Ne biçim adamsın sen? (Korkmaz, 2009:451- 523).

Rusçada

Rusçadaki belirteçler hareket belirteci, yer belirteci, zaman belirteci, neden belirteci, neden belirteci, amaç belirteci, koşul belirteci, ödün belirteci, durum belirteci, niteleme belirteci, kesinlik belirteci, olasılık belirteci, yaklaşıklık belirteci, yineleme belirteci, üleştirme belirteci, sınırlama belirteci, cevap belirteci, nicelik belirteci, soru belirteci, gösterme belirteci olmak üzere sınıflandırılmaktadır.

Я всегда встаю аккуратно.

Я как ребёнок, начал ходить.

Она смотрит на меня улыбаясь.

Наш дом находится около университета.

Я положил газету на диван.

Из-за тебя я опаздал на урок.

Я пришел помочь вам.

При желании можно ходить туда.

Несмотря на усталость, я пришел на урок.

Я пешком иду в школу.

Вчера было жарко.

Мне жарко.

Здесь жарко.

Это важно.

Rusçadaki bazı belirteçler şunlardır: давно, долго, часто, много, немного, хорошо, важно, неважно, ничего, вечером, днём, весной, зимой, осенью, ночью, утром, сюда, туда, домой, здесь, тут. Там, дома, холодно, тепло, весело, скучно, жарко, трудно, умно, наверное, быстро, низко, просто, рано, поздно, редко, часто, близко, далеко, мало, плохо, легко, громко, долго, высоко, низко, дорого, всего, некого, нечего, некогда, можно, нельзя, надо, видно, слышно, тоже, также, никогда, ничего, никто, ничто, никакой, ничей, нигде, никуда, ниоткуда, никогда, никак, -нибудь, -то (Gültekin, 2012:94; Pamir, 2004:209-212; Gültek, 2005:217-235).

2.2. İlgili Araştırmalar

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesiyle birlikte, özellikle de 1990'lı yıllardan sonra Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminin önem kazanmasından ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin sayısının artmasından dolayı yabancıların Türkçe öğrenmede karşılaştıkları sorunlar üzerinde bilimsel çalışmalarla da artmıştır.

Çotuksöken (1983:88) çalışmasında Türkçe öğrenen yabancıların hâl eklerinde, isimlerde, sıfatlarda, ulaç, ortaç eklerinde, eylemlilik eklerinin kullanılmasında, yapım eklerinde, çekim eklerinde, edatlarda, cümle kurmada, söz diziminde, yazımda, noktalamada, sesletimde zorluklarla karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Doğan (1989:259-261) çalışmasında özellikle Arapça ve Farsça konuşan ve Türkçe öğrenen bireylerin yaptıkları yanlışlar üzerinde durarak bu kişilerin ünlü uyumunu öğrenmekte zorluk çektiklerini, “ı-i, o-ö, u-ü” seslerini anlayamadıklarını; “kâğıt, dikkat” gibi kelimelerde bulunan yumuşak ‘a’ seslerini çıkartmakta zorlandıklarını, sert ünsüzlerle (F,S,T,K,Ç,Ş,H,P) başlayan eklerdeki kuralda zorlandıklarını, yardımcı seslerin öğrenilmesi ve kullanılmasında güçlük çektiklerini, bazı zarflarda, şimdiki zaman eklerinde, edilgen çatı fiilinde, işteş fiil ekinde, ettirgen fiil ekinde, vurguda, söyleyişte, atasözlerinin kullanımında, deyimleri kavramada sorunlarla karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Ekmekçi (1993:53), Türkiye’de Türkçe öğrenen İngiliz ve Amerikalı öğrencilerin yaptığı hataları araştırıp bu öğrencilerin özellikle soneklerin (suffixation) kullanımında, ünlü uyumunda (vowel harmony), söz diziminde (word order), kaynaştırma ekinde, üçüncü tekil kişi ve üçüncü çoğul kişinin kullanımında sorunlarla karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Türkmen (2007:276) Çinli, Kazak ve Kırgız öğrencilere Türkçe öğretirken karşılaştığı sorunları araştırıp bu öğrencilerin özellikle ses bilgisinde, cümle yapısında, hâl eklerinde, sıfat tamlamalarında, ortaç ve ulaçlarda, yapım ve çekim eklerinde, söz diziminde, zaman eklerinin kavranmasında sorunlarla karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Demir (1993:183) Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişilerin Türkçe sözcük öğrenimi ve söz dizimini öğrenmede, Türkçedeki eklerin fonksiyonlarının kavranmasında, ses bilgisinde, sıfatların kullanımında, cümle yapısında, ortaç, ulaç ve bağlaçlarda zorluklarla karşılaştıklarını belirtmektedir.

Nofel (2002:71) Mısır’da Araplara Türkçe öğretimi sırasında Türkçe öğrenen Arapların ses bilgisi, dil bilgisi ve kelime bilgisi alanında sorunlarla karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Yılmaz (2002:42) yabancıların Türkçeyi öğrenirken karşılaştıkları sorunları öğretim deneyimden yararlanarak ele almış ve yazılı anlatımda kağıt düzeninde, kompozisyon yazım

kurallarında, sözcük bilgisinde, gereksiz sözcük kullanımında, cümle kurmada, kurulan cümleler arasında bağlantıda, hâl eklerinde, anlatım bozukluklarında zorlandıklarını belirtmiştir.

Kıvırcık'a göre (2001:94) Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler genellikle eklerde, hâl eklerinin kullanımında, -imek fiilinde, iyelik eklerinde, belirtisiz isim tamlamalarında yanlışlar yapmaktadırlar.

Vandewalle (2010:23) Belçika'da Türkçe öğrenen Belçikalı öğrenciler üzerinde yaptığı araştırmada öğrencilerin ek fiilin kullanımında, sıfatlaştırmada, edilgen ve ettirgen fiillerde, fiillerin zamanlarında sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir.

Tanış (1999:101) İtalya'da 17 yıl süreyle İtalyan öğrencilere verdiği Türkçe öğretimi sırasında yaptığı araştırmada öğrencilerin Türkçe öğrenmede özellikle “ğ, h, ı, ö, ü” seslerinde, eklerin kullanımında, belirtme durumu ekinin kavranmasında, geniş zaman eklerinin kullanımında, birleşik zamanlarda, belirsiz geçmiş zamanda zorluklarla karşılaştıklarını belirtmektedir.

Derjaj (2005), Arnavutluk üniversitesinde yabancılara Türkçe öğrettiği sırada Arnavut öğrencilerin Türkçe zaman kiplerinde, hâl eklerinde, ünlü uyumunda, isim tamlamasında, adıllarda, bağlaçlarda, eklerin kullanılmasında, söz diziminde sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir.

Kara (2010) Gazi Üniversitesi'nde Türkçe öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler üzerinde yaptığı anket çalışmaları sonucunda öğrencilerin Türkçeyi öğrenirken birleşik fiillerde, yeterlilik fiilinde, kelime bilgisinde, zaman kiplerinde, hâl eklerinde zorlandıklarını tespit etmiştir.

Şahin (2007) Polis Akademisi'nde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerle ilgili yaptığı alan araştırması sonucunda öğrencilerin iyelik eklerine, hâl eklerinde, kelime bilgisinde, ettirgen eklerinde, zaman kiplerinde, noktalama ve imlada, deyimlerde, atasözlerinde, mecazlı kullanımda sorunlarla karşılaştıklarını tespit etmiştir.

Subaşı (2009) Türkçe öğrenen Arap asıllı öğrencilerin dil öğrenirken Arapçadan yanlış aktarım sonucunda Türkçedeki tamlamalarda, bağlaçlarda, nesnelere kullanımında, zarflarda, imlada, cümle yapısında, sözcük türetmede, ünlü uyumunda zorluklar yaşadıklarını tespit etmiştir (Okatan, 2012:83-87; Mert, 2002:350-360).

Yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yüksek lisans ve doktora düzeyinde yapılan çalışmalar Türkçe öğrenen Ruslara yönelik akademik tez düzeyde olmadığı için ilgili bilimsel çalışmaları bu araştırmanın ekler kısmında liste halinde verilmiştir¹⁸⁵. Konuyla ilgili çalışmalardan bazılarının içeriklerini ise kısaca şu şekilde belirtmek mümkündür:

Benhür (2002) Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Tartışılmayan Ana Kavramlar adlı çalışmasında öncelikle dil öğretiminde kullanılan yöntem ve tekniklere ele almakta, daha sonra

¹⁸⁵ Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde karşılaşılan zorluklarla ilgili çalışmalar için bkz. Ek 11.

ise temel dil becerilerinden okuma, dinleme, konuşma ve yazma becerileri ile dilbilgisini incelemektedir. Ayrıca sözcük öğretimine değinmiştir. Behnür, çalışmasında yabancı dil öğretimin sürecinde ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiği konusunu da ele almıştır.

Güven (2007) yüksek lisans tezi olarak yaptığı Yabancıların Türkçe öğrenmede Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözülmesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler başlıklı çalışmasında Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin ad durum biçimlerinde ne gibi yanlışlar yaptıklarını belirlemeyi ve bunlara çözüm önerileri sunmayı amaçlamıştır. Çalışmada geleneksel dilbilgisi kitaplarının, dilbilimcilerin, yabancılara Türkçe öğreten kitapların ad durum biçimleri nasıl ele aldıklarını inceledikten sonra Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yabancı öğrencilerin ad durum biçimlerinde yaptıkları yanlışları ve nedenlerini tespit etmiştir. Ankara Üniversitesi TÖMER’de Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatım kağıtlarının incelenerek ad durum biçimleriyle ilgili yapılan yanlışların tür ve oranlarının tespiti sonucunda ad durum biçimlerinin öğretimi konusundaki önerilere yer vermiştir.

Koşucu (2007) Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Ulaçların Düzeylere Göre İncelenmesi başlıklı yüksek lisans çalışmasında yabancılara öğretilen Türkçe ulaçlar HİTİT 1-2-3 kitapları temelinde ele almış ve bu ulaçların öngörülen dil düzeylerine uygun olup olmadığını tespit etmeye çalışmıştır. Söz konusu ulaçların öğretime ilişkin alıştırmaya, okuma ve dinleme metinlerinin uygunluğunu da araştırmıştır.

Koreli (2007) Eylem ve Ad Olarak Kullanılan ve Türkçe Sözlükte Bulunmayan Öbekler ve Bunların Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki Yeri başlıklı yaptığı yüksek lisans çalışmasından fiil ve isim olarak kullanıldıkları halde Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlük’ünde bulunmayan öbekleri ele alıp söz konusu öbekleri biçimsel ve anlamsal özelliklerine göre inceleyip Türkçe sözlükte bulunma gerekçelerini belirtmiştir.

İlk bölümde dilin tanımı ve önemi konusunda yaklaşımlar ve değerlendirmeler belirtildikten sonra, dilin ulusal işlevi ve kültür ile arasındaki sıkı bağlar ortaya koymuştur. Bu bölümde ayrıca sosyo-kültürel hayattaki ve teknolojideki gelişmelere bağlı olarak dilin de gelişebilme ve değişebilme özelliğini tartışmıştır. Sözcükselleşmenin evrelerine, diller arası sözcük alışverişinin sözcüklüğe etkilerine ve buna bağlı olarak oluşan yeni sözcüklere değinip Türkiye’deki sözcüklük çalışmalarının tarihine göz atmıştır.

İkinci bölümde öbek yapısı ya da bileşik sözcük konusunda tanım geliştirenlerin yaklaşımlarını ele aldıktan sonra sorunu ortaya koyarak tartışma zemininin sağlanmasına yardımcı olunması açısından geleneksel ve çağdaş dilbilgisindeki yaklaşımları açıklamıştır. Bu aşamada ayrıca tek sözcük olarak ele alınıp incelenen kalıplaşmış öğeler ile kalıp sözler (ilişki sözleri) araştırmıştır.

Üçüncü aşamada ise deyimler ve deyimleşmenin evrelerini saptayarak deyimlerde görülen anlamsal değişimler ve yan anlamaşma olgusunu tartışmıştır. Ayrıca öbek yapılar biçimindeki yeni sözcüklerin belirlenmesinde izlenen yollar ve veri tabanını açıklamıştır.

Son bölümde ise, bu öbek sözcüklere, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de yer verilebileceğine değip bu sözcükleri ilgilendiren alıştırmalar yabancı dilde dilbilgisi ve sözcük öğretimiyle ilgili yaklaşımları ele almıştır.

Apaydın (2007) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Yöntem Denemesi başlıklı yüksek lisans çalışmasında Türkçeyi yabancı dil olarak temel düzeyde öğrenen yetişkinlerin “Ulamsal Sözcük Öğretimi” çerçevesinde göstermiş oldukları tanıma ve anımsama puanlarıyla bu öğretimin gerçekleştirilmediği kontrol grubunun bu puanlara ilişkin performansları değerlendirmiştir. İki farklı tekniğin uygulandığı her iki gruba ilişkin değerlendirmeleri önce grupların kendi içlerinde sonra da örneklem çerçevesinde yapmıştır. Ulamlamanın sözcük öğretimini, bellek süreçlerini ve kavramsallaştırmayı ne yönde etkilediğini ortaya konulmaya çalışmıştır.

Çalışmanın kuramsal tabanında, dilin işleyişine ve kavramların beyindeki tasarımına, kavram oluşturma kuramlarına, bellek araştırmalarına / süreçlerine ve sözcük öğretimiyle ilgili tekniklere yer vermiştir.

Yarı deneysel araştırma modeli temel alınarak gerçekleştirdiği bu çalışmada Ankara Üniversitesi TÖMER Türkçe ve Yabancı Diller Araştırma ve Uygulama Merkezi Temel 1 kurunda öğrenim gören 46 denek kullanmıştır.

Elde edilen verileri istatistiksel olarak analiz ederek ulamsal öğretimin sözcük öğrenimi üzerine daha olumlu etkisinin olduğu saptamıştır. Bu öğretim yönteminde, aynı ulam içinde yer alan kavramların bir arada sunulmasının kavramsallaşmayı kolaylaştırdığını ve bellekte kalıcılık açısından anımsanabilirliği artırdığını gözlemlemiştir. Ulamsız sözcük öğretiminde kavramlar arasındaki kopukluk, söz konusu kavramlara ait nöral temsillerin bir diğer kavram tarafından güçlenmesine olanak tanımadığı için bu kavramların bellekte daha az etkinleşmesine neden olduğunu belirlemiştir.

Hacıömeroğlu (2007) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Kiplik Öğretimi üzerine Materyal Geliştirme başlıklı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için kiplik öğretimi üzerine işlevsel materyal geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak yeterlilik ve gereklilik fiillerin öğretimi konusunu tartışarak örnek materyaller sunmuştur.

Aşık (2007) Yabancılar İçin Temel Türkçe Sözcük Varlığının Oluşturulması başlıklı yüksek lisans çalışmasında Yabancı dil öğretiminde okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin gelişebilmesi için sözcük öğretiminde doğru yöntemleri kullanmak kadar doğru belirlenmiş sözcükleri öğretmenin önemi üzerinde durarak en kısa zamanda doğru sözcükleri öğretmekle

yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde başarı oranının yükseleceğini ileri sürmüştür. Yabancı dil öğretiminde doğru sözcükleri belirlemek için doğal dilin teknoloji destekli işlenmesi üzerine yapılan çalışmalardan bahsettikten sonra sözlü dilin sıklık çalışması ile yabancı dil öğretiminde belirlenen sözcüklerin günlük hayatı daha iyi yansıtacağını belirtmektedir. Aşık'a göre sözlü dilin sözcük sıklığı üzerine çalışıldığı için, çalışmasının sonucunda belirlenen sözcüklerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kişinin konuşma becerisine daha çok katkı sağlayacağını öngörmektedir. Çalışmasında, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin hangi sözcükleri öğrenerek sözcük öğreniminde daha başarılı olabileceğini uygulamalı araştırma yöntemiyle saptamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle sözlü dilden toplamış olduğu verileri bilgisayar ortamına aktarmıştır. Bilgisayar ortamındaki verilerin ne sıklıkta kullanıldığını belirleyerek sözlü Türkçenin sözcük sıklığına ulaşmıştır.

Araştırmada değişik uzamlardan alınan 3 dakikalık, 1000 tane ses kaydı kullanılmıştır. Bu süre içerisinde kullanılan 304.479 sözcük üzerinde sıklık çalışması yapılmıştır. Sözlü Türkçeyi temsil eden ortamlardan alınan veriler ile sözlü Türkçenin sözcük sıklığını belirleyerek yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde öncelik verilmesi gereken sözcüklerin hangileri olduğu sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır.

Erol (2008) yüksek lisans olarak ele aldığı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bildirme ve Tasarlama Kiplerinin Öğretimi ve Sıralaması başlıklı araştırmasında yabancı dil öğretiminin önemine değindikten sonra Türkçenin yabancı dil öğretimini yapan kurumlara ve bu kurumlarda takip edilen kitapları hem içerik hem de yaklaşımlar açısından incelemiştir. Çalışması sırasında zaman kiplerinin öğretme sıralamasında incelediği kaynak kitaplarda farklı bir sıra takip edildiği tespitinde bulunmuştur. Söz konusu kaynaklarda konu bütünlüğü olmamasının Türkçe öğrenen yabancıların aynı anda farklı kaynakları kullanmalarına engel olduğunu görmüştür. Bu bağlamda bildirme ve tasarlama kiplerinin öğretimi sırasında da incelemiş olduğu kaynaklar arasında bir paralellik olmadığını tespit ederek bu sorunun çözülmesinin önemine dikkat çekmiş ve konuyla ilgili örnek bir ders planı sunmuştur.

Düzenli (2008) yüksek lisans tezi olarak hazırlamış olduğu Türkçede Ortaçlaştırma Belirticilerinin Öğretimine Yönelik Ders Malzemesi Hazırlama başlıklı çalışmasında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere ortaçlaştırma belirticilerinin öğretimi sırasında kullanılacak malzemelerin hazırlanması ile ilgili olarak çalışmıştır. Ortaçların Türkçenin dilbilgisinin en sorunlu yapıları olduğunu ileri sürerek bunun nedenlerini araştırmıştır. Bu çalışmada -An, -DIK, -AcAK ve -mİş ortaçlaştırma belirticileri temel alınarak Türkçede ortaçlı yapıların hangi işlevleri yüklendiği üzerinde durulmuş ve öğrencilerin bu konudaki iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim malzemeleri üretmek amaçlanmıştır. Türkçede ortaçlaştırma belirticilerinin öğretiminde iletişim temel alınması gerektiği bu belirticilerin kullanımsal özellikleri

dayandırılmıştır. Bu yapıların kullanıldıkları bağlamda hangi iletişimsel gereksinimi karşılamak için kullanıldıkları büyük bir önem taşıdığı ileri sürülerek çalışmada yabancı dil öğretiminde "iletişimsel yaklaşım" temel alınmıştır. Bu yaklaşım doğrultusunda "göreve dayalı öğrenme" yaklaşımı da çalışmanın hedefi olan işlevsel malzeme geliştirilmesinin dayanağını oluşturmuştur.

Ortaçlaştırma belirteçlerinin kullanımsal farkları bağlamda belirlendiğinden çalışmada ortaçlı yapıların işlevlerini öğretmek için söylem-temelli çözümleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem doğrultusunda -An, -DIK, -AcAK ve -mİş ortaçlaştırma belirticilerine yönelik bağlam odaklı ders malzemesi tasarlanmıştır.

Yolcusoy (2008) Türkçe Koşullu Yapıların Öğretimine Yönelik Malzeme Tasarımı başlıklı yaptığı yüksek lisans tezinde Türkçe şart cümlelerin öğretimini araştırıp bu konuda öğrenme ve öğretme modellerine göre malzeme hazırlamıştır. Araştırmada dil öğretimine işlevsel yaklaşımlar, dil bilgisi öğretimine yaklaşımlar, yabancı dil öğretme yöntem ve teknikleri ile yabancı dil öğretiminde kullanılan malzeme örnekleri incelendikten sonra örnekler vermiştir. Sunmuş olduğu örnek malzemelerinde orta ve ileri seviyedeki dil öğrencilerini temel almıştır.

Sarıçiyil (2008) İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi başlıklı yüksek lisans tezinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin öğrenme etkinliğini konusunda dil bilgisel katkılarda bulunmayı amaçlamaktadır. Dil Bilgisi kuralları sorunlarından olan istek ve emir kiplerinin öğretimi üzerinde durarak istek ve emir kiplerinin geleneksel dil bilgisi kurallarına göre tanımını yapmış, bu sırada işlevlerine göre betimlenmesini destekleyen görüşlere de yer vermiştir. Çalışmasında yabancı dil öğretim, yöntem ve yaklaşımlar hakkında kuramsal bilgiler verdikten sonra bu bilgiler ışığında emir ve istek kiplerinin öğretiminin nasıl olabileceğini açıklamaya çalışıp örnek ders planı vermiştir.

Hasekioğlu (2009) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi Öğretimi-Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1 Serisinde Sözcük Öğretiminin Değerlendirilmesi ve Sözcük Öğretimi İçin Uygulama Örnekleri başlıklı yüksek lisans çalışmasında Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde yararlanılabilecek sözcük öğretim teknikleri ve etkinlikleri konusunda farkındalık kazandırmayı amaçlamıştır. Çalışmada, sözcük öğretim teknikleri ve sözcük öğretiminde kullanılabilecek etkinlikler ayrıntılı olarak ele almıştır. Bu teknikler ve etkinlikler çerçevesinde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi amacıyla A1-A2 temel düzeyde hazırlanmış Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1 serisi, sözcük öğretimi açısından çözümlenmiş ve değerlendirmiştir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğretmenlere ışık tutması gayesiyle, adı geçen seriye, sözcük öğretim teknikleri ve etkinlikleri göz önünde bulundurularak, öneriler sunmuştur.

Özel (2010) Yabancılar Türkçe Öğreten Resmî Kurumlarda Dil Bilgisi Öğretimi başlıklı yüksek lisans çalışmasında farklı devlet üniversiteleri tarafından yabancılar Türkçe öğretmek

amacıyla Türk yazarlar tarafından hazırlanmış beş ders kitabının içlerinde yer alan dil bilgisi konularını, bu konuların veriliş sırasını ve dil bilgisi öğretiminde kullanılan yöntemleri değerlendirmiştir.

Seçtiği ders kitaplarında kullanılan yöntemleri inceleyerek, işlevsel –kavramasal yaklaşım ile hazırlanan, öğrencinin günlük hayatta doğru ve etkili iletişim kurmasını kolaylaştırmayı ve çabuklaştırmayı hedefleyen seçmeci yöntem ile dil öğretimi yapan ders kitaplarını tespit etmeye çalışmıştır. Bu amaçla ders kitaplarında yer alan dil bilgisi konularının sıralanışını ve öğretimini, ADP’de belirtilen “Dil Düzeylerine Yönelik Beklentiler” ve “Dil Bilgisi Doğruluk Düzeyleri” ne uygunluk bakımından değerlendirmiştir.

Bu inceleme sonucunda, ele aldığı ders kitaplarının hepsinde dil bilgisine aynı ölçüde yer verilmediğini, yöntem birliği olmadığını ve Ankara Üniversitesi Yeni- Hitit Serisi Yabancılar İçin Türkçe Dersleri (1–2–3) dışındaki ders kitaplarının ADP’ye uygun olarak hazırlanmadığını tespit etmiştir.

Akpınar (2010) Deyim ve Atasözlerinin Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma başlıklı yüksek lisans çalışmasında deyim ve atasözlerinin öğretim sürecine niçin, nasıl, ne kadar yer alması gerektiğinin bir takım dayanak ve örneklerle açıklanması amaçlamıştır. İnsanların hangi nedenlerle yabancı dil öğrendikleri sorgulamış; tarihsel süreçte ve günümüz şartlarında deyim ve atasözlerinden dil öğretiminde yararlanma zorunluluğu ortaya koymuştur. Tarihsel süreçte yabancılar Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmalar; yabancı dil öğretiminin temel, genel ilkeleri; yabancı dil öğretim yöntem ve teknikleri; yabancı dil öğretiminde kullanılan görsel ve işitsel materyaller araştırmanın temel amacı doğrultusunda araştırmıştır. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda Avrupa Dil Gelişimi Dosyası’nın, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığınca hazırlanan Türkçe Öğretim Programı’nın deyim ve atasözlerinin öğretimine yaklaşımı irdelenmiş; günümüzde yabancılar Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan ve örneklem olarak seçilen kitaplar deyim-atasözü varlığı, bunların öğretimine yaklaşımı bakımından değerlendirmiştir.

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak deyim ve atasözlerinin belirlenmesinde bir ölçüt oluşturması bakımından örneklem olarak seçilen 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitapları da atasözleri ve deyim varlığı açısından değerlendirmiş; elde edilen bulgular yabancılar Türkçe öğretimi alanına aktarmıştır.

Yapılan çalışmalar sonucunda yabancılar Türkçe öğretiminde atasözü ve deyimlerin kültür aktarımının sağlıklı yapılabilmesi bakımından da öğretim sürecine mutlaka alınması gerektiği kanıtlandığının altını çizerek bazı örnek uygulamalarla da bu alanda çalışanlara araştırmanın kaynak olması sağlamaya çalışmıştır.

Güçer (2010) -(A/I)r Biçimbiriminin Betimlenmesinde Kuram ve Yabancılara Öğretilmesinde Yöntem Sorunları başlıklı yüksek lisans çalışmasında ilk olarak -(A/I)r'ın geleneksel dilbilgisi ve dilbilimsel çalışmalardaki yapısal ve işlevsel özelliklerini açıklamıştır. Saptanan kuramsal sorunları belirledikten sonra -(A/I)r'ı fiile ek olarak kullanıldığı farklı metin türleri ve anlamsal değerler zaman-kip-görünüş kavramları açısından inceleyerek geleneksel dilbilgisi ve dilbilimsel çalışmalarda değinilmeyen anlamsal özellikler belirleyip kuramsal betimleme boyutunda sorunları belirlemiştir. Çalışmanın ikinci boyutunda yapılan betimleme çalışmasına bağlı olarak yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde -(A/I)r biçimbiriminin işlevlerinin nasıl öğretildiğini incelemiş ve bu alandaki sorunlar tespit etmiştir.

Ünlücömert (2010) yaptığı -mİş Biçim Biriminin Farklı İşlevlerinin Bilinç Uyandırma Teknikleriyle Öğretilmesine Yönelik Malzeme Oluşturma adlı yüksek lisans çalışmasında -mİş biçimbiriminin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilere bilinç uyandırma tekniği ile öğretilmesine yönelik malzeme oluşturmayı hedeflemiştir. Çalışmada ilk olarak bilinç uyandırma tekniği ile ilişkisi olduğunu düşünülerek öğrenme kuramları ele alınmış, yabancı dil öğretimi yöntem ve ilkelerine yer verilmiştir. Bilinç uyandırma tekniği ile bağlantılı olması nedeni ile evrensel dilbilgisi kavramı üzerinde durulmuş ve geleneksel dilbilgisi ile karşılaştırılması yapılmıştır.

Biçimbirime yönelik hazırlanan tüm malzemelerde biçim, anlam ve kullanım üçlüsü göz önünde tutulmuştur. Hazırlanan malzemeler bilgisayar ortamında kullanılabilecek nitelikte hazırlanmış, çeşitli etkinlik ve çalışmalarla desteklenmiştir. Yapının her bir kullanım alanı, işlevi ayrı ayrı verilmiş; tümevarımsal bir yöntem izlenmiştir. Bilinç uyandırma yönteminin uygulanma aşamasında dikkat çekme, girdi artırımı etkinliklerine özen gösterilmiştir.

Dilbilgisi yapısının biçimsel değişimleri öğrenciye hazır olarak verilmemiş; öğrencide bir girdiye dönüşebilmesi için zihinsel işlem süreçlerinden geçirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrencinin hedef dil ile ilgili öğrenmiş olduğu daha önceki bilgileri, yeni bilgiyi yapılandırmak için kullanması amaçlanmıştır.

Hazırlanan malzemelerde görsel ve işitsel dikkat çekici uyarıcılar da kullanılmıştır. Sunulan metinler sadece diyalog olarak değil, anlatı, fıkra ve masal içeriği ile Türk halk kültürü örneklerinden seçilmiştir. Tezin son kısmına eklenmiş olan etkinlik havuzunun ise öğretmene değişik olanaklar sunması açısından yardımcı olabileceği düşünülmüştür.

Pirinç (2010) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortaçların İncelenmesi ve Öğretimi - Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Orta 2 Örneğinde başlıklı yüksek lisans çalışmasında Türkçedeki ortaç ekleri Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (TÖMER) yabancılara Türkçe öğretilirken kullanılan Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Orta 2 (B1) (Yeni Hitit Orta 2) kitabı temel alarak incelemiştir. Bu

inceleme bağlamında öznesel, tümleçsel ve sözlüksel olarak sınıflandırılan ortaçların yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde nasıl öğretileceği ile ilgili öneriler geliştirmiş ve Yeni Hitit Orta 2 kitabında yer alan örnekler ve alıştırmalar bu doğrultuda değerlendirmiştir.

Yıldırım (2011) Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Türkçe Dil Bilgisi ve Ad Durum Eklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri başlıklı yüksek lisans çalışmasında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin Türkçe dil bilgisi ve ad durum ekleri ile ilgili görüşlerini belirlemek için introspektif odak grup görüşmesi tabanlı nitel bir yöntem kullanmıştır.

Araştırmanın evrenini Ankara Üniversitesi TÖMER’de Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise araştırmanın yürütüldüğü zaman diliminde Ankara Üniversitesi TÖMER’de Temel I-B ve Temel II-A kurlarında Türkçe öğrenen öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma kapsamında öncelikle, 01.09.2010–31.10.2010 tarihlerinde Ankara Üniversitesi TÖMER’de Temel I-B seviyesinde öğrenim görmekte olan 17 öğrenciye uzman görüşü alınarak hazırlanan ve ad durum ekleriyle ilgili bilgiyi ölçme amaçlı bir uygulama yapılmıştır. Uygulama sonucunda öğrencilerin doldurdukları çalışma kâğıtlarındaki doğru ve yanlışlar belirlenmiş ve 8 öğrenci üst, orta ve alt grup şeklinde sınıflandırılarak bu öğrencilerle odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler, betimsel analiz ve içerik analizi ile incelenerek, araştırmanın 9 alt amacına yönelik bulgular elde edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgularda ise Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bu bireylerin Türkçe dil bilgisi ve ad durum eklerinin kullanımı ile ilgili görüşlerinin genel olarak; Türkçe öğrenmenin ve Türkçe dil bilgisinin zor olmadığı, ana dilin Türkçeyi öğrenmede ve Türkçedeki ad durum eklerini kullanmada olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğu, ad durum ekleri kullanırken hata yapmanın dikkatsizlikten ana dilin etkisine kadar pek çok nedenin olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda, ders kitabı hazırlayan uzmanlara, Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten uzmanlara ve kurumlara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda yapılan araştırmalara karşın Türkçe öğrenen Ruslara öğretimi konusunda geniş çaplı ciddi bir çalışma bulunmamaktadır. Oysa Türkçenin Ruslara öğretimi konusu özellikle 1990’lı yılların başında Eski Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra önem kazanmıştır. Gerçi Türkçe 1990 yılından öncesi Sovyetler Birliği döneminde de Rusçayla etkileşim hâlindeydi. Nitekim Türkçenin Rusçayla ilk münasebetleri 1080 yılına kadar dayanmaktadır. İlk dönemlerde Türkçe Rusçaya özellikle Peçenekler aracılığıyla girmeye başlamıştır. Ruslar ve Türkler tarihi süreç içerisinde komşu oldukları için birbirlerinden gelenek ve göreneklerinden etkilendikleri gibi dillerinden de etkilenmişlerdir. Türkçenin eski Rusya’da bir yabancı dil olarak kullanılmaya başlaması XVII. yüzyıla kadar dayandırılabilir. Nitekim bu yüzyılda Moskova’daki Rus elçilik işleri biriminde bir adet Türk ve

Tatar tercüman bulundurulması zorunluluğu getirilmiştir. Böylece Türkçe Rusya'daki resmî diplomatik diller arasına girmiştir¹⁸⁶.

Türkçenin öğretimi açısından kısır bir zaman dilimi olan Soğuk Savaş Dönemi'nin bitip eski Sovyetler Birliği'nin dağılmasına denk gelen 1990'lı yıllarda ise Orta Asya ve Rusya'dan Türkiye'ye her yıl yaklaşık altı yedi bin öğrenci getirilerek Türkiye'de ortaöğretim ve yükseköğretimde eğitim görmeleri sağlanmıştır. Bu öğrenciler öncelikle bir yıl Türkçe hazırlık gördükten sonra Türk okullarında okumaya başlamaktaydılar.

Diğer taraftan gerek Türkiye'de okumak ve çalışmak üzere gerek Orta Asya ve Rusya'daki Türk şirketlerinin Türkçe bilen elamanlarını yetiştirmek üzere gerekse bu bölgelerdeki Türk okullarında okumak isteyenlerin Türkçe öğrenmek ihtiyaçlarına cevap vermek için özel veya resmî birçok kurum tarafından yine bu bölgelerde Türkçe kursları, hazırlık sınıfları açılmıştır.

¹⁸⁶ Türkçenin Orta Asya ve Rusya'da öğretimi konusundaki çalışmalar için bkz. Ek 10.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada izlenen bilimsel yaklaşımın araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması açıklanmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırma modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır.

Betimsel tarama modelleri, şu anki ya da geçmişteki bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu nedenle araştırmaya konu olan durum, olay, olgu veya nesne bulunduğu şartlar içinde olduğu tanımlanır. Herhangi bir etkileme ve değiştirme gayreti içine girilmez. Buradaki amaç bilinmek isteneni uygun bir şekilde gözlemleyerek ortaya koymaktır (Karasar, 2011:77).

Nitel araştırmada ise araştırma konusu ile ilgili olarak ayrıntılı bilgilere ulaşılmaya çalışılır. Veriler analitik ve tümevarımcı bir mantıkla analiz edilerek yorumlamacı paradigmaya dayanır (Bozel, 2008:7; Şişman, 2010:282-289).

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmada TÖMER ve benzeri kurumlarda Türkçe öğrenen Ruslardır. Araştırmanın çalışma örnekleme ise, Ankara Üniversitesi TÖMER, Gazi Üniversitesi TÖMER ve Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesinde Türkçe öğrenen Ruslardır.

Örnekleme grubu da şu sırayı takip etmiştir:

- a. Türkçe Temel
- b. Türkçe Orta
- c. Türkçe Yüksek

Örnekleme alınırken her kurdan belli sayıda öğrenci alınmıştır. Nicel ve nitel kısımlara göre öğrenci sayısı farklılık arz etmiştir.

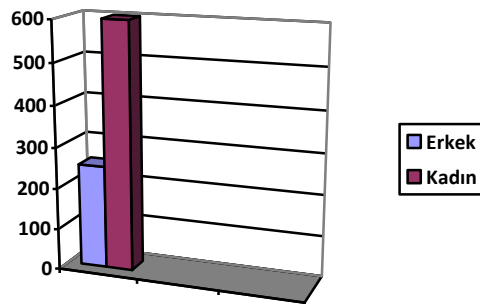
Örneklemele ilgili bilgiler şu şekildedir:

Tablo 1: Örneklemele İlgili Bilgiler

Kurumlar	Öğrenci Sayısı
Ankara Üniversitesi TÖMER	250
Gazi Üniversitesi TÖMER	150
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi YDO	450
Toplam	850

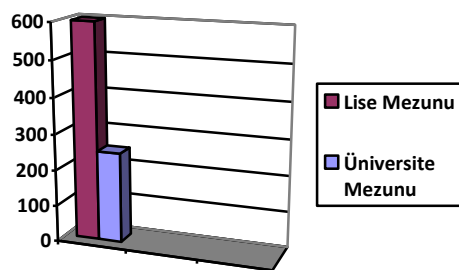
Öğrencilere ait demografik özellikler şu şekildedir:

Tablo 2: Cinsiyet Dağılımı

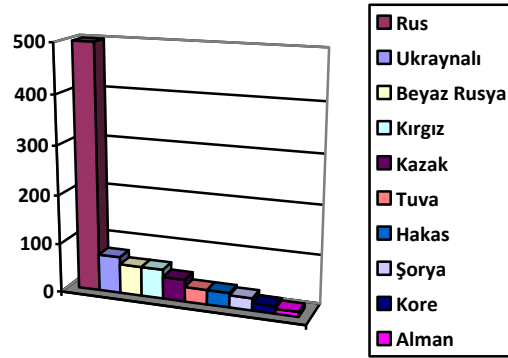

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 70,58'ini kadınlar, % 29,42'sini erkekler oluşturmaktadır.

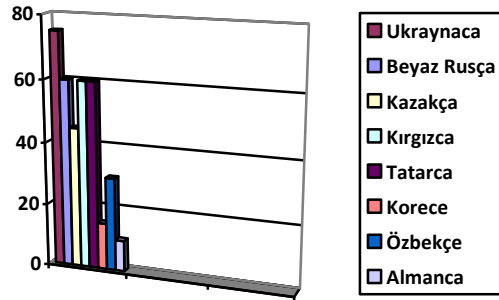
Tablo 3:Eğitim Düzeyi

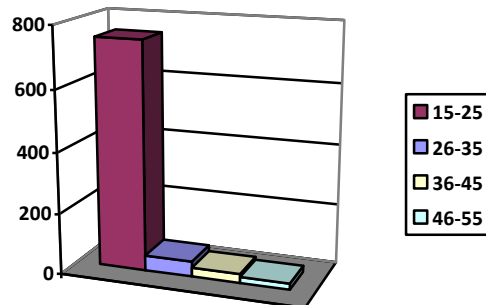
Araştırmaya katılan öğrencilerin hepsi de en az lise, % 30'u ise üniversite mezunudur.

Tablo 4: Milliyeti

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 58'i Rus, % 0,08 Ukrayna'lı, % 0,07'i Beyaz Rusya, % 0,07'i Kırgız, % 0,05'i Kazak, % 0,03'ü Tuva, % 0,03'ü Hakas, % 0,02'si Şorya, % 0,01'i Kore, % 0,01'i Alman olarak tespit edilmiştir.

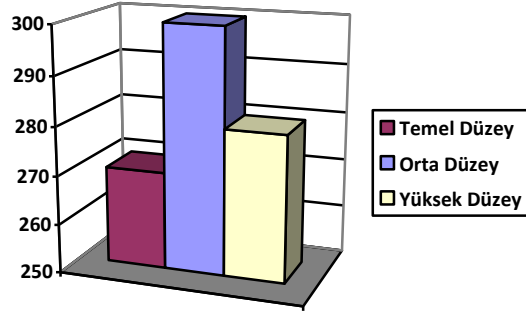
Tablo 5: İkinci Dili

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 0,8'i Ukraynaca, % 0,7'si Beyaz Rusça, % 0,5'i Kazakça, % 0,7'si Kırgızca, % 0,7'si Tatarca, % 0,7'si Korece, % 0,1'i Özbekçe, % 0,1'i ikinci dil olarak Almanca konuşmaktadırlar.

Tablo 6: Yaş

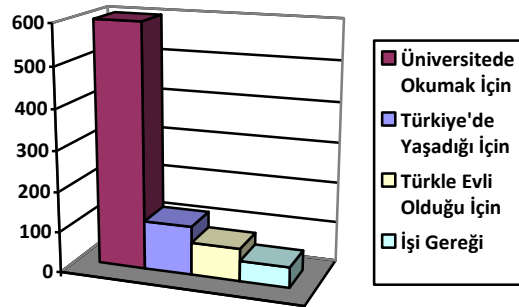
Araştırmaya katılanların yaş grupları 15-25, 26-35, 36-45, 46-55 olarak sınıflandırılmıştır. Buna göre % 88'i 15-25, % 0,05'i 26-35, % 0,03'ü 36-45, % 0,02'si 46-55 yaş grubundadır.

Tablo 7: Türkçe Düzeyi

Araştırmaya katılanların % 0,31'i Temel Düzeyde, % 35'i Orta Düzeyde, % 0,32'si Yüksek Düzeydedir.

Tablo 8: Türkçe Öğrenme Amacı

Araştırmaya katılanların % 70'i Türkçe eğitim veren bir üniversite okumak için, % 14'ü Türkiye'de yaşadığı için, % 0,09'u Türkle evli olduğu için, % 0,05'i işi gereği Türkçe öğrendiğini belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, Türkçe öğrenen Rusların yazdıkları kompozisyon ve dil bilgisi kağıtlarından oluşmaktadır.

Araştırmaya veri toplamak amacıyla üç adet veri toplama aracı kullanılmıştır.

1. Uygulamaya katılan öğrencilerin sosyal özelliklerini belirlemek için geliştirilen kişisel bilgi formu.
2. Uygulamaya katılan öğrencilerin yazmış oldukları yazılı anlatım (kompozisyon) kağıtları.

3. Uygulamaya katılan öğrencilerin yazmış oldukları dil bilgisi kağıtları.

Öğrencilerin yazmış oldukları kompozisyon konuları uzman görüşlerinden hareketle belirlenmiştir. Bu konuların dağılımı şu şekildedir:

Uygulamaya katılan öğrencilerin Temel Türkçe düzeyinde yazılı anlatımda yapmış oldukları yanlışların tespitine yönelik ilgili literatüre bakılarak 15 adet konu başlığı tespit edilmiştir. TÖMER’lerdeki 10 uzmandan kendilerine sunulan konu başlıklarına 1 - 10 arasında puan vermeleri istenmiştir. Uzmanlar en fazla 10 konu üzerinde uzlaşmışlardır.

Tablo 9: Temel Düzey Yazılı Anlatım Konularının Uzmanlardan Aldıkları Puanlar

	KONU BAŞLIKLARI	PUANLAR
1	Bir gününüzü anlatınız.	150
2	Bir tatilinizi anlatınız.	150
3	Bir arkadaşınızı tanıtırınız.	140
4	Ülkenizi anlatınız.	145
5	Ailenizi ve evinizi anlatınız.	135
6	Şehrinizi anlatınız.	135
7	Geniş zaman ekleriyle bir fıkra anlatınız.	90
8	Bir yemek tarifi anlatınız.	90
9	En çok hangi mevsimi seviyorsunuz? Niçin?	80
10	Ülkenizdeki bir bayramı anlatınız.	80
11	Ülkenizdeki bir arkadaşınıza yazdığınız mektubu anlatınız.	75
12	Hafta sonunda neler yapıyorsunuz?	70
13	Bir çocukluk anınızı anlatınız.	73
14	Gelecekteki planlarınızı anlatınız.	64
15	Doktora gittiğiniz bir günü anlatınız.	62

Uygulamaya katılan öğrencilerin Orta Türkçe düzeyinde yazılı anlatımda yapmış oldukları yanlışların tespitine yönelik olarak 10 uzmana 15 adet konu başlığı sunulup 1 - 10 arasında puan vermeleri istenmiştir. Uzmanlar en fazla 10 konu üzerinde uzlaşmışlardır.

Tablo 10: Orta Düzey Yazılı Anlatım Konularının Uzmanlardan Aldıkları Puanlar

	KONU BAŞLIKLARI	PUANLAR
1	Hayalperest bir insan mı, yoksa gerçekçi bir insan mı olmak daha iyidir? Siz kendinizi hangi kategoriye koymaktasınız?	145
2	Bir baba veya anne olsaydınız meslek seçiminde çocuğunuza nasıl yön verirdiniz?	140
3	Dünyadaki silahlanma yarışı hakkında düşünceleriniz nelerdir?	135
4	Toplumun gelişmesinde sanatın rolü nedir?	130
5	Sanayileşmenin ve teknolojik gelişmelerin iyice arttığı dünyamızda insanların kendine ve topluma yabancılaştığı düşüncesine katılıyor musunuz? Nedenlerini açıklayınız.	120
6	Hayvan sevgisi, doğa sevgisi insan kişiliğinin hangi özelliğini gösterir? Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?	100
7	Yabancı bir ülkede yaşamın zorlukları nelerdir?	90
8	Globalleşme (Küreselleşme) sözcüğü size neleri hatırlatıyor?	80
9	Türkçe öğrendiğiniz ve Türk kültürünü keşfettiğiniz şu son bir yılın sonunda yaşamınızda, fikirlerinizde ve hayata bakış açınızda ne gibi değişiklikler gerçekleştiğini açıklayınız.	80
10	Televizyonun çocuklara olan olumlu ve olumsuz etkilerini anlatınız?	80
11	Yolsuzluk ve rüşvetin bir topluma ve ülkeye verdiği zararlar nelerdir? Yolsuzlukla mücadele nasıl olmalıdır?	70
12	Dünyadaki açlık sorunu hakkındaki düşünceleriniz nedir? Sizce bu sorun nasıl çözülebilir?	70
13	Sizce okul eğitiminde teknik eğitime mi, yoksa teorik eğitime mi önem verilmelidir? Bu çerçevede ülkenizdeki eğitim sistemini kısaca anlatınız.	60
14	Spor yapmanın insan sağlığına faydaları nelerdir?	65
15	Yeni bir dil öğrenmek size neler kazandırdı?	50

Uygulamaya katılan öğrencilerin Yüksek Türkçe düzeyinde yazılı anlatımda yapmış oldukları yanıtların tespitine yönelik olarak 10 uzmana 15 adet konu başlığı sunulup 1 - 10 arasında puan vermeleri istenmiştir. Uzmanlar en fazla 10 konu üzerinde uzlaşmışlardır.

Tablo 11: Yüksek Düzey Yazılı Anlatım Konularının Uzmanlardan Aldıkları Puanlar

	KONU BAŞLIKLARI	PUANLAR
1	Ülkenizdeki sağlık hizmetlerini yeterli ve kaliteli buluyor musunuz? Sağlık sisteminizdeki eksikler nelerdir? Bunların çözümü konusundaki önerileriniz nelerdir?	140
2	Özürlü olmak ne demektir? Özürlü insanların sorunları nelerdir? Onları toplum yaşamına nasıl katabiliriz?	130
3	Sizce eğitim bir toplum için neden önemlidir?	120
4	Ailenin çocuk üzerindeki etkileri nelerdir?	115
5	Televizyon reklamlarının kişi ve toplum üzerindeki etkileri nelerdir? Açıklayınız.	110
6	Her üç büyük din insanı sevmeyi, barışı, kardeşliği emretmesine rağmen günümüzde bile en şiddetli ve kanlı savaşların derin sebepleri dinseldir. Sizce neden? Bu nasıl çözülebilir?	110
7	Türkçe öğrendiğiniz şu son bir yılda Türk tarihinin, bilim ve kültür dünyasının hangi önemli isimlerini öğrendiğiniz? Sizi en çok etkileyen kişiyi anlatınız.	105
8	Günümüz toplumunda kadının özgürleşmesine paralel olarak geleneksel aile kurumunun ve evlilik anlayışının baştan aşağı değiştiği ileri sürülüyor? Buna katılıyor musunuz? Niçin?	100
9	Son yıllarda iletişim ve bilgi devrimi sayesinde ulusal sınırlar, ulusal kimlikler yavaş yavaş ortadan kalkmaya başladı. Ortak para, ortak dil, ortak pazar oluşmaya başladı. Bunu olumlu mu buluyorsunuz, yoksa bu sizi ürkütüyor mu? Açıklayınız.	100
10	Turizmin ülke kalkınmasındaki önemi nedir?	95
11	Uygarlık Doğu toplumlarında ortaya çıkmıştır, ama uygarlığın meyvelerini bugün Batı toplumları toplamaktadır. Sizce niçin? Hint, Sümer, Mısır, Anadolu, Çin, Türk uygarlıkları gibi.	90
12	Umut karamsarlığın en iyi ilacı olmakla beraber, fazla kuvvetli bir umut ışığı da geçici körlüğe sebep olabilir. Siz karamsar mısınız? Umut dolu musunuz? Nedenleriyle açıklayınız.	80
13	Gazete ve televizyonların, ünlü insanların (politikacı, sanatçı, sporcu) özel yaşamlarının en ince ayrıntılarını vermesini ve özellikle skandallar üzerinde durmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Siz kamera ve objektifler tarafından her adımda izlenmek ister miydiniz?	70
14	Hazreti Muhammed “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” demiştir. Bu konudaki düşünceleriniz nelerdir?	60
15	Tarihleri boyunca birbirleriyle çok sayıda kanlı savaşlar yapan Fransa ve Almanya bundan ders çıkararak topraklarındaki yurttaşlarının dünyanın en zengin, uygar, mutlu ve özgür insanları olmaları amacıyla Ortak Avrupa Evini inşa ettiler. Bu konudaki düşüncelerinizi açıklayınız. Sizce böyle bir oluşumun bu coğrafyada gerçekleşmesi mümkün müdür?	60

Uygulamanın yapıldığı kurumlardan kur sistemine göre Türkçe öğretilen kurumlar yaklaşık iki aylık bir zaman diliminden sonra öğrencinin eğitimine bir üst düzey kurda devam edebilmesi için yazılı ve sözlü olarak dört temel dil becerisini ölçen ve kurumların uzmanları tarafından

hazırlanmış olan her bir kur düzeyi için ayrı ayrı ortak sınavlar yapılmaktadır. Kur sisteminin uygulanmadığı kurumlarda ise öğrencilerin düzeylerini tespit etmek için her iki ayda bir dört temel dil becerisini ölçmeye yönelik sınavlar yapılmaktadır. Bu araştırmada evrendeki kurumlarda yapılan sınav kâğıtlarından da yararlanılmıştır.

3.4.Verilerin Analizi

Verilerin toplanması ve incelenmesi aşamasında belgesel tarama (doküman inceleme) yönteminden yararlanılmıştır. Belgesel tarama, var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplanmasıdır (Karasar, 2011:183). Belgesel tarama yöntemlerinden olan genel taramadan araştırmanın kuramsal çerçevesiyle ilgili bilgi toplanırken faydalanılmıştır. Belli bir metnin, kitabın, belgenin, belli özelliklerini sayısallaştırarak belirleme amacıyla yapılan içerik çözümlemesi yönteminden ise araştırmanın bulguları elde edilirken faydalanılmıştır (Karasar, 2011:184). Bu tür çözümlenmeler elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış olarak sunmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2005:224). Veriler analiz edilirken içerik çözümlemesi yöntemine uygun olarak hareket edilmiştir.

Araştırmada elde edilen veriler yazılı anlatım için ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Verilerin analizi yapılırken Rusların Türkçe öğrenmede yapmış oldukları yanlışlar ilgili kaynaklarda yer alan konularına göre tasnif edilmiştir. Tekrarlanan yanlışlardan sadece bir tanesi yazılmıştır. Yanlışların tasnifi sırasında ilgili kısımda önce o bölümle ilgili bilgi verilmiş, daha sonra yanlış ve doğru cümleler alt alta yazılmıştır. Her yanlış grubunun altına yapılan yanlışların sayısal tablosu sunularak nedenleri açıklanmıştır.

VI. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Birinci alt problemde, "Yazılı anlatımlarında ses bilgisinde yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.1.1. Ses Bilgisi Yanlışları

Hint-Avrupa dil ailesinden olan Rusça ile Ural-Altay dil ailesinden olan Türkçe ses yapısı olarak birçok açıdan farklılık göstermesine rağmen ortak sesler de çoğunluktadır. Bu nedenle öncelikle ünlü harflerin seslendirilmesi ve sert ünsüzlerle yumuşak ünsüzlerin yan yana gelmesinden kaynaklanan seslendirme zorlukları bulunmaktadır. Bu konudan yapılan bazı yanlışlar şunlardır:

4.1.1.1. Büyük Ünlü Uyumu Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Çiftlikta arkadaşlarımla oynayacağım.

Çiftlikte arkadaşlarımla oynayacağım.

Önce Dordoy **Pazarıye** gittik.

Önce Dordoy Pazarı'na gittik.

Rusya'nın **güneyindeki** şehirleri görmedim, ama kuzdaki şehirleri gördüm.

Rusya'nın güneyindeki şehirleri görmedim, ama kuzeyindeki şehirleri gördüm.

Biraz para **biriktirdikten** sonra ustaları çağırıp tamir ettirecek misin?

Biraz para biriktirdikten sonra ustaları çağırıp tamir ettirecek misin?

"Kendime kahve yapayım." diye **düşünacakken** / **düşünarak** gazın kesik olduğunu fark ettim.

"Kendime kahve yapayım." diye düşünürken gazın kesik olduğunu fark ettim.

Kafedeki masalara şöyle bir göz **gezdirmiş** arkamdan bir ses “Birisini mi arıyorsunuz? dedi.
Kafedeki masalara şöyle bir göz **gezdirmiş** arkamdan bir ses “Birisini mi arıyorsunuz? dedi.

Görüşmeden sesini unutmuşum.
Görüşmeyeli sesini unutmuşum.

Dostluk hayatın **esasıdır**.
Dostluk hayatın esasıdır.

Arkadaşlarımızı da annemi **da** çok özledim.
Arkadaşlarımızı da annemi de çok özledim.

Üçüncüsü de sağalıktır.
Üçüncüsü de sağalıktır.

Bayramı **de** seviyorlar.
Bayramı da seviyorlar.

Bizim **dünyamızda** çok insanlar yaşıyorlar.
Bizim dünyamızda çok insan yaşıyor.

ORTA DÜZEYDE

Eğer bugün bu dişinizi tedavi **etmezsem** bu gece de uyuyamayacaksınız.
Eğer bugün bu dişinizi tedavi etmezsem bu gece de uyuyamayacaksınız.

İyice **sinirlenip** kapıyı çarparak odadan çıkıp gitti.
İyice sinirlenip kapıyı çarparak odadan çıkıp gitti.

Alçak gönüllü insanlar **de** var.
Alçak gönüllü insanlar da var.

Ben **da** bu üniversiteye dil öğrenmek için geldim.
Ben de bu üniversiteye dil öğrenmek için geldim.

Fakirlik **da** en önemli bir sorundur.
Fakirlik de en önemli bir sorundur.

Başka milletlerin kültürü **da** tanımış oluyoruz.
Başka milletlerin kültürünü de tanımış oluyoruz.

Öğrenciler **da** alkol içiyorlar.
Öğrenciler de alkol içiyorlar.

Bize **da** örnek olur.
Bize de örnek olur.

Biz **da** mutlulukla doluyuz.
Biz de mutlulukla doluyuz.

Başka ülkelerin dillerin öğrenmemiz **da** hayatımıza ilginç bir şey.
Başka ülkelerin dillerini öğrenmek de bizim için ilginçtir.

Onun hayatı çok güzel **da** olabilir.
Onun hayatı çok güzel de olabilir.

Çocuk sigara içmeye başlıyor, arkadaşları **de** başlıyor.
Çocuk sigara içmeye başlıyor, arkadaşları da başlıyor.

Gençlerin para problemleri **da** var.
Gençlerin para problemleri de vardır.

Belki insan anadilsiz **da** yaşabilir?
Belki insan ana dili olmadan da yaşayabilir.

Kendini tarihi, kültürü **da** bilmiyor.
Kendi tarihini ve kültürünü de bilmiyor.

Bütün dünyadaki **kötülüklerden** korumalı.

Dünyadaki bütün kötülüklerden korumalı.

Çocukken annemiz bize kitaplar okur, **şiiir**lar ve **şarkılar** ailemiz ile öğreniriz.

Çocukken annemiz bize kitaplar okur. Şiirler ve şarkıları ailemizden öğreniriz.

Sunun kirliliğini **da** düşünmüyoruz.

Suyun kirliliğini de düşünmüyoruz.

Çocuklar onlara bakarak **de** kötü şeyleri yapmaya başlıyor.

Çocuklar da onlara bakarak kötü şeyleri yapmaya başlıyor.

Eğer insanın eşi **da**, aile da, yakın arkadaşlar **da** yoksa o insan kötümser olur.

Eğer bir insanın ailesi ve eşi dostu yoksa o insan kötümser olur.

Biz **da** kendisinin çocuklarıyla kızışacağız.

Biz de kendisinin çocuklarıyla kavga edeceğiz.

Her insan iyi, ama kötü **da**.

Her insan hem iyi hem de kötü olabilir.

Başka gençler **da** onların fikirlerinin doğru olduğunu düşünürler.

Diğer gençler de onların fikirlerinin doğru olduğunu düşünürler.

YÜKSEK DÜZEYDE

İlginç şeyler **da** seyretmek mümkündür.

İlginç şeyleri seyretmek de mümkündür.

İletişim **da** bizim hayatımızda büyük rolü oynuyor.

İletişim de hayatımızda büyük rol oynuyor.

Şimdi **da** üzücü durum vardır.

Şimdi de durum çok üzücüdür.

Para olmazsa, ülke **da** yoktur.

Para olmazsa ülke de olmaz.

Önemli şeyler **da** olmayacak.

Önemli şeyler de olmayacak.

Kullanmamız için **da** bilgili insanlar gerekir.

Kullanmamız için de bilgili insanlar gerekir.

Tablo 12: Büyük Ünlü Uyumu Yanlışları

	Yanlış Sayısı	%
Ad Durum Eklerinde	10	1,17
Ortaçlar ve Ulaçlarda	8	0,94
Bildirme Durumu Ekinde	3	0,35
“Dahi” Anlamındaki Ayrı Yazılan “da, de” Ekinde	4	0,47
Sıra Sayı Sıfatlarında	5	0,58
Zaman ve Kip Eklerinde	5	0,58
Çoğul Ekinde	4	0,47

Büyük ünlü uyumu ile ilgili olarak 70 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel ve orta düzeyde en çok “dahi” anlamındaki “da, de” kullanımında, *hâl eklerinde*, *ulaç eklerinde*, *sıra sayı sıfatlarında* görülmüş olup yüksek düzeyde fazla yanlış görülmemiştir. Bu da büyük ünlü uyumunun zamanla beceri hâline dönüştüğünü göstermektedir. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçedeki büyük ünlü uyumunun Rusçadakinden farklı olmasıdır.

4.1.1.2. Küçük Ünlü Uyumu Yanlışları

Türkçede düz ünlülerden sonra düz ünlü, yuvarlak ünlülerden sonra ise düz ve geniş (a, e) veya dar ve yuvarlak ünlüler (u, ü) gelmektedir. Ancak dudak sesleri olan b, m, v sesleri yabancı asıllı kelimelerde bu kuralı bozmaktadır. sabun, yavuz, tavuk vb. Bu nedenle yabancı kelimelerde ve birleşik kelimelerde ünlü uyumu aranmamaktadır. Çanakkale, horoz, petrol vb. (Temizyürek, Fahri 2007:171-174).

TEMEL DÜZEYDE

Öğleden sonra **buluşdiktan** / **buluştuktan** sonra sözleştik.

Öğleden sonra buluştuktan sonra sözleştik.

Zeynep çok akıllı ve **marakli** bir çocuk.

Zeynep çok akıllı ve meraklı bir çocuktur.

İğne yapmanız **gerek musunuz?**

İğne yapmanız gerek mi?

ORTA DÜZEYDE

Adam eve **döndikten** sonra ceketini çıkarıp askıya astı.

Adam eve girdikten sonra ceketini çıkarıp askıya astı.

Biraz **büyüdükten** sonra bu dünya başka olabilir.

Biraz büyüdükten sonra bu dünya değişebilir.

Bu problem **çözilmeye** başlar.

Bu problem çözülmeye başlar.

Üniversiteden **bitirdikten** sonra bir iyi iş bulacağım.

Üniversiteyi bitirdikten sonra iyi bir iş bulacağım.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 13: Küçük Ünlü Uyum Yanlışları

	Yanlış Sayısı	%
Ad Durum Eklerinde	10	1,17
Yapım Eklerinde	12	1,41
Soru Eklerinde	8	0,94

Bu çalışma sırasında küçük ünlü uyumunda çok zorlanılmadığı, hatta yüksek düzeyde bu tür yanışların hiç yapılmadığı gözlemlenmiştir.

Küçük ünlü uyumu ile ilgili olarak 40 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel düzeyde en çok *çıkma durumu eklerinde* ve *yapım eklerinde*, orta düzeyde en çok *çıkma durumu eklerinde* görülmüş olup yüksek düzeyde ise yanlış görülmemiştir. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçadaki harflerin farklı olmasıdır.

4.1.1.3. Ünlü Düşmesi Yanlışları

Türkçede genellikle yabancı dilden gelen bazı isimlerin son hecelerindeki ünlü harfler düşebilmektedir. Söz konusu ünlü düşmesi ismin sonuna isim tamlaması, iyelik ekleri ve hâl ekleri gelince ortaya çıkmaktadır. Ünlü düşmesine uğrayan bazı isimleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

ağız	fikir	kesir	resim
akıl	göğüs	keşif	sabır
alın	gönül	keyif	şehir
asıl	hacim	metin	şekil
asır	hapis	mühür	şükür
azim	hayır	nabız	ufuk
bahis	hüküm	nakil	uğur
beyin	ilim	nefis	vakıf
boyun	izin	nehir	zehir
burun	karın	oğul	zihin
cisim	kayıp	omuz	zulüm
emir	kayıt	ömür	

akıl-ım = **akım**

göğüs-e = **göğse**

oğul-un = **oğlun**

Ünlü düşmesi konusunda tespit edilen yanlışlar şunlardır:

TEMEL DÜZEYDE

Emin Beyin **oğlunun** tanımıyoruz.

Emin Beyin oğlunu tanımıyoruz.

Kitabın arkasında yazarlık **resimi** var.

Kitabın arkasında yazarın resmi var.

Akıla öğrencilik günlerim geldi.

Aklıma öğrencilik günlerim geldi.

Ben Kırgızistanın Bişkek **şehirinde** hem yaşıyorum hem de okuyorum.

Ben Kırgızistan'ın Bişkek şehrinde okuyorum ve burada yaşıyorum.

Çünkü hiç **vakitim** kalmadı.

Çünkü hiç vaktim kalmadı.

ORTA DÜZEYDE

Bence aşk bizim **ömürümüz** güzel yapıyor.

Bence aşk bizim hayatımızı güzelleştiriyor.

Oyuncak gemilerini **nehire** fırlatıp oynarlar.

Oyuncak gemilerini nehre fırlatıp oynarlar.

YÜKSEK DÜZEYDE

Başka **şehir**e telefon ediyorum.

Başka şehre telefon ediyorum.

Her insanın kendi evi, **şehiri**, ülkesi var.

Her insanın kendi evi, şehri, ülkesi vardır.

Tablo 14: Ünlü Düşmesi Yanlışları

	Yanlış Sayısı	%
oğul	8	0,94
resim	7	0,83
akıl	6	0,70
şehir	3	0,35
vakit	2	0,23
ömür	2	0,23
nehir	2	0,23

Özellikle Arapça ve Farsça kökenli isimler kullanılırken ünlü harflerinden bazıları düşebilir. Bu durum Türkçede genelde hâl eklerinin ya da söz konusu isimlerin sonuna bir ünlü eklendiği zaman gerçekleşir.

Ünlü düşmesi ile ilgili olarak 30 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel düzeyde en çok *oğul*, *resim*, *akıl*, *vakit*, *şehir* kelimelerinde, orta düzeyde en çok *ömür*, *nehir* kelimelerinde yüksek düzeyde ise en çok *şehir* kelimesinde görülmüştür. Bu çalışmada ünlü düşmesi konusunda çok fazla yanlış yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu tür yanlışların görülmesinin nedeni Türkçedeki ünlü düşmesinin gerçekleştiği isimlerin Rusçada ünlü düşmesine uğrayan isimlerden farklı olmasıdır.

4.1.1.4. Ünlülerin Alafonlarıyla İlgili Yanlışlar

Türkçede ünlülerin alafonları genellikle yabancı dilden geçen alkol, ampul, dikkat, final, general, gol hakikat, hâl, harf, hayal, ihtimal, imal, ithal, kabul, kalp, kontrol, kristal, lokal meşgul, petrol, rol, saat, santral, sembol, terminal gibi bazı kelimelerde görülmektedir. Bu konuda tespit edilen yanlışlar şunlardır:

TEMEL DÜZEYDE

Çünkü o **saatta** bayram başlar.

Çünkü o saatte bayram başlar.

Benim arkadaşlarım hepsi iyi **kalpli** insanlardır.

Benim arkadaşlarımla hepsi iyi kalpli insanlardır.

Sadece bu bayramda bütün **hayallar** kurulur.

Sadece bu bayramda bütün hayaller kurulur.

Her insanın **hayalları** ve amaçları vardır.

Her insanın hayalleri ve amaçları vardır.

ORTA DÜZEYDE

O her insanın **hayalıdır**.

O her insanın hayalidir.

Dans **klublara** var.

Dans kulüpleri vardır.

Kişinin kendi hayatında **idealları** ve görüşleri vardır.

Kişinin kendi hayatında idealleri ve görüşleri vardır.

Diğer çeşitli **mineralleri** miktarsız şekilde kullanarak doğa kaynaklarını tüketmekteyiz.

Diğer çeşitli mineralleri hesapsız bir şekilde kullanarak doğal kaynakları tüketmekteyiz.

Bunun için çocuklu aile **dikkatli** olmalıdır.

Bunun için çocuklu aileler dikkatli olmalıdır.

Çocuklarına çok **dikkatli** olmalı.

Çocuklarına karşı çok dikkatli olmalı.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 15: Ünlülerin Alafonlarıyla İlgili Yanlılar

	Yanlış Sayısı	%
hayal	6	0,70
dikkat	4	0,47
kalp	3	0,35
mineral	3	0,35
kulüp	2	0,23
saat	2	0,23
ideal	1	0,11

Ünlülerin alafonları ile ilgili olarak 21 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel düzeyde en çok *saat*, *kalp*, *hayal*, kelimelerinde; orta düzeyde en çok *kulüp*, *ideal*, *mineral*, *dikkat* kelimelerinde görülmüş olup yüksek düzeyde ise yanlış görülmemiştir. Bu çalışmada ünlülerin alafonları konusunda çok fazla yanlış yapılmadığı tespit edilmiştir. Ünlülerin alafonları ile ilgili yanlışlar genelde aynı kelimelerde yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmada yüksek düzeyde ünlülerin alafonlarıyla ilgili yanlışların bulunmaması, konunun zamanla beceri hâline

dönüştüğünü göstermektedir. Bu tür yanlışların sık görülmemesinin nedeni Türkçedeki ünlülerin alafonlarındaki değişikliğin sık görülen bir durum olmamasıdır.

4.1.1.5.“u” “y” Seslerinin Karıştırılması

TEMEL DÜZEYDE

Lütfen trafik kurallarına **uyynuz**.

Lütfen trafik kurallarına uyunuz.

Ben **by** yıl Bişkek’e geldim.

Ben bu yıl Bişkek’e geldim.

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 16: “u” “y” Seslerinin Karıştırılması Yanlışları

	Yanlış Sayısı	%
“uyumak” fiilinin emir kipi olumlu şekli	5	0,58
“bu” işaret zamiri	3	0,35

“u”, “y” seslerinin karıştırılması ile ilgili olarak 8 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel düzeyde en çok *uyumak* ve *bu* kelimelerinde görülmüş olup orta ve yüksek düzeyde ise yanlış görülmemiştir. “u”, “y” seslerinin karıştırılması konusunda çok fazla yanlış yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu gruptaki yanlışlar Türkçedeki “u” sesinin Rusçadaki “y” sesi ile karıştırılmasından dolayı yapılmıştır.

4.1.1.6.“e” “y” Seslerinin Karıştırılması

TEMEL DÜZEYDE

Sigara **içmeiniz**.

Sigara içmeyiniz.

“Bir kafede kahvemi içerim.” **die** giyinmeye başladım.

“Bir kafede kahvemi içerim.” diye giyinmeye başladım.

Millietim Hakas.

Hakasım.

Artık iş **erinde** telefon ya da megafon aracılığın çay söylemek yerine sipariş ediyorlar.

Artık iş yerinde telefon ya da megafon aracılığıyla çay söylüyorlar.

Noel Baba öğrencileri **edie** veriyor.

Noel Baba öğrencilere hediyeler veriyor.

Çok tatlı **emekler** pişiriyor.

Çok güzel yemekler pişiriyor.

Nastya, **Arabaevo** üniversitesinde, reklama bölümünde okuyor.

Nastya, Arabayeva Üniversitesi’nde, Reklamcılık Bölümü’nde okuyor.

ORTA DÜZEYDE

Dişinizi hemen **temizleyeim** ve dolgu yapayım.

Dişinizi hemen temizleyeyim ve dolgu yapayım.

Tıva’nın **Sovet** Birliği’ne katıldıktan beri altmışıncı yılı.

Tuva’nın Sovyet Birliği’ne girmesinin altmışıncı yılı.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 17: “e” “y” Seslerinin Karıştırılması Yanlıları

	Yanlış Sayısı	%
içmek	3	0,35
diye	3	0,35
milliyet	2	0,23
yer	2	0,23
yemek	2	0,23
hediye	2	0,23
temizlemek	2	0,23
Arabayeva	2	0,23
Sovyet	2	0,23

“e”, “y” seslerinin karıştırılması ile ilgili olarak 20 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel düzeyde en çok *iki ünlü arasına giren* “y” sesinde ve *diye, milliyet, yer, hediye, yemek, Arabayeva* kelimelerinde; orta düzeyde en çok *iki ünlü arasına giren* “y” sesinde ve *Sovyet* kelimesinde olup yüksek düzeyde rastlanmamıştır. “e” harfi Türkçede ve Rusçada aynı şekilde yazıldığı hâlde farklı olarak seslendirilmektedir. Türkçedeki “e” harfi Rusçada “ye” şeklinde söylenmektedir.

4.1.1.7.“b” “v” Seslerinin Karıştırılması

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Basketbol, **boleybol** oynuyorlar.

Basketbol, voleybol oynuyorlar.

Tablo 18: “b” “v” Seslerinin Karıştırılması Yanlışları

	Yanlış Sayısı	%
b – v	10	1,17

“b” “v” seslerinin karıştırılması ilgili olarak 10 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Türkçedeki “b” harfi Rusçada “v” şeklinde söylenmektedir. Aslında bu konuda çok fazla yanlış yapılması beklendiği hâlde çok az yanlış yapıldığı tespit edilmiştir.

4.1.1.8.Ünlülerde İstisnaların Kullanımıyla İlgili Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Saatlarca parkta seni bekledim.

Saatlerce parkta seni bekledim.

“Bir kafede kahve içerim.” **deyerek** giyinmeye başladım.

“Bir kafede kahve içerim.” diyerek giyinmeye başladım.

ORTA DÜZEYDE

“Ben de fark etmemişimdir.” **deyerek** ceketini bile giymeden evden çıktı.

“Ben de fark etmemişimdir.” diyerek ceketini bile giymeden evden çıktı.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 19: Ünlülerdeki İstisnaların Yanlış Kullanımıyla İlgili Yanlışlar

	Yanlış Sayısı	%
demek	7	0,83
saat	3	0,35

Ünlülerdeki istisnalar ile ilgili olarak 10 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel düzeyde en çok *saat*, *demek* kelimelerinde; orta düzeyde en çok *demek* kelimesinde görülmüş olup yüksek düzeyde ise yanlış görülmemiştir. Bu çalışmada istisnalar konusunda çok fazla yanlış yapılmadığı tespit edilmiştir. Rusçada istisnalar çok fazladır. Dolayısıyla Rusların istisnaları ezberleme yetenekleri gelişmiştir. Ruslar Türkçe öğrenirken bu nedenle bu tür yanlışları çok fazla yapmamaktadırlar.

4.1.1.9.Ötümsüzleştirme Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Öğleden sonra **buluşdiktan** sonra sözleştik.

Öğleden sonra buluştuktan sonra sözleştik.

Randevuya **girdikten sonra** ona bir hediye almaya karar verdim.

Randevuya gitmeden önce ona bir hediye almaya karar verdim.

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 20: Ötümsüzleştirme Yanlışları

	Yanlış Sayısı	%
gitmek	6	0,70
buluşmak	2	0,23

Ötümsüzleştirme ile ilgili olarak 8 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar temel düzeyde en çok *buluşmak*, *gitmek* fiillerinde görülmüş olup orta ve yüksek düzeyde ise yanlış görülmemiştir. Türkçedeki ötümsüzleştirme durumuna benzer bir durum Rusçada da bulunduğu için öğrencilerin bu kurala alışmış durumdadırlar. Bu nedenle bu tür yanlışlara sık rastlanmamıştır.

4.1.1.10.Ünsüzlerde Yumuşama Yanlışları

Türkçede iki ünlü arasında kalan “P, Ç ,T, K” sesleri genel olarak yumuşamaktadır. Bu kelimeler çoğunlukla yabancı kelimelerdir. Burada “k” sesinden önce “n” sesi varsa bu durumda “k” sesi “g” sesine dönüşmektedir. Özel isimlerde ise ünsüz yumuşaması özellikle yazı dilinde gösterilmez. Ünsüz yumuşamasına uğrayan kelimeler genellikle yabancı kökenli kelimelerdir (Temizyürek vd. 2007:185). Son ünsüz sesi yumuşamaya uğrayan bazı isimler şunlardır:

p→b

ahbap	ekip	katip	mezhep
Arap	galip	kayıp	mürekkep
azap	gardırop	kebab	rakip
cazip	harp	ketçap	sahip
cep	hesap	kitap	
cevap	kalp	kulüp	
dip	kap	mektep	

ç→c

araç	havuç	piliç	sütlaç
avuç	ihraç	pirinç	taç
borç	ihtiyaç	satranç	uç
çekiç	kılıç	sayaç	
güç	kırlangıç	sonuç	

t→d

adet	ant	art	ceset
------	-----	-----	-------

cilt	hudut	maksat	vücut
damat	inat	mevcut	yiğit
dert	kağıt	taklit	yurt
dört	kayıt	tat	
dut	kilit	umut	
geçit	kurt	ümit	

n harfinden sonra gelen **ç** ve **k** sesleri **c** ve **g** olur.

genç--- gence

basınç--basıncı

pirinç, kazanç, utanç, renk, cenk, çelenk, kepenk

k→**ğ**

ayak	direk	kaşık	yaprak
bacak	durak	kirpik	yastık
bardak	ekmek	koltuk	yatak
bıçak	eşek	kulak	yürek
bilek	inek	sinek	
çilek	kabak	tabak	
dilek	kabuk	yanak	

Şu kelimelerde P,Ç,T,K kuralı aranmamaktadır:

ip, ot, sap, kip, küp, çap, kamp, kulp, turp, tip, et, bilet, devlet, tabiat, jilet, ilk, ok, ek, çark, kek, kök, zevk, metruk, bank, tank, it, et, top, kat, at, uç, bit, dost, çöp, süt, sepet, yanıt, yakıt, yapıt, taşıt, alet, şefkat, dikkat, saat, market, kamp, maç, aşk, park, bisiklet, bilet, jilet, cip, jest, jet, pasaport, pilot, mikroskop, ahlak, hukuk, evrak, erzak, emlak, merak, intibak, tahrik, tazyik, blok, viyadük

Genellikle tek heceliler (yurt, dert, dip, tat, fert istisna) ve yabancı sözcüklerde yoktur.

Bu çalışmada yapılan araştırmada ünsüz yumuşamasıyla ilgili tespit edilen yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

Sinemaya geç kalıyoruz, acele **etelim**.

Sinemaya geç kalıyoruz, acele edelim.

Dinlenmek için **ağacım** altına oturur.

Dinlenmek için ağacın altına oturur.

Allah köylünün dileğini kabul **etir**.
Allah köylünün dileğini kabul eder.

Daha sonra **mutfaka** gidiyor.
Daha sonra mutfağa gidiyor.

Öğrenciler Hoca¹⁸⁷,ya bu hareketin **sebebini** soruyorlar.
Öğrenciler Hoca'ya bu hareketin sebebini soruyorlar.

Akşamları saat sekizden on geçeye dokuz **buçuka** kadar kitap okuyorum.
Akşamları saat sekizi on geçeden dokuz buçuğa kadar kitap okuyorum.

Dinlenmek için **ağaçıp** altın oturur.
Dinlenmek için ağacın altına oturur.

Kısa sürede **bitireceyim**.
Kısa sürede bitireceğim.

Tamir **etecek** miyiz?
Tamir edecek miyiz?

Domuz yavrusu, **kurtu** gördü.
Domuz yavrusu kurdu gördü.

ORTA DÜZEYDE

Eğer bugün bu dişinizi tedavi **eterseniz** bu gece de uyuyamayacaksınız.
Eğer bugün bu dişinizi tedavi etmezsek bu gece de uyuyamayacaksınız.

¹⁸⁷ Nasrettin Hoca

Akşam yemeği için restorana **gidersen** hazırlan.

Akşam yemeği için restorana gideceksen hazırlan.

Gençler uyuşturucu kullandığı zaman işi, aileyi, arkadaşları **kaybetiyor**.

Gençler uyuşturucu kullandığı zaman işlerini, ailelerini ve arkadaşlarını kaybediyor.

Ben kalkıp **mutfaka** yemek pişirmem için geldim.

Ben kalkıp mutfağa yemek pişirmek için geldim.

YÜKSEK DÜZEYDE

İletişim araçlarına okuyacağımız gazete ve dergiler, **seyreteceğimiz** televizyon, duyacağımız radyo, bilgisayar girer.

İletişim araçlarına okuduğumuz gazete ve dergiler, seyrettiğimiz televizyon, dinlediğimiz radyo, bilgisayar girer.

“Yıldızların Dönüşü” adlı **kitabı** Stanislav Lem diye bir Polonyalı yazar yazmıştır.

“Yıldızların Dönüşü” adlı kitabı Stanislav Lem diye bir Polonyalı yazar yazmıştır.

Tablo 21: Ünsüzlerde Yumuşama Yanlıları

	Yanlış Sayısı	%
t	15	1,76
p	13	1,52
k	12	1,41
ç	10	1,17

Ünsüzlerde yumuşamayla ilgili olarak 50 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *t*, *p*, *k*, *ç* harflerinde görülmüştür. Rusçada da ünsüz yumuşaması kuralı bulunduğu için bu konuda fazla yanlış yapılmadığı tespit edilmiştir.

4.2.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

İkinci alt problemde, "Biçim Bilgisinde yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.2.1.Biçim Bilgisi Yanlışları

4.2.1.1.Fiil Çekimi Yanlışları

Türkçe ve Rusçada fiil çekimleri eklerle yapılmaktadır. Her iki dilde de yalın bir fiil kökü bulunmaktadır. Diğer fiil çekim ekleri bu fiil köküne eklenen eklerle gerçekleştirilir. Ancak Rusçada gelecek zaman yardımcı fiille de yapılabilmektedir. Yardımcı fiille yapılan gelecek zamanda yardımcı fiile şimdiki zaman ekleri ve kişi ekleri getirilmekte, esas fiil ise yardımcı fiilden sonra mastar hâlinde kullanılmaktadır. Rusçada ayrıca kipler Türkçedeki gibi sadece esas fiile eklerin eklenmesiyle değil, esas fiilin önüne bazı kelimelerin çekimli ya da çekimsiz bir şekilde eklenmesiyle ifade edilmektedir. Bu durumda Rusçada fiil köklerine getirilen eklerin yanı sıra fiil köklerinin önlerine de ayrı olarak bazı kelimelerin veya fiillerin çekimli ya da çekimsiz bir şekilde getirilmesi söz konusudur.

Türkçedeki tüm fiil çekimlerinin Rusçada birebir karşılığı bulunmayıp farklı şekilde ifade edilmektedir. Gelecek zaman eklerinde olduğu gibi bazen zaman ifade eden ekler farklı zamanları ifade edebilmektedir. Mesela şimdiki zaman ekleri ayrıca geniş zaman ve gelecek zamanı da belirtebilmektedir. Bu durumda zamanın fark edilmesi için fiil köklerinin başına ekler ya da kelimeler ilave edilmektedir. Türkçe öğrenen Ruslar Türkçe fiil çekimlerinde bu nedenle zorluklarla karşılaşabilmektedir. Karşılaştıkları bu sorunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

4.2.1.1.1.İstek Kipi Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Sinemaya geç kalıyoruz, acele **edeyiz** / **etmelim**.

Sinemaya geç kalıyoruz, acele edelim.

Üşüdün mü? Pencereyi **kapatlayım** / **kapatayam** mı?

Üşüdün mü? Pencereyi kapatayım mı?

Eve kadar beraber **yürüyereyiz** mi? / **yürüyeyelim miyiz?** / **yürüyülüm mü?**

Eve kadar beraber yürüyelim mi?

Yılbaşında ne restorana ne de kafeye **gidip / gitmeyip / gittiniz / gitmeden / gitmemiz/ gitmeyim/ gitmelim**, yılbaşını evimizde **kutlayalı / kutlayız / kutlamalım / kutlamız / kutlalım / kutlayım**.

Yılbaşında ne restorana ne de kafeye gidelim, yılbaşını evimizde kutlayalım.

Sağlıklı bir yaşam için hem spor **yapayı / yapmak** hem de beslenmemize dikkat **edem / edip / etmek**.

Sağlıklı bir yaşam için hem spor yapalım hem de beslenmemize dikkat edelim.

Arkadaşımın minibüsü var. Ben ona **söyleyim**, bizi **götürelim**.

Arkadaşımın minibüsü var. Ben ona söyleyeyim, bizi götürsün.

Ben de hemen arkadaşımı **arayım**, Cumartesi günü geleyim, bizi alalım.

Ben de hemen arkadaşımı arayayım, Cumartesi günü gelsin, bizi alsın.

Ben bu konuyu tekrar **anlatıyım / anlatayayım** mı?

Ben bu konuyu tekrar anlatayım mı?

Şu zarfı ayakkabımın üstüne koy da sabahleyin **unutuyum / unutmayın**¹⁸⁸.

Şu zarfı ayakkabımın üstüne koy da sabahleyin unutma.

ORTA DÜZEYDE

Hadi beraber **yaşalım**.

Hadi beraber yaşayalım.

Yeter ki iyi **aramayı gerekiyor**.

Yeter ki iyi arayalım.

Haydi milatan önceki yaşadığımız toplumlara **hatırlalım** ve bakalım.

Haydi Milattan Önce yaşayan toplumları hatırlayalım ve bakalım.

¹⁸⁸ Burada aslında sebep anlatan “unutmayasınız” ifadesi olması gerekiyor. Ancak Temel Türkçe düzeyinde bu gramer yapısı verilmediği için emir kipi kullanılmıştır.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 22: İstek Kipi Eklerindeki Yanlışlar

Fiiil	Yanlış Sayısı	%	Fiiil	Yanlış Sayısı	%
etmek	7	0,83	söylemek	4	0,47
kapatmak	6	0,70	aramak	3	0,35
yürümek	5	0,58	anlatmak	3	0,35
gitmek	5	0,58	unutmak	3	0,35
kutlamak	4	0,47	yaşamak	3	0,35
yapmak	4	0,47	hatırlamak	3	0,35

İstek Kipi ekleriyle ilgili olarak 50 yanış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanışlar en çok *hatırlamak, aramak, yaşamak, unutmak, anlatmak, söylemek, götürmek, etmek, yapmak, gitmek, kutlamak, yürümek, kapatmak* fiillerinde görülmüştür. İstek Kipindeki yanışlar çoğunlukla temel düzeyde tespit edilmiştir. İstek Kipi genelde günlük konuşmalarda kullanıldığı için orta ve yüksek düzeylerde bu tür yanışlara seyrek olarak rastlanmaktadır. Nitekim bu çalışmada yüksek düzeyde bu tür yanışlara rastlanmamıştır.

4.2.1.1.2.Emir Kipi Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Sigara **içmeyeyim / içiyim**, çünkü sağlığınıza zararlı.

Sigara içmeyiniz, çünkü sağlığınıza zararlıdır.

Ablana söyle! Ya çamaşırları **yıkayıp / yıkaysın / yıkalar** ya da gömlekleri **ütüleyip / ütüleysin / ütüler**, boş boş **oturmayın / otursun / oturmaya / oturup / oturmadan / oturmazsın / oturmadıktan**, işlerden birini yapsın.

Ablana söyle! Ya çamaşırları yıkasın ya da gömlekleri ütölesin, boş boş oturmayıp işlerden birisini yapsın.

Sağlıklı bir yaşam için hem spor **yapasın / yapalım** hem de beslenmenize dikkat **etsin**.

Sağlıklı bir yaşam için hem spor yapın hem de beslenmenize dikkat edin.

Arkadaşımın minibüsü var. Ben ona söyleyim, bizi **götürelim**.

Arkadaşımın minibüsü var. Ben ona söyleyeyim, bizi götürsün.

Hemen telefon edeyim de Ülkü hazırlıklara **başlayım / başlayayım**.

Hemen telefon edeyim de Ülkü hazırlıklara başlasın.

Ben de hemen arkadaşımı arayım, Cumartesi günü **geleyim**, bizi **alalım**.

Ben de hemen arkadaşımı arayayım, Cumartesi günü gelsin, bizi alsın.

Arkadaşınıza **söylesiniz**, yarın mutlaka bana uğrasın.

Arkadaşınıza söyleyiniz, yarın mutlaka bana uğrasın.

Çocuklar yemek **yesinler değil**.

Çocuklar yemek yemesinler.

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 23: Emir Kipi Eklerindeki Yanlışlar

Fiil	Yanlış Sayısı	%	Fiil	Yanlış Sayısı	%
oturmak	7	0,83	etmek	4	0,47
yıkamak	6	0,70	yemek	4	0,47
gelmek	5	0,58	içmek	4	0,47
başlamak	4	0,47	almak	4	0,47
götürmek	4	0,47	söylemek	4	0,47
yapmak	4	0,47	ütülemek	3	0,35

Emir kipi ekleriyle ilgili olarak 53 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *içmek, yıkamak, ütülemek, oturmak, yapmak, etmek, götürmek, başlamak, gelmek, almak, söylemek, yemek* fiillerinde görülmüştür. Bu tür yanlışlar sadece temel düzeyde görülmüştür. Emir Kipi genelde günlük konuşmalarda kullanılır. Bu tür yanlışlara sadece temel düzeyde rastlanması Emir Kipinin genel olarak beceri hâline dönüştüğünü göstermektedir.

4.2.1.1.3.–imek Fiilindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Dün günlerden **pazardan** / **pazardaydı**. Ayşe'nin işi **yoktur**.

Dün günlerden Pazardı. Ayşe'nin işi yoktu.

Atatürk'ün annesi ev **hanımıydı**.

Atatürk'ün annesi ev hanımıydı.

Geçen gün saat sekizde kalktım, çünkü hafta **sonda**.

Geçen gün saat sekizde kalktım, çünkü hafta sonuydu.

Keyif çayı içtim, çay çok **demlidim** / **demliyi**.

Keyif çayı içtim, çay çok demliydi.

Tertemiz sabah havasını ciğerlerime doldurdum. Çok, ama çok **mutlu**.

Tertemiz sabah havasını ciğerlerime doldurdum. Çok, ama çok mutluydum.

O sabah hava çok güzeldi. Gökyüzü **bulutlu**.

O sabah hava çok güzeldi. Gökyüzü bulutluydu.

Dağa çıktık, dağın havası **soğuk oldu**.

Dağa çıktık, dağın havası soğuktu.

Dün akşam evde **misin**?

Dün akşam evde miydin?

Dün çok **keyiflin**, ama bugün neşelisin görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.

Dün çok keyifsizdin, ama bugün neşeli görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.

Ben şimdi **Bişkek'te**¹⁸⁹.

Ben şimdi Bişkek'teyim.

Ben çok **iyim**.

Ben çok iyiyim.

Issıkgöl çok güzel, bulutsuz, güneşliydi ve hava **sıcak oldu**¹⁹⁰.

Issıkgöl çok güzel, bulutsuz, güneşliydi ve hava sıcaktı.

Son günü müzeye gittik. Orada çok **ilginç oldu**.

Son gün müzeye gittik. Orası çok ilginçti.

Hava bugün çok sıcaktı, **güneşlidi**.

Hava bugün çok sıcaktı, güneşliydi.

Her yıl 31 Aralıkta çok **mutluğum**.

Her yıl 31 Aralıkta çok mutluyum.

Akşamleyin kahveye gittik. Orada çok insanlar **var**.

Akşamleyin kahveye gittik. Orada çok insan vardı.

Geceleyin de biz denize girdik, çünkü su çok güzle, hava da çok **güzel oldu**.

Geceleyin ise denize girdik, çünkü hem hava hem de su çok güzeldi.

Bir haftadan sonra ben yine onu görüm. Çok **mutlu vardı**.

Bir hafta sonra onu yine gördüm. Çok mutluydu.

Evime geldiğim zaman babam **varmıştı**, annem **çalışmıştı**.

Eve geldiğim zaman evde babam vardı, annem ise işteydi.

¹⁸⁹ -imek fiili Rusçada bulunmamaktadır Bu cümlelerin Rusçası “Я сейчам в Бишкеке “ şeklindedir.

¹⁹⁰ Rusçadan birebir tercümedir. İfadenin Rusçası “ погода была жарко”. Burada Türkçedeki imek fiili Rusçada “olmak” şeklinde olduğu için bu yanlış kullanım ortaya çıkmıştır.

Şimdi ben çok **mutlu**.

Şimdi ben çok mutluyum.

ORTA DÜZEYDE

Ben **gençliyim**.

Ben gencim.

Bence **nasıl** insan çocuklukta oldu, öyleyse o ömerde olamayacak.

Bence insan çocukluğunda nasıldıysa ilerideki hayatında da öyle olmaz.

O kral çok iyi ve akıllı **olmuş**.

O kral çok iyi ve akıllıymış.

Ali kızı görmüş ve hemen aşk olmuş, çünkü kız çok güzel **olmuş**.

Ali kızı görmüş ve hemen aşık olmuş, çünkü kız çok güzelmiş.

Benim adım Ekaterina. Ben **Rus**.

Benim adım Yekaterina. Ben Rusum.

Eski zamanda dünyada rusça en önemli **olur**.

Eskiden tüm dünyada Rusça çok önemliydi.

Birkaç yıl önce Rusya'nın ekonomisi daha iyi **olmuş**, cumhurbaşkanımız çalıştı, biz çeşitli memleketlerle bağlıydık.

Birkaç yıl önce Rusya'nın ekonomisi daha iyiydi, cumhurbaşkanımız çalışıyordu, çeşitli memleketlerle ilişkilerimiz iyiydi.

Bir günü benim arkadaşım bir çiçeği kırıyordu. Bu **gül oldu**.

Bir gün arkadaşım bir çiçeği koparıyordu. O güldü.

Ben-genç **insandır**.

Ben genç bir insanım.

O Şimdi seksen sekiz **yaşındaydı**.

O Şimdi seksen sekiz yaşındadır.

YÜKSEK DÜZEYDE

O çok zeki bir **insandır oldu**.

O çok zeki bir insandı.

Eskiden haberler bilmek çok zor **olmuş**.

Eskiden haberleri öğrenmek çok zormuş.

O zamanlarda günümüzdeki teknoloji **olmamış**.

O zamanlarda günümüzdeki teknoloji yokmuş.

Daha önceki yaşam mutlu **olmamıştı**. Çünkü sadece kitaplar **olmuş**.

Önceleri yaşam mutlu değilmiş, çünkü sadece kitaplar varmış.

Ama önce o en samimi ve iyi yürekli **insandır**.

Ama önceleri son derece samimi ve iyi yürekli bir insandı.

Bu erkek **şeytan olmuştu**.

Bu erkek şeytanmış.

Onlar arasında uzun boylu bir **erkek olmuştu**.

Onlar arasında uzun boylu bir erkek vardı.

Bu sebeple biz her zaman **fakir adam**.

Bu sebeple biz ve ülkemiz her zaman fakirdir.

Bu olayı görmediği halde zengin **arkadaşı olmuş**.

Bu olayı görmediği hâlde zengin bir arkadaşı varmış.

Onun adı Martinko. Martinko çoban **olmuştu**. O çok **mutluymuştu**.

Onun adı Martinko. Martinko çobandı. O çok mutluydu.

Ben okulda okurken çok kitap okuyordum. Onlar hepsi çok **ilginç oldu**.

Ben okulda okurken çok kitap okuyordum. Onların hepsi çok ilginçti.

Bir ailede güzel bir **kız olmuş**. Onun adı Julyet'miş.

Bir ailede güzel bir kız varmış. Onun adı Julyet'miş.

Onun adı **Dankomuş**.

Onun adı Danko'ymuş.

Bana fizik dersi çok **ilginç oldu**.

Benim için fizik dersi çok ilginçti.

Tablo 24: -imek Fiilindeki Yanlışlar

	Yanlış Sayısı	%
Geçmiş Zaman Hâli	110	12,94

-imek fiili ekiyle ilgili olarak 110 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *-imek* fiilinin geçmiş zaman hâlinde görülmüştür. *-imek* fiili Rusçada geçmiş ve Gelecek Zaman kiplerinde ayrı bir fiil olarak ek aldığı hâlde Türkçede farklı kullanılmaktadır. Türkçede Geçmiş Zaman için isimlerin sonuna ek şeklinde gelmektedir. Gelecek Zamanda ise ayrı bir fiil olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle yanlışlar genel olarak Geçmiş Zamanda yapılmış ve bu yanlışlar genellikle Rusçadan transfer edilmiştir. Bu çalışmada bu tür yanlışlar ayrıca olumsuz aktarım yanlışları bölümünde de değerlendirilmiştir.

4.2.1.1.4. Belirli Geçmiş Zaman Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Biz dün büyükbabama **gidiyoruz**.

Biz dün büyükbabama gittik.

Kendime güzel bir kahvaltı **hazırlaydım**.

Kendime güzel bir kahvaltı hazırladım.

Yağmurluklarımızı **giyelerimizi** ve battaniyelerimize sarındık.

Yağmurluklarımızı giydik ve battaniyelerimize sarındık.

Düşüne ve eşeğe böyle binmeye karar verdim.

Düşündüm ve eşeğe böyle binmeye karar verdim.

Ben her yeni yıl ailemle **kutludum**.

Ben her yıl Yılbaşı'nı ailemle kutlardım.

Ayşe'nin işi yoktu. Teyzesini ziyaret **ediyor**.

Ayşe'nin işi yoktu. Teyzesini ziyaret etti.

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 25: Belirli Geçmiş Zaman Eklerindeki Yanlıklar

Fiiil	Yanlıklar Sayısı	%	Fiiil	Yanlıklar Sayısı	%
gitmek	3	0,35	giymek	2	0,23
hazırlamak	3	0,35	düşünmek	2	0,23
kutlamak	3	0,35	etmek	2	0,23

Belirli Geçmiş Zaman ekleriyle ilgili olarak 15 yanlıklar yapıldığı tespit edilmiştir. Belirli Geçmiş Zaman eklerinde sadece temel düzeyde ve *gitmek*, *hazırlamak*, *giymek*, *düşünmek*, *kutlamak*, *etmek* fiillerinde yanlıklar yapıldığı görülmüştür. Bu da söz konusu eklerin beceri hâline dönüştüğünü göstermektedir.

4.2.1.1.5.Şimdiki Zaman Eklerindeki Yanlıklar

TEMEL DÜZEYDE

Cumartesi ve pazar **çalışmıyor**.

Cumartesi ve pazar çalışmıyor.

Ayşe, Zeynep'le **oynuyor**.

Ayşe, Zeynep'le oynuyor.

Köpek bir sağa bir sola **gezinmek**. Ali de onun peşinden ayrılmıyor.

Köpek bir sağa bir sola geziniyor. Ali de onun peşinden ayrılmıyor.

Rahatsız **ediniz**, özür dilerim. Oğuz uyumak istemiyor.

Rahatsız ediyorum, özür dilerim. Oğuz uyumak istemiyor.

Çocuklar nerede **oynuyorlar**?

Çocuklar nerede oynuyorlar?

Akşam bu film televizyon saat sekiz **başlıyor mu**?

Bu akşam film saat sekizde mi başlıyor?

Çoban uzun zamandan beri bu koyunları **güdümiyor**.

Çoban uzun zamandan beri bu koyunları gütmüyor.

Ben seni seviyorum ve çok **özlüyorum**.

Ben seni seviyorum ve çok özlüyorum.

Ben ile ablam Noel ağacı **süsleyoruz**.

Ablamla ben Noel ağacını süslüyoruz.

Herkes **gülyorlar**.

Herkes gülüyor.

Yurtta okudum, televizyon bakıyorum, futbol **oynuyorum**.

Yurtta kalıyorum, televizyon seyrediyorum, futbol oynuyorum.

Hiç kimseyi tanıımıyordum ve anneme çok **özlüyordum**.

Hiç kimseyi tanıımıyordum ve annem çok özlüyordum.

Bu gününde doğum gününü **kutuyorlar**.

Bu gün doğum günümü kutluyorlar.

Ben Demir bankta çalışmak **isteceğim**.

Ben Demirbank'ta çalışmak istiyorum.

ORTA DÜZEYDE

Gençler çok kötü şeyler yapmak **başlıyorlar**.

Gençler çok kötü şeyleri yapmaya başlıyorlar.

Ben bunu canla-başla **isteyoum**.

Ben bunu gerçekten istiyorum.

Bu sebeple çocukluğumu çok seviyorum, **hatırlıyorum**.

Bu sebeple çocukluğumu çok seviyorum ve hatırlıyorum.

Onlar şarkı **söyleyorlar**.

Onlar şarkı söylüyorlar.

Babama yardım ediyorum, onu **dinliyorum**.

Babama yardım ediyorum, onu dinliyorum.

Şarkıcı şark **söylüyor**.

Şarkıcı şarkı söylüyor.

İlkbaharın güzelliği da **görmüyorlar**.

İlkbaharın güzelliğini de görmüyorlar.

YÜKSEK DÜZEYDE

Televizyonda radyoda da dün ne oldu, bugün ve yarın ne olacağına **bilmek oluyoruz**.

Televizyondan, radyodan dün ve bugün ne olduğunu, yarın ne olacağını öğreniyoruz.

Sen onunla **haberleşmek** ve **mektuplaşmak oluyorsun** .

Sen onunla haberleşiyorsun ve mektuplaşıyorsun.

Tablo 26: Şimdiki Zaman Eklerindeki Yanlışlar

Fiil	Yanlış Sayısı	%	Fiil	Yanlış Sayısı	%
istemek	8	0,94	kutlamak	4	0,47
oynamak	6	0,70	çalışmak	3	0,35
başlamak	5	0,58	etmek	3	0,35
özlemek	4	0,47	gezinmek	3	0,35
dinlemek	4	0,47	süslemek	3	0,35
hatırlamak	4	0,47	olmak	3	0,35

Şimdiki Zaman ekleriyle ilgili olarak 50 yanış yapıldığı tespit edilmiştir. En çok *istemek*, *çalışmak*, *oynamak*, *gezinmek*, *etmek*, *başlamak*, *özlemek*, *süslemek*, *gülmek*, *kutlamak*, *hatırlamak*, *dinlemek*, *görmek*, *olmak* fiillerinde görülen *Şimdiki Zaman* eklerindeki yanışlar genel olarak temel düzeyde yapılmıştır. *Şimdiki Zaman* genelde günlük konuşmalarda kullanılır. Bu nedenle orta ve yüksek düzeylerde yanış seyrek olarak yapılmıştır. Yanlışlar çoğunlukla küçük ünlü uyumunda görülmüştür.

4.2.1.1.6.Geniş Zaman Eklerindeki Yanlışlar

Türkçede fiil köklerine göre farklı geniş zaman ekleri gelmektedir. Bu konudaki bazı örnek fiiller şu şekilde sıralanabilir:

Çok Heceli Fiiller (-ır , -ir -ur , -ür)

bağır-	getir-	konuş-	utan-
bitir-	gönder-	otur-	uzan-
buluş-	götür-	öğren-	üzül-
çağır-	güneşlen-	öğret-	vedalaş-
çalış-	güven-	pişir-	yanış-
dinlen-	hoşlan-	sevin-	yıkan-
düşün-	inan-	sinirlen-	yorul-

Ünlü Harfle Biten Fiiller (-r)

ağla-	dinle-	kayna-	tanı-
anla-	ezberle-	kokla-	temizle-
ara-	fırçala-	oyna-	terle-
avla-	harca-	öde-	uğra-
başla-	hatırla-	özle-	uyu-
başla-	hazırla-	postala-	üşü-
bekle-	hesapla-	rastla-	ye-
büyü-	horla-	selamla-	yıka-
cevapla-	imzala-	söyle-	yürü-
de-	iste-	şişmanla-	zayıfla-

Tek Heceli Fiiller (-ar , -er)

aç-	doğ-	gül-	sor-
at	don-	iç-	tut-
bak-	dön-	in-	uç-
bat-	duy-	kır-	yağ-
bin-	düş-	kork-	yan-
çal-	et-	koş-	yan-
çek-	geç-	sat-	yap-
çık-	gir-	say-	yaz-
çiz-	git-	sev-	yüz-
dal-	giy-	sil-	

İSTİSNA: Şu fiiller tek hecelidir, ama çok heceli gibi -ır , -ir , -ur , -ür ekleriyle yapılır:

al-	gel-	öl-	vur-
bil-	gör-	san-	
bul-	kal-	var-	
dur-	ol-	ver-	

Bu çalışmada geniş zaman eklerinde tespit edilen yanlışlar şunlardır:

TEMEL DÜZEYDE

Köylü çok mutsuzdur ve Allah'a **yalvarar / yalvarmış / yalvardı / yalvarla / yalvarer.**

Köylü çok mutsuzdur ve Allah'a yalvarır.

Köylü günler **uyumamaz / uyumamış / uyumadan / uyumurar / uyur / uyumar / uyudu / uyular / uyuyup / uyuyar** ve sözünü tutup Allah'a dua etmeye başlar, ancak son gün istemeden **uyudu / uyurur / uyuyar / uyumak / uyuduktan / uyumuş / uyumak.** Ertesi gün uyandıktan sonra kendine çok **kızır / kızılı / kızıp / kızdı / kızmış** ve göz kapaklarını kesip onları yere **adar / atır / attı / atmış .**

Köylü günlerce uyumaz ve sözünü tutup Allah'a dua etmeye başlar, ancak son gün istemeden uyur. Ertesi gün uyandıktan sonra kendine çok kızar ve göz kapaklarını kesip onları yere atar.

Köylüler bu otu toplayıp suda **kaynatlar / kaynatmış / kaynatıp / kaynatar / kaynatında** ve su kan gibi kırmızı bir renge döner.

Köylüler bu otu toplayıp suda kaynatır ve su kan gibi kırmızı bir renge döner.

Sonra bu suyu içerler ve ona çay adını **vererler / vermiş / verdiler.**

Sonra bu suyu içerler ve ona çay adını verirler.

Bir gün fakir bir köylü dinlenmek için ağacın altında oturur, çok mutsuzdur ve Allah'a **yalvarmış.**

Bir gün fakir bir köylü dinlenmek için ağacın altında oturur, çok mutsuzdur ve Allah'a yalvarır.

Allah köylünün dileğini kabul **etir.**

Allah köylünün dileğini kabul eder.

Düşündüm ve eşeğe böyle binmeye karar verdim. Çünkü saygısızlığı hiç **sevmedim.**

Düşündüm ve eşeğe böyle binmeye karar verdim. Çünkü saygısızlığı hiç sevmem.

Rahatsız ediyorum, özür **dileniz**. Oğuz uyumak istemiyor.

Rahatsız ediyorum, özür dilerim. Oğuz uyumak istemiyor.

Her gün bu konuda **konusarız**, planlar yaparız.

Her gün bu konuda konuşuruz, planlar yaparız.

Konser de birazdan başlayacak, şuradan içecek bir şeyler alacak mısınız?¹⁹¹

Konser de birazdan başlayacak, şuradan içecek bir şeyler alır mısınız?

Bir gün Ahmet adında köylü bir adam Nasrettin Hocanın evine gelir. Eli boş gelmemek için bir de tavuk **getirmek / getirmemiş / getirer / getirmiş / getirdi**. Hoca onu sofraya davet **etmekten / etti / etmiş**, birlikte yemek yedikten sonra adam köye döner. İki gün sonra aynı köyden iki kişi daha gelip Hoca'nın kapısını **çaldı / çalır / çalmamış / çalmış**. Hoca kapıyı açmadan önce "Kimsiniz?" diye sorar. "Geçenlerde Ahmet adlı biri size tavuk getirdi. Biz onun komşularıyız." diye cevap **verip / verer / verdiler** ve Hoca kapıyı açar.

Evde sofraya kuruludur. Adamlar Hoca'yla konuşurlar ve bu arada yemek de yiyip giderler. Ertesi gün kapı yine çalınır. Hoca kapıyı açar ve karşısında dört adam **görmüş / görer / görmemiş**. Adamlar "Ahmet adlı biri size tavuk getirdi. Biz onun komşusunun komşularıyız." derler. Bu durum karşısında Hoca hiçbir şey söylemeden onları içeri alıp sofraya **oturdu / oturmuş**. Sofraya birer tas sıcak su **koydu / koymuş / koyur**. Adamlar şaşırır; işte o zaman Nasrettin Hoca "Bu Ahmet'in tavuğunun suyunun suyudur. Afiyet olsun!" diye **söylemiş / söyledi / söyledim / söyleyir**.¹⁹²

Bir gün Ahmet adında köylü bir adam Nasrettin Hocanın evine gelir. Eli boş gelmemek için bir de tavuk getirir. Hoca onu sofraya davet eder, birlikte yemek yedikten sonra adam köye döner. İki gün sonra aynı köyden iki kişi daha gelip Hoca'nın kapısını çalar. Hoca kapıyı

¹⁹¹ Rusların Türkçe öğrenmede yaptıkları tipik bir yanıştır. Rusçada Gelecek Zaman için iki kullanım vardır. Birincisi planlanmış eylemler için kullanılan *совершенный вид*, ikincisi ise gelecekte sürekli tekrarlanan olaylar için kullanılan *несовершенный вид* şeklindedir. Oysa Türkçede eğer cümlenin anlamında bir şüphe, belirsizlik varsa, ya da birisine bir ricada bulunuluyorsa Geniş Zaman eklerini kullanılır. Bu cümlede de rica anlamı ağır basmaktadır.

¹⁹² Bu metinde bazı öğrenciler Belirsiz Geçmiş Zaman eklerini kullanmışlardır. Metin, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Türkçe hazırlık sınıfında Türkçe öğrenen Rus öğrencilere Temel Türkçe II programından sonra ikinci vize sınavı olarak sorulmuştur. Söz konusu Temel Türkçe II programında Geniş Zaman ve Belirsiz Geçmiş Zaman ekleri kısa aralıklarla verilmektedir. Belirsiz Geçmiş Zaman v Geniş Zaman ekleri anlatılırken her iki zaman eklerinin de fıkra anlatımında kullanıldığı vurgulanmaktadır. Bazı öğrenciler hem Geniş Zaman hem de Belirsiz Geçmiş Zaman eklerinin aynı metinde istendiği zaman birbirlerinin yerine kullanacağını düşündükleri için karıştırmışlardır.

açmadan önce “Kimsiniz?” diye sorar. “Geçenlerde Ahmet adlı biri size tavuk getirdi. Biz onun komşularımız.” diye cevap verir ve Hoca kapıyı açar.

Evde sofraya kuruludur. Adamlar Hoca’yla konuşurlar ve bu arada yemek de yiyip giderler. Ertesi gün kapı yine çalınır. Hoca kapıyı açar ve karşısında dört adam görür. Adamlar “Ahmet adlı biri size tavuk getirdi. Biz onun komşusunun komşularımız.” derler. Bu durum karşısında Hoca hiçbir şey söylemeden onları içeri alıp sofraya oturtur. Sofraya birer tas sıcak su koyar. Adamlar şaşırır; işte o zaman Nasrettin Hoca “Bu Ahmet’in tavuğunun suyunun suyudur. Afiyet olsun!” der.

Önce akşam yemeğimi **yiyerim**.

Önce akşam yemeğini yerim.

Odamda duş **alırım**¹⁹³.

Odamda duş alırım.

Duştan sonra yatağa **yatırım**

Duştan sonra yatağa yatarım.

Biz her yıl köknar¹⁹⁴ **koyur**.

Biz her yıl çam ağacı koyarız.

Çünkü onlar yeni yılı **kutlurlar**.

Çünkü onlar yeni yılı kutlarlar.

Mesela eylül ayında “Hırbaçayı” **dondurur**.

Mesela eylül ayında “Hırbaçayı” donar.

Arkadaşlarımla biraz yemek yeriz, **eğleneriz**.

Arkadaşlarımla biraz yemek yeriz, eğleniriz.

Mutfığa gideriz ve yemek **yiyeriz**.

Mutfığa gideriz ve yemek yeriz.

¹⁹³ Geniş Zaman eklerinde bazı tek heceli fiiller istisna olarak Ir ekleri ile yapılır.

¹⁹⁴ Yazılan kompozisyon konusu yeni yıllarla ilgilidir.

Yazı yazar ve **konuşarız**.

Yazı yazar ve konuşuruz.

Sonra eve **gidir** ve yemek **pişirim**.

Sonra eve gider ve yemek pişiririm.

Farklı ülkelerinde yeni yıl başka gün **başlardır**.

Yılbaşı farklı ülkelerde farklı gün başlar.

“İmdat” diye **bağırırken** yardım ister.

“İmdat” diye bağırırken yardım ister.

Yemek **yiyerken** seninle gülerek konuşursa dostundur.

Yemek yerken seninle gülerek konuşursa dostundur.

Her gün onlar **çalışırlar, öğrenirler, düşünürler, gülerler**.

Her gün onlar çalışırlar, bir şeyler öğrenirler, düşünürler, gülerler.

Birbirine sadece iyilik **dilirler**.

Birbirine sadece iyilik dilerler.

Ben yenibaşında eve giderim. Ailemle evde şaka **yapacağız**, şarkı **söyleyeceğiz** ve birbirine hediye **vereceğiz**.

Ben yılbaşında eve giderim. Ailemle evde espriler yaparız, şarkılar söyleriz ve birbirimize hediyeler veririz.

Her yıl birçok insan birbirine hediye **verer**.

Her yıl birçok insan birbirine hediye verir.

Çalışırken ben doğduğum bir köye gittim.

Çalışırken doğduğum köye gittim.

ORTA DÜZEYDE

Keşke bugün seninle **görersem**, moralimi bozdun!

Keşke bugün seninle görüşmeseydim, moralimi bozdun!

Eğer bugün bu dişinizi tedavi **ederseniz** bu gece de uyuyamayacaksınız.

Eğer bugün bu dişinizi tedavi etmezsek bu gece de uyuyamayacaksınız.

Adam eve döndükten sonra ceketini çıkarıp askıya astı. O sırada küçük oğlu yanına gelip “Baba! Bana para **verer misin** ?” diye sordu.

Adam eve girdikten sonra ceketini çıkarıp askıya astı. O sırada küçük oğlu yanına gelip “Baba! Bana para verebilir misin?” diye sordu.

Her insan bayramları **seviyor**.

Her insan bayramları sever.

İnsanlar meyveleri **toplur**.

İnsanlar meyveleri toplar.

İnsanlar sevgiyle **doğur**, büyür ve ölür.

İnsanlar sevgiyle doğar, büyür ve ölür.

Her insanlar yabancı dili **öğrenecekler**, ama önce onlara çok okumak, çalışmak gerek.

Her insan yabancı bir dil öğrenebilir, ama öncelikle çok okumak ve çalışmak gerek.

Her gün bilgisayarda oturur, televizyon **seyredir**.

Her gün bilgisayar karşısında oturur, televizyon seyreder.

O altı dil **biler**.

O altı dil bilir.

Her insan kendisini **kaybetir**.

Her insan kendisini kaybeder.

İnsanlar ona yardım eder, **güler**.

İnsanlar ona yardım eder, güler.

Biz her gün televizyon **seyrediriz**.

Biz her gün televizyon seyrediyoruz.

Öğretmen bize farklı alıştırmalar **verer**.

Öğretmen bize farklı alıştırmalar verir.

Yabancı dil **öğrenerken** istek çok önemli.

Yabancı dil öğrenirken istek çok önemli.

Hayatın ışıkların **görersin**.

Hayatın ışıklarını görürsün.

Çok yeni kitaplar okur ve çocuklar çok **biler**.

Çok yeni kitaplar okur ve çocuklar çok şey öğrenir.

Bizim sağımıza zarar **vererdir**.

Sağlığımıza zarar verir.

Ne var ki ben çok umarım, bizim için hepsi normal **olacak**.

Umarım bizim için her şey güzel olur.

Bu dil ile **konusarım**.

Bu dilde konuşurum.

Çocuk insanların hangi olduğunu duyar, **biler**.

Çocuk insanların nasıl olduğunu duyar, bilir.

Çocuk **doğur** doğmaz ailede yaşıyor.

Çocuk doğar doğmaz ailede yaşıyor.

Hemen **küsürler**.

Hemen küserler.

Bir insanın hayatı kolay ve neşeli **geçirse** mutlu akrabalar varsa demek ki hayatı iyi geçti.

Bir insanın hayatı kolay ve neşeli geçerse mutlu akrabaları varsa demek ki hayatı iyi geçmiştir.

Ben aslında yalnızlığı **sevirim**.

Ben aslında yalnızlığı severim.

YÜKSEK DÜZEYDE

İnsan için iletişim kurmak gerek mi, yoksa önemsiz mi? Elbette her insan hemen bir cevap **verecek**.

İnsan için iletişim kurmak gerek mi, yoksa önemsiz mi? Elbette her insan hemen bir cevap verir.

Onunda film **seyretmek**, müzik **dinlemek**, **oyunmak** ve başka iş **yapmak olacak**.

Orada film seyredebilir, müzik dinleyebilir, oynayabilir veya başka bir şey yapabiliriz.

Tablo 27: Geniş Zaman Eklerindeki Yanlıklar

Fiiil	Yanlıı Sayısı	%	Fiiil	Yanlıı Sayısı	%
almak	15	1,76	söylemek	9	1,05
bilmek	14	1,64	koymak	9	1,05
vermek	12	1,41	yemek	9	1,05
konusmak	12	1,41	çalışmak	8	0,94
etmek	12	1,41	görmek	8	0,94
öğrenmek	12	1,41	kaynatmak	8	0,94
seyretmek	11	1,29	doğmak	8	0,94
sevmek	11	1,29	dilemek	8	0,94
gölmek	11	1,29	geçmek	8	0,94
gitmek	11	1,29	kaybetmek	7	0,83

atmak	10	1,17	kızmak	7	0,83
getirmek	10	1,17	çalmak	7	0,83
oynamak	10	1,17	eğlenmek	7	0,83
olmak	10	1,17	bağırarak	6	0,70
pişirmek	10	1,17	kutlamak	6	0,70
oturmak	9	1,05	donmak	6	0,70
uyumak	9	1,05	yalvarmak	6	0,70
yatmak	9	1,05	küsmek	6	0,70
toplamak	9	1,05			

Geniş Zaman ekleriyle ilgili olarak 340 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *yalvarmak, uyumak, kızmak, atmak, kaynatmak, etmek, sevmek, getirmek, çalmak, vermek, oturmak, koymak, söylemek, yemek, almak, yatmak, kutlamak, donmak, eğlenmek, gitmek, pişirmek, bağırarak, çalışmak, dilemek, yapmak, görmek, toplamak, doğmak, öğrenmek, seyretmek, bilmek, kaybetmek, gülmek, olmak, konuşmak, küsmek, geçmek, oynamak* fiillerinde görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Rusçada *Geniş Zaman* ve *Şimdiki Zaman* için aynı eklerin kullanılmasıdır.

4.2.1.1.7. Gelecek Zaman Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Romana bu hafta sonu **başlayacağım**.

Romana bu hafta sonu başlayacağım.

Kısa sürede onu **bitireceğiz**.

Kısa sürede onu bitireceğiz.

Yakında ben üniversitede **yaşayacağım**.

Yakında üniversitenin yurdunda kalmaya başlayacağım.

Orada **kutlayacağım**.

Orada kutlayacağım.

Saat 10'da evime **dönürüm**.

Saat onda evime dönerim.

ORTA DÜZEYDE

Akşam yemeği için restorana **gitsen** hazırlan.

Akşam yemeği için restorana gideceksen hazırlan.

Bir gün bu hepsi ülkemiz ayrılacak ve çok iyi **yaşacak**.

Bir gün bunların hepsi ülkemizi terk edecek ve insanlar iyi yaşayacak.

Ben de mutlu **olacam**.

Ben de mutlu olacağım.

YÜKSEK DÜZEYDE

Televizyonda çok program **seyretmek olacağız**.

Televizyonda birçok program seyredeceğiz.

Sadece aşk ve mutluluk **yaşacaklar**.

Sadece aşk ve mutluluk yaşayacak.

Tablo 28: Gelecek Zaman Eklerindeki Yanlıklar

Fiil	Yanlış Sayısı	%	Fiil	Yanlış Sayısı	%
yaşamak	10	1,17	kutlamak	5	0,58
başlamak	8	0,94	dönmek	5	0,58
bitirmek	7	0,83	olmak	4	0,47
gitmek	6	0,70			

Gelecek Zaman ekleriyle ilgili olarak 45 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok temel ve orta düzeyde *başlamak*, *bitirmek*, *yaşamak*, *kutlamak*, *dönmek*, *gitmek*, *olmak*, fiillerinde görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Rusçada *Gelecek Zaman* için ayrı bir ek bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Yüksek düzeyde bu konuda az yanlış yapıldığı görülmüştür. Bu da *Gelecek Zaman* eklerinin zamanla beceri hâline dönüştüğünü göstermektedir.

4.2.1.1.8.Dilek Kipi Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Keşke bugün seninle **görse / görmüşüm / görmesem / görmeysen / görürsem / görmeli,**
moralimi bozdun!

Keşke bugün seninle görüşmeseydim, moralimi bozdun!

Haklısınız. Keşke şimdiye kadar bu dediklerinizi **yapmasa / yapmalıyım / yapsayın / yapsanızs.**

Haklısınız. Keşke şimdiye kadar bu dediklerinizi yapsaydım.

Keşke insanoğlu sağlıklıyken sağlığın, mutluyken mutluluğun, gençken gençliğin kıymetini
bilsen / bilirsiniz / bilirse!

Keşke insanoğlu sağlıklıyken sağlığın, mutluyken mutluluğun, gençken gençliğin kıymetini
bilse!

Keşke sen bana gerçeği daha önce **söylediysen / söylese** de beni bu kadar **üzülüm / üzmezsın**
/ üzmedin / üzse!

Keşke sen bana gerçeği daha önce söyleseydin de beni bu kadar üzmeseydin!

Keşke gençlerde sorunlar **yoksa** ve her genç insan dürüst olsa.

Keşke gençlerin sorunları olmasa ve her genç dürüst olsa!

Keşke bu problemler **yoksa.**

Keşke bu problemler olmasa!

YÜKSEK DÜZEYDE

Keşke zamanında vaktimi hiç boşa **geçirmesem / geçirsem / geçirdiğimde** de derslerime çok **çalışırdım / çalışacağım / çalışıyorum**.

Keşke zamanında vaktimi hiç boşa geçirmeseydim de derslerime çok çalışsaydım.

Tablo 29: Dilek Kipi Eklerindeki Yanlılar

Fiil	Yanlış Sayısı	%
görmek	15	1,76
yapmak	14	1,64
bilmek	10	1,17

Dilek Kipi ekleriyle ilgili olarak 39 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *görmek*, *yapmak*, *bilmek* fiillerinde görülmüştür. Dilek Kipi ekleri bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda orta düzeyde öğretildiği için yanlışlar en çok bu düzeyde yapılmıştır.

4.2.1.1.9.Şart Kipi Eklerindeki Yanlılar

TEMEL DÜZEYDE

Nasıl Yeni yılı **kutla** böyle bu yılı geçir.¹⁹⁵

Yılbaşımı nasıl kutlarsa yeni yılı öyle geçirir.

Çok dostlu insan zengin görünür. Onda para **yok olsa** da, ancak arkadaşı var.

Çok arkadaşı olan insan zengindir. Onun parası olmasa da arkadaşı çoktur.

Eğer dost her zaman yardım **edir** ama sen onu **unutur**, sonra sık sık dostluk yıkır.

Eğer bir dostun sana her zaman yardım ederse, ama sen onu unutursan dostluk yıkılır.

Eğer insanda çok dost **var-** çok iyi.

Bir insanın çok dostunun olması iyidir.

¹⁹⁵ Temel düzeydeki dil bilgisi programında Şart Kipi ekleri henüz bilinmediği için cümle yanlış kurulmuştur. Burada ayrıca Rusçadan kaynaklanan soru sıfatlarının kullanımı ile ilgili olumsuz aktarım yanlışı da vardır. Bu cümlede soru zamiri fiile yakın bir yerde kullanılması gerekirken Rusçanın etkisiyle cümlelerin başında kullanılmıştır.

ORTA DÜZEYDE

Eğer bugün bu dişinizi tedavi **etmeyse** / **edermesem** bu gece de uyuyamayacaksınız.

Eğer bugün bu dişinizi tedavi etmezsek bu gece de uyuyamayacaksınız.

Akşam yemeği için restorana **gitsek** hazırım.

Akşam yemeği için restorana gideceksek hazırlanmalıyız.

Hayattan zevk almak **istemediğiniz** / **isteyince** / **istemek** / **istedikleri** / **isteyen** / **istediği** küçük sorunları büyütmeyin.

Hayattan zevk almak isterseniz küçük sorunları büyütmeyin.

Emek **olur** / **olmaz** / **olsa** / **olan** / **olmuş** / **olmayan** / **olur** / **olduğu** yemek olmaz.

Emek olmazsa yemek olmaz.

Mesleğinize saygı **duymaya** / **duyuyor** / **duyan** / **duyarak** / **duyacak** / **duyduğu zaman** / **duydurdu** / **duyanlar** / **duymalımızı** size de saygı duyarlar.

Mesleğinize saygı duyarsanız size de saygı duyarlar.

Eğer arkadaşlıklarınızı uzun yıllar sürdürmek **istemezler** / **isterler** her zaman dürüst ve özverili **olunuz** gerekir.

Eğer arkadaşlıklarınızı uzun yıllar sürdürmek isterseniz her zaman dürüst ve özverili olmanız gerekir.

Eğer bu üniversitede okumakta **kararlısın** / **kararlıdıysan** / **kararlırsam** / **kararlımaya** / **kararlı olursanız** Türkçe ve Kırgızca'yı **öğrenebilir miyim** / **öğreniz gerekiyor?**

Eğer bu üniversitede okumakta kararlıysan Türkçe ve Kırgızca'yı öğrenmek zorundasın.

Yine benimle **tartışmak için** / **tartışsan** / **tartışmaysa** / **tartışmasan** bu konuyu hiç açmayalım.

Yine benimle tartışacaksan bu konuyu hiç açmayalım.

Herkes trafik kurallarına tam olarak **uyacaksa / uyumlu gerek / uymalı** trafik kazaları **önleniriz / önlenelsin / önlenmeyecek / önlenmemeli / önlenmezse.**

Herkes trafik kurallarına tam olarak uyarsa trafik kazaları önlenebilir.

Yarınki toplantıya **katılmaya / katılmadan / katılsam** müdürlüğe önceden **bildiririz / bildirseysim.**

Yarınki toplantıya katılacaksanız müdürlüğe önceden bildirmelisiniz.

Eğer insan yabancı dili **bilecekse** daima işi bulayacak.

Eğer insan bir yabancı dil bilirse her zaman iş bulabilir.

Bir insan yabancı dil **bilirken** başka ülkeye gidecek.

Bir insan yabancı bir dil bilirse başka bir ülkeye gidebilir.

Şimdi eğer İngilizce **biliyor**, işe girmek ola bilir.

Şimdi eğer İngilizce biliyorsanız bir işe rahatlıkla girebilirsiniz.

Çünkü eğer sen dili **biliyorsun** hızla güzel bir iş aracaksın.

Çünkü eğer sen bir dil biliyorsan hızla güzel bir iş bulursun.

Dünyada diller yok olsa nasıl **konuşacağız.**

Dünyada diller ortadan kalksa nasıl konuşuruz?

Sevgi **yok olursa** bizim dünyamıza karanlık gelir.

Sevgi olmazsa dünyamız kararır.

Hastasak **sevgi** yardım eder.

Hastaysak sevgi derdimize çare olur.

Eğer biz İngilizce **biliyorsaydık** biz çok insanlarla konuşabiliriz.

Eğer İngilizce biliyorsak birçok insanla konuşabiliriz.

Eğer biz biraz **düşünmek**, biz bizim çocukluk hatırlıyoruz.

Eğer biraz düşünürsek çocukluğumuzu hatırlarız.

Bana göre eğer insanda mutlu çocukluk **olmadı**, onun psikoloji bozdu bu adamlardan çok iyi adam olmayacak.

Bana göre eğer bir insanın mutlu bir çocukluğu olmamışsa o insanın psikoloji bozulur ve o insan çok iyi bir insan olamaz.

Hepimiz böyle yaparsak çevremiz **ölecek**.

Hepimiz böyle yaparsak çevremiz ölür.

Eğer **soracaksan**, meleğin bana yolu **anlatacak**.

Eğer sorarsan meleğin sana yolu anlatır.

Eğer ailem **olmazsa**, bence ben çok mutsuz olurum.

Eğer ailem olmasaydı bence çok mutsuz olurum.

Eğer daha iyi **düşünüyorsa** sebep arabilir.

Eğer daha iyi düşünürse sebebini bulabilir.

Eğer insan her gün plan **yapacak**, çok **çalışacak**, daha iyi durum olabilir.

Eğer insan her gün plan yaparsa ve çok çalışırsa durum daha iyi olabilir.

Annababası **nasıl olur**, çocukları da o gibi olacak.

Anne ve baba nasılsa çocukları da onlar gibi olur.

Eğer işsizliği **yoksa**, bütün insanlar daha mutlu ve iyi yaşacaklar.

Eğer işsizlik olmazsa bütün insanlar daha mutlu ve iyi yaşar.

Dünya yüzünde kaç millet **vardır** o kadar dilin olması lazımdır.

Dünyada ne kadar millet varsa o kadar da dilin olması lâzımdır.

Eğer anadilin **bilsen** başkalar da sana saygı gösterirler.

Eğer ana dilini bilersen başkaları da sana saygı gösterirler.

Çünkü ne kadar aile çocuğa eğitim **verir**, o kadar zorluk çekmeden çok iyi biçimde bir hayat kurabilir.

Çünkü aile çocuğu ne kadar iyi eğitirse çocuk da o derecede zorluk çekmeden çok iyi bir biçimde bir hayat kurabilir.

Eğer deprem veya başka şey **olsa** o yıkacak ve dünyaya çok zarar verecek.

Eğer deprem veya başka şey olursa o yıkılır ve dünyaya çok zarar verir.

Pek çok kitapları ona okutursa, o akıllı ve çalışkan adam **olacak**.

Ona çok kitap okutursa zeki ve çalışkan bir insan olur.

Ailede çocuk hangi eğitim **alır**, o zaman onun gelecek hayat böyle olacak.

Ailede çocuk nasıl bir eğitim alırsa onun sonraki hayatı da öyle olur.

Eğer biz bu kurallarını **uyasak** o zaman bizim dünyamız çok iyi olacak.

Eğer biz bu kurallarına uyarsak o zaman bizim dünyamız çok güzel olur.

YÜKSEK DÜZEYDE

Kanıbek kendi kendine “Ah keşke bu kadar devamsızlık **yapmasaydım / yapmazmışım / yapmayacakmışım / yapmıştım / yapsaydı / yapmazsam**, şimdi ben de mezun olacaktım!” diye söyledi.

Kanıbek kendi kendine “Ah keşke bu kadar devamsızlık yapmasaymışım, şimdi ben de mezun olacaktım!” dedi.

Yazık oldu, biz de o sınava **girdiysek / girip / girmeyeceği / girecekmışiz / giriyorduk / girerdik / girmiştik / giriyormuş / girerek** kazanırmışız; görmüyor musun, Dursun bile kazandı!

Yazık oldu, biz de o sınava girseymişiz kazanırmışız; görmüyor musun, Dursun bile kazandı!

Haklısın,eğer planlı olarak **çalışıp / çalışsaydım / çalışacaksam / çalışsan** ve hiç tembellik **yapmasaydım / yapmayacaksam** durumumu düzeltebilirim.

Haklısın,eğer planlı olarak çalışırsam ve hiç tembellik yapmazsam durumumu düzeltebilirim.

İnsan çok **otursa**, hiçbir hareket **edermezse** o zaman birçok hastalığı taşır.
İnsan uzun süre oturursa ve hiç hareket etmezse bir çok hastalığa yakalanabilir.

Şimdi ne zaman **isteriz** o zamanda hemen konuşabiliriz.
Şimdi ne zaman istersek o zaman hemen konuşabiliriz.

Eğer sen bile zenginsin ve iyi bir kocayı veya karıyı bulursan.
Eğer sen **zenginsen** iyi bir eş bulabilirsin.

Para kalıcı değil, nasıl **gider**, böyle geri gelir.
Para kalıcı değildir. Nasıl gelirse öyle de geri gider.

Onun akrabaları **yok olursa** paranı nerden kazanmak lazım.
Onun akrabaları olmazsa nasıl para kazanabilir ki!

Eğer sende çok para varsa, fakat bir hayal **yok** o zaman sana para gerek yok.
Eğer paran varsa, fakat bir hayalin yoksa o zaman paraya zaten ihtiyacın yoktur.

Eğer görmeyenler **var olursa** aşkı bulsunlar.
Eğer görmeyenler varsa aşkı bulsunlar.

Eğer senin paran çok varsa, o zaman sen zengin bir adamsın, seni herkes **seviyorlar**.
Eğer çok paran varsa demek ki sen zenginsin ve herkes de seni sever.

Tablo 30: Şart Kipi Eklerindeki Yanlıklar

Fiil	Yanlış Sayısı	%	Fiil	Yanlış Sayısı	%
kutlamak	26	3,05	girmek	14	1,64
olmak	24	2,82	çalışmak	14	1,64
etmek	20	2,35	istemek	13	1,52
istemek	19	2,23	gitmek	12	1,41
duymak	19	2,23	katılmak	11	1,29
tartışmak	18	2,11	anlatmak	11	1,29
uymak	17	2	sormak	10	1,17

önlemek	17	2	düşünmek	9	1,05
bilmek	16	1,88	konuşmak	8	0,94
uymak	16	1,88	unutmak	8	0,94
yapmak	15	1,76	vermek	7	0,83

Şart Kipi ekleriyle ilgili olarak 324 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *kutlamak, olmak, etmek, istemek, duymak, tartışmak, uymak, önlemek, bilmek, uymak, yapmak, girmek, çalışmak, istemek, gitmek, katılmak, anlatmak, sormak, düşünmek, konuşmak, unutmak, vermek* fiillerinde görülmüştür. *Şart Kipi* ekleri bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda orta düzeyde öğretildiği için yanlışlar en çok bu düzeyde yapılmıştır. Yüksek düzeyde ise karmaşık cümleler kurulması istenmektedir. Bu düzeyde *Şart Kipi*nde çok cümle kurulmak zorunda kalındığı için yanlışlar yapılmıştır.

4.2.1.1.10.Gereklilik Kipi Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Dişinizi hemen **temizlemeği** lazım / **temizlemeliniz** / **temizlesek** / **temizlersem** / **temizlimiyim** ve dolgu **yapmağı** lazım/ **yapmalınız** / **yapsak gerek**.

Dişinizi hemen temizlemeli / temizlemeli / temizlemememiz ve dolgu yapmalıyız / yapmalı / yapmamamız gerek.

Yalnız bir iki saat hiçbir şey **yemeyecekseniz** / **yememisini** ve **ıçmeyecekseniz** / **ıçmemesini**.

Yalnız bir iki saat hiçbir şey yememelisiniz / yememeniz ve ıçmemeniz gerek.

İğne **yapmanız gerek** yok mu?

İğne yapmanıza gerek yok mu?

Murat! Öğleden sonra eşimi hastaneye **götürürsün** / **götürür** / **götürün** / **götürüyen** / **götüreym**. Birkaç saatliğine arabayı alabilir miyim? Benimki tamirde.

Murat! Öğleden sonra eşimi hastaneye götürmeliyim. Birkaç saatliğine arabayı alabilir miyim? Benimki tamirde.

“Çok yoruldum, çalışamıyorum, tatile çıkıp **dinlenecek / dinlenmeyim / dinlenir / dinleniyorum / dinlenmeğim / dinlenmeği** gerek.” sözünü sık sık duymaktayız.

“Çok yoruldum, çalışamıyorum, tatile çıkıp dinlenmem gerek.” sözünü sık sık duymaktayız.

“Sevgi nedir” **anlatmaya** zorundayız.

“Sevgi nedir?” anlatmak zorundayız.

Onlara bizim yardım **etmek** gerek.

Onlara bizim yardım etmemiz gerek.

İnsanlara hepsi diller **bilmek** gerekmiyor.

İnsanların bütün dilleri bilmesi gerekmiyor.

Bu yüzden **biz** başka dilleri **bilmek** gerek.

Bu yüzden bizim başka dilleri bilmemiz gerek.

Bizim gençler üniversiteleri bitirdikten sonra **onlar** çalışmak lazım.

Bizim gençlerin üniversiteyi bitirdikten sonra çalışmaları lâzım.

Biz çevremizi korumak için **çalışmaya** ve **çevremizi** çok sevmeye gerekiyor.

Çevremizi korumak için çalışmamız ve çevremizi çok sevmemiz gerekiyor.

Bu nedenle her insan kendinin çocukluk **unutmamak** gerek.

Bu nedenle her insanın kendi çocukluğunu unutmaması gerek.

Bence her **insanda** mutlu **çocukluk** olmak gerek.

Bence her insanın mutlu bir çocukluğunun olması gerek.

İnsanlar dikkat olmak gerek.

İnsanların dikkat etmesi gerekir.

İnsanlar tabiatı korumak gerekiyor.
İnsanların tabiatı koruması gerekiyor.

Çünkü **insan** konuşması gerek.
Çünkü insanın konuşması gerek.

O zaman hasta **insanlar** ya da **çocuklar** çalışmak gerek.
O zaman hasta insanların ya da çocukların çalışmaları gerekmektedir.

Bence, her **çocukları okumak** gerek.
Bence her çocuğun okuması gerek.

YÜKSEK DÜZEYDE

Biz kendimiz **çözmek lazım**.
Biz kendimiz çözmeliyiz.

Bence paranın çok **olmasını** gerek yok.
Bence paranın çok olmasına gerek yoktur.

Para ile mutluluğunu **almayabileceksiniz**.
Parayla mutluluğu satın alamazsınız.

Para olmasa insan yaşamı için gerekli şeyleri satın **almayabilir**.
Para olmazsa insan, yaşamı için gerekli şeyleri satın alamayabilir.

Tablo 31: Gereklilik Kipi Eklerindeki Yanlıklar

Fiiil	Yanlıı Sayısı	%	Fiiil	Yanlıı Sayısı	%
temizlemek	15	1,76	okumak	10	1,17
yapmak	14	1,64	almak	9	1,05
yemek	13	1,52	dinlenmek	8	0,94
içmek	13	1,52	anlatmak	8	0,94
götürmek	12	1,41	etmek	7	0,83
bilmek	12	1,41	unutmak	6	0,70
çalışmak	11	1,29			

Gereklilik Kipi ekleriyle ilgili olarak 138 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *temizlemek, yapmak, yemek, içmek, götürmek, bilmek, çalışmak, okumak, almak, dinlemek, anlatmak, etmek, unutmak* fiillerinde görülmüştür. Gereklilik Kipi ekleri bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda orta düzeyde öğretildiği için yanlışlar en çok bu düzeyde yapılmıştır.

4.2.1.1.11.Yeterlilik Fiili (Kipi) Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Adam eve döndükten sonra ceketini çıkarıp askıya astı. O sırada küçük oğlu yanına gelip “Baba! Bana para **verden sonra ? / verecek misin? / verer misiniz? / vere misin? / vermiş mısın?**” diye sordu.

Adam eve girdikten sonra ceketini çıkarıp askıya astı. O sırada küçük oğlu yanına gelip “Baba! Bana para verebilir misin?” diye sordu.

Postahaneye uğrayıp telefon faturasını ödemem gerekiyor, bu nedenle işe biraz geç **kaldı / kalarım / kalır / kalabiliyor / kalmamam / kalabilir / kalayım / bulamayadır / kalsa / kalmeyelim.**

Postahaneye uğrayıp telefon faturasını ödemem gerekiyor, bu nedenle işe biraz geç kalabilirim.

Bugün hava güneşli, ama yarın böyle **oldu / olacak / olur / oldu / olayabilir / olsa / olabilemez / olmeyelim / olayamaz.**

Bugün hava güneşli, ama yarın böyle olmayabilir.

İnsanlık hâlâ bu ölümcül hastalığa çare **buldu / bulmaz / bulur / bulmamış / bulabilecek / bulabiliyor / bulamayadır / bulduk / buluyabilir / bulsaydı / bulabilmiş / bulabildi / buluyor / bulumdu.**

İnsanlık hâlâ bu ölümcül hastalığa çare bulamadı.

Nikolay: Öğretmenim, size bir şey **sor mı?**

Öğretmen: Elbette Nikolay, sor.

Nikolay: Dün derse **gelebilmedim**, arkadaşlarımdan ders notlarını aldım, ama **anlamam / anlayabilmedim**, vaktiniz varsa bu konuyu tekrar anlatabilir misiniz?

Öğretmen: Dersten sonra toplantıya gitmem gerek. Bu yüzden sana yardımcı **olmaz / olmam**, ama yarın dersten sonra gelersen birlikte **çalışacağız**.

Nikolay: Öğretmenim, size bir şey sorabilir miyim?

Öğretmen: Elbette Nikolay, sor.

Nikolay: Dün derse gelemedim, arkadaşlarımdan ders notlarını aldım, ama anlayamadım, vaktiniz varsa bu konuyu tekrar anlatabilir misiniz?

Öğretmen: Dersten sonra toplantıya gitmem gerek. Bu yüzden sana yardımcı olamam, ama yarın dersten sonra gelersen birlikte çalışabiliriz.

Onun beni sürekli eleştirmesine daha fazla **dayanmamış / dayanırım / dayanır / dayanacak / dayanmış / dayanıyor / dayanmam / dayanmışım / dayansın**. Arkadaşlığımıza son vermeyi düşünüyorum.

Onun beni sürekli eleştirmesine daha fazla dayanamıyorum. Arkadaşlığımıza son vermeyi düşünüyorum.

Murat! Öğleden sonra eşimi hastaneye götürmeliyim. Birkaç saatliğine arabayı **alıyor mu? / alar mıyım? / alıyor musun? / alacak mısınız? / alıp döneceksin?**¹⁹⁶ Benimki tamirde.

Murat! Öğleden sonra eşimi hastaneye götürmeliyim. Birkaç saatliğine arabayı alabilir miyim? Benimki tamirde.

Dünya bensiz **yaşabilecek**, ama ben insanlarsız, dostsuz **yaşamayabileceğim**.

Dünya ben olmadan yaşayabilir, ama ben insanlar ve dostlarım olmadan yaşayamam.

Pazarda, dükkânda, ofeste, otelde, restoranda **çalışıyacak olur**.

Pazarda, dükkânda, ofiste, otelde, restoranda çalışabilir.

Bu zamanın gençleri maksadı **yok, olabilir**.

Günümüzdeki gençlerin hedefi olmayabilir.

¹⁹⁶ Geniş Zaman eklerinin soru şekli kibarca istek, rica anlamında da kullanılabilir. Burada bu özellik göz ardı edilmiştir.

Hiçbirini seçmedim, çünkü **okuyabilmiyorum**.

Hiçbirini seçmedim, çünkü okuyamıyorum.

Hiçbir zaman onun eserleri **anlamayabilecekler**.

Hiçbir zaman onun eserlerini anlayamayacaklar.

Böyle isteyen **insanlar** çok çalışmak gerekiyor.

Böyle isteyen insanların çok çalışmaları gerekiyor.

Çevre sorunlarını tamamen **çözebilmediği** için, bari onu azaltmaya çalışmalı.

Çevre sorunlarını tamamen çözemiyorsa hiç değilse azaltmaya çalışmalı.

Bence, o çocuk başarılı bir insan **olabilmeyecek**.

Bence, o çocuk başarılı bir insan olamayacak.

Ona yardım etmesi lazım, çünkü çocuk kendisi **çözebilmeyecek**.

Ona yardım etmesi lâzım, çünkü çocuk kendisi çözemeyecek.

Dünyamızda dört tane okyanus vardır. Bence susuz insanlar **yaşamazlar**.

Dünyamızda dört tane okyanus vardır. Bence insanlar susuz yaşayamazlar.

Bütün insanlar daha iyi ve çok yıllar **yaşabilecekler**.

Bütün insanlar daha iyi ve çok uzun yıllar yaşayabilecekler.

Bu insanlar her şeyi yapabilirler, her problemleri **çözülebilirler**.

Bu insanlar her şeyi yapabilir, her problemi çözebilirler.

Kendisi isterse çok iyi hayatta **yaşabilir**.

Kendisi isterse çok iyi bir hayat yaşayabilir.

İnsanlar hasta oluyorlar sonra **ölülebilirler**.

İnsanlar hasta olup daha sonra ölebilirler.

Bunu hiçbir insan **çözebimez**.

Bunu hiçbir insan **çözemez**.

Ben onlara mutlu yaşlılık **vermek** gerek.

Benim onlara mutlu bir yaşlılık **vermem** gerek.

YÜKSEK DÜZEYDE

Onlarsız insan **yaşabilir**, fakat sevgisiz olamaz.

İnsan onlar olmadan da yaşayabilir, fakat sevgisiz yapamaz.

Biz parasız **yaşabilir** miyiz?

Biz parasız yaşayabilir miyiz?

İnsanlar çok iyi **yaşabilecekler**.

İnsanlar çok iyi yaşayabilecekler.

Tablo 32: Yeterlilik Kipi Eklerindeki Yanlıklar

Fiiil	Yanlıı Sayısı	%	Fiiil	Yanlıı Sayısı	%
vermek	14	1,64	dayanmak	10	1,17
kalmak	13	1,52	almak	9	1,05
olmak	12	1,41	yaşamak	9	1,05
bulmak	12	1,41	çalışmak	8	0,94
gelmek	10	1,17	çözmek	8	0,94
anlamak	10	1,17	vermek	5	0,58

Yeterlilik Fiili ekleriyle ilgili olarak 120 yanıı yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanıılar en çok *vermek, kalmak, olmak, bulmak, gelmek, anlamak, dayanmak, almak, yaşamak, çalışmak, çözmek, vermek* fiillerinde görülmüştür. Yeterlilik fiili ekleri bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda orta düzeyde öğretildiği için yanıılar en çok bu düzeyde yapılmıştır. Yüksek düzeyde ise karmaşık cümleler kurulması istenmektedir.

4.2.2.1.12.Dolaylı Anlatımdaki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Orada kar yağacak ve çok güzel olacak bize dediler.

Bize oraya kar yağacağını ve çok güzel olacağını söylediler.

ORTA DÜZEYDE

Kendisini sinemaya **götürü götürü / götüre götüre / götürüp götürmemesini / götürüp götürmesini / götürme götürme / götürmek isteyeceğim götürmek istemeyeceğim / götürmeden götürmesini** sordu.

Kendisini sinemaya götürüp götürmeyeceğini sordu.

Haritayı az önce **düzeltilip / düzeltiğini / düzeltirken / düzeldir / düzelterek / düzeltken / düzeltmesini / düzeltiğinin** söyledi.

Haritayı az önce düzelttiğini söyledi.

Haritayı hemen **getirip / getirdiğini / getirmesine / getirerek / getirmelisi / getirmelisi / getire / getireceksini / getirdiğinin** ve kendisine **gösterip / gösterdiğini / göstermek istemiyim / göstererek / göstermelisi / göstereyerek / göstermeden / göstere / göstereceksini / gösterdiğinin** söyledi.

Haritayı hemen getirmesini ve kendisine göstermesini söyledi.

Adam hemen çocuğa bunu nasıl **yaptır / yapıp yapmadığını / yapmalısı / yapmasını / yapmayı / yaparak / yapmadan / yaptığı / yapıp yaptığını / yapmanı / yaptığını** sordu.

Adam hemen çocuğa bunu nasıl yaptığını sordu.

Müdür, **öğrenciler** devamsızlık **yapmasınlar / yapmamısın / yapmamaları / yapmasalarını / yapmasılarını / yapmasların / yapmasınız / yapmasınlar olduğunu / yapmaması / yapmamasından** söylemiş.

Müdür, öğrencilere devamsızlık yapmamalarını söylemiş.

Satıcı, bize parayı kasaya **ödeyimizi / ödeyin / ödeyim / ödeyimizi / ödemelerimizi / ödeyiz olduğunu / ödemeyiz / ödenizi** söyledi.

Satıcı, bize parayı kasaya ödemimizi söyledi.

Sana bu akşam arkadaşlarla bizde toplanmaya karar **verdik / verdiğimiz / vereceğim / verdiğini / verdi sen / de gelmeyecek / gelir misin? / gelip gelmediğini / gelir gelmezini / gelip geleceğini / geleceğini / gelmek istediğini / gelip geldiğini / olur gelir misin?** sordum.

Sana bu akşam arkadaşlarla bizde toplanmaya karar verdiğimizizi, senin de gelmek isteyip istemediğini / gelip gelmeyeceğini sordum.

Sana **inan**, gelmeyi çok **isterim / isteceğim**, ama ne yazık ki akşama başka bir planım **var olduğunu / vardığını / olup olmadığını / var / varlığını / olmadığını** söyledim.

Sana inanmanı, gelmeyi çok istediğimi, ama ne yazık ki akşama başka bir planım olduğunu söyledim.

-Alo, merhaba babacığım! Ben iyiyim, annem mutfakta yemek pişiriyor.

-Tamam bir dakika anneme söyleyeyim! Anne, babam yemek **pişirmeyeceğini / pişirmediğini / pişirdiğini / pişir olduğunu / pişirmemen / pişirmemesini**, akşama dışarıda yemek **yiyeceğimizi / yiyeceğini / yiyerek istediğimizi** söylüyor.

-Babacığım, annem sana artık yemek yapmaya **başlamadığını**, istersen yarın dışarıda **yiyeceğini / yiyecektiğini** söylüyor.

-Anne, babam sana eve gelirken bir şey alması gerekip gerekmediğini soruyor.

-Baba , annem sana bir şey **gerektiği / gerekirse**, zaten bugün marketten alışveriş yaptığını söylüyor.

-Anne, babam sana tatlı ya da meyve isteyip istemediğini soruyor.

-Baba, annem eğer istersen **almasını / alacağını / aldığı** söylüyor.

-Alo, merhaba babacığım! Ben iyiyim, annem mutfakta yemek pişiriyor.

-Tamam bir dakika anneme söyleyeyim! Anne, babam yemek pişirmemeni, akşama dışarıda yemek istediğini söylüyor.

-Babacığım, annem sana artık yemek yapmaya başladığını, istersen yarın dışarıda yiyebileceğimizi söylüyor.

-Anne, babam sana eve gelirken bir şey alması gerekip gerekmediğini soruyor.

-Baba , annem sana bir şey gerekmediğini, zaten bugün marketten alışveriş yaptığını söylüyor.

-Anne, babam sana tatlı ya da meyve isteyip istemediğini soruyor.

-Baba, annem eğer istersen alabileceğini söylüyor.

Dedem bize her zaman hiç kimsenin kalbini **kırıyor / kırıp / kırır / kırınız / kırması / kırmamak / kırmaz / kırar / kırmadan / kırmış / kırırınız**, hoşgörülü **olması / oluyor / olmaya / olurunuz / olup / olursunuz / olur / olmuş / olmaz / oluyor** söylüyor.

Dedem bize her zaman hiç kimsenin kalbini kırmamamızı ve her zaman hoşgörülü olmamızı söylüyor.

YÜKSEK DÜZEYDE

Biz **yaşp** yaşamadığımızı bilmiyoruz.

Biz yaşayıp yaşamadığımızı bilmiyoruz.

Tablo 33: Dolaylı Anlatımdaki Yanlılar

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Soru ekleri olan cümlelerin dolaylı anlatıma çevrilmesi	20	2,35
Belirli geçmiş zamanın dolaylı anlatıma çevrilmesi	19	2,23
Gelecek zamanın dolaylı anlatıma çevrilmesi	18	2,11
Emir kipinin dolaylı anlatıma çevrilmesi	17	2

Dolaylı Anlatım yapısıyla ilgili 74 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Dolaylı Anlatım konusu bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda orta düzeyde öğretildiği için yanlışlar en çok bu düzeyde yapılmıştır. Diğer düzeylerde öğrencinin dolaylı anlatımdaki bilgisi ölçülmemektedir. Bu nedenle yanlışlar genellikle öğrencinin eğitim gördüğü düzeyde sık görülmektedir. Yüksek düzeyde yapılan yanlışlar ise öğrencinin orta düzeylerde öğrendiği Dolaylı Anlatım kuralını beceri hâline dönüştürüp dönüştürmediğine göre değişmektedir.

4.2.2.1.13. Belirsiz Geçmiş Zaman Eklerindeki Yanlılar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Adam elini ceketinin cebine attı. “Aaa! Cüzdanım yok. İş yerinden çıkmadan önce cebimdeydi. Herhâlde yolda **düşürdümdür / düşmüşüm / düşürdü / düşürmüş / düşürerek**

/ **düşürdü** / **düşürüm** / **düşür** / **düşürdür** / **düşürden**. Karakola gidip haber vereyim” dedi. Karısı polise haber vermeden önce iş yerine bakmasını söyledi. Adam karısına hak verdi; “Belki cüzdanım iş yerimde cebimden **düştü** / **düşürmeye** / **düşmüşüm** / **düşerek** / **düşürdü** / **düşürüp** / **düşüyorum** / **düşmeyi** / **düşse** / **düştün** / **düşebilir** / **düşüp**, ben de fark etmemişimdir.” deyip ceketini bile giymeden aceleyle evden çıktı ve cüzdanını aramak için iş yerine gitti.

Adam elini ceketinin cebine attı. “Aaa! Cüzdanım yok. İş yerinden çıkmadan önce cebimdeydi. Herhâlde yolda düşürmüşümdür. Karakola gidip haber vereyim” dedi. Karısı polise haber vermeden önce iş yerine bakmasını söyledi. Adam karısına hak verdi; “Belki cüzdanım iş yerimde cebimden düşmüştür, ben de fark etmemişimdir.” deyip ceketini bile giymeden aceleyle evden çıktı ve cüzdanını aramak için iş yerine gitti.

Duyduğuma göre geçen hafta sonu sınıfça piknik yapıp iyi vakit **geçirmisiz** / **geçirdiler** / **geçirir** / **geçirer** / **geçireceğiz** / **geçirdi** / **geçirdik** / **geçirmiş** / **geçirmiştir** / **geçirer**.

Duyduğuma göre geçen hafta sonu sınıfça piknik yapıp iyi vakit geçirmişsiniz.

YÜKSEK DÜZEYDE

Sonra kendi dile “hümanizm” kavramını getirmişler ve birbirine yardım etmeye **başladılar**.

Sonra kendi dillerine “hümanizm” kavramını katmışlar ve birbirine yardım etmeye başlamışlar.

Bir gün insanlar radyoyu icat **ederlermiş**. İnsanların hayatı daha **kolay yaparmış**.

Bir gün insanlar radyoyu icat etmiş. İnsanların hayatı daha da kolaylaşmış.

Tablo 34: Belirsiz Geçmiş Eklerindeki Yanlıklar

Fiil	Yanlış Sayısı	%
düşmek	16	1,88
geçmek	10	1,17
başlamak	8	0,94

Belirsiz Geçmiş Zaman ekleriyle ilgili olarak 34 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yanlıklar en çok *düşmek*, *geçmek*, *başlamak* fiillerinde görülmüştür. Belirsiz Geçmiş Zaman ekleri bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda orta düzeyde öğretildiği için yanlıklar en çok

bu düzeyde yapılmıştır. Belirsiz Geçmiş Zaman kavramı Rusçada eklerle yapılmamaktadır. Cümlelerin başına говорят “diyorlar ki” ifadesi getirilerek Türkçedeki Belirsiz Geçmiş Zaman kavramı sağlanmaktadır.

4.2.2.1.14. Birleşik Zaman Eklerindeki Yanlıklar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Ben üniversiteye gelmeden önce hiç Türkçe **bilmedim**.

Ben üniversiteye gelmeden önce hiç Türkçe bilmiyordum.

İnsanlar Kırmızı Şapkalı Kız adını verdi, çünkü her zaman onu **giyinmiş**.

İnsanlar Kırmızı Şapkalı Kız adını verdi, çünkü her zaman onu giyiyormuş.

Ben kırlangıç olsaydım, ona biraz yiyecek **verdim**.

Ben kırlangıç olsaydım, ona biraz yiyecek verirdim.

“Senin kızın nerede?” diye sormuş. Ancak Ali **bilmemiş**.

“Senin kızın nerede?” diye sormuş. Ancak Ali bilmiyormuş.

Ben okulda okuyunca dillerin önemi **anlamadım**.

Ben ilkokulda okurken dilin önemini anlamıyordum.

Ben çocukluğumdan beri rusların arasında yaşadığım zaman hiç çuvaşça konuşmamıştım.

Çünkü **bilmemiştim**.

Ben çocukluğumdan beri Rusların arasında yaşadığım için hiç Çuvaşça konuşmamıştım.

Çünkü bilmiyordum.

O, bana hem alfabeyi hem rakamları he de benzerleri **öğretti**. Ne o anda babam yaptığını hiç kimse **bilmemişti**.

O, bana hem alfabeyi hem rakamları he de benzerleri öğretmişti. O sırada bunları bana babamın yaptığını hiç kimse bilmiyordu.

Geçmişte ben bir ilginç psikolojik kitabı **okudum**. Orada “....” **yazmış**.
Daha önce ilginç bir psikoloji kitabı okumuştum. Orada “.....” yazıyordu.

YÜKSEK DÜZEYDE

Sultan Galiyev, sabahleyin yola çıkacaktı. İşlerini bitirebilmesi için günlerce orada **kahyordu / kalır / kalacakmış / kaldı / kalırdı / kalmış / kalmıştı**. O gece kafasındaki bin bir soru onu sabah oluncaya kadar **uyutmuyordu / uyutmuştu / uyutmalardı / uyutmadı / uyutmadı / uyutmazdı / uyutuyordu / uyutamamış** Horozun sesiyle birlikte hareketlenmiş, hemen istasyonun yolunu **tutuyordu / tuttu / tutmuş / tutardı / tutuyormuş**. Ufa İstasyonu bir arı kovanını **hatırlatmıştı / hatırlatmazdı / hatırlattı**. Uğurlamaya gelen insanlarla teker teker vedalaşarak vakit kaybetmeden vagonun merdivenlerine yöneldi. Nedense keyfi pek yerinde değildi. Bir memnuniyetsizlik, bir keder **basırdı / basmış / basmayan / bastı / basıyormuş / bassa / basıldı / bassızca / basardı** sanki. Çünkü daha birkaç gün önce karısı Fatma'nın hasta olduğunu haber **almıştı / aldı / aldıktan / alıyorsa / alıyormuş / almış / alıyordu / alıp** ; üstelik doktorlar hastalığı konusunda bir teşhiste de **bulunamazdı / bulunanmış / bulunamamış / bulunuyordu / aldığı / bulunamazdı / bulunamışlar / bulunamıştı**. Biliyordu ki karısı çocuklarıyla bu durumda **ilgleniyordu / ilgilenemeseni / ilgilenirdi**. Oysa şimdi kendisi onları bu hâlde bırakmış, nelerin peşine **düşerdi / düşüyormuş / düşümüş**. Ailesinin yanına yazın bile dönmeyecekti. İçinde gittikçe kabaran bu sorularla **başlamış / başlayıp / başlayarak / başladığı / başlanan / başlayan / başlayınca** yolculuğa.

Sultan Galiyev, sabahleyin yola çıkacaktı. İşlerini bitirebilmesi için günlerce orada kalacaktı. O gece kafasındaki bin bir soru onu sabah oluncaya kadar uyutmamıştı. Horozun sesiyle birlikte hareketlenmiş, hemen istasyonun yolunu tutmuştu. Ufa İstasyonu bir arı kovanını hatırlatıyordu. Uğurlamaya gelen insanlarla teker teker vedalaşarak vakit kaybetmeden vagonun merdivenlerine yöneldi. Nedense keyfi pek yerinde değildi. Bir memnuniyetsizlik, bir keder basmıştı sanki. Çünkü daha birkaç gün önce karısı Fatma'nın hasta olduğunu haber almıştı; üstelik doktorlar hastalığı konusunda bir teşhiste de bulunamıyorlardı. Biliyordu ki karısı çocuklarıyla bu durumda ilgilenemezdi. Oysa şimdi kendisi onları bu hâlde bırakmış, nelerin peşine düşmüştü. Ailesinin yanına yazın bile dönmeyecekti. İçinde gittikçe kabaran bu sorularla başlıyordu yolculuğa.

Yarın yapılacak olan kutlama törenlerine bütün öğrenciler **katılmalı / katılacaktı / katılır / katılmalıydı / katılacak / katılıyorlardı**, rektör bunun mutlaka duyurulmasını söyledi.

Yarın yapılacak olan kutlama törenlerine bütün öğrenciler katılacakmış, rektör bunun mutlaka duyurulmasını söyledi.

Aysel'in söylediğine göre, güya yarın yağmur yağmazsa pikniğe **gidecektik / giderdik / gitseydik / gitmemeli / gitmişmiş**, oysa piknik için plan bile yapmadık.

Aysel'in söylediğine göre, güya yarın yağmur yağmazsa pikniğe gidecekmişiz, oysa piknik için plan bile yapmadık.

Çocukken bize keyif ve neşe veren oyunlardan biri saklambaç oyunuydu. Bisiklete binmek de bizi çok **eğlendirmiş**. Ailelerimiz de oyun konusunda oldukça bilinçli oldukları için bize anlayış **gösteren / gösterdiği**, ancak derslerimize çalışmadan oyun oynamamıza izin **vermemiş / verilmez / oynuyormuş**. Oyun oynarken kendimizi bambaşka bir dünyadaymışız gibi **hissediyoruz / hissediyormuşuz**. Psikologlara göre oyun oynayarak büyüyen çocukların hayal güçleri yüksek **oluyordu** ve büyüdükten sonra da gerçek hayata daha çabuk uyum **sağlamış / sağlayır / sağlayacaktı**.

Çocukken bize keyif ve neşe veren oyunlardan biri saklambaç oyunuydu. Bisiklete binmek de bizi çok eğlendirirdi. Ailelerimiz de oyun konusunda oldukça bilinçli oldukları için bize anlayış gösterirlerdi, ancak derslerimize çalışmadan oyun oynamamıza izin vermezlerdi. Oyun oynarken kendimizi bambaşka bir dünyadaymışız gibi hissediyorduk. Psikologlara göre oyun oynayarak büyüyen çocukların hayal güçleri yüksek **oluyormuş** ve büyüdükten sonra da gerçek hayata daha çabuk uyum sağlıyorlarmış.

Önce çok zordu, çünkü ben Rusça **bilirim**, Türkçe ise **bilmedim**.¹⁹⁷

Önce çok zordu, çünkü ben Rusça biliyordum. Türkçeyi ise bilmiyordum.

Bir gün insanlar **yürmüştü**. Akşama onlar bir ölüm kadın görmüştü. O kadın küçük bir bebeği **ahıyordu**.

Bir gün insanlar yürüyorlardı. Akşam olunca ölü bir kadın görmüşlerdi. Kucağında küçük bir bebek tutuyordu.

¹⁹⁷ Bu cümle Temel Türkçe düzeyinde yazılmıştır. Öğrenci Şimdiki Zamanın Hikâyesini bilemediği için bu yanlışını yapmıştır. Rusçadaki “не знал” ifadesi Türkçede “bilmedim ve bilmiyordum” şeklinde kullanılır. Türkçedeki Şimdiki Zaman eki Rusçada ek olarak bulunmamaktadır.

İlkokuldan beri avukat olmak **istedim**.

İlkokuldan beri avukat olmak istiyordum.

Tablo 35: Birleşik Zaman Eklerindeki Yanlıklar

Fiil	Yanlış Sayısı	%	Fiil	Yanlış Sayısı	%
bilmek	40	4,70	anlamak	15	1,76
kalmak	30	3,52	katılmak	15	1,76
başlamak	27	3,17	giyinmek	12	1,41
gitmek	26	3,05	öğretmek	12	1,41
vermek	25	2,94	okumak	12	1,41
bulmak	24	2,82	yazmak	11	1,29
uyutmak	23	2,70	hatırlatmak	10	1,17
tutmak	20	2,35	ilgilenmek	10	1,17
basamak	18	2,11	eğlenmek	8	0,94
istemek	17	2	göstermek	8	0,94
yürümek	16	1,88	sağlamak	5	0,58
oynamak	15	1,76			

Birleşik Zaman ekleriyle ilgili olarak 399 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. *Birleşik Zaman* ekleri bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda yüksek düzeyde öğretildiği için yanlışlar en çok bu düzeyde yapılmıştır. Yanlışlar en çok *bilmek*, *kalmak*, *başlamak*, *gitmek*, *vermek*, *bulmak*, *uyutmak*, *tutmak*, *basamak*, *istemek*, *yürümek*, *oynamak*, *anlamak*, *katılmak*, *giyinmek*, *öğretmek*, *okumak*, *yazmak*, *hatırlatmak*, *ilgilenmek*, *eğlenmek*, *göstermek*, *sağlamak* fiillerinde görülmüştür. Rusçada *Birleşik Zaman* durumu Türkçedeki gibi eklerle sağlanmayıp fiil, bitmemiş fiil olarak nitelendirilen *несовершенный вид* şekline dönüştürülerek yapılmaktadır.

4.2.2.2.Yardımcı Fiillerdeki Yanlıklar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Biliyorsun, sabah erken kalkmalısın, eğer **kalkıyor olduğu / kalkamıyor olsan / kalkacak olsaydın / kalkamayacaktan / kalkamaz olacaksın / kalkamaz olduğun / kalkamaz olursun / kalkamaz olarak / kalkmayacak oluyorsan** söyle, o saatte sana telefon edeyim.

Biliyorsun, sabah erken kalkmalısın, eğer kalkamayacak olursan söyle, o saatte sana telefon edeyim.

Turistin cüzdanını çalan hırsız, günlerdir hiçbir şey **yemiyor gibi olarak / yemeyecek gibi olup / yemedi gibi oldu / yemez gibi olarak / yememiş gibi oldu / yiyor gibi yapmıyordu / yiyor gibi olmazdı / yiyecek gibi yaparak** karakoldakileri kendine acındırmak istedi.

Turistin cüzdanını çalan hırsız, günlerdir hiçbir şey yememiş gibi yaparak karakoldakileri kendine acındırmak istedi.

Kapalı yerlerde sigara içme yasağı getirilince odalarımızda sigara **içmeyecek olduk / içiyor olacak / içiyor oldu / içiyor olduk / içmemiş olduk / içmez olmalıyız**

Kapalı yerlerde sigara içme yasağı getirilince odalarımızda sigara içemez olduk.

Öğretmenimiz bize “Dört yıl sonra bilgisayar mühendisliği bölümünü **bitirecek olacağız / bitirmiş oldu / bitirecek olur / bitirir olacaksınız**” dedi.

Öğretmenimiz bize “Dört yıl sonra bilgisayar mühendisliği bölümünü bitirmiş olacaksınız.” dedi.

Bu konuların senin ilgini çekmediğini ikimiz de biliyoruz, niçin şimdi **dinlemiyor gibi yapıyorsun / dinlememiş gibi oldunuz / dinlemez gibi yapıyorsun / dinlemeyecek gibi duruyorsun?**

Bu konuların senin ilgini çekmediğini ikimiz de biliyoruz, niçin şimdi dinliyormuş gibi yapıyorsun?

Sürekli trafik kurallarını ihlal eden sürücü kırmızı ışıkta önce **durmuş gibi oldu / durmaz gibi oldu / duruyor gibi yapmalı / durar gibi olur / duramak gibi yaptı**, sonra gaza basıp uzaklaştı.

Sürekli trafik kurallarını ihlal eden sürücü kırmızı ışıkta önce duruyormuş gibi yaptı, sonra gaza basıp uzaklaştı.

Merdivenlerden inerken **düşecek gibi oluyordum / düşmüş gibi yaptı**, arkadaşım kolumdan tutup düşmemi engelledi.

Merdivenlerden inerken düşecek gibi oldum, arkadaşım kolumdan tutup düşmemi engelledi.

Bana dostunuzdan o kadar çok bahsettiniz ki artık onu **tanıyor gibi oldunuz / tanımamış gibi yaptınız / tanımaz gibi yaptınız / tanıyor gibi oldunuz / tanımamış gibi oldu / tanımadığım gibi oluyorum**.

Bana dostunuzdan o kadar çok bahsettiniz ki artık onu tanımış gibi oldum.

Midem ağrımaya başladığından beri acı ve ekşi yemekler **yememiş oldu / yemiş oldum / yememiş oluyorum / yiyormuş oldu**.

Midem ağrımaya başladığından beri acı ve ekşi yemekler yiyemez oldum.

Aslında pişirdiği yemeği beğenmedik, ama o üzülmesin diye **beğenmiş gibi oldu / beğenen gibi yaptık / beğenir gibi olduk / beğenmediğimiz gibi olduk**.

Aslında pişirdiği yemeği beğenmedik, ama o üzülmesin diye beğenmiş gibi yaptık.

Bu sabah yağmur **yağmış gibi oldu / yağmış oldu / yağacakmış olmuştur / yağar oldu / yağıyormuş oldu**, ancak daha sonra güneş açtı.

Bu sabah yağmur yağar gibi oldu, ancak daha sonra güneş açtı.

Çince bilmediği hâlde verilen çeviriyi başkasına yaptırıp kendisi **çevirmediği hâlde / çevirdiği gibi / çevirip / çevirdiği / çevirsizce / çeviriver / çevirmediğine / çevirilen / çeviriyormuş / çeviriverip / çevir olarak / çeviren gibi yaparak / çevirmemekle / çevirmiş gibi yapan** patronunu kandırdı.

Çince bilmediği hâlde verilen çeviriyi başkasına yaptırıp kendisi çevirmiş gibi yaparak patronunu kandırdı.

Niçin gözlerini kapatıyorsun? Filmdeki aktör aslında karşısındaki adama vurmuyor, **vurmaz kaldı / vuruverdi / vurur oluyor / vurursun / vurup kaldı / vurmuyacak / vurmumusun / vurduğu gibi yaptı / vuruyor gibi oldu / vuran gibi yapıyo / vuruyor**.

Niçin gözlerini kapatıyorsun? Filmdeki aktör aslında karşısındaki adama vurmuyor, vuruyormuş gibi yapıyor.

Büyük ikramiyeyi kazanıp da milyoner olunca eski dostlarını **tanımak oldu / tanımaya kaldı / tanışıp kalmayacağım / tanışıp durdu / tanıyıp durdu / tanınca olmalıyız / tanımak lazım / tanı dur / tanımayıp kalmış / tanımayıp durdu / tanımamış oldu / tanımaya duruyor / tanıyıp olacaktım.**

Büyük ikramiyeyi kazanıp da milyoner olunca eski dostlarını tanımaz olmuş.

Yaptığı gereksiz şakalara dayanamayıp bir ara **kıza verdi / kıza durdum / kızdırıp / kızıp / kızıldım / kızıyormuş oldum / kıza dur**, ama sonra hiçbir şey **olmadığı gibi / olup / olmadı gibi oldu / olmamasını / olmamış gibi yaparken / olmasına / olmadan / olmadığı / olmayıp / olmayacağını / olmasınca / olmayarak / olduğu gibi / olmaksızın / olmadığı için** davrandım.

Yaptığı gereksiz şakalara dayanamayıp bir ara kızar gibi oldum, ama sonra hiçbir şey olmamış gibi davrandım.

İkramiyeyi kazandıktan sonra bizi gördüğü zaman tanımıyor gibi **oldu.**

İkramiyeyi kazandıktan sonra bizi gördüğü zaman tanımıyormuş gibi yaptı.

Tablo 36: Yardımcı Fiillerdeki Yanlışlar

Yardımcı Fiil	Yanlış Sayısı	%	Yardımcı Fiil	Yanlış Sayısı	%
-acak olmak	30	3,52	-miş gibi olmak	25	2,94
-miş gibi yapmak	30	3,52	-miş olmak	25	2,94
-yor olmak	29	3,41	-ır gibi olmak	24	2,82

Yardımcı Fiillerle ilgili olarak 163 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *-acak olmak, -miş gibi yapmak, -yor olmak, -miş gibi olmak, miş olmak, -ır gibi olmak* fiillerinde görülmüştür. Yardımcı fiiller bu çalışmanın yapıldığı kurumlardaki programlarda yüksek düzeyde öğretildiği için yanlışlar en çok bu düzeyde yapılmıştır. Yardımcı fiiller çoğunlukla karmaşık cümleler kurmayı gerektirmektedir. Bu tür cümleler de çoğunlukla yüksek düzeyde yapılmaktadır.

4.2.2.3. İyelik Eklerindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Akıla / akıllı öğrencilik günlerim geldi.

Aklıma öğrencilik günlerim geldi.

Kahvaltıdan sonra **dişlerimi** fırçalıyor, **saçımı** tarıyor ve evden çıkıyor, ancak bugün erken kalktı.

Kahvaltıdan sonra dişlerini fırçalıyor, saçını tarıyor ve evden çıkıyordu. Ancak bugün erken çıktı.

Sizin **önünde** / **önce** gidiyorum, ama **sırtında** size dönük oluyor.

Sizin önünüzde gidiyorum. Bu yüzden sırtım size dönük oluyor.

Ben sizin **arkasında** kalıyorum.

Ben sizin arkanızda kalıyorum.

Türkiye'nin **güneyli** şehirleri görmedim, ama **kuzeyli** şehirleri gördüm.

Türkiye'nin güneyindeki şehirleri görmedim, ama kuzeyindeki şehirleri gördüm.

Bankaya müşteriler birer birer vezneye gidiyorlar. Paralarını çekiyorlar.

Bankadaki müşteriler birer birer vezneye gidiyorlar. Paralarını çekiyorlar.

Geçen gün **arkadaşızla** tiyatroya gittik.

Geçen gün arkadaşımızla tiyatroya gittik.

Mezun olduk ve hemen iş bulduk ne kadar **şanstık!**

Mezun olduk ve hemen iş bulduk ne kadar şanslıyız!

Dün çok keyiftin, ama bugün **neşelisin** görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.

Dün çok keyifsizdin, ama bugün neşeli görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.

Şu karşı **odada** arkadaşını çağır.

Şu karşı odadaki arkadaşını çağır.

Sokakta bütün arabaları görüyorum.

Sokaktaki bütün arabaları görüyorum.

Sizin kitabınız, **bende / benim** kadar güzel değil.

Sizin kitabınız, benimki kadar güzel değil.

Bugünde dersimizde yeni bir konu işleyeceğiz.

Bugünkü dersimizde yeni bir konu işleyeceğiz.

Anneannemin bahçesinde **sizin** gibi büyük bir havuz var.

Anneannemin bahçesinde sizinki gibi büyük bir havuz var.

Ben sana **kendimin** hayatım hakkında yazmak istiyorum.

Ben sana kendi hayatımla ilgili yazmak istiyorum.

O bizim milli **bayramızdır**.

O bizim milli bayramımızdır.

Birbirine hediye veriyoruz.

Birbirimize hediye veriyoruz.

Benim **iyim**.

Ben iyiyim.

Ben iki **yaşındayım**a kadar orada oturdum.

Ben iki yaşımaya kadar orada yaşadım.

Bizim **ülkenizde** çok bayramları kutluyoruz.

Bizim ülkemizde birçok bayramı kutluyoruz.

Benim ülkemizde yeni yılı çok iyi kutlanıyorlar.

Ülkemizde Yılbaşı ciddi olarak kutlanmaktadır.

Bana **dostum** olmadı.

Benim hiç dostum olmadı.

Onlar senin **babası** ve **annesi**.

Onlar senin baban ve annen.

Benim **bilgisayarı** var.

Benim bilgisayarım var.

Benimin dostumun adı Elena.

Benim arkadaşımın adı Yelena.

Ben bir **arkadaşı** var.

Benim bir arkadaşım var.

Yazın Kazakistan'a gelmeyi istedim, ama benim **pasaportu** yoktu.

Yazın Kazakistan'a gelmek istemiştim, ama pasaportum yoktu.

Ben tuttuğum takım maçı kazanıyordu.

Benim tuttuğum takım maçı kazanıyordu.

Bir köyde **annemle** küçük küçük bir kız yaşar.

Bir köyde annesiyle küçücük bir kız yaşar.

Onların **evinizde** çok inek, tavuk, domuz olmuş.

Onların evinde birçok inek, tavuk ve domuz varmış.

Benim **adı** Ruslan.

Benim adım Ruslan.

Hayır, ben şimdi **metroda**.

Hayır, ben şimdi metrodayım.

Benem **baba** doctor.

Benim babam doktor.

Biz çok **mutluyuzsunuz**.

Biz çok mutluyuz.

ORTA DÜZEYDE

Eğer sen iyi öğreniyorsa **sende** iyi iş vardır.

Eğer iyi bir okulda okuyorsan, iyi bir işin olur.

Onun hiçbir **problem** yokmuş.

Onun hiçbir problemi yokmuş.

Sadece **kendi** seviyorum.

Sadece kendimi seviyorum.

Bizim **ülkenizde** böyle problemler de var.

Bizim ülkemizde de böyle problemler var.

Onun **ailemde** daime güzel olur.

Onun ailesi daima güzeldir.

Bizin ülkede gençler az.

Bizim ülkemizde gençler azdır.

Biz kendi **dili** bilmeliyiz.

Biz kendi dilimizi bilmeliyiz.

Ben konuştuğum çok insanlar vardır.

Benim konuştuğum birçok insan vardır.

Çünkü köyde yaşayan **ben** gibi öğrenciler kendi anadilin daha iyi biliyorlar.

Çünkü köyde yaşayan öğrenciler benim gibi kendi ana dillerini daha iyi biliyorlar.

Bu sizin **gelecek**.

Bu sizin geleceğiniz.

Benim **aylık** çok değil.

Benim aylığım çok değildir.

Onun parayla **hepsi** almak olacak.

Onun parasıyla her şeyi almak mümkündür.

Kendi **düşüncelerimizi** başka insanlara anlatabiliriz.

Kendi düşüncelerimizi başka insanlara anlatabiliriz.

O zaman bizim **sehir** temiz olacak.

O zaman şehrimiz temiz olacaktır.

Toplumuz içinde en önemli parçası-ailedir.

Toplumumuzun en önemli parçası ailedir.

Ben sanıyorum ki kendi **çocuklara** kendimiz bakmalıyız.

Bence kendi çocuklarımıza kendimiz bakmalıyız.

Gelecekte benim **çocuk** olursa ben onu hiçbir zaman dövmeyeceğim.

İleride benim çocuğum olursa ben onu asla dövmem.

Öyle aileler bizim **toplumuza** ve ülkemize zarar veriyorlar.

Öyle aileler bizim toplumumuza ve ülkemize zarar veriyorlar.

Onun **ailede** de her zaman ümit, sevgi ve sıcak hava oluyor.

Onun ailesinde de her zaman ümit, sevgi ve sıcak hava oluyor.

Mesela ben böyle bir **insan**.

Mesela ben böyle bir insanım.

Benim her **şeyi** iyi olmazsa ben ağlamaya başlarım.

Benim her şeyim iyi olmazsa ben ağlamaya başlarım.

Onlar **beni** için en yakın insanlardır.
Onlar benim için en yakın insanlardır.

Yaşlılar-bizim **öğretmenimizler**.
Yaşlılar bizim öğretmenlerimizdir.

Biz onların **öğrencileridir**.
Biz onların öğrencileriyiz.

Ben **gençliyim**.
Ben gencim.

Çocukluk **çağda** biz bu dünya ile tanımaya çalışıyoruz.
Çocukluk çağımızda bu dünyayı tanımaya çalışıyoruz.

Ben orta boylu ve **zayıftır**.
Ben orta boylu ve zayıfım.

Ben ailemde en **küçük**, onun için beni çok seviyorlar.
Ben ailemin en küçüğüüm, onun için beni çok seviyorlar.

YÜKSEK DÜZEYDE

İletişimsiz yaşamızı olmaz.
İletişim olmadan **yaşamamız** mümkün değildir.

Bizim dünyadaki en önemli **iletişimin aracı**-internet ve telefon sanılıyor.
Bizim dünyadaki en önemli iletişim aracımız internet ve telefon olarak kabul ediliyor.

Bizim hayatımız iyi mi, güzel mi diye sorular benim **kafanımda** var.
Benim kafamda hayatımızın iyi, güzel olup olmadığına dair sorular var.

Bu yılda **yaşamız** nasıl olacak?

Bu yıl yaşamımız nasıl olacak?

Dünyada bütün şeyler **biz** için güzeldir.

Dünyada her şey bizim için güzeldir.

Eğer senin çok **para** olursa, **sen** çok fazla fabrika olabilirsin.

Eğer senin çok paran olursa aynı şekilde çok fazla fabrikalar olabilir.

Bu bizim **devletinin** çok büyük problemidir.

Bu bizim devletimizin en büyük problemidir.

Parasız **yaşamız** zordur.

Parasız yaşamamız zordur.

Tablo 37: İyelik Eklerindeki Yanlışlar

İyelik Eki	Yanlış Sayısı	%	İyelik Eki	Yanlış Sayısı	%
benim (-m) -Im	25	2,94	bizim (-mİz) -Imİz	20	2,35
sizin (-n) -In	25	2,94	sizin (-nİz) -Inİz	17	2
onun (-I) -sİ	20	2,35	onların (-I) -sİ, -ları, -leri	17	2

İyelik ekleriyle ilgili olarak 124 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar hemen hemen tüm eklerde görülmüştür. İyelik ekleri her düzeyde de sıklıkla kullanılmaktadır. Bu nedenle her üç düzeyde de yanlışlar yapılmıştır. Rusçada iyelik ekleri sadece zamirlere getirildiği hâlde Türkçede hem zamirlere hem de zamirin tamladığı zamirden sonra gelen isme getirilmektedir. Bu çalışmada tespit edilen yanlışlar genellikle isme getirilen iyelik eklerinin ya hiç getirilmemesi ya da yanlış getirilmesi şeklindedir.

4.2.2.4. Aitlik Bildiren “ki” Eki Yanlışları

Bundan dolayı hayat **masalda** gibi olabilir.

Bundan dolayı hayat masaldaki gibi olabilir.

Modern **dünyamızdaki** bizim **ülkemizdeki** bile iş ve görev var.

Modern dünyamızda, ülkemizde bile iş ve görev vardır.

Birinci sesin duyan kişiler çocuğa dünyada **var** hepsi iyilikleri diler.
Çocuğun sesini ilk duyan kişiler ona dünyadaki bütün iyilikleri dilerler.

Dünyamızın çevre bozulmasına neden oluyor.
Dünyamızdaki çevre kirliliğine neden oluyor.

Keşke **dünyanın** her anne babalar benim anne babalarım gibi olsa!
Keşke dünyadaki her anne baba benim anne babam gibi olsa!

Başka ailede **benim** gibi sorunlar varsa ben de böyle problemlerle yaşayabileceğim.
Başka ailelerde de benimki gibi sorunlar varsa ben de bu problemlerle yaşayabilirim.

Toplumların **arasındaki** fark vardır.
Toplumların arasında fark vardır.

Bu kavgaların kaynağı-bu insanların **arasında** çatışmasıdır.
Bu kavgaların kaynağı insanlar arasındaki çatışmadır.

Tablo 38: Aitlik Bildiren “ki” Eki Yanlıları

Tür	Yanlış Sayısı	%
Ad durum eklerinde	8	0,94
İyelik eklerinde	7	0,83

Aitlik Bildiren “ki” ekiyle ilgili olarak 15 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Aitlik bildiren “ki” eki Rusçada bulunmadığı için bütün düzeylerde görülmüştür. Ancak çok sık ihtiyaç duyulmayan bir ek olduğundan yanlışların az olduğu dikkati çekmiştir. Bu nedenle bu çalışmada söz konusu düzeylere göre sınıflandırılmayıp genel örnekler verilmiştir.

4.2.2.5.Hâl Ekleri Yanlıları

Türkçede ismin hâlleri eklerle belirtilmektedir. Rusçada da aynı şekildedir. Türkçede her hâl eki farklıdır. Rusçada ise bazen bir ek farklı hâl eki için kullanılabilir. Adların hangi hâl eki almaları gerektiği gerek Türkçede gerekse Rusçada birlikte kullanıldıkları fiillere göre

değişmektedir. Ancak Türkçede ve Rusçadaki aynı fiil farklı hâl eki gerektirebilmektedir. Rusçadaki fiiller gerektirdikleri hâl eklerine göre farklı anlamlar ifade edebilmektedir. Türkçede fiil, hâl eklerinden sonra kullanıldığı hâlde Rusçada tam tersidir. Bu durumda Türkçede, fiilin hangi hâl ekini gerektireceğinin önceden bilinip isme o hâl eki getirilmekte ve fiil daha sonra ifade edilmektedir. Rusçada ise önce fiil söylenmekte isme getirilen hâl eki ise daha sonra getirilmektedir. Bir başka deyişle Rusçada hangi fiilin hangi hâl eki gerektireceğini tahmin edebilmek için bir zaman boşluğu sağlanırken Türkçede bu imkân bulunmamaktadır. İşte bu zaman boşluğu sorunu Türkçe öğrenen Rusların Türkçe öğrenmede zorlanmalarına, özellikle de konuşmada yavaşlamalarına neden olabilmektedir. Bu nedenle kimi zaman konuşmayı kesintiye uğratabilmektedirler. Yazılı anlatımda da aynı durum söz konusu olabilmektedir. Rusların Türkçe hâl eklerini kullanmada karşılaştıkları bazı sorunları şu şekilde belirtmek mümkündür.

4.2.2.5.1. Belirtme Durumu Ekleri Yanlıları

TEMEL DÜZEYDE

Emin Beyin **oğlunun** / **oğlun** / **oğulu** / **oğluyla** / **oğlu** tanımıyoruz.

Emin Beyin oğlunu tanımıyoruz.

Bu **kitapın** / **kitabın** arkadaşı abla aldım.

Bu kitabı, arkadaşımın ablasından aldım.

Gelecek yıl tatilinizi nerede **geçirmeği** / **geçirmeye** / **geçirmeni** / **geçirmeniz** / **geçirmemizi** / **geçirme** / **geçirip** / **geçireriz** / **geçirmesini** / **geçirmek** / **geçirmiş** / **geçirmenizi** / **geçirerin** / **geçirmeyin** düşünüyorsunuz?

Gelecek yıl tatilinizi nerede geçirmeyi düşünüyorsunuz?

Allah **köylün** / **köylüye dileğine** / **dileğe** / **dileği** kabul etmiş / ettiğini / etti.

Allah köylünün dileğini kabul eder.

Köz **kapakların** / **kapakları** / **kapaklara** / **kapaklarar** / **kapaklarıp** kesip onları yere atar.

Köz kapaklarını kesip onları yere atar.

Şimdi onlar çalışıyorlar ve **tatilini** özlüyorlar.

Şimdi onlar çalışıyorlar ve tatili özlüyorlar.

Çayın ise çok güzel demliyorum.

Çayı ise çok güzel demliyorum.

Yemek **yapmak** çok iyi bilmiyorum.

Yemek yapmayı çok iyi bilmiyorum.

Hoca'ya bu **hareketlik sebepten** soruyorlar.¹⁹⁸

Hoca'ya bu hareketin sebebini soruyorlar.

Oğuz'un çağırınız , lütfen.

Oğuz'u çağırınız , lütfen.

Akşam olunca **çadırlarım** kurdum.

Akşam olunca çadırları kurdum.

Çocuk evin **camı** kırdı.

Çocuk evin camını kırdı.

Geceyi **rengi** de **modelli** de beğenmiyorum, bunun için yenisini almak istiyorum.

Geceliğimin rengini de modelini de beğenmiyorum, bunun için yenisini almak istiyorum.

O benimle tatil günlerinde müzik **dinliyor**, kitap **okuyorun** çok seviyor.

O benimle tatil günlerinde müzik dinlemeyi, kitap okumayı çok seviyor.

Ben **kış** severim.

Ben kışı severim.

Çünkü çocuklar hediyeler ve ilginç **öyküler** çok severler.

Çünkü çocuklar hediyeler ve ilginç öyküleri çok severler.

¹⁹⁸ "sormak" fiili Rusçada uzaklaşma durumu eki aldığı için burada Türkçe uzaklaşma durumu eki getirilmiştir. (Ojerov, 1960:748)

Bütün çocuklar Noel Baba'yı sabırsız ile beklerler. Onlar mucizeye inanırlar. Bu sebepten **Yeni yıl bayramı**¹⁹⁹ çok severler.

Bütün çocuklar Noel Baba'yı sabırsızlıkla beklerler. Onlar mucizeye inanırlar. Bu sebepten Yılbaşı'nı çok severler.

Yeni yıl bayramı gece yarısında insanlar **birbirine**²⁰⁰ kutluyorlar ve sokaka geliyorlar.

Yılbaşında gece yarısında insanlar birbirlerini kutluyorlar ve sokaklara çıkıyorlar.

Bana mektup **yazmak** unutma.

Bana mektup yazmayı unutma.

Öğretmenlerime çok seviyorum.

Öğretmenlerimi çok seviyorum.

Ben de bu **bayrama** çok seviyorum.

Ben de bu bayramı çok seviyorum.

Ben **vatanıma, aileme ve arkadaşlarıma**²⁰¹ çok özliyorum.

Ben vatanımı, ailemi ve arkadaşlarımı çok özliyorum.

Burada **mektubum** bitiriyorum.

Mektubumu burada bitiriyorum.

Ben burada **sana** çok özliyorum.

Ben burada seni çok özliyorum.

Ben **sana** çok özlendim.

Ben seni çok özledim.

¹⁹⁹ Rusçada belirli bayram ve gün adları söylenirken Belirtme Durumu eki (Винительный Падеж) getirilmez. Bu cümlelerin Rusçası Они любят Новый год şeklindedir.

²⁰⁰ "kutlamak" fiili Türkçede Belirtme Durumu eki alırken Rusçada Araç Durumu eki almaktadır. Ancak bu cümlede Türkçenen Ruslar "kutlamak" fiilinin Yönelme Durumu eki aldığı düşünmüşlerdir.

²⁰¹ Rusçadaki "özmek=скучать" fiili Yönelme Durumu eki aldığı için bu yanlış yapılmıştır.

Benim **mektubum** bekle.

Benim mektubumu bekle.

Noel **ağaçları** süslerler.

Noel ağaçlarını süslerler.

Noel **ağcı** süslerler.

Noel ağacını süslerler.

Noel **ağacıyı** seviyorlar.

Noel ağacını seviyorlar.

Onlar **evlerin** temizlep çok yemekleri pişiriyorlar.

Onlar evlerini temizledikten sonra çeşit çeşit yemekler pişiriyorlar.

Ben ile ablam Noel **ağacı** süsleyorum.

Ablamla ben Noel ağacını süslüyoruz.

Ben senin **mektubun** aldım.

Mektubunu aldım.

Ben Altaya çok **özlüyorum**.

Ben Altay'ı çok özlüyorum.

İnsanlar Yeni Yıl **Bayramı** çok severler.

İnsanlar Yılbaşı'nı çok severler.

Bütün Sovyetler Birliği'nde **Yeni Yılı** özel kutladılar.

Sovyetler Birliği'nin tamamında Yılbaşı'nın özel bir yeri vardı.

Evin **her yeri** temizleyip oyuncukları asıyorlar.

Evin her yerini temizleyip oyuncukları asıyorlar.

Yeni yıl çok seviyorum.

Yılbaşı'nı çok seviyorum.

Başka **bayramlar** beraber kutlarız.

Başka bayramları beraber kutlarız.

Yeni yıllı 31 Aralık ayında kutlarız.

Yılbaşı'nı 31 Aralıkta kutlarız.

Anne babalar kendi **çocuklara** görüp gülümserler.

Anne babalar kendi çocuklarını görünce gülümserler.

Evlerin temizliyorlar.

Evlerini temizliyorlar.

Onlara kutluyor.

Onları kutluyor.

O, **ailesi** çok seviyor ve her zaman **onlara** sevindiriyor.

O, ailesini çok seviyor ve her zaman onları sevindiriyor.

Ben ve benim arkadaşım **şehre** geziyor.

Arkadaşımınla şehri geziyoruz.

Ben **sana** çok özledim.

Ben seni çok özledim.

Ben yaz **mevsimi** çok seviyorum.

Ben yaz mevsimini çok seviyorum.

Kolyelerin takmış!

Kolyesini takmış!

Ekmek soğuması için açık pencerenin yanında koyar
Ekmeği soğuması için açık pencerenin yanına koyar.

Lütfen, **bana** denize at.

Lütfen, beni denize at.

Ben Moskova'da **yaşamak** çok istiyorum.

Ben Moskova'da yaşamayı çok istiyorum.

Çok gürültü var. **Size** duymuyorum.

Çok gürültü var. Sizi duyamıyorum.

ORTA DÜZEYDE

İnsan **hepsiye** öğrenmek olmaz.

İnsan hepsini öğrenemez.

Onlar sadece nasıl diskoya **gideceğin**, bu akşam ne **yapacağın**, alkol, uyuşturucu, sigara kullanıyorun düşünüyorlar.

Onlar sadece hangi diskoya gideceklerini, akşama ne yapacaklarını, alkol ve uyuşturucu kullanmayı düşünüyorlar.

Çünkü her adam **sevgi** başka anlıyorlar.

Çünkü herkes sevgiyi farklı anlıyor.

Ama insan onların **hepsi** bilmemelidir.

Ama insan onların hepsini bilmemelidir.

Sevgi anlatmak çok zordur.

Sevgiyi anlatmak çok zordur.

Bir halk komşudaki halkların **dilleri** öğrenmeye çalıştı.

Bir halk komşu halkların dillerini öğrenmeye çalışmalı.

İnsan **hayvanlara** öldürür.
İnsanlar hayvanları öldürür.

İnsan **insana** anlayamaz.
İnsan insanı anlayamaz.

Ben yabancı **diller öğrenmek** çok istiyorum.
Ben yabancı dilleri öğrenmeyi çok istiyorum.

Eğer insan diğer **insana** seviyorsa, o çok değiştiriyor.
Eğer insan diğer bir insanı seviyorsa onu çok değiştirir.

Her insan bu **sözler** duydu.
Her insan bu sözleri duyar.

Zengin adamların **koyunların** otlatırmış.
Zenginlerin koyunlarını otlatırmış.

Her insan kendini **çocukluk** hatırlıyor.
Her insan kendi çocukluğunu hatırlar.

Çünkü **ailemize** özlüyorum.
Çünkü ailemi özlüyorum.

Onun **gülüşü** her zaman görmek istiyorum.
Onun gülüşünü her zaman görmek istiyorum.

Ben bu **kız** istiyorum, bana onu al.
Ben bu kızını istiyorum, bana onu al.

Kız korkmuş ve pencereden **kendisine** atmış.
Kız korkmuş ve pencereden kendisini atmış.

Bu **sözler** çok seviyorum.

Bu sözleri çok seviyorum.

Çocukken **koşmak, oynamak, gezmek**, dans **etmek** çok seviyordum.

Çocukken koşmayı, oynamayı, gezmeyi ve dans etmeyi çok seviyordum.

Bu insanlar çok para kazanırken **kendileri** çok mutlu hissederler.

İnsanlar çok para kazanırken kendilerini çok mutlu hissederler.

Annesi çalışmayıp **kızına** takip etmiş.

Annesi çalışmayıp kızını takip etmiş.

Zarar getirdiği için **onula** fazla kullanmalıyız.

Zarar verdiği için onu fazla kullanmamalıyız.

Onu okuduktan sonra hayatımda çeşitli olaylar **olabileceğinin** hakkında düşündüm.

Onu okuduktan sonra hayatımda çeşitli olayların olabileceğini düşündüm.

Her insan bu **söz** biliyor.

Her insan bu sözü biliyor.

Hapishaneye gider veya **kendi** öldürür.

Hapishaneye gider veya kendini öldürür.

Onlar **bizi iyiliğe** öğretiyorlar.

Onlar bize iyiliği öğretiyorlar.

Rusça konuşurken kendi **düşünceler** ve duygularını gösterilir.

Rusça konuşurken kendi düşüncelerini ve duygularını anlatabilir.

Biz **dilimize** çok seviyoruz.

Biz dilimizi çok seviyoruz.

İnsanlar **birbirlerine** görmeye ve sevmeye başlıyorlar.

İnsanlar birbirlerini görmeye ve sevmeye başlıyorlar.

Ben koreceyi **öğrenmek** çok istiyorum.

Ben Koreceyi öğrenmeyi çok istiyorum.

Her şeyden önce kendi **anadiline** konuşursa insanlara büyük zevk verir.

Her şeyden önce kendi ana dilini konuşmak insanlara büyük zevk verir.

Çünkü işsizlik **sorunu** çözerek ona bağlı olan sorunları da çözebiliriz.

Çünkü işsizlik sorununu çözerek ona bağlı olan sorunları da çözebiliriz.

Onlar bizi çok seviyorlar ve **bize** merak ediyorlar.

Onlar bizi çok seviyorlar ve bizi merak ediyorlar.

Bu **problem** ana-babalar anlamaları gerekiyor.

Bu problemi ailelerin anlamaları gerekiyor.

Hayat **onlara** da sever.

Hayat da onları sever.

Çocuklar **babalardan** ve **annelerden** örnek alırlar.

Çocuklar, annelerini ve babalarını örnek alırlar.

Bu **iş** bitirdikten sonra hep hatalar düzelmesini gerekir.

Bu işi bitirdikten sonra bütün hataların düzeltilmesi gerekir.

Çocuk büyüklere bakarak onların **hareketleri** tekrar tekrar yapar.

Çocuk büyüklere bakarak onların hareketlerini taklit eder.

Ailenin eğitimi çocuğun aile dışındaki **yaşamına** etkiliyor.

Ailenin eğitimi çocuğun aile dışındaki yaşamını etkiliyor.

Aileye düşün görev **çocuğuna** iyi bir terbiye etmek.

Aileye düşün görev çocuğunu iyi terbiye etmektir.

Çocuk anlamak için ona önemli şeyler hakkında anlatmak gerek.

Çocuğun anlayabilmesi için ona önemli şeyleri anlatmak gerek.

Sigara içtikten sonra **sigaralar** yere bırakıyorlar.

Sigara içtikten sonra sigaraları yere atıyorlar.

Bundan **okula** bitirmeyip akılsız ve hiç bir şey bilmeyen insanlar oluyorlar.

Ondan sonra okulu bitirmeyip cahil insanlar oluyorlar.

Onlar şimdiki **gününe** yaşıyorlar.

Onlar bugünü yaşıyorlar.

Gençler ve yaşlılar **birbirine** bazen anlamıyorlar.

Gençler ve yaşlılar bazen birbirlerini anlamıyorlar.

Bu **elbise** giyinme!

Bu elbiseyi giyinme!

Bu yemek böyle pişirme!

Bu **yemeği** böyle pişirme!

Uzmanlara çağırıp akıllı bir ev yaptırdım.

Uzmanları çağırıp akıllı bir ev yaptırdım.

Tatil **yapmaya** çok severim.

Tatil yapmayı çok severim.

Bütün **elbiseler** çıkarıp yavaş ve dikkatlice seçerim.

Bütün elbiseleri çıkarıp yavaş ve dikkatlice seçerim.

YÜKSEK DÜZEYDE

İstedığımız **yerlere**, **arkadaşlarımıza**, **akrabalarımıza** aramaktayız.

İstedığımız yerleri, arkadaşlarımızı, akrabalarımızı özlemekteyiz.

İnsanlar **birbirlere** ziyaret ediyorlardı.

İnsanlar birbirlerini ziyaret ediyorlardı.

Allah, **biz** birbirimizle iletişim kurmak için yarattı.

Allah, bizi birbirimizle iletişim kurmak için yarattı.

Öyle duygular bizim **yaşamımız** daha renkli yapıyorlar.

Öyle duygular bizim yaşamımızı daha renkli yapıyor.

Çocuklar her zaman bilgisayar **oyunlarında** oynuyor.

Çocuklar her zaman bilgisayar oyunlarını oynuyor.

Bütün güzel **binalar** ve başka **şeyler** yok ediyorlar.

Bütün güzel binaları ve başka şeyleri yok ediyorlar.

Toplumumuz sadece kendimizi hakkında düşünüyor ve **uygarlık** ilgili hiç düşünmüyor.

Toplumumuz sadece kendisini düşünüyor ve uygarlığı ise hiç düşünmüyor.

Bence iletişimin gelişmesi **dönemleri** üç gruba ayrılabiliriz.

Bence iletişimin gelişim dönemlerini üç gruba ayırabiliriz.

İnterden yardımıyla da çok iyi **şeylere** öğreniyoruz.

İnternet sayesinde de çok iyi şeyleri öğreniyoruz.

Ben **okuması** çok seviyorum.

Ben okumayı çok seviyorum.

Bu **kurallar** bu kitaptan öğrendim.

Bu kuralları bu kitaptan öğrendim.

Para **insanlara** nasıl etkileniyor?

Para insanları nasıl etkiliyor?

Para insanın hayatını kolaylaştırıyor, ama **insanlara** çok etkilenir.

Para insanın hayatını kolaylaştırıyor ve insanları çok etkiliyor.

O sevdiği **insanlar**, iyi **arkadaşlar**, sadık **dostlar** unutuyor.

O sevdiği insanları, yakın arkadaşlarını, sadık dostlarını unutmuyor.

Zenginliğin **kapısı** herkes açabilir.

Zenginliğin kapısını herkes açabilir.

Sağlık hangi parayla satın alabiliriz?

Sağlığı hangi parayla satın alabiliriz?

Fakirler ise **onlara** kıskanmaya başlıyorlar.

Fakirler ise onları kıskanmaya başlıyorlar.

Ona “Çalığışu” **lakabı** vermişler.

Ona “Çalığışu” lakabını vermişler.

Ben **Allaha** seviyorum.

Ben Allah’ı seviyorum.

Onlar **bize** büyütür, eğitim verir.

Onlar bizi büyütür ve bize eğitim verir.

Romeo ölen Juliet’i görünce **kendi** öldürmüş.

Romeo ölen Juliet’i görünce kendini öldürmüş.

O şimdi hayatın **manası** kaybetmiş.

O şimdi hayatının manasını kaybetmiş.

Aysel **annesi** sadece rüyalarda görebiliyordu.
Aysel annesini sadece rüyalarında görebiliyordu.

Kimse o kızın **durumu** anlamak bile istemiyordu.
Kimse o kızın durumunu anlamak bile istemiyordu.

Sağlık, aşk, mutluluk paradan asla satıp alamazsın.
Sağlığı, aşkı, mutluluğu parayla asla satın alamazsın.

Her **insana** kendine inandırmak ve her insanın canı almaktır.
Her insanı kendine inandırmakta ve herkesin canını almaktadır.

Birbirlerini seven insanlar **kendileri** mutlu hissediyorlar.
Birbirlerini seven insanlar kendilerini mutlu hissediyorlar.

Kendi **canı** vermek olmaz.
Kendi canını vermek doğru değildir.

Tanıştıktan sonra bir **birinen** çok beğendiler.
Tanıştıktan sonra birbirlerini çok beğendiler.

Balkondan masmavi **denize** görebiliyorduk.
Balkondan masmavi denizi görebiliyorduk.

Orada antik denizin **harebeleri** gördük.
Orada antik denizin harabelerini gördük.

Tablo 39: Belirtme Durumu Ekleri Yanlıları

Fiiil	Adet	%	Fiiil	Adet	%
sevmek	20	2,35	yapmak	11	1,29
almak	20	2,35	çözmek	11	1,29
düşünmek	18	2,11	unutmak	11	1,29
kabul etmek	17	2	bitirmek	11	1,29

kesmek	16	1,88	demlemek	11	1,29
istemek	16	1,88	süslemek	10	1,17
dinlemek	16	1,88	kurmak	10	1,17
özlemek	16	1,88	asmak	10	1,17
okumak	15	1,76	sevindirmek	10	1,17
tanımak	15	1,76	takmak	10	1,17
kutlamak	15	1,76	anlatmak	10	1,17
duymak	15	1,76	kullanmak	9	1,05
bilmek	15	1,76	hatırlamak	9	1,05
temizlemek	15	1,76	hissetmek	9	1,05
öğretmek	15	1,76	takip etmek	9	1,05
görmek	14	1,64	merak etmek	9	1,05
anlamak	14	1,64	taklit etmek	9	1,05
öğrenmek	14	1,64	etkilemek	9	1,05
beklemek	14	1,64	ziyaret etmek	8	0,94
öldürmek	13	1,52	yaratmak	8	0,94
sormak	13	1,52	yok etmek	8	0,94
beğenmek	13	1,52	giyinmek	8	0,94
açmak	13	1,52	yaşamak	8	0,94
satın almak	12	1,41	kıskanmak	8	0,94
ayırarak	12	1,41	kaybetmek	8	0,94
aramak	12	1,41	büyütmek	7	0,83
atmak	12	1,41	inandırmak	7	0,83
çağırarak	12	1,41	otlatmak	7	0,83
gezmek	12	1,41	pişirmek	7	0,83

Belirtme Durumu ekleriyle ilgili olarak 532 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *sevmek, almak, düşünmek, kabul etmek, kesmek, istemek, dinlemek, özlemek, okumak, tanımak, kutlamak, duymak, bilmek, temizlemek, öğretmek, görmek, anlamak, öğrenmek, beklemek, öldürmek, sormak, beğenmek, açmak, satın almak, ayırarak, aramak, atmak, çağırarak, yapmak, çözmek, unutmak, bitirmek, demlemek, süslemek, kurmak, asmak, sevindirmek, takmak, anlatmak, kullanmak, hatırlamak, hissetmek, takip etmek, merak etmek, taklit etmek, etkilemek, ziyaret etmek, yaratmak, yok etmek,*

giyinmek, yaşamak, kıskanmak, kaybetmek, büyütmek, inandırmak, otlatmak, pişirmek fiillerinde görülmüştür. Türkçe ve Rusçadaki en büyük farklılıklardan birisi de Belirtme Durumu ekinde görülmektedir. Çünkü Türkçedeki Belirtme Durumu alan bazı fiiller Rusçada Belirtme Durumu eki almamaktadır. Özellikle ad tamlamalarından sonra gelen Belirtme Durumu ekinde yanlışlar yapılmaktadır. Ad tamlamalarındaki tamlanana getirilen ekler Belirtme Durumu ekiyle karıştırıldığı için Belirtme Durumu eki getirilmemektedir.

4.2.2.5.2.Yönelme Durumu Ekleri Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

O **nereden** giderse ali de arkasından gidiyor.

O nereye giderse Ali de arkasından gidiyor.

Hayvana iniyor ve ters biniyor.

Hayvandan iniyor ve ters biniyor.

Öğrenciler **Hoca'na** bu hareketin sebebini soruyorlar.

Öğrenciler Hoca'ya bu hareketin sebebini soruyorlar.

Hoca öğrencileriyle birlikte camiden **evin** döndü.

Hoca öğrencileriyle birlikte camiden evine döndü.

“Bu para, günde bir saatini **benim** ayırman için.” dedi.

“Bu para, günde bir saatini bana ayırman için.” dedi.

Bu gomalak tam **senin** göre.

Bu gömlek tam sana göre.

Onlar geçen yıl **burada** taşındılar.

Onlar geçen yıl buraya taşındılar.

Daha önce hiç **yurtdışıda** çıkmamış.

Daha önce hiç yurtdışına çıkmamış.

Dinlenmek için ağaçı **altın** oturur.

Dinlenmek için ağacın altına oturur.

Bir fırsat bulup kısa süre de olsa tatil **yapıp / yapmak / yapma / yapar / yapmağı / yapmaktan / yapır / yapmış** çalışın.

Bir fırsat bulup kısa süre bile olsa tatil yapmaya çalışın.

Daha sonra kahvaltı **hazırlamak** başlıyorum.

Daha sonra kahvaltı hazırlamaya başlıyorum.

Ders **yapmak** başlıyorum.

Ders yapmaya başlıyorum.

Önce güzel hediyeleri satın **almayı** başlıyorlar.

Önce güzel hediyeleri satın almaya başlıyorlar.

Televizyon **seyretmek** giderim.

Televizyon seyretmeye giderim.

Biz **onu**²⁰² “hocam” diyoruz.

Biz ona “hocam” diyoruz.

31 aralıkta yeni yılı **kutlamayı** başlar.

31 Aralıkta yeni yılı kutlamaya başlar.

Yazmak karar verdim.

Yazmaya karar verdim.

Sonra **yemeği** başlarız.

Sonra yemeğe başlarız.

²⁰² Rusçadan birebir tercümedir. Rusçada называть= ad vermek fiili Belirtme Durumu eki aldığı için bu yanlış yapılmıştır.

İlk Yeni yıl bayramı Rusya'da **kutlanmayı** başlamışlar.

Yılbaşı'nı ilk defa Rusya'da kutlamaya başlamışlar.

Eve gelip temizlik yapıyoruz ve yemeği **pişirmek** başlıyoruz.

Eve gelip temizlik yapıyoruz ve yemeği pişirmeye başlıyoruz.

Biz yemek yapıyoruz ve sonra **masada** koyuyoruz.

Biz yemek yapıyoruz ve sonra masaya koyuyoruz.

İyi günlerde **birini** ihtiyaç duyarım.

İyi günlerde birine ihtiyaç duyarım.

Bu bizim dost **olmamız** mani olmaz.

Bu bizim dost olmamıza mani olmaz.

Her saat farklı **insanları**²⁰³ rastlarlar.

Her saat farklı insanlara rastlarlar.

Saat dörte **banyo** gidiyoruz.

Saat dörtte banyoya gidiyoruz.

Evin en büyük **odasında** Noel ağacını koyuyor.

Evin en büyük odasına (salonuna) çam ağacını koyuyor.

Ben gidip, yemek **pişirmeyi** yardım ederim.

Ben gidip yemek pişirmeye yardım ederim.

Nastya **saat** baktı ve söyledi.

Nastya saate bakıp şöyle söyledi:

O günü ben **evde** gitmedim.

O gün ben eve gitmedim.

²⁰³ “rastlamak=встретить” fiili Rusçada Belirtme Durumu eki aldığı için bu yanlış yapılmıştır.

ORTA DÜZEYDE

İğne **yapmanız** gerek yok mu?

İğne yapmanıza gerek yok mu?

Gençler alkol **içmek** başlıyor.

Gençler alkol kullanmaya başlıyor.

Alkol ve sigara **kullanmayı** başlıyorlar.

Alkol ve sigara kullanmaya başlıyorlar.

Sorular benim **kafamda** takıldı.

Sorular kafama takıldı.

Biz **engellerle** rastlayabiliriz.

Biz engellere rastlayabiliriz.

Ben **kendimi** çok kötü davrandım.

Ben kendime çok kötü davrandım.

Önce uyuşturucu **kullanımı** şöyle bir değinelim.

Önce uyuşturucu kullanımına şöyle bir değinelim.

Aşıklar **ışık** benziyorlar.

Aşıklar ışığa benziyorlar.

Ben eve döndüm ve **okumak** başladım.

Ben eve döndüm ve okumaya başladım.

Onlar **onu** hepsi veriyorlar.

Onlar ona her şeyi veriyorlar.

Bebeklik zamanında adam **konusa** başlıyor.

İnsan konuşmaya bebekken başlıyor.

Çocuklarına her gün bağırlar, **onları** vururlar.
 Çocuklarına her gün bağırlar, onlara vururlar.

Bunun için o **ağlamak** başlanmış.
 Bunun için o ağlamaya başlamış.

Zengin adam kızın **odasında** gelmiş.
 Zengin adam kızın odasına gelmiş.

Bu melek **seni** her şeye öğretecek.
 Bu melek sana her şeyi öğretecek.

Ben erken **evlenmemi** söz verdim.
 Ben erken evlenmeye söz verdim.

Bana bu hikaye **anlatmak** başladı.
 Bana bu hikâyeyi anlatmaya başladı.

Sonra alkol **içmeyi** başlar.
 Sonra alkol içmeye başlar.

Kendi **çocuklarını** da başka dillere öğretiyorlar.
 Kendi çocuklarına da başka dilleri öğretiyorlar.

Bunun için bütün şeyler **kendisinden** bağlıdır.
 Bunun için her şey kendisine bağlıdır.

Gelecekte bu **amacını** mutlaka hedefe ulaşır.
 Gelecekte bu amacına mutlaka ulaşır.

Onu kim yardım eder?
 Ona kim yardım eder?

Anne-babalar **çocuğu** güven duygusu vermeliler.

Aileler çocuğa güven duygusu vermeliler.

Çocuk aile içinde ilk defa **yüremeyi** başlar.

Çocuk aile içinde ilk defa yürümeye başlar.

İnsan bir **iş** başlayınca analiz ederek başlıyor.

İnsan bir işe başlamadan önce analiz ediyor.

Çocukları hata yaptıklarında **onları** vurmak büyük bir hata.

Çocukları hata yaptıklarında onlara vurmak büyük bir hata.

Çocuk insanları anlamayı, **onlarla** nasıl davranmayı öğreniyor.

Çocuk insanları anlamayı, onlara nasıl davranması gerektiğini öğreniyor.

Hem **iyiliği** hem de **kötülüğü** bakarak büyür.

Hem iyiliğe hem de kötülüğe bakarak büyür.

Biz **onları** usta diyoruz.

Biz onlara “usta” diyoruz.

Yaşlılarımızdan sorup onlarda öğrenip tüm işi başarabiliriz.

Yaşlılarımıza sorup öğrenerek tüm işlerimizde başarılı olabiliriz.

Nasıl insan olacağımız **gençlikle** bağlıdır.

Nasıl bir insan olacağımız gençliğimize bağlıdır.

O müzik **dinlemek** başladı.

O, müzik dinlemeye başladı.

Anne babamız ablama **kızmak** başladı.

Annem ve babam ablama kızmaya başladı.

Benim **düşüncem** göre hepimiz yaşlığı saykın oluyoruz.

Benim düşünceme göre hepimiz yaşlanınca sakın oluyoruz.

YÜKSEK DÜZEYDE

Medeniyet bütün insanlığı yaklaştırıp çeşitli **milletleri** birlikte yaşamayı öğretti.

Medeniyet bütün insanlığı yaklaştırıp çeşitli milletlere birlikte yaşamayı öğretti.

Doktorların göre, bilgisayar bizim gözümüze zarar veriyor.

Doktorlara göre bilgisayar bizim gözümüze zararlıdır.

Senden hayran kalıyorum.

Sana hayran kalıyorum.

Ali **onları** inanmıyor.

Ali onlara inanmıyor.

Her yerde bozuk camlar, çöp ve küçük şehirdeki **mutasyon** uğramış hayvanlar.

Her yerde kırık camlar, çöp ve küçük şehirdeki mutasyona uğramış hayvanlar var.

O **insanları** çok yarar verir.

O, insanlara çok yararlıdır.

Radyo ve **televizyonu** eşitsel ve görsel araçları adı verilmektedir.

Radyo ve televizyona işitsel ve görsel araçlar adı verilmektedir.

Büyük **parayla** sahip olan kişi sadece onlar hakkında düşünüyor.

Büyük paraya sahip olan kişi sadece parayı düşünmektedir.

Gençken biz iyi eğitim **almayı** gayret ediyoruz.

Gençken biz iyi bir eğitim almaya gayret ediyoruz.

Biz gençler **geleceğimizi** bir pencere de açmalıyız.

Biz gençler geleceğimize bir pencere açmalıyız.

Hızlı bir gelişme **temposunu** ulaşımlardı.

Hızlı bir gelişme temposuna ulaşımlardı.

Bütün **zorlukları** sabrediyormuşlar.

Bütün zorluklara sabrediyorlarmış.

Bunlar ise sadece **cumhurbaşkanından** ve yönetim yerlerini başlayan **insanlardan** bağlıdır.

Bunlar ise sadece cumhurbaşkanın ve yerel yöneticilerin nasıl bir yönetici olduklarına bağlıdır.

Bu hayattan kurtulup annesine, babasına, **cennette** gitti.

Bu hayattan kurtulup annesine, babasına, cennete gitti.

Bu ilginç olaydan sonra bir **yazarı** tren çarpıyor.

Bu ilginç olaydan sonra bu yazara tren çarpıyor.

Yemek yedikten sonra arkadaşlar **oynamayı** başladılar.

Yemek yedikten sonra arkadaşlarıyla oynamaya başladılar.

Bir gün biz arabayla **Dalyan** gittik.

Bir gün biz arabayla Dalyan'a gittik.

Tablo 40: Yönelme Durumu Ekleri Yanlıları

Fiil	Adet	%	Fiil	Adet	%
gitmek	25	2,94	görmek	17	2
inmek	25	2,94	ayırarak	17	2
içmek	24	2,82	taşınarak	17	2
çıkarak	24	2,82	demek	16	1,88
oturarak	23	2,70	kutlamak	16	1,88
koyarak	23	2,70	ihtiyaç duymak	16	1,88
açarak	22	2,58	mani olmak	16	1,88
gelmek	20	2,35	rastlamak	15	1,76

öğretmek	20	2,35	yardım etmek	15	1,76
vermek	20	2,35	yapmak	15	1,76
benzemek	20	2,35	takılmak	14	1,64
bakmak	19	2,23	davranmak	14	1,64
inanmak	19	2,23	değınmek	14	1,64
uğramak	19	2,23	vurmak	13	1,52
çarpmak	19	2,23	bağlı olmak	13	1,52
gitmek	18	2,11	ulaşmak	13	1,52
dönmek	18	2,11	gerekmek	12	1,41
sormak	18	2,11	hayran kalmak	12	1,41
kullanmak	18	2,11	sahip olmak	12	1,41
başlamak	17	2	gayret etmek	12	1,41
çalışmak	17	2	sabretmek	11	1,29

Yönelme Durumu ekleriyle ilgili olarak 728 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *gitmek*, *açmak*, *ayırarak*, *bağlı olmak*, *bakmak*, *başlamak*, *benzemek*, *çalışmak*, *çarpmak*, *çıkarak*, *davranmak*, *değınmek*, *demek*, *dönmek*, *gayret etmek*, *gelmek*, *gerekmek*, *gitmek*, *görmek*, *hayran kalmak*, *içmek*, *ihtiyaç duymak*, *inanmak*, *inmek*, *koyarak*, *kullanmak*, *kutlamak*, *mani olmak*, *oturarak*, *öğretmek*, *rastlamak*, *sabretmek*, *sahip olmak*, *sormak*, *takılmak*, *taşınarak*, *uğramak*, *ulaşmak*, *vermek*, *vurarak*, *yaparak*, *yardım etmek* fiillerinde görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçadaki bazı fiillerin farklı hâl eki almalarından kaynaklanmaktadır.

4.2.2.5.3. Bulunma Durumu Ekleri Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Eve / evimin televizyon yok; bunun için akşamları çok sıkılıyorum.

Evde televizyon yok; bunun için akşamları çok sıkılıyorum.

“Siz **önce** gidin!” desem, ben sizin arkanızda kalıyorum.

“Siz **önde** gidin!” desem, ben sizin arkanızda kalıyorum.

Ben **oraya** doğudum.

Ben orada doğdum.

Saat **dörte** banyo gidiyoruz.

Saat dörtte banyoya gidiyoruz.

Bütün gün **oraya** oynadık.

Bütün gün orada oynadık.

Yaz **tatilin** evdeydim.

Yaz tatilinde evdeydim.

Ben **kolejda** okudum.

Ben kolejde okudum.

ORTA DÜZEYDE

Bütün insanlar farklı **dillerce** konuşuyorlar.

Bütün insanlar farklı dillerde konuşuyorlar.

Onun **hayatına** çok farklı renkler var.

Onun hayatında çok farklı renkler vardır.

Ülkemdeki gençlerin en önemli sorunları.

Ülkemdeki gençlerin çok önemli sorunları vardır.

Dünyamıza çok insanlar yaşar.

Dünyamızda çok insan yaşamaktadır.

Pasaporta benim milletim korelim.

Pasaportumda milliyet hanemde Koreli olduğum yazmaktadır.

Çocuk eğitimi **okula** okuduğu zaman alır.

Çocuk eğitimi okulda okuduğu zaman alır.

O 1869 yılında **Hindistana** doğmuş.

O, 1869 yılında Hindistan'da doğmuş.

YÜKSEK DÜZEYDE

Günümüzün çocukları **bilgisayara** oynamayı çok severler.

Günümüzün çocukları bilgisayarda oyun oynamayı çok severler.

Soğuk, serin, egzotik **yerlerine** tatil yapabiliriz.

Soğuk, serin, egzotik yerlerde tatil yapabiliriz.

Tablo 41: Bulunma Durumu Ekleri Yanlıları

Fiil	Adet	%
Dolaylı Tümleçler	40	4,70
var	10	1,17
yok	9	1,05
Saatler	5	0,58
yaşamak	2	0,23

Bulunma Durumu ekleriyle ilgili olarak 66 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *Dolaylı Tümleçlerde*, *var*, *yok* kelimelerinde ve *yaşamak* fiilinde görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçadaki bazı fiillerin farklı hâl eki almalarından kaynaklanmaktadır. *Bulunma Durumu* ekindeki yanlışlar öğrencinin Türkçe öğrenme düzeyi arttıkça azalmaktadır.

4.2.2.5.4.Çıkma Durumu Ekleri Yanlıları

TEMEL DÜZEYDE

Size her gün aynı şeyleri **söyleyip / söylemeden / söylemeyi / söylesini / söylemenizi / söylemek / söylememeden / söylep / söylemeye / söylemem / söylememden / söylememizi / söyledikten / söylemeğe / söyleyip** bıktım.

Size her gün aynı şeyleri söylemekten bıktım.

Hoca öğrencileriyle birlikte **caminin** evine döndü.

Hoca öğrencileriyle birlikte camiden evine döndü.

Derstin sonra sen yemekhanede yemek yersen.

Dersten sonra yemekhanede yemek yiyor musun?

Kardeşim artık **ona** bine kadar sayıyor.

Kardeşim artık ondan bine kadar sayıyor.

Her gün aynı şeyleri **yapmağa** bıktım.

Her gün aynı şeyleri yapmaktan bıktım.

Onlar geçen yıl **burada** taşındılar.

Onlar geçen yıl buradan taşındılar.

Kimi dağlara, yaylalara gitmeyi ister kimi tatilini deniz veya göl kenarında **geçirmesinden / geçirmeye / geçirmeden / geçirir / geçirip / geçirecek / geçirmeği / geçirden / gitirip / geçirdir / geçirmeye** hoşlanır.

Kimi dağlara, yaylalara gitmek ister kimi tatilini deniz veya göl kenarında geçirmekten hoşlanır.

Bu **bayrama**²⁰⁴ hem çocuklar hem de büyükler çok hoşlanırlar.

Bu bayramdan hem çocuklar hem de büyükler çok hoşlanırlar.

Burada başka **milletli** öğrenciler de var.

Burada başka milletlerden öğrenciler de vardır.

Ben **alkölü**²⁰⁵ nefret ediyorum.

Ben alkolden nefret ediyorum.

Ama yemek **pişirmeği** nefret ediyor.

Ama yemek pişirmekten nefret ediyor.

²⁰⁴ “hoşlanmak=нравиться” fiilinin Türkçede hangi hâl eki aldığı öğrenci tarafından bilinmediği için bu yanlış yapılmıştır.

²⁰⁵ “nefret etmek=ненавидеть” Rusçada Belirtme Durumu eki almaktadır.

Bunun sonra bayram yaptık.

Ondan sonra eğlendik.

ORTA DÜZEYDE

Belki onlar bazı **şeyleri** korkuyor.

Belki onlar bazı şeylerden korkuyorlardır.

Ne zaman biz votkayı **hayatımızda** atacağız o zaman biz daha iyi yaşamak başlayacağız.

Votkayı hayatımızdan attığımız zaman daha iyi yaşamaya başlarız.

Evimde **çalışmak**, erken **kalkmak** ve erken **uyumak** nefret ediyordum.

Evimde çalışmaktan, erken kalkmaktan ve erken uyumaktan nefret ediyordum.

Çocuklara hata **yapmak** korkmaması gerektiğini söylemelidir.

Çocuklara hata yapmaktan korkmamaları gerektiği söylenmelidir.

Her **şeyin** önce aile çocuğa neyin kötü olduğunu anlatmalı.

Her şeyden önce aile çocuğa neyin kötü olduğunu anlatmalı.

YÜKSEK DÜZEYDE

Ama ben **bunu** çok korkuyorum.

Ama ben bundan çok korkuyorum.

Bazıları üniversiteyi bitiremeden **üniversiteyi** ayrılmak zorunda kalıyorlar.

Bazıları üniversiteyi bitiremeden üniversiteden ayrılmak zorunda kalıyor.

Tablo 42: Çıkma Durumu Ekleri Yanlıları

Fiil	Adet	%	Fiil	Adet	%
bıkmak	30	3,52	atmak	13	1,52
dönmek	20	2,35	zorunda kalmak	5	0,58
taşınmak	18	2,11	sonra	10	1,17

hoşlanmak	17	2	kadar	9	1,05
nefret etmek	17	2	önce	9	1,05
korkmak	15	1,76			

Çıkma Durumu ekleriyle ilgili olarak 163 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *bıkmak, dönmek, taşınmak, hoşlanmak, nefret etmek, korkmak, atmak, zorunda kalmak* fiillerinde ve *sonra, kadar, önce* kelimelerinin kullanımında görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçadaki bazı fiillerin farklı hâl eki almalarından kaynaklanmaktadır. Öğrencinin Türkçe bilgi düzeyi ilerledikçe bu konudaki yanlışları azalmaktadır.

4.2.2.5.5.Eşitlik Durumu²⁰⁶ Ekleri Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Köylü **günler / günlerde / günün / güne / günü / günde / günden / gündür / daha** uyumaz.
Köylü günlerce uyumaz.

Duyduğuma göre geçen hafta sonu **sınıfımız / a / ta / sınıfla / sınıflar / sınıftaki / sınıfımla / sınıftaydık / sınıfı / sınıftır** piknik yapıp iyi vakit geçirmiştir.
Duyduğuma göre geçen hafta sonu sınıfça piknik yapıp iyi vakit geçirmiştir.

ORTA DÜZEYDE

Benimle çocukluk insanın en güzel zamanı.
Bence çocukluk insanın en güzel dönemidir.

Benimce mutlu olmak için çok az şeyler yapmalıyız.
Bence mutlu olmak için çok az şey yapmalıyız.

Benimce fabrikaları, büyük binalar çalışmak için kurulmalı.
Bence çalışmak için fabrikalar ve iş merkezleri kurulmalı.

²⁰⁶ Eşitlik Durumu ekini bazı Türk dilbilimciler hâl eklerinden saydıkları halde bazıları addan ad yapan ekler grubunda değerlendirmektedir (Korkmaz, 2009:25; Ergin, 2008:239).

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 43: Eşitlik Durumu Ekleri Yanlışları

Kelime	Adet	%
gün	10	1,17
ben	6	0,70

Eşitlik Durumu ekleriyle ilgili olarak 16 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *gün* ve *ben* kelimelerinde görülmüştür. Eşitlik Durumu çok sık kullanılmayan bir ek olduğu için bu konuda az yanlış yapıldığı görülmüştür.

4.2.2.5.6.Araç Durumu Ekleri Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Ayşe, **Zeynep**'i oynuyor.

Ayşe, Zeynep'le oynuyor.

Annesinle kahvaltı yapıyor.

Annesiyle kahvaltı yapıyor.

Hoca **eşeğe** gidiyor, öğrenciler de onun arkasında yürüyorlar.

Hoca eşekle gidiyor, öğrenciler de onun arkasında yürüyorlar.

O **benle** tatil günlerinde müzik dinlemeyi, kitap okumayı çok seviyor.

O benimle tatil günlerinde müzik dinlemeyi, kitap okumayı çok seviyor.

Ben Yeni yıl çok severim ve her yıl benim **aileylim** kutlurum.

Ben Yılbaşı'nı çok severim ve her yıl ailemle kutlarım.

Beş kız **benle** Altay'dan geldi.

Beş kız benimle Altay'dan geldi.

Ben **onlarınla** her gün konuşurum.

Ben onlarla her gün konuşuyorum.

Noel **ağacılarla** evlerine acele ederler.

Ellerinde Noel ağaçlarıyla çabucak evlerine giderler.

Birçok kimseler **arkadaşlarıyla** bu bayramı kutlarlar.

Birçok kimse bu bayramı arkadaşlarıyla kutlar.

Ruslar yeni yılında **kızağıyla** gezer.

Ruslar Yılbaşı gecesi kızakla gezer.

İnsanlar **akrabalara** ve **arkadaşlara** kutlarlar.

İnsanlar bayramı akrabalarıyla ve arkadaşlarıyla kutlarlar.

Çocuklar ise kendi **elinle** çeşitli oyuncakları yapıp onları ağaca asar.

Çocuklar ise kendi elleriyle çeşitli oyuncaklar yapıp ağaca asar.

Ben **hepisiyle** iyi konuşurum.

Ben hepsiyle iyi konuşurum.

Katya **babasıyla, annesiyle** ve **ablasıyla** Sokuluk'ta oturuyor.

Katya babasıyla, annesiyle ve ablasıyla Sokuluk'ta oturuyor.

ORTA DÜZEYDE

İnsanlar **birbirlerini** konuşabilmesi ve anlaşabilmesi için dil öğrenmeli.

İnsanlar birbirleriyle konuşabilmek ve anlaşabilmek için dil öğrenmelidir.

Birbiriyle karşılaştırmak olabilir.

Birbirleriyle karşılaşılabirler.

YÜKSEK DÜZEYDE

Biz istediğimiz zaman **birbirimize** iletişim kurmaktayız.

Biz istediğimiz zaman birbirimizle iletişim kurmaktayız.

İnternetle, **gazetle**, **cep telefon** bağıyorlar.

İnternetle, gazeteyle cep telefonuyla iletişim kuruyorlar.

Romeo ve Julyen **hepsinden** birbiriyle çeşitli yerlerde görüşüyormuşlar.

Romeo ve Julyen çeşitli yerlerde görüşüyorlarmış.

Paradan her şey satın alabilirim.

Parayla her şeyi satın alabilirim.

Tablo 44: Araç Durumu Ekleri Yanlıları

Fiil	Adet	%	Fiil	Adet	%
kutlamak	26	3,05	oyunmak	11	1,29
konuşmak	25	2,94	yapmak	10	1,17
oturmak	22	2,58	gezmek	10	1,17
iletişim kurmak	19	2,23	gelmek	8	0,94
görüşmek	18	2,11	satın almak	8	0,94
asmak	16	1,88	gitmek	7	0,83
karıştırmak	13	1,52			

Araç Durumu ekleriyle ilgili olarak 193 yanlı yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanıları en çok *kutlamak*, *konuşmak*, *oturmak*, *iletişim kurmak*, *görüşmek*, *asmak*, *karıştırmak*, *oyunmak*, *yapmak*, *gezmek*, *satın almak*, *gitmek* fiillerinde ve görülmüştür. Bu tür yanıların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçadaki bazı fiillerin farklı hâl eki almalarından kaynaklanmaktadır.

4.2.2.6. Pekiştirme Sıfatlarındaki Yanlılar

Türkçedeki pekiştirme sıfatları sıfatların ilk harflerinin üzerine bazı eklerin getirilmesinden sonra ekli bu yeni hecenin asıl sıfatın başına eklenmesiyle yapılmaktadır. Rusçada ise aynı sıfatın

tekrar edilmesiyle ifade edilebilmektedir. Bu farklılıktan dolayı da Türkçe öğrenen Ruslar Türkçe öğrenmede pekiştirme sıfatlarında zorlanabilmektedir. Bu konudaki bazı yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Temtemiz sabah havasını ciğerlerime doldurdum.

Tertemiz sabah havasını ciğerlerime doldurdum.

Kedinin **masaya** gözleri, **upuya** kulakları ve **kapiya** gözleri vardı.

Kedisinin masmavi gözleri, upuzun kulakları ve kapkara gözleri vardır.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 45: Pekiştirme Sıfatlarındaki Yanlışlar

Sıfat	Yanlış Sayısı	%
temiz	1	0,11
mavi	1	0,11
uzun	1	0,11
kara	1	0,11

Pekiştirme Sıfatları ile ilgili olarak 4 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *temiz*, *mavi*, *uzun*, *kara* sıfatlarında görülmüştür. Pekiştirme sıfatları orta düzey düzeyde öğretildiği ve seyrek olarak kullanıldığı için sadece orta düzeyde seyrek de olsa yanlışlar yapıldığı görülmüştür.

4.2.2.7.Mastar Eklerinin Kullanımdaki Yanlışlar

Türkçedeki mastar ekleri aynı zamandan fiilden isim yapan eklerdir. Bu nedenle mastar eki getirilmiş bir fiil ismin aldığı hâl eklerini alabilmektedir. Rusçadaki mastar eki ise fiil köküne eklenen bir ek olup fiili isme dönüştürme görevi bulunmamaktadır. Bu tür kullanım Türkçede *-mak istemek* örneğinde görülmektedir. Mastar eklerinin görev olarak Türkçede ve

Rusça farklı olması Türkçe öğrenen Rusların Türkçe öğrenmede zorlanmalarına neden olmaktadır. Bu konuda yapılan bazı yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Kimi yaylalara **gidip** / **gidecek** / **gitmeye** / **gidir** / **gitmeyiz** ister kimi tatilini deniz veya göl kenarında geçirmekten hoşlanır.

Kimi yaylalara gitmek ister kimi tatilini deniz veya göl kenarında geçirmekten hoşlanır.

Tatilde sadece dinlenmeyiz, hobilerimizle **ilgilenebildiğimiz** / **ilgilenmeyiz** / **ilgilenebilecek** / **ilgilenebiliriz** / **ilgilenebilmeği** / **ilgilenebilir** için de vakit bulabiliriz.

Tatilde sadece dinlenmeyiz, hobilerimizle ilgilenebilmek için de vakit bulabiliriz.

Dinlenmeye / **dinlenmeği** / **dinlenir** / **dinlenip** / **dinlenmeğiniz** / **dinlenme** / **dinlenmeyi** size iyi gelecektir.

Dinlenmek size iyi gelecektir.

O bana gitar **çalmak** öğretti.

O bana gitar çalmayı öğretti.

Türkiye'ye **gidecek** ve orada **çalışacak** istiyorum.

Türkiye'ye gitmek ve orada çalışmak istiyorum.

Türkiye'de **yaşamayı** çok zor.

Türkiye'de yaşamak çok zordur.

ORTA DÜZEYDE

Dünyada bir insan beş dil **öğrenmeyi** mümkün olur.

Dünyada bir insanın beş dil öğrenmesi mümkündür.

Üniversiteye Türkçe **öğrenme** gerek.

Üniversitedeyken Türkçe öğrenmek gerek.

Sevgiyi **anlatmayı** çok zordur.

Sevgiyi anlatmak çok zordur.

Böyle problemler **olmaz** için biz, gençler çok düşünmemiz gerek.

Böyle problemlerin olmaması için biz gençlerin çok düşünmesi gerekir.

Dil **öğrenmenin** çok zordur.

Dil öğrenmek çok zordur.

Ben bu efsaneyi beğendim için size de **anlatma** istiyorum.

Ben bu efsaneyi beğendiğim için size de anlatmak istiyorum.

Her **insanda** anne-baba, çocuklar ve aileler var.

Her insanın annesi, babası, çocukları ve ailesi vardır.

Biz onların hayat iyi **olduğunu** gayret ediyoruz.

Biz onların hayatlarının iyi olması için gayret ediyoruz.

Çocuk hata **yapacağından** korkmamalıdır.

Çocuk hata yapmaktan korkmamalıdır.

Çocuğunu gelecekte iyi bir insan **olacağını** isterlerse, kendilerini daha doğru davranmalıdır.

Çocuklarının gelecekte iyi birer insan olmalarını istiyorlarsa onlara daha doğru davranmalılarıdır.

Demek ki çocuk başarılı ve özgüvenli **olacağı** için onu korkutmamalıyız.

Demek ki, çocuğun başarılı ve özgüvenli olması için onu korkutmamalıyız.

Bence insanların böyle **oldukları** onların hayatına bağlıdır.

Bence insanların böyle olmaları onların hayatlarıyla ilişkilidir.

Kızdıklarının sebepleri yaşlılardan gelir.

Kızmalarının sebebi yaşlılardan kaynaklanmaktadır.

YÜKSEK DÜZEYDE

Biz hayatımızı cennet gibi **yaptığımız** için doğmuştuk.

Biz hayatımızı cennet gibi yapmak için doğmuşuz.

Bizim üniversitemize gelip Türklerin **gittiklerini** istediler.

Bizim üniversitemize gelip Türklerin gitmelerini istediler.

Nitekim ülkenin iyi geleceği **olcağı** için böyle geleceğe inanmak lazımdır.

Nitekim ülkenin geleceğinin iyi olması için öncelikle böyle bir geleceğe inanmak lâzımdır.

İnter ile insanlar **mektuplaşmak**, dünyadaki haberler **bilmek** ve böyle pek çok şeyler **öğrenmek** mümkündür.

İnternet sayesinde insanların mektuplaşması, dünyada olup bitenlerden haberdar olması ve bunun gibi birçok şeyi öğrenmesi mümkündür.

Pek çok insan medeniyetinin değiştirmesi ve onun daha iyi **olduğunu** için çalışıyor.

Pek çok insan medeniyetin değişmesi ve daha iyi olması için çalışıyor.

Şarkının **söylemesi** de medeniyetin bir türüdür.

Şarkı söylemek de medeniyetin bir türüdür.

Telefon ve bilgisayar **olduğunu** istiyorum.

Telefonumun ve bilgisayarımın olmasını istiyorum.

Bana göre insanlar içki **içtiğinin** sebebi bu işsiz.

Bana göre insanların içki içmelerinin sebebi işsizliktir.

Niçin insanlar para **kazanmayı** istiyorlar?

İnsanlar niçin para kazanmak istiyorlar?

Daha fazla para **kazanacak** için çalışıyorlar.

Daha fazla para kazanmak için çalışıyorlar.

Hiç bir zaman onlara birbiriyle **olduğunu** izin vermemişler.

Hiç bir zaman onların birbiriyle olmalarına izin vermemişler.

Bu benim kitabı **sevdiğime** sebep oldu.

Bu benim kitabı sevmeme sebep oldu.

Kral daha zengin **olması** ve topraklarını **genişlemesi** istiyordu.

Kral daha zengin olmak ve topraklarını genişletmek istiyordu.

Bütün böyle şeylerin **var olduğu** insanlara bağlı.

Bütün böyle şeylerin olması insanlara bağlıdır.

Tablo 46: Mastar Eklerinin Kullanımdaki Yanlıklar

Fiil	Yanlış Sayısı	%	Fiil	Yanlış Sayısı	%
-imek	26	3,05	korkutmak	8	0,94
istemek	21	2,47	iyi gelmek	8	0,94
gerekmek	17	2	çalışmak	7	0,83
olmak	11	1,29	izin vermek	7	0,83
sebep olmak	11	1,29	doğmak	6	0,70
lâzım olmak	9	1,05	gayret etmek	6	0,70
korkmak	9	1,05	vakit bulmak	6	0,70

Mastar ekleriyle ilgili olarak 152 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok – *imek, istemek, gerekmek, olmak, sebep olmak, lâzım olmak, korkmak, korkutmak, iyi gelmek, çalışmak, izin vermek, doğmak, gayret etmek, vakit bulmak* fiillerinde görülmüştür. Türkçede bütün fiiller *mastar* ekleri alarak isim hâline dönüşebilirler. Sonra bu *mastar* ekli isimlere bütün hâl ekleri getirilebilir. Rusçada ise *mastar* ekleri hâl ekleri almazlar. Bu nedenle Rusların Türkçe öğrenmede en fazla zorlandıkları bir durumdur.

4.2.2.8.Çoğul Ekleri Yanlıkları

Türkçede isimler ve fiiller çoğul hâle eklerle getirilmektedir. İsme getirilen çoğul ekleri – *lar, -ler* olup bu ekler aynı zamanda fiillerde de üçüncü çoğul ekidir. Fiillerdeki birinci çoğul ve ikinci çoğul ekleri fiillerin zamanlarına, kiplerine göre değişiklik göstermektedir. Rusçada

da hem adlar hem de fiiller ekler yardımıyla çoğul hâle getirilir. Ancak Türkçedeki gibi adlarda kullanılan bazı çoğul eklerinin fiillerde de kullanımı söz konusu değildir. Adlarda kullanılan çoğul ekleri adların durumlarına göre bile değişiklik gösterebilmektedir. Yine adlardaki çoğul eklerinin bazı kuralları olmasına rağmen kuralsız olarak çoğul yapılan ekler de oldukça fazladır. Fiillerde kullanılan çoğul ekleri de fiil zaman ve kiplerine göre değişiklik göstermektedir. Rusçada iki ve sonraki sayılardan sonra gelen adlarla öznesi iki ve daha fazla olan fiiller çoğul hâlde kullanılır. Bu bağlamda belgisiz zamirlerden sonra da çoğul ekleri getirilmektedir. Bu nedenlerden dolayı Türkçe öğrenen Ruslar Türkçedeki çoğul eklerinde genellikle sayı adları ve belgisiz zamirlerinde zorlanmaktadırlar. Bu konuda yapılan yanırlardan bazıları şöyledir:

4.2.2.8.1. İsimlerdeki Çoğul Ekleri Yanırları

TEMEL DÜZEYDE

Kitabın arkasında yazar'ın **resimleli** var.

Kitabın arkasında yazarın resimleri var.

Daha bende **iki hocalar** var.

İki hocam daha var.

Burada **iki diller** öğreniyorum.

Burada iki dil öğreniyorum.

Bizim sınıfımızda on beş **öğrenciler** okuyorlar²⁰⁷.

Bizim sınıfımızda on beş öğrenci okuyor.

Onların için **çok tatlılar**²⁰⁸ götürür.

Onlar için birçok tatlı götürür.

Rusya'da çok çeşitli **bayram** var.

Rusya'da çok çeşitli bayramlar vardır.

²⁰⁷ Türkçede sayı sıfatlarının bulunduğu yüklemlerin fiilleri tekildir.

²⁰⁸ Rusçada "çok=много" kelimesinden sonraki isim çoğul halde kullanılmaktadır.

Hayatta **çok bayramlar** var.

Dünyada birçok bayram vardır.

Bizim dünyamızda çok **insanlar** yaşıyorlar.

Bizim dünyamızda birçok insan yaşıyor.

İnsanlar eve gelip yemekleri yiyorlar ve **çok oyunlar** oynuyorlar.

İnsanlar eve gelip yemekler yiyor ve çeşitli oyunlar oynuyorlar.

Eğer bir **insanlardan** hoşlanırsa ona dost olmak ister.

Eğer bir insandan bir başka insandan hoşlanırsa onunla arkadaş olmak ister.

ORTA DÜZEYDE

Benim ülkem büyük değil, ama çok **sorunlar** vardır.

Benim ülkem büyük değil, ama çok sorun vardır.

İnsanlar sevgi hakkında çok **şarkıyı, filmleri, kitapları** yapıyor.

İnanlar sevgi hakkında birçok şarkı, film ve kitap yapıyor.

Bu yüzden binlerce **insanlar** hastalanıyor.

Bu yüzden binlerce insan hastalanıyor.

Benim çok **arkadaşlarımı** vardı.

Benim çok arkadaşım vardı.

Dünyada binlerce fakir **insanlar**, ama onlar herkez mutsuz olmaz.

Dünyada binlerce fakir insan vardır, ama herkes mutsuz değildir.

Bu dört **mevsimlerden** ben baharı çok seviyorum.

Bu dört mevsimden en çok baharı seviyorum.

Rus dilinin çok **atasözleri** var, onlar da Rusların tarihiyle, onların kültürüyle bağlıdır.
Rusçada çok atasözü vardır. Bu atasözleri Rus tarihiyle ve kültürüyle bağlantılıdır.

Çünkü insan çok **dillerde** biliyorsa, ona her **yerlerde** yaşamak kolay gelir.
Çünkü insan çok dil bilirse kolaylıkla her yerde yaşayabilir.

Bu kadar güzel dünyamızda çok insanlar **yaşıyorlar**.
Bu kadar güzel olan dünyamızda birçok insan yaşamaktadır.

Bütün dünyada çok **ülkeler** var.
Dünyada çok ülke vardır.

Dünyada kaç **milletler** varsa böyle çeşitli diller var.
Dünyada ne kadar millet varsa o kadar da dil vardır.

Benim anadilim Rusçadır. Dilimde binlerce **kelimeler**, yüzlerce **atasözleri** var.
Benim ana dilim Rusçadır. Dilimde binlerce kelime, yüzlerce atasözü var.

Pek çok **ruslar** anadilini **biliyorlar**.
Pek çok Rus ana dilini biliyor.

Pek çok **insanlar** argo **kullanırlar**.
Pek çok insan argo kullanır.

Sokakta pek çok fakir **insanlar** gidiyorlar.
Dışarıda pek çok fakir insan vardır.

Şimdiki zamanda Rusyada 89 **uluslar** var.
Günümüzde Rusya'da 89 ulus vardır.

Topluma iş yeri vermek için çok **fabrikalar** açmalıyız.
Topluma iş yeri kazandırmak için çok fabrika açmalıyız.

Pek çok **insanlar** şimdi evlerinde oturuyorlar.

Pek çok insan şimdi evlerinde oturuyor.

İnsanlar düşünmeyerek çok **cöpler** atıyorlar.

İnsanlar düşünmeyerek çok çöp atıyorlar.

Fabrikalardan çok zararlı **çöpleri** denizlere atıyorlar.

Fabrikalardan çıkan çok miktarda zararlı atığı denizlere atıyorlar.

Temiz hava için **ağaçlar** diyorlar.

Temiz hava için ağaç diyorlar.

Ailede her insan sorumlulukları **hissederler**.

Ailede her insan sorumluluğunu hisseder.

Şimdi bir çok **çocuklar** kitap okumak yerine televizyon seyrediyorlar.

Şimdi bir çok çocuk kitap okumak yerine televizyon seyrediyor.

Mesela, bir ailede çok **akrabalar yaşıyorlar**.

Mesela, bir ailede çok akraba yaşamaktadır.

Günümüzde çok **insanların** heyecanlandığı dönemi yaşlılıktır.

Günümüzde çoğu insanın heyecanlandığı dönem gençlik dönemidir.

Günümüzde çok **gençler** alkol ve sigara kullanıyor.

Günümüzde çoğu genç alkol ve sigara kullanıyor.

Bazı **aile** barış içinde yaşıyor.

Bazı aileler huzur içinde yaşıyor.

Genç birkaç **sorunlarla, zorluklarla** karşılaşılıyor.

Genç birkaç sorunla ve zorlukla karşılaşılıyor.

Dünyada pek çok **ülkeler** var.

Dünyada pek çok ülke vardır.

YÜKSEK DÜZEYDE

Telefonun olmadığı zamanlarda insanlar çok **kitaplar** okuyorlardı.

Telefonun olmadığı zamanlarda insanlar çok kitap okuyorlardı.

Sonra kendi **dile** “hümanizm” kavramını getirmişler ve birbirine yardım etmeye başladılar.

Sonra kendi dillerine “hümanizm” kavramını katmışlar birbirine yardım etmeye başlamışlar.

Bütün dünya Asya’da yaşayan insanlara yardım **ettiler**.

Bütün dünya Asya’da yaşayan insanlara yardım etti.

Çünkü medeniyetin **milletleri** yoktur.

Çünkü medeniyetin milleti yoktur.

Televizyonda ve radyoda biz **haberli** dinliyoruz.

Televizyonda ve radyoda haberleri dinliyoruz.

Günümüzde çok **şeyler** ve insanlık da değişmiş.

Günümüzde insanlık ve beraberinde çok şey de değişmiş.

İletişimin hem yararlı hem de **zararlıları** vardır.

İletişimin hem yararlı hem de zararlı yönleri vardır.

Türkiyede dört **denizler** vardır.

Türkiye’de dört deniz vardır.

Biz hepimiz bir annenin çocukları gibi **kardeşleriz**.

Biz hepimiz bir annenin çocukları gibi kardeşiz.

Televizyonun yardımıyla hayatta neler **olduklarımızı** öğreniyoruz.

Televizyon sayesinde dünyada neler olduğunu öğreniyoruz.

Rusya'da neler **olduklarında** öğreniyorum.

Rusya'da neler olduğunu öğreniyorum.

Şimdi çok **gençler** bilgisayarla pek kullanıyorlar.

Günümüzde birçok genç bilgisayarı oldukça sık kullanıyor.

Kaç **hayvanları** öldüreceğiz?

Kim bilir ne kadar hayvan öldüreceğiz.

Binlerce atom **bombaları** düşüyordu.

Binlerce atom bombası düşüyordu.

Dünyada beş bin yakın **insanlar** kaldı.

Dünyada yaklaşık beş bin insan kaldı.

Pek çok **insanlar** bilgisayar, cep telefon sahiptir.

Pek çok insanın bilgisayar ve cep telefonu vardır.

Ben her **problemleri** çözebilirim.

Ben her problemi çözebilirim.

O zamanda birçok **insanlar** dine inenmiyorlardı.

O sırada birçok insan dine inanmıyordu.

Onlar bence **doktorlar** ya da öğretmen olmak istemiyorlar

Onlar bence doktor ya da öğretmen olmak istemiyorlar

Bu çok **ailelerin** problemi.

Bu birçok ailenin problemidir.

Günümüzde çoğu **adamlar** çok para almak için çalışıyorlar.

Günümüzde insanların çoğu çok para kazanmak için çalışıyor.

Birçok **insanları** öldürüyorlar.

Birçok insanı öldürüyorlar.

XX. yüzyılında birkaç **astronotlar** bir gezegene gitmişlerdi.

XX. yüzyılda birkaç astronot bir gezegene gitmişlerdi.

İki **arkadaşlar**. Bir arkadaşta çok para var.

İki arkadaş vardır. Bir arkadaşta çok para vardır.

Dünyada her insan aşkı **tanıyorlar**.

Dünyada her insan aşkı tanıyor.

Beyaz Rusya'ya çok az uzmanlar var.

Beyaz Rusya'da çok az **uzman** var.

Bir günde yüzlerce **fakirler** aç olduğundan ölüyorlar.

Her gün yüzlerce fakir insan açlıktan ölüyor.

Bizim ülkemizde 400. bin insan **yaşıyorlar**.

Bizim ülkemizde dört yüz bin kişi yaşıyor.

Günümüzde çok **insanlar** çalışıyorlar.

Günümüzde birçok insan çalışıyor.

İnsanın çok fazla **paraları** varsa o zaman para insanı kontrol eder.

İnsanın çok fazla parası varsa o zaman para insanı kontrol eder.

Tablo 47: İsimlerdeki Çoğul Ekleri Yanlışları

Yanlış Yapılan Yerler	Yanlış Sayısı	%
Sayılarla ilgili olarak	90	10,58
Belgisiz zamirlerle ilgili olarak	85	10
Zamirlerle ilgili olarak	5	0,58

İsimlerdeki Çoğul ekleriyle ilgili olarak 180 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *sayılarda*, *belgisiz zamirlerde* ve *zamirlerde* görülmüştür. Türkçede sayı sıfatlarından ve belgisiz sıfatlardan sonra gelen isimler her zaman tekil olarak kullanılır. Rusçada ise çoğul olarak kullanılır. Bu nedenle bu konuda çok sık yanlışlar yapılmaktadır.

4.2.2.8.2.Fiillerdeki Çoğul Ekleri Yanlıları

TEMEL DÜZEYDE

Teneffüs bitti, herkes sınıfa **girsinler**.

Teneffüs bitti, herkes sınıfa girsin.

Bayramda harikalar oluyorlar²⁰⁹.

Bayramda mucizeler oluyor.

Yeni yılda istekler **gerçekleşirler**.

Yeni yılda istekler gerçekleşir.

ORTA DÜZEYDE

Ankara - İstanbul yolunda iki minibüs **çarpışmıştılar**.

Ankara - İstanbul yolunda iki minibüs çarpışmış.

Bu sebeple bahçelerde sebzeler, meyveler her zaman **sararıyorlar**.

Bu sebeple bahçelerde sebzeler, meyveler her zaman sararıyor.

Farklı hikayeler **oluşuyorlar**.

Farklı hikâyeler oluşuyor.

Göçmen kuşlar da baharda kendi ülkelerine gelmeye **başlarlar**.

Göçmen kuşlar da baharda kendi ülkelerine gelmeye başlar.

YÜKSEK DÜZEYDE

Her gün kötü olaylar **oluyorlardı**.

Her gün kötü olaylar oluyordu.

²⁰⁹ Burada Rusçanın etkisi bulunmaktadır.

Tablo 48: Fiillerdeki Çoğul Ekleri Yanlışlar

Yanlış Yapılan Yerler	Yanlış Sayısı	%
İnsan Dışındaki Varlıklar	13	1,52
Somut Kelimeler	11	1,29

Fiillerdeki Çoğul ekleriyle ilgili olarak 24 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *insan dışı varlıklar* ve *somut kelimelerde* görülmüştür. Türkçe fiil cümlelerinde insan dışındaki çoğul özneler için genellikle fiil tekil olarak kullanılır. Yine öznesi topluluk adları olan fiil cümlelerinde de fiil tekil olarak kullanılır. Rusçada ise özne canlı veya cansız, insan veya hayvan adı olsun bütün durumlarda fiil öznenin çoğul olması durumunda sürekli çoğul olarak kullanılır.

4.2.2.9.Fiillerdeki Kişi Ekleri Yanlışları

Türkçedeki fiillere gelen kişi ekleri fiil köklerine eklenen tüm yapım ve çekim eklerinden sonra getirilmektedir. Bu kullanım Rusçada da bulunmaktadır. Bu nedenle Ruslar bu konuda genellikle zorlanmamaktadırlar.

TEMEL DÜZEYDE

Dün biz büyükbabama **gittiz**.

Dün biz büyükbabama gittik.

Sigara **içme**, çünkü sağlığınıza zararlı.

Sigara içmeyin, çünkü sağlığınıza zararlı.

Buyurum sizi dinliyorum.

Buyurun sizi dinliyorum.

Ben uyumak **istemiyor**.

Ben uyumak istemiyorum.

Öyleyse siz cumartesi günü bize **gelsinler**.

Öyleyse siz cumartesi günü bize geliniz.

Lütfen trafik kurallarına **uyusun**.

Lükten trafik kurallarına uyunuz.

Sonunda bana “Sohbete **başladı** başlayalı hep ben anlatıyorum, biraz da sen anlat!” dedi.

Sonunda bana “Sohbete başladık başlayalı hep ben anlatıyorum, biraz da sen anlat!” dedi.

ORTA DÜZEYDE

Yalnız bir iki saat hiçbir şey **yememeliniz / yemeliyiniz / yemezsek ve içmemeliniz / içmeliyiniz / içmezsek gerekiyor**.

Yalnız bir iki saat hiçbir şey yememeli ve içmemelisiniz.

Dişlerinizi hemen **temizlememeliniz** ve dolgu **yapmamalınız**.

Dişlerinizi hemen temizlemeli ve dolgu yapmalıyız.

İğne yapmanız **gerek musunuz?**

İğne yapmanız gerekli mi?

Akşam yemeği için restorana **gidersemiz hazıracaksın!**

Akşam yemeği için restorana gideceksek hazırlanmalıyım!

Adam eve girdikten sonra ceketini çıkarıp askıya astı. O sırada küçük oğlu yanına gelip “Baba! Bana para **verirsiz mi** ?” diye sordu.

Adam eve girdikten sonra ceketini çıkarıp askıya astı. O sırada küçük oğlu yanına gelip “Baba! Bana para verebilir misin?” diye sordu.

Eğer biz iyimser olmak **isterse**, bizi sevgili insanlardan örnek almak gerek.

Eğer biz iyimser olmak istiyorsak bizi seven insanlardan örnek almamız gerekiyor.

Orada biz çok **dinleniyorlar** ve **üzüyorlar**.

Orada biz iyice dinleniyoruz ve yüzüyoruz.

Çocukluk hakkında düşünürken, biz **güler**.

Çocukluğumuzu düşünürken güleriz.

Fabrikalar suyu **kirletiyorlar**.

Fabrikalar suyu kirletiyor.

Sen onu **öldürdü**.

Sen onu öldürdün.

Herkes dünyamızı temizlemeye **başlarsak**, çocuklarımızın geleceği daha iyi olabilir.

Herkes dünyamızı temizlemeye başlarsa, çocuklarımızın geleceği daha iyi olabilir.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 49: Fiillerdeki Kişi Ekleri Yanlıları

Kişi Ekleri	Adet	%	Kişi Ekleri	Adet	%
Emir Kipi Kişi Ekleri	10	1,17	İstek Kipi Kişi Ekleri	5	0,58
Şimdiki Zaman Kişi Ekleri	9	1,05	Geniş Zaman Kişi Ekleri	5	0,58
Belirli Geçmiş Zaman Kişi Ekleri	8	0,94	Şart Kipi Kişi Ekleri	4	0,47
Gereklilik Kipi Kişi Ekleri	6	0,70			

Fiillerdeki Kişi Ekleriyle ilgili olarak 47 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok Emir Kipi, Şimdiki Zaman, Belirli Geçmiş Zaman, Gereklilik Kipi, İstek Kipi, Geniş Zaman, Şart Kipindeki kişi eklerinde görülmüştür. Fiillerdeki kişi eklerindeki yanlışlarının genellikle Türkçedeki özne – yüklem ilişkisinin yetirince bilinmemesinden, Şart Kipi gibi bazı zaman ve kiplerin eklerinden sonra kişi eklerinin kullanıldığının olumsuz aktarım yoluyla göz ardı edilmesinden kaynaklandığı görülmüştür. Yüksek düzeyde bu tür yanlışların görülmemesi Fiillerdeki Kişi eklerinin zamanla beceri hâline dönüştüğünü göstermektedir.

4.3.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Üçüncü alt problemde, "Söz Diziminde yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.3.1. Söz Dizimi Yanlışları

Türkçede yargı bildiren yüklem; şiir dili, deyimler ve bazı özel kullanımlar dışında cümlelerin sonunda bulunmaktadır. Fiiller de cümlelerin sonunda yer alır. Cümlede vurgulanmak istenen kelime fiile yakın olarak kullanılır. Rusçada ise fiil cümlelerin ortasında veya özneneden hemen sonra getirilmektedir. Rusçada da Türkçedeki gibi vurgulanmak istenen öge fiile yakın olarak kullanılmaktadır. Rusçada Türkçedeki gibi soru eki bulunmamaktadır.

Bunun yerine vurgu kullanılmaktadır. Ruslar Türkçe öğrenmede söz diziminde zorlanmaktadırlar. Konuyla ilgili bazı yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

4.3.2.Cümle Öğelerinin Yanlış Sıralanması²¹⁰ Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Biz dün **bundan dolayı** büyükbabama **gidiyoruz**, o çok memnun oldu. \ Dün biz büyükbabama gittik, o çok memnun oldu **bundan dolayı**.

Biz dün büyükbabama gittik, bundan dolayı o çok memnun oldu.

Atatürk baba memur ise anne ev hanımı. / Atatürk anneye ise babaya ev hanımı memur.

Atatürk'ün annesi ev hanımı **ise babası** memur. / **Atatürkte baba memur ise anne** ev hanımı.

Atatürk'ün babası **ise memur annesi ev hanımı. Babam Atatürk'ün memuru, ammen ise ev hanımı.**

Atatürk'ün babası memurdu, annesi ise ev hanımıydı.

Büyük Türk **edebiyat / eserleriyle / birliğe** Mevlâna din, felsefe ve **düşünürü / eserleriyle** alanlarındaki **edebiyat / birliğe / düşünürü** insanları **eserleriyle / edebiyat** ve kardeşliğe davet etmektedir.

²¹⁰ Bazı kelimelerin çıkarıldığı cümleler verilmiştir. Çıkarılan kelimeler ise cümlelerin altına dağınık bir şekilde yazılmıştır. Öğrencilerden bu kelimelerin cümledeki boş bırakılan yerlere yerleştirmelere istenmiştir.

Büyük Türk düşünürü Mevlâna din, felsefe ve edebiyat alanlarındaki eserleriyle insanları birliğe ve kardeşliğe davet etmiştir.

Herhangi bir konuda **girip / satmaya / satmağa / çalışmak** düşünmeden tartışmalara **satmaya / iyice / çalışmak** fikrimizi söylemeye **girip / iyice / satmaya / çalışır**, körler mahallesinde ayna **çalışmak / iyice / girip** benzer.

Herhangi bir konuda iyice düşünmeden tartışmalara girip fikrimizi söylemeye çalışmak, körler mahallesinde ayna satmaya benzer.

Lütfen **masada uzattı tuzladınız. / Lütfen bence masada tuzluktan uzadırsınız. / Lütfen benim tuzluk masamı uzatsınız.**

Lütfen masadaki tuzluğu uzatır mısınız?

Dün ders sonra geçende arkadaşlarımızla tiyatroya gittimiz. / **Dün geçen ders sonra** arkadaşımınla tiyatroya gittik.

Geçen gün dersten sonra arkadaşlarımızla tiyatroya gittik.

Derslere Türkçe konuşkan sonra sadece bundan. / Sadece dersler sonra bundan Türkçe konuşacağız.

Bundan sonra derslerde sadece Türkçe konuşalım.

Yurttaki yatakhane Türkçe Rusça konuşkan sürekli misiniz? / Yurttaki yatakhane Rusçadan sürekli Türkçe konuşuyor musunuz? / Yurttaki sürekli yatakhane Türkçe, Rusça konuşuyorsunuz?

Yurttaki yatakhane sürekli Rusça mı, Türkçe mi konuşuyorsunuz?

Dersler sonra yemekhaneye yemek yemiyorsun? / Ders sonra yemekhaneye yemek yemessin mi?

Dersten sonra yemekhanede yemek yiyor musun?

Onun arabasının **patlağı lastikti.**

Onun arabasının lastiği patladı.

Hafta her ilkbahar biz son piknik gidiyorlar.

İlkbaharda biz her hafta sonu pikniğe gidiyoruz.

Akşam bu film televizyon saat sekiz başlıyor mu?

Bu akşam film saat sekizde mi başlıyor?

Başbakan Türkiye'ye geçen gitti, için haftaya devletler toplantısına Türkçe konuştu.

Başbakan geçen hafta Türkçe konuşan devletler toplantısı için Türkiye'ye gitti.

Teknolojinin **yalnızlaşması** birlikte önümüzdeki **gelişmesiyle** en önemli sorunlarından biri de insanoğlunun toplumda **yüzyılın** olacaktır.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte önümüzdeki yüzyılın en önemli sorunlarından biri de insanoğlunun toplumda yalnızlaşması olacaktır.

Buraya park etmiyor, çünkü buraya park asaktır ediyor.

Buraya park etmeyin, çünkü buraya park etmek yasaktır.

Manas öğrenci genellikle öğrencilerden yurdunda uzaktan gelen kalmış.

Manas Öğrenci Yurdu'nda genellikle uzaktan gelen öğrenciler kalıyor.

Benim genellikle salatayı yapmak, sofrayı kurmak ve kaldırmak **evde** işimdir.

Evde genellikle salatayı yapmak, sofrayı kurmak ve kaldırmak benim işimdir.

Boş **salonunda** bir spor **binmek** aerobik **zevki** ve bisiklete **yapmak** onun en büyük **zamanlarında**.

Boş zamanlarında bir spor salonunda aerobik yapmak ve bisiklete binmek onun en büyük zevkidir.

Bilgisayarı **yanma / görme / kullanma** süre **rahatsızlıklar** sonucu gözlerde **rahatsızlıklar / yanma / sırt / kısa** bozukları, özellikle **rahatsızlıklar / uzun / görme** bölgesinde ağrılar ve başka **sırt / kısa** ortaya çıkmaktadır.

Bilgisayarı uzun süre kullanma sonucu gözlerde görme bozuklukları, özellikle sırt bölgesinde ağrılar ve başka rahatsızlıklar ortaya çıkmaktadır.

Dünyanın her **şehirdekiler** / **biçimde** insanlar geçimlerini farklı **şehirdekiler** / **köydekiler** / **uğraşır**lar sağlarlar; örneğin **biçimde** / **hayvancılıkla** / **uğrarlar** genellikle tarım ve **köydekiler** / **biçimde** uğraşır.

Dünyanın her yerinde insanlar geçimlerini farklı biçimde sağlarlar; örneğin köylerdeki genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşır.

Bütün insanlar adet göre Noel ağacı her yıl süslerler.

Adet olduğu üzere her yıl bütün insanlar Noel Ağacı'nı süsler.

Nasıl Yeni yılı kutla böyle bu yılı geçir.²¹¹

İnsanlar Yılbaşı'nı nasıl kutlarsa yeni yılı öyle geçirir.

O çok dans etmek seviyor²¹².

O dans etmeyi çok seviyor.

Yeni Yıl Benim Ülkemde²¹³

Ülkemdeki Yılbaşı

Çünkü arkadaşlar ve dostlar **bir en önemli** hayatımızın parçası.

Çünkü arkadaşlar ve dostlar hayatımızın en önemli parçasıdır.

Bence bu **bir çok** kötü hata.

Bence bu çok büyük bir hatadır.

O zayıf değil **de**, şişman değil **de**, çünkü resim ediyor.

O zayıf da değil, şişman da; çünkü resim yapıyor.

Onun **karakteri sakın.**

O sakın bir karaktere sahiptir.

²¹¹ Temel düzeydeki dilbilgis programında Şart Kipi ekleri henüz bilinmediği için cümle yanlış kurulmuştur. Burada ayrıca Rusçadan kaynaklanan soru sıfatlarının kullanımı ile ilgili olumsuz aktarım yanlışı da vardır. Bu cümlede soru zamiri fiile yakın bir yerde kullanılması gerekirken Rusçanın etkisiyle cümlenin başında kullanılmıştır.

²¹² Cümlenin öğelerinin dizilişi ve "sevmek" fiilinin mastar ekiyle birlikte Belirtme Durumu ekinin yazılmamasından dolayı Rusçadan birebir tercüme yapılmıştır. Cümlenin Rusçası şöyledir: Он очень любит танцевать.

²¹³ Kompozisyonun başlığı olarak yazılmıştır.

Nasıl Germani?

Almanya nasıl?

O **birçok iyi** öğretmen.

O, çok iyi bir öğretmendir.

Onun **birçok kötü** eş varmış.

Onun çok kötü bir eşi varmış.

Her sabah **erken ben okula** giderim.

Ben her sabah okula erken giderim.

Ahmet **hastanede bu yıllardır** çalışır.

Ahmet yıllardır bu hastanede çalışır.

ORTA DÜZEYDE

Atatürk **zararlar** / **savaşların** / **anlayışlı** içtenlikle istiyor. Geçmişteki **zararlar** / **anlayışlı** ülkesine sayısız **duygulu** / **barışı** / **savaşların** getirdiğini biliyor ve bunun için barış konusunda en **zararlar** / **duygulu, barışı** / **zararlı** ve tek önder olarak görülmektedir.

Atatürk barışı içtenlikle istiyor. Geçmişteki savaşların ülkesine sayısız zararlar getirdiğini biliyor ve bunun için barış konusunda en anlayışlı, duygulu ve tek önder olarak görülmektedir.

Medeniyetlerin / **Güney Sibirya'daki** ilk olarak Çinliler, Kırgız soylarını anlatmak için kullandılar ve günümüzde **Güney Sibirya'daki** / **Hakasların** çok eski kültür ve **Hakas** / **Hakaslar** sahnesi olan **Hakaslar** / **medeniyetler** Yenisey ve Abakan Irmağı kenarlarında yaşamaktadırlar.

Hakas adını ilk olarak Çinliler, Kırgız soylarını anlatmak için kullandılar ve günümüzde Hakaslar çok eski kültür ve medeniyetlerin sahnesi olan Güney Sibirya'daki Yenisey ve Abakan Irmağı kenarlarında yaşamaktadırlar.

Türk Dışişleri bakanı son **iki ülkenin** / **üniversitemizin** sırasında **olduğunu** / **iki ülkenin** / **devam edeceğini** Kırgızistan ve Türkiye arasında bir köprü **devam edeceğini** söyleyip

üniversitemizin / devam edeceğini / Kırgızistan gezisi ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerinin daha da güçlenerek **Kırgızistan gezisi / üniversitemizin / olduğunu** bildirdi.

Türk Dışişleri bakanı son Kırgızistan gezisi sırasında üniversitemizin Kırgızistan ve Türkiye arasında bir köprü olduğunu söyleyip iki ülkenin ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerinin daha da güçlenerek devam edeceğini bildirdi.

Türk edebiyatının **döneminde / ortaya** cumhuriyetten **döneminde / ortaya** gerçekleşti ve çağdaş Türk edebiyatının en **çağdaşlaşması** örnekleri cumhuriyet **çağdaşlaşması / sonra** çıktı.

Türk edebiyatının çağdaşlaşması cumhuriyetten sonra gerçekleşti ve çağdaş Türk edebiyatının en önemli örnekleri cumhuriyet döneminde ortaya çıktı.

Dargınlıkların, **yılınız / getirmesini / kalmasını** eski **acıların / yılınızı** birlikte geçmişte **yılla**, yeni yılın tüm dünyaya barış, huzur ve sevgi **acıların / kalmasını / yılınızı** diliyor, yeni **yılla / acıların** kutluyoruz.

Dargınlıkların, acıların eski yılla birlikte geçmişte kalmasını, yeni yılın tüm dünyaya barış, huzur ve sevgi getirmesini diliyor, yeni yılınızı kutluyoruz.

Satranç, iki kişi arasında altmış dört kareye **oynanan / dayanan** bir tahta üzerinde, on altışar figürle **bölünmüş / dayanan / çalıştırmaya**, tamamen bilgi ve zihin **dayanan çalıştırmaya / vermeyen / bölünmüş / oynayan** şansa hiç yer **dayanan / bölünmüş** bir oyundur.

Satranç, iki kişi arasında altmış dört kareye bölünmüş bir tahta üzerinde, on altışar figürle oynanan, tamamen bilgi ve zihin çalıştırmaya dayanan şansa hiç yer vermeyen bir oyundur.

Bir eserin bir **yanlış**, bir **eleştiri** doğru ve **insanın** yanlarını göstermek **eleştiri / insanın / kanunun** yapılan inceleme işine **maksadıyla** denir.

Bir eserin bir konunun, bir insanın doğru ve yanlış yanlarını göstermek maksadıyla yapılan inceleme işine eleştiri denir.

Kültür, milletlerin varlıklarını ve **gelecekleri** korumalarında büyük ölçüde yardımcı olarak **varlıklarını ve birliklerini** arasında bir köprü olmaktadır.

Kültür, milletlerin varlıklarını ve birliklerini korumalarında büyük ölçüde yardımcı olarak geçmişleri ve gelecekleri arasında bir köprü olmaktadır.

Ahlak, bir **kişilerin** içinde **davranış / toplum** benimsedikleri, **davranış / kişilerin** zorunda buldukları **uyumak / kişilerin / toplum** biçimleri ve kurallarıdır.

Ahlak, bir toplum içinde kişilerin benimsedikleri, uymak zorunda buldukları davranış biçimleri ve kurallarıdır.

Bence Yeni yıl aileyle **gerek kutlamak**.

Bence Yılbaşı'nı aileyle kutlamak gerekir.

Nasıl benim ailem yeni yılı kurlar.

Benim ailem Yılbaşı'nı nasıl kutlar?

Burada ben **yabancı iki** dil öğreniyorum.

Burada ben iki yabancı dil öğreniyorum.

Çünkü **nasıl** bu gençler olursa, ülke de böyle olacak.

Çünkü bu gençler nasıl olursa ülke de öyle olur.

Nasıl gençlere yardım edelim?

Gençlere nasıl yardım edebiliriz?

Annesi ve babası çocuğa nasıl davranırsa o çocuk **öyle** başka insanlara davranacak.

Annesi ve babası çocuğa nasıl davranırsa çocuk da başka insanlara öyle davranır.

Her gün **bir şey yeni** öğreniyorum.

Her gün yeni bir şey öğreniyorum.

YÜKSEK DÜZEYDE

Yeryüzünde en çok konuşulan ve en eski dillerinden biri olan Türkçe, **dünyanın / alana** çok geniş bir **yeryüzünde** yayılmıştır.

Dünyanın en çok konuşulan ve en eski dillerinden biri olan Türkçe, yeryüzünde çok geniş bir alana yayılmıştır.

Türklerin, Göktürk alfabesinden sonra **Uygur / yaygın** alfabeler arasında en **kullandıkları** ve en uzun süreli olan **kullandıkları** alfabeti, 18 harften oluşur ve sağdan sola doğru yazılır.

Türklerin, Göktürk alfabesinden sonra kullandıkları alfabeler arasında en yaygın ve en uzun süreli olan Uygur alfabeti, 18 harften oluşur ve sağdan sola doğru yazılır.

Bilgisayar mühendisliği bölümünde **üstünde** olabilmek için normalin **sabırlı olmaya / yaratıcı** sayısal **sabırlı olmaya / yaratıcı / yeteneğe, sabırlı olmaya / başarılı / üstünde** düşünme gücüne, mantıksal düşünceye, dikkate ve **yeteneğe / ihtiyacı** ihtiyaç vardır.

Bilgisayar mühendisliği bölümünde başarılı olabilmek için normalin üstünde sayısal yeteneğe, yaratıcı düşünme gücüne, mantıksal düşünceye, dikkate ve sabırlı olmaya ihtiyaç vardır.

Yapılan **mesleğe** göre ortalama **mesleğe / birey** 65-70 olan bir **ömrü**, yaşamının yaklaşık 40 yılını seçtiği **birey / araştırmalara / ömrü** hazırlanarak ve onu icat ederek geçiriyor.

Yapılan araştırmalara göre ortalama ömrü 65-70 olan bir birey, yaşamının yaklaşık 40 yılını seçtiği mesleğe hazırlanarak ve onu icat ederek geçiriyor.

İletişim bizim hayatımızda **bir** büyük rolü oynuyor.

İletişim hayatımızda büyük bir rol oynamaktadır.

Dünyamızda **problem** çok vardır.

Dünyamızda çok problem vardır.

Bir şehirde **iki** savaştan **ailesi** yaşıyormuş.

Bir şehirde savaştan iki aile yaşıyormuş.

Eski zamanlarda **bir** yaşlı kadın yaşıyanmış.

Eskiden yaşlı bir kadın yaşıyormuş.

Onlar için biz yaşamalıyız, ama para için değildir.

Biz para için değil, onlar için yaşamalıyız.

Tablo 50: Cümle Ögelerinin Yanlış Sıralanması Yanlışları

Cümlelerin Ögesi	Sayı	%	Cümlelerin Ögesi	Sayı	%
Özne Yüklem Uyumu	30	3,52	Fiillerin Aldığı Hâl Ekleri	14	1,64
Sıfat Fiil	28	3,29	Belirteçlerin Kullanımı	13	1,52
Dolaylı Tümleç	25	2,94	Soru Edatları	11	1,29
Zarf Tümleci	20	2,35	Bağlaçlar	10	1,17
Soru Eki Sıralaması	15	1,76			

Cümlelerin Ögelerinin Yanlış Sıralanmasıyla ilgili olarak 166 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok Özne Yüklem Uyumu, Sıfat Fiil, Dolaylı Tümleç, Zarf Tümleci, Soru Eki Sıralaması, Fiillerin Aldığı Hâl Ekleri, Belirteçlerin Kullanımı, Soru Edatları ve Bağlaçlarda tespit edilmiştir. Türkçe ve Rusçanın farklı dil ailelerinden olmasından dolayı özellikle cümle ögelerinin sıralanmasında çok yanlış yapıldığı görülmüştür.

4.3.3.Ad Tamlaması Yanlışları

Türkçedeki belirtili ad tamlamasında hem tamlayan hem de tamlanan ek aldığı hâlde Rusçada sadece tamlanan ek almaktadır. Tamlama durumunda tamlayan ve tamlanan bakımından Türkçenin tersine bir durum söz konusudur.

Türkçede kullanılan belirtisiz ad tamlaması aynı zamanda yeni adlar türetmektedir. Rusçada bu tür bir tamlama söz konusu değildir.

Ruslar Türkçe öğrenmede ad tamlamasında zorlanmaktadırlar. Konuyla ilgili bazı yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

4.3.3.1.Belirtili Ad Tamlaması Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Bu kitabı **arkadaşım** ablasından / arkadaşımın **ablamin** / **kitabın arkadaşı abla** aldım.

Bu kitabı arkadaşımın ablasından aldım.

Kitabın arkasında **yazarlık resimi** / **yazarda resimler** / **yazarlık resimleri** / **yazarının resimi** var.

Kitabın arkasında yazarın resmi var.

Atatürk baba memur.

Atatürk'ün babası memurdur.

Emin **Bey'nin** oğlu / **oğlusu** / **oğluyla** tanımıyoruz.

Emin Bey'in oğlunu tanımıyoruz.

Allah **köylüyün** / **köylüyü** / **köylüşü** / **köylünü** / **köylüye dileğine** / **dilekip** / **dileği** / **dileğin** kabul eder.

Allah köylünün dileğini kabul eder.

Ağaçta / **ağacının** / **ağaçını** / **ağaçıyor** / **ağaçta alta altıdan** oturur.

Ağacın altında oturur.

Balkonun **duvarları** rengi beyaz.

Balkonun duvarlarının rengi beyaz.

Bir gün fakir bir köylü dinlenmek için **ağaçta** altında oturur.

Bir gün fakir bir köylü dinlenmek için ağacın altında oturur.

Çadırım rengi sarı kırmızı.

Çadırımın rengi sarı kırmızıdır.

Hoca'ya bu **harekelik sebepten** soruyorlar.

Hoca'ya bu hareketin sebebini soruyorlar.

Ben Oğuz'un **annesim**.

Ben Oğuz'un annesiyim.

Ankara'da güneyinde dağa çıkmaya karar verdik.

Ankara'nın güneyinde dağa çıkmaya karar verdik.

Benim **çadırım** rengi beyaz, onun **çadırını** rengi sarıydı.

Benim çadırımın rengi beyaz, onun çadırının rengi sarıydı.

Çocuk **cepten** 250 ruble çıkardı ve babasına uzattı.

Çocuk cebinden 250 Ruble çıkardı ve babasına uzattı.

Bugün hazırlık **sınıfın** / **sınıfta öğrencilerle** güzel bir film seyrettiler.

Bugün hazırlık sınıfının öğrencileri güzel bir film seyrettiler.

Dün sabah çocuk **evde** / **eve camıyı** kırdı.

Dün sabah çocuk evin camını kırdı.

Ayşe'nin kardeşinin **gözlerin** rengi mavidir.

Ayşecin kardeşinin gözlerinin rengi mavidir.

Alıştırma kitabındaki alıştırmaların **hangiyi** yapamadınız?

Alıştırma kitabındaki alıştırmaların hangisini yapamadınız?

Evin **kapını** açık unutmuşum.

Evin kapısını açık unutmuşum.

Geceyi rengi de **modelli** de beğenmiyorum, bunun için yenisini almak istiyorum.

Geceliğimin rengini de modelini de beğenmiyorum, bunun için yenisini almak istiyorum.

Tatil, insanların işlerinde daha verimli **olmaya** / **olacağını** / **olacak** / **olur** / **olmak** / **olmaktan** / **olmuş** / **olup** / **oluş** da sağlar

Tatil, insanların işlerinde daha verimli olmasını da sağlar

İkincisi adı Asiya.

İkincisinin adı Asya'dır.

Dünyanın hep insanları²¹⁴ kutlarlar.

Dünyadaki herkes kutlar.

²¹⁴ Rusçadan birebir tercüme edilmiştir. Rusçada Tamlayan Durumu eki kullanılmaz. İfadenin Rusçası “все люди” şeklindedir.

Türkistan **şehirde**²¹⁵ bir misçet var.

Türkistan'da bir mescit var.

Biz pazartesi **günden** cuma güne kadar saat sekizden **beşke** kadar üniversitede oluyoruz.

Biz pazartesi gününden cuma gününe kadar saat sekizden beşe kadar üniversitede oluyoruz.

Orada **siz** için ilginç fikiri ve disko olacak.

Orada sizin için ilginç olan disko olacak.

Tıva'nın **başkenti** Kızıll şehridir.

Tuva'nın başkenti Kızıll'dır.

Senin **hediyenin** beni çok beğendim.

Senin hediyeni çok beğendim.

Ben Bişkek'te Kırgız-Türk Manas **üniversitede** okuyorum.

Ben Bişkek'te Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde okuyorum.

Bütün insanlar yeni yılı **aile ile** kutlar.

Bütün insanlar Yılbaşı'nı aileleriyle kutlarlar.

Aralık **ayın** başında hazırlanırlar.

Aralık ayının başında hazırlanırlar.

Şehrin her **yerde** çok gürültülü oluyor.

Şehrin her yerinde çok gürültü oluyor.

Bunu **karşısında** herkes arkadaşları bulur.

Bunun karşısında herkes arkadaşlarını bulur.

Her insanın **dostumuz** olması gerekir.

Her insanın dostunun olması gerekir.

²¹⁵ Bu durumda Türkçede Tamlayan Durumu eki getirilmez.

Genellikle insanların **arkadaşlara** çok.
Genellikle insanların arkadaşları çoktur.

İletişim araçlarının çok **fayda** var.
İletişim araçlarının çok faydası vardır.

O hakkında yazayım.
Onun hakkında yazayım.

Onun **babasının** adı Aleksandr.
Onun babasının adı Aleksandr.

Benim **ardaşım** adı Aleksandra.
Benim arkadaşımın adı Aleksandra'dır.

Onun **anneyi, babayı, ablayı, yeğeni, enişteyi, büyük anne ve dede** var.
Onun annesi, babası, ablası, yeğeni, eniştesi, büyük annesi ve dedesi var.

Onun **abla'nın** adı Elena.
Onun ablasının adı Yelena.

Elif **ailesiyi** çok özliyor.
Elif ailesini çok özliyor.

ORTA DÜZEYDE

Her insan **hayatısında** çok iyilik yapmak istiyor.
Her insan hayatında çok iyilik yapmak istiyor.

Her insan kendisini dil **bilmeyi** gerekir.
Her insanın bir dil bilmesi gerekir.

Kazakistan'da **gençler** büyük bir kısmı küçük yaşlardan beri uyuşturuculara alışmaya başlıyorlar.

Kazakistan'daki gençlerin büyük bir kısmı küçük yaşlardan beri uyuşturucuya alışmaya başlıyorlar.

Mutlaka onun **dili** bilmeliyiz.

Mutlaka onun dilini bilmeliyiz.

Gençlerin çok en önemli **sorunlar** vardır.

Gençlerin çok önemli sorunları vardır.

Onlar hepsi farklıdır.

Onarın hepsi farklıdır.

Bunun için çocuklar bütün **zaman** uyuşturucuya ve alkole verirler.

Bunun için çocuklar bütün zamanlarını uyuşturucuya ve alkole veriyorlar.

Genç insanların **hayatları** mahveder.

Genç insanların hayatlarını mahveder.

İnsanın **vücutdaki** güç, sağlık, neşe haki olur.

İnsanın vücuduna güç, sağlık, neşe hakim olur.

Gençler ondan bıkip **evleri** ve **aileleri** bırakıyorlar.

Gençler ondan bıkip evlerini ve ailelerini bırakıyorlar.

Ülkemizdeki gençlerinde çok farklı **sorunlar** var.

Ülkemizdeki gençlerin de çok farklı sorunları vardır.

Birlikte onlar **hayatının zorlukları** fark etmezler.

Birlikte oldukları zaman hayatın zorluklarını fark etmezler bile.

Annesi sepetteki **börekler** nineye **götürmeyi** rica etmiş.

Annesi sepetteki börekleri nineye götürmesini rica etmiş.

Dünyamızı kaynakları tükenmektedir.
Dünyamızın kaynakları tükenmektedir.

Özellikle gençlerin **beyine** çok kötü tavsiye ediyor.
Özellikle gençlerin beynini çok kötü etkiliyor.

Benim **moralim** iyi olması için her zaman müzik dinlerim.
Ben moralimin iyi olması için her zaman müzik dinlerim.

İnsan mutlu **olmak** çok isterse mutlaka mutlu olur.
İnsan mutlu olmayı çok isterse mutlaka mutlu olur.

Onların **güzelliğe** şaşırıyorum.
Onların güzelliğine şaşırıyorum.

Ben her **halk** böyle şeyler kendi dili için düşündüğünü sanıyorum.
Ben her halkın kendi dili için böyle şeyler düşündüğünü sanıyorum.

Her insanın kendisinin **istekler** ve **hayallar** vardır.
Her insanın istekleri ve hayalleri vardır.

Hepimizin **anadilimiz** var.
Hepimizin ana dili vardır.

Onlar ormanlarda geziyorlar ve **birbirileri** kalkıyorlar.
Onlar ormanlarda geziyorlar ve birbirlerini uyandırıyorlar.

Baharın **havayı** insanlar ve canlılar çok önemlidir.
Baharın havası insanlar ve canlılar için çok önemlidir.

Her **insana** kendi sevgili mevsim vardır.
Her insanın sevdiği bir mevsim vardır.

Eğer onun **sevgili** daha da güçlü oluyor.
Eğer onun sevgilisi varsa daha da güçlü olur.

Eğer onun **ümide** ölürse hayatı da bitiyor.
Eğer onun ümidi ölürse hayatı da bitiyor.

Elbette ilk **bilgi** çocuk ailesinden almaya başlar.
Elbette ilk bilgiyi çocuk ailesinden almaya başlar.

Çocuk her **şey** anlayacak.
Çocuk her şeyi anlayacak.

Çocuğun **psikoloji** bozulur.
Çocuğun psikolojisi bozulur.

Bunlar sadece çocuğun **hayatı** değil, bütün ailenin **hayatı** mahveder.
Bunlar sadece çocuğun hayatını değil, bütün ailenin hayatını mahveder.

Bazen **iyimserlere** morali da bozulur.
Bazen iyimser insanların morali de bozulur.

Aile yaşamın ve **eğitimi** kaynağıdır.
Aile yaşamın ve eğitimin kaynağıdır.

İnsanlar hayatında aile çok önemlidir.
İnsanların hayatlarında aile çok önemlidir.

Onun eşi **ona** yardımcıdır.
Eşi onun yardımcısıdır.

Her insanın kendi **karakter olarak** vardır.
Her insanın kendine has karakteri vardır.

Bu işi **sona** kadar iyi şekilde bitirecekler.

Bu işi sonuna kadar iyi şekilde götürecekler.

Çocuk ana babalarının **yaptıklarına** göre de onlar gibi yapıyor.

Çocuk ailesinin yaptıklarını görerek onları taklit ediyor.

İnsanlar hepsi farklı, **hepside** kendi baş, kendi hayal, kendi hayat var.

İnsanların hepsi farklıdır. Hepsinin kendi düşüncesi, kendi hayali ve kendi hayatı vardır.

Onlar **hayat** ne kadar zor olduğunu biliyorlar.

Onlar hayatın ne kadar zor olduğunu biliyorlar.

Liderlerin **sayı** azdır.

Liderlerin sayısı azdır.

Liderler dünyanın **tarihi** yaratıyorlar.

Liderler dünyanın tarihini yazıyorlar.

Bundan hiç faydası yok.

Bunun hiç faydası yoktur.

Misafir **odada**, tam odanın ortasına güzel bir koltuk kayardım.

Misafir odasının tam ortasında güzel bir koltuk koyardım.

YÜKSEK DÜZEYDE

Medeniyet bize **hayatımız** en değer zenginliği olduğunu gösterdi.

Medeniyet bize hayatımızın en değerli zenginlik olduğunu gösterdi.

Bilim adamların **söylediğine** göre bizim uğralık Mısırda ortaya çıkmışmış.

Bilim adamlarının söylediklerine göre uygarlığımız Mısır'da ortaya çıkmıştır.

Bu sebepten **dünyasının gelişme** hızlı gidiyorlar.

Bu sebepten dünyanın gelişmesi hızlanmaktadır.

Biz **dünya** o kadar gelişmiş olacağını düşünmezdik.

Biz dünyanın o kadar gelişmiş olacağını düşünmezdik.

Ben çok teşekkür ederim, bu kitabın **yazara** söylemek istiyorum.

Bu kitabın yazarına teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum.

Bu **soruya** basit bir **cevap** vardır.

Bu sorunun basit bir cevabı vardır.

Para çok kapıyı açabiliyor, ama kapıların **hepsi** değil.

Para, kapıların hepsini olmasa da birçok kapıyı açabilir.

Ben bir zengin **aileden** çocuğu biliyorum.

Ben zengin bir ailenin çocuğunu tanıyorum.

Onun her **şey** vardı.

Onun her şeyi vardı.

Buna hepsine para gerekiyor.

Bunların hepsi için para gerekiyor.

Para olan **insanlar** çok şeyler var.

Parası olan insanların çok şeyi vardır.

Onların **çocuklar** en iyi okullarda okuyorlar.

Onların çocukları en iyi okullarda okuyorlar.

Diğerler çok ağgözlü.

Diğerleri çok ağgözlü.

Fakat insanın **kalbiyi** açan anahtar değildir.

Fakat insanın kalbini açan anahtar bu değildir.

İnsan kendilerinin **davranışları** anlamıyorlar.

İnsan kendi davranışlarını bile anlamıyor.

Her insan kendinin **yaşamı** seçebilir.

Her insan kendi yaşamını seçebilir.

Kitabı okurken **aşk** ne kadar güzel olduğunu anladım.

Kitabı okurken aşkın ne kadar güzel olduğunu anladım.

Yeniden **arkadaşın** yardımıyla okumaya başladı.

Arkadaşının yardımıyla yeniden okumaya başladı.

Dahi ben küçükken **çevre** korumak istedim.

Ben küçükken dahi çevreyi korumak istiyordum.

Çünkü o **arkadaşlık** ne olduğunu bilmedi.

Çünkü o arkadaşlığın ne olduğunu bilmiyordu.

Hâlbuki ülkemiz başkanlığı okumuş **insanlar** sayısı çoğaltmak için insanlar eğitmek gerekiyor.

Hâlbuki devletimizin okumuş insan sayısını arttırmak için insanlara eğitim imkânı sağlaması gerekiyor.

Ülkeye gelişmek için ülkenin topraklarında doğal kaynaklar olmalı.

Ülkenin gelişmesi için ülkenin topraklarında doğal kaynaklar olmalı.

4.3.3.2. Belirtisiz Ad Tamlaması Yanlıları

TEMEL DÜZEYDE

Geçen gün saat sekizde kalktım, çünkü hafta **sonda**.

Geçen gün saat sekizde kalktım, çünkü hafta sonuydu.

Önce Dordoy **Pazarıye** gittik.

Önce Dordoy Pazarı'na gittik.

Hemen yatak **odaya** gitmek ve uyumak istedi.

Hemen yatak odasına gitmek ve uyumak istedi.

O benimle tatil **günleride** müzik dinlemeyi, kitap okumayı çok seviyor.

O benimle tatil günlerinde müzik dinlemeyi, kitap okumayı çok seviyor.

Ben sana kendimin hayatım **hakında**²¹⁶ yazmak istiyorum.

Ben sana kendi hayatımla ilgili yazmak istiyorum.

Burada yeni **yılın balosını** olacak.

Burada Yılbaşı Balosu olacak.

Bu **bayramın**²¹⁷ gününde bizim şehrimiz dizilir.

Bu bayram gününde şehrimiz ayaktadır.

Ben “Gazi” **Üniversiteye** girdim.

Ban Gazi Üniversitesi'ne girdim.

Tuva'nın halkısı Budistler.

Tuva halkı Budist'tir.

Her insanın **yeni yılında** ümitleri var.

Her insanın Yılbaşı'nda ümitleri olur.

Altay'da yeni yıl şubat **ayda** kutlanıyor.

Altay'da Yılbaşı şubat ayında kutlanıyor.

²¹⁶ “hak” kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Arapçada iki “k”, yani “hakk” şeklindedir. Türkçeye geçerken “hak” şeklinde son harfi düşmüştür. Bu kelimeye ünlü harfler gelince kelime Arapçadaki köküne dönmektedir. Bu kelimeye benzer Arapça kökenli başka kelimeler de vardır.

²¹⁷ Rusçadan tercümedir. “bayram günü” Rusçada “праздничный день” şeklindedir. Burada Türkçede Belirtisiz Ad Tamlaması kullanılması gerekirken Rusçadan etkilenilmiştir. Rusçada Tamlayan ek aldığı için Türkçede de ek getirilerek Belirtili Ad Tamlaması yapılmıştır.

Bugün çok iletişim **araçlar** var.
Günümüzde birçok iletişim aracı vardır.

Cep **telefon**.
Cep telefonu.

Dışarıda **kar top** oynar.
Dışarıda kar topu oynar.

Saşa, **Kore'nin yemeği** çok seviyor.
Saşa, Kore yemeğini çok seviyor.

Alisa, İngilizce **kursa** gidiyor.
Alisa, İngilizce kursuna gidiyor.

O dans **klub** ben çok seviyorum.
Ben o dans kulübünü çok seviyorum.

ORTA DÜZEYDE

En birinci **annesini** ve **babasını** sevgisi.
En başta gelen anne ve baba sevgisidir.

Mesela, anne ve çocuğun **arasında sevgi**, vatana **sevgi**, hayvana **sevgi**.
Mesela; anne ve çocuk sevgisi, vatan sevgisi, hayvan sevgisi.

Sevgi insana **yaşamaya** yardım eder.
Sevgi insan yaşamını güçlendirir.

Ben çocuklukta **Tuva'lı efsaneyi** okumaya başladım.
Ben çocukluğumda Tuva efsanelerini okumaya başladım.

Şimdi **herkes evde** aylede diyer gerekli şeyler var.

Şimdi herkesin evinde gerekli olan şeyler vardır.

Baharda daha hayvanlar **kışın** uykusundan kalkıyorlar.

Baharda hayvanlar da kış uykusundan uyanır.

Gelişmiş ülkelerde **işsizliğin** sorunları vardır.

Gelişmiş ülkelerde işsizlik sorunları vardır.

Fakir ülkelerde **çevreyle çok** problem vardır.

Fakir ülkelerde çok çevre problemi vardır.

II. Dünya **Savaştan** sonra bu ülkede her şeyi yoktur.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra bu ülkede hiçbir şey kalmamıştı.

Tokyo Havanın **makinelere** olmuş.

Tokyo'da hava makineleri varmış.

Çocuk sadece savaş **oyunlarında** oynuyor.

Çocuklar sadece savaş oyunlarını oynuyor.

Mesela; uyuşturucu, sigara, alkol, kumar **oyunlardır**.

Mesela; uyuşturucu, sigara, alkol, kumar oyunları zararlıdır.

Ailesi çocuğu için kendi **olumsuzlukları** ortaya koymalı ve çocuğunun gelişini hazırlamalı.

Ailesi çocuğu için kendi imkânlarını ortaya koymalı ve çocuğun geleceğini hazırlamalıdır.

Ondan sonra arkadaşım **kendinin** bahçesine çıkmaktan korkuyordu.

Ondan sonra arkadaşım kendi bahçesine çıkmaya korkar oldu.

Kendimin ailemi çok seviyorum.

Kendi ailemi çok seviyorum.

YÜKSEK DÜZEYDE

İnsanlar “misafir” **kelimenin** anlamı bile unuttular.

İnsanlar “misafir” kelimesinin anlamını bile unuttular.

İnsanlar iletişim **kelimeye** çeşitli anlamı verir.

İnsanlar iletişim kelimesine çeşitli anlamlar yükler.

Onların **kültür, ekonomik** çok iyidir.

Onların kültürü ve ekonomisi çok iyidir.

Dünyada **Türklerin** yemeği hepsi biliyorlar.

Dünyada Türk yemeğini herkes biliyor.

Televizyon, cep **telefon**, bilgisayar çok var.

Televizyon, cep telefonu, bilgisayarların sayısı oldukça fazladır.

Evlerde, iş **yerlerde**, firmalarda bilgisayarlar ve televizyonlar var.

Evlerde, iş yerlerinde, firmalarda bilgisayarlar ve televizyonlar var.

Televizyon, **buzdolap**, teyp, telefon diyorlar.

Televizyon, buzdolabı, teyp, telefon diyorlar.

İyi bir cep **telefon** satın almak istiyorlar.

İyi bir cep telefonu satın almak istiyor.

Öğrenci dünün **ilkokulu** öğretmenlerin yardımıyla bugünün cumhurbaşkanı olabilir.

Öğrenci dünün ilkokul öğretmenlerinin yardımıyla bugünün cumhurbaşkanı olabilir.

Güneyde ise istihdam edilmeyen **işgüç** çoktu.

Güneyde ise istihdam edilmeyen işgücü çoktu.

Onların çok **para** olursa, onlar bu parayı iyi bir işe yatırım yaparlar.

Onların çok parası olursa bu parayı iyi bir işe yatırım için kullanırlar.

Tablo 51: Ad Tamlaması Yanlışları

Tamlama Türü	Yanlış Sayısı	%
Belirtili Ad Tamlaması	400	47,05
Belirtisiz Ad Tamlaması	370	43,52

Ad Tamlaması ekleriyle ilgili olarak 470 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Türkçe ve Rusçanın farklı dil ailelerinden olmasından dolayı belirtili ad tamlamasında çok yanlış yapıldığı görülmüştür. Türkçede tamlanan tamlayandan sonra geldiği hâlde Rusçada bu durum tam tersidir. Bu nedenle yanlışlar özellikle tamlanandan sonra gelen hâl eklerinde görülmüştür.

Türkçede *Belirtisiz Ad Tamlaması* yoluyla yeni yer, kurum ve kuruluş, soyut ve somut adlar yapılırken Rusçada böyle bir kullanım söz konusu değildir. Rusçada bu kullanım ya *Belirtili Ad Durumu* eki kullanılarak yapılmakta ya da farklı ek ve kelimelerle yapılmaktadır.

4.3.4.Sıfatlardaki Karşılaştırma Yanlışları

Türkçede sıfat tamlamaları da Rusçada tam tersine bir sırayı takip etmektedir. Rusçada sıfat ayrıca ismin cinsiyetine göre de uyum sağlamaktadır. Sıfatlardaki karşılaştırma açısından ise Türkçedekinden farklı olarak Rusçada karşılaştırma sıfatlarından sonra gelen adlar isim tamlaması eklerini alırlar. Ruslar Türkçe öğrenmede sıfatları karşılaştırmada zorlanmaktadırlar. Konuyla ilgili bazı yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Alıkul Osmanov, Kırgız edebiyatının **daha** güçlü şairlerinden birisidir.

Alıkul Osmanov, Kırgız edebiyatının en güçlü şairlerinden birisidir.

Bu gömlek tam sana **kadar**, giy de görelim.

Bu gömlek tam sana göre, giy de görelim.

Sizin arabanız bizimki **daha** eski değil galiba.

Sizin arabanız bizimki kadar / gibi eski değil galiba.

Bizim sınıfın öğrencileri, yan sınıftaki öğrencilerden **en** çalışkan.

Bizim sınıfın öğrencileri, yan sınıftaki öğrencilerden daha çalışkan.

Ben **senden daha** fikra anlatamıyorum. Sen çok güzel anlatıyorsun.

Ben senin gibi fikra anlatamıyorum. Sen çok güzel anlatıyorsun.

Senin **hiç / başka** yalancı bir insan daha görmedim.

Senin gibi yalancı bir insan görmedim.

Hayatım boyunca bu **günün en** kötü bir günüm olmadı.

Hayatım boyunca bu günden daha kötü bir günüm olmadı.

Ben on yıldayım Tataristan'da yaşıyorum, **dünü kadar** kımız içmemiştim.

Ben on yıldır Tataristan'da yaşıyorum, dünkü kadar kımız içmemiştim.

O gün bir **litreyi kadar** kımız içtim.

O gün bir litre kadar kımız içtim.

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 52: Sıfatlardaki Karşılaştırma Yanlışları

Karşılaştırma Derecesi	Yanlış Sayısı	%
daha	13	1,52
kadar	10	1,17
en	5	0,58

Sıfatlardaki Karşılaştırma ile ilgili olarak 28 yanılaş yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanılaşlar en çok *daha*, *kadar*, *en* sıfatlarında görülmüştür. Sıfatlardaki karşılaştırma yanılaşlarının en fazla temel düzeyde yapıldığı görülmesi bu konunun zamanla beceri hâline dönüştüğünü göstermektedir.

4.3.5. Adlaştırma, Zarflaştırma, Ortaçlar ve Ulaçlarda Yapılan Yanlışlar

Adlaştırma ve zarflaştırma Türkçede eklerle yapıldığı hâlde Rusçada hem eklerle hem de bazı kelimelerle yapılmaktadır. Ortaç ve ulaçlar da Türkçede fiil köklerine getirilen eklerle gerçekteştirilirken Rusçada hem eklerle hem de bazı yardımcı kelimelerle ifade edilebilmektedir. Bazen de hiçbir ek ve yardımcı kelime almadan cümledeki bağlama göre belirtilebilmektedir. Ruslar Türkçe öğrenmede adlaştırma, zarflaştırma, ortaçlar ve ulaçlarda zorlanmaktadırlar. Konuyla ilgili bazı yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Gelecek yıl biraz para **biriktirmeden** / **biriktirecek** / **biriktirden** sonra ustaları çağırıp onlara evimizin çatısını tamir ettiniz mi?

Gelecek yıl biraz para biriktirdikten sonra ustaları çağırıp onlara evimizin çatısını tamir ettirecek misiniz?

Öğretmen soru kitapçıklarını **verirdi** sonra onlara yoklama kâğıdını imzalattı.

Öğretmen soru kitapçıklarını verdikten sonra onlara yoklama kâğıdını imzalattı.

Ama sen yazmadın **nerede okuyorsun**²¹⁸.

Ama sen nerede okuduğunu yazmamışsın.

Ama **nasıl bugün yazdım**²¹⁹ bilmiyorum.

Ama bugün nasıl yazdığımı bilmiyorum.

Üniversiteyi **kazandan** sonra benim tatilim başladı.

Üniversiteyi kazandıktan sonra tatilim başladı.

Hızlıca kapıyı **kapattan** / **kapatıbı** arkasına bakmadan gitti.

Hızlıca kapıyı kapatıp arkasına bile bakmadan gitti.

²¹⁸ Rusçadan birebir tercümedir. “ты не писал где учишься” Temel düzeyde henüz ortaçlar öğrenilmediği için Rusçadan tercüme edilmiştir.

²¹⁹ Rusçadan birebir tercümedir. “как писал сегодня не знаю” Temel düzeyde henüz ortaçlar öğrenilmediği için Rusçadan tercüme edilmiştir.

Her akşam **uyumaktan / uyumaya / uyumadından / uyuca / uyuduktan sonra / mak / uyuyup / uyumama kadar** önce kitap okurum.

Her akşam uyumadan önce kitap okurum.

Savaşlarda insanlar hiç **acitti / acılı / acımadılar / acitti** hâlâ birbirlerini öldürecek.

Savaşlarda insanlar hiç acımadan hâlâ birbirlerini öldürüyor / öldürmektedir.

Romana bu hafta sonu **başlap** kısa sürede onu bitireceğim.

Romana bu hafta sonu başlayıp kısa sürede onu bitireceğim.

Soru kitapçıklarını **verdikten önce** onlara kâğıdı imzalattı.

Soru kitapçıklarını vermeden önce onlara kâğıdı imzalattı.

Nasrettin Hoca onu sofraya davet eder, birlikte yemek **yemekten sonra / yedilerden sonra / yerler sonra / yiyeriz sonra / yemeden sonra / yedi ve / yedi sonra / yerden sonra** adam köyüne döner.

Nasrettin Hoca onu sofraya davet eder, birlikte yemek yedikten sonra adam köyüne döner.

Nasrettin Hoca kapıyı **açtan önce / açmaktan önce / açıp sordu / açmadan sonra / açtı ve / açmadı önce** “Kimsiniz?” diye sorar.

Nasrettin Hoca kapıyı açmadan önce “Kimsiniz?” diye sorar.

Bu arada yemek de **yerler / yemeği / yediler / yemek / yeyer** giderler.

Bu arada yemek de yiyip giderler.

Bu durum karşısında Nasrettin Hoca hiçbir şey **söylemiş / söylemedi / söylemez / söyler / söyledi / söylemedi / söyleyip** onları içeri **almış / alır / aldılar / almaz** sofraya oturtur.

Bu durum karşısında Nasrettin Hoca hiçbir şey söylemeden onları içeri alıp sofraya oturtur.

Ne zaman bizim cumhurbaşkanımız bizi kutladı, biz şampanya içeriz.²²⁰

Cumhurbaşkanımız bizi kutladıktan sonra şampanya patlatırız.

²²⁰ Rusçadan birebir tercüme edilmiştir. Bu cümlenin Rusçası “Когда наш президент поздравить нас, мы поьем шампанское.”

Şiir **okumadan** sonra Noel Baba hediye veriyor.
Şiir okuduktan sonra Noel Baba hediye veriyor.

Burada **oturuyorum için** çok memnunum.
Burada oturduğum için çok memnunum.

Temizleden sonra biz lezzetli yemeği pişirmeyi başlarız.
Evi temizledikten sonra günün yemeğini pişirmeye başlarız.

Yarım **saattan** sonra arkadaşım ile meydana gideriz.
Yarım saat sonra arkadaşım ile çarşıya gideceğiz.

Uyumaktan önce biraz kitap okuyorum.
Uyumadan önce biraz kitap okuyorum.

O **ne zaman** kitap okuyor, o güzlüklü.
O kitap okuduğu zaman gözlük takıyor.

Ne zaman biz lisede **okuduk**, sık sık beraber gezdik.
Biz lisede okuduğumuz zaman sık sık beraber gezerdik.

Ne zaman ben Katya'ya konuka **gidiyorum**, onunla oynuyorum.
Katya'lara gittiğim zaman onunla oyun oynuyorum.

Ne zaman konuklar geldi, benim babam pastayı on sekiz mum ile getirdi.
Konuklar geldiği zaman babam üzerinde on sekiz mum olan pastayı getirdi.

Ben **ne zaman** insanları ağlıyorlar o zaman ben de ağıyorum.
Birisi ağladığı zaman ben de ağıyorum.

Ne zaman Nuf-nuf evi yapmak bitti. Bu ev çok güzel ve büyük olmuş.
Nufnuf'un yaptığı ev bittikten sonra çok büyük ve güzel olmuş.

ORTA DÜZEYDE

Randevuya **giden beri / gitmek üzerinde / gitmeye gitmeye** ona bir hediye almaya karar verdim.

Randevuya gitmeden önce ona bir hediye almaya karar verdim.

Oğlu **uyanıp / uyanarken / uyanarak** bir bahane bulmalıydı.

Oğlu uyanmadan bir bahane bulmalıydı.

“Kendime güzel bir kahve yapayım.” diye **düşünüp / düşünerek / düşünmeden / düşünürken gazın** kesik olduğunu fark ettim.

“Kendime güzel bir kahve yapayım.” diye düşünürken gazın kesik olduğunu fark ettim.

Tam evden **çıkken / çıkmadan / çıkıp / çıkararak / çıkmazken / çıkmak üzere** telefon çaldı.

Tam evden çıkacakken telefon çaldı.

Kafedeki masalara şöyle bir göz **gezdirmek / gezdiren / gezdiren / gezdiren / gezdirmeyerek / gezdirmek / gezdirmeye** arkamdan bir ses “Birisini mi arıyorsunuz? dedi.

Kafedeki masalara şöyle bir göz gezdirenken arkamdan bir ses “Birisini mi arıyorsunuz? dedi.

Bunu **yapıp / yaparak / yaptığını / yapken** oğlu yanına geldi.

Bunu yaparken oğlu yanına geldi.

Adam elini ceketinin cebine attı. “Aaa! Cüzdanım yok. İş yerinden **çıktıktan sonra / maktan önce / çıkandan sonra / çıktı sonra / çıkmadan sonra / çıkarıp önce/** cebimdeydi. Karakola **gitaçok / gidecekten / gittim** haber vereyim” dedi. Karısı polise haber **vermeye belki / verip / verdim ve / vermekten sonra** iş yerine bakmasını söyledi. Adam karısına hak verdi; “Belki cüzdanım iş yerimde cebimden düşmüştür, ben de fark etmemişimdir.” **deyemek / demiş / dedi / dedim / demek / dedir** ceketini bile **giymeyin / giyip/ giydi/ giyle** aceleyle evden çıktı ve cüzdanını **aradıktan sonra / aradan önce / aramadan önce / aramaya için** iş yerine gitti.

Adam elini ceketinin cebine attı. “Aaa! Cüzdanım yok. İş yerinden çıkmadan önce cebimdeydi. Karakola gidip haber vereyim” dedi. Karısı polise haber vermeden önce iş yerine

bakmasını söyledi. Adam karısına hak verdi; “Belki cüzdanım iş yerimde cebimden düşmüştür, ben de fark etmemişimdir.” deyip ceketini bile giymeden aceleyle evden çıktı ve cüzdanını aramak için iş yerine gitti.

Masanın üstündeki dünya haritasını makasla küçük küçük kesmeye başladı. Bunu **yaparak** oğlu yanına geldi.

Masanın üstündeki dünya haritasını makasla küçük küçük kesmeye başladı. Bunu yaparken oğlu yanına geldi.

Eski anıları **anlatmaya** dertleştik.

Eski anıları anlatarak dertleştik.

Oğlu babasının yanına koşa **koşarak / koşarak koşarak / koşıp koşıp** geldi.

Oğlu babasının yanına koşa koşa geldi.

“Sohbete **başlamaya başlamaya / başlaya başlaya / başlayarak başlayarak / başladan başlayalı / başlamay başlamay** hep ben anlatıyorum.” dedi.

“Sohbete başladık başlayalı hep ben anlatıyorum.” dedi.

Öğleden sonra **buluştuktan / buluşmaya sonra / buluştan beri / buluştuğundan beri** sözleştik.

Öğleden sonra buluşmak üzere²²¹ sözleştik.

Uzun **zamandan / zamandıktan sonra** ilk defa böyle güzel bir hava vardı dışarıda.

Uzun zamandır ilk defa böyle güzel bir hava vardı dışarıda.

“Bir kafede kahve içerim.” **demeyalı / dedi / diye** giyinmeye başladım.

“Bir kafede kahve içerim.” diyerek / deyip giyinmeye başladım.

²²¹ Türkçedeki –mak üzere ifadesi Rusçada “вот-вот, уже почти, собираться / собраться” gibi bazı kelimelerin eklenmesiyle karşılanır.

-Acele edelim otobüs gelmek üzere.

-Давай быстрее, вот – вот автобус придёт.

- Kış gelmek üzereydi. Her taraf soğuktu.

- Уже наступала зима, везде было холодно (Demiriz, 2004:17).

Dostlarınızı **seçerek/ seçince/ seçen/ seçmeye/ seçtiğinde / seçtiği zaman / seçtiği / seçilmeğe / seçmez / seç/ seç/ seç/çok** dikkatli olmanız sizin iyiliğinizdir.

Dostlarınızı seçerken çok dikkatli olmanız sizin iyiliğinizdir.

Çevre kirliliği **deyerek / deyinden / deyip / deyen / demek / dediği / diyor** aklımıza ne geliyor?

Çevre kirliliği deyince aklımıza ne geliyor?

Dünya **yaratıldan beri** diğer canlılar ve insanlar arasında birçok benzerlik vardır. Kartallar da yetmiş yıla kadar yaşayabilir. Ancak bu yaşa **ulaşarak / ulaştıktan sonra / ulaştan beri / ulaştığından beri** kırk yaşlarındadır / yaşlarındadır zor bir karar vermek zorundadır. Bu yaşlarda pençeleri **sertleşken** avını kavrayamaz. Gagası uzayıp tüyleri **kalınlaşken / kalınlaşmaya / kalınlaşırken** onun uçmasını zorlaştırır. İşte o zaman bir seçim yapması gerekir. Ya ölümü seçmek ya da yeniden doğuşun acılı ve zorlu sürecine dayanmak! Bu yeniden doğuş süreci yüz elli gün kadar sürer. Eğer böyle bir karar verirse kartal dağlardaki yuvasına çekilir. Artık **uçup / uçarak** gerek yoktur. Daha sonra kartal gagasını sert bir şekilde kayaya vurmaya başlar. En sonunda kartal gagasını **vurdu vuralı / vurmaya vurmaya / vurarak vurarak** yerinden söker ve gaga düşer. Kartal bir süre yeni gagasının çıkmasını bekler. Gagası **çıktığından beri** bu yeni gaga ile önce pençelerini yerinden söküp çıkarır, daha sonra eski tüylerini yolmaya başar. İlk **günlerden / gündükten sonra** zorlu bir mücadelenin içinde olan kartal artık uçuşa hazırdır. Kendi yaşamımızda da böyle bir yeniden doğuş süreci yaşamak zorunda kalabiliriz. O zaman ümitsizliğe **düşürken** bize acı veren eski alışkanlıklarımızdan ve anılarımızdan **kurtulup / kurtulmayıp / kurtularak / kurtulan / kurtulkan** yolunu aramalıyız. Acıları ve olumsuzlukları **unuturken / unutmalyız** önümüzde bizi bekleyen güzelliklere doğru ilerlemeliyiz.

Dünya yaratıldığından beri diğer canlılar ve insanlar arasında birçok benzerlik vardır. Kartallar da yetmiş yıla kadar yaşayabilir. Ancak bu yaşa ulaşmadan önce kırk yaşlarındayken zor bir karar vermek zorundadır. Bu yaşlarda pençeleri sertleşerek avını kavrayamaz. Gagası uzayıp tüyleri kalınlaşıp onun uçmasını zorlaştırır. İşte o zaman bir seçim yapması gerekir. Ya ölümü seçmek ya da yeniden doğuşun acılı ve zorlu sürecine dayanmak! Bu yeniden doğuş süreci yüz elli gün kadar sürer. Eğer böyle bir karar verirse kartal dağlardaki yuvasına çekilir. Artık uçmasına gerek yoktur. Daha sonra kartal gagasını sert bir şekilde kayaya vurmaya başlar. En sonunda kartal gagasını vura vura yerinden söker ve gaga düşer. Kartal bir süre yeni gagasının çıkmasını bekler. Gagası çıktıktan sonra bu yeni gaga ile önce pençelerini

yerinden söküp çıkarır, daha sonra eski tüylerini yolmaya başlar. İlk günden beri zorlu bir mücadelenin içinde olan kartal artık uçuşa hazırdır. Kendi yaşamımızda da böyle bir yeniden doğuş süreci yaşamak zorunda kalabiliriz. O zaman ümitsizliğe düşmeden bize acı veren eski alışkanlıklarımızdan ve anılarımızdan kurtulmanın yolunu aramalıyız. Acıları ve olumsuzlukları unutup önümüzde bizi bekleyen güzelliklere doğru ilerlemeliyiz.

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar **yaptırdığı zaman / yapılamayacak olan / yaptığına kadar** zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere yerleştirilecek.

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar yapılacağı için zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere yerleştirilecek.

Ameliyat yapıldığı sırada elektrik **kesilmeye kesilmeye / kesilip kesilmediğini** hemen jeneratör çalıştırıldı.

Ameliyat yapıldığı sırada elektrik kesilir kesilmez hemen jeneratör çalıştırıldı.

Öğrenci, sınav kurallarına **uymadı** için sınav gözetmeni tarafından sınav salonundan çıkarıldı.

Öğrenci, sınav kurallarına uymadığı için sınav gözetmeni tarafından sınav salonundan çıkarıldı.

Yemek **yemedi** sonra dışarıya çıkar.

Yemek yedikten sonra dışarıya çıkar.

Bu nedenle yabancı dil **öğrenmekten** yeni bilgiler kazanır.

Bu nedenle yabancı dil öğrenirken yeni bilgiler edinir.

Ne zaman çocuk okulda öğreniyor o ders kitaplar kütüphaneden almak için para vermek gerekiyor.

Çocuk okulda okurken ders kitaplarını kütüphaneden alabilmesi için para vermesi gerekiyor.

Fakat büyük insan **olurken** çocuklar olmak isteriz.

Fakat büyüyünce çocuk olmak isteriz.

O da **büyükten** sonra babası gibi içebilir.

O da büyüdükten sonra babası gibi içebilir.

Kitap **okuyorumken** mutlu hissediyorum.
Kitap okurken kendimi mutlu hissediyorum.

Ama kız erkekeleri **görmüşken** hemen gitmiş.
Ama kız erkekeleri görür görmez hemen kaçmış.

Her çocuk **doğudan** sonra önce oturmaya öğreniyor.
Her çocuk doğduktan sonra önce oturmayı öğreniyor.

Sonra ben sekiz **yaşındaydım**. Üniversiteden babam gelmiş.
Ben sekiz yaşındayken babam üniversiteyi bitirip eve dönmüştü.

Kim ben, ne ben **olduğunu** hiç bilemiyordu.
Benim kim olduğumu kesinlikle bilmiyordu.

İnsan yalnız **olmadığı** için çeşitli hayvanlar, türlü balıklar onu verdi.
Allah insanın yalnız olmaması için ona çeşitli hayvanları ve türlü balıkları ihsan etti.

Çünkü çocuk **büyüyce** her şey hazır olduğuna alışır.
Çünkü çocuk büyürken hep hazıra alışır.

Annesi kırdığı çiçeği **görmüşken** o kızını çok kızdı.
Annesi kızının kopardığı çiçeği görünce ona çok kızdı.

Her istediği şeyleri **yapıyorken** ya mutluluğa ya da kötülüğü gidiyorlar.
İstedikleri şeyleri yaparken ya mutluluğa ya da kötülüğe gidiyorlar.

İşte Ahmet Beyin **verilen / verildi / verildiği / verdiği / veren / verdiği / verir / vermesi/ verdip** bu öğütler hepimiz için önemlidir. Gelin bu öğütlere kulak verelim:
Birlikten kuvvet **doğduğunda / doğduğunun / doğasın / doğunca / doğmasını / doğmayı / doğurmayı / doğnu / doğan / doğaların /doğup / doğduklarını / doğmaya / doğamızı / doğşunu / doğduğu** unutmayın!

Sevdiği / sevmeyen / sevmeden / seven / sevmeyen / sevdiğiniz/ sevinli / sevdikten / sevilen / sevdikelerinizin küçük yanlışlarını büyütüp dostluklarınızı yıkmayın. Atalarımız “Gülü **sevirse / sevilen / severek / sevmiş / sevirken / sevirse / sevse / sevilen / sevinin / sevmek** dikenine katlanır! demişleri.

Ahmet Bey çocuklarını karşısına alıp onlara zaman zaman öğütler verir. İşte Ahmet Beyin verdiği bu öğütler hepimiz için önemlidir. Gelin bu öğütlere kulak verelim:

Birlikten kuvvet doğduğunu unutmayın!

Sevdiklerinizin küçük yanlışlarını büyütüp dostluklarınızı yıkmayın.

Atalarımız “Gülü seven dikenine katlanır! demişleri.

Çevre kirliliği çağımızda **yaşandığı / yaşandığından / yaşandıktan / yaşayan / yaşadığımızın / yaşadığımız** en büyük sorunlarından biridir. Bu sorun sadece **gelişme / geliştiği / geliştimden / gelişmediği / gelişir / geliş/ geliş / geliş/ geliş** ülkelerde değil, **gelişmesi olduğu / gelişmemesi olursa / gelişmeyen olduğu / geliştiği olan** ülkelerin de sorunudur. Üzerinde **yaşayan / yaşadıkdan / yaşandığında** dünya hepimizin dünyasıdır. Ancak sadece kendini **düşündüğü / düşünce / düşünün / düşünmeğe** insanoğlu, bu sorunu hâlâ **anlamakta olan / anlası için / anlamak için / anlamakta olan / anlamasına rağmen / anladığı zaman / anlayıncaya kadar / anlamakta oluyor / anlatığın zaman** Green Peace gibi örgütler tarafından **yaptıkları / yaptırıldı / yapmış / yapıldığı / yaparak / yapan** çalışmalar da sorunu çözmeye yeterli olmuyor. Böyle devam ederse ne **solunan / soluduğumuz / soluyan / solunca / solulan / solunmaz / solumuş / solur / solumuş** hava ne de **içilen / içtiğimiz / içen / içince / içilmez / içer / içer / içilen** su bulabileceğiz. **Giden / gidecek / gitmiş / gidilen / gidince / giderken / gitmiş / gittiğimiz / gideceğimiz / gittik** dünya **yaşanan / yaşantısı / yaşanarken / yaşandığını / yaşandığı / yaşanmayan / yaşanmış / yaşanıp / yaşantı / yaşamadığı** hâle geliyor. Bilinçsizliğimizin sebep **olan / olarak / olsa / olduğu için / olup / olduğundan / olunca** bu soruna bir an önce çözüm bulmak hepimizin görevidir.

Çevre kirliliği çağımızda yaşanan en büyük sorunlarından biridir. Bu sorun sadece gelişmiş ülkelerde değil, gelişmemiş olan ülkelerin de sorunudur. Üzerinde yaşadığımız dünya hepimizin dünyasıdır. Ancak sadece kendini düşünen insanoğlu, bu sorunu hâlâ anlamadığı için Green Peace gibi örgütler tarafından yapılan çalışmalar da sorunu çözmeye yeterli olmuyor. Böyle devam ederse ne soluyacak hava ne de içecek su bulabileceğiz.

Gittikçe dünya yaşanmaz hâle geliyor. Bilinçsizliğimizin sebep olduğu bu soruna bir an önce çözüm bulmak hepimizin görevidir.

Büyük annelerimiz, büyük babalarımız! Yaşlı insanları herkes sever de hiç kimse yaşlanmak istemez. Yaşlandıkça göz açıp kapayıncaya kadar geçip **gittiğiniz / gitmediği / gitmez** gençliğimize üzülürüz. Yüzümüzün çizgilerle dolacağından korkarız. Oysa o çizgiler **yaşanmakta / yaşanıp / yaşanması olduğu / olan / olduğumuz / olduğunu** tecrübelerin göstergesidir. O zamana kadar **gerçekleştirmedeği / gerçekleştirmiş / gerçekleştirmeyen / gerçekleştirdiği / gerçekleştirmek / gerçekleştiren** hayallerimiz, düşlerimiz için pişmanlık duyarız. Oysa hiçbir şey için hiçbir zaman geç değildir. Diğer yandan yaşlanınca insanlar kendilerini işe **yaradığı / yaramasını / yaramayan / yarayaraması** hissederler. Oysa gençlerin onlardan **öğrenen / öğrendiği / öğrenmek** pek çok şey vardır. Yaşlıların bilgice **veren / vermeyi / verip** nasihatler gençler için yaşamın **vazgeçilmediği / vazgeçilmesinin / vazgeçilmiş / vazgeçildiği** anahtarlarıdır. Onlar saygı değer, eli öpülen / er insanlardır. Gelecek için gençlere yol **gösterip olduğumuz** yaşlılarımız, gelecek için çalışıp **çabalayarak / çabaladığımız / çabalamadan / çabalanan** da gençlerimizdir.

Büyük annelerimiz, büyük babalarımız! Yaşlı insanları herkes sever de hiç kimse yaşlanmak istemez. Yaşlandıkça göz açıp kapayıncaya kadar geçip giden gençliğimize üzülürüz. Yüzümüzün çizgilerle dolacağından korkarız. Oysa o çizgiler yaşanmış olan tecrübelerin göstergesidir. O zamana kadar gerçekleştiremediğimiz hayallerimiz, düşlerimiz için pişmanlık duyarız. Oysa hiçbir şey için hiçbir zaman geç değildir. Diğer yandan yaşlanınca insanlar kendilerini işe yaramaz hissederler. Oysa gençlerin onlardan öğrenecekleri pek çok şey vardır. Yaşlıların bilgice verdiği nasihatler gençler için yaşamın vazgeçilmez anahtarlarıdır. Onlar saygı değer, eli öpülesi insanlardır. Gelecek için gençlere yol göstermekte olan yaşlılarımız, gelecek için çalışıp çabalayan da gençlerimizdir.

Gençler biliyorlar **sigara ve alkol kötü bir şey**, ama içiyorlar.

Gençler sigara ve alkolün kötü bir şey olduğunu biliyorlar. Ancak yine de kullanıyorlar.

Her ülkede **yaşıyorur** insanların ya da gençlerin en önemli ve büyük problemleri vardır.

Her ülkede yaşayan insanların önemli ve büyük problemleri vardır.

Sevin insan etrafına ışık saçar.

Seven insan etrafına ışık saçar.

Benim iyi **okuyor** arkadaşlarım çok.

Benim iyi okuyan arkadaşlarım çoktur.

Hoşuma **gittiği** bir atasözünü söyleyerek düşüncelerimi anlatmak istiyorum.

Hoşuma giden bir atasözünü söyleyerek düşüncelerimi anlatmak istiyorum.

Bu kadar yanında **yaşan** insanlara mutlu olduracak.

Yanında yaşayan bu kadar insanı mutlu edecek.

İnsan **doğudan** beri muhakkak sever.

İnsan doğduğu andan itibaren muhakkak birisini sever.

Nasıl **yaşacaklar** da bilmiyorlar.

Nasıl yaşayacaklarını da bilmiyorlar.

Günümüzde en **geliştiği** bilgisayarda arkadaşınla konuşabilirsin.

Günümüzde en gelişmiş bir bilgisayarda arkadaşınla konuşabilirsin.

Çocuğun ilk yaşlarında anne ve baba çok şeyler öğretiyorlar. **Nasıl yıkamayı, nasıl tuvalete gitmeyi, nasıl konuşmayı** öğretiyorlar.

Çocuğun ilk yaşlarında anne ve baba çok şey öğretiyor. Onlara nasıl yıkanacaklarını, tuvalete nasıl gideceklerini, nasıl konuşacaklarını öğretiyorlar.

Onun **doğmasından** beri annesi ve babası ona bakıyorlar.

Doğduğundan beri ona annesi ve babası bakıyor.

Ona söylemek **gerek ki, bu yaptığı** şeyi kötüdür.

Ona bu yaptığı şeyin kötü olduğunu söylemek gerek.

Her yeni kuşak önceki yaştığı **kuşaktan** daha akıllı ve gelişmiş.

Her yeni kuşak önceki yaşayan kuşaktan daha akıllı ve gelişmiştir.

Bizim **yaşamız** toplumumuzda bir çok problemi var.

Yaşadığımız toplumda bir çok problem vardır.

Elden **geldiği** her şeyi yapar.

Elinden gelen her şeyi yapar.

Her insan **ne zaman çocuk oldu** ve hiç bir zaman bu güzel dönemi unutmamalı.

Hiçbir insan çocuk olduğu dönemi asla unutmamalı.

Yaşlı adamlar ne **isteğini** biliyorlar.

Yaşlılar ne istediklerini biliyorlar.

Kusursuz dostu **arasa** dostsuz kalır.

Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.

YÜKSEK DÜZEYDE

Bugün burada **edinen / edinmeyecek / edinen / edinecek / edince / edindikçe / edinince /**

edinecekten / edinmeden tecrübelerin ömür boyu işinize yarayacağını düşünüyorum.

Bugün burada edindiğiniz tecrübelerin ömür boyu işinize yarayacağını düşünüyorum.

Gerçekçi insanlar kendilerini **gerçekleştirmeyip / geliştirmeksizin / gerçekleştirmeden /**

gerçekleştiren / gerçekleştirdiği / gerçekleştirmeyen / gerçekleştirmemiş /

gerçekleştirmeyen hayallere kaptırmaz.

Gerçekçi insanlar kendilerini gerçekleştiremeyecekleri hayallere kaptırmaz.

Tatlı dilli, temiz ninelere biz “Eli **öpülen / öpüldük / öpülünce / öpülen / öpüldüğü /**

öpülmüş / öpüleceğiz / öpülmeyip / öpülmeyle nine.” deriz.

Tatlı dilli, temiz ninelere biz “Eli öpülesi nine.” deriz.

Gün geçtikçe **gelişmiş / geliştiği / gelişecek / gelişilen** teknoloji insanlığın tembelleşmesine

neden oluyor.

Gün geçtikçe gelişen teknoloji insanlığın tembelleşmesine neden oluyor.

Küçükken **kızaran / kızarmayan / kızarmayarak / kızardıkça / kızarinca / kızarınan / kızardığım** patates yemeyi çok severdim.

Küçükken kızarmış patates yemeyi çok severdim.

Çocukken bize keyif ve neşe **verdiğin / verilen** oyunlardan biri saklambaç oyunuydu.

Çocukken bize keyif ve neşe veren oyunlardan biri saklambaç oyunuydu.

Psikologlara göre oyun oynayarak **büyüyordu** çocukların hayal güçleri yüksek oluyormuş.

Psikologlara göre oyun oynayarak büyüyen çocukların hayal güçleri yüksek oluyormuş.

O, benim gözümde saygı **duyduğum / duyulmuş** bir kişiydi. Onunla yol boyunca **sıralanacağı / saralandıktan / sıralanıp / sıralandığımız zaman / sıralandığı / sıralanyanmış** ağaçlar arasında sohbet ederek yürürken merak **edin / eden / edecek / etmeden** soruları sıralıyordum.

O, benim gözümde saygı duyulacak bir kişiydi. Onunla yol boyunca sıralanan ağaçlar arasında sohbet ederek yürürken merak ettiğim soruları sıralıyordum.

Beklendiğimen / beklendiği / beklenmek / beklendik / beklendiğimde / beklenemeye / beklenecek / beklendiğim / beklenerek / beklenmeksizin bir durum yüzünden görüşmemiz iptal olmuştu.

Beklenmedik bir durum yüzünden görüşmemiz iptal olmuştu.

Bu dillere kadar ben iki dil bildim. Kendi Rus dilimi ve okulda **öğrenen** Altay dilin çok iyi biliyorum.

Şimdiye kadar ben iki dil biliyordum: Ana dilim olan Rusça ve okulda öğrendiğim Altayca.

Çocukluğumuzda biz anlamıyoruz **hangi** adamlar olmalıyız, hangi bilimleri **almalıyız**, hangi meslek **almalıyız**, **ne** iyidir ve **ne** kötüdür.

Çocukluğumuzda nasıl bir insan olmamız gerektiğini, nasıl bir eğitim almamız gerektiğini, hangi mesleği seçmemiz gerektiğini, neyin iyi ve neyin kötü olduğunu anlamıyoruz.

Diğer ülkelerde **hayat** ve **insanlar** nasıl bilerlermiş.

Diğer ülkelerdeki hayatın ve insanların nasıl olduğunu bilirlermiş.

Çünkü herkes şehrin tarihi ve Moskova nasıl **kurdu** bilmiyor.

Çünkü şehrin, yani Moskova'nın nasıl kurulduğunu herkes bilmiyor.

Ben teknoloji ve iletişim daha iyi **olduğuna** inanıyorum.

Ben teknoloji ve iletişimin daha iyi olacağına inanıyorum.

Çünkü bir ülkede **olduğu** olayı bir kaç ay sonra öğrenebiliyorlardı.

Çünkü bir ülkede olan bir olayı birkaç ay sonra öğrenebiliyorlardı.

İnternette **gerektiğimiz** haberleri de okuyoruz.

İnternette bizim için gereken haberleri de okuyoruz.

Bunun için onlar en kolay çıkışı **ararak** uyuşturucu satmaya başlıyorlar.

Bunun için onlar kolay bir çıkış yolu arayarak uyuşturucu satmaya başlıyorlar.

Hiç kimse asla bilemez **nezaman** olduğunu fırsat verir veya alır.

Hiç kimse ne zaman kendisine fırsat verileceğini bilemez.

Bence, insanların içindeki **ne var** bunu en önemli.

Bence insanların içinde olan şey daha önemlidir.

Ben bir insanın parasız **yaşadığı** hayal edemiyorum.

Ben bir insanın parasız yaşayabileceğini hayal bile edemiyorum.

Zengin adamların için onların **olduğu** para yeter.

Zenginler için olan paraları yeter.

Bir günü **tanımayan** bir kadın ona mektup vermiş.

Bir gün tanımadığı bir kadın ona bir mektup vermiş.

Günümüzde her bir insan **doğudan** beri para ne demek bilir.

Günümüzde herkes doğduğundan andan itibaren paranın ne demek olduğunu bilir.

Çünkü dünyamızda bunun gibi parayla **kazanamaz** şeyleri çok.
Çünkü dünyamızda bunun gibi parayla kazanılamayacak şeyler çoktur.

Biz **öldüğü** aşkı uyandırabiliriz.
Biz ölen aşkı diriltebiliriz.

Zengin arkadaş nasıl **çalışmayı** bilmiyormuş.
Zengin arkadaş nasıl çalışacağını bilmiyormuş.

Her tarafa bakarsanız orada sizi **sevilirir** ya da sizin **seven** insanlarınızı görürsünüz.
Etrafa bir bakarsanız sizi seven ya da sizin sevdiğiniz insanları görürsünüz.

Evsiz, ailesi **var** olan, ailesi olmayan insanlar vardır.
Evsiz ve ailesi olmayan insanlar vardır.

Ne demek para bilmiyorlar.
Paranın ne demek olduğunu bilmiyorlar.

Benim **hatırlamalarım**a göre annem hiç dinlenmeksizin yanıma yatıp kitaplar bana okumuştur.
Hatırladığıma göre annem hiç dinlenmeden yanıma yatıp bana kitaplar okuyordu.

Çünkü şimdi insanlarda **çalışan** bir işi yok.
Çünkü şimdi insanların çalışacak bir işi yoktur.

Öğretmen o kadar etkili konuşuyordu ki, **dinleyince / dinlemeyecek / dinlemeksizin / dinleyse / dinlemeden / dinlemeyip / dinlemeyesimiz / dinlemeyerek** dinleyesimiz geldi.
Öğretmen o kadar etkili konuşuyordu ki, dinledikçe dinleyesimiz geldi.

Çevreye karşı bu duyarsızlık **sürmeksizin / sürmeden / süredükçe / sürünce / sürmeyip / sürmesi / sürece / sürmeyle / sürece** daha sağlıksız bir dünyada yaşamaya hazır olmalıyız.
Çevreye karşı bu duyarsızlık sürdüğü sürece daha sağlıksız bir dünyada yaşamaya hazır olmalıyız.

Böyle hiç kitap okumayıp ders **çalışmayan / çalışıkça** sana bunca emek veren annenin kalbini kırabilirsin.

Böyle hiç kitap okumayıp ders çalışmayarak sana bunca emek veren annenin kalbini kırabilirsin.

Ailelerimiz de oyun konusunda oldukça bilinçli **olduğu zaman / olacak gibi / olduğu sürece** bize anlayış gösterirlerdi, ancak derslerimize **çalışıkça / çalışmayınca / çalıştırıp / çalışılsak / çalıştığımız / çalışan** oyun oynamamıza izin vermezlerdi. Oyun **oynayıp** kendimizi bambaşka bir dünyadaymışız gibi hissediyorduk. Psikologlara göre oyun **oynarken / oynaması büyüyorken / büyürken** çocukların hayal güçleri yüksek oluyormuş.

Ailelerimiz de oyun konusunda oldukça bilinçli oldukları için bize anlayış gösterirlerdi, ancak derslerimize çalışmadan oyun oynamamıza izin vermezlerdi. Oyun oynarken kendimizi bambaşka bir dünyadaymışız gibi hissediyorduk. Psikologlara göre oyun oynayarak büyüyen çocukların hayal güçleri yüksek oluyormuş.

Onunla **tanıştığım / tanıştığın / tanışıp / tanışmamıza** çok heyecanlanmış ve çocuklar gibi sevinmişim.

Onunla tanıştığımda çok heyecanlanmış ve çocuklar gibi sevinmişim.

Onunla yol boyunca sıralanan ağaçlar arasında sohbet ederek **yürüyümden / yürüyüp / yürüyüşe / yürümeyi / yürüdüğümüz / yürürdük / yürü / yürünce** merak ettiğim soruları sıralıyordum.

Onunla yol boyunca sıralanan ağaçlar arasında sohbet ederek yürürken merak ettiğim soruları sıralıyordum.

O ise benim heyecanıma aldırış **edince / edip / edermiş / etmemeden / ettince/ eden / ederek / ettiği / ettiğinde / ettiğim / etmiş** sorularımı cevaplamıştı.

O ise benim heyecanıma aldırış etmeden sorularımı cevaplamıştı.

Çevremizi **korumak / korumak için / koruyunca / korurken / koruduğu / koruylamak / koruveren**²²² / **koruyuver / koruduğumuz yerine / korumazsınız / korumadığımızda / korumasına rağmen** günden güne bilinçsizce yok etmekteyiz.
Çevremizi koruyacağımıza²²³ günden güne bilinçsizce yok etmekteyiz.

Çince **bilince / bildiği gibi / bilmediği / bilmiş gibi olup / bilinip / bilip / bileceği / bildiği kadar / bilmeyi / bilsizce / bildiği / bilgi / bildiğine rağmen / bilmeyen / bilseydin** verilen çeviriyi başkasına yaptırıp kendisi çevirmiş gibi yaparak patronunu kandırdı.
Çince bilmediği hâlde²²⁴ verilen çeviriyi başkasına yaptırıp kendisi çevirmiş gibi yaparak patronunu kandırdı.

Bilgisayarın yardımıyla uçaktakiler uçak **düşecek** zaman hepsini kurtarıyor.
Uçaktakilerin hepsi uçak düşeceği anda bilgisayar sayesinde kurtuluyor.

Para **olmadıktan önce** insanlar diğer şeyleri, altı, gümüş gibi kullanmaktadır.
Para yokken insanlar altın, gümüş gibi madenleri kullanmaktaydılar.

Üniversite'ye **girmekten** önce öğrenci kendi bilimleri gösterebilir.
Üniversiteye girmeden önce öğrenci kendi bilgisini ispatlasın.

Halk onun söylediklerini **dinlemekten** sonra ona katılacağını söylemişlerdi.
Halk onun söylediklerini dinledikten sonra ona katılacağını söylemişti.

Tablo 53: Adlaştırma, Zarflaştırma, Ortaçlar ve Ulaçlarda Yapılan Yanlışlar

Fiil	Yanlış Sayısı	%
Adlaştırma	300	35,29
Ortaçlar	250	29,41
Ulaçlar	240	28,23
Zarflaştırma	200	23,52

Adlaştırma, Zarflaştırma, Ortaç ve Ulaç ekleriyle ilgili olarak 990 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *-ma,-me, -Iş, -an, -en, -acak, -ecek, DIk, -madan, -meden, -maktan, -mekten, - DIğIndA, -AcAğIndA* eklerinde görülmüştür. Bu konuda her düzeyde yanlışların çok sık yapıldığı görülmüştür.

²²² Soru yönergesinde öğrenciden boşlukları tezlük eylemi, belirteç ve ulaçlarla doldurulması istenmiştir. Öğrenci de kelime bilgisinin yetersiz olmasından dolayı muhtemelen tezlük eylemi eki koymaya çalışmıştır.

²²³ Durum ulacı.

²²⁴ Sebep ulacı.

4.3.6.Özne-Yüklem Uyumsuzluğu Yanlıları

Yüklem Türkçede duygu ve düşüncelerin doğru olarak aktarılmasını sağlayan ve cümlede yargı bildiren temel ögedir. Yüklemi özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı gibi bazı ögeler desteklemektedir. Bu ögeler ise yüklemün ihtiyacına göre değişmektedir (Karahana, 2004:9-11).

TEMEL DÜZEYDE

Teneffüs bitti, herkes sınıfa **giriniz**.

Teneffüs bitti, herkes sınıfa girsün.

Köylüler sonra bu suyu içerler ve ona çay adını **verir**.

Köylüler sonra bu suyu içerler ve ona çay adını verirler.

Ben bugün çok mutluyum, çünkü yaz tatilim geldi, üçüncü sınıfı **bitirdi**. Artık dördüncü sınıfı **geçti**.

Ben bugün çok mutluyum, çünkü yaz tatilim geldi, üçüncü sınıfı bitirdim. Artık dördüncü sınıfı geçtim.

Bir buçukta Türkçe dersi **başlıyorum**.

Bir buçukta Türkçe dersi başlıyor.

Arkadaşımın minibüsü var. Ben ona söyleyim, bizi **götürelim**.

Arkadaşımın minibüsü var. Ben ona söyleyeyim, bizi götürsün.

Ülkü hazırlıklara **başlayım**.

Ülkü hazırlıklara başlasın.

Ben de hemen arkadaşımı arayım, Cumartesi günü **geleyim**, bizi **alalım**.

Ben de hemen arkadaşımı arayayım, Cumartesi günü gelsün, bizi alsın.

Sık sık tiyatroya gidiyorum, ama bugün **gitti**.
Sık sık tiyatroya gidiyorum, ama bugün gitmedim.

Hafta her ilkbahar **biz** son piknik **gidiyorlar**.
İlkbaharda biz her hafta sonu pikniğe gidiyoruz.

Affedersiniz! Siz cinayetin görgü **tanıyacak mıyız**²²⁵?
Affedersiniz! Siz cinayetin görgü tanığı mısınız?

Ben onlarla her pazar gününde parka **gezeriz**.
Ben onlarla her pazar parkta gezerim.

Konserde biz şarkı **söylediyiz**.
Partide biz şarkı söyledik.

Herkes²²⁶ saat on ikide **oturuyoruz**.
Herkes saat on ikide oturuyor.

Herkes bana hediye **veriyorlar**.
Herkes bana hediye veriyor.

Bence ülkemizde herkes bu bayramı **severler**.
Bence ülkemizde herkes bu bayramı sever.

Ben arkadaşlarla dışarıda çıkıyoruz.
Arkadaşlarla dışarı çıkıyoruz.

ORTA DÜZEYDE

Eğer dişlerinizi temiz tutmazsanız bir daha dişçiye gitmek ve iğne vurdurmak zorunda **kalacak**.

Eğer dişlerinizi temiz tutmazsanız bir daha dişçiye gitmek ve iğne vurdurmak zorunda kalacaksınız.

²²⁵ Burada “tanık” kelimesi bilinmediği için fiil olarak düşünülmüştür.

²²⁶ Belgisiz sıfıtlar Rusçada çoğul eki alırken Türkçede çoğul eki almaz. Türkçe için bkz. Ediskun (1992:134).

İnsan on sekiz yaşına gelince tek başına yaşamak **isterler**.

İnsanlar on sekiz yaşlarına gelince tek başlarına yaşamak isterler.

YÜKSEK DÜZEYDE

Günümüzde herkes birbirimizle **haberleşiyoruz**.

Günümüzde herkes birbiriyle haberleşiyor.

Her insan ülkesine iyi şeyler yapmayı **isterler, düşünürler**.

Her insan ülkesi için iyi şeyler yapmak ister ve bu şeyleri düşünür.

Tablo 54: Özne-Yüklem Uyumsuzluğu Yanlışları

Uyumsuzluk Türü	Yanlış Sayısı	%	Uyumsuzluk Türü	Yanlış Sayısı	%
Belgisiz Zamirler	20	2,35	İsim Yüklem	11	1,29
Topluluk Adları	15	1,76	Kişi Yüklem	10	1,17
Zamir Yüklem	14	1,64			

Özne-Yüklem Uyumsuzluğu ekleriyle ilgili olarak 70 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *belgisiz zamirler, topluluk adları, zamir yüklem, isim yüklem ve kişi yüklem* ilişkisinde görülmüştür. Özne-yüklem uyumsuzlukları genelde topluluk adlarının ve sayı sıfatlarının kullanıldığı öznelerde fiillerin çoğul olarak kullanılması şeklinde görülmektedir.

4.3.7.Soru Zamirlerindeki Yanlışlar

Türkçe ve Rusçada soru zamirleri aynı şekilde kullanılmaktadır. Ancak Rusçada soru eki olmadığı için Türkçe öğrenen Ruslar bazen zoru zamirlerinin yanı sıra ayrıca bir de soru eki ekleyebilmektedirler. Genel olarak bu konuda yanlışlar yapılmaktadır. Yapılan yanlışlardan bazılarını ise şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Ne yapalım mı?

Ne yapalım?

Siz nereden **geliyor musunuz?**

Siz nereden geliyorsunuz?

Siz niçin sigara **içiyor musunuz?**

Siz niçin sigara içiyorsunuz?

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 55: Soru Zamirlerindeki Yanlışlar

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Soru Edatının Soru Zamiriyle Karıştırılması	5	0,58

Soru Zamirleri ile ilgili olarak 5 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Soru zamirlerinde çok nadir yanlış yapıldığı görülmüştür.

4.3.8.Bildirme Ekindeki Yanlışlar

Ruşçada Türkçedeki bildirme ekine benzer bir ek bulunmamaktadır. Bunun yerine farklı kelimeler kullanılmaktadır. Türkçe öğrenen Rusların bu konuda yaptıkları yanlışlardan bazılarını şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Ben on **yıldayım** Hakasya'da yaşıyorum.

Ben on yıldır Hakasya'da yaşıyorum.

Odamızda sekiz kız var, çünkü odamız çok **büyüktü**.

Odamızda sekiz kız var, çünkü odamız çok büyüktür.

Ankara güzeldir, çevresinde yüksek dağlar **vardı**.

Ankara güzeldir, çevresinde yüksek dağlar vardır.

Sokakta havai fişek **varır**.

Dışarıda havai fişek vardır.

Çünkü bu bayram diyer bayramlardan **farklıyor**.

Çünkü bu bayram diğerlerinden farklıdır

Meydanda çok büyük bir Noel ağacı **varır**.

Meydanda çok büyük bir Noel ağacı vardır.

Benim moralim her zaman iyi **olur**.

Benim moralim her zaman iyidir.

ORTA DÜZEYDE

Herhâlde kuzenim köye çoktan **vardır** / **varmış** / **varar** / **varırım** / **varır** / **varacağım** / **varırdır** / **vardı** ve şu anda ailesiyle hasret **gidermiş**/ **giderler** / **giderdir** / **gidermes** / **giderim** / **giderir** / **gidereceğim** / **giderirdir**.

Herhâlde kuzenim köye çoktan varmıştır ve şu anda ailesiyle hasret gideriyordur.

Ben Bişkek'te beş **ay** yaşıyorum, dört **ay** kırgız ve Türk dillerin öğreniyorum.

Ben beş aydır Bişkek'te yaşıyorum, dört aydır Kırgızca ve Türkçe öğreniyorum.

Mutluluk her insan için çok önemli **olur**.

Mutluluk her insan için çok önemlidir.

İlkbahar çok **güzel** bir mevsim.

İlkbahar çok güzel bir mevsimdir.

YÜKSEK DÜZEYDE

Günümüzde iletişim pek çok rolünü **onardır**.

Günümüzde iletişim büyük rol oynamaktadır.

Felaketlerden kurtulmak da **olabilmiştir**.

Felaketlerden kurtulmak da mümkünmüş.

İnsanların en güzel zamanları **gençlik**.

İnsanların en güzel zamanları gençlik zamanlarıdır.

Tablo 56: Bildirme Ekindeki Yanlışlar

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
şimdiki Zamanda	15	1,76
Zaman Kiplerinden Sonra	13	1,52
Yargı Bildirmede	12	1,41

Bildirme ekleriyle ilgili olarak 40 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok şimdiki zamanda, zaman kiplerinden sonra, yargı bildirmede görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmemesinin nedeni Rusçadaki Bildirme eklerinin bulunmamasıdır.

4.3.9.Soru Ekinde Yapılan Yanlışlar

Rusçada Türkçedeki gibi soru eki bulunmamaktadır. Bunun yerine vurgudan yararlanılmaktadır. Rusların Türkçe öğrenmede bu konuda yaptıkları yanlışlardan bazılarını şu şekilde ifade etmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Evimizin çatısını tamir **edeceksin mi?** / **edeceğim mi?**

Evimizin çatısını tamir edecek misin?

Sen ise kiminle kutlayacaksın? **Arkadaşlarınla yada ailenle?**²²⁷

Peki sen kiminle kutlayacaksın? Arkadaşlarınla mı, yoksa ailenle mi?

Tuva'nın üniversitesinde **okuyorsun mu?**

Tava Üniversitesi'nde mi okuyorsun?

²²⁷ Rusçada soru eki yerine genellikle vurgulama kullanıldığı için bu yanlış yapılmıştır.

ORTA DÜZEYDE

İğne yapmanız gerek **yok**?

İğne yapmanıza gerek yok mu?

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 57: Soru Ekinde Yapılan Yanlışlar

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Soru Ekinin Sıralaması	3	0,35
Soru Ekinin Kullanılmaması	3	0,35
Vurgulama	2	0,23

Soru ekleriyle ilgili olarak 8 adet yanış yapıldığı tespit edilmiştir. Soru eki Rusçada çok seyrek kullanılmaktadır. Soru, cümlede yükleme yapılan vurgulamayla ifade edilir. Bu nedenle bu yanışlar görülmüştür.

4.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dördüncü alt problemde, "Sözcük biliminde yaptıkları yanışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.4.1.Sözcük Bilimi Yanlışları

Türkçe ve Rusça hem köken hem de yapı bakımından farklı dil ailelerinde bulunmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde Rusya'da yaşayan Türk boyları aracılığıyla Türkçeden Rusçaya geçen *kolbasa*, *semaver*, *sandık* gibi bazı kelimeler dışında ortak kelimeler çok azdır. Türkçede ise özellikle Arapça ve Farsça olmak üzere çok fazla yabancı kelime bulunmaktadır. Türkçe öğrenen Ruslar genellikle Türkçe ve Rusçada ortak olarak kullanılan ancak farklı yazılıp farklı telaffuz edilen *radio*, *üti*, *müze* gibi kelimelerde zorlanmaktadırlar.

4.4.2. Bilinmeyen Kelimelerle İlgili Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Dün çok **keyifetli**, ama bugün neşelisin görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.

Dün çok keyifliydin, ama bugün neşeli görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.

Çünk çocuklar hediyeler ve ilginç öyküler çok severler.

Çünkü çocuklar hediyeler ve ilginç öyküleri çok severler.

Bütün çocuklar Noel Baba'yı sabırsız ile beklerler. Onlar **şahaneye** inanırlar.

Bütün çocuklar Noel Baba'yı sabırsız ile beklerler. Onlar mucizeye inanırlar.

Yeni yılın bayramında **harikaya** inanmak gerek.

Yılbaşında mucizeye inanmak gerek.

Yeni yıl bayramı gece yarısında insanlar birbirine kutluyorlar ve **sokaka**²²⁸ geliyorlar.

Yılbaşında gece yarısı insanlar birbirlerini kutluyorlar ve sokaklara çıkıyorlar.

Ben kızlarla boş zamanda parka gidiyorum ve **dinliyorum**.

Boş zamanlarımda kızlarla parka gidiyorum ve dinleniyorum.

Türkistan şehirde bir **mişet** var.

Türkistan'da bir mescit var.

Benim ülkemde insanlar Yılbaşı'nı çok neşeli kutlarlar. Her yıl bu bayrama **hazırlarlar**.

Benim ülkemde insanlar Yılbaşı'nı çok neşeli kutlarlar. Her yıl bu bayrama hazırlanırlar.

Babalar çocuklarla sürpriz **hazırlanırlar**.

Babalar çocuklara sürprizler hazırlarlar.

²²⁸ “gelmek” fiili Rusçada ön takılarla birlikte “çıkmaq, girmek ... vb.) fillerin yerine kullanılmaktadır. Oysa Türkçede hareket bildiren fiillerin ayrı ayrı adları vardır. Burada da “çıkmaq=выходить” anlamında kullanılmıştır.

Bu bayramda birkaç gelenek vardır; birisi Olivyenin hazırlanması diğeri de **genelik** şampanya içmesi.

Bu bayramda birkaç gelenek vardır; birisi Olivyenin hazırlanması diğeri de genellikle şampanya içilmesidir.

Yazdığım şeyler seni çok **ilgindirir**.

Yazdığım şeyler seni çok ilgilendirir.

Farklı **lezzeli** yemeği pişirirler.

Farklı ve lezzetli yemekler pişirirler.

Yurdun yanındaki **kameriyede** hep Tuvalı öğrenciler şarkı söyleriz.

Yurdun yanındaki çardakta bütün Tuvalı öğrencilerle birlikte şarkılar söylüyoruz.

Senin ve annemin **salıklarımız** da özledim.

Seni ve annemi çok özledim.

Tıva, **Asia'nın** merkezinde bir ülke.

Tuva, Asya'nın merkezindeki bir ülkedir.

Biz saat ikide herkes sınıf arkadaşlarla **topluyoruz**.

Biz saat ikide bütün sınıf arkadaşlarımızla toplanıyoruz.

Bunlar çocuklarımızın ve ülkemizin geleceği için birer **teknikedir**.

Bunlar çocuklarımızın ve ülkemizin geleceği için birer tehlikedir.

Ailelerin **parçlarmasına** neden oluyor.

Ailelerin parçalanmasına neden oluyor.

Radyo, televizyon ve **gazette** gibi **media kuruluşlarına** sorumluluklar düşmektedir.

Radyo, televizyon ve gazete gibi medya kuruluşlarına sorumluluklar düşmektedir.

Orada **salıyut** görer.

Orada havai fişekleri seyreder.

Şimdi ben fatanım **hakkında** söylemek istiyorum.
Şimdi ülkemden bahsetmek istiyorum.

Türkçe derslerimi Ayşe Hanım **öğreniyor**.
Türkçe derslerime Ayşe Hanım giriyor.

Odada müzik **dinleniyoruz**.
Odada müzik dinliyoruz.

Geleceği **menecment** olacağım.
İleride işletmeci olacağım.

Bugün insanlar **milliyet** yemeği pişirir.
Bugün insanlar milli yemeklerini pişirirler.

Ben **yürtta** kalıyorum.
Ben yurtta kalıyorum.

Tiyatroya, sinemaya **seyata** gitmez.
Tiyatroya, sinemaya ve seyahate gitmez.

Bence dostluk **üzültünü** paylaşmak demektir.
Bence dostluk üzüntüyü paylaşmak demektir.

Okuldaki başarımız, hayat **maseleler** vb.
Okuldaki başarımız, hayat meseleleri vb.

Bu değerleri **kurmak** her insanın görevidir.
Bu değerleri korumak her insanın görevidir.

Günümüzde **tün incanlığı** ciddi olarak etkiliyor.
Günümüzde tüm insanlığı ciddi olarak etkiliyor.

Bu **tekleklerden** uzak tutmamız gerekmektedir.

Bu tehlikelerden uzak tutmamız gerekmektedir.

Bu **dumdaki** insanların kurtulmalarına yardımcı olmak zorundayız.

Bu durumdaki insanların kurtulmalarına yardımcı olmak zorundayız.

Her insan **Yerde**²²⁹ başka insanlar için yaşar.

Yeryüzündeki her insan başka insanlar için yaşar.

Herkez mutlaka hediyeleri hazırlar.

Herkes mutlaka çeşitli hediyeler hazırlar.

Bayramla ilgili **partiyeler** olurlar.

Bayramla ilgili partiler olur.

Ben ülkenimde yeni yılı her **kutuyorum**.

Ben ülkemde Yılbaşı'nı her yıl kutluyorum.

Kışın çok kar **yağlıyor**.

Kışın çok kar yağıyor.

Havai fişekleri **patlarlar**.

Havai fişekleri patlatırlar.

Dünyadaki insanlar **yenibası** kutlarlar.

Dünyadaki insanlar Yılbaşını kutlarlar.

Dışarı çıkıyoruz, **havayı fişek ediyoruz**.

Dışarı çıkıyoruz, havai fişek patlatıyoruz.

Yıl başasın burda arkadaşlarımla kutlarım.

Yılbaşını burada arkadaşlarımla kutluyorum.

²²⁹ Rusçadaki "Земля" kelimesi Türkçede hem "yer" hem de "dünya=yer yüzü" anlamında kullanılmaktadır.

Bugün sekizinci aralık. **Yakta** yeni yıl gelecek.

Bugün sekiz Aralık. Yılbaşına az kaldı.

Evin her yeri temizleyip **oyuncukları** asıyorlar.

Evin her yerini temizleyip oyuncakları asıyorlar.

Sonra dışarı çıkıp **kartopla** oynuyoruz.

Sonra dışarı çıkıp kartopuyla oynuyoruz.

Ülkemizde bütün insanlar evde **hazırlıyorlar**.

Ülkemizde bütün insanlar evlerinde hazırlık yapıyorlar.

Çok uzaklara **getmeye** gerek yok.

Çok uzaklara gitmeye gerek yoktur.

Sibir'de kutlanıyor.

Sibirya'da kutlanıyor.

Her yıl biz **yeni yılı** kutlaracağız.

Her yıl biz Yılbaşı'nı kutlarız.

Kadınlar çok **lezzetli** yemek pişiriyorlar.

Kadınlar çok lezzetli yemek pişiriyorlar.

Çocuklar **memnunlikiyle** çam ağacına oyuncakları koyuyorlar.

Çocuklar memnuniyetle çam ağacına oyuncakları asıyorlar.

Yeni yılında hepsi insanlar birbirileri ile misafire **ziaret** edip kutlamaya başlıyorlar.

Yılbaşı'nda bütün insanlar birbirlerini ziyaret edip kutlamaya başlıyorlar.

Kutlamak için Kasım'dan **hazırlarız**.

Kutlamak için Kasım'dan itibaren hazırlanırız.

Hep beraber **feyerverk** seyredirler.
Hep beraber havai fişek seyredirler.

Birbirimizi **kutluyup** hediyeleri veriyoruz
Birbirimizi kutlayıp hediyeler veriyoruz.

İnsanlar şarkı **şöylerler**.
İnsanlar şarkılar söylerler.

Gerçek dost iyi bir destek ve **vasiyet** verabilir.
Gerçek dost her zaman destek olur ve tavsiyelerde bulunur.

Bu **üzden** evimden gitmişim.
Bu yüzden evden kaçtığım da olmuştur.

Bazen **mesaferlere** gidiyorlar.
Bazen misafirlığe gidiyorlar.

Onlar **Türkmenist'tan, Üzbekist'tan, Türkiy'dan, Japonya'dan ve başka yabancı yurtlar** yaşıyorlar.
Onlar, Türkmenistan, Özbekistan, Türkiye, Japonya gibi ülkelerde yaşıyorlar.

O, bir **şerkette** çalışıyor.
O, bir şirkette çalışıyor.

O kısa **bouly**.
O, kısa boylu.

Bazen o biraz **sinerli**.
Bazen o biraz sinirleniyor.

Seni **ziaret** etmek için geleceğim.
Seni ziyaret edeceğim.

Benim küçük kardeşim yedinci **klasta** okuyor.

Benim küçük kardeşim yedinci sınıfta okuyor.

Bişkek'in nüfusu bir **million**.

Bişkek'in nüfusu bir milyondur.

Orada biz **müzeyle**re gittik.

Orada biz müzelere gittik.

Ansızın yanında **magazinde** ben genç bir kadın gördüm. O çok ağladı.

Ansızın yakındaki bir dükkânda genç bir kadını gördüm. O çok ağlıyordu.

Öğrenciler **kurortlar**, başka ülkeler ve şehirlere tatillerler.

Öğrenciler kaplıcalarda, başka ülkelerde ve şehirlerde tatil yaparlar.

Bir gün çok güzel genç bir kız gördü ve **aşk** oldu.

Bir gün çok güzel genç bir kız gördü ve âşık oldu.

Ben gelecekte **maliyacı** olarak çalışmak istiyorum.

Ben gelecekte maliyeci olarak çalışmak istiyorum.

Aylemi çok özlüyorum.

Ailemi çok özlüyorum.

ORTA DÜZEYDE

Biz **liseyde** tanıştık.

Biz lisede tanıştık.

Bu onların **imkyanın** hayatta.

Bu onların hayattaki şansıdır.

İnsanlar severler, **sivinirler**.

İnsanlar severler, sevinirler.

Bunun için hiç bir şey yapmak **istimiyorlar**.

Bunun için hiç bir şey yapmak istemiyorlar.

Gençler için bu çok büyük bir **kötlük**.

Gençler için bu çok büyük bir kötülüktür.

Mesela: Arapça, Türkçe, **Uzbeçe, İspaniolca**.

Mesela: Arapça, Türkçe, Özbekçe, İspanyolca.

Bununla birlikte alkol, sigara, **heroin** sağlığımız için çok zararlıdır.

Bununla birlikte alkol, sigara, eroin, sağlığımız için çok zararlıdır.

Ben size ülkenizdeki gençlerin en önemli **soruları** nelerdir bu kompozisyon da anlatabilirim.

Ben size ülkemizdeki gençlerin en önemli sorunlarının neler olduğunu anlatabilirim.

Onlar her zaman **psiholoğa** gitmek gerek.

Onların her zaman psikologa gitmeleri gerek.

Oğlu uyuşturucu **madenler** kullanıyor.

Oğlu uyuşturucu maddeleri kullanıyor.

Annesi hastaneye, **polisye** gidip oğlun biraz ün geçti.

Annesi hastaneye veya emniyete gidip oğlunun durumunu anlatıyor.

Burda **ingliş til meraer** öğreniyorum.

Ben İngilizceyle beraber öğreniyorum.

Türk arkadaşlarla **praktik** yapıyorlar.

Türk arkadaşlarla pratik yapıyorlar.

Sevi onlara güç veriyor.

Sevgi onlara güç veriyor.

Bir Rus **yazcan** bir kitap var. Bu kitabın adı “Anesin sevi.”

Bir Rus yazarının bir kitabı var. Bu kitabın adı “Anne sevgisi.”

Bizim **sağlımız** iyi olacak.

Sağlığımız iyi olacak.

Başka bir zararı kişinin **beyi** çalışmamağa başlar.

Başka bir zararı da kişinin beyninin çalışmamaya başlamasıdır.

Onlara **evrebeyleri** yiyecek, giyecek paralarını veriyorlar.

Onlara aileleri yiyecek, giyecek parası veriyor.

İç işme Bakanlığında da rüşvet var.

İçişleri Bakanlığında da rüşvet var.

Bence yeni dilleri öğrenmeyi çok **beğeniyorum**.

Ben yeni dil öğrenmeyi çok seviyorum.

İngilizce öğrenerek **çeşetli** devletleri gidebilirsin.

İngilizce öğrenerek çeşitli devletlere gidebilirsin.

Yeni **kilemeleri izberlemeliyiz**.

Yeni kelimeleri ezberlemeliyiz.

Bence en önemli problem-ahlak **bozuluğudur**.

Bence en önemli problem ahlak bozukluğudur.

Onların hayat **srensibidir**.

Bu onların hayat prensibidir.

Eğer seven insanlar yoksa dünyamız **boşlanma** olur.

Eğer seven insanlar yok olursa dünyamız bomboş olur.

Bence **sevensiz** insan mümkün değil.

Bence sevgisiz insan mümkün değil.

Arkadaşlarıyla **tiatroya** gitmek yerine televizyon seyretmeyi seğerler.

Arkadaşlarıyla tiyatroya gitmek yerine televizyon seyretmeyi seğerler.

Yaşamlarını biraz **ilgili** yapmak için onlar sigara içmeyi başlar.

Yaşamlarını biraz ilginç yapmak için sigara içmeye başlar.

En ciddi şey AIDS'tir. şimdiki zamanda böyle **hastayı** hiç kimse iyileştiremez.

En ciddi şey AIDS'tir. Günümüzde bu hastalığı hiç kimse iyileştiremez.

Bu yüzden **herkez** problemleri çözmeye çalışmalı.

Bu yüzden herkes problemleri çözmeye çalışmalı.

Petersburg'da insanlar okullarda, **liseylerde** okuyorlar.

Petersburg'da insanlar okullarda, liselerde okuyorlar.

Sağlam olmak **gerikir**.

Sağlam olmak gerekir.

İnsanlar hayatta hep **başırlı** olurlar.

İnsanlar hayatta hep başarılı olurlar.

Rusya'da sadece **yakışıklı** seksen farklı **milliyetler** yaşıyorlar.

Sadece Rusya'da yaklaşık seksen farklı millet yaşıyor.

Bizim en önemli bir **soru** para.

Bizim en önemli sorunumuz paradır.

Başka problem ülkemizde **işlezikter**.

Ülkemizdeki diğer bir problem de işsizliktir.

Eğer **har** insan çalışırsa arabası, eve olacak.

Eğer bir insan çalışırsa arabası ve evi olur.

Bu parayı sağlığını beslemek için **harcalar**.

Bu parayı sağlığı ve geçimi için harcar.

Bana göre akıllı insan bu **kütlü** insan.

Bana göre kültürlü insan zekidir.

Hem sigara içiyorlar, hem de **narkotik** kullanıyorlar.

Hem sigara içiyorlar hem de uyuşturucu kullanıyorlar.

Bilgi adamlara göre gençler toplumun gelecek demektir.

Bilim adamlarına göre gençler toplumun geleceği demektir.

Dil insanın **zevinliğidir**.

Dil insanın zenginliğidir.

Bana göre yabancı diller **öreniği** çok zordur.

Bana göre yabancı dil öğrenmek çok zordur.

Hakasyada en önemli **problema**-alkol.

Hakasya'daki en önemli problem alkoldür.

Yabancı dil öğrenmek insana neler **kandırır**?

Yabancı dil öğrenmek insana neler kazandırır?

Mesele, eğer bir genç bir kızı severse onu sever.

Mesela, eğer bir genç bir kızı severse ona âşık olur.

Bizim ülkemizde başka ülkelerde **grant yerler** çok az.

Ülkemizdeki başka üniversitelerde burs kontenjanı azdır.

Yaşamız kolay olur ve suçlar olmaz.

Yaşamımız kolaylaşır ve suç oranı azalır.

Günümüzde Tataristan'da en önemli gençlerin **soru** tahsildir.

Günümüzde Tataristan'daki gençlerin en önemli sorunu eğitimidir.

Demek ki **diplom** almak için öğrenmek kesinlikle değildir.

Demek ki diploma almak için okula gitmeye kesinlikle gerek yoktur.

Bundan başka da en önemli bir soru **ekoloğidir**.

Bundan başka diğer önemli bir sorun da çevre kirliliğidir.

Çünkü hem **yaşlar**, hem de çocuklar İngilizce öğrenirler.

Çünkü hem yaşlılar hem de çocuklar İngilizce öğrenmektedirler.

Sigara sağlığına zarar **ediyor**.

Sigara sağlığına zarar veriyor.

İyi bir yaşamaya çok şeyler mani **ediyor**.

İyi bir yaşama çok şey mani oluyor.

Savaş, çevre **kirliliği** gençlerin problemleridir.

Savaş, çevre kirliliği gençlerin problemleridir.

Uyuşturucu onların moralin, kafasın **buzar**.

Uyuşturucu onların moralini, kafasını bozar.

Bence bizim dünyamızda televizyon, **radio** ve internet en iyi icattardır.

Bence dünyamızdaki en iyi icatlar televizyon, radyo ve internettir.

Onunla hayatım daha **seviniç**, daha ilginç olur.

Onunla hayatım daha mutlu ve daha ilginç olur.

Eğer insan **aşk** olsa, onun karşı çok dikkatli olmalısınız.

Eğer birisine âşık olursanız ona karşı çok dikkatli olmalısınız.

Eğer insan **gerçek** seviyorsa sevgilisi için cesur şeyler yapabilir.

Eğer insan gerçekten seviyorsa sevgilisi için birçok cesur şeyi yapabilir.

Biz bu **tehnolojiler** ile **yardımcı** bizim işimiz yapıyoruz.

Biz bu teknolojiler sayesinde işimizi yapıyoruz.

Ben **eyenime** bu hikayeyi anlatıyorum.

Ben yeğenime bu hikâyeyi anlatıyorum.

Eğer **teknoloci** araştırmalar yok olsaydı insan kaç gün yaya ya da atı binip bir yerden bir yere giderdi.

Eğer teknolojik araştırmalar olmasaydı insanın yürüyerek ya da atla gitmesi günler sürerdi.

İşi bitirdikten sonra basketbol **sportuna** gidiyor.

İşini bitirdikten sonra basketbol oynamaya gidiyor.

Ama, **malisef**, bizim ülkemizde, bütün dünyadaki gibi, bile çalışması isteyen insanlar çalışmıyorlar.

Ama maalesef ülkemizde de dünyadaki diğer ülkelerde olduğu gibi çalışmak isteyen insanlar çalışmıyorlar.

Kırgızistan da bir **şair** varmış. Onun adı Alıkul Osmonov.

Kırgızistan'da Alıkul Osmanov adında bir şair varmış.

Ailenin **başkası** babadır.

Ailenin başı babadır.

Demek aile yeterli dikkat ve **eğilim** ona vermedi.

Demek ki aile onu yeterince eğitememiştir, dikkat yeteneğini geliştirememiştir.

Kosmostan bizim Dünyamız çok güzel bir gezegen.

Uzaydan dünyamız çok güzel bir gezegen olarak görülür.

Bu **ülklerden kültürmak** için insanlar çeşitli çareler aradılar.

Bu ülkelerden kurtulmak için insanlar çeşitli çareler aradılar.

Hem havayı hem suyu hem de bütün **edebiyatı** kirletiyor.

Hem havayı hem suyu hem de bütün tabiatı kirletiyor.

Statistik göre iyimserler hiç bir zaman hasta olmadıklar.

İstatistiklere göre iyimserler hiç bir zaman hasta olmazlar.

Mesela bir **familede** anne ve babası çok votka içirken cocuğuna çok zararlı olur.

Mesela bir ailede anne ve baba çok votka içiyorsa onların bu davranışı çocukları için çok zararlıdır.

Eğer kadın erken **kalırsa** lezzetli yemek pişirirse çocukların morali güzel olur.

Eğer kadın erken kalkarsa lezzetli yemek pişirirse çocukların morali güzel olur.

Çay, **kofe** istiyor musun?

Çay, kahve istiyor musun?

Çocukların gelişmesi için bu **denem** en önemlidir.

Çocukların gelişmesi için en önemli dönem bu dönemdir.

Bu doğru mu, yanlış mı? **Çerçekten** bilmiyorum.

Bunun doğru mu, yanlış mı olduğunu gerçekten bilmiyorum.

İnsan doğanın bir **varçası**.

İnsan doğanın bir parçasıdır.

Her şeyden önce **düşmek** sonra yapmak gerek.

Her şeyden önce düşünmek ve sonra da yapmak gerek.

Çünkü o **stajlı** olmadığı için yapamıyor.

O tecrübesiz olduğu için yapamıyor.

Gençlerin aklında sadece **eylencilerdir**.

Gençlerin aklında sadece eğlence vardır.

Bazen ailelerde de **anlaşmalar** çıkıyor.

Bazen ailelerde de anlaşmazlıklar çıkabiliyor.

Ben biraz yaşlıların düşüncelerine **birleşiyorum**.

Ben yaşlıların düşüncelerine biraz katılıyorum.

Bence yaşlıların **psiholojisi** sık bozuluyor.

Bence yaşlıların psikolojileri sık bozuluyor.

Yeni bir şeyler öğrenmek çok **interesant**.

Yeni bir şeyler öğrenmek çok enteresan.

YÜKSEK DÜZEYDE

Haber almak için ata **inip** uzaktaki köylere gidiniyormuş.

Haber almak için ata binilip uzaktaki köylere gidiliyormuş.

İnsan bu **teknolojinin** aletlersiz yaşamaz.

İnsan bu teknolojik aletler olmadan yaşayamaz.

Duygu ve bilginin her yolla diğer **kişilere** aktarılmasına “**ilitişim**” diyoruz.

Duygu ve bilginin her yolla diğer kişilere aktarılmasına “**iletişim**” diyoruz.

Sözcükler veya hareketler olarak değerlendirmek **yanıltıcı** olur.

Yalnızca sözcükler veya hareketler olarak değerlendirmek yanıltıcı olur.

Eskiden insanları mektup **göndürmek** için **poçtayle** güvercinleri geçmişti.

Eskiden insanlar mektup göndermek için posta güvercinlerini kullanırlarmış.

O evimizde baş **köşeyinde** duruyor.

O evimizin başköşesinde duruyor.

Bizim **çağrımızdaki** iletişim çok önemli rol oynadır.

Çağımızda iletişim çok önemli rol oynuyor.

Bütün insanlar iletişimle **bağlıyorlar**.

Bütün insanlar iletişim sayesinde birbirlerine bağlanıyorlar.

Neden biz bu dünyaya **çıkıyoruz**?

Biz bu dünyaya neden geliyoruz?

Zamanla bizim iletişim **geçiriyor** ve çok modern oluyor.

Zamanla bizim iletişimimiz gelişmektedir ve çok daha modern bir hâle gelmektedir.

Dünyamızda çok ilginç şeyler vardır. Ancak insanlar her zaman yeni bir şey **ticaret** ederler.

Dünyamızda çok ilginç şeyler vardır. Ancak insanlar her zaman yeni bir şey icat ederler.

Pek çok soru insan zihnini bugüne kadar **meşbul** etmiştir.

Pek çok soru insan zihnini bugüne kadar meşgul etmiştir.

Uçan **dailerin** fotoğrafları çekiliyor.

Uçan dairelerin fotoğrafları çekiliyor.

İnsanlar sağlık için oraya gidiyorlar ve tarih **müzeyler**, başka tarihin yeri geziyorlar.

İnsanlar sağlık için oraya gidiyorlar, tarihi müzeleri ve başka tarihi yerleri geziyorlar.

Türkiye’de daha çok **fabrikler** çalışıyorlar.

Türkiye’de daha çok fabrika vardır.

Türkiye’de **eskiden** tarihi çok ilginç en tarihi insan bu Atatürk.

Türkiye’nin eski tarihi çok ilginçtir ve en önemli tarihi kişisi ise Atatürk’tür.

Televizyon, **radiyo**, **gazette**, kitap, bilgisayar iletişimin yardımcılarıdır.

Televizyon, radyo, gazete, kitap ve bilgisayar iletişimin yardımcılarıdır.

Medeniyet insanlığa hem mutluluk hem de **sorunluluk** getirir.

Medeniyet insanlığa hem mutluluk hem de sorumluluk getirir.

İletişimin başka anlamı **mediya** deyse kullanılır.

İletişim medya anlamında da kullanılır.

Kitap yayınlanmasının icat edilmesiyle iletişimin gelişmesinin ikinci dönemi başlıyor.

Matbaanın icat edilmesiyle iletişimin gelişmesinin ikinci dönemi başlamıştır.

Ama **psiholoji** bilmeyen insan onu nasıl yapar?

Ama psikoloji bilmeyen insan onu nasıl yapar?

Parayla biz **yiyoruz**, giyiniyoruz, istediğimiz şeyleri satın alıyoruz.

Parayla karnımızı doyuruyoruz, giyiniyoruz ve istediğimiz şeyleri satın alıyoruz.

İnsanlar bu sorulara böyle **cevap** verirler.

İnsanlar bu sorulara böyle cevap verirler.

Para onun **canına** büyük zarar verir.

Para onun ruhuna büyük zarar verir.

O insan hasta kalbi **arıyor**.

O kalbinden rahatsız.

“Master ve Margarita” sevgiden ve barıştan **yazılan** kitabıdır.

“Master ve Margarita” sevgiden ve barıştan bahseden bir kitaptır.

Şeytan siyah güçlerle **toplum** yapıyordu.

Şeytan siyah güçlerle toplantı yapıyordu.

Şeytan insanların üstünde **yönetmeci** olmak istiyordu.

Şeytan insanları yöneten bir yönetici olmak istiyordu.

Ülke **bütjeti** için para insanlardan alıyor.

Ülke kendi bütçesi için gerekli olan geliri insanlardan sağlıyor.

Mesela; **yeyicek**, elbise, ev de satın alırsınız.

Mesela; yiyecek, elbise ve ev de satın alırsınız.

Üniversitede okumayarak **diplomu** parayla almış.

Üniversitede okumayarak diplomayı parayla almış.

Bizim zamanımızda kafe-bar, disko ve oyun **oynamak** yerleri çoğuldu.

Zamanımızda kafeler, barlar, diskolar ve eğlence yerleri arttı.

Arkadaşım **geleceğinde** avukat firmasını kurmak istedi.

Arkadaşım ileride avukat firması açmak istiyor.

Onun bankalarda **milyonlarca** para, beş büyük **şirke**n ve ailesi vardı.

Onun bankalarda milyonlarca parası, beş büyük şirketi ve ailesi vardı.

Bu adamın sadece bir **oğlan** olduğu için o, onun için herşey yapıyordu.

Bu adamın sadece bir oğlu olduğu için onun istediği her şeyi yapıyordu.

Ben **fantastik** yazan insanlara çok saygı duyuyorum.

Ben bilimkurgu yazarlarına çok saygı duyuyorum.

Tablo 58: Bilinmeyen Kelimelerle İlgili Yanlılar

Kelime	Sayı	%	Kelime	Sayı	%	Fiil	Sayı	%
aile	3	0,35	milyon	3	0,35	bağlamak	1	0,11
anlaşmazlık	1	0,11	misafirlik	1	0,11	bahsetmek	2	0,23
aralık	1	0,11	mescit	1	0,11	beğenmek	1	0,11
Asya	1	0,11	müze	3	0,35	bozmak	1	0,11
aşık	3	0,35	oğlan	1	0,11	dinlemek	2	0,23
baş	1	0,11	oyuncak	1	0,11	düşünmek	1	0,11
başarı	1	0,11	Özbekçe	1	0,11	eğitmek	1	0,11
beraber	1	0,11	Özbekistan	1	0,11	ezberlemek	1	0,11
beyin	1	0,11	parça	1	0,11	geçirmek	1	0,11
bilim	1	0,11	parti	1	0,11	gerekmek	1	0,11
bilimkurgu	1	0,11	posta	1	0,11	girmek	2	0,23
boş	1	0,11	pratik	1	0,11	gitmek	1	0,11

boy	2	0,23	pratik	1	0,11	göndermek	1	0,11
bozukluk	1	0,11	prensip	1	0,11	harcamak	1	0,11
bütçe	1	0,11	problem	1	0,11	hazırlamak	3	0,35
cevap	1	0,11	psikolog	1	0,11	hazırlanmak	1	0,11
çağ	1	0,11	psikoloji	1	0,11	ilgilenmek	1	0,11
çeşitli	2	0,23	psikoloji	1	0,11	katılmak	1	0,11
çevre kirliliği	1	0,11	radyo	1	0,11	kazandırmak	1	0,11
çünkü	1	0,11	radyo	1	0,11	korumak	2	0,23
daire	1	0,11	ruh	1	0,11	kurtulmak	1	0,11
diploma	2	0,23	sağlık	1	0,11	mani olmak	1	0,11
dönem	1	0,11	sevgi	1	0,11	öğrenmek	1	0,11
durum	1	0,11	seyahat	1	0,11	parçalanmak	1	0,11
dükân	2	0,23	sınıf	1	0,11	patlatmak	1	0,11
eğlence	1	0,11	sınıf	1	0,11	rahatsız olmak	1	0,11
enteresan	1	0,11	Sibirya	1	0,11	sevinmek	1	0,11
eroin	1	0,11	sinir	1	0,11	sinirlenmek	1	0,11
eski	1	0,11	sokak	1	0,11	söylemek	1	0,11
fabrika	1	0,11	sorumluluk	1	0,11	toplamak	1	0,11
gazete	1	0,11	sorun	1	0,11	yağmak	1	0,11
genellikle	1	0,11	sorun	1	0,11	yemek	1	0,11
gerçek	2	0,23	spor	1	0,11	zarar vermek	1	0,11
harika	1	0,11	şahane	1	0,11			
hasta	1	0,11	şair	1	0,11			
havai fişek	1	0,11	şirket	1	0,11			
herkes	2	0,23	şirket	1	0,11			
icat	2	0,23	şirket	1	0,11			
içişleri	1	0,11	tabiat	1	0,11			
ileri	1	0,11	tecrübe	1	0,11			
iletişim	1	0,11	tehlike	1	0,11			
ilginç	1	0,11	tehlike	1	0,11			
imkân	1	0,11	teknoloji	1	0,11			
İngilizce	1	0,11	teknoloji	1	0,11			
inmek	1	0,11	teknolojik	1	0,11			

insanlık	1	0,11	tiyatro	1	0,11			
İspanyolca	1	0,11	toplantı	1	0,11			
istatistik	1	0,11	Türkmenistan	1	0,11			
işletme	1	0,11	uzay	1	0,11			
işsizlik	1	0,11	ülke	1	0,11			
Japonya	1	0,11	üzüntü	1	0,11			
kahve	1	0,11	vasiyet	1	0,11			
kameliye	1	0,11	yaklaşık	1	0,11			
kaplıca	2	0,23	yanıltmak	1	0,11			
kartopu	1	0,11	yardımcı	1	0,11			
keyif	1	0,11	yaşam	1	0,11			
kirlilik	1	0,11	yaşlı	1	0,11			
kişi	1	0,11	yazar	1	0,11			
kontenjan	1	0,11	yeğenim	1	0,11			
köşe	1	0,11	yer yüzü	1	0,11			
kötülük	1	0,11	yılbaşı	1	0,11			
kültürlü	1	0,11	yiyecek	1	0,11			
lezzet	2	0,23	yönetici	1	0,11			
lise	2	0,23	yurt	1	0,11			
maalesef	1	0,11	yüz	1	0,11			
maliye	2	0,23	zenginlik	1	0,11			
matbaa	1	0,11	ziyaret	1	0,11			
medya	2	0,23						
memnuniyet	1	0,11						
mescit	1	0,11						
mesela	2	0,23						
meşgul	1	0,11						
millet	1	0,11						
milli	1	0,11						

Bilinmeyen Kelimeler ile ilgili olarak 214 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *kıyafet, çünkü, mucize, dinlenmek, mescit, hazırlanmak, genellikle, ilgilenmek, lezzet, sağlık, Asya, toplamak, tehlike, parçalanmak, gazete, medya, kuruluş, havai fişek, bahsetmek,*

dinlemek, öğrenmek, işletmeci, milli, yurt, seyahat, üzüntü, mesele, korumak, tüm, insanlık, durum, yer yüzü, herkes, parti, kutlamak, yağmak, patlamak, yılbaşı, oyuncak, kartopu, hazırlık yapmak, gitmek, Sibirya, memnuniyet, ziyaret, söylemek, tavsiye, yüz, mesafe, Türkmenistan, Özbekistan, Türkiye, Japonya, şirket, boy, sinir, sınıf, milyon, müze, mağaza, kaplıca, aşık, maliyeci, aile, lise, şans, sevinmek, istemek, kötülük, İspanyolca, eroin, sorun, psikolog, madde, polis, İngilizce, beraber, pratik, sevgi, yazar, sağlık, beyin, ebeveyn, iç işleri, beğenmek, çeşitli, kelimeler, ezberlemek, bozukluk, prensip, bomboş, tiyatro, ilginç, hastalık, gerek, başarı, yaklaşık, millet, işsizlik, her, harcamak, kötü, uyuşturucu, bilim, zenginlik, örnek, problem, kazandırmak, mesela, burs, yaşam, diploma, çevre, yaşlı, zarar vermek, mani olmak, kirlilik, bozmak, radyo, mutlu, gerçekten, yardımcı, yeğen, teknoloji, spor, maalesef, şair, baş, eğitim, uzay, ülke, kurtulmak, tabiat, istatistik, kalkmak, kahve, dönem, parça, düşünmek, tecrübe, eğlence, anlaşmazlık, katılmak, psikoloji, enteresan, binmek, kişi, iletişim, yanılıcı, göndermek, posta, köşe, çağ, bağlanmak, gelişmek, icat, meşgul, daire, fabrika, eski tarih, sorumluluk, matbaa, karın doyurmak, cevap, ruh, rahatsız, toplantı, yönetici, bütçe, yiyecek, ileride, şirket, oğul, bilimkurgu kelimelerinde görülmüştür.

Türkçe ve Rusçanın farklı dil ailelerinden olmalarından dolayı Ruslar Türkçe kelimeleri kavramada zorlanmaktadırlar. Bu tür yanlışlar bazen Türkçe kelimelerin bilinmemesinden kaynaklanırken bazen de Türkçede bulunan yabancı kelimelerin Rusçada da bulunması ve Türkçeye Rusçada kullanıldığı gibi aktarılmasından kaynaklanmaktadır²³⁰.

4.4.3. Kelimelerin Gereksiz ve Yersiz Kullanımı

TEMEL DÜZEYDE

Uçak alana bire çeyrek **dakika** geçe iniyor.

Uçak alana biri çeyrek geçe iniyor.

-Sen nereye **çay** iniyorsun? -Kantine iniyorum.

-Sen nereye iniyorsun? -Kantine iniyorum.

²³⁰ Türkçedeki isim soylu kelimeler Türkçe olan kelimeler ve ödünç alınan kelimeler olmak üzere temel iki gruba ayrılabilir. Ödünç alınan kelimelerin çoğunluğu ise Arapça ve Farsçadır. Ayrıca Fransızca, İtalyanca, Almanca, Yunanca, Ermenice, Macarca, Arnavutça, Gürcüce, Romence kelimeler de bulunmaktadır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren İngilizce kelimeler de Türkçede fazlaca kullanılır olmuştur. Söz konusu dillerden bazıları Türkçeye sadece kelime vermekle kalmayıp bazen kelime kalıpları da vermiş, hatta Türkçenin cümle yapısını dahi etkilemişlerdir (Konanov, 1956:9).

Ben Yeni yıl çok severim ve her yıl **benim**²³¹ aileyim kutlurum.

Ben Yılbaşı'nı çok severim ve her yıl ailemle kutlarım.

Bizim hayatımızda **herkeste de hepside** de dost var.

Hayatta herkesin arkadaşı vardır.

Ne zaman onu uzun zamandır ziyaret etmiyorum, çünkü çok özlüyorum.

Ne zamandır onu ziyaret etmiyorum, bu nedenle onu çok özlüyorum.

Tatilin başlamasına **kadar** üç gün kalıyordu.

Tatilin başlamasına üç gün kalmıştı.

ORTA DÜZEYDE

Şimdi uluslararası dilerden biri İngilizce **dilidir**.

Şimdi uluslararası dillerden birisi de İngilizcedir.

Çünkü burada çok yabancı **gelen** öğrenciler vardır.

Çünkü burada çok yabancı öğrenci vardır.

Ben Moskova'da **sehirin'de** doğdum.

Ben Moskova'da doğdum.

Mutlu olmak için **bizim** hayatımızı sevmek lazım.

Mutlu olmak için hayatımızı sevmek lâzım.

Önce biz hepimiz çocuk **olarak** olmuşuz.

Hepimiz önceleri çocuktuk.

YÜKSEK DÜZEYDE

Yaşamımız için **çok** asıl ve önemli **bir** şey-para.

Yaşamımız için en temel şey paradır.

²³¹ Bu yanlış Rusçanın etkisiyle yapılmıştır. İyelik ekleri Rusçada mutlaka kullanılır. Çünkü Rusçada İyelik eklerinden sonraki gelen isimde ismin ait olduğu kişiyi gösteren bir ek bulunmamaktadır. Oysa Türkçede bu durumda çoğunlukla iyelik eki kullanılmaz. Sadece özellikle vurgulanmak istendiği zaman kullanılır. Başkasının değil, benim ailem demek istendiği zaman kullanılır.

Çünkü basit işçi **adamlar** ülkenin engelleyen sorunları yapamazlar.
Çünkü basit işçiler ülkeyi engelleyen sorunları çözemezler.

Tablo 59: Kelimelerin Gereksiz ve Yersiz Kullanımı

Kelime Türü	Yanlış Sayısı	%
Fazla Kelime Kullanımı	30	3,52
Fazla Zamir Kullanımı	4	0,47

Kelimelerin Gereksiz Yere Kullanımı ile ilgili olarak 34 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok fazla kelime ve zamir kullanımında görülmüştür. Kelimelerin gereksiz kullanımı genelde Rusçanın etkisiyle olmuştur.

4.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Beşinci alt problemde, "Yazım yanlışları nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

Duygu ve düşünceleri yazılı olarak ifade ederken mesajın okuyucuya doğru bir şekilde iletilmesi gereki. Bu doğrultuda dilin konuşulduğu ortamdaki otoritelerin oluşturmuş oldukları ve dili konuşanlar tarafından kabul edilmiş olan yazım kurallarına uyulması önemlidir. Türkçedeki kelimelerin, eklerin ve seslerin kurallarına uygun olarak doğru bir şekilde yazıya geçirilmesi yazım kurallarının temelini oluşturmaktadır. Yazım kurallarının bir diğer görevi de ortak bir yazı dilini oluşturmaktır. Nitekim Korkmaz (1988:157) Türkçenin bozulmasında yazım sorunun önemli bir yer tuttuğunu iddia etmektedir. Türkçe öğrenen Rusların Türkçe yazım konusunda yaptıkları bazı yanlışları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

4.5.1.Yanlış Yazılan Sözcükler

TEMEL DÜZEYDE

Yazın ben arkadaşlarımla **Issık-Göle**²³² gittim.

Yazın arkadaşlarımla Issıkgöl'e gittim.

²³² Issıkgöl; Kırgızistan'daki bir göl adıdır. Rusçada Ыссык-Куль şeklinde tireyle yazıldığı için bu yanlış yapılmıştır.

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 60: Yanlış Yazılan Sözcükler

Sözcük	Yanlış Sayısı	%
Issık-Göl	1	0,11

Yanlış Yazılan Sözcükler ile ilgili olarak 1 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Ana dilden olumsuz aktarım yapılan ya da kelime bilgisinin eksikliğinden kaynaklanan durumlar dışında kelimelerin yazımında çok fazla yanlış yapılmadığı görülmüştür.

4.5.2. Büyük Harf Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Manas öğrenci genellikle öğrencilerden yurdunda uzaktan gelen kalmış.

Manas Öğrenci Yurdunda genellikle uzaktan gelen öğrenciler kalıyor.

Anna'nın milleti rus²³³.

Anna Rus'tur.

Biz onlarla **türkçe²³⁴** konuşuyoruz.

Biz onlarla Türkçe konuşuyoruz.

Bugün dokuz **aralık** ve ben sana mektup yazıyorum.

Bugün dokuz Aralık ve ben sana mektup yazıyorum.

31 **aralıkta** yeni yılı kutlamayı başlar.

31 Aralıkta yeni yılı kutlamaya başlar.

²³³ Rusçada millet adları küçük harfle yazılmaktadır.

²³⁴ Rusçada dil adları küçük harfle yazılmaktadır.

Burada sadece Ruslar yaşamıyor, başka uluslar da vardır: **özbekler, tatarlar**²³⁵ ve başka çoktur.

Burada sadece Ruslar yaşamıyor: Özbekler, Tatarlar ve diğer birçok ulus vardır.

Her insan **Yerde**²³⁶ başka insanlar için yaşar.

Yeryüzündeki her insan başka insanlar için yaşar.

Cumhurbaşkanı **Ala-Too** meydanda bayramı hazırlıyor. Bir en büyük yeni yıl ağacı ortasında koyuyor.

Cumhurbaşkanımız ortasına devasa bir çam ağacı konarak hazırlanan Alattoo Meydanı'nda toplanan halkı kutluyor.

Çünkü ben **avrupalı** ve benim için **müsülmanların** dillersi öğrenmek çok zor.

Çünkü ben Avrupalıyım ve benim için Müslümanların dillerini öğrenmek çok zor.

ORTA DÜZEYDE

Benim anadilim **rusça**.

Benim ana dilim Rusça.

Ben çocukluğumdan beri **rusların** arasında yaşadığım zaman hiç **çuvaşça** konuşmamıştım.

Ben çocukluğumdan beri Rusların arasında yaşadığım zaman hiç Çuvaşça konuşmamıştım.

Annem **koreli**, babamın milleti **rus**.

Annem Koreli, babam ise Rus'tur.

YÜKSEK DÜZEYDE

Örneğin Mustafa Kemal **AtaTürk**.

Örneğin Mustafa Kemal Atatürk.

²³⁵ Rusçada millet adları küçük harfle yazılır. Türkçede ise büyük harfle yazılır.

²³⁶ Rusçadaki "Земля" kelimesi Türkçede hem "yer" hem de "dünya=yer yüzü" anlamında kullanılmaktadır ve büyük harfle yazılmaktadır.

Bizim zamanımızda **türkler** farklı yerde yaşıyorlar.
Günümüzde Türkler farklı yerlerde yaşamaktadırlar.

Ben iki yıl önce bir **tuvaça** kitap okudum.
Ben iki yıl önce Tuvaca bir kitap okudum.

Çocukluk, **Herkesin** geçen yolu.
Çocukluk, herkesin geçtiği bir yoldur.

Tablo 61: Büyük Harf Yanlışları

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%	Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Yer Adları	10	1,17	Ay Adları	4	0,47
Millet Adları	5	0,58	Ülke Adları	4	0,47
Dil Adları	5	0,58	Din Adları	4	0,47

Büyük Harf ile ilgili olarak 32 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *yer*, *millet*, *dil*, *ay*, *ülke* ve *din* adlarının birinci harflerinin küçük yazılmasında görülmüştür. Büyük harflerin yazımındaki yanlışlarda Rusçanın etkisi görülmüştür. Büyük harf yazılması gereken yerde küçük harf, küçük harf yazılması gereken yerde büyük harf yazılmıştır.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Altıncı alt problemde, "Noktalamada yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.6.1. Noktalama Yanlışları

Noktalama işaretleri Türkçede cümleler ve yan cümlelerdeki öğelerin ayrılmasına yarayan nokta (.), virgül (,), iki nokta (:), noktalı virgül (;), soru işareti (?), ünlem işareti (!), parantez (), üç nokta (...), birleştirme çizgisi, kısa çizgi (-), tırnak işareti ("), kesme işareti (‘) gibi işaretlerdir. Noktalama işaretleri duygu ve düşüncelerin yazılı anlatımda daha açık ve etkin bir şekilde anlatılmasında kullanıldığı gibi okurken cümlelerdeki duraklama yerlerinin belirlenmesinde de önemlidir. Noktalama işaretleri ayrıca okuyucuyu uyarıp sesinin tonlamasına da yardımcı olmaktadır (Kantemir, 1991:69). Diğer taraftan gereksiz ve yanlış

kullanılan noktalama işaretleri yazının okunup anlaşılmasını zor duruma sokmaktadır (Yakıcı vd. 2004:343). Özbay (2000:122) noktalama işaretlerinin yerinde kullanılmasının kompozisyonun başarısını arttırdığını savunmaktadır. Türkçe öğrenen Rusların Türkçe noktalamada yaptıkları bazı yanlışları şu şekilde sıralamak mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Dün biz **büyükbabam'a** gittik.

Dün biz büyükbabama gittik.

Önce Dordoy **Pazarıye** gittik.

Önce Dordoy Pazarı'na gittik.

Benim ailem **İzmiten** yaşıyor.

Benim ailem İzmit'te yaşıyor.

ORTA DÜZEYDE

Birinci sorun: nerede okumak ve nasıl meslek almak.

Birinci sorun nerede okuyacağı ve nasıl bir mesleğe sahip olacağıdır.

Bu zamandaki **canlı'yı** insan çocuk diye söyler.

O canlıya insan “çocuk” denir.

Ben her gün **internet'le** kullanıyorum.

Ben her gün internet kullanıyorum.

Onlar: **kız**, annesi ve babası.

Onlar: Kız, annesi ve babası.

Onlar: **ekoloji**²³⁷, hastalıklar, fakirlik.

Onlar: Ekoloji, hastalıklar, fakirlik.

²³⁷ Türkçede iki noktadan sonar gelen kelime büyük harfle başladığı halde Rusçada küçük harfle başlar.

Eğitim-bütün insanların hayatında en önemlidir.

Eğitim bütün insanların hayatında önemli bir yer tutar.

Bir genç kız **disko'ya** gittiğinde ilkönce nasıl elbise giyebilirini düşünür.

Genç bir kız diskoya gideceği zaman ilkönce hangi elbiseyi giyeceğini düşünür.

YÜKSEK DÜZEYDE

Unutmayın! Para-kalıcı değil!

Unutmayalım ki para kalıcı değildir.

Tablo 62: Noktalama Yanlışları

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Apostrof	15	1,76

Noktalama ile ilgili olarak 15 yanış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanışlar en çok *apostrof* işaretinde görölmüştür. Noktalama yanışlarının Rusçanın etkisiyle yapıldığı tespit edilmiştir.

4.7.Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Yedinci alt problemde, "Türkçedeki yapım ekleri konusunda yaptıkları yanışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.7.1.İsimden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar

TÜRKÇEDEKİ -lık (lık, luk, lük) EKLERİNİN GÖREVLERİ

Giyecek Adları Yapar

damatlık	gelinlik	sabahlık
gecelik	rüzgarlık	yağmurluk

Yer Adları Yapar

ağaçlık	düzlük	ovalık	yeşillik
çalılık	kömürlük	taşlık	zeytinlik
çöplük	kumluk	tepelik	
dağlık	ormanlık	yaylalık	

Eşya Adları Yapar

anahtarlık	buzluk	kitaplık	şekerlik
ayakkabılık	gözlük	kulaklık	tuzluk
biberlik	günlük	küllük	tuzluk
bileklik	kalemlik	sebzelik	yolluk
bulaşıklık	kaşıklık	sözlük	

Meslek Adları Yapar

asistanlık	doktorluk	kitapçılık	postacılık
askerlik	eczacılık	marangozluk	profesörlük
balıkçılık	elçilik	memurluk	ressamlık
barmenlik	garsonluk	mimarlık	şoförlük
boyacılık	gözlükçülük	mühendislik	tamircilik
cellatlık	hemşirelik	öğretmenlik	tuhafiyecilik
çiçekçilik	kaçakçılık	pazarcılık	
dalgıçlık	kırtasiyecilik	pilotluk	

Soyut Kavramlar Yapar

açlık	fedakarlık	iyimserlik	şirinlik
akıllılık	fenalık	kalleşlik	varlık
arkadaşlık	ferahlık	karamsarlık	vatandaşlık
aylık	gençlik	kardeşlik	yalancılık
bebeklik	gerçekçilik	kirlilik	yalnızlık
beraberlik	gerginlik	kötülük	yaramazlık
birlik	günlük	mertlik	yaşlılık
bolluk	güzellik	milliyetçilik	yıllık
bugünlük	haftalık	Müslümanlık	yiğitlik
çılgınlık	haftalık	saatlik	yokluk
çocukluk	hastalık	sakinlik	yorgunluk
dağınıklık	hayvanlık	sertlik	zenginlik
delilik	için anlamı verir	sessizlik	
dürüstlük	insanlık	suçluluk	zorluk
fakirlik	iyilik	şimdilik	

TÜRKÇEDEKİ -lı (li, lu, lü) EKLERİNİN GÖREVLERİ

İsme Getirilen **-lı** Eki **Olumlu** **-sız** Eki ise **Olumsuz** Sıfatlar Yapar

acılı x acısız	görgülü x görgüsüz	renkli x renksiz
adlı x adsız	gururlu x gurursuz	rüzgarlı x rüzgarsız
ağrılı x ağrısız	güçlü x güçsüz	sabırlı x sabırsız
atlı	güneşli x güneşsiz	sağlıklı x sağlıksız
bağlı	gürültülü x gürültüsüz	saygılı x saygısız
başarılı x başarısız	hareketli x hareketsiz	sesli x sessiz
batılı	hesaplı x hesapsız	sinirli
bilgili x bilgisiz	hüzünlü	sisli x sissiz
boyalı x boyasız	ilgili x ilgisiz	sorunlu x sorunsuz
camlı x camsız	kablolu x kablosuz	sözlü
canlı x cansız	kaliteli x kalitesiz	suçlu x suçsuz
çekirdekli x çekirdeksiz	kalorili x kalorisiz	süslü x süssüz
çekmeceli x çekmecesiz	kanlı x kansız	sütlü x sütsüz
çeşitli = türlü	(iyi) kalpli x kalpsiz	şanslı x şanssız
çikolatalı x çikolatasız	kareli	şekerli x şekersiz
çizgili x çizgisiz	kaymaklı x kaymaksız	şerefli x şerefsiz
dengeli x dengesiz	keyifli x keyifsiz	şefkatli x şefkatsiz
dertli x dertsiz	köylü	tatlı x tatsız
desenli x desensiz	kuvvetli x kuvvetsiz	tutumlu x tutumsuz
dikenli x dikensiz	lezzetli x lezzetsiz	tüylü x tüysüz
dikkatli x dikkatsiz	meyveli x meyvesiz	uzaylı
doğulu	mikroplu x mikropsuz	ümitli x ümitsiz
dolaylı x dolaysız	namuslu x namussuz	yağmurlu x yağmursuz
duygulu x duygusuz	nemli x nemsiz	yazılı
düşünceli x düşüncesiz	neşeli x neşesiz	yararlı x zararlı
felçli	onurlu x onursuz	zevкли x zevksiz
gayretli x gayretsiz	orta halli	
gerekli x gereksiz	özenli x özensiz	
gizli	özürlü	
gönüllü x gönülsüz	pireli	

Ruşçada da Türkçedeki gibi isimden isim yapan ekler bulunmaktadır. Ancak Türkçede sadece son ekler olmasına karşın Ruşçada ön ekler de bulunmaktadır. Rusların bu konuda yaptıkları yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Zeynep çok **akıllık** ve **meraklık** bir çocuk.

Zeynep çok akıllı ve meraklı bir çocuk.

Aklıma **öğrenciyim** / **öğrenciyle** günlerim geldi.

Aklıma öğrencilik günlerim geldi.

Çocuksuz ev **meyve daha** ağaca benziyor.

Çocuksuz ev meyvesiz ağaca benziyor.

Kışın uzun **kolluk**, kalın ve **yünlük** giysiler girmek gerek.

Kışın uzun kollu, kalın ve yünlü giysiler girmek gerek.

Doktoru yapmak için **sabırla** ve hoşgörülü olmak gerekir.

Doktorluk yapmak için sabırlı ve hoşgörülü olmak gerekir.

Geçen gün gür **ormandan** bir yerde çok güzel bir piknik yaptık.

Geçen gün gür ormanlık bir yerde çok güzel bir piknik yaptık.

Biz yarın **ailemce** Alaarçaya pikniğe gideceğiz.

Biz yarın ailecek Alaarça'ya pikniğe gideceğiz.

Senelerce **ehliyetlisiz** araba kullandı.

Senelerce ehliyetsiz araba kullandı.

Kavgayla, gürültüyle bir dünyada yaşamak istiyorum.

Kavgasız, gürültüsüz bir dünyada yaşamak istiyorum.

Çüplü çöpleri toplamıyorlar, leş gibi kokuyor.
Çöpçüler çöpleri toplamıyorlar, leş gibi kokuyor.

Geceyi rengi de modelli de beğenmiyorum, bunun için yenisini almak istiyorum.
Geceliğimin rengini de modelini de beğenmiyorum, bunun için yenisini almak istiyorum.

Dün çok **keyiflin**, ama bugün neşelisin görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.
Dün çok keyifsizdin, ama bugün neşeli görünüyorsun. Moralin düzeldi galiba.

Mezun olduk ve hemen iş bulduk ne kadar **şanstık!**
Mezun olduk ve hemen iş bulduk ne kadar şanslıyız!

Bu şehir çok güzel ve çok **dağlı**²³⁸ bir şehirdir.
Bu şehir dağlık ve çok güzel bir şehirdir.

Yeniylbaşı **sabırsızla** beklerler.
Yılbaşını sabırsızlıkla beklerler.

Sevgiler günü ve diğerler.
Sevgililer günü ve diğerleri.

Benim ikinci komşularım **çinler**.
İkinci komşum ise Çin’lidir.

Yolun **uzunu** on kilometre.
Yolun uzunluğu on kilometredir.

En **hastalık** insanlara yardım vereceğim.
Ağır hastalara yardım edeceğim.

²³⁸ Türkçedeki isimden isim yapan “lı,li” ve “lık, lik” ekleri Rusçada sadece tek ekle “ый” yapıldığı için bu yanlış yapılmıştır.

ORTA DÜZEYDE

Bazen spor yapmak zorunda kalır ve **başarı** olacağını inanmak zorunda kalır.

Bazen spor yapmak zorunda kalır ve başarılı olması gerektiğine inanmak zorundadır.

Genç o çok güzel ve çok iyi bir zaman, ben de biliyorum.

Gençliğin çok güzel ve çok iyi bir zaman olduğunu ben de biliyorum.

Bundan sonra **suçlusuz** kişileri öldürer, sonra alkol ve uyuşturucu maddeler kullanır.

Bundan sonra suçsuz kişileri öldürür, alkol ve uyuşturucu maddeleri kullanır.

En önemli problemlerinin biri **işsiz**.

En önemli problemlerden birisi de işsizliktir.

Günümüzde dünyada gençlerin en önemli çok sorun vardır. Mesela: **işsiz, parasız,** uyuşturucu, alkol, eğitim, birbirine **saygısız** ve başkalar.

Günümüz dünyasında gençlerin çok sorunları vardır. Mesela; işsizlik, parasızlık, uyuşturucu, alkol, eğitim, birbirine saygısızlık v.b.

Bence **saygısız** en kötü duygudur.

Bence saygısızlık en kötü bir davranıştır.

Onun için Hakaslar **iş yok** kalıyorlar.

Hakaslar bu yüzden işsiz kalıyorlar.

Eğer her insan doğaya **dikkatle** olursa bizim çevremiz daha iyi olur.

Eğer her insan doğaya dikkatli olursa çevremiz daha güzel ve temiz olur.

Eğer biz çevre **kirlenmesinin** problemi çözebilirsek bir problemi azaltacak.

Eğer çevre kirliliği problemini çözebilirsek bir problemden kurtulmuş olacağız.

Bu sözler **mutluyla** yazıyorum.

Bu sözleri mutlulukla yazıyorum.

Çocuk **çocuklunda** çoğunluk vaktini anne ve babasıyla geçiriyor.
Çocuk, çocukluğunda vaktinin çoğunu anne ve babasıyla geçiriyor.

Ben ve akrabalarım **sağlıyız**.
Ben ve akrabalarım sağlıklıyız.

Ben **çocuklu** zamanımdan beri bu güne kadar kitabı çok seviyorum.
Ben çocukluğumdan beri kitabı çok seviyorum.

Ben de bu kompozisyonda **işsiz** hakkında anlatmak istiyorum.
Ben de bu kompozisyonda işsizlik konusunu anlatmak istiyorum.

Dilimde bir sorun var, bu dilimin **kirliliği**.
Dilimdeki en önemli sorun dilimin kirliliğidir.

Niçin **sağlı**, güçlü gençler boştur.
Sağlıklı ve güçlü gençler neden işsizdir?

Anne-babalar çocuğa **çocukçadan** anadilini öğretmeli.
Aileler çocuklarına ana dillerini öğretmeliler.

İşsiz, her ülkenin sorunlu ve zor bir problemdir.
İşsizlik her ülkenin en önemli sorunudur.

O baş ağrısı..... stres gibi **hastalardır**.
Onlar baş ağrısı ve stres gibi hastalıklardır.

Adamlar konuşup **arkadaşlar** kurabilirler.
İnsanlar konuşup arkadaşlık kurabilir.

Bişkek'te problemi **işsiziyle** çözmek lazım.
Bişkek'teki işsizlik problemini çözmek lâzım.

Bunun için çeşitli **zarar** şeyler oluyorlar.

Bunun için çeşitli zararlı şeyler oluyor.

Savaş dört yıl sürüyordu. Çocuklar **açıktan** ölmüş.

Savaş dört yıl sürmüştü. Çocuklar açlıktan ölüyorlardı.

Şimdi herkes kendi **yaşadığını** düşünüyor.

Şimdi herkes kendi yaşamını düşünüyor.

Bu çok büyük bir problemi ve onun **çözmesi** hiç kolay değildir.

Bu çok büyük problemin çözümü hiç de kolay değildir.

Büyük fabrikaların **artıklar**, çöpler, petrolün **artıklar** ve başka çok şeyler.

Büyük fabrikaların atıkları, çöpler, petrol atıkları ve daha başka birçok şey.

Yemyeşil ağaçlarla **koparan** ormanlar, derin göller o kadar muhteşem ki kelimelerle güzelliğini anlatamam.

Yemyeşil ağaçlarla kaplı ormanlar, derin göller öyle muhteşem ki kelimelerle güzelliğini anlatamam.

İlkokulda her çocuğun **korkması** vardır.

İlkokulda her çocuğun korkusu vardır.

Hata yaparlarsa yüksek sesle konuşmamalıyız, sadece **hata** olduğunu anlatmak lazımdır.

Hata yaparlarsa onlara sesimizi yükseltmemeliyiz, sadece hatalı olduklarını anlatmalıyız.

Bazı insanlar niçin açık, bazıları niçin **kapatılı**?

Niçin bazı insanlar açıkken bazıları kapalıdır?

Bazı insanlar **kötümserliği** bilerek yaparlar.

Bazı insanlar kötülüğü bilerek yaparlar.

Bence **yaşlıksız**, yaşlılık **gençliksiz** olmaz.

Bence yaşlılar olmazsa gençler de olmaz.

YÜKSEK DÜZEYDE

İletişim bizim hayatımız ve **onunsuz** yaşamak çok zordur.

İletişim bizim hayatımızdır ve onsuz yaşamak çok zordur.

Televizyon ise yeni, modern, **gençli** filmleri seyredebiliriz.

Televizyonda ise modern, gençlik filmlerini seyredebiliriz.

Bana göre uygarlıklı insanlar çok **gurur**.

Bana göre uygar insanlar çok gururludur.

Yani insanlara **mutlu** veremezler.

Yani insanlara mutluluk veremezler.

Her ülkeyi için onun **zengin** kaynağı önemli bir şeydir.

Her ülkenin zenginlik kaynağı o ülke için önemli bir şeydir.

Paralar bize rahatlık verebilir veya **mutlu** ve bazen sağlığı verebilir.

Para bize rahatlık, mutluluk ve bazen de sağlık sağlayabilir.

Hayatımızda **dikkat** olmalıyız.

Hayatımızda dikkatli olmalıyız.

İnsanın güzel, **sağlı** ve mutlu hayatı için.

İnsanın güzel, sağlıklı ve mutlu hayatı için.

Ölüm ve **mutsuza** yolu açarsa, o zaman o anahtar bize yardım edemez.

Ölüme ve mutsuzluğa yol açarsa o zaman o anahtarın bize bir faydası olmaz.

Başka insanları öldürebilir ve **hırsız** yapabilir.

Başka insanları öldürebilir ve hırsızlık yapabilir.

Tablo 63: İsimden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar

Ek	Yanlış Sayısı	%	Ek	Yanlış Sayısı	%
-Ilk	36	4,23	-I	2	0,23
-II	13	1,52	-çI	1	0,11
-sIz	6	0,70	-cAk	1	0,11
-Im	2	0,23			

İsimden İsim Yapan eklerle ilgili olarak 61 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *-Ilk*, *-II*, *-sIz*, *-Im*, *-I*, *-çI*, *-cAk* eklerinde görülmüştür. İsimden isim yapan ekler Türkçe ve Rusçada farklı eklerle yapıldığı için bu tür yanlışlar yapılmaktadır.

4.7.2.İsimden Fiil Yapan Eklerdeki Yanlışlar

Rusçada da Türkçedeki gibi isimden fiil yapan ekler bulunmaktadır. Türkçede sadece son ekler olmasına karşın Rusçada ön ekler de bulunmaktadır. Rusların bu konuda yaptıkları yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Bizim ülkemizdeki şimdi internet pahallıdır, ama bence artık **azlanıyor**.

Bizim ülkemizde internet hâlâ pahalıdır, ama bence artık azalıyor (ucuzluyor).

İletişim hayatımız **güzeltiliyor**.

İletişim hayatımızı güzelleştiriyor.

Tablo 64: İsimden Fiil Yapan Eklerdeki Yanlışlar

Ek	Yanlış Sayısı	%	Ek	Yanlış Sayısı	%
-IAş	1	0,11	-Al	1	0,11

İsimden Fiil Yapan Eklerle ilgili olarak 2 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *-IAş, -Al* eklerinde görülmüştür. *İsimden Fiil Yapan Eklerde* fazla yanlış yapılmadığı görülmüştür.

4.7.3.Fiilden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar

Rusçada da Türkçedeki gibi fiilden isim yapan ekler bulunmaktadır. Türkçede sadece son ek olmasına karşın Rusçada ön ekler de bulunmaktadır. Rusların bu konuda yaptıkları yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Çocuklar genellikle bir yaşından itibaren **yürüyüp / yürümek / yürüp / yürümüsünü / yürümek / yürümeyi / yürüdan / yürümeden / yürümeyin** başlarlar.

Çocuklar genellikle bir yaşından itibaren yürümeye başlarlar.

Arkadaşlarına kötü şakalar **yaptı / yapması / yapmayı / yapmasına / yapmadan / yapmasa / yaptığı / yaparak / yapmak / yapmadan** bir türlü vazgeçmiyor.

Arkadaşlarına kötü şakalar yapmaktan bir türlü vazgeçmiyor.

Üniversiteyi bitirdikten sonra Türkiye’de **çalışıp / çalışmaya / çalışmak / çalışını / çalışmasın / çalışıp / çalışmanı / çalışır / çalışmadan / çalışta / çalışmanın / çalışmanı** düşünüyor musun?

Üniversiteyi bitirdikten sonra Türkiye’de çalışmayı düşünüyor musun?

Ukrayna ekonomisi günden güne **büyüden / büyüklene / büyümesi / büyümeden** .

Ukrayna ekonomisi günden güne büyümektedir.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 65: Fiilden İsim Yapan Eklerdeki Yanlışlar

Ek	Yanlış sayısı	%
-mA	35	4,11

Fiilden İsim Eklerle ilgili olarak 35 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *-mA* ekinde görülmüştür. Bu araştırmanın evreni olan kurumlarda *Fiilden İsim Yapan Ekler* genelde yüksek düzeyde öğretildiği için bu tür yanlışlar orta düzeyde görülmektedir.

4.7.4.Fiilden Fiil Yapan Eklerdeki Yanlışlar

Ruşçada da Türkçedeki gibi fiilden fiil yapan ekler bulunmaktadır. Türkçede sadece son ekler olmasına karşın Ruşçada ön ekler de bulunmaktadır. Türkçedeki bazı ekler Ruşçada bazen bazı kelime ve kelime gruplarıyla karşılanabilmektedir. Rusların bu konuda yaptıkları yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

4.7.4.1.Ettirgen Eklerinde Yapılan Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Gelecek yıl biraz para biriktirmeden sonra ustaları çağırıp onlara evimizin çatısını tamir **edecek miyiz?** / **ettirecek miyiz?**/ **etir miyim?**

Gelecek yıl biraz para biriktirdikten sonra ustaları çağırıp onlara evimizin çatısını tamir ettirecek misiniz?

Öğretmen onlara yoklama kâğıdını **imzalandırdı** / **imzaladırdı** / **imzalamadı** / **imzaladı** / **imzalatırdı** / **imzalayıp**, daha sonra kitapçıkları dağıttı.

Öğretmen onlara yoklama kâğıdını imzalattı, daha sonra kitapçıkları dağıttı.

Savaşlarda insanlar hiç acımadan birbirlerini hâlâ **ölüyorlar** / **ölürler**²³⁹.

Savaşlarda insanlar hiç acımadan hâlâ birbirlerini öldürüyorlar / öldürmektedirler.

²³⁹ Burada Geniş Zaman eki kullanmamak daha doğrudur.

Bu romanı kısa sürede **bitecek / biteceğim / bitereceğim / bitip** ve sana vereceğim.

Bu romanı kısa sürede bitireceğim ve sana vereceğim.

Kendini **tanıdıktan / tanıttırdıktan** sonra “Görüşmeyeli sesini unutmuşum!” dedim.

Kendimi tanıttıktan sonra “Görüşmeyeli sesini unutmuşum!” dedim.

Babam eveme çok şekerler **gider**.

Babam eve çok şeker getiriyor.

Biz dans edeceğiz, fotoğrafları **çektireceğiz**.

Biz dans edeceğiz, fotoğraf çektireceğiz.

Geçen yıl ben okulamı **bittim**.

Geçen yıl okulumu bitirdim.

ORTA DÜZEYDE

Uyuyamazsan ışığı **söneceğim**.

Uyuyorsan / uyuyacaksan ışığı söndüreceğim.

Hayat insanları bazen **ağlaştık / ağlanıldı / ağlayarak / ağlatınız / ağlayın / ağla / ağla** , bazen **gülüştük / gülerek / gülündü / gülün**.

Hayat insanları bazen ağlatıyor, bazen de güldürüyor.

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar yapılacağı için zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere **yerilecekler / yerleşildi / yerdiğinden / yerleşilmektedir**.

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar yapılacağı için zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere yerleştirilecek.

Ameliyat yapıldığı sırada elektrik kesilir kesilmez hemen jeneratör **çalındı**.

Ameliyat yapıldığı sırada elektrik kesilir kesilmez hemen jeneratör çalıştırıldı.

Petersburg’a gittiğimizde seni mutlaka ailemle **tanışacağım**.

Petersburg’a gittiğimizde seni mutlaka ailemle tanıştırdım.

Öğrenci, sınav kurallarına uymadığı için sınav gözetmeni tarafından sınav salonundan **çıkırdı / çıkırıldı / çıkmalılar / çıktı / çıkındı**.

Öğrenci, sınav kurallarına uymadığı için sınav gözetmeni tarafından sınav salonundan çıkarıldı.

İnsan kendi ev, kendi geleceğini **kirleniyor**.

İnsan kendi evini, kendi geleceğini kirletiyor.

İnsanlar doğayı biraz **değiştirdi**.

İnsanlar doğayı biraz değiştirdi.

Onlar çocukları **şımarmamalılar**.

Onlar çocuklarını şımartmamalılar.

Onu yedirirler, **içtirirler** ve giyindirirler.

Ona yedirirler, içirirler ve giydirirler.

İki dönemi **karşılaştak** istiyorum.

İki dönemi karşılaştırmak istiyorum.

Böyle politik gerçek tehlikeyi **geldiriyor**.

Böyle bir politika beraberinde gerçek tehlikeleri getiriyor.

YÜKSEK DÜZEYDE

Çünkü onlar bizim hayatımızı **kolaylaştırıyor**.

Çünkü onlar bizim hayatımızı kolaylaştırıyor.

Bazı insanlar medeniyetin ve kültürün anlamı **karışıyorlar**.

Bazı insanlar medeniyetin ve kültürün anlamını karıştırıyorlar.

Onlar bizim hayatımızı **kolaylaştırıyor**.

Onlar bizim hayatımızı kolaylaştırıyor.

4.7.4.2.İşteş Eklerinde Yapılan Yanlışar

Keşke bugün seninle **görse / görmüşüm / görersem / görseydim**, moralimi bozdun!

Keşke bugün seninle görüşmeseydim, moralimi bozdun!

Kiev yolunda iki minibüs **çarpmış / çarpıtı / çarpındı / çarptırdım / çarptışmışlar / çarpımıştı.**

Kiev yolunda iki minibüs çarpışmış.

“En kısa zamanda **gördüğü / gördün / görültü / görleşimiz / gösteriniz / görünlüş / görülecek.**” deyip telefonu kapattı.

“En kısa zamanda görüşürüz.” deyip telefonu kapattı.

Narın’a gittiğimizde seni mutlaka ailemle **tanıtacağım / tanışıldı.**

Narın’a gittiğimizde seni mutlaka ailemle tanıştırdım.

Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı geldiğinde öğrenci konseyi de cumhurbaşkanı ile **görmeli / görüldü.**

Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı geldiğinde öğrenci konseyi de cumhurbaşkanı ile görüştü.

Sonra ben bu kitabı okudum. Şimdi onunla **tanıtacağım.**

Sonra ben bu kitabı okudum. Şimdi onu anlatacağım.

Para niçin bizim hayatımızı **zorlatıyo?**

Para niçin bizim hayatımızı zorlaştırıyor?

4.7.4.3.Dönüşlü Eklerinde Yapılan Yanlışlar

Akşam yemeğı için restorana gidersem **hazırmalıyım / hazıracaksın / hazırın / hazırđırınız / hazırlaştım / hazırsan / hazırıl / hazırladım.**

Akşam yemeğı için restorana gideceksem hazırlanmalıyım.

İnsanlar **yaşladıkça** / **yaşılıyor** / **yaşan** / **yaşlığında** / **yaşıldı** / **yaştığı zaman** / **yaşlaşınca** / **yaşmakta** / **yaşıp** / **yaşlıyanıp** / **yaşken** / **yaşap** / **yaşınca** / **yaşlamak** / **yaşlılık** iyice çocuklaşıyorlar.

İnsanlar yaşlandığında / yaşlandıkça iyice çocuklaşıyorlar.

İyice **sinirildi** / **sinirleyip** / **sinirinip** / **sinirleşerek** / **sinirmaya** / **sinirilse** / **sinirip** / **sinirdiğinde** / **sinirin** / **sinirdir** kapıyı çarparak odadan çıkıp gitti.

İyice sinirlenip kapıyı çarparak odadan çıkıp gitti.

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar yapılacağı için zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere **yeririldi**.

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar yapılacağı için zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere yerleştirilecek.

Senin mektubun beni çok **sevindirdi**²⁴⁰.

Mektubun beni çok sevindirdi.

İnsanlar çok **hastalıyorlar**.

İnsanlar çok hastalanıyorlar.

Bitkiler **canlamaya** başladı.

Bitkiler canlanmaya başladı.

Hiçbir zaman çok kızmazlar ve **sinirmezler**.

Hiçbir zaman çok kızmaz ve sinirlenmezler.

Bu soruların cevabını bulmayı kendine **kapalıyor**.

Bu soruların cevabını bulamayı içine kapanıyor.

²⁴⁰ Dönüşlü Eylem Temel Düzeyde işlenmediği için bu yanlış yapılmıştır.

4.7.4.4.Edilgen Eklerinde Yapılan Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

İnsanlar tarafından **üretlen/ üreten / ürettiği / üretinen** her şey aynı hızla **tüketeldi / tüketinir / tüketmiş / tüketirir.**

İnsanlar tarafından üretilen her şey aynı hızla tüketiliyor.

Geçen haftaki sınavların bu hafta **yapacağımıza / yaptığı / yapmasına / yaptırılmak / yapığının / yapmaya** karar verildi.

Geçen haftaki sınavların bu hafta yapılmasına karar verildi.

Ameliyat yapıldığı sırada elektrik kesilir kesilmez hemen jeneratör **çalıştırdı / çalışılmış / çalıştırdı / çalındı.**

Ameliyat yapıldığı sırada elektrik kesilir kesilmez hemen jeneratör çalıştırıldı.

Öğrenci, sınav kurallarına uymadığı için sınav gözetmeni tarafından sınav salonundan **çıkırdı / çıkarttı / çıkmalılar / çıktı / çıkındı.**

Öğrenci, sınav kurallarına uymadığı için sınav gözetmeni tarafından sınav salonundan çıkarıldı.

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar **yapacağı için / yaptırdığı zaman / / yaptığına kadar** zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere **yerdiğinden / yerleştirdiler.**

Depremde yıkılan binaların yerine yeni binalar yapılacağı için zor durumdaki aileler geçici olarak başka evlere yerleştirilecek.

Önemli sorunlar bir günde **çözmez.**

Önemli sorunlar bir günde çözümez.

YÜKSEK DÜZEYDE

Çünkü herkes şehrin tarihi ve Bişkek nasıl **kurdu** bilmiyor.

Çünkü şehrin, yani Bişkek'in nasıl kurulduğunu herkes bilmiyor.

Bence birinci iyi bir insan olmalıyız. Para ise **kazanabilir**.

Bence ilkönce iyi bir insan olmalıyız. Para ise sonra kazanılabilir.

4.7.4.5.-lan, -len Ekindeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

Akşam yemeği için restorana gidersem **hazırmalıyım / hazırдыңız**.

Akşam yemeği için restorana gideceksem hazırlanmalıyım.

YÜKSEK DÜZEYDE

Polis katili **tutuklandı**.

Polis katili tutukladı.

Tablo 66: Ettirgen, Dönüşlü, Edilgen, -lan, -len Eklerindeki Yanlışlar

Ek	Yanlış Sayısı	%	Ek	Yanlış Sayısı	%
Ettirgen Ekleri	50	5,88	İşteş Ekleri	23	2,70
Dönüşlü Ekleri	39	4,58	-lAn	3	0,35
Edilgen Ekleri	33	3,88			

Ettirgen, dönüşlü, edilgen, işteş ve -lAn -lan, -len ekleriyle ilgili olarak 148 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Türkçede fiilden fiil yapan eklerin sayısı fazla olmamasına rağmen bu konuda her düzeyde fazla yanlış yapıldığı görülmüştür.

4.8.Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sekizinci alt problemde, "Bağlaçlar konusunda yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.8.1.Bağlaçlarla İlgili Yanlışlar

Türkçe ve Rusçada kullanılan benzer bağlaçlar olmasına karşın bazen bu bağlaçların çeşitleri farklılıklar gösterebilmektedir. Bu araştırmanın evreninde Türkçe bağlaçların tamamı öğretilmediği için eksik bağlaçlar öğrencinin kendi çabasıyla tamamlanmaktadır. Rusların Türkçedeki bağlaçlarda genellikle bağlaçların Rusçadaki tam karşılığını bilemediklerinden ya da kullanım farklılıklarını ayırt edemediklerinden dolayı yanlışlar yapmaktadırlar. Bu konuda yapılan yanlışlardan bazılarını şu şekilde belirtmek mümkündür.

TEMEL DÜZEYDE

Temel Düzeyde öğretilen bağlaçlar şunlardır.²⁴¹

Hem..... hem, ne..... ne, belki..... belki, ya..... ya, ve, ile , ya da, veya, ancak, fakat, ama

Sağlıklı bir yaşam için **belki** spor yapalım **belki** de beslenmemize dikkat edelim.
Sağlıklı bir yaşam için hem spor yapalım hem de beslenmemize dikkat edelim.

Yılbaşında **belki** restorana **belki** de kafeye gidelim, yılbaşını evimizde kutlayalım.
Ne restorana ne de kafeye gidelim, yılbaşını evimizde kutlayalım.

Ablana söyle! **Belki** çamaşırları yıkasın ya da gömlekleri ütüle **belki**, boş boş oturmasın, işlerden birini yapsın.

Ablana söyle! Ya çamaşırları yıkasın ya da gömlekleri ütölesin, boş boş oturmasın, işlerden birini yapsın.

²⁴¹ Bu çalışmanın yapıldığı Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde, Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER'de uygulanan programlarda temel düzeyde genel olarak öğretilen bağlaçlardır.

Sana borç verebilirim, **zaten** bin Tangeden fazla vermem mümkün değil.

Sana borç verebilirim, ancak bin Tangeden fazla vermem mümkün değil.

Kadın çocuklara “**Hem / hem hem / belki** oturup çizgi film izleyin **hem / zaten / belki** bahçeye çıkıp oynayın, burada gürültü yapmayın.” dedi.

Kadın çocuklara “Ya oturup çizgi film izleyin ya da bahçeye çıkıp oynayın, burada gürültü yapmayın.” dedi.

Belki tarihi filmler **belki** belgesel filmler bizi bilgilendirmektedir.

Hem tarihi filmler hem belgesel filmler bizi bilgilendirmektedir.

Ya / belki dolmuşa **ya / belki** otobüse biniyorsun. Her gün onca yolu yürüyorsun.

Ne dolmuşa ne otobüse biniyorsun. Her gün onca yolu yürüyorsun.

Madem kelimeleri çok çabuk unutuyorsun, **zaten** sık sık tekrar et.

Madem kelimeleri çok çabuk unutuyorsun, öyleyse sık sık tekrar et.

ORTA DÜZEYDE

“Sağlıklı Beslenme” konusu hakkında her gün televizyonda, radyoda, gazetelerde pek çok haber okuyup dinliyoruz; **bile / sanki / oysa / yoksa / hatta** ne yazık ki sağlığımıza dikkat etmiyoruz. **Yine de / yoksa / hatta / bile** sağlığımız bizim en büyük zenginliğimiz! **Öyleyse / dahi / sanki** sağlıklı olmazsak hiçbir şey bize mutluluk veremez. **Dahi / daha / yine de / sanki / yoksa / oysa** lütfen sağlığımıza dikkat edelim, çocuklarımızı da sağlıklı yetiştirelim!

“Sağlıklı Beslenme” konusu hakkında her gün televizyonda, radyoda, gazetelerde pek çok haber okuyup dinliyoruz; yine de ne yazık ki sağlığımıza dikkat etmiyoruz. Oysa sağlığımız bizim en büyük zenginliğimiz! Şayet sağlıklı olmazsak hiçbir şey bize mutluluk veremez. Öyleyse lütfen sağlığımıza dikkat edelim, çocuklarımızı da sağlıklı yetiştirelim!

Sadece çalışmak, başarılı olmak için yeterli değildir, **bunun üzerine / demek / bile / dahi / demek ki / yoksa** eğlenmeye ve dinlenmeye de zaman ayırmak gerekir.

Sadece çalışmak, başarılı olmak için yeterli değildir; bununla birlikte eğlenmeye ve dinlenmeye de zaman ayırmak gerekir.

Mutluluğu küçük şeylerde ararsak hayattan daha çok zevk alırız, **bile / eğer / hatta / demek / hem / yoksa / demek ki / şayet / dahi / bunun üzerine** pek çok kişi mutluluğu hep büyük başarılarında aramakta!

Mutluluğu küçük şeylerde ararsak hayattan daha çok zevk alırız, hâlbuki pek çok kişi mutluluğu hep büyük başarılarında aramakta!

Ünlü satranç şampiyonu Kasparov'u bilgisayar **halbuki / hatta / demek ki /** yenemedi!

Ünlü satranç şampiyonu Kasparov'u bilgisayar dahi yenemedi!

Öğrenciler kompozisyonu iyi yazamadıklarını söylediler; **demek ki / demek / eğer / yine de / dahi / bununla birlikte / oysa / hem** onlara daha fazla sözcük öğrenmelerini ve bir plan yapmalarını tavsiye ettik.

Öğrenciler kompozisyonu iyi yazamadıklarını söylediler; bunun üzerine onlara daha fazla sözcük öğrenmelerini ve bir plan yapmalarını tavsiye ettik.

Oysa / sanki / halbuki / demek ki / yine de / bununla birlikte / eğer / hatta / yoksa yarışmada birinci oldunuz, sizi kutlarım!

Demek yarışmada birinci oldunuz, sizi kutlarım!

Niçin akşam beni aramadın? **Halbuki / hatta / yine de / dahi / demek / bununla birlikte / şayet / eğer** unuttun mu?

Niçin akşam beni aramadın? Yoksa unuttun mu?

Akşam televizyonda Tsunami görüntülerini seyrettim, **bunun üzerine / demek ki / halbuki / oysa / şayet /** cehennem gibiydi!

Akşam televizyonda Tsunami görüntülerini seyrettim, sanki cehennem gibiydi!

Onun her şeyi var; iyi bir işi, güzel bir evi, pek çok dostu var, ama **sanki / hem / yoksa / halbuki // bile / şayet** mutlu değil.

Onun her şeyi var; iyi bir işi, güzel bir evi, pek çok dostu var, ama yine de mutlu değil.

Öyleyse / belki daha önce hiç karşılaşmamışız gibi davrandı.

Sanki daha önce hiç karşılaşmamışız gibi davrandı.

Toplantı hafta sonuna ertelenmiş, **sanki** hazırlık yapmak için daha vaktimiz var.

Toplantı hafta sonuna ertelenmiş, ancak hazırlık yapmak için daha vaktimiz var.

“Ev sahibi bize **hem / belki** kirayı arttırın **hem / belki** evden çıkın.” dedi.

“Ev sahibi bize ya kirayı arttırın ya evden çıkın.” dedi.

Yeter artık! Üzerime gelme, **öyleyse / ancak / sanki** çok sinirliyim. İşlerim yolunda gitmiyor.

Yeter artık! Üzerime gelme, zaten çok sinirliyim. İşlerim yolunda gitmiyor.

Yaz tatilinde Antalya’ya gidebiliriz, **zaten** iki haftadan fazla kalamayız.

Yaz tatilinde Antalya’ya gidebilire, ancak iki haftadan fazla kalamayız.

Doktorun söylediklerini dinleyip sigarayı bırakmıyorsun, **dolayısıyla / derken** biraz azalt, sağlığına bile bile zarar veriyorsun.

Doktorun söylediklerini dinleyip sigarayı bırakmıyorsun, hiç olmazsa biraz azalt, sağlığına bile bile zarar veriyorsun.

Sınavdan çıkan öğrencilerin gözleri gülüyor, **madem ki** sınavları iyi geçmiş.

Sınavdan çıkan öğrencilerin gözleri gülüyor, demek ki sınavları iyi geçmiş.

İnsanoğlunun yapamayacağı hiçbir şey yoktur, **dolayısıyla / hiç olmazsa / ne var ki / bari / ne de olsa / derken / madem ki** istesin.

İnsanoğlunun yapamayacağı hiçbir şey yoktur, yeter ki istesin.

Açıkçası / derken / yeter ki onu seviyorsun, o zaman ona duygularını açıkça söylemelisin.

Mademki onu seviyorsun, o zaman ona duygularını açıkça söylemelisin.

Türkçeyi kolay öğreniyorlar, **ne var ki / madem ki / bari / derken** onlar Türkmen.

Türkçeyi kolay öğreniyorlar, ne de olsa onlar Türkmen.

Konuşmalarımıza dikkat etmeliyiz, / **ne de olsa / bari / ne var ki / dolayısıyla / yeter ki / anlaşılan / hiç olmazsa** kırıcı olabiliriz.

Konuşmalarımıza dikkat etmeliyiz, aksi hâlde istemeden de olsa kırıcı olabiliriz.

Hiç spor yapmıyorsun, **madem ki / aksi hâlde** birazcık yürü.

Hiç spor yapmıyorsun, hiç olmazsa birazcık yürü.

Bizim dilimiz de dünya dilleri arasına girebilir, **dolayısıyla / ne de olsa / hiç olmazsa / derken / aksi hâlde** biz ona sahip çikalım, onu geliştirelim.

Bizim dilimiz de dünya dilleri arasına girebilir, yeter ki biz ona sahip çikalım, onu geliştirelim.

Garri Kasparov satrançta yine rakibini yenmiş, **dolayısıyla / anlaşılan / madem ki / derken / açıkçası / bari** dünya şampiyonu.

Garri Kasparov satrançta yine rakibini yenmiş, ne de olsa dünya şampiyonu.

Dün öğrencilerle pikniğe gitmek istedik, **ne de olsa / bari / derken / yeter ki / dolayısıyla / hiç olmazsa / aksi hâlde** yağmur yağdı ve biz pikniğe gidemedik.

Dün öğrencilerle pikniğe gitmek istedik, ne var ki yağmur yağdı ve biz pikniğe gidemedik.

Bugün yüzünüz gülüyor, şarkılar söylüyorsunuz, **bari / ne de olsa / madem ki / derken / demek / ne var ki / bari** bugün çok mutlusunuz.

Bugün yüzünüz gülüyor, şarkılar söylüyorsunuz, anlaşılan bugün çok mutlusunuz.

Dolayısıyla / aksi hâlde / derken / hiç olmazsa kantine gidiyorsunuz, bana da bir çikolata al.

Madem ki kantine gidiyorsunuz, bana da bir çikolata al.

Sanki / hatta / öyleyse bana günümüzün en önemli buluşu nedir diye sorarlarsa hiç düşünmeden “bilgisayar” cevabını veririm. Bilgisayar sayesinde müzik dinleyebilir, film izleyebilir, **bile / demek ki / yine de / birlikte** bunları paylaşabiliriz de! Bilgisayarı bir çocuk **hatta / öyleyse / bununla** kullanabilir. **Demek ki / yoksa /**

hatta / sanki / bunun üzerinde eskiden bu hiç de mümkün değildi. Bugün bilgisayarları hem iş hem de iletişim dünyasında kullanıyoruz. **Bunun üzerine** internetle hayatımız tamamen değişti diyebiliriz. İnsanlar birbirlerine o kadar yakınlaştı ki, **oysa / bile / hatta / demek ki / şayet** dünya küçüldü. Dünyanın neresinde olursak olalım **yoksa / sanki / öyleyse / şayet / bunun üzerine** her şeyden hızlı bir şekilde haberimiz oluyor.

Şayet bana günümüzün en önemli buluşu nedir diye sorarlarsa hiç düşünmeden “bilgisayar” cevabını veririm. Bilgisayar sayesinde müzik dinleyebilir, film izleyebilir, hatta bunları paylaşabiliriz de! Bilgisayarı bir çocuk bile kullanabilir. Oysa eskiden bu hiç de mümkün değildi. Bugün bilgisayarları hem iş hem de iletişim dünyasında kullanıyoruz. Hatta internetle hayatımız tamamen değişti diyebiliriz. İnsanlar birbirlerine o kadar yakınlaştı ki, sanki dünya küçüldü. Dünyanın neresinde olursak olalım yine de her şeyden hızlı bir şekilde haberimiz oluyor.

Günlerden bir gün kurbağalar yarışı varmış. Hedef, çok yüksek bir kulenin tepesine çıkmakmış. Bir sürü kurbağa da arkadaşlarını seyretmek için toplanmış. **Ne var ki / ne de olsa / sadece / hatta / madem ki / demek ki / açıkçası** yarış başlamış. Ama seyircilerin hiçbiri yarışmacıların kulenin tepesine çıkabileceğine inanmamış, **ne var ki / bari / derken / zaten / bundan dolayı** bunu başaracaklarına ihtimal bile vermemiş. Sadece şunu söylemişler: “Zavallılar! Hiçbir zaman başaramayacaklar!”

Kurbağalar başlangıçta kendilerine çok güveniyormuş. “**Hiç olmazsa / demek ki / açıkçası** çok güçlü bacaklarımız var. Bu işi kolaylıkla yaparız.” diye düşünmüşler. Ama sonuç hiç de öyle olmamış. Kurbağalar teker teker yarışı bırakmaya başlamışlar. İçlerinden sadece bir tanesi inatla ve yılmadan kuleye tırmanmaya çalışıyormuş. Seyirciler “Zavallı! Hiçbir zaman başaramayacak!” diye bağırmış. Kalan son kurbağa sonunda kulenin tepesine çıkmayı başarmış. Diğerleri hayretler içinde bu işi nasıl başardığını öğrenmek istemişler. “**Derken / dolayısıyla**, o bu işi başardı **yeter ki / aksi hâlde** onun bir sırrı var.” diye düşünmüşler ve gidip ona “Bu işi nasıl başardın?” diye sormuşlar. **Hatta / bari / dolayısıyla / yeter ki / aksi hâlde** kurbağa onlara hiç cevap vermemiş. O anda farkına varmışlar ki kuleye çıkan kurbağa sağırmış! **Derken / açıkçası / yeter ki / anlaşılan** yarışma boyunca arkadaşlarının olumsuz sözlerini hiç duyamamış. Biz de kuleye çıkan bu kurbağa gibi zorlukları yenebiliriz. **Anlaşılan / demek ki / dolayısıyla / hiç değilse / aksi hâlde / ne var ki / hatta** olumsuz düşünen insanları duymayıp kendi bildiğimiz yolda mücadele ederek ilerleyelim.

Günlerden bir gün kurbağalar yarışı varmış. Hedef, çok yüksek bir kulenin tepesine çıkmakmış. Bir sürü kurbağa da arkadaşlarını seyretmek için toplanmış. Derken yarış başlamış. Ama seyircilerin hiçbiri yarışmacıların kulenin tepesine çıkabileceğine inanmamış, hatta bunu başaracaklarına ihtimal bile vermemiş. Sadece şunu söylemişler: “Zavallılar! Hiçbir zaman başaramayacaklar!”

Kurbağalar başlangıçta kendilerine çok güveniyormuş. “Ne de olsa çok güçlü bacaklarımız var. Bu işi kolaylıkla yaparız.” diye düşünmüşler. Ama sonuç hiç de öyle olmamış. Kurbağalar teker teker yarışı bırakmaya başlamışlar. İçlerinden sadece bir tanesi inatla ve yılmadan kuleye tırmanmaya çalışıyormuş. Seyirciler “Zavallı! Hiçbir zaman başaramayacak!” diye bağırıyor. Kalan son kurbağa sonunda kulenin tepesine çıkmayı başarmış. Diğerleri hayretler içinde bu işi nasıl başardığını öğrenmek istemişler. “Madem ki, o bu işi başardı demek ki onun bir sırrı var.” diye düşünmüşler ve gidip ona “Bu işi nasıl başardın?” diye sormuşlar. Ne var ki kurbağa onlara hiç cevap vermemiş. O anda farkına varmışlar ki kuleye çıkan kurbağa sağır! Bundan dolayı yarışma boyunca arkadaşlarının olumsuz sözlerini hiç duyamamış. Yeter ki olumsuz düşünen insanları duymayıp kendi bildiğimiz yolda mücadele ederek ilerleyelim.

Günümüzde çok insanlar uyuşturucunu kullanıyorlar. **Hele** on üç, on beş yaşlı gençler. Günümüzde birçok insan uyuşturucu kullanıyor. Özellikle on üç, on beş yaşlarındaki gençler!

Cumhuriyetimiz büyük değil, **bunun üzerin** gençlere iş yetmiyor.

Cumhuriyetimiz büyük değil, bu nedenle gençlerin çoğu işsiz.

Küçük sorun bile çıkarsa yardım etmez, **madem ki** sadece kendisini düşünür.

Küçük bir sorun çıkarsa bile yardım etmez, sadece kendisini düşünür.

Hem yaşlılar, hem gençler ve **bile** hayvanlar ve tüm doğa.

Yaşlılar, gençler, hayvanlar bile. Kısacası tüm doğa.

Sonra hastaydı. Üç gün yataktan kalkmadı. Onun kızı bunu bildi. **Bile** annesine gelmedi.

Sonra hastaydı. Üç gün yataktan kalkmadı. Onun kızı bunu öğrendi. Annesini ziyarete bile gelmedi.

Gençtiğinde mutlu **olduğunu rağmen** unutarak bir birinden ayrılırlar.

Gençliklerinde mutlu olmalarına rağmen bunu unutarak birbirlerinden ayrılırlar.

Bu sorunların **bile** farkında değiller.

Bu sorunların farkında bile değiller.

İnsanlar hakkında her zaman iyi şeyler **ancak** düşünür.

İnsanlar hakkında her zaman sadece iyi şeyler düşünür.

YÜKSEK DÜZEYDE

Farzet ki / dolayısıyla / ya / tut ki / bari / dolayısıyla / meğer o, adaletten ve doğruluktan hiç taviz vermezmiş! Oysa biz onun ne kadar adaletsiz bir insan olduğunu çok iyi biliyoruz.

Güya o, adaletten ve doğruluktan hiç taviz vermezmiş! Oysa biz onun ne kadar adaletsiz bir insan olduğunu çok iyi biliyoruz.

Sen onu iyi tanımadığını söylüyordun, **nitekim / farzet ki / bari** şimdi ne diye aleyhinde konuşup duruyorsun?

Sen onu iyi tanımadığını söylüyordun, o hâlde şimdi ne diye aleyhinde konuşup duruyorsun?

Her şeyi iyi planlamış görünüyorsun, **gel gelelim / demek / yani / o hâlde / üstelik / buna rağmen / bari** o gün beklenmedik bir şey oldu. Ne yapacaksın?

Her şeyi iyi planlamış görünüyorsun, farz et ki o gün beklenmedik bir şey oldu. Ne yapacaksın?

Sana hatırlatmak isterim! Bahsettiğin kişi hem vurdumduymaz hem tembel hem de sorumsuz, **gel gelelim / bile** sahtekarın biridir.

Sana hatırlatmak isterim! Bahsettiğin kişi hem vurdumduymaz hem tembel hem de sorumsuz, üstelik sahtekarın biridir.

Bayramda hısım akrabasının yanında olmak için memleketine gitmişti, **güya / farzet ki / üstelik / o halde / buna rağmen / nitekim / ya / yoksa / bile** demek istediğim şu ki, istese de o gün burada olamayacak.

Bayramda hısım akrabasının yanında olmak için memleketine gitmişti. Yani demek istediğim şu ki, istese de o gün burada olamayacak.

Dışarıdan bakıldığında ev bir viraneyi andırıyordu, **nitekim / derken / nitekim / dolayısıyla / yani** içi bir saray gibiymiş!

Dışarıdan bakıldığında ev bir viraneyi andırıyordu, gel gelelim içi bir saray gibiymiş!

Sevgilisinin ona yazmış olduğu şiiri **hiç olmazsa / oysa / meğer / tut ki / anlaşılın / yeter ki** beğenmese de beğenmiş gibi yaptı.

Sevgilisinin ona yazmış olduğu şiiri her ne kadar beğenmese de beğenmiş gibi yaptı.

Bütün cesaretimi toplamıştım, söyleyecektim; **oysa / hiç olmazsa / meğer / her ne kadar / yeter ki** son anda söylediği sözle bütün cesaretimi kırıverdi.

Bütün cesaretimi toplamıştım, söyleyecektim; gel gör ki son anda söylediği sözle bütün cesaretimi kırıverdi.

Başaracağından eminim, **gel gör ki / hiç olmazsa / oysa / her ne kadar** yürekten iste ve özgüvenini kaybetme.

Başaracağından eminim, yeter ki yürekten iste ve özgüvenini kaybetme.

Bugün çok neşeli, gözlerinin içi gülüyor, **meğer / oysa** sınavı iyi geçmiş.

Bugün çok neşeli, gözlerinin içi gülüyor, anlaşılın sınavı iyi geçmiş.

Anlaşılın / meğer / yeter ki / gel gör ki / oysa sana bir bilet verildi. O zaman hangi ülkeye gitmek isterdin?

Tut ki sana bir bilet verildi. O zaman hangi ülkeye gitmek isterdin?

Bilgisayar **hatta** insanı ölümden de kurtarıyor.

Hatta bilgisayar insanı ölümden kurtarıyor.

Tablo 67: Bağlaçlarla İlgili Yanlışlar

Bağlaç Adı	Yanlış Sayısı	%	Bağlaç Adı	Yanlış Sayısı	%
demek ki	13	1,52	nitekim	4	0,47
dolayısıyla	13	1,52	anlaşılan	3	0,35
yeter ki	12	1,41	demek	3	0,35
oysa	11	1,29	bununla birlikte	3	0,35
hatta	11	1,29	yine de	3	0,35
derken	10	1,17	ancak	3	0,35
bunun üzerine	7	0,83	rağmen	3	0,35
hiç olmazsa	9	1,05	gel gör ki	3	0,35
ne de olsa	9	1,05	sadece	3	0,35
madem ki	9	1,05	üstelik	2	0,23
bile	8	0,94	her ne kadar	2	0,23
bari	7	0,83	yine de	2	0,23
ne var ki	7	0,83	o halde	2	0,23
yoksa	7	0,83	demek	2	0,23
aksi hâlde	7	0,83	hem.... hem....	2	0,23
belki.. belki	6	0,70	zaten	2	0,23
öyleyse	6	0,70	ya..... ya...	2	0,23
meğer	6	0,70	dahi	2	0,23
açıkçası	6	0,70	gel gelelim	2	0,23
bile	6	0,70	tut ki	2	0,23
sanki	5	0,58	hiç değilse	1	0,11
anlaşılan	5	0,58	belki	1	0,11
hâlbuki	5	0,58	güya	1	0,11
şayet	5	0,58	bu nedenle	1	0,11
Farz et ki	4	0,47	özellikle	1	0,11
dahi	4	0,47	bundan dolayı	1	0,11
hem	4	0,47			

Bağlaçlar ile ilgili olarak 258 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *demek ki, dolayısıyla, yeter ki, oysa, hatta, derken, bunun üzerine, hiç olmazsa, ne de olsa, madem ki, bile, bari, ne var ki, yoksa, aksi hâlde, belki... belki... öyleyse, meğer, açıkçası, bile, sanki, anlaşılan, halbuki, şayet, farz et ki, dahi, hem, nitekim, anlaşılan, demek, bununla birlikte, yine de, ancak, rağmen, gel gör ki, sadece, üstelik, her ne kadar, yine de, o hâlde, demek, hem hem, zaten, ya ya ..., dahi, gel gelelim, tut ki, hiç değilse, belki, güya, bu nedenle, özellikle, bundan dolayı* bağlaçlarında görülmüştür. Türkçe ve Rusça bağlaçların farklılıklardan kaynaklanan yanlışlar çoğunluktadır. Bu tür yanlışlar her düzeyde sıkça yapılmıştır.

4.9.Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dokuzuncu alt problemde, "Kontekst içinde zamanların karşılaştırılması konusunda yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.9.1.Kontekst İçinde Zamanların Karıştırılması Yanlışları

Türkçede zaman kaymaları bulunmaktadır. Ayrıca geçmiş, şimdiki, geniş ve gelecek zaman olmak üzere temel zamanların yanı sıra birleşik zamanlar da söz konusudur. Rusçada ise temelde geçmiş zaman ve şimdiki zaman kavramı vardır. Gelecek zaman şimdiki zaman fiillerinin değişimi ve gelecek zaman fiilinin şimdiki zamanda çekimi ile elde edilmektedir. Birleşik zamanlar ise kontekst içinde ve uygun kelimelerin eklenmesiyle ifade edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı Türkçe öğrenen Ruslar kontekst içindeki zamanları karıştırmaktadırlar. Bu konuda yapılan yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Bir gün Nasrettin Hoca öğrencileriyle birlikte camiden evine **döndü**. Hoca eşekle gidiyor, öğrenciler de onun arkasında yürüyorlar.

Bir gün Nasrettin Hoca öğrencileriyle birlikte camiden evine dönüyor. Hoca eşekle gidiyor, öğrenciler de onun arkasında yürüyorlar.

Ben şimdi sana masal anlatıyorum. O zaman **uyumayacak mısın?**

Ben şimdi sana masal anlatacağım. O zaman uyuyacak mısın?

Sabah erkenden dağa hareket ettik. Dağda hava **soğukmuş**²⁴². O gün üç bin metreye kadar tırmandık.

Sabah erkenden dağa hareket ettik. Dağda hava soğuktu. O gün üç bin metreye kadar tırmandık.

Ertesi gün çok kar yağdı ve çok rüzgar **olmuş**²⁴³.

Ertesi gün çok kar yağdı ve çok rüzgar oldu.

Şimdi önümüzdeki yaz yeniden oraya gitmek ve yarım kalan işlerimizi tamamlamak istiyoruz. Her gün bu konuda **konusarız**, planlar **yaparız**²⁴⁴.

Şimdi önümüzdeki yaz yeniden oraya gitmek ve yarım kalan işlerimizi tamamlamak istiyoruz. Her gün bu konuda konuşuyoruz, planlar yapıyoruz.

Buraya park **etmiyor**, çünkü buraya park **yasaktır ediyor**.

Buraya park etmeyin, çünkü buraya park etmek yasaktır.

Gelecek yıl biraz para biriktirmeden sonra ustaları çağırıp onlara evimizin çatısını tamir **ettiniz mi?**

Gelecek yıl biraz para biriktirdikten sonra ustaları çağırıp onlara evimizin çatısını tamir ettirecek misiniz?

ORTA DÜZEYDE

Eğer bugün bu dişinizi tedavi **etmeseydim** bu gece de uyuyamayacaksınız.

Eğer bugün bu dişinizi tedavi etmezsek bu gece de uyuyamayacaksınız.

²⁴² Belirsiz Geçmiş Zamanın kullanıldığı durumları bilmemekten kaynaklanan yanlıştır.

²⁴³ Belirsiz Geçmiş Zamanın kullanıldığı durumları bilmemekten kaynaklanan yanlıştır.

²⁴⁴ Şimdiki Zaman ekleri bazen Geniş Zaman eklerinin anlamında kullanılmaktadır. Burada bu kullanım unutulduğu için böyle bir yanlış yapılmıştır.

Uyursam ışığı **söndürdüm**.

Uyursam ışığı söndürürüm.

Uyuyarak ışığı söndür.

Uyuyacaksan ışığı söndür.

Akşam yemeği için restorana **giderek** hazırlandım.

Akşam yemeği için restorana gideceksem hazırlanmalıyım.

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 68: Kontekst İçinde (Bağlamda) Zamanların Karıştırılması Yanlıları

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Şimdiki Zamanın karıştırılması	2	0,23
Geçmiş Zamanın karıştırılması	2	0,23
Gelecek Zamanın karıştırılması	2	0,23
Geniş Zamanın karıştırılması	1	0,11
Zamanın olumsuz kullanımı	1	0,11

Kontekst İçinde Zamanların Karıştırılması ile ilgili olarak 8 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *şimdiki*, *geçmiş*, *gelecek*, *geniş* zamanlarda ve *zamanın olumsuz kullanımında* görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçanın farklı dil ailelerinden olmasıdır.

4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Onuncu alt problemde, "Cümlede mantık yürütme yanlışları nelerdir?" sorusuna cevap cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.10.1. Cümledeki Mantık Yürütme Yanlıları

Bir dile hâkim olmak demek o dilde mantıklı cümleler kurabilmek demektir. Türkçe ve Rusçanın farklı dil ailelerinden olmasından dolayı Türkçe öğrenen Rusların

bazen cümlelerin anlamlarında ve fiil çekimlerinde mantık yürütme yanlışlarına rastlanabilmektedir. Bu konuda yapılan yanlışları şöyle ifade etmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Çocuklu ev meyvesiz ağaca benziyor.

Çocuksuz ev meyvesiz ağaca benzer.

Lütfen trafik kurallarına **uymayınız**.

Lütfen trafik kurallarına uyunuz.

Büyüklerinize karşı saygılı **olmayınız**.

Büyüklerinize karşı saygılı olunuz.

ORTA DÜZEYDE

Eğer bugün bu dişinizi tedavi **etsek** bu gece de uyuyamayacaksınız.

Eğer bugün bu dişinizi tedavi etmezsek bu gece de uyuyamayacaksınız.

“Ev sahibi bize **hem / belki** kirayı arttırın **hem / belki** evden çıkın.” dedi.

“Ev sahibi bize ya kirayı arttırın ya evden çıkın.” dedi.

Bence, biz gençler sigara **içmemiz** ve alkol **kullanmamız** gerek.

Bence, biz gençlerin sigara içmemesi ve alkol kullanmaması gerek.

İnsanlar çok zamandan beri ülkeden ülkeye gezmek isterler, **gezmeyerek** insanlar yabancı dilleri öğrenebilirler.

İnsanlar uzun zamandan beri ülkeleri gezmek istemişlerdir. İnsanlar gezerek de yabancı bir dil öğrenebilirler.

Gençler Türkçe ve Kırgızca **öğrenmeyerek** iletişim kururlar.

Gençler Türkçe ve Kırgızca öğrenerek iletişim kururlar.

Çevremiz için spreyleyler **kullanmalıyız**, sularımızı da **kirletmeliyiz**.
 Çevremiz için spreyleyler kullanmamalıyız, sularımızı da kirletmemeliyiz.

YÜKSEK DÜZEYDE

İşsizlik **olması** için yeni çok faydalı fabrikalar kurmak lazım.
 İşsizliğin olmaması için yeni ve faydalı fabrikalar kurmak lâzımdır.

Biz dilimizi, ulusumuzu **kaybetmemiz** için kendi kendilerimiz arasında dilimize konuşmalıyız.

Bizim dilimizi, ulusumuzu kaybetmememiz için aramızda kendi dilimizi konuşmalıyız.

Tablo 69: Cümledeki Mantık Yürütme Yanlıları

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
olumsuzluk -olumluluk	8	0,94
anlam bütünlüğü	3	0,35

Cümledeki Mantık Yürütme ile ilgili olarak 11 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en fazla *olumsuzluk-olumluluk* ve *anlam bütünlüğünde* görülmüştür. Türkçe ve Rusça farklı dil ailelerinden olduğu için dil bilgisi ve dil mantığı da farklı olması konuda yanlışlar yapılmasına yol açmıştır.

4.11.On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

On birinci alt problemde, "Belirteçler konusunda yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.11.1.Belirteçlerdeki Yanlıları

Türkçe ve Rusçada belirteç yapma yolları ve ekleri farklı olduğu için Türkçe öğrenen Ruslar bu konuda sıkça yanlışlar yapmaktadırlar. Yapılan yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Kışında²⁴⁵ çocuklar ve gençler çocuklar gibi kar topu oynuyor.

Kışın insanlar çocuklar gibi kar topu oynuyor.

O **kışında** olabiliyor.

O kışın da olabiliyor.

Biz Yeni yıl **kışta** kutluyoruz.

Biz Yılbaşı'nı kışın kutluyoruz.

Akşamda insanlar birbirini ziyaret ederler.

Akşamleyin insanlar birbirini ziyaret ederler.

Gecede çocuklara Noel Baba gelir.

Gece çocuklara Noel Baba gelir.

O **günde** anne işe gitmiyor.

O gün anne işe gitmiyor.

Öğlede mutfağa giderim.

Öğleyin mutfağa giderim.

İnsanlar genellikle **birçok** hafta önce hazırlanmaya başlıyorlar.

İnsanlar genellikle birkaç hafta önce hazırlanmaya başlıyorlar.

28-29 **Aralık** insanlar evleri süslüyorlar.

28-29 Aralıkta insanlar evleri süslüyorlar.

Bu **günde** televizyonda çok ilginç programlar gösteriyorlar.

O gün televizyonda çok ilginç programlar gösterilmektedir.

²⁴⁵ Bulunma Durumu eki öğretilirken yaz, kış, sabah, akşam gibi kelimeler belirteç oldukları zaman “da” ekiyle değil de “-in veya -leyin” eki aldıkları hatırlatıldığı halde bu istisna durum göz ardı edilmiştir. Oysa an dili Rusça olan bir kişinin bu durumu bilmesi beklenirdi. Çünkü “-leyin” anlamını veren Rusçada “-ом, -ой” soneklere vardır. Mesela: yaz-in=лет-ом, sabah-leyin=утр-ом

Bu zamanında çok çocuklar dedeye ve anneanneye gider.

Bu sırada çocuklar genellikle ya dedelerinin ya da anneannelerinin yanına gider.

Geçen **yılda** biz Sokuluk'un okulunda mezun olduk.

Geçen yıl biz Sokuluk Okulu'ndan mezun olduk.

Yazında çok sıcak oldu.

Yazın hava çok sıcaktı.

Bir **günü** hava çok güzel oldu. O gün ilkbaharda oldu.

Bir gün hava çok güzeldi. Bir ilkbahar günüydü.

Geçmiş yazın ben çok mutluluk oldum.

Geçen yaz ben çok mutluydum.

ORTA DÜZEYDE

Her **zamanda** yeni şeyleri öğreniyoruz.

Her zaman yeni şeyleri öğreniyoruz.

Üç **haftadan** sonra kadın ölmüş.

Üç hafta sonra kadın ölmüş.

Gençlerin paraları bir **günü** bitecek.

Gençlerin paraları bir gün bitecek.

Bence hava **kışında** temiz oluyor.

Bence hava kışın temiz oluyor.

Geçen **yılı** ben okulda okumayı bitirdim.

Geçen yıl okulu bitirdim.

Sabahlarda yıkanmak, yemek yemek gerekir.

Sabahları yıkanmak ve yemek yemek gerekir.

Soğuk **kışında** gibi değildir.

Soğuk kışınki gibi değildir.

Havada uçmak isteyene kadar mutlu oluyorlar.

Uçarcasına mutlu oluyorlar.

Her **zamanda** aile-toplumun parçası olur.

Her zaman aile toplumun parçası olur.

Gün gidince problemleri çıkarmaktadır.

Gün geçtikçe problemler çıkmaktadır.

YÜKSEK DÜZEYDE

Sultan Galiyev, **sabahtır / sabahken / sabahta / sabahları** yola çıkacaktı. İşlerini bitirebilmesi için **günlerde** orada kalacaktı. O gece kafasındaki bin bir soru onu sabah **olduğuna kadar / olduğu süreden / olduğu kadar / olduğu için / olmaya kadar** uyutmamıştı. Horozun sesiyle birlikte hareketlenmiş, hemen istasyonun yolunu tutmuştu. Ufa İstasyonu bir arı kovanını hatırlatıyordu. Uğurlamaya gelen insanlarla teker teker vedalaşarak vakit **kaybedip / kaybetmeyen / kaybettiğinden / kaybetiyordu / kaybettiği için / kaybedecek / kaybeden / kaybetsizce** vagonun merdivenlerine yöneldi. Nedense keyfi pek yerinde değildi. Bir memnuniyetsizlik, bir keder basmıştı sanki. Çünkü daha birkaç gün önce karısı Fatma'nın hasta olduğunu haber almıştı; üstelik doktorlar hastalığı konusunda bir teşhiste de bulunamıyorlardı. Biliyordu ki karısı çocuklarıyla bu durumda ilgilenemezdi. Oysa şimdi kendisi onları bu halde bırakmış, nelerin peşine düşmüştü. Ailesinin yanına **yazını / yazdığı / yazan / yazmadan / yazamadan / yazınca / yazca / yazdığı / yazmış** bile dönmeyecekti. İçinde **gidip / giden / gittiği / gitmiş / gidince / gitmeyecek / gittiğince/ gittiğinde / gitmişti** kaban bu sorularla başlıyordu yolculuğa...

Sultan Galiyev, sabahleyin yola çıkacaktı. İşlerini bitirebilmesi için günlerce orada kalacaktı. O gece kafasındaki bin bir soru onu sabah oluncaya kadar

uyutmamıştı. Horozun sesiyle birlikte hareketlenmiş, hemen istasyonun yolunu tutmuştu. Ufa İstasyonu bir arı kovanını hatırlatıyordu. Uğurlamaya gelen insanlarla teker teker vedalaşarak vakit kaybetmeden vagonun merdivenlerine yöneldi. Nedense keyfi pek yerinde değildi. Bir memnuniyetsizlik, bir keder basmıştı sanki. Çünkü daha birkaç gün önce karısı Fatma'nın hasta olduğunu haber almıştı, üstelik doktorlar hastalığı konusunda bir teşhiste de bulunamıyorlardı. Biliyordu ki karısı çocuklarıyla bu durumda ilgilenemezdi. Oysa şimdi kendisi onları bu hâlde bırakmış, nelerin peşine düşmüştü. Ailesinin yanına yazın bile dönmeyecekti. İçinde gittikçe kabaran bu sorularla başlıyordu yolculuğa...

Anne ve babalar hiç ayırım **yapsızca / yapıdıkça** bütün çocuklarını eşit severler.
Anne ve babalar hiç ayırım yapmaksızın bütün çocuklarını eşit severler.

Kardeşime öyle benziyorsun ki seni **görmeksizce** onu görmüş gibi oluyorum.
Kardeşime öyle benziyorsun ki seni gördükçe onu görmüş gibi oluyorum.

Çevremizi koruyacağımıza günden güne **bilinç olmak / bilinçlerimizi / bilince duracaksa / bilinçtiklerimizi / bilinçtiğine / bilinçsiz / bilinçerek / bilinçip / bilinçmek / bilinçliğimizi / bilinçli / bilinçmiş gibi / bilinçle / bilinç olduğunu / bilinçten / bilinç olmamızı / bilinçlerimizi / bilinçince** yok etmekteyiz.
Çevremizi koruyacağımıza günden güne bilinçsizce yok etmekteyiz.

Akşamda hepimiz kutlamaya başlarız.
Akşamleyin ise hepimiz kutlamaya başlarız.

Yemekten sonra aileler koltuklara oturup söylerler. Çocuklar **bu zamanda** uyur ve rüyalar görürler.
Yemekten sonra aileler koltuklara oturup sohbet ederler. Çocuklar ise bu sırada mışıl mışıl uyurlar.

Sabahta çocuklar çam ağaca gelip armağanlar alırlar.
Sabahleyin çocuklar çam ağacının altından armağanlarını alırlar.

O bu **yılda** evlendi.

O, bu yıl evlendi.

Ona **akşamda** yeni pasaport alacaklar.

Ona akşam yeni pasaport alacaklar.

Hiç olmazsa **baharken** hava ne soğuk ne de çok sıcaktır.

Hiç olmazsa baharda hava ne soğuk ne de çok sıcaktır.

Günlerden günlerce, yıldan yılca iletişim kurmak daha kolayca geliyor.

Günler ve yıllar geçtikçe iletişim kurmak daha da kolaylaşıyor.

O **zamanda** annem aniden bana “.....” diye soru vermişti.

O zaman annem aniden bana “.....” diye soruvermişti.

Tablo 70: Belirteçlerdeki Yanlıklar

Belirteç Adı	Yanlış Sayısı	%	Belirteç Adı	Yanlış Sayısı	%
kışın	54	6,35	uçarcasına	1	0,11
-sızca	18	2,11	bu sırada	1	0,11
-madan	8	0,94	birçok	1	0,11
kadar	5	0,58	birkaç	1	0,11
yazın	9	1,05	geceleyin	1	0,11
geçen	3	0,35	Ay adlarının kullanımında	1	0,11
sabahleyin	4	0,47	bir gün	1	0,11
-dikça	3	0,35	Sayı belirteçlerinde	1	0,11
her	3	0,35	öğleyin	1	0,11
akşamleyin	2	0,23	günlerce	1	0,11
akşam	2	0,23	-maksızın	1	0,11
o gün	2	0,23	bu sırada	1	0,11
yıl	1	0,11	o zaman	1	0,11
baharda	1	0,11	sabahları	1	0,11

Belirteçler ile ilgili olarak 129 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *zaman, sayı, yer ve yön, azlık çokluk* belirteçlerinde görülmüştür. Türkçe ve Rusçadaki belirteçlerin yapılarının farklı olmasından dolayı bu tür yanlışlar yapılmıştır.

4.12. On İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

On üçüncü alt problemde, "Tezlik ve sürerlilik fiillerinde yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.12.1. Tezlik ve Sürerlilik Fiillerinde Yaptıkları Yanlışlar

Türkçede eklerle ve edatlarla yapılan tezlik ve sürerlilik fiilleri Rusçada eklerle ifade edilmemektedir. Bu yapı Türkçe öğrenen Ruslar için yeni olduğundan dolayı bu konuda zorlanıldığı görülmektedir. Yapılan yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Bütün gün gevezelik yapıp duruyorsunuz **yapadurdun / yapmadan / yapıp / yapaduruyor / yaptığı / yapakaldım / yapıyor gibi oldn / yapınca / yapar gibi yapıyorum / yapardık**, hadi bize yardım edin de şu işi **bitirmiş oluru / bitirdim / bitiriveriz / bitirdik / bitirdi / bitirever.**

Bütün gün gevezelik yapıp duruyorsunuz, hadi bize yardım edin de şu işi bitiriverelim.

O kadar çok güvendiğim arkadaşım bile bana kesinlikle güvenmediğini söyleyince şaşkınlıktan onun yüzüne öylece / **bakıverdi / bakadurdum / bakmaz oldum / bakmıştım / bakmamış gibi oldum.**

O kadar çok güvendiğim arkadaşım bile bana kesinlikle güvenmediğini söyleyince şaşkınlıktan onun yüzüne öylece bakakaldım.

O kadar çok konuşuyorsun ki, **konuşunca / konuşmaksızın / konuşmaya dur/ konuşadurup / konuşacak / konuşacakmış / konuştu mu / konuşmayınca / konuşça / konuşmak için / konuştuğu yerinde / konuştuğun halde / konuşuver** başkalarını da dinleseydin, şimdi sevilen biri olurdu.

O kadar çok konuşuyorsun ki, konuşup duracağına başkalarını da dinleseydin, şimdi sevilen biri olurdu.

Tablo 71: Tezlik ve Sürerlilik Fiilindeki Yanlışlar

Fiil	Yanlış Sayısı	%	Fiil	Yanlış Sayısı	%
-ıp durmak	23	2,70	-a kalmak	6	0,70
-ivermek	6	0,70			

Tezlik ve Sürerlilik ekleriyle ilgili olarak 35 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *-ıp durmak*, *-ivermek*, *-a kalmak* fiillerinde görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçadaki farklı yapılarıdır. Tezlik ve sürerlilik fiili genelde yüksek düzeyde kullanıldığı için yanlışların bu düzeyde yapıldığı görülmüştür.

4.13.On Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

On dördüncü alt problemde, "Türkçenin kurallarını bilmemekten dolayı yaptıkları yanlışlar nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.13.1.Türkçenin Kurallarını Bilmemekten Dolayı Yaptıkları Yanlışlar

Dil bir kurallar bütünüdür. Bu nedenle her dilin kendine özgü kuralları bulunmaktadır. Türkçe öğrenen Ruslar da Türkçenin bazı kurallarını bilmemekten dolayı yanlışlar yapabilmektedirler. Bu konuda yapılan yanlışları şu şekilde ifade etmek mümkündür:

TEMEL DÜZEYDE

Yılbaşı'nı nasıl **kutlarımızı** henüz bilmiyorum.

Yılbaşı'nı nasıl kutlayacağımızı henüz bilmiyorum.

Yeni yıldır benim en çok **sevilen** bayramdır.

Yılbaşı benim en sevdiğim gündür.

Eğer insan saat on ikiden önce isteği **söyleyecekse**, bu istek muhakkak gerçekleşecek!

Eğer insan saat on ikiden önce bir dilek tutarsa bu dileği muhakkak gerçekleşecektir.

Saat ondan sonra **bayram** sofraya oturup sohbet ediyorlar.

Saat ondan sonra Yılbaşı sofrasına oturup sohbet ediyorlar.

ORTA DÜZEYDE

YÜKSEK DÜZEYDE

Tablo 72: Türkçenin Kurallarını Bilmemekten Kaynaklanan Yanlışlar

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Zaman kiplerinin kullanımı	1	0,11
Sıfat fiillerin kullanımı	1	0,11
Şart kipinin kullanımı	1	0,11
Özel gün ve ayların kullanımı	1	0,11

Türkçenin Kurallarını Bilmemek ile ilgili olarak 4 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *zaman kiplerinin*, *sıfat fiillerinin*, *şart kipinin*, *özel gün ve ayların kullanımı* kurallarında görülmüştür. Bu konudaki yanlışlar genelde temel düzeyde tespit edilmiştir.

4.14. On Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

On beşinci alt problemde, "Olumsuz aktarımdan kaynaklanan yanlışları nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

Yabancı dil öğrenen her bir bireyin mutlaka kendi ana dili bulunmaktadır. Birey yabancı dil öğrenirken bazen kendi ana dilindeki kelime, cümle, hâl ekleri gibi birçok konuyu, öğrendiği yabancı dilde de aynı olarak düşünmekte ve bu nedenle ana dilinden hedef dile olumsuz aktarımlarda bulunmaktadır. Bazen de öğrendiği dilin

kurallarını genişletebilmektedir. Bu konuda yapılan yanlışları şu şekilde belirtmek mümkündür:

4.14.1.Ana Dilden Kaynaklanan Olumsuz Aktarım Yanlışları

Benle sekiz kız yaşıyorlar.

Ben sekiz kızla birlikte yaşıyorum.²⁴⁶

Hoca'ya bu **hareketlik sebepten** soruyorlar.²⁴⁷

Hoca'ya bu hareketin sebebini soruyorlar.

Şimdi önümüzdeki yaz yeniden oraya gitmek ve yarım kalan işlerimizi tamamlamak istiyoruz. Her gün bu konuda **konusarız**, planlar **yaparız**²⁴⁸.

Şimdi önümüzdeki yaz yeniden oraya gitmek ve yarım kalan işlerimizi tamamlamak istiyoruz. Her gün bu konuda konuşuyoruz, planlar yapıyoruz.

Lütfen trafik kurallarına **uyynuz**²⁴⁹.

Lütfen trafik kurallarına uyunuz.

Savaşlarda insanlar hiç acımayıp hâlâ birbirlerini **öldürür / öldürecek**.

Savaşlarda insanlar hiç acımayıp hâlâ birbirlerini öldürüyorlar / öldürmektedirler.

En başlı kışlık bayram²⁵⁰

Kışın kutlanan en önemli bayramdır.

²⁴⁶ Bu cümlede Rusçanın etkisi iki yerde görülmektedir: Birincisi Rusçada sayılardan sonra yüklemdeki fiil çoğul olurken Türkçede fiil her zaman tekindir. İkincisi zamirlerin kullanımındaki cümlenin öğeleri konusundaki olumsuz aktarımdır. Bu cümlenin Rusçası “ Со мной живет восемь девушек “ şeklindedir.

²⁴⁷ sormak fiili Rusçada uzaklaşma durumu eki aldığı için burada Türkçe uzaklaşma durumu eki getirilmiştir.

²⁴⁸ Rusçada Şimdiki Zaman ve Geniş Zaman ekleri aynı olduğu için bu yanlış yapılmıştır. Bu cümle Rusça söylenmiş olsaydı şöyle olurdu: Мы уже хотим туда поехать и доделать наши дела. Каждый день мы разговариваем об этой теме и делаем планы. Burada görüldüğü üzere Rusçada tamamlanmamış eylemler için kullanan fiil hem Şimdiki Zaman hem de Geniş Zaman için kullanılmaktadır.

²⁴⁹ Türkçedeki “u” sesini Rusçadaki “y” sesi karşıladığı için bu yanlış yapılmıştır.

²⁵⁰ Bu cümlenin Rusçası “Самый важный зимний праздник” şeklindedir. Burada tamamen Rusça düşünülüp Türkçeye birebir aktarılmıştır. Türkçede bayramlar “Belirtisiz Ad Tamlaması” ekleri kullanılarak yapılır. Mesela: Ramazan Bayramı, Zafer Bayramı. Ancak Türk kültüründe kışa veya yaza ait bayramlar yoktur. Bu nedenle bu bayramların sadece ne zaman olduğu belirtilir. Mesela: Kışın kutlanan Ramazan Bayramı gibi. Bu cümlede yine bir kültür yansıması da vardır. Türk kültüründe milli ve dini bayramların dışında özel bir bayram adı bulunmamaktadır. Bu çok özel günler “bayram” kelimesi yerine “gün” kelimesi ile anlatılmaktadır. Çünkü Türk kültüründe bayramlar sadece bir günle sınırlı olmayıp birkaç gün, hafta bile sürebilir. Modern Türkçede milli bayramlara ya da bayram olarak kabul edilmeyen, ancak bayram kadar önemli olan özel günlere bazen “hafta” kelimesi getirilmektedir. Mesela: “Zafer Haftası” derken milli bayramlardan olan Zafer Bayramı’nın ne kadar önemli olduğu vurgulanmaktadır. “Trafik Haftası” dersen burada aslında belirtmek istenen Trafik Günü’dür, bu günün bayram kadar önemli olduğunu vurgulamak için “hafta” kelimesiyle anlatılmıştır. Nitekim Trafik Haftası’nda kutlamalar bir gün değil, bir hafta boyunca sürmektedir.

Rus kültüründeki Kadınlar Bayramı, Yeni Yıl Bayramı, Polis Bayramı, Doktorlar Bayramı gibi ifadeler Türkçede gün olarak adlandırılır. Mesela Kadınlar Günü, Polis Günü, Doktorlar Günü şeklinde ifade edilir. Rusçadaki “гүн =день” kelimesi Türkçedeki hem “bayram” hem de bayram anlamındaki “gün” ifadesini karşılamaktadır.

Otuz **birinci Aralık**ta gece yarısında insanlar Yılbaşını **kutlayacaklar**.²⁵¹

Otuz bir Aralıkta gece yarısında insanlar Yılbaşı'nı kutlarlar.

Bütün çocuklar Noel Baba'yı sabırsız ile beklerler. Onlar şahaneye inanırlar. Bu sebepten **Yeni yıl bayramı** çok severler.

Bütün çocuklar Noel Baba'yı sabırsızlıkla beklerler. Onlar mucizeye inanırlar. Bu sebepten Yılbaşı'nı çok severler.

Millete bir atasözü var.²⁵²

Bir ata sözünde.....

Ben Yeni yıl çok severim ve her yıl **benim**²⁵³ aileyim kutlurum.

Ben Yılbaşı'nı çok severim ve her yıl ailemle kutlarım.

Ne haber? Nasılsın? **Sağlıkla** nasıl?²⁵⁴

Ne haber? Nasılsın? Hâlin keyfin nasıl?

Nasıl senin anne, baba?²⁵⁵

Annen baban nasıl?

Nasıl senin okuma?²⁵⁶

Dersler nasıl?

Ben özür dilerim ki²⁵⁷ çok uzun zaman yazmadım. **Ben normal yaşarım**²⁵⁸.

Uzun süreden beri yazamadığım için özür dilerim. Beni soracak olursan ben iyiyim.

²⁵¹ Tarihlerin yazılışı ve söylenişinde Rusçada sıra sayı sıfatları kullanılırken Türkçede kullanılmaz.

²⁵² Atasözü ile ilgili örnekler verilirken Rusçada “Есть пословица = Bir atasözü var.” şeklinde söylenir, sonra da atasözü yazılır, söylenir. Oysa Türkçede “Bir atasözünde “.....”... denmektedir. şeklinde ifade edilir.

²⁵³ Bu örnekte olduğu gibi İyelik ekleri Rusçada mutlaka kullanılır. Çünkü Rusçada İyelik eklerinden sonra gelen isimde ismin ait olduğu kişiyi gösteren bir ek bulunmamaktadır. мая семья “benim ailem” derken семья “aile” kelimesi herhangi bir ek almaz. Eğer İyelik ekli zamir olmadan kullanılırsa bu durumda семья “aile” anlamı taşır ve ailenin kime ait olduğu belli değildir.

Türkçede ise İyelik ekli zamir özellikle vurgulanmak istendiği zaman kullanılır. Başkasının değil, benim ailem demek istendiği zaman kullanılır.

²⁵⁴ Rusçanın etkisi görülmektedir. Bu cümlenin Rusçası “Как у тебя здоровье?” şeklindedir. Birebir tercüme edilmiştir.

²⁵⁵ Rusçanın etkisi görülmektedir. Birebir tercüme yapılmıştır. Bu cümlenin Rusçası “Как у тебя мама, папа?” şeklindedir. Türkçe soru zamiri yükleme yakın olması gerekirken Rusçanın etkisiyle cümlenin başında söylenmiştir.

²⁵⁶ Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlenin Rusçası “Как твоя учеба?” şeklindedir. Rusçanın etkisiyle soru zamiri cümlenin başında söylenmiştir. Ayrıca “dersler” kelimesinin yerine Rusça kullanım olan “okuma” kelimesi kullanılmıştır.

²⁵⁷ Rusçadan birebir tercümedir. İfadenin Rusçası “Я извиняюсь что “ şeklindedir. Ortaçlar bilinmediği için Rusçadan etkilenilmiştir.

²⁵⁸ Rusçadan birebir tercümedir. İfadenin Rusçası: “Я живу нормально” şeklindedir.

Bu yüzden insanlar her gün mağazadan mağazada **yürerler**²⁵⁹.

Bu yüzden insanlar her gün mağaza mağaza dolaşırlar.

Nasılsın, **okuman** nasıl?

Nasılsın, derslerin nasıl?

Ben **baş yapıda** okuyorum.²⁶⁰

Ben merkez binada okuyorum.

“Birlikten kuvvet doğar.” bu **çok iyi sözdür**.

“Birlikten kuvvet doğar.” sözüne katılıyorum.

Üniversitenin **içinde**²⁶¹ çok güzel.

Üniversitenin içi çok güzel.

Üniversitede iki dili öğreniyorum. **Kırgızca dil**²⁶², **Türkçe dil, bana bunlar** diller çok zor²⁶³.

Üniversitede iki dil öğreniyorum; Kırgızca ve Türkçe. Benim için bu diller çok zor. (Bu dilleri öğrenmekte çok zorlanıyorum.)

Bana böyle okuma²⁶⁴ hoşuma gidiyor.

Böyle okumak hoşuma gidiyor.

²⁵⁹ Rusçadaki “ходить” fiili Türkçede “dolaşmak, gezmek, yürümek, gitmek” gibi birçok anlamda kullanılmaktadır.

²⁶⁰ Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlelerin Rusçası “Я учусь в главном корпусе“ şeklindedir. Bu cümleyi söyleyen öğrenci Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi’nde hazırlık sınıfında okumaktadır. Hazırlık sınıfında okuyan öğrenciler ise adı geçen üniversitenin merkez binasında eğitim görmektedirler. Öğrenci “merkez” kelimesinin yerine Rusçadaki “главный =baş” kelimesini kullanmıştır. Yine “bina” kelimesi için de Rusçadaki “корпус=yapı” kelimesini kullanmıştır.

²⁶¹ Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlelerin Rusçası “В университете очень красиво” şeklinde olduğu için Bulunma Durumu eki kullanılmıştır.

²⁶² Türkçede dil adları yapılırken “ca, ce, ça, çe” eklerinden yararlıdır. Önce millet adı sonra da bu ekler getirilir. “dil” kelimesi ise ya birçok lehçelerin anlatılmasında ya da üniversitelerde bir dil ve o dilin kullanıldığı milletin kültürünün öğretildiği bölüm adlarında kullanılır. Mesela: Türk Dilleri, Slav Dilleri, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü. Rusçada ise “ca, ce” ekini karşılamak için “dil=язык” kelimesi kullanılır. Mesela: Türkçe=Турецкий язык Türk Dilleri=Турецкие языки Türk Dili ve Edebiyatı=Турецкий язык и литературы. Diğer taraftan “Rusça konuşuyorum.” derken “dil” kelimesi kullanılmaz. Sadece Türkçedeki “ca, ce” ekinin yerine aitlik anlamı belirten “ый” eki ve “по” ön takısı kullanılır. Mesela: Rusça konuşuyorum. = Я говорю по турецкий. Bu durumda Türkçedeki “ca, ce” ekinin karşılığı “по” ön takısı olur.

²⁶³ Rusçadan birebir tercümedir. 1. “Bana bunlar” ifadesi Rusçada “Мне эти” şeklindedir. 2. “bunlar diller” ifadesi de Rusçada “эти языки” şeklindedir. Türkçede işaret sıfatlarında sıfatlar çoğul olduğu zaman işaret sıfatı çoğul olmaz, Rusçada ise çoğuldur.

²⁶⁴ Bu cümlelerin Rusçası “Мне нравится так учиться.” şeklindedir. Türkçedeki “hoşuna gitmek” fiili Rusçada Yönelme Durumu eki ile kullanılmaktadır. Cümlelerin öğeleride de Rusçada olduğu gibi sıralanmıştır.

Bana bu iş çok ilginç.
Benim için bu iş çok ilginçtir.

Bana Türk dil zor.
Benim için Türkçe zor.

Bana burada çok beğeniyorum²⁶⁵.
Burası çok hoşuma gidiyor.

Ben her hafta sonu eve giderim, ama sadece bir gün **bana az**²⁶⁶.
Ben her hafta sonu eve gidiyorum, ama sadece bir gün bana yetmiyor.

Burada başka milletli öğrenciler de var **bana çok ilginç**²⁶⁷.
Burada farklı milletlerden öğrenciler de vardır. Bu benim için çok ilginçtir.

Bana burada hep beğendi²⁶⁸.
Ben buradaki her şeyi beğendim.

Buradaki yaşam **bana**²⁶⁹ hem zor hem de kolay.
Buradaki yaşam benim için hem zor hem de kolay.

Bu şeylerden **bana kötü olur**²⁷⁰.
Bu şeyler benim moralimi bozuyor.

Biliyorsun Jenya **bana** Türkçe çok ilginçtir.
Biliyorsun Jenya benim için Türkçe çok ilginçtir.

O bana ablam gibi.
Ben onu abla olarak görüyorum.

²⁶⁵ Bu cümlenin Rusçası “Здесь мне нравится” şeklindedir. Birebir tercüme yapılmıştır.

²⁶⁶ Rusçadan birebir tercümedir. Bu ifadenin Rusçası “Мне мало” şeklindedir.

²⁶⁷ Bu ifade Rusçadan birebir tercümedir. İfadenin Rusçası “Это мне интересно” şeklindedir.

²⁶⁸ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası şöyledir: Здесь мне все нравится.

²⁶⁹ Rusçadan birebir tercümedir: “мне”

²⁷⁰ Rusçadan birebir tercümedir: “от этих мне плохо”

Bana çok ilginç oldu.

Benim için çok ilginçti.

Şimdi **bana** on yedi yaşında.

Şimdi ben on yedi yaşındayım.

Yine de onlar **bana** beğeniyor.

Yine de ben onları beğeniyorum.

Şimdi **bana** on sekiz yıl **oldu**.

Şimdi ben on sekiz yaşındayım.

Bana bu şiir çok **beğeniyor**.

Bu şiir çok hoşuma gidiyor.

Hakaslar kendi dilini konuşamıyorlar. Bu yüzden **bana çok ayıp**.

Hakaslar kendi dillerini konuşamıyorlar. Bu yüzden çok utanıyorum.

Anna'nın milleti rus²⁷¹.

Anna Rustur.

Biz onlarla **türkçe**²⁷² konuşuyoruz.

Biz onlarla Türkçe konuşuyoruz.

O çok dans etmek seviyor²⁷³.

O dans etmeyi çok seviyor.

²⁷¹ Burada iki olumsuz aktarım vardır. 1. Bir kişinin milletinden bahsedilirken “millet” kelimesi kullanılmaz. Çünkü milletlerin yaşadıkları vatanlar o milletlerin adlarıyla söylenir. Mesela: Türk kelimesinden Türklerin yaşadığı Türkiye kelimesi doğmuştur. Bu türetme de Türkçeye Arapçadan geçmiştir. Rusçada ise millet kelimesi sık kullanılır. Mesela: “Ben Türküm.” derken Rusçada “Я турок” denmez. Çünkü bu ifade “Sen hangi millettensin?” sorusunun kısa cevabıdır. “У тебя какая нация? Ты кто по нации?” gibi sorulara kısaca “Я турок.” cevabı verilebilir. 2. Türkçede millet adları büyük harfle yazılırken Rusçada küçük harfle yazılır.

²⁷² Rusçada dil adları küçük harfle yazılmaktadır.

²⁷³ Cümlelerin öğelerinin dizilişi ve “sevmek” fiilinin mastar ekiyle birlikte Belirtme Durumu ekinin yazılmamasından dolayı Rusçadan birebir tercüme yapılmıştır. Cümlelerin Rusçası şöyledir: Он очень любит танцевать.

Anna çok güzel **benim dost**²⁷⁴.

Anna benim en samimi arkadaşımıdır.

O **çok sporcu**²⁷⁵ kız.

O kız iyi bir sportmendir.

O, çok akıllı, neşeli ve **en iyice**²⁷⁶ hocam.

O, çok zeki, neşeli ve iyi bir hocadır.

Ankara'da **kendi**²⁷⁷ yaşıyorum.

Ankara'da yalnız yaşıyorum.

Böylece²⁷⁸ ben yaşıyorum.

Ben bu şekilde yaşıyorum.

Merhaba **sevgilim**²⁷⁹ arkadaşım.

Merhaba sevgili arkadaşım.

Yeni yıl benim en **sevgilim** bayramdır.

Yılbaşı benim en çok sevdiğim bayramdır.

Burada çok **arkadaşlı oldum**²⁸⁰.

Burada çok arkadaş edindim.

Tuva kışın çok soğuktur. Bunun için **benim düşünceme**²⁸¹ burada kış güzeldir.

Tuva kışın çok soğuktur. Bunun için bence burada kış güzeldir.

²⁷⁴ Burada Rusçada kullanılan “подружка = samimi arkadaş, kanka” ifadesi birebir tercüme edilmiştir.

²⁷⁵ Bu cümlemin Rusçası “Она хорошая спортсменка.” şeklindedir.

²⁷⁶ Rusçadan birebir tercümedir. “iyi ve iyice” kelimesi Rusçada tek kelimeyle “хорошо“ ifade edilir. Mesela “Benim hocam iyidir. Мой учитель хороший”, İyi öğretmeni herkes sever. Хорошего учителя все любят” şeklindedir.

²⁷⁷ Rusçadaki “сам” kelimesi hem “yalnız”, hem de “kimsenin yardımı olmadan anlamındaki kendim” kelimesini karşıladığı için anlam bozukluğu meydana gelmiştir.

²⁷⁸ Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlemin Rusçası “Таким образом я живу” şeklindedir.

²⁷⁹ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlemin Rusçası “Привет любимая подружка.” şeklindedir. Rusçada Tamlama Durumları'nda isimlerden sonra kişi ekleri gelmemektedir. Türkçede ise kişi ekleri bulunmaktadır. Mesela: Kardeşim.

²⁸⁰ Bu cümlemin Rusçası “Здесь у меня появились много друзей “ şeklindedir. Burada birebir tercüme yapılmıştır.

²⁸¹ Rusçadan birebir tercümedir. “benim düşünceme veya benim düşünceme göre” ifadesi Rusçada “по моему мнению” şeklinde kullanılmaktadır.

Bu yüzden boş zamanda sadece **ödevler** yapmıyorum ve **kitaplar**²⁸² okuyorum. Her gün gece saat bir veya ikide uyurum.

Bu yüzden boş zamanlarımda sadece ödevler yapmayıp kitap okurum ve her gece saat bir veya ikide uyurum.

Tıvamızı²⁸³ her zaman düşünüyorum.

Tuva'yı her zaman düşünüyorum.

Dün akşam Larisa telefon **çaldı**²⁸⁴.

Dün akşam Larisa telefon etti.

Sana telefon **çalmak** istiyorum.

Sana telefon etmek istiyorum.

Ödevlerimizi yazıyoruz ve **biraz biraz**²⁸⁵ küçük bir kavga ediyoruz.

Ödevlerimizi yapıyoruz ve birazcık tartışıyoruz.

Ben yurttan kalıyorum. Şimdi **benim**²⁸⁶ sevdiğim kızım yoktur.

Ben yurttan kalıyorum. Burada sevdiğim bir kız yoktur.

Yılbaşı'nı bu **yılda**²⁸⁷ yeni yıl ailemle kutlayacağım.

Bu yıl Yılbaşı'nı yeni ailemle kutlayacağım.

Ankara'da yurttan **yaşıyorum**²⁸⁸.

Ankara'da yurttan kalıyorum.

²⁸² Bu kelimeler cümle içinde Rusçada çoğul şeklinde kullanılmaktadır. Bu nedenle çoğul olarak kullanılmıştır.

²⁸³ Rusçadan birebir tercümedir. Bu ifadenin Rusçası “Я думаю всегда о нашей Тувы” şeklindedir. Rusçada ülke ve yer adları söylenirken “bizim” ifadesi sıkça kullanılmaktadır. Burada “bizim ülkemiz” anlamı vardır.

²⁸⁴ “çalmak” fiili Rusçada “звонить” şeklindedir. Rusçadaki bu fiil hem “telefon etmek” anlamında hem de “kapı çalmak” anlamında kullanılır. Nitekim Türkçede de “çalmak” fiili hem “kapı çalmak” hem de “hırsızlık yapmak” anlamındadır.

²⁸⁵ Temel düzeyde belirteçler anlatılmadığı için Rusçadan birebir tercüme edilmiştir. “biraz biraz” Rusçada “чуть” şeklindedir.

²⁸⁶ Türkçede ortaçlarda kişi zamirleri sadece özellikle vurgulanmak istendiği zaman kullanılır.

²⁸⁷ Türkçede eksiz kullanılır. Rusçadan birebir tercüme edilmiştir. Bu ifadenin Rusçası “в этом году” şeklindedir.

²⁸⁸ “yaşamak=жить” fiili Türkçede bir yerde ikamet etmek, anlamında kullanılır. Geçici kalma durumları için “kalmak=оставаться” fiili kullanılır. Rusçada ise ikamet etmek fiili için de “yaşamak=жить” fiili kullanılmaktadır.

Üniversiteyin yurdunda **oturuyorum**.

Üniversitenin yurdunda kalıyorum.

Cumartesi ve pazar **günlerinde**²⁸⁹ dinliyorum²⁹⁰.

Cumartesi ve pazar günleri dinleniyorum.

Cumartesi **günde**²⁹¹ **spor dersim**²⁹² var.

Cumartesi günü Beden Eğitimi dersim var.

Bir ay önce Kazakistan'a gittim. **Bu şehri**²⁹³ ben çok güzel **baktım**²⁹⁴.

Bir ay önce Kazakistan'a gittim. Orayı çok güzel (iyice) gezdim.

Türkistan'daki mescitte çok eski kitaplar var. **Ben bunu çok ilginç baktım**²⁹⁵.

Türkistan'daki mescitte çok eski kitaplar var. Onlar çok ilgimi çekti.

Ne zaman bizim cumhurbaşkanımız bizi kutladı, biz şampanya içeriz²⁹⁶.

Cumhurbaşkanımız bizi kutladıktan sonra şampanya patlatırız.

Bu bayramın gününde **bizim şehrimiz** dizilir.

Bu bayram gününde şehrimiz ayaktadır.

Yeni yıl bizim en güzel, en sevli bayramımız²⁹⁷.

Yılbaşı bizim için en önemli gündür.

²⁸⁹ Türkçede hâl ekleri kullanılmamaktadır.

²⁹⁰ Cümlelerin genel içeriğine bakıldığında öğrenci “dinlenmek” fiilini kullanmak istemiştir. Ancak “dinlemek” ve “dinlenmek” fiilleri genelde karıştırılmaktadır.

²⁹¹ Türkçede hâl ekleri kullanılmamaktadır.

²⁹² Rusçadan birebir tercümedir.

²⁹³ Rusçadan birebir tercümedir.

²⁹⁴ Rusçadan birebir tercümedir. Türkçedeki “gezip görmek=гулять ” fiili Rusçada “смотреть” fiili ile karşılanmaktadır.

²⁹⁵ Rusçadan birebir tercümedir.

²⁹⁶ Rusçadan birebir tercüme edilmiştir. Bu cümlelerin Rusçası “Когда наш президент поздравит нас, мы попьём шампанское.” Buradaki diğer bir olumsuz aktarım ise şöyledir: Türkçede “Bizim cumhurbaşkanımız bizi kutladı.” denmez. Çünkü aitlik bildiren kişi eki “cumhurbaşkanımız” kelimesinde vardır. Ayrıca “bizim” zamiri getirilmez. Oysa Rusçada tamlananda kişi eki yoktur, bu nedenle “bizim” zamiri getirilmiştir. Türkçe öğrenen bir Rus da Rusçadan etkilenecek fazladan “bizim” kişi zamirini eklemiştir.

²⁹⁷ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlelerin Rusçası: “Новый Год наш самый любимый, самый хороший праздник “şeklindedir.

“Dostluk hayatın esasıdır.” **diye söyledi Anyat**²⁹⁸.

Anyat “Dostluk hayatın esasıdır.” diye söyledi.

Benim burada çok yeni Türk arkadaşlarım **göründü**²⁹⁹.

Burada birçok yeni Türk arkadaş edindim.

Bizi iyi vaktimiz geçirdik³⁰⁰.

Vaktimizi iyi geçirdik. (İyi vakit geçirdik.)

Ben bir hafta hastaydım, **gribim vardı**³⁰¹.

Ben bir hafta hastaydım, griptim.

Kulüpten saat on birde insanlar evlerine gidiyorlar³⁰².

Saat on birde insanlar kulüpten ayrılıp evlerine gidiyorlar.

Bende çok güzel arkadaşlar var³⁰³.

Benim çok iyi arkadaşlarım var.

Bende çok vaktim vara ben İngilizce de öğreniyorum.

Eğer vaktim olursa İngilizce de öğrenmek istiyorum.

Bizim dünyamızda **çok insanlarda** arkadaş var.

Dünyadaki birçok insanın arkadaşı vardır.

²⁹⁸ Rusçadan çeviri. Doğrudan anlatımda Türkçede söyleyen kişi cümle başında, söylenen de söyleyen kişiden sonra tırnak içinde yazılır ve söylenir. Rusçada ise önce söylenen cümle sonra söyleyen kişi yazılır ve söylenir. Mesela: “.....” так сказал Аня.

²⁹⁹ Rusçadan birebir tercümedir. Cümle başında Rusçası “Здесь у меня появились много турецких друзей” şeklindedir. Rusçadaki “görünmek, ortaya çıkmak=появиться” fiili Türkçede bu cümlede olduğu gibi bazen “edinmek” anlamında da kullanılır.

³⁰⁰ Rusçadan birebir tercümedir. Cümle başında Rusçası “Наше время хорошо провели” şeklindedir.

³⁰¹ Rusçadan birebir tercümedir. Cümle başında Rusçası “У меня был грипп.” şeklindedir.

³⁰² Rusçadan birebir tercümedir. “girmek” fiili Rusçada ön takılarla birlikte “çıkarmak, girmek, ayrılmak ... vb. fiillerin yerine kullanılmaktadır. Oysa Türkçede hareket bildiren fiillerin ayrı ayrı adları vardır. Burada da “çıkarmak=выходить, уходить” anlamında kullanılmıştır.

³⁰³ Rusçadan birebir tercümedir. “У меня очень хороших друзей.” Burada iki yerde birebir tercüme vardır. 1. “benim” ifadesi Rusçada “у меня” şeklinde ifade edilir. İkincisi de “güzel” kelimesi Rusçada burada “красивый” anlamındadır.

Akıllı öğretmenler **bizi öğreniyorlar**³⁰⁴.

Zeki öğretmenler bize iyi eğitim veriyorlar.

Sen hangi **dersleri okuyorsun? Nasıl öğreniyorsun?**³⁰⁵

Sen hangi dersleri görüyorsun? Derslerin nasıl?

Sen ise nasıl sınavlar yaptın?³⁰⁶

Peki sen hangi sınavlara girdin?

Kiminle dost oluyorsun?³⁰⁷

Kiminle arkadaşlık yapıyorsun?

Kırım çok güzel, bulutsuz, güneşliydi ve hava **sıcak oldu**³⁰⁸.

Kırım çok güzel, bulutsuz, güneşliydi ve hava sıcaktı.

Son günü müzeye gittik. **Orada çok ilginç oldu.**³⁰⁹

Son gün müzeye gittik. Orası çok ilginçti.

Ben seni beklerim ve sana daima memnun olurum³¹⁰.

Seni dört gözle bekleyeceğim.

Yılbaşı yakındadır. Seni onunla kutluyorum³¹¹.

Yılbaşına az kaldı. Yeni Yılı'nı kutluyorum.

³⁰⁴ Türkçedeki “eğitmek” fiili, Rusçada “öğretmek, öğrenmek=учить” şeklinde olduğu için olumsuz aktarım yapılmıştır.

³⁰⁵ Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlelerin Rusçası “Какие уроки учишься? Как учишься?” şeklindedir.

³⁰⁶ Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlenin Rusçası “Какие экзамены сдал?” şeklindedir. Rusçadaki “как” soru edatı Türkçede “nasıl” ve “hangi” anlamlarında kullanılmaktadır. Bu nedenle sık sık karıştırılmaktadır.

³⁰⁷ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası “С кем дружись?” şeklindedir. “дружиться” fiili Türkçede “arkadaşlık yapmak, dost olmak” anlamlarındadır. Türk kültüründe dost ve arkadaş ayrı ayrı vurgulandığı ve ayrı fiillerle ifade edildiği halde Rusçadaki “дружиться” fiili her ikisi için de kullanıldığından dolayı bu durum karıştırılmıştır.

³⁰⁸ Rusçadan birebir tercümedir. İfadenin Rusçası “погода была жарко”. Burada Türkçedeki imek fiili Rusçada “olmak” şeklinde olduğu için bu yanlış kullanım ortaya çıkmıştır.

³⁰⁹ Türkçedeki “orada” ve “orası” ifadelirinin Rusça karşılığı “там” şeklinde olduğu için bu yanlış yapılmıştır.

³¹⁰ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası “Я буду ждать тебя и буду рад тебе” şeklindedir.

³¹¹ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası “Скоро Новый Год. Я тебя поздравляю с ним” Türkçedeki “kutlamak=поздравить” fiili Rusçada Araç Durumu eki ile yapılmaktadır.

Sen ise kiminle kutlayacaksın? **Arkadaşlarınla yada ailenle?**³¹²

Peki sen kiminle kutlayacaksın? Arkadaşlarınla mı, yoksa ailenle mi?

Senin mektubun³¹³ beni çok sevindirdi.

Mektubun beni çok sevindirdi.

Ama sen bütün yakınlarımdan en **birinci** bana mektup yazdın³¹⁴.

Yakınlarım içinden bana ilk mektup yazan sensin.

Doğum günümde yeğenim **birinci sözü konuştu**.

Doğum günümde sözü ilk yeğenim aldı.

Birincide arkadaşları çok olur.

İlkönce arkadaşları çok olur.

Saşa, Slavyan Üniversitesinde birinci **kursta** okuyor.

Saşa, Slavyan Üniversitesi'nde birinci sınıfta okuyor.

Alisa, Tokmoka birinci okulda **öğrendi**³¹⁵.

Alisa, Tokmok'ta Bir Numaralı Okul'da okudu.

Bunun için **birinci** iyi okumak gerek.

Bunun için ilkönce okulda başarılı olmak gerekir.

Baharın havası, sıcağı ve güneşi gelince **birinci** bitkiler kalkıyorlar.

Baharın havası, sıcağı ve güneşi gelince ilkönce bitkiler uykudan uyanıyor.

Çocuğun **birinci** sözleri, düşünceleri ailede doğuyorlar.

Çocuğun ilk sözleri, düşünceleri ailede oluşuyor.

³¹² Rusçada soru eki yerine genellikle vurgulama kullanıldığı için bu yanlış yapılmıştır.

³¹³ Kişi ekleri isimden sonra bulunduğu için Türkçede zamir ayrı kullanılmadığı halde Rusçada kullanılır.

³¹⁴ Rusçadan birebir tercümedir. 1. Araştırma sırasında bu cümleye Temel düzeyde Türkçe öğrenen Ruslar çalışmalarında rastlanmıştır. Oysa araştırmanın evreni olan kurumlarda Türkçedeki "an,en" ortacı henüz Temel düzeyde öğretilmemektedir. 2. Rusçadaki "первый" kelimesi Türkçede hem "ilk" hem de "birinci" anlamlarında kullanılmaktadır.

³¹⁵ училась

Bu şehir çok güzel ve çok **dağlı**³¹⁶ bir şehirdir.

Bu şehir dağlık ve çok güzel bir şehirdir.

Tuva'da hava **hangidir**³¹⁷?

Tuva'da hava nasıldır?

Şimdi şehirde hava **hangi**?

Şimdi şehirde hava nasıl?

Ben **Kırgız-Türk “Manas” Üniversitesi**³¹⁸ okuyorum.

Ben Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'nde okuyorum.

Sen gibi³¹⁹ arkadaş bulamadım.

Senin gibi arkadaş bulamadım.

Ben³²⁰ gibi hediye etmeyi çok seviyor.

O da benim gibi hediye vermeyi çok seviyor.

Şimdi onlar **ben** gibi çocukken.

Şimdi onlar benim gibi çocuklar.

Türk milletleri de **bu gibidir**.

Türk milletleri de böyledir.

Bu **bayramın**³²¹ gününde bizim şehrimiz dizilir.

Bu bayram gününde şehrimiz ayaktadır.

³¹⁶ Türkçedeki isimden isim yapan “lı,li” ve “lık, lik” ekleri Rusçada sadece tek ekle “ый” yapıldığı için bu yanlış yapılmıştır.

³¹⁷ Türkçedeki “hangi” ve “nasıl” soru edatları Rusçada tek bir soru edatıyla “как” karşılandığı için bu yanlış yapılmıştır.

³¹⁸ Rusçadan birebir tercümedir. İfadenin Rusçası “Киргизский-турецкий Университет по имени Манаса” şeklindedir.

³¹⁹ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlelerin Rusçası “Я не нашел друга как ты” şeklindedir.

³²⁰ Rusçadan birebir tercümedir. “ben gibi” = “как я”

³²¹ Rusçadan tercümedir. “bayram günü” Rusçada “праздничный день” şeklindedir. Burada Türkçede Belirtisiz Ad Tamalaması kullanılması gerekirken Rusçadan etkilenilmiştir. Rusçada Tamlayan ek aldığı için Türkçede de ek getirilerek Belirtili Ad Tamlaması yapılmıştır.

Noel ağacıyla evlerine **acele ederler**³²².

Ellerinde Noel ağaçlarıyla çabucak evlerine giderler.

Bizim halkımızda bir ata sözü var³²³.

Bir atasözümüzde şöyle denmektedir.

Biz her bayramı beraber **karşılacağız**³²⁴.

Her bayramı beraber kutlamaktayız.

Bu bayramda Noel Baba en sevgisi misafir³²⁵.

Yılbaşında en çok beklenen Noel Baba'dır.

Ben yeni yılı küçük **yaştan**³²⁶ kutlarım.

Ben Yılbaşı'nı küçük yaşımdan itibaren kutlamaktayım.

Kantinde **Kırgızlı**³²⁷ ve Türkiyeli arkadaşlarımla sohbet ederim.

Kantinde Kırgızistanlı ve Türkiye arkadaşlarımla sohbet ediyorum.

Benim **Kırgızlı** arkadaşlarım Tuva şarkıları çok severler.

Benim Kırgızistanlı arkadaşlarım Tuva şarkılarını çok seviyorlar.

Üç günden³²⁸ sonra Türkçe sınavım başlayacak.

Üç gün sonra Türkçe sınavım olacak.

Fakat şimdi **özgür**³²⁹ vakit buldum.

Boş vaktim ancak şimdi oldu.

³²² Rusçadaki "спешить" fiili Türkçede "acele etmek, bir işi aceleyle yapmak" anlamındadır. Bu cümlede Rusçada kullanımı mümkün olduğu halde Türkçede mümkün değildir.

³²³ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası şu şekildedir. У нашего народа есть пословица.

³²⁴ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası şöyledir: Мы встречаем каждый праздник вместе. Bayramları kutlamak için Rusçada "встречать=karşılama" fiili kullanılmaktadır.

³²⁵ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası şöyledir: В этом празднике самый любимый гость это Дед Мороз

³²⁶ Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası şöyledir: Я отмечаю Новый год с раннего возраста

³²⁷ Türkçede "Kırgızistan" denmektedir. Yani millet adı olan "Kırgız" kelimesine Farsçadan gelen "yer" anlamındaki "istan"ekini getirilmektedir. Mesela: Kazakistan, Özbekistan, Afganistan. Rusçada ise millet adından sonra bazen "ая" eki getirilmektedir. Mesela: Киргизия, Турция

³²⁸ Rusçadan birebir tercümedir. Türkçede Çıkma Durumu kullanılmazken Rusçada kullanılmaktadır.

³²⁹ Rusçadaki "свобода" kelimesi Türkçede "özgürlük" anlamına geldiği için bu yanlış yapılmıştır.

Çünkü burada **çoki iyi insanlar**³³⁰.

Çünkü buradaki insanlar çok iyidir.

İnanırım ki sen çok **güzel** doktor olacaksın.

İnanıyorum ki en çok iyi bir doktor olacaksın.

Lütfen bana yaz. **Senin** arkadaşın Sveta.

Lütfen bana yaz. Arkadaşın Sveta.

Birçokları **insanları** meydana gider.

Birçok insan meydana gider.

Nasılsınız? **Sağlık mısın**³³¹?

Nasılsınız? İnşallah sağlığınız sıhhatiniz yerindedir.

Minsk **şehirde**³³² hava bugün sıcaktı.

Minsk'te hava bugün sıcaktı.

Ben seni özleyorum arkadaşım. Senin ailen nasıl **oturuyorlar**³³³?

Seni özleyorum arkadaşım. Ailen nasıl yaşıyor?

Ben iki dil öğreniyorum. Bence çok zor, ama ben **özeniyorum**³³⁴.

Ben iki dil öğreniyorum. Zorlanıyorum, ama çok çalışıyorum.

Bizim üniversitemiz en güzeldir ve çok büyüktür.³³⁵

En büyük üniversite ve en güzel üniversite bizim üniversitemizdir.

Bugün sınavım vardı, ben **iyi yazdım**³³⁶.

Bugün sınavım vardı, iyi geçti.

³³⁰ Rusçadan birebir tercümedir. "Здесь есть много хороших людей"

³³¹ Rusçadan birebir tercümedir. "Здорова?"

³³² Rusçadan birebir tercümedir. "В городе Минске"

³³³ Rusçadan birebir tercümedir. "Как проживает твои родители?"

³³⁴ Rusçadan birebir tercümedir. "Я стараюсь"

³³⁵ Rusçadan birebir tercümedir: "Наш университет самый красивый и очень большой."

³³⁶ Rusçadan birebir tercümedir: "Я хорошо писал"

Sokağa³³⁷ giderken havai fişeklerimizi alırsız.

Dışarı çıkarken havai fişeklerimizi alırsız.

Jenya, ben anneme çok **canı sıkılıyorum**³³⁸.

Jenya, ben annemi çok özliyorum.

Yenin yılının karşısında³³⁹ insanlar alışveriş yapıyorlar.

Yılbaşından önce insanlar alışveriş yapıyorlar.

Sınavta³⁴⁰ sence mektup yazıyorum.

Sınavda sana mektup yazıyorum.

Bu yüzden **bende çok arkadaşlarım var**³⁴¹.

Bu yüzden benim çok arkadaşım var.

Biz **yalnız değil yaşarız**³⁴².

Biz yalnız yaşamıyoruz.

Bizim üniversitemizde, evimizde iyi ve kötü insanlar var³⁴³.

Gerek üniversitemizde gerekse yaşadığımız yerlerde hem iyi hem de kötü insanlar olabilir.

Hep beraber sofraya **giderler**³⁴⁴.

Hep beraber sofraya otururlar.

³³⁷ Rusçadan birebir tercümedir: “когда выходим на улицу” Rusçadaki “sokak=улица” kelimesi Türkçede hem “dışarı” hem de “sokak” anlamında kullanılmaktadır.

³³⁸ Rusçadan birebir tercümedir: Rusçadaki “скучать” fiili Türkçede hem “canı sıkılmak” hem de “özmek” anlamında kullanıldığı için bu yanlış yapılmıştır.

³³⁹ Rusçadan birebir tercümedir: Rusçadaki “перед” kelimesi Türkçede hem “karşı” hem de “önce” anlamında kullanıldığı için bu yanlış yapılmıştır. Rusçada “перед Новым годом” şeklinde söylenen bu ifade tamlama durumu olduğu için Türkçede de tamlama durumu yapılmıştır.

³⁴⁰ Rusçadaki “v=b” sesi okunurken bazen Türkçedeki “f” sesini karşılamaktadır. Böylece Türkçede sert ünsüzlerden sonra gelen “t” sesi burada yanlış olarak kullanılmıştır.

³⁴¹ Rusçadan birebir tercümedir: “У меня есть много друзей”

³⁴² Rusçadan birebir tercümedir: “мы не одни живем” Rusçada olumsuzluk eki “не” tektir. Bu ek hem isimler için hem de fiiller için olup fiillerin köküne geldiği zaman hiçbir değişikliğe uğramaz. Oysa Türkçede isimler için olumsuzluk eki değil, olumsuzluk kelimesi “değil” vardır. Fiiller için ise her zamanın ve kipin farklı olumsuzluk eki olabilir.

³⁴³ 1. Türkçede ayrı zamirler bu durumda kullanılmaz. Çünkü “üniversitemizde” derken burada zaten aitlik eki olan “miz” eki vardır. Rusçada ise ayrıca zamir kullanılır. 2. Bu cümleye araştırma sırasında Temel düzeyde rastlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı evrende ise Temel düzey programında “gerek gerek” ve “hem.... hem...” bağlaçları olduğu halde bu konu tam olarak kavranılmamıştır. 3. Bu cümlenin yüklemi Türkçede ihtimal bildiren bir yüklem olması gerekirken Rusçada bu yaygın bir kullanım değildir.

³⁴⁴ Rusçadan birebir tercümedir: “идти к столу”

Her hayatta arkadaş veya arkadaşlar³⁴⁵ var.

Her insanın hayatında bir veya birkaç samimi arkadaşı olabilir.

Bana göre her insanda sadece en iyi arkadaş var³⁴⁶.

Bence her insanın sadece bir samimi arkadaşı vardır.

Eğer dostlar yok, niçin insan yaşar³⁴⁷?

Eğer insanın dostu yoksa ne için yaşar?

Yeni yılı ben Altay'da **geçiriyorum³⁴⁸**.

Yılbaşı'nı Altay'da kutluyorum.

Ablamda bir çocuğu var³⁴⁹.

Ablamın bir çocuğu var.

Bence yeni yıl en güzel.

Bence Yılbaşı çok güzeldir.

Hediyelik Bir Bayram³⁵⁰.

Çok Güzel Bir Bayram

Herkes mutlaka **hediyeleri³⁵¹** hazırlar.

Herkes mutlaka çeşitli hediyeler hazırlar.

Çam ağaçlarını süslemek için güzel oyuncakları **satın alırlar³⁵²**.

Çam ağaçlarını süslemek için güzel oyuncaklar alırlar.

³⁴⁵ 1. Rusçada “her hayatta=в каждой жизни” kullanımı varken Türkçede bulunmamaktadır. 2. Türkçedeki “arkadaş” kelimesi günümüzde kullanılan bazı sözlüklerde Rusçada “друг” olarak geçmektedir. Oysa “друг” kelimesi Türkçede “yakın arkadaş” anlamında kullanılmaktadır. Türkçedeki “arkadaş” anlamını karşılayan Rusçada “товарищ, приятель, знакомый” kelimeleri vardır.

³⁴⁶ Rusçadan birebir tercümedir. “По моему мнению у каждого есть только один самый хороший друг”

³⁴⁷ Bu cümleye Temel düzeyde rastlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı evrende ise Temel düzeyde Şart Kipi henüz öğrenilmediği için bu yanlış yapılmıştır. Rusçada Şart Kipi eki bulunmamaktadır. Bu nedenle Şart Kipi eki getirilme ihtiyacı duyulmamıştır.

³⁴⁸ Rusçadan birebir tercümedir. “проводить” fiili Türkçede “geçirmek” anlamındadır.

³⁴⁹ Rusçadan birebir tercümedir. “У моей старшей сестры есть ребенок”.

³⁵⁰ Rusçadan birebir tercümedir. “Подарочный праздник”. Rusçada bir şeyin çok güzel olduğunu anlatmak için “hediyeye gibi” ifadesi kullanılır.

³⁵¹ “hazırlamak=готовить” fiili Rusçada Belirtme Durumu eki ile kullanılır.

³⁵² Rusçadaki “покупать=almak” fiili Türkçede “satın almak” ve “almak” anlamında kullanılır. Ancak Türkçede “satın almak” yerine çoğunlukla “almak” fiili kullanılır. Mesela, “Bakkaldan bir kilo şeker aldım. “ derken burada anlatılmak istenen “satın almak” fiilidir.

Arkadaşlarımızı **misafirliye davet ederiz**³⁵³.

Arkadaşlarımızı davet ederiz.

Ben Rusya'dan geldim. Orada az uluslu **Tuva Cumhuriyeti** var. **Nerede** Asya Merkezi bulunuyor³⁵⁴.

Ben Rusya'dan Asya'nın merkezi olarak kabul edilen, nüfusu oldukça az olan Tuva'dan geldim.

Çünkü **bunun**³⁵⁵ bayramı bütün yıl bekliyorum.

Çünkü bu bayramı bütün yıl bekliyorum.

Kendimi³⁵⁶ işlerimi yapıyorum.

Kendi işlerimi yapıyorum.

Her **insanda dost ve dostluk** var.

Her insanın samimi bir arkadaşı vardır.

Ama **şimdiki zamanda**³⁵⁷ insanlar dostların parasına bakıyorlar.

Ancak günümüzde insanlar arkadaşlarının paralarına bakıyorlar.

Şimdiki zamanda benim ülkemde gençlerin en önemli soruları çoktur.

Günümüzde ülkemizdeki gençlerin sorunları çoktur.

Şimdiki zamanda çok iyi şeyler vardır.

Günümüzde çok iyi şeyler vardır.

³⁵³ Rusçada "birisini davet etmek" ifadesi genellikle "misafirliğe davet etmek=пригласить в гости" şeklinde kullanılır.

³⁵⁴ 1. Tuva; Rusyanın içinde bir muhtar cumhuriyettir. Rusçadaki kullanımı ise "Республика Тывы" şeklindedir. 2. Araştırmada bu cümleye Temel düzeyde rastlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı evrende Temel düzeyde "an, en" ortacı henüz işlenmediği için bu yanlış yapılmıştır. Rusçadan birebir tercüme yapılmıştır. Çünkü Rusçada yer bildiren "an, en" oracının yerine "nerede=где" kelimesi kullanılmaktadır.

³⁵⁵ Rusçada işaret sıfatları hakiki sıfatlar gibi ekler alırlar. Bu ifadenin Rusçası "Я жду этого праздника".

³⁵⁶ Rusçada "kendi" kelimesi isimler gibi ek alır. Bu ifadenin Rusçası "Я делаю свои дела".

³⁵⁷ Rusçadan birebir tercümedir. "в настоящее время" çok sık yapılan bir yanlıştır.

Şimdiki zamanda diller bilen insan çok işlere gereklidir.
Günümüzde birçok işte çok dil bilen insan aranmaktadır.

Şimdiki zamanda olsa insanlar farklı şeylerle çevremizi kirletiyorlar.
Günümüzde insanlar farklı şeylerle çevremizi kirletiyorlar.

Şimdiki zamanda bütün insanlar devrim zamanında yaşıyorlar.
Günümüzde bütün insanlar devrim dönemini yaşıyorlar.

Şimdiki zamanda Rusya'da 89 uluslar var.
Günümüzde Rusya'da 89 ulus vardır.

Şimdiki zamanda bu ülkesi ekonomik ve turizmi geliştirmekte.
Günümüzde bu ülkenin ekonomisi ve turizmi gelişmektedir.

Bizim zamanda tahsil ve eğitim önemlidir.
Zamanımızda tahsil ve eğitim önemlidir.

Bizim zamanlarda en zengin insan toplumda en saygılı insandır.
Zamanımızda en zengin insan toplumda en saygın insandır.

Şimdiki zamanda internette pek çok insanlar oturuyorlar.
Günümüzde pek çok insan internet kullanmaktadır.

Eski zamanda günümüzde olan paralar gibi yokmuş.
Eskiden günümüzdeki kadar para yokmuş.

Yemekten sonra aileler koltuklara oturup **söylerler**. Çocuklar **bu zamanda**³⁵⁸ uyur ve rüyalar görürler.

Yemekten sonra aileler koltuklara oturup sohbet ederler. Çocuklar ise bu sırada mışıl mışıl uyurlar.

³⁵⁸ Rusçadan birebir tercümedir. "В это время"

Bana “sen anadilini bilmiyorsun?” **verdiği zaman zoru** ben çok utanıyorum.

Bana “Sen ana dilini bilmiyor musun?” diye sordukları zaman ben çok utanıyorum.

Ne zaman insan çok mutlu? Tabii ki **çocuklukta**.

İnsan ne zaman çok mutlu olur? Tabii ki çocukluğunda.

Bence **akıllı insanlar dostu hiç kime de hiç neye de** değıştirmezler.

Bence zeki insanlar arkadaşını hiç kimseyle hiç bir şeyle değıştirmezler.

İnternetin aracıyla dünyanın her hangi bir ucundaki herhangi birisiyle yazışabiliriz.

İnternet aracılığıyla dünyanın her hangi bir ucundaki herhangi birisiyle yazışabiliriz.

İnternet yardımıyla dünyada olunanın her hangi üniversitin kütühanesine girip, orada uçundaki ihtiyacımız olan kitaba ulaşabiliriz.

İnternet sayesinde dünyanın diğer bir ucundaki herhangi bir üniversite kütüphanesindeki ihtiyacımız olan kitaba ulaşabiliriz.

Bizim ortamında bir kalın zincir var.

Aramızda kalın bir zincir var.

Sonra **biz annebabaya**³⁵⁹ “teşekkür” ediyoruz.

Sonra ailemize teşekkür ediyoruz.

Yeni yıl-bu çok güzel bayram³⁶⁰.

Yılbaşı çok özel bir gündür.

Mişa benim en iyi arkadaşım, çünkü her zaman yardım etmiş ve bazen **beslemiş**.

Mişa benim en iyi arkadaşımdır, çünkü her zaman bana yardım etmiştir. Bazen yemek bile ısmarlamıştır.

Nereye gitmem lazım? **Bilmem**³⁶¹. Bende sadece Mişa kalmış.

³⁵⁹ Türkçedeki “aile” kelimesi Rusçada hem “родители” hem de “семья” anlamında kullanılmaktadır.

³⁶⁰ Rusçada bir konuda açıklama yapılmak istendiği zaman cümleye “бу=это” işaret zamiri ile başlanır

Nereye gitmem lâzım? Bilemiyorum. Dostum olarak sadece Mişa kaldı.

Ama sen **onlardan gittin**³⁶².

Ama sen onları terk ettin.

Arkadaşımın **kelimeleri**³⁶³ anladım.

Arkadaşımın sözlerini anladım.

Bu önemli değil, nerede biz okuyoruz nerede biz yaşıyoruz³⁶⁴.

Nerede okuduğumuz, nerede yaşadığımız önemli değil.

Açık **yürekle** olmamız gerek.

Açık yürekli olmamız gerek.

Mümkün, hepsi iyi olursa, biz 31 aralıkta arkadaşımın yazın evine gideceğiz.

Eğer her şey yolunda giderse 31 Aralıkta belki arkadaşımın yazlığına gideriz.

Onun evi **dağlarda oturuyor**.

Onun evi dağdadır.

Çünkü **orada** yeni yılı kutlamak için çok ilginçtir.

Çünkü orası yeni yılı kutlamak için çok ilginç bir yerdir.

Benim okulumda bir kız vardı. O sessiz bir kız. Bunun için onla hiç kimse söylemedi.

Sonra o **normal değil oldu**.

Benim okulumda bir kız vardı. O sessiz bir kızdı. Bunun için onunla hiç kimse konuşmuyordu. Ayrıca onun aklı dengesi de bozuldu.

³⁶¹ Rusçadan birebir tercümedir. “не знаю” Ruçadaki “несовершенный вид” Türkçede hem Geniş Zaman hem de şimdiki zaman eklerinin anlamlarını karşılamaktadır.

³⁶² Rusçadan birebir tercümedir. “ты ушел от них”

³⁶³ Rusçadaki “слово” Türkçede hem “kelime” hem de “söz” anlamında kullanılmaktadır.

³⁶⁴ Temel düzeyde yapılan bir yanlışlıştır. Temel düzeyde rastlanan bu yapı, araştırmanın yapıldığı kurumlarda orta düzeyde kavratılmaktadır.

Şimdi **bizde** çok kar yağmış.

Şimdi bizim memlekete çok kar yağmış.

O on yedi yaşında, fakat **yakın** onun doğum günü var.

O on yedi yaşında, fakat yakında ise doğum günü var.

Galina **benim yakın insanım**³⁶⁵, benim bütün sırlarımı biliyor.

Galina benim sırdaşım.

Bende çok haberler var.

Sana anlatacak çok şey var.

Sende erkek arkadaş var mı?

Senin erkek arkadaşın var mı?

Onun ailesi **çok kişi var.**

Onun ailesi kalabalık.

Ben benim arkadaşıyla okulda tanıştık. **Şimdi artık** yedi yıl arkadaşız.

Arkadaşımınla okulda okurken tanışmıştık. Yedi yıldır arkadaşız.

Ona Fin grubundan hoşlanıyor.

O, Fin grubundan hoşlanıyor.

Biz çok **dostlu yaşıyoruz**³⁶⁶.

Biz çok iyi geçiniyoruz.

Çünkü ben sizi arkadaşım gibi **sayıyorum.**

Çünkü ben sizi arkadaş gibi görüyorum.

Bence bu Cumhuriyet'in ekonomik durumu biraz iyi değil. Bu yüzden **benim kalbim ağrıyor**, çok yardım etmeyi istiyorum.

³⁶⁵ Rusçadan birebir tercümedir. "Галина мой близкий человек"

³⁶⁶ живем дружно

Bence bu ülkenin ekonomik durumu iyi değil. Bu yüzden üzülüyorum, yardım etmeyi çok istiyorum.

Benim **çok** iyi arkadaşımın adı Mart-ool.

Benim en yakın arkadaşımın adı Martool'dur.

Tatilsiz çalışıyor.

Aralıksız çalışıyor.

Şimdi ben **Türk sınavında oturuyorum.**

Şimdi Türkçe sınavındayım.

Sana çok özledim, ama **az sonra** geleceğim.

Seni çok özledim, bu yüzden yakında geleceğim.

Hazıranda ben arkadaşlarımla **karşılaştım.**

Hazıranda ben arkadaşlarımla buluştum.

Ben sık sık arkadaşlarımla **karşılaştım.**

Ben sık sık arkadaşlarımla buluştum.

Yirmi beş hazıranda bizim okulunda **mezun etme oldu.**

Yirmi beş Hazıranda okulumuzda mezuniyet töreni oldu.

Büyük bir motelde **yaşadık.**

Büyük bir motelde kaldık.

Biz onlarla tanıştık, ama onlar Rusça **bilmediler.**

Biz onlarla tanıştık, ama onlar Rusça bilmiyorlardı.

Ben kardeşimle iyi **ilişkideyiz.**

Ben kardeşimle iyi geçiniyorum.

Bir gün sokakta **bende** bir olay vardı. Ben onu unutmak istemiyorum.

Bir gün dışarıda yaşadığım bir olayı asla unutamıyorum.

Benim moralim çok iyi oldu.

Moralim düzeldi.

-Kadın ne oldu?

-Hanımefendi neyiniz var?

-Galiba, hepside bazen problemler oldu.

-Takmayın, herkesin bazen sorunları olabilir.

Ben dil bilgisiyi altı-yedi puan aldım. **Ben biliyorum, ben kedi suçluyum.**

Dil Bilgisinden altı yedi puan aldım. Bunun benim hatam olduğunu biliyorum.

Doğum günü **bu önemli günü insanın hayatında..**

Doğum günü insanın hayatındaki önemli bir gündür.

Sevgi **bu** temiz bir duygu.

Sevgi temiz bir duygudur.

Bana göre en önemli problemi-**bu** çevre kirlenmesi.

Bana göre en önemli problem çevre kirliliğidir.

Gerçekte para **bu** sadece yeni araba veya elbisedir.

Gerçekte para sadece yeni bir araba veya elbisedir.

Akşam benim erkek arkadaşım Türkiyeden telefon etti ve doğum **günüm ile** kutladı.

Akşama erkek arkadaşım Türkiye'den telefon etti ve doğum günümü kutladı.

O bana baktı ve söyledi "Evet, ben kay boldu" Ben söyledim "oo, bu problem değil, nerelesiz"

O bana bakıp "Ben kayboldum." diye söyledi. Ben de ona "Önemli değil. Siz nerelisiniz?" diye sordum.

Süthöl'de benim ailem **yaşıyorlar**.

Süthöl'de benim ailem yaşıyor.

İki kardeşim okulda **öğrendiler**, ve yazın benim ailem hepsi dinlendik.

İki kardeşim okuyor ve yazın tatilde ailecek dinlendik.

Ailemi çok **canlı sıkılıyorum**.

Ailemi çok özlüyorum.

Biz "Linda" pansiyonunda **yaşadık**. Biz gölde **yıkadık**, güneşlendi ve dinlendik.

Biz Linda Pansiyonu'nda kaldık. Göle girdik, güneşlendik ve dinlendik.

Bende tatil yok.

Benim tatilim yok.

Biz **onda** on gün olduk.

Biz orada on gün kaldık.

Onda ben yurttta odası **aldım**.

Orada ben yurttta oda kiraladım.

Hava sıcak, boş günler de **başlanır**.

Hava sıcak, tatil de başlayacak.

Ben annemle çok güzel elbiseyi **satın aldık**.

Annemle çok güzel bir elbise aldık.

Günler sıcak oluyor o zaman su yüzmek, piknike **gitmek olur**.

Sıcak günlerde yüzmek veya pikniğe gitmek mümkündür.

Benim **gelecekte** planlarım var.

Benim ilerisi için planlarım var.

Bir vaktında üç domuz yavrusu **olmuş**.
Bir zamanlar üç domuz yavrusu varmış.

Ben de gelecek hakkında bazı planım var.
Gelecekle ilgili bazı planlarım var.

Bu yüzden her **insana** plan gerek.
Bu yüzden her insanın bir planı olması gerek.

Her insan **biliyor ne o** yapıyor.
Her insan ne yaptığını biliyor.

Oğlunun adı Aydınmış. O çok yakışıklı ve güzel sesli **erkek olmuş**.
Oğlunun adı Aydınmış. O çok yakışıklı ve güzel sesli bir adammış.

Köyde bütün insanlar **onu** korkmuşlar.
Köyde bütün insanlar ondan korkuyorlarmış.

Bizim **sağlığımız bizim ellerimizde**.
Sağlığımızı korumak bizim elimizdedir.

Bence **insanlara bu problemi için düşünmek gerek**.
Bence insanların bu problemi iyi düşünmesi gerek.

Sağlık **bu bir şey parayla almak mümkün değil**.
Sağlık parayla satın alınmanın mümkün olmadığı bir şeydir.

Korece **izberlemek** istiyorum.
Korece öğrenmek istiyorum.

Çünkü insanlar **ne gelecekte olacak** hiç düşünmüyorlar.
Çünkü insanlar gelecekte ne olacağını hiç düşünmüyorlar.

Çünkü Yekaterenburg'da **yarım insanlar** köyde yaşıyorlar.
Çünkü Yekaterenburg'da insanların yarısı köyde yaşıyorlar.

Turizm **bu** bizim geleceğimiz.
Turizm bizim geleceğimizdir.

İnsanlar **artık** çok yıl bu dünyada yaşıyor.
İnsanlar yallardır bu dünyada yaşıyor.

Üç üniversiteden başka her üniversitede **rüşvetli** öğretmenler var.
Bu üç üniversiteden başka her üniversitede rüşvet olan öğretmenler var.

Çünkü İngilizce ve bilgisayar dünyada **en** önemli.
Çünkü günümüzde İngilizce ve bilgisayar çok önemlidir.

Söylemeyi istiyorum:
Demek istediğim şudur:

Bizim dünyamızda çok ulus var.
Dünyamızda çok ulus vardır.

Çünkü dünyamızda çok insanlar ingilizce **söylerler**.
Çünkü dünyamızdaki birçok insan İngilizce konuşmaktadır.

Çünkü türk **insanları** anlamak istiyorum.
Çünkü Türkleri anlamak istiyorum.

Gençler kötü şeyler, içkiler **içmez** için çok üniversiteler gerek.
Gençlerin kötü şeyleri yapmamaları ve içki içmemeleri için birçok üniversite açmak gerekir.

Rusya'daki öğretmenler çok **küçük** maaş kazanıyorlar.
Rusya'daki öğretmenler çok az maaş alıyorlar.

Ben Manas **universitesinin** öğrencisiyim.

Ben Manas Üniversitesi'nde öğrenciyim.

Bence Kırgızistan'daki gençlerin en önemli soru **bu** spor sorusu.

Bence Kırgızistan'daki gençlerin en önemli sorunu spordur.

Günden güne yabancı dil öğrenmenin önemi **yükseliyor**.

Günden güne yabancı dil öğrenmenin önemi artıyor.

Çünkü dünyamızda onlar sıkılıyorlar veya **onlarda** başka sorunları vardır.

Çünkü onlar dünyamızda sıkılıyorlar veya başka sorunları vardır.

Hayatında **sevgili** insanlar olsa hayatın da kolay olur.

Sevdiğin insanlar olursa hayatın da kolay olur.

Hayatımızda en asıllı bir şey-sevgi.

Hayatımızın temeli sevgidir.

Çünkü onun bir **amacı** – **daha** çok parayı kazanmak.

Çünkü onun tek amacı daha çok para kazanmaktır.

Bir insan başka insandan **gitti**, sonra bu insan intihar edebilir.

Bir insan başka bir insanı terk ederse bu insan intihar edebilir.

Amerika'da yaklaşık 100 **dollar** gerek.

Amerika'da yaklaşık 100 Dolar gerek.

Uyuşturucu kullandıktan sonra insanlar başka insanları **öldürecekler** veya hırsız **olacaklar**.

Uyuşturucu kullananlar insanları öldürürler ve hırsızlık yaparlar.

Sonra üniversitelerde **öğreniyorlar**.

Sonra üniversitelerde okuyorlar.

Hayatımızdaki en güzel **duygusu-Aşk!**

Hayatımızdaki en güzel duygu “aşk”tır.

O para vermek gerekiyor. **Bu para nereden almak?**

Onun para vermesi gerekiyor. Peki parayı nereden alacak?

Ben düşünüyorum ki eğer **gençlerde** problemler varsa bu ülkelerde problem da vardır.

Ben düşünüyorum ki eğer gençlerin problemleri varsa bu ülkelerin de problemleri de vardır.

Mesela yıllar önce bizim şehrimiz yapıyeşer oldu, şimdi **bunu** yoktur.

Mesela yıllar önce şehrimiz yemyeşildi, şimdi ise bu yeşillik kayboldu.

Kadın **yılanın hakkında** Oktay’a anlattı.

Kadın yılanı Oktay’a anlattı.

Her zaman **gençlerinde** önemli sorular vardır.

Her zaman gençlerin önemli sorunları olur.

Paradan suçlar olurlar, hırsız ve uyuşturucu satıcı var.

Para yüzünden suçlar, hırsızlık ve uyuşturucu satıcıları ortaya çıkar.

Her **ülkede** kendi dili ve özellikleri vardır.

Her ülkenin kendi dili ve özellikleri vardır.

Fakat annem bana “Sen iki dil **öğrenmeyeceksin**. Başka üniversitede **okuyacaksın**.” dedi. Ben annemi **duymadım**.

Fakat annem bana “Sen iki dil öğrenemezsin. Başka üniversitede okumalısın.” dedi.

Ben annemi dinlemedim.

Kızın babası onun **neredesin** bilmiyor.

Kızın babası onun nerede olduğunu bilmiyor.

Onların hayatları bazen mutlu **değil** oluyor.
Onlar hayatlarında bazen mutlu olamıyorlar.

“Çocuk” **bu** bir kelimeyi her bir insan bilir.
“Çocuk” kelimesini her insan bilir.

Çocuklar bize çok mutlu **vererler**.
Çocuklar bizi mutlu ederler.

Bir yalnız adam yaşamıştır. Soğuk bir günüydü, çünkü artık kış geldi.
Bir zamanlar yalnız bir adam varmış. Hava çok soğukmuş, çünkü artık kış mevsimiymiş.

Burada çok soğuk, rüzgar esiyor.
Burası çok soğuk, rüzgâr esiyor.

Her zaman **barışta** yaşamalıyız.
Her zaman barış içinde yaşamalıyız.

Elektrik-**bu** en iyi ıcağı.
Elektrik en iyi icattır.

Mutluluk **bu** ... paradır.
Mutluluk paradır.

Bence mutluluk **bu** sevinçtir.
Bence mutluluk sevinçtir.

Benim **mutluğum bu** sağılık.
Benim için mutluluk sağılıktır.

Onda yakışıklı bir oğul Ali adında varmış.
Onun Ali adında yakışıklı bir oğlu varmış.

Ali saraya gelmişken hemen onun **babasına** gitmiş.

Ali, saraya gelir gelmez hemen babasının yanına gitmiş.

Onu seviyorum ve **ona** evlenmek istiyorum.

Onu seviyorum ve onunla evlenmek istiyorum.

“Ama ben çok fakirim.” **söylemiş** Ali.

“Ama ben çok fakirim.” diye söylemiş Ali.

Herkezde mutluluk farklı.

Herkese göre mutluluk farklıdır.

Bazılarda mutluluk bu yaşa.

Bazılarına göre mutluluk yaşamak demektir.

Eğer **kindir** sana seviyorsa ve sen onu seviyorsan bu büyük bir mutluluk.

Eğer birisi seni seviyorsa ve sen de onu seviyorsan bu büyük bir mutluluktur.

İşsizlik **bu** çok büyük bir problem bizim zor zamanımızda.

İşsizlik günümüzün en büyük problemidir.

Bu yüzden işsizlik hakkında biraz **biliyorum**.

Bu yüzden işsizlik konusunda az bilgi sahibiyim.

Politik hakkında ben ilgilenmiyorum, bu yüzden çok **söyleyemem**.

Politikayla ilgilenmiyorum, bu nedenle bu konuda fazla bir şey söyleyemeyeceğim.

Sokakta insanlardan para **soruyorlar**.

Sokakta insanlardan para dileniyorlar.

Ben dil bilgisi çok iyi **değil** bilmiyorum.

Ben dil bilgisini iyi bilmiyorum.

Şimdi bu harf sözlerinde yok, yeter ki **bazen** sözlerde var.
 Şimdi bu harf sözlerinde yoktur, ancak bazı sözlerde vardır.

Ben çok övünüyorum **ki** ben rus ve rusça biliyorm.
 Rus olduğum için ve Rusça bildiğim için gurur duyuyorum.

Niçin bizim ülkemizde işsizlik vardır?
 Ülkemizde niçin işsizlik vardır?

Kant'ta Rusya'nın bazanı kuruldu, Manas'ta da **Amerikalık** bazalı kuruldu.
 Kant'ta Rus üssü, Manasta ise Amerikan üssü kuruldu.

Ama kolay insanlar işsiz **oturuyorlar**.
 Ama insanlar kolayca işsiz kalıyorlar.

Nasıl gelecekler onların çocuğunda olacaktır?
 İleride onların çocukları nasıl olacaktır?

Uzun süre **işi** arayan ve bulamayan insan sonunda özgüvenini kaybetmeye başlar.
 Uzun süre iş arayan ve bulamayan insan sonunda özgüvenini kaybetmeye başlar.

Bu yüzden bahar "**Sevgili** memsimi" der olabiliriz.
 Bu yüzden bahara "sevilen mevsim" diyebiliriz.

Biz de iyi **tarafına** değişebileceğiz.
 Bizim şartlarımız da düzelecek.

Ben mesleğim **boyunca** çalışabileceğim.
 Ben kendi mesleğimde çalışabileceğim.

Bence her insana **kendinin** anadili önemlidir.
 Bence her insan için kendi ana dili önemlidir.

Baharda ormanda her yer yeşil, **nereye** görürsen, o yer seni sevindiriyor.
 Baharda ormanda her yer yeşildir. Gözünün gördüğü yer seni sevindiriyor.

Para ne zaman **olacak**? İnsan iş yapsan.

Para ne zaman olur? İnsan çalışırsa.

On iki yaşımdayken biz **Çuvaşiyaya** geldik.

On iki yaşımdayken biz Çuvaşistan'a geldik.

Babasına sorular **veriyor**.

Babasına sorular soruyor.

Çocukluğumuzda **bizde** hiç problemiz yok.

Çocukluğumuzda hiçbir problemimiz yoktu.

Gelecekte **bende** ailem olacak, çocuğum olacak.

İleride benim ailem ve çocuklarım olacak.

Bence çocukluk **açmaların** vakti.

Bence çocukluk keşifler dönemidir.

Gölün suyu biraz tuzlu ve kışın **üşümüyor**.

Gölün suyu biraz tuzlu ve kışın donmuyor.

Bu **kızda sevgili** erkek arkadaşı varmış.

Bu kızın sevdiği bir erkek arkadaşı varmış.

Zengin insanlar o kızı **çalmışlar**.

Zenginler o kızı kaçırmışlar.

Onlar bunun kirli **havayla** nefes alırlar.

Onlar bu kirli havayı teneffüs ediyorlar.

Kirli çevre **bu** en önemli problem bizim hayatımızda.

Hayatımızdaki en önemli problem çevre kirliliğidir.

Ankara'da Gazi üniversitesinde **öğrenmek** için geldim.

Ankara'da Gazi Üniversitesi'nde okumak için geldim.

Ben iki yaşındayken benim babam **öğrenmek** için bir üniversiteye gitti.

Ben iki yaşındayken babam okumak için bir üniversiteye gitmiş.

Niçin çevre kirlenmektedir?

Çevre niçin kirlenmektedir?

İnsanlar düşünmüyor **nasıl** bizim torunlarımız yaşayacak.

İnsanlar torunlarımızın nasıl yaşayacağını düşünmüyorlar.

Çocuk tam doğmak üzereyken çok korkmuş ve Allaha **demiş** "..."

Çocuk tam doğmak üzereyken çok korkmuş ve Allah'a şöyle demiş: "..."

Onlar **bize** çok önemli.

Onlar bizim için çok önemlidir.

Bence mutluluk-**bu** barış ve anlama.

Bence mutluluk barış ve anlamadır.

Bu durumda **yakın insanlar**, arkadaşlar yardıma gelmeli.

Bu durumda eş dost yardıma gelmeli.

Başarılı olmak için iyi **öğrenmek** ve çok çalışmak gerekir.

Başarılı olmak için iyi okumak ve çok çalışmak gerekir.

Ben şimdi üniversitede **öğreniyorum**.

Ben şimdi üniversitede okuyorum.

Uç ay sonra anne babası kızını **buluşmuş**.

Üç ay sonra annesi ve babası kızını bulmuş.

Baharda tabiat güzelleşir, hava **sıcaklaşır**, kar erir.

Baharda tabiat güzelleşir, hava ısınır, kar erir.

Biz kendimizi **rahatlı** hissediyoruz.

Biz kendimizi rahat hissediyoruz.

Bir Rus yazarı Çehov söyledi **ki**, aile toplumun en önemli parçası.

Bir Rus yazarı Çehov ailenin toplumun en önemli parçası olduğunu söyler.

Bu kız her zaman ne istiyorsa **bunu** yapıyor.

Bu kız her zaman ne istiyorsa onu yapıyor.

Sonra hastaydı üç gün yataktan kalkmadı. Onun kızı bunu **bildi**.

Sonra hastalandı, üç gün yataktan kalkmadı. Onun kızı bunu öğrendi.

Adam için dünyada çok önemli şeyler vardır.

İnsan için dünyada çok önemli şeyler vardır.

Babalarımız ve annelerimiz doğumumuzdan beri bizi **öğretiyorlar**.

Ailemiz doğumumuzdan itibaren bizi eğitiyorlar.

Onları **sevgide, barışta** büyütmeleler.

Onları sevgi ve barış içinde büyütmeleler.

Çocuklar **bütün tarafından** dünyayı bakabilirler.

Çocuklar dünyayı her açıdan tanıyabilirler.

Bütün çocuklar ailesine eğitim verdiği için **teşekkür eder**.

Bütün çocuklar eğitim verdikleri için ailelerine müteşekkirdirler.

Bizim dünyamız ise **iyi bir tarafa düzenecekler**.

Dünyamız ise düzelecek.

Ailede her şey **başlanır**.

Her şey ailede başlar.

Bizim dünyamız **en** güzel ve en şahane.

Dünyamız çok güzel ve şahanedir.

Böylece ana-babalar çocuklarının özgüvenlerini kırmadan **onu öğretmeliler**.

Böylece aileler çocuklarının özgüvenlerini kırmadan onları eğitmeliler.

Ana-babalar onu gereken şeyleri öğretmeleri lazım, iyi **tavsiye vermeleri** lazım.

Ailelerin ona gereken şeyleri öğretmeleri ve yol göstermeleri lâzımdır.

Toplumda her **insanda** kendi karakteri, alışkanlıkları ve hayatta görüşleri vardır.

Toplumda her insanın kendi karakteri, alışkanlıkları ve hayat görüşleri vardır.

Bunlar insanlar iyimserler demektir.

Bu insanlar iyimser demektir.

Biz bu **havayla** nefes ediyoruz.

Biz bu havayı teneffüs ediyoruz.

Ona meyveler, **yemeği**, güzel evi her şeyi veriyor.

Ona yiyecek, meyve, güzel bir ev kısacası her şeyi veriyor.

O yüzden en değerli zenginlik **bizim yerimizdir**.

O yüzden en değerli zenginlik yaşadığımız yerdir.

Çocuk bir şeyini **doğru değil** yapsa çocuğa vermek gereği yok.

Çocuk bir şeyi yanlış yaparsa onu döverek cezalandırmamız gerekir.

Korkan çocuk **her şey** yapamaz.

Korkan çocuk hiçbir şey yapamaz.

Baba ona anlatmalı ki, bunu yapmak **olmaz**.

Baba ona anlatmalıdır ki, bunu yapmak doğru değildir.

Anne babalar çocuğun en yakın **kişiler**.

Anne ve babalar çocuğun en yakınlarıdır.

Bir insan söyledi. “Alim olmak kolay, adam olmak zor.”

“Alim olmak kolaydır, adam olmak zordur.”denmektedir.

Biz **nasıl** çocuğumuzu eğitmeliyiz?

Çocuğumuzu nasıl eğitmeliyiz?

Komutan acımasız onu **vuruyor**.

Komutan acımasızca onu dövüyor.

Çocuklar büyükler tarafından **vurulurlar**.

Çocuklar büyükler tarafından dövülürler.

O korkar ki eğer hata yaparsa onun ana babası küfür etmeye başlarlar.

O, eğer hata yaparsa annesinin ve babasının kendisini azarlamasından korkar.

Hiçbir zaman başkalarından saygı ve sevgi **alamazlar**.

Hiçbir zaman başkalarından saygı ve sevgi görmezler.

Bunları parayla satın **almayacaksın**.

Bunları parayla satın alamazsın.

Ailenin rolü çocuk eğitiminde.

Çocuk eğitiminde ailenin rolü nedir?

Çocuk sadece okula **yürürken** ona dersleri yapmak yardım etmek gerek.

Çocuk sadece okula giderken ona derslerini yapmada yardım etmek gerek.

Şimdiki yaşamda çiçekleri sevmiyor.

Şimdi ise çiçekleri sevmiyor.

Bunlarsız insanlar yaşayamaz.

Bunlar olmadan insanlar yaşayamaz.

Psikologlar bizi karaktere göre kötümserlere yada iyimserlere **değiştiriyorlar**.

Psikologlar bizi iyimser ya da kötümser bir hâle dönüştürebiliyorlar.

Çünkü gençlik ve yaşlılık **bu** iki karşı dönemdir.

Çünkü gençlik ve yaşlılık iki karşı dönemdir.

Dünya **bu** hayvanlar, ağaçlar, balıklar, göller, denizler, okeansular.

Dünya hayvanlar, ağaçlar, balıklar, göller, denizler ve okyanuslardır.

Ben bazen yaşlının fikirleri anlamıyorum, ama ben yaşlıyla daima **tavsiye ediyorum**³⁶⁷.

Ben bazen yaşlıları anlayamıyorum, ancak onların tavsiyelerini alıyorum.

Bence hoşgörülü insan-**bu** elini öpülesi insandır.

Bence hoşgörülü insan eli öpülesi insandır.

Müzik çok **yüksek sesle koydun** diye söylüyor.

Müziğin sesini çok açtın diye söylüyor.

Gençler geleceğe **seyretmiyorlar**.

Gençler geleceğe bakmıyorlar.

Sonra insanoğlu **posthaneyle, bilgisayarla** kullanmayı başlıyormuş.

Sonra insanoğlu postaneyi bilgisayarı kullanmaya başlamış.

³⁶⁷ СОВЕТОВАТЬСЯ

İnternet, cep telefon, televizyon ve radyo-**bu hepsi** iletişim araçları.
İnternet, cep telefonu, televizyon ve radyo iletişim araçlarına örnektir.

İnternete **hepsi** şeyler var.
İnternette her şey vardır.

Örneğin, Japonya'da bir erkek 7-8 **yaşındaydı** internette 24 saattir **oturmuştu** ve sonra **ölmüştü**. Ama, bu bir olaydır.

Örneğin, Japonya'da bir erkek 7-8 yaşındayken 24 boyunca internetin başından kalkmadığı için ölmüş. Ama, bu sadece bir örnektir.

İnternet-**bu** bir teknoloji.
İnternet bir teknolojidir.

Demek Türk halkları dünyamızın en eskidir. **Mümkün** bu doğru.
Demek ki, Türk halkları dünyamızın en eski halkıdır. Bu belki de doğrudur.

Ben böyle söylemek istiyorum her insanın kendinin halkı ve ülkesinden sorumluluğu vardır.

Bence her insanın kendi halkı ve ülkesine karşı sorumluluğu vardır.

Her **ülkede** kendisinin kahramanı vardır.
Her ülkenin kendi kahramanı vardır.

İletişim araçları **bu** gazeteler, radyo ve televizyon.
İletişim araçları gazeteler, radyo ve televizyondur.

Mümkün bazen iletişim araçları bazı insanlar için zarar verirler.
Belki de bazen iletişim araçları bazı insanlara zararlıdır.

Eğer bayramlar yoksa bizim hayatımız ilginç **değil olur**.
Eğer bayramlar olmazsa hayatımız ilginç olmaz.

Şimdi dünyada XXI. Asır.

XXI. asırda yaşamaktayız.

Bizim hayatımız iletişimden **duruyor**.

Hayatımız iletişimden oluşmaktadır.

Telefonda arkadaşlarımla **söylüyorum**.

Telefonda arkadaşlarımla konuşuyorum.

Kim **suçlu**?

Bunun suçu kimde?

Radyo dinliyorlar ve **bilgisayar ile** kullanıyorlar.

Radyo dinliyorlar ve bilgisayar kullanıyorlar.

Yağan yağmur onun keyfini **iyileşti**.

Yağan yağmur onun keyfini yerine getirdi.

O zaman ben “insanı nasıl **anlamak**” kitabı ellerime alıyorum.

O zaman ben elime “İnsanı Anlamanın Yolu” kitabını alıyorum.

Güzel hayat kendinin **fiyatı** vardır.

Güzel hayatın da bir maliyeti vardır.

Bu yüzden onlar asla **zenginlikte** yaşamazlar.

Bu yüzden onlar varlık içinde yaşamazlar.

Bu kitap en **sevgili** bir kitabımdır.

Bu kitap en sevdiğim bir kitaptır.

Yaşamımız için çok asıl ve önemli bir **şey-para**.

Yaşamımız için en temel ve en önemli şey paradır.

Öyle **çocuklarda** ilkokulda da sonra üniversitede de problemleri vardır.

Öyle çocukların ilkokulda da sonra üniversitede de problemleri vardır.

Hayatımızda alışkanlıklar bir **sırasında** durmasın.

Hayatımızda alışkanlıklar aynı olmasın.

Paralar bize çok yardım eder.

Para bize çok yardım eder.

Babası Djek'i fakir bir **kıza** evlendirmek istemiyordu.

Babası Djek'i fakir bir kızla evlendirmek istemiyordu.

Bu **sözünü** doğru olduğunu düşünüyorum.

Bu sözün doğru olduğunu düşünüyorum.

Ben Rusya **ülkesinde** yaşıyorum.

Ben Rusya'da yaşıyorum.

Bence her **ülkede** kendinin problemleri var.

Bence her ülkenin kendi problemleri vardır.

Çünkü okumayı ve yazmayı bilmeyen çocukları **öğretmek** çok ilginç bir iş.

Çünkü okuma ve yazma bilmeyen çocukları eğitmek çok ilginç bir iştir.

Kendi mercoroci **mesleğile** on yıl çalıştı.

Meteoroloji mesleğini on yıl yaptı.

Benimce her insan **kendi mesleğin kendi bulmak** lazım.

Bence her insan kendisine bir meslek edinmelidir.

Sınıf arkadaşlarımdan göre çok iyi öğrendim.

Sınıfın en çalışkan öğrencisiydim.

Hakaslar **bu** bir en eski millet.

Hakaslar en eski milletlerdendir.

Dorusu değersiz **zenginlik-para değil, bu sağlık.**

Doğrusu değersiz olan sağlık değil, paradır.

Para ve arkadaş hiç bir zaman **beraber durmazlar.**

Para ve arkadaş hiçbir zaman yan yana gelmez.

Rusya'nın ekonomik durumu **yüksek değildir.**

Rusya'nın ekonomik durumu iyi değildir.

4.14.2. Belgisiz Sıfatlardaki³⁶⁸ Olumsuz Aktarım Yanlıları

Nasılın? Altay'da hava nasıl? **Bende hepsi güzel.**³⁶⁹

Nasılın? Altay'da hava nasıl? Ben çok iyiyim.

Yeni yılın bayramında **hepsi**³⁷⁰ istekler **gerçekleşirler**³⁷¹.

Yılbaşında bütün istekler gerçekleşir.

Hep öğretmenler ve öğrenciler hayran kaldılar.

Bütün öğretmen ve öğrenciler hayran kaldı.

O gün **hepsi** Tıvalılar başka komşuların **misafirelere çağırırlar**³⁷².

O gün bütün Tuvalılar komşularını evlerine davet ederler.

O gün **hepsi** birbirine yardım ederler.

O gün herkes birbirine yardım eder.

³⁶⁸ Ediskun, (1992:134) "bazı, bütün, başka, her, kimi, bazı, bütün, herhangi bir, hiçbir, fazla, çok, birtakım, nice, hepsi" gibi kelimeleri Belgisiz sıfatlar olarak tanımlamakta, "bir" kelimesini hem belgisiz sıfat hem de sayı sıfatı olarak kabul etmektedir. Mesela; "bir elma" denildiğinde burada eğer bir tane elma kastediliyorsa sayı sıfatıdır, ancak herhangi bir elma demek istenirse belgisiz sıfat olmaktadır. Ona göre "fazla" kelimesi hem sıfat hem de zarf olabilir.

³⁶⁹ Bu cümle Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlenin Rusçası "У меня все хорошо." şeklindedir.

³⁷⁰ Rusçadaki "все" kelimesi "hep", "bütün" ve "herkes" kelimeleriyle karşılanmaktadır. Bu kelimelerin Türkçede cümle içinde kullanımı farklıdır.

³⁷¹ Türkçede insan ve bazı özel adlar dışındaki çoğul isimlerin fiilleri tekil olarak kullanıldığı halde Rusçada çoğul olarak kullanılmaktadır.

³⁷² Rusçadan birebir tercümedir. Rusçadaki "звать в гости" ifadesinin Türkçeye tercümesidir. Rusçada bu deyim çok sık kullanılmaktadır. Rusçada özellikle "misafir=гость" kelimesi vurgulanmaktadır.

Bu bayramı **hepsi** bekler.

Bu bayramı herkes bekler.

Hepsi ailemleri 31 Aralıkta sabahtan akşama kadar hazırlanmaya başlıyorlar.

Bütün ailem 31 Aralıkta sabahtan akşama kadar hazırlanıyor.

Yeni yılında **hepsi** insanlar birbirileri ile misafire ziyaret edip kutlamaya başlıyorlar.

Yılbaşı'nda bütün insanlar birbirlerini ziyaret edip kutlamaya başlıyorlar.

Hepsi aileleri on ikiden önce masasına oturup yemek yiyorlar.

Bütün aileler on ikiden önce masalarına oturup yemek yiyorlar.

Hepsi birbirilerini kutlarlar.

Herkes birbirini kutlar.

Hepsi sevgi ile büyür, yaşar.

Herkes sevgiyle büyür ve yaşar.

Her zaman biz **hepsi** birlikte dinleniyoruz.

Bir her zaman birlikte dinleniyoruz.

Bu dünyada **hepsi insanların** gelecekte planları var.

Bu dünyada herkesin gelecekle ilgili planı vardır.

Bu mevsim **hepsi** şeyi değiştirir.

Bu mevsim her şeyi değiştirir.

Hep dünyamız mutlu olması için bir ancak insanın özeni etmez.

Bütün dünyanın mutlu olması için sadece insanın çabalaması yeterli değildir.

Hepsi para kazanmak istiyorlar.

Herkes para kazanmak istiyor.

Bir zamanda bende çok problemler oldu.

Bir zamanlar benim birçok problemim vardı.

Bizim dünyamızda **hepsi** anne ve babanın çok iyi çocuğuna eğitim verdiği çok iyi deyildir.

Dünyamızda aileler çocuklarına doğru eğitim vermemektedirler.

Onun parayla **hepsi** almak olacak.

Onun parasıyla her şeyi almak mümkündür.

Herkes adam rusça bilir.

Her insan Rusça bilir.

Hepsi rusça bilmek istedi.

Herkes Rusça bilmek istiyordu.

Baharda **hep** doğa güzelleşiyor.

Baharda tüm doğa güzeldir.

Onların için³⁷³ çok tatlılar³⁷⁴ götürür.

Onlar için birçok tatlı götürür.

Her baharda **hepsi** canlılar bu mevsimde kıştan kalkıyor.

Her baharda bütün canlılar kış uykusundan uyanıyor.

Çünkü orada hepsi **insanlar** geziyorlar.

Çünkü orada bütün insanlar geziyorlar.

Hep dünyada onlar uçuyorlar.

Tüm dünyada onlar uçuyorlar.

³⁷³ Rusçada “onlar için=для них” zamir ifadesindeki değişime uğramıştır. Öğrenci burada Türkçede de mutlaka bir değişim olması gerektiğini, bunun en uygun olanının da Tamlayan Durumu eki olabileceğini düşünmüştür.

³⁷⁴ Rusçada “çok=много” kelimesinden sonraki isim çoğul halde kullanılmaktadır.

Bunun sebebi böyle Bilgisayarda **hepsi** var.

Çünkü bilgisayarda her şey vardır.

Dünyada **hepsi** problemleri biz gençler çıkarıyoruz.

Dünyadaki bütün problemlerin kaynağı biz gençleriz.

Şimdiki zamanda **hepsi** insanlar alkol ve sigara kullanıyor.

Günümüzde bütün insanlar alkol ve sigara kullanıyor.

Hep gece insanlar gezir.

Bütün gece insanlar gezer.

Bende hepsi iyi.

Ben çok iyiyim.

O **hepsi** günlerde spor yapıyor.

O, her gün spor yapıyor.

Hep insanlar yaşılanıyor.

Onlar tüm dünyada savaşıyorlar.

Burada farklı ülkelerden çok **öğrenciler**³⁷⁵ var.

Burada farklı ülkelerden gelen çok öğrenci var.

Daha bende iki hocalar³⁷⁶ var.

İki hocam daha var.

Ayrıca **bende çok arkadaşım** var.

Ayrıca benim çok arkadaşım var.

Daha en önemli sorun evdeki davranışlar.

En önemli diğer bir sorun da evdeki davranışlardır.

³⁷⁵ Rusçadan birebir tercümedir. İfadenin Rusçası “многo студентов” şeklindedir.

³⁷⁶ Rusçadan birebir tercümedir. Bu cümlemin Rusçası “Еще у меня есть два учителя “ şeklindedir. “ daha” kelimesi Türkçede yükleme yakın kullanılırken, Rusçada cümlemin başında kullanılır. Türkçede çoğul ekinde sayılardan sonraki isim her zaman tekil olurken Rusçada çoğul eki alır.

Daha bir önemli problem vardır.

Önemli bir problem daha vardır.

Daha bir ailenin görevi çocuğu hatalarını çözmeyi öğretmek.

Ailenin bir diğer görevi de çocuğuna hatalarını düzeltmeyi öğretmektir.

Bende daha ablam var³⁷⁷.

Bir de ablam var.

Daha bir paranın iyi etrafı var, benim için.

Benim için paranın iyi bir tarafı daha var.

Şimdi daha bir örnek kendim hakkında yazabilirim.

Bir örnek de kendimle ilgili vermek istiyorum.

Daha³⁷⁸, biz Kore lokantaya gitmeği çok seviyorum.

Ayrıca Kore lokantasına gitmeyi de çok seviyoruz.

Benim odamda daha üç kız yaşıyor.

Biz odada dört kız kalıyoruz.

Daha önemli benim için bir şey et yemek.

Benim için önemli olan diğer bir şey de et yemektir.

Daha yaz tatilinde dağlarda gezdim.

Ayrıca yaz tatilinde dağlarda gezdim.

Evet **daha** bir yıl geçti.

Evet, bir yıl daha geçti.

³⁷⁷ Rusçadan birebir tercümedir. “У меня есть еще старшая сестра”.

³⁷⁸ Rusçadan birebir tercümedir. “еще”

Daha³⁷⁹ bir mutlaka şey var.

Mutlaka bir şey daha var.

Daha bir problem nükleer çöplükler.

Diğer bir problem de nükleer çöplüklerdir.

Daha bir şey vardır.

Bir şey daha vardır.

Daha önemli şey var.

Önemli bir şey daha var.

Daha da internet yardımıyla dünyanın bir ucundaki insanla görüşmesini anlamazdık.

Ayrıca internet sayesinde dünyanın bir ucundaki insanla görüşeceğimizi ummuyorduk.

Çevremiz için o **daha** bir sorundur.

Çevremiz için o da bir sorundur.

Daha bilgisayarın oyunlar pek çok zararlıdır.

Ayrıca bilgisayar oyunları da çok zararlıdır.

Daha bir iletişim o bilgisayar.

Diğer bir iletişim türü de bilgisayardır.

Üç³⁸⁰ çok iyi kız arkadaşım var.

Çok iyi üç kız arkadaşım var.

Üç çok iyi arkadaşım var. Birincisi Anna. Anna **orta boyu**, sarışın ve **yeşil gözleriyle**³⁸¹.

Çok iyi üç arkadaşım var. Birincisi Anna. Anna orta boylu, sarışın ve yeşil gözlü.

³⁷⁹ Rusçadaki “еще=daha” kelimesi cümlenin başında kullanıldığı halde Türkçede yükleme yakın kullanılır.

³⁸⁰ Türkçede sayı sıfatları ismin hemen önüne getirilir. Rusçada ise ismin önündeki diğer sıfatlardan önce getirilir. Bu nedenle Rusçadan birebir aktarım yapılmıştır.

³⁸¹ Rusçadan birebir tercüme edilmiştir. Cümlenin Rusçası “Анна с средним ростом и зелеными глазами блондинка.” şeklindedir.

4.14.3. Türkçenin Kurallarını Genişletmekten Kaynaklanan Olumsuz Aktarım Yanlışları

Her zaman biz canlı, **acımalı, dürüstlü**, akıllı insanlardan hoşlanıyoruz.

Biz her zaman hareketli, vicdanlı, dürüst ve zeki insanlardan hoşlanıyoruz.

Benim okulumda bir kız vardı. O **sessizli** bir kız.

Benim okulumda bir kız vardı. O sessiz bir kızdı.

O maliye **fakültesinde** okuyor.

O, Maliye Bölümü'nde okuyor.

O, Tıp **arademiyasında** beşinci sınıfta okuyor.

O, Tıp Fakültesi'nde beşinci sınıfta okuyor.

Boş zamanlarında o her zaman **kitapları** okuyor.

Boş zamanlarında hep kitap okuyor.

Deniz **kenarıya** balığı tutmaya gitmiş.

Deniz kenarına balık tutmaya gitmiş.

Gençlerde çok sorunu vardır.

Gençlerin birçok sorunu vardır.

Her **halkta** onun dil ve dilli var.

Her halkın kendi dili veya dilleri vardır.

Sevgi insana **güçlü** verir.

Sevgi insana güç verir.

Altay'da o **hastayla** yüz insan **hastalymış**.

Altay'da o hastalığa yakalanan yüz insan varmış.

O insana sevgi **mutluluk** etmiyor.

O insanı sevgi mutlu etmiyor.

Şehre çok kötülük ve **kirlilik** yapıyorlar.

Şehre çok kötülük yapıyorlar ve kirletiyorlar.

Ana-babalardan **bağımsızlık** yaşamak isterler.

Ailelerinden bağımsız yaşamak isterler.

Altay'da **ağzdan ağza** verilen masallar çok ve yaygındır.

Altay'da ağızdan ağza aktarılan masallar çok ve yaygındır.

O şimdi küçük çocuk, akıllı ve **neşeyli**.

O şimdi zeki ve neşeli küçük bir cocuktur.

Çocuğun doğum **günü** onlar çok mutlandırıyorlar.

Çocuğun doğum gününde onlar çok mutlu oluyorlar.

Benim çocukluğum çok ilginç **oldu**.

Benim çocukluğum çok ilginç geçti.

Mutluluk Zamanı

Mutluluk Zamanı

Ağaçlar temiz oksijen vererek havayı **temizletebilir**.

Ağaçlar oksijen vererek havayı temizleyebilir.

Biz üç **kişiyiz** kaldık.

Biz üç kişi kaldık.

Şöyle bana **babamsız** terbiye veriyordular.

Beni babasız eğitiyorlardı.

Onlar başka sokağın çocuklarıyla **dostlaşıyorlar**.

Onlar başka sokağın çocuklarıyla dostluk kuruyorlar.

Aksi **halinde** ne ülkemiz ne dünyamız olur.

Aksi hâlde ne ülkemiz ne de dünyamız olur.

Anne baba çocuğuna **yaşamı** verir.

Anne baba çocuğuna yaşam verir.

Eğer o kötü **şeyi** yaparsa onu kızmak gerek yok.

Eğer o, kötü bir şey yaparsa ona kızmaya gerek yoktur.

Yaşamış olduğu **olaylarını** öğrenip bir daha hatalarını yapmasına karar veren bir toplumdur.

Yaşamış olduğu olayları öğrenip bir daha hata yapmamaya karar veren bir toplumdur.

Benim anne **babamda** iki çocuk vardır.

Benim annemin ve babamın iki çocuğu vardır.

Her **insanın** için, her kültürde kutsal eşyalar var.

Her insan için, her kültürde kutsal şeyler vardır.

Hayatımız **kendimizin** elimizde.

Hayatımız kendi elimizdedir.

Her gün yeni küçük **çocuğunun** hayatı başlar.

Her gün yeni bir küçük çocuğun hayatı başlar.

Şimdiki zamanda hem gençlerin hem **yaşlılarının** problemleri olur.

Günümüzde hem gençlerin he de yaşlıların problemleri vardır.

Diğer yandan neşelli **hatalarımızı** yaptığımıza çok sevineceğiz.

Diğer yandan eğlenceli hataları yaptığımıza çok seviniriz.

Eskiden insanlar yeni kıtaları **açarak** yeni halkları öğreniyorlarmış.
Eskiden insanlar yeni kıtaları keşfederek yeni halkları öğreniyorlarmış.

Annebabalar her gün sık sık izlemeli ve hayatının kurallarını **anlatırmalı**.
Anne babalar çocuklarını her gün izlemeli ve hayatının kurallarını anlatmalı.

Diğer **tarafından** insanlar kendinin gelecek hakkında kendi düşünmek lazımdır.
Diğer taraftan insanlar kendi geleceklerini kendileri düşünmelidirler.

Her insan çeşitli **iletişimin türüsü** kullanır.
Her insan çeşitli iletişim yollarını kullanır.

Ressamlar **remileri** yapıyorlar.
Ressamlar resimler yapıyorlar.

Bu **şehride** insanın ayağı birinci defa.
Bu şehre insanoğlu ilk defa ayak basıyor.

Boş **vaktelerini** geçiriyorlar.
Boş vakitlerini geçiriyorlar.

Bir ülkede bir felaketin **olduğu** zaman birkaç dakika sonra öğreniyoruz.
Bir ülkede olan bir felaketi birkaç dakika sonra öğreniyoruz.

Benim için sadece **bunun** şeyler için insan yaşıyor.
Bence sadece bu şeyler için yaşıyor.

İklim **değiştirdiği** için annesi ölmüş.
İklim değiştiği için annesi ölmüş.

Meslekler farklı **olurdur**.
Meslekler farklıdır.

Sevgi çok büyük, güzel bir **duygusudur**.

Sevgi çok büyük, güzel bir duygudur.

Bunun için bu **yerlerine** başka **ülkelerinden** insanlar gidiyorlar.

Bunun için buralara başka ülkelerden insanlar geliyorlar.

Kardeşim **büyüyerken** çok para gerek oldu.

Kardeşim büyürken çok para gerekiyordu.

Kendim ülkeme gidip yeni tatlıların fabrikasını açacağım.

Kendi ülkeme gidip yeni tatlı fabrikasını açacağım.

O **insanda** çok para varmış.

Onun çok parası varmış.

O **insanda** geleceği yokmuş.

O insanın geleceği yokmuş.

Para çok önemli **rolu** oynar.

Para çok önemli rol oynar.

Merhaba **sevgilim**³⁸² arkadaşım.

Merhaba sevgili arkadaşım.

Tablo 73: Olumsuz Aktarım Yanlışları

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
Ana dilden kaynaklanan olumsuz aktarım yanlışları	445	
Belgisiz sıfatlardaki olumsuz aktarım yanlışları	67	
Türkçenin kurallarını genişletmekten kaynaklanan olumsuz aktarım yanlışları	61	

³⁸² Rusçadan birebir tercümedir. Cümlenin Rusçası “Привет любимая подрушка.” şeklindedir. Rusçada tamlama durumlarında isimlerden sonra kişi ekleri gelmemektedir. Türkçede ise vardır. Mesela: Kardeşim. Öğrenci bu cümlede de Türkçenin kurallarında genelleme yapmıştır.

Olumsuz Aktarım ile ilgili olarak 573 yanlış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanlışlar en çok *ana dilden kaynaklanan olumsuz aktarım yanlışları*, *belgisiz sıfatlardaki olumsuz aktarım yanlışları*, *Türkçenin kurallarını genişletmekten kaynaklanan olumsuz aktarım yanlışları* konularında görülmüştür. Bu tür yanlışların sık görülmesinin nedeni Türkçe ve Rusçanın farklı dil ailelerinden olmasından, ayrıca Türkçe ve Rusçada kullanılan fiillerin kurallarının, deyimlerin ve yapıların farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

4.15. On Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

On beşinci alt problemde, "Genelleme yanlışları nelerdir?" sorusuna cevap aranmış ve şu bulgular tespit edilmiştir.

4.15.1. Ünsüzlerdeki Yumuşamayı Genellemedeki Yanlışlar

TEMEL DÜZEYDE

Ağacın **aldına** oturur.

Ağacın altına oturur.

Kesip onları yere **adar**.

Kesip onları yere atar.

Suda **kaynadır**.

Suda kaynatır.

Renğini biraz açtım.

Rengini biraz açtım.

Şimdi de siz **anladınız**, lütfen.

Şimdi de siz anlatınız, lütfen.

Doktorluğu yapmak için sabırlı olmak gerek.

Doktorluk yapmak için sabırlı olmak gerek.

Nasıl Yeni yılı kutla böyle bu yılı geçir.³⁸³

İnsanlar Yılbaşı'nı nasıl kutlarsa yeni yılı öyle geçirir.

Bu konuyu tekrar **anladayım mı?**

Bu konuyu tekrar anlatayım mı?

Lütfen bence masada tuzluktan **uzadırsınız.**

Lütfen masadaki tuzluğu bana uzatır mısınız?

Kısa sürede **bideceğim** ve sana vereceğim.

Kısa sürede bitirip sana vereceğim.

Hayat insanları bazen **ağladıyor**, bazen güldürüyor.

Hayat insanları bazen ağlatıyor, bazen de güldürüyor.

Bunun için bazen **vakidim** yetmezdir.

Bunun için bazen vakit bulmakta zorluk çekiyorum.

Onlar düşünürler ki bu hediyeleri onlara Noel Baba **götürür.**

Onlar bu hediyeleri Noel Baba'nın getirdiğini düşünürler.

Farklı **renkli** çiçekler gibi görülür.

Farklı renkli çiçekler gibi görünürler.

Onların **kalbilerini** kırabiliriz.

Onların kalplerini kırabiliriz.

Hepsi zekiydi, ama **birkaçı** çok tembeldi.

Hepsi zekiydi, ama birkaçı çok tembeldi.

³⁸³ Bu cümleye Temel düzeyde rastlanmıştır. Araştırmanın yapıldığı evrende Temel düzeydeki dil bilgisi programında Şart Kipi ekleri henüz bilinmediği için cümle yanlış kurulmuştur. Burada ayrıca Rusçadan kaynaklanan soru sıfatlarının kullanımı ile ilgili olumsuz aktarım yanlış da vardır. Bu cümlede soru zamiri fiile yakın bir yerde kullanılması gerekirken Rusçanın etkisiyle cümle başında kullanılmıştır.

4.15.2. İki Ünlü Olduğu Zaman Araya Koruyucu “Y” Harfini Koyma Konusundaki Genelleme Yanlışları

TEMEL DÜZEYDE

Kitaplarınızı masaya, sandalyeye ve camın **kenarıya** koymayın.

Kitaplarınızı masaya, sandalyeye ve camın kenarına koymayın.

Hoca “Bu Ahmet’in tavuğunun suyunun suyudur... Afiyet olsun!” diye **söyleyir**.

Hoca “Bu Ahmet’in tavuğunun suyunun suyudur... Afiyet olsun!” diye söyler.

Güneşin **batmasıya** bakıyoruz.

Güneşin batışını seyrediyoruz.

Çernobil **facıyası istisnai** bir durum değildir.

Çernobil Faciası istisnai bir durum değildir.

Eğer çocuk bir şey **bakayarak** adı bilmezse, o annesi ve babası sorabilir.

Eğer çocuk bir şeye bakarak adını bilemezse annesine ve babasına sorup öğrenebilir.

O **şehriye** gelince çok şaşırdı.

O şehre gelince çok şaşırdı.

ORTA DÜZEYDE

Okuldaki tamir için çocuklar her yıl onların **okuluya** para veriyorlar.

Okuldaki tamir için çocuklar her yıl okula bağış yapıyorlar.

Sunun kirliliğini da düşünmüyoruz.

Suyun kirliliğini de düşünmüyoruz.

Zaman her şey **deyiştiriyor**, insan da **deyiştiriyor**.

Zaman her şeyi deyiştirdiği gibi insanı da deyiştiriyor.

YÜKSEK DÜZEYDE

4.15.3.İsimden İsim Yapan Eklerle İlgili Genelleme Yanlıları

TEMEL DÜZEYDE

Nastya **sıcaklı** havası seviyor.

Nastya sıcak havayı seviyor.

Nastya'nın **boylusu** uzun değil.

Nastya uzun boylu değil.

O, **cömertli** bir kız.

O, cömert bir kızdır.

Alisa, uzun boylu, siyah uzun ve **kıvırcıklı** saçlı, yeşil gözlü.

Alisa, uzun boylu, siyah uzun ve kıvırcık saçlı, yeşil gözlü.

Eğer çocuğun annesi ya da babası yoksa o çocuk **mutlusuz** çocuk.

Eğer bir çocuğun annesi ya da babası yoksa o çocuk mutsuz çocuktur.

Bir **Almancı** şairin dediği gibi.

Bir Alman şairin de dediği gibi.

Ünlü **şiiirciler**, şarkıcılar, öğretmenler da yok olur.

Ünlü şairler, şarkıcılar ve öğretmenler de yok olur.

Ben **dogalımız**ı çok seviyorum.

Ben doğamızı çok seviyorum.

Her insanın yaşaması **çocuktan** başlar.

Her insanın yaşamı çocukluğundan başlar.

Başkurdistan'ın **dağlı** bölgesinde yalnız bir ev varmış.

Başkurdistan'ın dağlık bölgesinde yalnızca bir ev varmış.

Bizim yaşamımızda **mutluluk** olmak için en önemli, en değerli anababanın tavsiyeleri bilmek gerek.

Yaşamımızda mutlu olmak için ailemizin öğütlerine kulak vermeliyiz.

Bu devrimden sonra pek çok insanlar, işçiler, **firmaçılar** işsizlikli oldular.

Bu devrimden sonra pek çok insan, işçi, firma sahibi işsiz kaldı.

Çünkü **işsizliğin** insanın hiçbir şey olmaz.

Çünkü işsiz insanın hiçbir şeyi olmaz.

Çünkü onun davranışları genellikle **kötümserlidir**.

Çünkü o genellikle kötümserdir.

Bu çocuk ona **lazımsız** oldu.

Bu çocuk ona lâzım değildi.

Herkesin bildiği çevre **kirlilidir**.

Çevre kirliliğini herkes bilir.

Atom bombaları hepimizi her an **korkunç** içinde yaşıyor.

Atom bombaları hepimizi her an korku içinde yaşıyor.

Çocuk doğduğunda onun **doğalı** bilinç zaten vardır.

Gençlerin ve çocukların sorunları yıllar önce de ardı.

Çocuğa **rahatlı** yaşam gerekiyor.

Çocuğun rahat yaşaması gerekiyor.

Dikkate alınmayan bir çocuk **gençli** çetelere katılarak kendini katınma yolunu tercih eder.

Dikkate alınmayan bir çocuk genç çetelere katılarak kendini kandırma yolunu tercih eder.

Çok yıllar önce gençliğin ve **yaşlılığın** sorunları vardı.

Çok yıllar önce gençliğin ve yaşlıların sorunları vardı.

Yaşlı kuşak **gençli** kuşağı anlamıyor.

Yaşlı kuşak genç kuşağı anlamıyor.

Gençler çok **enerjili**, iyimserlerdir.

Gençler çok enerjik ve iyimserlerdir.

Yaşlılık ise belki daha **rahatlı**.

Yaşlılık ise belki daha rahattır.

İnsanlar **birbirini** hakkında öğrenirmiş.

İnsanlar birbirleri hakkında bilgi edinirmiş.

Yani ülke **uygarlıklı** ülkelerin biridir.

Yani ülke uygar ülkelerden biridir.

Bence **medeniyetli** toplum kendi ülkenin tarihi biliyor.

Bence medeni bir toplum kendi ülkesinin tarihini biliyor.

Günümüzde **savaşlı** filmler çok gösteriliyor.

Günümüzde savaş filmleri çok gösteriliyor.

Şimdiki bazı insanlar **mutlusuzlar**.

Şimdi bazı insanlar mutsuzlar.

Arkadaşlarıma da **merhemetlik**, iyilik, sağlık dilerim.

Arkadaşlarıma da merhamet, iyilik ve sağlık dilerim.

Bu kitapta çok fantastik ve **gerçeksizli** şeyler vardır.

Bu kitapta çok fantastik ve gerçeküstü şeyler vardır.

Çalışmak, öğrenmek **lazımsız** olmuş.

Çalışmak için okumaya gerek kalmamış.

Şımarlık bir çocukmuş.

Şımarık bir çocukmuş.

Onlar **rahatla** yaşıyorlar.

Onlar rahat yaşıyorlar.

Onlar **mutluysuz**.

Onlar mutsuzlar.

Kendilerine **rahatlı** evler yapıyorlar.

Kendilerine rahat evler yapıyorlar.

Bazıları Rusça **dilinde** konuşmaya başlamışlar.

Bazıları Rusça konuşmaya başlamış.

Mutluluksuz hayatınızı kuramayabileceksiniz.

Mutluluk olmadan hayatınızı kuramazsınız.

Böylece, bilgili **insalarsız** hiç bir şey yapılamaz.

Böylece bilgili insanlar olmadan hiçbir şey yapılamaz.

4.15.4.Hâl Eklerindeki Genelleme Yanlıları

Sene her zaman doğruyu söyledim.

Sana her zaman doğruyu söyledim.

Kış mevsimi **çok ta** etkilemedi beni.

Kış mevsimi çok da etkilemedi beni.

Tablo 74: Genelleme Yanlışları

Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
İsimden isim yapan eklerle ilgili genelleme yanışları	46	5,41
Ünsüzlerdeki yumuşamayı genelleme yanışları	18	2,11
İki ünlü olduğu zaman araya koruyucu “y” harfinin getirilmesi yanışları	10	1,17
Ad durum eklerindeki genelleme yanışları	2	0,23

Genelleme ile ilgili olarak 76 yanış yapıldığı tespit edilmiştir. Yapılan yanışlar en çok *isimden isim yapan eklerle ilgili genelleme yanışları*, *ünsüzlerdeki yumuşamayı genelleme yanışları*, *iki ünlü olduğu zaman araya koruyucu “y” harfinin getirilmesi yanışları*, *hâl eklerindeki genelleme yanışları* konularında görülmüştür.

V.BÖLÜM

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Hem kaynakları bakımından hem de yapısı bakımından farklı iki dil ailesinden olan Türkçe ve Rusçanın bazı ortak kelimeler dışında ortak yönleri bulunmamaktadır. Dolayısıyla Türkçe öğrenen bir Rus yazarken ve konuşurken zorlanmaktadır. Bu zorluğun kaynaklarını belirleyebilmek için çalışmada öncelikle Türkçe ve Rusçanın ses yapısı, cümle yapısı ve kelime yapısı karşılaştırılmıştır. Ayrıca Türkçenin söz dizimi Rusçanın söz dizimiyle karşılaştırılmış ve daha iyi anlaşılabilmesi için Rusça karşılıklarına yer verilmiştir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi tarihi süreç içerisinde gerekli önemi haiz olmamıştır. Bu konunun küreselleşen günümüz dünyasında da Türkiye'deki bazı üniversitelerin Türkçe Eğitimi Bölümlerinde okutulan haftalık birkaç saat dışında ciddi olarak ele alınmadığı üzücü bir gerçektir. Yüksek lisans ve doktora düzeyinde ise yine Türkçe Eğitimi Bölümlerinde öğrencinin özel ilgi alanı çerçevesinde seyrek olarak araştırılmıştır. İşte bu çalışmada Türkçe ve Rusça karşılaştırılırken Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılabilecek sorunların giderilmesine yönelik bazı ipuçları da verilmiştir.

Araştırmanın evrenindeki yazılı anlatım ve dil bilgisi sınav kâğıtları incelenen bazı öğrenciler Türkçe öğrenirken Kırgızca da (Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi hazırlık sınıfında okuyanlar) öğrenmişlerdir. Söz konusu öğrencilerin bazen birbirine yakın olan bu iki lehçeyi (Kırgızca ve Türkçe) karıştırdıkları görülmüştür. Mesela hâl eklerinde bazen Kırgız Türkçesinde kullanılan ekleri kullandıkları da gözlemlenmiştir. Ancak bu çalışmada Kırgız Türkçesinden olumsuz aktarım şeklindeki yanlışlara yer verilmemiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar ve öneriler şu şekilde ifade edilebilir:

5.1.Sonuçlar

Araştırmanın örneklemini oluşturan 840 öğrencinin yazılı anlatım ve dil bilgisi kâğıtları incelenmiş ve tespit edilen yanlışlar şu şekilde tablo halinde özetlenmiştir:

Tablo 75: Toplam Yanlışlar Tablosu

	Yanlış Türü	Yanlış Sayısı	%
A	Ses Bilgisi Yanlışları	226	26,58
	1. Büyük Ünlü Uyumu	39	4,58
	2. Küçük Ünlü Uyumu	30	3,52
	3. Ünlü Düşmesi	30	3,52
	4. Ünlülerin Alafonları	21	2,47
	5. “u, y” Seslerinin Karıştırılması	8	0,94
	6. “e, y” Seslerinin Karıştırılması	20	2,35
	7. Ünlülerde İstisnaların Yanlış Kullanımı	10	1,17
	8. Ötümsüzleştirme	8	0,94
	9. Ünsüzlerde Yumuşama	50	5,88
	10. “b, v” Seslerinin Karıştırılması	10	1,17
B	Biçim Bilgisi Yanlışları	4198	493,88
	1. Fiil Çekimi	1791	210,70
	2. Yardımcı Fiiller	163	19,17
	3. İyelik Ekleri	124	14,58
	4. Aitlik Bildiren “Ki” EKİ	15	1,76
	5. Hâl Ekleri	1698	199,76
	6. Pekiştirme Sıfatları	4	0,47
	7. Mastar Ekleri	152	17,88
	8. Çoğul Eki	204	24
	9. Fiillerde Kişi Eki	47	5,52
C	Söz Dizimi Yanlışları	1777	209,05
	1. Cümle Ögelerinin Yanlış Sıralanması	166	19,52
	2. Ad Tamlaması Yanlışları	470	55,29
	3. Sıfatlardaki Karşılaştırma Yanlışları	28	3,29
	4. Adlaştırma, Zarflaştırma, Ortaçlar ve Ulaçlar	990	116,47
	5. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu	70	8,23
	6. Soru Zamirleri	5	0,58
	7. Bildirme Eki	40	4,70
	8. Soru Eki	8	0,94

D	Sözcük Bilimi Yanlışları	248	29,17
	1. Bilinmeyen Kelimeler	214	25,17
	2. Kelimelerin Gereksiz ve Yersiz Kullanımı	34	4
E	Yazım Yanlışları	69	8,11
	1. Yanlış Yazılan Sözcükler	1	0,11
	2. Büyük Harf	32	3,76
	3. Noktalama	15	1,76
	4. Saatlerin Söylenişi	21	2,47
F	Yapım Eklerinde Yapılan Yanlışlar	246	28,94
	1. İsimden İsim Yapan Ekler	61	7,17
	2. İsimden Fiil Yapan Ekler	2	0,23
	3. Fiilden İsim Yapan Ekler	35	4,11
	3. Fiilden Fiil Yapan Ekler	148	17,41
G	Bağlaçlarla İlgili Yanlışlar	258	30,35
H	Kontekst İçinde Zamanların Karıştırılması Yanlışları	8	0,94
J	Cümledeki Mantık Yürütme Yanlışları	11	1,29
K	Belirteçlerdeki Yanlışlar	129	15,17
L	Tezlik ve Sürerlilik Fiilindeki Yanlışlar	35	4,11
M	Türkçenin Kurallarını Bilmemekten Kaynaklanan Yanlışlar	4	0,47
N	Olumsuz Aktarım Yanlışları	573	67,41
	1. Ana dilden Kaynaklanan Olumsuz Aktarım	445	52,35
	2. Belgisiz Sıfatlardaki Olumsuz Aktarım	67	7,88
	3. Türkçenin Kurallarını Genişletmekten Kaynaklanan Olumsuz Aktarım	61	7,17
P	Genelleme Yanlışları	76	8,94
	1. Ünsüzlerdeki Yumuşamayı Genelleme	18	2,11
	2. İki Ünlü Olduğu Zaman Araya Koruyucu “y” Harfini Koyma Konusundaki Genelleme	10	1,17
	3. İsimden İsim Yapan Eklerle İlgili Genelleme	46	5,41
	4. Hâl Eklerindeki Genelleme	2	0,23
Toplam Yanlış Adedi		7413	872,11

İncelenen kâğıtlarda 7413 adet yanlış tespit edilmiştir. En çok yanlış 4198 adetle biçim bilgisi kısmında görülmüştür. Rusça ve Türkçenin kökenleri ve yapıları bakımından farklı dil ailerinden olmasından dolayı özellikle konteks içinde zamanların karıştırılması konusunda fazla yanlış yapılması beklenirken bu konuda sadece 8 adet yanlış yapıldığı tespit edilmiştir.

Araştırmanın yapıldığı kurumlardan Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi TÖMER’de kur sistemi uygulandığı için bir kurda bilinmesi gereken dil bilgisi kuralları öğrenilmeden üst kura geçilmemektedir. Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi hazırlık sınıfında ise kur sistemine benzeyen bir değerlendirme sistemi bulunmaktadır. Bu kurumda her değerlendirme sınavından sonra bir üst düzeye geçmeye izin verilmekte ise de yapılan değerlendirme sınavları sonucunda geri dönüt yapıldığı için öğrenci eksik kaldığı dil bilgisi konularını tekrar edip pekiştirme imkânına sahip olmaktadır. Diğer yandan bu çalışma söz konusu kurumlardaki kur sonu sınav kâğıtlarından elde edilen veriler ve araştırmacı tarafından bizzat uygulanan yazılı anlatım kâğıtlarından elde edilen verilerden oluşmaktadır. İşte bu veriler ilgili kurumlardaki kurların bitiminde elde edilmiştir. Dolayısıyla toplanan veriler genel olarak beceri hâline dönüştürülmüş verilerdir. Bu nedenle araştırmada bazı dil bilgisi konularında beklenen yanlışlar ya çok az görülmüş ya da hiç görülmemiştir. Bazı dil bilgisi konularında yanlışların az görülmesi Rusların o konuda zorlanmadıklarını göstermez. Çünkü ilgili kurumlardaki eğitim sistemi yanlış yaptırmama üzerine dayanmaktadır.

5.2.Öneriler

5.2.1.Öğretmene Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmanın kuramsal kısmında da belirtildiği üzere dünyada birçok dil öğretim yöntemleri bulunmaktadır. Hiçbir dil öğretim yöntemi tek başına yeterli değildir. Bu nedenle öğretmenin öncelikle hangi yöntemi ya da yöntemleri izleyeceğini tespit edip o yönteme veya yöntemlere yönelik uygulama çalışmalarını hazırlaması yerinde olacaktır.

2. Türkçenin sadece Ruslardan oluşan bir sınıf ortamında veya karma bir sınıf ortamında ya da bireysel olarak öğretiminde hem olumlu hem de olumsuz yönler bulunmaktadır.

a. Sadece Ruslardan oluşan bir sınıf ortamında öğretmen Rusça biliyorsa bazı zor dil bilgisi konularını öğrencilerin ana dilinde açıklaması zaman tasarrufu sağlayabilir.

b. Sadece Ruslardan oluşan bir sınıf ortamında öğrenciler kendi aralarında sürekli Rusça konuşmaya çalışacaklardır. Bu da Türkçenin iletişim dili olarak kullanılma oranını azaltacak ve öğrenilme süresini uzatacaktır.

c. Sadece Ruslardan oluşan bir sınıf ortamında öncelikle dil bilgisi, yazılı anlatım ve okuma bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, konuşma becerisinin ise özel olarak ele alınması daha uygun olacaktır.

3. Karma sınıflarda İngilizce dışında tek iletişim dili Türkçe olduğu için öğrenciler hem öğretmenle hem de kendi aralarında Türkçe konuşmaktadırlar. Bu da Türkçeyi konuşmaya daha çabuk başlamalarına ve dolaylı olarak da yazılı iletişim becerilerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır.

4. Genel olarak dil öğrenmede özel olarak da dil öğrenirken yazmada istek çok önemlidir. İsteksiz yapılan bir yazma işinden zevk ve verim almak zordur. Bu nedenle öğrenciyi yazmaya istekli hâle getirmek önemlidir. Bu konuda yazılacak konuyla ilgili metinlerin ya da kitapların okunması, sonra da bunların tartışılması yazmaya olan isteği artıracaktır. Yazı yazmayı geliştirmek için Türkçe öğrenen Rusları “günlük” yazmaya, günümüz teknolojilerinden de yararlanarak e-mail yazmaya yönlendirmek isteklilik düzeyini artıracaktır.

5. Yazma ve konuşma becerisini geliştirmenin en temel gereksinimleri kelime hazinesini geliştirmektir. Yeterli kelime, deyim ve terim hazinesine sahip bireyler dil bilgisi kurallarının yardımıyla kendilerini daha iyi ifade edebilmektedirler. Yeterli kelime hazinesine sahip olabilmek için ise dinleme ve okuma en temel şarttır. Bu nedenle Türkçe öğrenen Rusları çokça kitap okuma konusunda cesaretlendirmek Türkçedeki yazılı anlatımlarına da olumlu yönde katkıda bulunacaktır.

6. Rusça ve Türkçe hem köken hem de yapı bakımından farklı dil ailelerindedir. Ruslara Türkçe öğreten öğretmenin Rusçaya vakıf olması özellikle Türkçe ve Rusça fiillerin gerektirdikleri isim hâl eklerinin öğretilmesinde olumlu katkısı olacaktır. Bu durumda öğretmen alıştırmalarda Türkçe ve Rusçada farklı isim hâl ekleri alan fiiller üzerinde durma imkânına sahip olacaktır.

7. Gökdayı'nın (2008:90-101) da belirttiği gibi “*Türkçe aynı zamanda bir kalıp sözler topluluğudur.*” Kalıp sözler Rusçada da önemli yere sahiptir. Ancak Türkçe ve Rusçada kullanılan kalıp sözler çoğu zaman örtüşmemektedir. Bu nedenle Türkçe kalıp sözlerle ilgili uygulamaların artırılması Türkçenin Ruslar tarafından öğrenilmesinde kolaylaştırıcı bir etken olacaktır.

5.2.2.Öğrenciye Yönelik Öneriler

1. Türkçe sondan eklemeli yapısıyla matematiksel bir özelliğe sahiptir. En önemli zorluk eklerin görevlerinin bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Ruslar bu bakımdan avantajlı durumdadırlar. Çünkü Rusça da genel olarak eklemeli bir dildir. Rusçadaki ekler Türkçedekinden farklı olarak ön ve son ekler şeklindedir. Rusçada *быть, идти* fiillerinde olduğu gibi büküm görülse de bu durum nadirdir.

2. Türkçe öğrenen bir Rus, ayrıca Türkçenin söz diziminde ve telaffuzunda zorlanabilmektedir.

3. Türkçe, içinde yabancı kelimeleri çokça barındıran bir dildir. Bu durum da Rusların Türkçeyi öğrenirken zorlandıkları konulardandır. Rusça ile Türkçede ortak olan yabancı kelimelerin yazılış, okunuş ve anlamlarının ayrımını yapmak Türkçe öğrenmeyi kolaylaştıracaktır.

4. Türkçenin Rusçadan farklı yönlerinin tam olarak kavranıp alışkanlık haline getirilebilmesi için bu konular üzerinde yeterince durulması uygun olacaktır.

5. Türkçedeki ses bilgisi, söz dizimi ve biçim bilgisi konusunda bu çalışmada tespit edilen yanlışlar göz önüne alınarak bu yanlışların yapılmaması için yeterince pekiştirici alıştırmaların yapılması yerinde olacaktır.

5.2.3.İlgili Kurum ve Kuruluşlara Yönelik Öneriler

1. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kurumsal olarak ciddi bir şekilde ilk defa Ankara Üniversitesi TÖMER’de başlamış olup bu hedefe yönelik kurulan kurumlarca geliştirilerek devam ettirilmiştir. Gerek Ankara Üniversitesi TÖMER’de gerekse bu alandaki diğer kurumlarda Türkçeyi yabancı dil olarak öğreten öğretmenlerin bazıları Türk Dili ve Edebiyatı mezunu, bazıları Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı (TİKA) örneğinde olduğu gibi Tarih bölümü mezunu, bazıları yabancı dil mezunu, bazıları da yurt dışındaki birtakım özel Türk kolejlerinde olduğu gibi lise mezunudurlar.

Türkçenin genel olarak yabancılara özel olarak ise Ruslara öğretimi konusunda ilgili kurumlarda yetişmiş uzman kişilerin görevlendirilmesi öğrenme işini hızlandıracaktır.

2. Türkçenin yabancılara öğretimi ilk defa Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından açılan ya da desteklenen Almanya, Tayvan, Kore gibi ülkelerde ön plana çıkmıştır. İki binli yılların başlarında TİKA, Ankara Üniversitesi TÖMER'in yapmaya çalıştığı bu görevi üstlenerek Asya'dan Afrika'ya birçok ülkede Türkçe öğretim merkezleri açmıştır. Ancak 2011 yılından itibaren yine bu görev için kurulmuş paralel bir kurum olan Yunus Emre Vakfı'yla işbirliği yaparak Türkçe öğretimi işini sadece mali giderlerini karşılayıp program ve süreç kısmını bünyesinden çıkarmıştır. Resmî bir devlet kurumu olan Yunus Emre Vakfı ise Türkçenin yurt dışında öğretimi konusundaki çalışmalarını açtığı kültür merkezlerinde yürütmeye çalışmaktadır. Ancak bu kurumların hepsinde geçerli olan ortak bir Türkçe eğitimi programı bulunmamaktadır. Bu bağlamda Türkçenin Ruslara öğretimi konusunda da ortak bir programdan söz edilememektedir. Ortak Türkçe eğitimi programlarının geliştirilmesi Türkçe öğrenen Rusların yazılı anlatımda yapacakları yanlışları ortadan kaldırmaya yardımcı olacaktır.

3. Kültür ve medeniyet taşıyıcılığı fonksiyonuna sahip olan dil öğreten öğretmenlerin, özellikle de Türkçenin yabancılara öğretimi işini üstlenen öğretmenlerin kültürel ve bilgi alt yapısının son derece zengin ve sağlam olması çok önemlidir. Türkçeyi Ruslara öğreten öğretmenlerin Rusça ve Rus kültürü hakkında yeterli bilgilere sahip olmaları Türkçe öğrenen Rusların yazılı anlatımlarındaki yanlışlarının giderilmesinde önemlidir.

4. Diğer yandan Türkçenin yabancılara öğretimi konusundaki bu faaliyetler en azından hiçbir şey yapmamaktan daha iyi olduğu için sevindirici gelişmelerdir. Özellikle Türkçeyi Ruslara öğretmek isteyen veya öğretmekte olan öğretmenlere yönelik olan bu çalışma sayesinde öğretmenler öğrencilerin yapabilecekleri hataları ve nedenlerini önceden bilip gerekli önlemleri alabileceklerdir.

5. Bu çalışmadan elde edilen veriler ayrıca Türkçenin Rusça konuşulan bölgelerde öğretilmesi için yapılacak olan Türkçe programlarının oluşturulup var olanların da geliştirilmesine yardımcı olacaktır. Bu konuda yapılacak olan programlar hazırlanırken bu çalışmadan elde edilen verilerden yola çıkılarak Rusların Türkçe öğrenirken yazılı anlatımda yaptıkları yanlışları en az düzeye indirmek mümkündür.

6. Türkçenin ana dili olarak öğretimi konusunda T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanmış olan Türkçe öğretim programları bulunmasına rağmen

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili olarak söz konusu bakanlığın geliştirmiş olduğu ciddi anlamda bir program olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda genel çerçevede Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, özel olarak ise Türkçenin Ruslara öğretimi konusunda bir program geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ağca, H. (1999). **Sözlü Anlatım**. Ankara:Gündüz Eğitim Yayınları.
- Akbayır, S. (2007). **Cümle ve Metin Bilgisi:Eğitim Fakülteleri İçin**. Ankara:Pegem A Yayıncılık.
- Akpınar, M. (2010). **Deyim ve Atasözlerinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Aksan, D. (1995). **Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara:Türk Dil Kurumu.
- Akyol, H. (2010). **Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri**. Ankara:Pegem Akademi.
- Aksan, D. (2001). **Türkçenin Gücü**. Ankara:Bilgi Yayınevi.
- Alperen, N. (1990). **Türkçe Güzel Konuşma, Okuma ve Yazma Öğretim Rehberi**. Ankara:MEB.
- Altun, M. (2012) “Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretim Tezleri.” **Sakarya Üniversitesi Türk Dili Araştırma ve Uygulama Merkezi**. www.sautem.sakarya.edu.tr
- Apaydın, D. (2007). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sözcük Öğretimi Üzerine Bir Yöntem Denemesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aşık, U. (2007). **Yabancılar İçin Temel Türkçe Sözcük Varlığının Oluşturulması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Avanesov, R. İ. (1956). **Fonetika Savremennava Ruskava Literaturnava Yazıka**. Moskova:Moskova Üniversitesi
- Bacanlı, H. (2002). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara:Nobel Yayınları.
- Banguoğlu, T. (1990). **Türkçenin Grameri**. Ankara:Türk Dil Kurumu.
- Barın, E. (2004). “Yabancılar Türkçe Öğretiminde İlkeler” **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 1 (1),19-30.
- Baskakov, A. N. vd. (1977;1994). **Büyük Türkçe-Rusça Sözlük**. Moskova. İstanbul:Multilingual.
- Beloşapkaya, V. A. (1981). **Savremenniy Ruskiy Yazık**. Moskova:Vişşaya Şkola.

- Benhür, M. H. (2002). **Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Tartışılmayan Ana Kavramlar**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara. Ankara.
- Bozel, M. (2008). **Türkiye Türkçesindeki Türemiş Adların Aldıkları Yapım Eklerine Göre Anlam ve Görev Özellikleri Bu Konudaki Bilgi ve Bulguların İlköğretim 2. Kademe Türkçe (Dil Bilgisi) Derslerinde Kullanılışı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Caferoğlu, A. (1984, 2001). **Türk Dili Darıhi**. İstanbul:Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Cemiloğlu, M. (2001). **Dilbilimi Açısından Türkçe Yazılı Anlatım ve Anlatım Teknikleri Öğretimi**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Çevik, N. (2002). **Konuşma Tekniği**. Ankara:Kültür Bakanlığı.
- Çongur, R. (1999). **Söz Sanatı, Güzel Söz Söyleme** Ankara:TRT.
- Çotuksöken, Y. (1983). “Yabancıların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Güçlükler ve Yaptıkları Yanlışlıklar”. **Türk Dil Kurumu Türk Dili Dergisi**, **47** (379-380), 88-94.
- Demir, A. (1993). “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Öğretimde Karşılaşılan Güçlükler”. **VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri**. Ankara.
- Demir, C. (2003). “Türkçe Öğretiminde Zarf Tümeçleri”, **TÜBAR**, **XIII** (Bahar 2003), 407-423.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2003). **Türk Dili El Kitabı**. Ankara:Grafiker Yayınları.
- Demircan, Ö. (1979). **Türkiye Türkçesinin Ses Düzeni Türkiye Türkçesinde Sesler**. Ankara:Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Demircan, Ö. (2005). **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri, Dil Bilimleri, Öğrenme ve Öğretme Yolları, Yabancı Dil Öğretiminde Uygulanan Yaklaşımlar ve Yöntemler**, İstanbul:Der Yayınları.
- Demirel, Ö. (1990). **Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler**. Ankara:Pegem A.Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2000). **Türkçe Öğretimi**. Ankara:Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2004). **Yabancı Dil Öğretimi, Dil Pasaportu, Dil Biyografisi, Dil Dosyası**. Ankara: Pegem A.Yayıncılık.
- Demiriz, E. N. (2004). **Konulara Göre Rusça KPDS Hazırlık Soruları**. İstanbul:Multilingual.

- Derjaj, A. (2005). **Arnavut Öğrencilerin Türkçe Öğreniminde Karşılaştıkları Biçimbilimsel Düzlemdeki Sorunlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Doğan, A. (1989). “Yabancıların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Güçlükler ve Yaptıkları Bazı Hatalar”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 6 (1-2), 259-261.
- Düzenli, S. (2008). **Türkçede Ortaçlaştırma Belirticilerinin Öğretimine Yönelik Ders Malzemesi Hazırlama**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Eduskun, H. (1992;2007). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul:Bayrak Basım Yayın.
- Ekici, M. İlker, A. vd. (2009). **Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım**. İstanbul:Lisans Yayıncılık.
- Ekmekçi, F. Ö. (13-14 Mayıs 1993). “Türkçenin İkinci Dil Olarak Kullanımı.” **VII. Dilbilim Kurultayı Bildirileri**, Ankara.
- Ellis, R. (1985). **Understanding Second Language Acquisition**. London:Oxford University Press.
- Erdem, İ. (2009). “Yabancılar Türkçe Öğretimi ile İlgili Bir Kaynakça Denemesi.” **Turkish Studies**, 4 (3 Spring), 888-937.
- Ergin, M. (2008). **Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi**. Ankara:Bayrak Yayınları.
- Erol, H. F. (2008). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bildirme ve Tasarlama Kiplerinin Öğretimi ve Sıralaması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Gazi Üniversitesi TÖMER (2001). **Yabancılar İçin Türkçe 2**. Ankara:Gazi Üniversitesi.
- Gazi Üniversitesi TÖMER (2006). **Yabancılar İçin Türkçe 1**. Ankara:Gazi Üniversitesi.
- Gazi Üniversitesi TÖMER (2002). **Yabancılar İçin Türkçe Dil Bilgisi**. Ankara:Gazi Üniversitesi.
- Gencan, T. N. (1979;2007). **Dil Bilgisi**. İstanbul:Kanaat Yayınları.
- Glazunova, O. İ. (2000). **Davayti Gavarit pa Ruski**, Moskova:MİRS Yayınları.
- Gorodilovaya, G. G. (1987). **Ruskiy Yazık Asnavnoy Kurs**. Leningrad:Drofa.
- Göknel, Y. (1974). **Modern Türkçe Dil Bilgisi**. İzmir:Esen Yayınları.

- Gökdayı, H. (2008). “Türkçede Kalıp Sözcükler”. **Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı Bilgi**, (44 Kış), 89-110.
- Güçer, H. (2010). **-(A/D)r Biçimbiriminin Betimlenmesinde Kuram ve Yabancılar Öğretilmesinde Yöntem Sorunları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gülensoy, T. (1995). **Türkçe El Kitabı**. Kayseri: Bizim Gençlik Yayınları.
- Gültek, V. (2005). **Rus Dili Grameri**. Ankara: Epilog Yayınları.
- Gültekin, T. (2012). **Her Yönüyle Rusça Öğrenimi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gündüz, O. (2009). Konuşma Eğitimi, A. Kırkkılıç ve H. Ayol (Editörler) **İlköğretimde Türkçe Öğretimi** Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gürsoy, E. Orazayev H. vd. (1997). **Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Güven, E. (2007). **Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözümlemesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Hacıeminoğlu, N. (1991). **Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller**. Kültür Bakanlığı.
- Hamdân, S. (1987). **Baybars el-Mansûrî, Kitâbu't-Tuhfetu'l-Mulukiyye fi'd-Devleti't-Türkiyye**. Mısır: ed-Dâru'l-Mısriyye ve'l-Lubnâniyye.
- Hacıömeroğlu, M. S. (2007). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Kiplik Öğretimi Üzerine Materyal Geliştirme**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Hasekioğlu, I. (2009) **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi Öğretimi-Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1 Serisinde Sözcük Öğretiminin Değerlendirilmesi ve Sözcük Öğretimi İçin Uygulama Örnekleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Hengirmen, M. (1988). “Dünyada Türkçe Öğretimi”. **TÖMER Dil Dergisi**. Mart 1988. Sayı 1.
- Hengirmen, M. (1992). **Almanlara Türkçe Öğretimi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Hengirmen, M. (1995). **Türkçe Dil Bilgisi**. Ankara: Engin Yayınevi.
- Holden, C. (2004). **The Origin of Speech**. Bilim ve Teknik. Yeni Ufuklar Eki. (Mart 2004). İçinde 4-6.

- İşler, E. ve Yıldız, M. (2008). **Arapça Çeviri Kılavuzu**. İstanbul: Bizim Büro Basımevi.
- Kalinina İ. K. (1971). **Savremenniy Ruskiy Yazık**. Moskova: Vısshaya Şkola.
- Kantemir, E. (1991). **Yazılı ve Sözlü Anlatım**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kara, M. (2010). “Gazi Üniversitesi TÖMER Öğrencilerinin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunların Çözümüne Yönelik Öneriler”. **Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 8 (3), 661-696.
- Karadüz, A. (2009). Dil Bilgisi Öğretimi, A. Kırkkılıç ve H. Ayol (Editörler) **İlköğretimde Türkçe Öğretimi** Ankara: Pegem Akademi.
- Karahan, L. (2004). **Türkçe Söz Dizimi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karasar, N. (2011). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavruk, H. (2006). **Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım**. Malatya: Uğurel Matbaası.
- Kaydalova, A. İ. (1971). **Savremenniy Ruskiy Yazık**. Moskova: Vısshaya Şkola.
- Coşkun, E. (2009). Yazma Eğitimi, A. Kırkkılıç ve H. Ayol (Editörler) **İlköğretimde Türkçe Öğretimi** Ankara: Pegem Akademi.
- Kıvırcık, Ş. (10-11 Mayıs 2001). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri.” **Uluslar Arası Türkçe Öğretimi Sempozyumu Bildirileri**. İzmir.
- Kocaman, A. ve Osam, N. (2000). **Uygulamalı Dilbilim –Yabancı Dil Öğretimi Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Hitit Yayıncılık.
- Koç, N. (1996). **Yeni Dil Bilgisi**. İstanbul: İnkılap Yayınevi.
- Koreli, Z. D. (2007). **Eylem ve Ad Olarak Kullanılan ve Türkçe Sözlükte Bulunmayan Öbekler ve Bunların Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimindeki Yeri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Korkmaz, A. (1988). **Türkçe Kompozisyon**. Ankara: Ecdad Yayınları.
- Korkmaz, İ. ve Yeşilyaprak B. (Ed.). (2002). **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Korkmaz Z. (1988). **Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri**. Ankara: Yüksek Öğretim Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2009). **Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi**. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Korkmaz, Z. (2008). **Türkçede Söz Dizimi**, Ankara: Akçağ Yayınları.

- Koşucu, F. Z. (2007). **Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Ulaçların Düzeylere Göre İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Köksal, N. (2004). **Rusça Dil Bilgisi**. Ankara:Engin Yayınevi.
- Köse, D. (2009) . **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bildirme ve Dilek Kipleri**. Taype. Tayvan.
- Larsen-Freeman, D. ve Long M. H. (1991). **An Introduction To Second Language Acquisition Research**. London: Longman.
- Lightbown, P. ve Spada, N. (2003). **How Language Are Learned**. New York: Oxford University Press.
- Lyons, J. (). **Kuramsal Dilbilime Giriş**. (Çeviren, Ahmet Kocaman (1983):Türk Dil Kurumu.
- Maviş, İ., Ege, P. ve Topbaş, S. (Ed.). (2006). **Dil ve Kavram Gelişimi**. Ankara: Kök Yayıncılık.
- McLaughlin, B. (1991). **Theories of Second-Language Learning**. New York: Routledge.
- Meriç, Ş. Çankara, B. Kazımova, A. (2004). **Турецкий Язык, Самоучитель, Turetskiy Yazık**. İstanbul:FONO Açık Öğretim Kurumu.
- Mert, O. (2002). “Türkçenin Eğitim ve Öğretimi Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi.” **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, (19), 349-381.
- Milaslavskiy, İ. G. (1981). **Savremenniy Ruskiy Yazık**. Moskova:Librokom.
- Murphy, Raymond (1985). **English Grammer in Use**. New York:Cambridge Universty.
- Nâsıf M. A. ve Muhyi'd-Dîn S. (1977). **elArabiyyetu Li'lhayât 1**. İstanbul:Cantaş Yayınvei.
- Okatan, H. İ. (2012). “Polis Akademis Güvenlik Bilimleri Fakültesi’nde Okuyan Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Sorunları.” **Polis Bilimleri Dergisi**. **14** (4), 79-112.
- Özel, S. (2010). **Yabancılara Türkçe Öğreten Resmî Kurumlarda Dil Bilgisi Öğretimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

- Özbay, M. (2000). Yazılı Anlatım Becerisinin Geliştirilmesi. (Yayına Hazırlayan İdris Karakuş). **Prof. Dr. Sadık Kemal Tural Armağanı**. Ankara:Can Reklamevi Yayınları.
- Özbay, M. (2003). **Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. Ankara:Gölge Ofset Matbaacılık.
- Özel, S. (2010). **Yabancılara Türkçe Öğreten Resmî Kurumlarda Dil Bilgisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özkan, M. (2009). **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**. İstanbul:Filiz Kitabevi.
- Nofel, M. (9-10 Mayıs 2002). “Türkçe Öğrenen Arap Öğrencilerin Karşılaştıkları Dil Problemleri.” **V. Dünya Türkçe Öğrenimi Sempozyumu Bildirileri**. Antalya.
- Pamir, A. (2001). **Rusça Biçimbilgisi**. İstanbul:Multilingual.
- Pamir, A. (2001). **Eski Rusça Dil Bilgisi**. İstanbul:Multilingual.
- Pamir, A. (2004). **Rusça Dil Bilgisi (Ses Bilgisi, Biçim Bilgisi, Söz Dizimi)**. İstanbul:Multilingual.
- Pirinç, D. (2010). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortaçların İncelenmesi ve Öğretimi -Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Orta 2 Örneğinde**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Polat, H. (1998). **Arapların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Polat, Y. (2010). **Türkçenin Kapıları**. Ankara:Kurmaya Yayın Dağıtım.
- Richards, J. C. ve Schmidt, R. (2002). **Dictionary of Language Teaching & Applied Linguistics**. Edinburgh: Longman.
- Rozental, D. E. (1971). **Savremenniy Ruskiy Yazık**. Moskova:Ayris Pres.
- Sarıçiyil, F. (2008). **İstek ve Emir Kiplerinin Öğretimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Senemoğlu, N. (2005). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Subaşı, D. A. (2010). “TÖMER’de Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Arap Asıllı Öğrencilerin Kompozisyonlarında Hata Analizi”. Ankara Üniversitesi **TÖMER Dil Dergisi**, (148), 7-16.

- Şeliakin, M. A. (2000). **Spravaçnik pa Ruskay Grammatike**. Moskova:Ruskiy Yazık.
- Şahin, İ. vd. (2002). **Türk Dili ve Kompozisyon**. Ankara:Bilge Yayınevi.
- Şahin, M. (2007). **Güvenlik Bilimleri Fakültesinde Öğrenim Gören Yabancı Öğrencilerin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Zorluklar**. Ankara. Yayınlanmamış Yük. Lisans Tezi.
- Şanskiy N. M. ve Tihanov A. N. (1987). **Savremenniy Ruskiy Yazık**. Moskova:Prosveşeniye.
- Şapiro, A. B. (1952). **Savremenniy Ruskiy Yazık**, Morfologiya. Moskova:Dom Kniga.
- Şişman, M. (2010). **Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara:Pegem Akademi.
- Talabov, E. (1993). **Arab Tili**. Taşkent:Taşkent Yayınevi.
- Tanış, A. (1988). “Türkçenin İtalyan Öğrencilere Öğretiminde Karşılaşılan Zorluklar Kolaylıklar”. **TÖMER Dil Dergisi**, (1), 101-108.
- Tansu, M. (1963). **Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe**.Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Temizyürek, F. Erdem, İ. Temizkan, M. (2007). **Konuşma Eğitimi**. Ankara:Öncü Kitap.
- Tompkins, G. E. (1998). **Language Arts Content and Teaching Strategies**. New Jersey:Merill.
- Hengirmen, M. (2005) **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi**. Ankara: Engin Yayınevi.
- Tihanov, A. N. (1987). **Ruskiy Yazık Asnavnoy Kurs**. Leningrad:Prosveşeniye.
- Tolun, D. (2005). **Ruslar İçin Türkçe Konuşmayı Öğreniyoruz**. İstanbul:Sahaf Kitabevi.
- TÖMER. (2002). **Hitit, Yabancılar İçin Türkçe 1**: Ankara Üniversitesi.
- Türk Ansiklopedisi** (1976). Milli Eğitim Yayınevi cilt.23. Ankara.
- TDK (1988). **Türkçe Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkmen, F. (2007). “Türkçenin Öğretilmesi ve Karşılaşılan Sorunlar.” **II. Uluslar Arası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri**. Ankara. S. 276.
- Ünlücömert, N. (2010). **-mİş Biçim Biriminin Farklı İşlevlerinin Bilinç Uyandırma Teknikleriyle Öğretimine Yönelik Malzeme Oluşturma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

- Yakıcı, A. Yücel, M. Doğan M. Yelok, V. S. (2004). **Üniversiteler İçin Türkçe I Yazılı Anlatım**. Ankara: Bilge Yayınları.
- Vinogradov V. V. (1950). **Vaprosı Sintaksisa Savremenneva Ruskava Yazıka**. Moskova:Uçpedgiz.
- Vinogradov V. V. (1952). **Savremenniy Ruskiy Yazık**. Moskova:Akademiya
- Volkova, T. (2000). **Universalnıy Frazeologičeskiy Slavar Ruskogo Yazıka**, Moskova:Veçe.
- Yıldırım, H. Ç. (2011). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Türkçe Dil Bilgisi ve Ad Durum Eklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, Ö. (9-10 Mayıs 2002). “Yabancılara Yazılı Anlatım Becerileri Kazandırılması.” **V. Dünya Türkçe Öğrenimi Sempozyumu Bildirileri**. Antalya.
- Vandewalle, J. (2010). “Batı Dilleri Konuşan Öğrencilerin Türkçedeki Eylemlerde Karşılaştıkları Bazı Güçlükler”. **TÖMER Dil Dergisi**, (94), 23-31.
- Vryonis, S. (1999), “Byzantine Civilization, a World Civilization, Bir Dünya Uygarlığı Bizans” (Çev. Biliz, Zarife), **Cogito**.
- Yolcusoy, Ö. (2008). **Türkçe Koşullu Yapıların Öğretimine Yönelik Malzeme Tasarımı**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

ЛИТЕРАТУРА

- Аванесов, Р. И. (1956). **Фонетика Современного Русского Литературного Языка**, Москва.
- Аксёнова, М. П. (2000). **Русский Язык по-Новому, 2 Часть**, Санкт-Петербург.
- Аникина, А. Б. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Белошапкая, В. А. (1981). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Бельиков Ю. А. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Вакуров В. Н. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Виноградов В. В. (редактор). (1950). **Вопросы Синтаксиса Современного Русского Языка**, Москва.

- Виноградов В. В. (редактор). (1952). **Современный Русский Язык Морфология**, Москва.
- Вомперский В. П. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Волкова Т. (2000). **Универсальный Фразеологический Словарь Русского Языка**, Москва.
- Гадалина И. И., Киселёва Н. И. (1991). **Сборник Упражнений по Русскому Языку Для Самостоятельной Работы, 1-2 Часть**, Москва.
- Глазунова, О. И. (2000). **Давайте Говорить по-Русски**, Москва.
- Городилова, Г. Г. (1987). **Русский Язык Основной Курс**, Ленинград.
- Зарва М. В. (1971). **Современный Русский Язык**, , Москва.
- Кайдалова А. И. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Калинин А. В. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Калинина И. К. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Кононов А. Н. (1956). **Грамматика турецкого языка**, Москва.
- Милославский, И. Г. (1981). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Обнорский, С. П. (1953). **Очерки по морфологии Русского Глагола**, Москва.
- Ожегов, С. И. (1960). **Словарь Русского Языка**, Москва.
- Панюшева М. С. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Поспелов Н. С., Шведова Н. Ю. (1955). **Исследования по Грамматике Русского Литературного Языка**, Сборник Статей, Москва.
- Почтенная Т. Г. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Рахманова Л. И. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Розенталь, Д. Э. (редактор). (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Солганик Г. Я. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Талабов, Э. (1993). **Араб Тили**, Ташкент.
- Тихонов А. Н. (1987). **Русский Язык Основной Курс**, Ленинград.
- Формановская Н. И. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Шанская Т. В. (1971). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Шанский, Н. М., Тихонов, А. Н. (1987). **Современный Русский Язык**, Москва.
- Шапиро, А. Б. (1952). **Современный Русский Язык Морфология**, Москва.
- Шелякин, М. А. (2000). **Справочник по Русской Грамматике**, Москва.
- Щерба, Л. В. (1957). **Избранные Работы по Русскому Языку**, Москва.
- Янко-Триницкая, Н. А. (1962). **Возвратные Глаголы в Современном Русском Языке**, Москва.

ناصر مصطفى عبد العزيز و محي الدين صالح (1977) العربية للحياة 1، رياض.

(<http://kyrgyz.lugovsa.net/history.htm> Erişim Tarihi: 05.09.2013)

EKLER

Bu Çalışmada Öğrencilerin Türkçe Öğrenmede Kur Düzeylerinde Öğrenmiş Oldukları Dilbilgisi Konuları Şöyledir

Bu çalışmada Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi hazırlık sınıfında, Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER’de Türkçe öğrenim gören öğrencilerin Türkçe öğrenmede yaptıkları yanlışların tespiti yapılmıştır.

Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi hazırlık sınıfında Türkçe öğrenen öğrencilerin yaşları 17-20 arasında değişmektedir. Öğrenciler günde dört saat olmak üzere haftada yirmi saat Türkçe öğrenmektedir. Türkçe eğitim yaklaşık dokuz ay sürmektedir. Türkçe “Temel Türkçe I, Temel Türkçe II, Orta Türkçe I, Orta Türkçe II, Yüksek Türkçe I, Yüksek Türkçe II” şeklinde düzeylere ayrılmıştır. Her düzey yaklaşık iki ay sürmektedir. Ancak genel olarak düzeyler “Temel, Orta ve Yüksek” olmak üzere üç temel düzeye ayrılmaktadır. Bazen temel düzeylerin sonunda bazen de her düzeyin sonunda dil bilgisi, okuma-anlama, dinleme-anlama, yazılı anlatım (kompozisyon), sözlü anlatım (konuşma), bazen de dikte olmak üzere her beceriyi ölçmek için ayrı ayrı sınavlar yapılmaktadır. Sınavlar komisyonlar tarafından hazırlanmış olan sorularla tüm hazırlık sınıfları için eş zamanlı yapılmaktadır. Sınavları hazırlık sınıflarında Türkçe öğreten tüm öğretmenler hazırlayıp uygulamaktadırlar. Sınavların değerlendirilmesi de sınıfın öğretmeni de dahil olmak üzere en az iki kişiden oluşan komisyonlar tarafından yapılmaktadır. Sınav değerlendirmesi yüzlük not üzerinden yapılmaktadır. Her beceri için farklı not sistemi vardır. Dil Bilgisi için en az 6, en fazla 10 puan; dinleme-anlama için en az 8, en fazla 15 puan; okuma anlama için en az 18, en fazla 25 puan, yazılı anlatım için en az 18, en fazla 25 puan, sözlü anlatım için en az 18, en fazla 25 puandır.³⁸⁴

Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER’de Türkçe öğrenen bireylerin ise yaşları farklılık göstermektedir. Türkçe dersleri ise haftada altı saatle yirmi beş saat arasında değişiklik göstermektedir³⁸⁵ (Özel 2010:10-150).

³⁸⁴ Geniş bilgi için: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu müdürlüğü, Prospekt Mira No: 56, Bişkek / Kırgızistan, Tlf. 541943-7, www.manas.kg

³⁸⁵ Ankara Üniversitesi TÖMER, Ankara Üniversitesi Gölbaşı Yerleşkesi, Bahçelievler Mahallesi, H Blok. Gölbaşı/Ankara. Telefon +90 312 600 01 00 +90 312 485 10 37. <http://tomer.ankara.edu.tr/iletisim/>, Gazi Üniversitesi TÖMER, Eti Mahallesi Ali Suavi Sokak No:15 06570 Maltepe Ankara-Türkiye Telefon +90 312 229 31 99 +90 312 229 78 00. <http://tomer.gazi.edu.t>

EK 1: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda Takip Edilen Türkçe Dil Bilgisi Konuları

1. TEMEL DÜZEYDE

Alfabe, ünlüler, ünsüzler:

İsimlerde soru eki: Bu bir kalem mi?

Çoğul Eki: Kalemler, kitaplar

AD DURUM EKİ

Bulunma Durumu:	Masada kalem var. / Dolapta kitap var
var/ yok, Ø /değil;	Masada kalem var. / yok-Kalem masada /değil
Çıkma Durumu:	Evden geliyorum.
Yönelme Durumu:	Eve gidiyorum/ Sokağa çıkıyorum.
Belirtme Durumu:	Seni gördüm.
Araç Durumu:	Ayşe'yle Fatma geldi / Kaşıkla çorba içti
Tamlayan Durumu:	Ali'nin kitabı nerede?
Eşitlik Durumu:	Bence yarın hava güzel olur.
İyelik Ekleri:	Benim kitabımdan istiyor
-den ...-e kadar:	Saat ikiden üçe kadar çalışıyor
-den önce / sonra:	Kahvaltıdan önce / sonra sigara içiyor.

ZAMİRLER

Programda bu konuda ifade edilen herhangi bir veri bulunmamaktadır.

ZAMAN EKLERİ

Şimdiki Zaman:	Geliyorum/ Gelmiyorum. / Geliyor musun?
Belirli Geçmiş Zaman:	Ayşe dün geldi
Gelecek Zaman:	Yarın sizin evinize geleceğim.
Geniş Zaman:	O sigara içer. Yarın geliyor/gelecek/gelir.
imek Fiili:	Ben öğretmenim.
imek Fiilinin Hikâyesi:	Ayşe öğrenciydi

KİPLER

Emir Kipi:	Sen gel / Ayşe gelsin / Siz gelin / Onlar gelsinler
İstek Kipi	Yarın oraya gelelim mi?
Saatler:	Bir çeyrek geçiyor (geçe...) / Bir çeyrek var (kala)

ADLAŞTIRMA

-mek istemek: Gelmek istiyorum.

Doğrudan anlatım (de, diye sor-, diye bağır-...):

Adam “Gel” dedi, Müdür “Buraya gel!” diye bağırdı

-mek, -me, -iş ekleri:

Konuşmayı seviyor. Konuşmak çok güzeldir.

Konuşmasını istiyorum. Konuşuşunu gördün mü?

Ayşe çok iyi, ya Fatma?

ADDAN AD YAPAN EKLER

-li / -siz: neşeli, neşesiz

-lik: sözlük, kitaplık

KARŞILAŞTIRMA SIFATLARI

Ayşe Fatma’dan daha uzun / Gülden en uzun / veli Gülden kadar uzun / Veli Gülden gibi uzun

ADILLAR

ile / için / kadar / gibi

Senin için ne yapabilirim? / Ben de senin kadar kitap okuyabilirim.

SIFAT-BELİRTEÇ AYRIMI (daha-en; bütün-hepsi-her; bazı-bazen; birkaç-birçok v.b.)

Bütün öğrenciler / *hepsi öğrenciler / hepsi geldi / *bütün geldi

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

İp: Sınıfa girip oturdu.

mAdAn: Yemek yemeden çıktı

mAy İp: Okula gitmeyip sinemaya gitti.

ÇATI

Ettirgen:

Adamı öldürdü/ Yazıyı yazdırttı.

BAĞLAÇLAR

ama:

Çalıştı ama başaramadı.

ancak

Size gelirim, ancak fazla kalamam.

ayrıca:

İzmir Fuarını gördüm, ayrıca müzeleri de geldim.

belki...belki:

Belki gelir, belki gelmez

bu nedenle:

Güdüyorum, bu nedenle bunu yapamadım.

bundan dolayı:

İzmir'deyim, bundan dolayı gelemeyeceğim.

bunun için:

Çalışmıyor, bunu için kalıyor.

çünkü, zira:

Gelmiyor, çünkü yağmur yağıyor.

de...de:

Kazanmasını da, harcamasını da bilir.

de:

O geldi, sen de mi geldin.

fakat:

Hava güzel fakat gitmiyorum.

hem... hem / ne ... ne:

Hem Ayşe geldi hem Fatma / Ne Ayşe geldi ne

Fatma

ise:

Sen geldin, Ayşe ise gelmedi.

öyleyse:

Yalan söylüyorsun, diyorsun. Öyleyse kanıtla!

sanki:

Hiç kimseyi tanımıyor, sanki buraya hiç gelmedi.

ve:

Ahmet geldi ve onu gördüm.

veya (ya da, veyahut, yahut):

Sus ya da dışarı çık!

ya :

Ya bugün yağmur yağarsa!

ya...ya:

Ya sevilir ya sevilmez.

yahut:

Mektup yaz yahut telefon et.

yalnız :

Güzel bir ev yalnız okula uzak.

yine (gene):

Yine mektup yazdı.

zaten :

Geçememiş, zaten tembel bir öğrenciydi.

2.ORTA DÜZEYDE**ZAMAN EKLERİ**

Belirsiz Geçmiş Zaman:

Dün kaza olmuş.

Bildirme Eki: Gelmiştir/ Gelecektir/ Geliyordur/ Herhâlde
 Ali'dir.
 Ayşe gelmekte.

KİPLER

Yeterlik Kipi: Yarın yağmur yağabilir
 Gereklilik Kipi: Yarın gelmelisiniz
 Dilek Kipi: Keşke gelse!
 Şart Kipi: Gelirse haber ver!

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

-ArA k: Koşarak geldi
 -A... A: Koşa koşa geldi
 -mAyArAk: Davetimi kabul etmeyerek kalbimi kırdın.
 -ken (e/iken, -mışken, -yorken, -ecekken):
 Gelirken onu gördüm.
 Onunlayken çok eğlenirdik.
 -diği zaman / -diğinde: Geldiği zaman ona söyleyeceğim
 -ince: İçeri girince onu gördüm
 -(e/i)r... -mez: İçeri girer girmez onu gördüm.
 -eceği zaman: İçeri gireceği zaman onu gördüm.
 -di mi: Onu gördü mü bağırır.
 -dığı gibi (-diği gibi): İçeri girdiği gibi çıktı.
 -diği için / -diğinden (dolayı), -eceğinden (dolayı):
 Geldiği için ona kızdı.
 diye : Annesi bağırdı diye ağlıyor.
 Sizi Sevim Hanım diye biri aradı.
 -(y)ene kadar,-esine kadar, -(y)inceye kadar/dek:
 Gelene kadar sizi bekleyeceğim.
 -diği hâlde, -mesine rağmen (karşın): Geldiği hâlde hiç konuşmadı.
 -(di)... -eli / -diğinden beri: Geldi geleli yağmur yağıyor.
 -diği sürece: Burada bulunduğu sürece konuşmadı.
 -dikçe: Yedikçe şişmanlıyor.
 den beri / -dir: 1992'den beri/ iki yıldır onu görmedim.

ORTAÇLAR (SIFAT FİİL)

An.	Şu anda kitap okuyan çocuk benim kardeşimdir.
Dİk:	Şu anda okuduğun kitabın yazarı kim?
AcAk:	Yemek yiyecekler kantine gelsinler. Yiyeceğin yemeğin tadı güzel olmalı, yoksa yemezsin.
mİş:	Çürümüş domatesleri çöpe atıver lütfen.
AsI:	Dünyada eli öpülesi o kadar iyi insan var ki!
Ip...-mediği:- Ip...-memesi, -Ip...meyeceği:	Gelip gelmediğini / gelmeyeceğini bilmiyorum Gelip gelmemesi beni ilgilendirmez

Pekiştirme Sıfatları:	Masmavi, sapsarı, tertemiz. / Özel mi özel!
Dolaylı Anlatım:	Ayşe'nin geldiğini söyledi.

ÇATI

Edilgen:	Cam kırıldı
İşteş:	Arabalar çarpıştı.
Dönüşlü:	Adam yıkandı.

BAĞLAÇLAR

açıkçası:	İşim var, açıkçası söylediklerini kabul edemem.
aksi hâlde:	Daha çok çalış, aksi hâlde sınıfta kalırsın!
anlaşılan:	Yaşından çok gösteriyor, anlaşılan çok çekmiş.
bari:	Önerimi kimse kabul etmedi, bari sen kabul et!
bile:	Zengin bile oldu.
bunun üzerine:	Söylediklerini yapmadın, bunun üzerine kavga çıktı.
bununla birlikte:	Orayı gördüm, bununla birlikte yine görmek isterdim.
buna rağmen:	Yağmur yağıyordu, buna rağmen dışarı çıktık.
dahi:	En iyi arkadaşı dahi onu aldattı.
demek (oluyor) ki:	Çok mutlu, demek ki kazanmış.
demek:	Demek sen de geldin.

demek ki	İnsanlar denizde yüzüyor, demek ki hava sıcak.
derken:	Ondan mektup aldım, derken kendisi geldi.
dolayısıyla:	Savaş başlamış, dolayısıyla yiyecek sıkıntısı başlamış.
gerek...gerek(se):	Gerek Ayşe gerekse sen çok kötü davrandınız.
hâlbuki:	Yine gitmiş, hâlbuki dinlenmesi lâzım.
hatta:	Dinlendim, hatta biraz uyudum.
hem:	Hem sana daha söyleyeceklerimi söylemedim.
hiç değilse :	Hiç değilse sen benimle gel.
hiç olmazsa:	Hiç olmazsa sen benimle gel.
ki:	Sen de biliyorsun ki bu sefer haksızsın.
madem (ki):	Madem ki geldin, gir içeri!
mi...-mi:	Geldi mi gelmedi mi bilmiyorum.
ne de olsa:	Ne de olsa bizden daha iyi bilir.
ne var ki:	Çok zeki ne var ki çok tembel!
oysa (ki):	Bizi hiç sevmiyormuş, oysa biz onu çok severiz.
şayet:	Şayet erken gelirse bana uğrasın.
yeter ki:	Tüm işleri yaparım, yeter ki sen git oraya!
yoksa:	Kalın giyin yoksa üşürsün.

3.YÜKSEK DÜZEYDE

ZAMAN EKLERİ

Hikâye Birleşik Zamanlar:

Şimdiki Zamanın Hikâyesi. Dün buraya geliyordu.

Geniş Zamanın Hikâyesi. Eskiden sigara içerdi.

Gelecek Zamanın Hikâyesi. Gelecekti, ama vazgeçti.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi. Orayı görmüştü.

Rivâyet Birleşik Zamanlar:

Şimdiki Zamanın Rivâyeti: Orada yağmur yağıyormuş.

Geniş Zamanın Rivâyeti: Eskiden çok konuşurmuş.

Gelecek Zamanın Rivâyeti: Yarın gelecekmiş.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Rivâyeti: Dün gelmişmiş.

Tezlik Fiili:	Şu pencereyi kapatıver!
Sürerlik Fiili:	Onu görünce donakaldı.

KİPLER

Gereklilik Kipinin Hikâyesi:	Dün gelmeliydin.
Gereklilik Kipinin Rivâyeti:	Gelmeliydi ama gelmemiş.
Dilek Kipi:	Keşke şimdi evde olsam!
Dilek Kipini Hikâyesi:	Keşke gelseydin!
Dilek Kipinin Rivâyeti:	Keşke dün gelseymiş!
Şart Kipi:	Eğer bir gün zengin olursam.....
Şart Kipinin Hikâyesi:	Eğer gelseydin...
Şart Kipinin Rivâyeti:	Eğer dün gelseymiş....

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

diği takdirde:	Yağmur yağdığı takdirde gitmeyiz.
medikten sonra:	O gelmedikten sonra ben de gelmem.
meksizin:	Konuşmaksızın bekliyordu.
(y) eceğine:	Buraya geleceğine eve gelmiş!
(y)ecek, -(y)eceği yerde:	Sınıfa gideceğine odasına gitti.
mek yerine:	Evde oturmak yerine dışarı çıktım.
ecekken:	Çocuk düşecekken onu tuttum.
mektense:	Doktor olmaktansa öğretmen olurum.
mek varken:	Şimdi denizde yüzmek varken, burada çalışıyorum.
dığı kadar:	Onun konuştuğu kadar varmış!
(y)eceği kadar:	Yiyeceğin kadar yedin, hadi biraz gez artık.
(y)ecek kadar:	Türkçeyi konuşacak kadar öğrendim.
mek kadar:	Dans etmek kadar güzel bir şey yoktur benim için.
diğine göre:	Yemeğini evde yemediğine göre bir şey olmuştur.
(y)eceğine göre:	O da bizimle geleceğine göre bizi çok özlemiştir.
mekle:	Benimle böyle konuşmakla eline bir şey geçmez.

BAĞLAÇLAR

bir ... bir:	Bir böyle diyor bir şöyle diyor
böyle olmakta birlikte:	Böyle olmakta birlikte yine de oraya gittim.
farzet ki:	Farz et ki: ıssız bir adada kalmışsın, ne yapardın?
gel gelelim:	Güzel bir kız, gel gelelim çok aptal!
gel gör ki:	Pikniğe gidecektik, gel gör ki yağmur yağdı.
güya:	Güya Ayşe beni seviyorum, asla inanmıyorum.
ha... ha:	Güzel bir kız, gel gelelim çok aptal!
hâl böyleyken:	Meğer o her şey biliyormuş.
her he kadar:	Ben duymadım: nitekim senden başka duyan da
olmamış.	
meğer (ki/se):	Meğer o her şey biliyormuş.
nitekim:	Ben duymadım: nitekim senden başka duyan da
olmamış.	
şu/o hâlde :	Çalıştım diyorsun, o hâlde sınavı kazandın
demektir.	
şu/o hâlde:	Çalıştım diyorsun, o hâlde sınavı kazandın
demektir.	
tut ki:	Tut ki geldi, ne yapacaksın?
üstelik:	Yaramaz, üstelik tembel de!
yani:	Hiç kimseyi sevmiyor, yani huysuz bir adam.

BELİRTEÇLER(Zarflar)

yavaşça, sabahleyin, dün, bugün, çabucak....

İkilemeler

Güzel güzel, iyi kötü...

YARDIMCI FİİLLER

-(mA)yAcAk olmak:	Gelecek oldu, annem izin vermedi.
-(mA)yAcAk gibi olmak / yapmak.	Arabaya binecek gibi yaptı, ancak binmedi.
-Ar / mAz olmak:	Son günlerde çok sigara içer oldum.
-Ar / mAz gibi olmak:	Bir ara Ayşe'yi koridorda görür gibi oldum.
-(mA)mİş olmak:	Aslında sana böyle demeyecektim, ama bir defa
demiş oldum, çok özür dilerim.	

- (mA)mIş gibi olmak: Bursa'yı öyle güzel anlattın ki, sanki orayı görmüş gibi olduk.
- (mA)mIş gibi yapmak: Öğrenci beni anlamış gibi yaptıysa da onun beni anlamadığını gayet iyi biliyorum.
- (mA)Iyor gibi olmak: Sıkıntıdan bazen deliriyor gibi oluyordum, ancak kendimi topalıyordum.
- (mA)Iyor gibi yapmak: Çocuk uyuyor gibi yapıyor, ancak biz gidince gözlerini açıyor.

YAZIM VE İMLÂ KURALLARI

Programda bu alana yönelik herhangi bir veri bulunmamaktadır.

EK 2:Ankara Üniversitesi TÖMER'DE Takip Edilen Türkçe Dil Bilgisi Konuları

1. TEMEL DÜZEYDE

Alfabe, ünlüler, ünsüzler:

İsimlerde soru eki: Bu bir kalem mi?

Çoğul Eki: Kalemler, kitaplar

AD DURUM EKİ

Bulunma Durumu: Masada kalem var. / Dolapta kitap var
var/ yok, Ø /değil; Masada kalem var. / yok-Kalem masada /değil

Çıkma Durumu: Evden geliyorum.

Yönelme Durumu: Eve gidiyorum/ Sokağa çıkıyorum.

Belirtme Durumu: Seni gördüm.

Araç Durumu: Ayşe'yle Fatma geldi / Kaşıkla çorba içti

Tamlayan Durumu: Ali'nin kitabı nerede?

Eşitlik Durumu: Bence yarın hava güzel olur.

İyelik Ekleri: Benim kitabımdan istiyor

-den ...-e kadar: Saat ikiden üçe kadar çalışıyor

-den önce / sonra: Kahvaltıdan önce / sonra sigara içiyor.

ZAMİRLER

Soru, belgisiz, işaret zamirleri: Nereye gidiyorsun? Bu nedir?

ZAMAN EKLERİ

Şimdiki Zaman: Geliyorum/ Gelmiyorum. / Geliyor musun? / Gelmekteyiz.

Şimdiki Zamanın Hikâyesi: Dün yolda gidiyordum, arkadaşımı gördüm.

Şimdiki Zamanın Rivâyeti: Eskiden çok kitap okuyormuşuz.

Belirli Geçmiş Zaman: Ayşe dün geldi.

Belirsiz Geçmiş Zaman: Dün bize gelmiş, ben evde yokmuşum.

Belirsiz Geçmiş Zamanın: Okula ulaştığımda ders başlamıştı.

Gelecek Zaman: Yarın sizin evinize geleceğim.

Gelecek Zamanın Hikâyesi: Size gelecektim, yağmur yağdı.

Gelecek Zamanın Rivâyeti:	Dün bize gelecekmiş, işi çıkmış.
Geniş Zaman:	O sigara içer. Yarın geliyor/gelecek/gelir.
Geniş Zamanın Hikâyesi:	Eskiden günde iki bardak kahve içerdim.
Geniş Zamanın Rivâyeti:	Eskiden her gün iki fincan kahve içermiş.
imek Fiili:	Ben öğretmenim.
imek Fiilinin Hikâyesi:	Ayşe öğrenciydi.
imek Fiilinin Rivâyeti:	Eskiden burası çok temizmiş.
Bildirme Eki:	Gelmiştir/ Gelecektir/ Geliyordur/ Herhâlde
Ali'dir.	

KİPLER

Emir Kipi:	Sen gel / Ayşe gelsin / Siz gelin / Onlar gelsinler
İstek Kipi	Yarın oraya gelelim mi?
Yeterlik Kipi:	Yarın yağmur yağabilir.
Saatler:	Bir çeyrek geçiyor (geçe...) / Bir çeyrek var (kala)

ADLAŞTIRMA

-mek istemek: Gelmek istiyorum.
-mek, -me, -iş ekleri:

Konuşmayı seviyor. Konuşmak çok güzeldir.
Konuşmasını istiyorum. Konuşuşunu gördün mü?
Ayşe çok iyi, ya Fatma?

ADDAN AD YAPAN EKLER

-II / -sIz:	neşeli, neşesiz
-Iık:	sözlük, kitaplık

KARŞILAŞTIRMA SIFATLARI

Ayşe Fatma'dan daha uzun / Gülden en uzun / Veli Gülden kadar uzun / Veli Gülden gibi uzun

ADILLAR

ile / için / kadar / gibi

Senin için ne yapabilirim? / Ben de senin kadar kitap okuyabilirim.

SIFAT-BELİRTEÇ AYRIMI (daha-en; bütün-hepsi-her; bazı-bazen; birkaç-birçok v.b.)

Bütün öğrenciler / *hepsi öğrenciler / hepsi geldi / *bütün geldi

Soru Sıfatları (Ne kadar? Kaç?): Ne kadar paran var? Kaç gün oldu?

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

-Ip:	Sınıfa girip oturdu.
-mAdAn:	Yemek yemeden çıktı
-mAy Ip:	Okula gitmeyip sinemaya gitti.
-ArA k:	Koşarak geldi.
-A... A:	Koşa koşa geldi
-mAyArAk:	Davetimi kabul etmeyerek kalbimi kırdın.
-mAk için:	Buraya okumak için geldim.
-mAk üzere:	Tren gelmek üzere.
Soru Zarfı (niçin?):	Dün niçin gelmedin?
Zaman Zarfları (dün, geçen gün):	Dün eve geç gittim.
Dolaylı Anlatım (Emir Kipi):	Ayşe'nin geldiğini söyledi.

BAĞLAÇLAR:

ile:	Sınıfta masayla tahta var.
bu nedenle:	Güdüyorum, bu nedenle bunu yapamadım.
bu yüzden:	Geç kalktım, bu yüzden yetişemedim.
çünkü:	Gelmiyor, çünkü yağmur yağıyor.
de:	O geldi, sen de mi geldin.
ve:	Ahmet geldi ve onu gördüm.

YAZIM VE İMLÂ KURALLARI

Kesme işareti: (')

SAYILAR

Sayılar ve sıra sayıları: Birinci katta ben oturuyorum.

2. ORTA DÜZEYDE

ZAMAN EKLERİ

Birleşik Zamanlar (Hikâye):	Dün eve gidiyordum, arkadaşımı gördüm.
Birleşik Zamanlar (Rivâyet):	Küçükken hep bu kahvede çay içermiş.
Birleşik Zamanlar (Şart):	Erken kalksaydın yetişirdi.
Tezlik Fiilleri:	Elindeki top düşüverdi.
Sürerlik Fiilleri:	Sen yaza dur, ben geliyorum.
Yeterlik Fiilleri:	Yarın yağmur yağabilir.

YARDIMCI FİLLER

-(mA)yAcAk olmak:	Gelecek oldu, annem izin vermedi.
-(mA)yAcAk gibi olmak / yapmak.	Arabaya binecek gibi yaptı, ancak binmedi.
-Ar / mAz olmak:	Son günlerde çok sigara içer oldum.
-Ar / mAz gibi olmak:	Bir ara Ayşe'yi koridorda görür gibi oldum.
-(mA)mİş olmak:	Aslında sana böyle demeyecektim, ama bir defa demiş oldum, çok özür dilerim.
-(mA)mİş gibi olmak:	Bursa'yı öyle güzel anlattın ki, sanki orayı görmüş gibi olduk.
-(mA)mİş gibi yapmak:	Öğrenci beni anlamış gibi yaptıysa da onun beni anlamadığını gayet iyi biliyorum.
-(mA)Iyor gibi olmak:	Sıkıntıdan bazen deliriyor gibi oluyordum, ancak kendimi topalıyordum.
-(mA)Iyor gibi yapmak:	Çocuk uyuyor gibi yapıyor, ancak biz gidince gözlerini açıyor.

KİPLER

Gereklilik Kipi:	Yarın gelmelisiniz.
Gereklilik Kipinin Hikâyesi:	Dün erken gelmeliydi, gelemedi.
Gereklilik Kipinin Rivâyeti:	Erken kalkmak için erken yatmalıydık.
Zorunluluk (mAk zorunda, mecburiyetinde, mAyA mecbur, zorunda kalmak):	Eve gitmek zorundayım.

Dilek Kipi:	Keşke gelse!
Şart Kipi:	Gelirse haber ver!
Emir Kipi:	Erken kalk.

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

-ken (e/iken, -mışken, -yorken, -ecekken):	Gelirken onu gördüm. Onunlayken çok eğlenirdik.
-diği zaman / -diğinde:	Geldiği zaman ona söyleyeceğim
-ince:	İçeri girince onu gördüm
-(e/i)r... -mez:	İçeri girer girmez onu gördüm.
-dığı gibi (-diği gibi):	İçeri girdiği gibi çıktı.
-diği için / -diğinden (dolayı), -eceğinden (dolayı):	Geldiği için ona kızdı.
-(y)ene kadar, -esine kadar, -(y)inceye kadar/dek:	Gelene kadar sizi bekleyeceğim.
-diği hâlde, -mesine rağmen (karşın):	Geldiği hâlde hiç konuşmadı.
-(di)... -eli / -diğından beri:	Geldi geleli yağmur yağıyor.
-den beri / -dir:	1992'den beri/ iki yıldır onu görmedim.
-diği takdirde:	Yağmur yağdığı takdirde gitmeyiz.
-medikten sonra:	O gelmedikten sonra ben de gelmem.
-(y) eceğine:	Buraya geleceğine eve gelmiş!
-(y)ecek, -(y)eceği yerde:	Sınıfa gideceğine odasına gitti.
-mek yerine:	Evde oturmak yerine dışarı çıktım.
-ecekken:	Çocuk düşecekken onu tuttum.
-mektense:	Doktor olmaktansa öğretmen olurum.
-mek varken:	Şimdi denizde yüzmek varken, burada çalışıyorum.
-dığı kadar:	Onun konuştuğu kadar varmış!
-(y)eceği kadar:	Yiyeceğin kadar yedin, hadi biraz gez artık.
-(y)ecek kadar:	Türkçeyi konuşacak kadar öğrendim.
-mek kadar:	Dans etmek kadar güzel bir şey yoktur benim için.
-diğine göre:	Yemeğini evde yemediğine göre bir şey olmuştur.

-(y)eceğine göre: O da bizimle geleceğine göre bizi çok özlemiştir.

ZARFLAR

Durum Zarfları (çabuk, yavaş...): Eve çabuk git.

Kesinlik Zarfları (hâlâ, daima, asla, hiç, henüz): Henüz gelmedi.

ORTAÇLAR (SIFAT FİİL)

-An. Şu anda kitap okuyan çocuk benim kardeşimdir.

-DIk: Şu anda okuduğun kitabın yazarı kim?

-AcAk: Yemek yiyecekler kantine gelsinler.

Yiyeceğin yemeğin tadı güzel olmalı, yoksa yemezsin.

-mIş: Çürümüş domatesleri çöpe atıver lütfen.

Pekiştirme Sıfatları: Masmavi, sapsarı, tertemiz. / Özel mi özel!

Dolaylı Anlatım (Tüm Şekilleri): Ayşe'nin geldiğini söyledi.

ÇATI

Edilgen: Cam kırıldı.

İşteş: Arabalar çarpıştı.

Dönüşlü: Adam yıkandı.

Ettirgen: Adamı öldürdü/ Yazıyı yazdırttı.

Çoklu Ettirgen Çatı: Adamı öldürttüler.

İşteş Çatı ve Ettirgen Çatı: Horozları dövüştürdüler.

YARDIMCI FİİLLER

-(mA)yAcAk olmak: Gelecek oldu, annem izin vermedi.

-(mA)yAcAk gibi olmak / yapmak. Arabaya binecek gibi yaptı, ancak binmedi.

-Ar / mAz olmak: Son günlerde çok sigara içer oldum.

-Ar / mAz gibi olmak: Bir ara Ayşe'yi koridorda görür gibi oldum.

-(mA)mIş olmak: Aslında sana böyle demeyecektim, ama bir defa demiş oldum, çok özür dilerim.

-(mA)mIş gibi olmak: Bursa'yı öyle güzel anlattın ki, sanki orayı görmüş gibi olduk.

-(mA)mIş gibi yapmak: Öğrenci beni anlamış gibi yaptıysa da onun beni anlamadığını gayet iyi biliyorum.

-(mA)Iyor gibi olmak:	Sıkıntıdan bazen deliriyor gibi oluyordum, ancak kendimi topalıyordum.
-(mA)Iyor gibi yapmak:	Çocuk uyuyor gibi yapıyor, ancak biz gidince gözlerini açıyor.

BAĞLAÇLAR

demek (oluyor) ki:	Çok mutlu, demek ki kazanmış.
demek ki	İnsanlar denizde yüzüyor, demek ki hava sıcak.
madem (ki):	Madem ki geldin, gir içeri!
ne var ki:	Çok zeki ne var ki çok tembel!
oysa (ki):	Bizi hiç sevmiyormuş, oysa biz onu çok severiz.
farzet ki:	Farz et ki: ıssız bir adada kalmışsın, ne yapardın?
yeter ki:	Tüm işleri yaparım, yeter ki sen git oraya!

3. YÜKSEK DÜZEYDE

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

-(y)A...-(y)A:	Koşa koşa okula gitti.
mi...-mi:	Geldi mi gelmedi mi bilmiyorum.
-meksizin:	Konuşmaksızın bekliyordu.
-mekle:	Benimle böyle konuşmakla eline bir şey geçmez
-mekle:	Benimle böyle konuşmakla eline bir şey geçmez.

BELİRTEÇLER(Zarflar)

yavaşça, sabahleyin, dün, bugün, çabucak

İkilemeler:

Ancak, yalnız, sadece:

Güzel güzel, iyi kötü:

Söz konusu kurumda düzeyler Temel A1, A2, B1, B2, C1, C2 şeklinde ayrılmıştır. Ankara Üniversitesi TÖMER, genel olarak Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'yle aynı programı uygulamaktadır. Ankara Üniversitesi TÖMER'de uygulanan A kurları Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi'ndeki programın Temel düzeyine, B kurları ise Orta düzeyine, C kurları ise Yüksek düzeyine karşılık gelmektedir. C2 düzeyi kitabının bulunmadığı Ankara Üniversitesi TÖMER'de uygulanan program genel olarak Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi hazırlık sınıfında uygulanan programla paralellik gösterse de dil bilgisi konu sıralamasında bazı değişikliklere gidilmiştir.

EK 3:Gazi Üniversitesi TÖMER'DE Takip Edilen Türkçe Dil Bilgisi Konuları

1. TEMEL DÜZEYDE

Ses Bilgisi:	Alfabe, ünlüler, ünsüzler
Basit Sayılar:	bir, beş, yüz, bin
İsimler:	Cins isim, özel isim.
Çoğul Eki:	Kalemler, kitaplar

AD DURUM EKİ

Bulunma Durumu:	Masada kalem var. / Dolapta kitap var
var/ yok, Ø /değil;	Masada kalem var. / yok-Kalem masada /değil
Çıkma Durumu:	Evden geliyorum.
Yönelme Durumu:	Eve gidiyorum/ Sokağa çıkıyorum.
Belirtme Durumu:	Seni gördüm.
Araç Durumu:	Ayşe'yle Fatma geldi / Kaşıkla çorba içti
Tamlayan Durumu:	Ali'nin kitabı nerede?
İyelik Ekleri:	Benim kitabımdan istiyor.

ZAMİRLER

Soru, belgisiz, işaret, dönüşlülük zamirleri: Nereye gidiyorsun? Bu nedir?

ZAMAN EKLERİ

Şimdiki Zaman:	Geliyorum/ Gelmiyorum. / Geliyor musun?
Belirli Geçmiş Zaman:	Ayşe dün geldi.
Belirsiz Geçmiş Zaman:	Dün bize gelmiş, ben evde yokmuşum.
Gelecek Zaman:	Yarın sizin evinize geleceğim.
Geniş Zaman:	O sigara içer. Yarın geliyor/gelecek/gelir.
imek Fiili:	Ben öğretmenim.
imek Fiilinin Hikâyesi:	Ayşe öğrenciydi.
imek Fiilinin Rivâyeti:	Eskiden burası çok temizmiş.

KİPLER

Emir Kipi:	Sen gel / Ayşe gelsin / Siz gelin / Onlar gelsinler.
İstek Kipi:	Yarın oraya gelelim mi?

Yeterlik Kipi:	Yarın yağmur yağabilir.
Gereklilik Kipi:	Yarın gelmelisiniz.
Saatler:	Bir çeyrek geçiyor (geçe...) / Bir çeyrek var (kala)

ADLAŞTIRMA

-mek istemek:	Gelmek istiyorum.
---------------	-------------------

SIFATLAR

Niteleme Sıfatları:	Zengin adam içeri girdi.
Belirtme Sıfatları (işaret, sayı, belirsiz, soru):	Bunlar senin mi?

ZARFLAR

Zaman Zarfları:	Ankara'dan dün ayrıldı.
Soru Zarfları:	Seni ne kadar bekleyeyim?

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

Soru Zarfı (niçin?):	Dün niçin gelmedin?
Zaman Zarfları (dün, geçen gün):	Dün eve geç gittim.

ORTAÇLAR (SIFAT FİİL)

-An:	Şu anda kitap okuyan çocuk benim kardeşimdir.
-Ar:	Güler yüzlü insanları severim.
-mAz:	Utanmaz adam hâlâ konuşuyor.
-DIk:	Şu anda okuduğun kitabın yazarı kim?
-AcAk:	Yemek yiyecekler kantine gelsinler. Yiyeceğin yemeğin tadı güzel olmalı, yoksa yemezsin.
-mIş:	Çürümüş domatesleri çöpe atıver lütfen.

BAĞLAÇLAR

ile:	Sınıfta masayla tahta var.
çünkü, ama, fakat:	Gelmiyor, çünkü yağmur yağıyor.
ve:	Ahmet geldi ve onu gördüm.

YAZIM VE İMLÂ KURALLARI

Kesme işareti: (‘)

2. ORTA DÜZEYDE

FİİL TÜRLERİ

Geçişli Fiiller : okumak, yemek, yazmak, kırmak, içmek, sevmek, aramak, anlamak, yıkamak, dinlemek vb.

Geçisiz Fiiller: uyumak, esnemek, gülmek, yatmak, konuşmak, korkmak, ölmek, gitmek, oturmak, yürümek, inanmak, binmek vb.

Etken Fiiller: Annem çöpleri topladı.

Edilgen Fiiller: Ev boyandı.

Dönüşlü Fiiller: Etrafına bakındı.

İşteş Fiiller: Herkes güldü.

ZAMAN EKLERİ

Şimdiki Zamanın Hikâyesi: Dün yolda gidiyordum, arkadaşımı gördüm.

Şimdiki Zamanın Rivâyeti: Eskiden çok kitap okuyormuşuz.

Şimdiki Zamanın Şartı: İyi çalışdıysan başarısın.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Hikâyesi: Eve gittiğim zaman oğlum uyumuştı.

Belirsiz Geçmiş Zamanın Şartı: Çok çalışmışsan başarısın.

Gelecek Zamanın Hikâyesi: Size gelecektim, yağmur yağdı.

Gelecek Zamanın Rivâyeti: Dün bize gelecekmiş, işi çıkmış.

Gelecek Zamanın Şartı: Pikniğe gideceksen adını yazdırmalısın.

Geniş Zamanın Hikâyesi: Eskiden günde iki bardak kahve içerdim.

Geniş Zamanın Rivâyeti: Eskiden her gün iki fincan kahve içermiş.

Geniş Zamanın Şartı: Sen beni seversen ben de seni severim.

Bildirme Eki: Gelmiştir/ Gelecektir/ Geliyordur/ Herhâlde Ali'dir.

KİPLER

İstek Kipinin Hikâyesi: Erken çıkaydı otobüse yetişirdi.

İstek Kipinin Rivâyeti: Keşke doktor olaymış, bana bakarmış.

Gereklilik Kipinin Hikâyesi: Kendisinden özür dilemeliydik.

Gereklilik Kipinin Rivâyeti: Araştırma yapasını öğrenmeliymişiz.

Gereklilik Kipinin Şartı:	Burada kalmalıysam hazırlanmalıyım.
Şart Kipi:	Gelirse haber ver!
Şart Kipinin Hikâyesi:	Erken gelseydim yemeğe yetişirdim.
Şart Kipinin Rivâyeti:	Erken kalksaymışım geç kalmazmışım.

FİİL KİPLERİNDE ANLAM (ZAMAN) KAYMASI

Hapisteyken günleri zor geçiyordu. (geçerdi)
Yarın Ankara'ya gidiyorum. (gideceğim)
Bu dünyadan göç edersen her şey burada kalır. (kalacak)
Nasrettin Hoca bir gün evinden çıkar. (çıkılmış)
Ne demek istediğimi sonra anlayacaksın. (anlarsın)
Gelen kardeşim olacak. (olmalı)

TEZLİK VE SÜRERLİLİK FİİLLERİ

Şu pencereyi kapatıver! Onu görünce donakaldı.

YARDIMCI FİİLLER

-(mA)yAcAk olmak:	Gelecek oldu, annem izin vermedi.
-(mA)yAcAk gibi olmak / yapmak.	Arabaya binecek gibi yaptı, ancak binmedi.
-Ar / mAz olmak:	Son günlerde çok sigara içer oldum.
-Ar / mAz gibi olmak:	Bir ara Ayşe'yi koridorda görür gibi oldum.
-(mA)mİş olmak:	Aslında sana böyle demeyecektim, ama bir defa demiş oldum, çok özür dilerim.
-(mA)mİş gibi olmak:	Bursa'yı öyle güzel anlattın ki, sanki orayı görmüş gibi olduk.
-(mA)mİş gibi yapmak:	Öğrenci beni anlamış gibi yaptıysa da onun beni anlamadığını gayet iyi biliyorum.
-(mA)Iyor gibi olmak:	Sıkıntıdan bazen deliriyor gibi oluyordum, ancak kendimi topalıyordum.
-(mA)Iyor gibi yapmak:	Çocuk uyuyor gibi yapıyor, ancak biz gidince gözlerini açıyor.

CÜMLE TÜRLERİ

İsim Cümlesi:	Türkiye bir cennettir.
Fiil Cümlesi:	Eve gidiyorum.
Kurallı Cümle:	Ankara'da insanı büyüleyen bir şey var.
Kuralsız (Devrik) Cümle:	Görmedim böyle bir eğlence!
Olumlu Cümle:	Okula gidiyorum.
Olumsuz Cümle:	Okula gitmiyorum.
Soru Cümlesi:	Ne yapıyorsun?
Basit Cümle:	Hava soğudu.
Birleşik Cümle:	Beni görünce içeri girdi.
Şart Cümlesi:	Sen beni seversen ben de seni severim.
Sıralı Cümle:	Eve girdi, çantasını aldı, ayakkabısını giydi, çıktı.

CÜMLENİN ÖGELERİ

Yüklem:	Eve erken geldim.
Özne:	Annem kardeşimi yıkadı.
Nesne:	Kitabı çarşıdan aldım.
Zarf Tümlenci:	Okula ne zaman gittin?
Dolaylı Tümlaç (Yer Tamlayıcısı):	Öğrenci öğretmenin yüzüne baktı.

İSİMDEN İSİM YAPAN EKLER

-II / -sIz:	neşeli, neşesiz
-IIk:	sözlük, kitaplık
-CI:	kitapçı, balıkçı
-CA:	yavaşça, bence
-CAğIz:	adamcağIz, kadıncağIz
-Cık:	kasacık, yumuşacık
-DAş:	sırdaş, yoldaş
-InCI:	birinci, üçüncü
-Ar / şAr:	beşer, altışar
-sI:	yeşilimsi, mavimsi
-ImtIrAk:	yeşilimtırak, acımtırak
-IAyIn:	akşamleyin, sabahleyin
-tI:	gürültü, tıkırtı

İSİMDEN FİİL YAPAN EKLER

-A:	adamak
-Al:	azalmak, bunalmak
-l:	kısalmaq, incelmek
-lA:	başlamak, gözlemek
-Ar:	sararmak, morarmak
-DA:	şakırdamak, mırıldamak

FİİLDEN İSİM YAPAN EKLER

-mAk:	açmak, geçmek
-mA:	okuma, yazma
-Iş:	oturuş, giriş
-Im:	doğum, ölüm
-Ik:	kesik, delik
-GI:	görgü, saygı
-GIn:	bitkin, saygın
-GAn:	çalışkan, sıkılğan
-IcI:	boğucu, sıkıcı

FİİLDEN FİİL YAPAN EKLER

-Dır:	yazdırmak, açtırmak
-Ir, Ar:	yatırmak, batırmak
-t:	yaşatmak
-In:	dövünmek, övünmek
-Iş:	öpüşmek, dolaşmak

ADILLAR (EDATLAR)

ile / için / kadar / gibi

Senin için ne yapabilirim? / Ben de senin kadar kitap okuyabilirim.

diğine göre: Yemeğini evde yemediğine göre bir şey olmuştur.

(y)eceğine göre: O da bizimle geleceğine göre bizi çok özlemiştir.

-mAk üzere: Tren gelmek üzere.

ULAÇLAR (ZARFLAŞTIRMA)

-Ip:	Sınıfa girip oturdu.
-mAdAn:	Yemek yemeden çıktı
-ArA k:	Koşarak geldi.
-ken (e/iken, -mişken, -yorken, -ecekken):	Gelirken onu gördüm. Onunlayken çok eğlenirdik.
-(di)... –eli / -dığından beri:	Geldi geleli yağmur yağıyor.
-dikçe:	Yedikçe şişmanlıyor.
-IncA:	Eve gelince kitap okuyorum.
-(e/i)r... –mez:	İçeri girer girmez onu gördüm.
-A... A:	Koşa koşa geldi
-mAyArAk:	Davetimi kabul etmeyerek kalbimi kırdın.
-mAk için:	Buraya okumak için geldim.
-mAk üzere:	Tren gelmek üzere.
Dolaylı Anlatım :	Ayşe'nin geldiğini söyledi.

BAĞLAÇLAR

de:	O geldi, sen de mi geldin?
hem..... hem.....:	Derse hem Ali hem de Fatma gelecek.
ne..... ne.....:	Evde ne ekmek ne de su var.
ya..... ya.....:	Ya burada kal ya da bizimle gel.
farzet ki:	Farz et ki: ıssız bir adada kalmışsın, ne yapardın?
nitekim:	Ben duymadım: nitekim senden başka duyan da olmamış.
veya (ya da, veyahut, yahut):	Sus ya da dışarı çık!
kuşkusuz:	İletişim araçları arasında kuşkusuz en etkin olanıdır.
ancak	Size gelirim, ancak fazla kalamam.
bile:	Zengin bile oldu.
ki:	Sen de biliyorsun ki bu sefer haksızsın.
oysa (ki):	Bizi hiç sevmiyormuş, oysa biz onu çok severiz.
demek:	Demek sen de geldin.
demek ki	İnsanlar denizde yüzüyor, demek ki hava sıcak.
çünkü, zira:	Gelmiyor, çünkü yağmur yağıyor.

ANLAM BAKIMINDAN KELİMELER

Gerçek (Temel) Anlamalı Kelimeler: Hastaya kan verdik.

Yan Anlamalı Kelimeler: Boğazın üzerine üçüncü köprü yapıldı.

Mecaz Anlamalı Kelimeler: Bizim öğretmen oldukça serttir.

Deyimler: Göz boyamaya çalışmayalım.

Terim Anlamalı Kelimeler: gol, kale, hücre, doku, fiil, eksi

Eş Anlamalı Kelimeler: duygu, his, yanıt, cevap

Yakın Anlamalı Kelimeler: ağrı, sancı, sızı, gitmek, ayrılmak, uzaklaşmak

Karşıt (Zıt) Anlamalı Kelimeler: büyük, küçük, gelmek, gitmek

Sesteş (Eş Sesli) Kelimeler: yaş odun, yaş on bir, Kara göründü. Kara kaşlı.

ÜNLEMLER

oh, ah, eyvah, ya, vah vah, hey, peki, aman Allahım

(Özel 2019:20-158; Gazi Üniversitesi TÖMER 2002:7-308); 2002:19-243; 2006:10-260)

EK 4A: İncelenen Temel 1 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek

A.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun eklerle tamamlayınız.

GÜZEL BİR TESADÜF

Tamerler geçen gün yeni bir ev aldılar. Pazartesi günü de evlerine taşındılar. Tamer, çok sevdiği arkadaşı Ahmet'e telefon edip yeni evlerine ailesiyle birlikte davet etmeye karar verdi. Çarşamba günü Ahmet'e telefon edip "Cumartesi günü bize gel_____ ! Yeni evimizi gör_____ ! Sizin ailenizi benim ailem_____ tanıştır_____ ." dedi. Daha sonra da Ahmet'e evlerinin adresini tarif etti. "Okul_____ sonra ikinci sokak_____ beyaz, iki katlı ev, biz_____ ev_____." dedi.

Ahmet, unutmam diye Tamer_____ adres_____ yazmadı. Oraya Cumartesi günü gitmeye karar verdi. Tamer'in tarifindeki beyaz eve geldi. Kapı_____ yaşlı bir bayan açtı. Ahmet, "Affedersiniz, Tamer sizin oğul_____ ?" diye sordu. Kadın da "Evet." diye cevap verdi. Ahmet, "Ben Tamer'in arkadaş_____ . Onu görmeye geldim." dedi. Kadın, "İçeri buyurun, Tamer bakkala gitti. 10 - 15 dakika sonra gelir." dedi. Biraz sonra kapı_____ zil_____ çaldı. Kadın Ahmet'e, "Tamer geldi." dedi. Tamer salona gelince Ahmet'le karşılaştı. Ama, ikisi de birbirini tanımadı. Çünkü, daha önce hiç birbirlerini görmemişlerdi.

Ahmet adresi yazmadığı için yanlışlıkla başka bir eve geldiğini anladı. Bunu Tamer'e ve annesine anlattı. Onlar da çok güldüler. Ahmet, böylece yeni bir arkadaş kazandı.

B.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun eklerle tamamlayınız.

Hasan Bey karısı ile birlikte _____ (güzel), _____ (yeşil), _____ (temiz) bir köyde yaşıyormuş. Çocukları evlenip gitmişler. Bu yüzden karı koca senelerdir yalnız yaşıyorlarmış. Ahmet Bey 65 yaşında, _____(beyaz) saç_____ , _____ (uzun) sakal_____ , _____ (yuvarlak) yüz_____ , çok sepatik ve çok sağlık_____ bir adammış; 65 yaşına kadar hiç hasta olmamış.

C.Lütfen, aşağıdaki diyalogu tamamlayınız.

İŞ GÖRÜŞMESİ

A- İyi günler, hoş geldiniz.

B- Merhaba, _____ !

A- Nasılsınız ?

B- _____

A- Adınız ne ?

B- _____

A- Soyadınız ne ?

B- _____

A- Ne iş yapıyorsunuz ?

B- _____

A- Kaç yaşındasınız ?

B- _____

A- Nerelisiniz ?

B- _____

A- Niçin bu şirkette çalışmak istiyorsunuz ?

B- _____

A- Evli misiniz, bekâr mısınız ?

B- _____

A- Nerede oturuyorsunuz ?

B- _____

D.Lütfen, saatleri yazınız.

– Şimdi saat kaç? 12. 50

– _____

– Şimdi saat kaç? 18. 30

– _____

– Şimdi saat kaç? 18. 25

– _____

– Şimdi saat kaç? 20. 40

– _____

– Şimdi saat kaç? 11. 45

– _____

E.Lütfen, sorulara cevap veriniz.

– Saat kaçta uyanıyorsun? (06.45)

– _____

– Saat kaçta giyiniyorsun? (07.30)

– _____

– Saat kaçta kahvaltı hazırlıyorsunuz? (11.40)

– _____

– Saat kaçta kahve içiyorsun? (08.50)

– _____

– Saat kaçta çiçekleri suluyorsun? (09.10)

– _____

F.Lütfen, aşağıdaki cümleleri uygun eklerle tamamlayınız.

1. Zavallı Ayşe Hanım sabah _____ akşam _____ çalıştı.

2. Benim kitap _____ senin kitap _____ güzel!

3. Ben _____ dünyanın _____ insanı sensin.

4. Tanya sınıfını geçmek için karınca _____ çalıştı.

G.Lütfen, verilen kelimeleri boşluklara uygun bir şekilde yerleştiriniz.

1. Her yaz _____ Van Gölü'nü görmek için _____ ve _____ yüzlerce _____ geliyor.

ziyaretçi / incisi / yerli / Türkiye'nin / yabancı

2. Türkler _____ tüm _____ arasında çok _____ ve _____ bir yere sahiptir.

önemli / için / çalgılar / özel / saz

Değerlendirme: A:0.25x12 B:0.20x10 C:0.10x10 D:0.10x5 E:0.10x5 F:0.10x10
G:0.20x10

EK 4B:İncelenen Temel 1 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek (Cevap Anahtarı)

A.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun eklerle tamamlayınız.

GÜZEL BİR TESADÜF

Tamerler geçen gün yeni bir ev aldılar. Pazartesi günü de evlerine taşındılar. Tamer, çok sevdiği arkadaşı Ahmet'e telefon edip yeni evlerine ailesiyle birlikte davet etmeye karar verdi. Çarşamba günü Ahmet'e telefon edip "Cumartesi günü bize **gelin/iz!** Yeni evimizi **görün/ünüz!** Sizin ailenizi benim ailemle tanıştırtırayım/alım." dedi. Daha sonra da Ahmet'e evlerinin adresini tarif etti. "Okuldan sonra ikinci sokakta beyaz, iki katlı ev, bizim evimiz." dedi.

Ahmet, unutmam diye Tamer'in adresini yazmadı. Oraya Cumartesi günü gitmeye karar verdi. Tamer'in tarifindeki beyaz eve geldi. Kapıyı yaşlı bir bayan açtı. Ahmet, "Affedersiniz, Tamer sizin oğlunuz mu?" diye sordu. Kadın da "Evet." diye cevap verdi. Ahmet, "Ben Tamer'in arkadaşayım. Onu görmeye geldim." dedi. Kadın, "İçeri buyurun, Tamer bakkala gitti. 10 - 15 dakika sonra gelir." dedi. Biraz sonra kapının zilini çaldı. Kadın Ahmet'e, "Tamer geldi." dedi. Tamer salona gelince Ahmet'le karşılaştı. Ama, ikisi de birbirini tanımadı. Çünkü, daha önce hiç birbirlerini görmemişlerdi.

Ahmet adresi yazmadığı için yanlışlıkla başka bir eve geldiğini anladı. Bunu Tamer'e ve annesine anlattı. Onlar da çok güldüler. Ahmet, böylece yeni bir arkadaş kazandı.

B.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun eklerle tamamlayınız.

Hasan Bey karısı ile birlikte **güp** güzel, **yemyeşil**, **tertemiz** bir köyde yaşıyormuş. Çocukları evlenip gitmişler. Bu yüzden karı koca senelerdir yalnız yaşıyorlarmış. Ahmet Bey 65 yaşında, **bembeyaz saçlı**, **upuzun sakallı**, **yusyuvarlak yüzlü**, çok sempatik ve çok sağlıklı bir adammış; 65 yaşına kadar hiç hasta olmamış.

C.Lütfen, aşağıdaki diyalogu tamamlayınız.

İŞ GÖRÜŞMESİ

C- İyi günler, hoş geldiniz.

D- Merhaba, **hoş bulduk!**

C- Nasılsınız ?

D- **Teşekkür ederim, iyiyim.**

C- Adınız ne ?

D- **Marina**

C- Soyadınız ne ?

D- **Popova**

C- Ne iş yapıyorsunuz ?

D- **Öğrenciyim.**

C- Kaç yaşındasınız ?

D- **Yirmi dokuz yaşındayım.**

C- Nerelisiniz ?

D- **Rusya'lıyım.**

C- Niçin bu şirkette çalışmak istiyorsunuz ?

D- **Çünkü iş arıyorum.**

C- Evli misiniz, bekâr mısınız ?

D- **Evliyim.**

C- Nerede oturuyorsunuz ?

D- **Ankara'da oturuyorum.**

D.Lütfen, saatleri yazınız.

– Şimdi saat kaç? 12. 50

–**Saat bire on dakika var.**

– Şimdi saat kaç? 18. 30

–**Saat altı buçuk.**

– Şimdi saat kaç? 18. 25

–**Saat yediye yirmi beş dakika var.**

– Şimdi saat kaç? 20. 40

–**Saat dokuza yirmi dakika var.**

- Şimdi saat kaç? 11. 45
- **Saat on ikiye çeyrek var.**

E.Lütfen, sorulara cevap veriniz.

- Saat kaçta uyanıyorsun? (06.45)
- Saat yediye çeyrek kala uyanıyorum.**
- Saat kaçta giyiniyorsun? (07.30)
- Saat yedi buçukta giyiniyorum.**
- Saat kaçta kahvaltı hazırlıyorsunuz? (11.40)
- Saat on ikiye yirmi kala hazırlanıyorum.**
- Saat kaçta kahve içiyorsun? (08.50)
- Saat dokuzda on kala kahve içiyorum.**
- Saat kaçta çiçekleri suluyorsun? (09.10)
- Saat dokuzu on geçte çiçekleri suluyorum.**

F.Lütfen, aşağıdaki cümleleri uygun eklerle tamamlayınız.

1. Zavallı Ayşe Hanım sabahtan akşama **kadar** çalıştı.
2. Benim kitabım senin kitabın **kadar** güzel!
3. Bence dünyanın **en mutlu** insanı sensin.
4. Tanya sınıfını geçmek için karınca **gibi** çalıştı.

G.Lütfen, verilen kelimeleri boşluklara uygun bir şekilde yerleştiriniz.

1. Her yaz **Türkiye'nin incisi** Van Gölü'nü görmek için **yerli** ve **yabancı** yüzlerce **ziyaretçi** geliyor.

2. Türkler **için saz** tüm **çalgılar** arasında çok **önemli** ve **özel** bir yere sahiptir.

Değerlendirme: A:0.25x12 B:0.20x10 C:0.10x10 D:0.10x5 E:0.10x5 F:0.10x10
G:0.20x10

EK 5A:İncelenen Temel 2 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek

A.Lütfen, paragraftaki boşluklara *geniş zaman ve hâl eklerini* koyunuz.

Bir gün fakir bir köylü dinlenmek için ağaç_____ alt _____ oturur, çok mutsuzdur ve Allah'a yalvar _____: "Allah'ım bir dileğim var, onu kabul et! Tam dokuz gün uyumadan sana dua edeceğim." der. Allah, köylü _____ dilek _____ kabul eder.

Köylü gün _____ uyu _____ ve sözünü tutup Allah'a dua etmeye başlar. Ancak son gün istemeden uyu _____ . Ertesi gün uyandıktan sonra kendi kendine çok kız _____ ve göz kapaklar _____ kesip onları yere at _____ . Bir yıl sonra ondan yeşil, ince yapraklı bir ot çıkar. Köylüler bu otu toplayıp suda kaynat _____ ve su kan gibi kırmızı bir renge döner. Sonra bu suyu içerler ve ona çay adını ver _____ .

Bu kısa öykü, hem çayın hem de birkaç bardak çay içmenin uykusuzluğa neden olmasının öyküsüdür.

B.Lütfen, cümlelerdeki boşluklara *uygun mastar eklerini* koyunuz.

1. Size her gün aynı şeyleri söyle _____ bıktım.
2. Gelecek yıl tatilinizi nerede geçir _____ düşünüyorsunuz?

C.Lütfen, cümlelerdeki boşluklara *ulaç eklerini* koyunuz.

1. Hızlıca kapıyı kapat _____ arkasına bakmadan gitti.
2. Her akşam uyu _____ _____ kitap okurum.

D.Lütfen, cümlelerdeki boşluklara *hem.... hem...., ne.... ne....., belki, ya.... ya bağlaçlarından uygun olanı yazıp fiillere istek ve emir kipi eklerini* koyunuz.

1. Yılbaşında _____ restorana _____ de kafeye git _____ , yılbaşını evimizde kutla _____ .
2. Ablana söyle! _____ çamaşırları yıka _____ gömlekleri ütüle _____ , boş boş otur _____ , işlerden birisini yapısın.

3. Sağlıklı bir yaşam için _____ spor yap _____ de beslenmenize dikkat et _____.

E.Lütfen, aşağıdaki cümleleri verilen *kelimelerle* tamamlayınız.

1. Büyük Türk _____ Mevlâna din, felsefe ve _____ alanlarındaki _____ insanları _____ **ve kardeşliğe davet etmektedir.**

edebiyat / düşünürü / birliğe / eserleriyle

2. Herhangi bir konuda _____ düşünmeden tartışmalara _____ fikrimizi söylemeye _____, körler mahallesinde ayna _____ benzer.

girip / çalışmak / satmaya / iyice

Değerlendirme: A:0.25X14 B:0.5X2 C:0.5X2 D:0.25X10 E:0.25X8

EK 5B:İncelenen Temel 2 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek

A.Lütfen, paragraftaki boşluklara *geniş zaman ve hâl eklerini* koyunuz.

Bir gün fakir bir köylü dinlenmek için ağacın **altında** oturur, çok mutsuzdur ve Allah'a yalvarır: "Allah'ım bir dileğim var, onu kabul et! Tam dokuz gün uyumadan sana dua edeceğim." der. Allah, köylünün **dileğini** kabul eder.

Köylü **günlerce uyumadan** ve sözünü tutup Allah'a dua etmeye başlar. Ancak son gün istemeden uyur. Ertesi gün uyandıktan sonra kendi kendine çok kızar ve göz kapaklarını kesip onları yere **atar**. Bir yıl sonra ondan yeşil, ince yapraklı bir ot çıkar. Köylüler bu otu toplayıp suda kaynatır ve su kan gibi kırmızı bir renge döner. Sonra bu suyu içerler ve ona çay adını **verirler**.

Bu kısa öykü, hem çayın hem de birkaç bardak çay içmenin uykusuzluğa neden olmasının öyküsüdür.

B.Lütfen, cümlelerdeki boşluklara uygun *mastar eklerini* koyunuz.

1. Size her gün aynı şeyleri söylemekten bıktım.
2. Gelecek yıl tatilinizi nerede geçirmeyi düşünüyorsunuz?

C.Lütfen, cümlelerdeki boşluklara *ulaç eklerini* koyunuz.

1. Hızlıca kapıyı kapatıp arkasına bakmadan gitti.
2. Her akşam uyumadan önce kitap okurum.

D.Lütfen, cümlelerdeki boşluklara *hem.... hem...., ne.... ne....., belki, ya.... ya bağlaçlarından uygun olanı yazıp fiillere istek ve emir kipi eklerini* koyunuz.

1. Yılbaşında **ne** restorana **nede** kafeye **gidelim**, yılbaşını evimizde kutlayalım.
2. Ablana söyle! **Ya** çamaşırları yıkasın **ya** gömlekleri ütölesin, boş boş oturmasın, işlerden birisini yapsın.
3. Sağlıklı bir yaşam için **hem** spor yapalım **hem** de beslenmenize dikkat **edelim**.

E. Lütfen, aşağıdaki cümleleri verilen *kelimelerle* tamamlayınız.

1. Büyük Türk **düşünürü** Mevlâna din, felsefe ve **edebiyat** alanlarındaki **eserleriyle** insanları **birliğe** ve kardeşliğe davet etmektedir.

2. Herhangi bir konuda **iyice** düşünmeden tartışmalara **girip** fikrimizi söylemeye **çalışmak**, körler mahallesinde ayna **satmaya** benzer.

girip / çalışmak / satmaya / iyice

Değerlendirme: A:0.25X14 B:0.5X2 C:0.5X2 D:0.25X10 E:0.25X8

EK 6A:İncelenen Orta 1 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek

A.Lütfen, aşağıdaki paragrafı uygun eklerle tamamlayınız.

Oldukça yaş_____ bir adam, bir mağazanın vitrinine uzun uzun bak_____ ileride oynayan çocukların en zayıfına dön_____ “Küçüük!” diye seslenmiş. Kendisine biraz yardımcı ol_____ ol_____ sormuş. Çocuk da top oynadığı arkadaşlarını bırak_____ gelmiş. Çocuk, 8 yaşlarındaymış ve üzerindeki elbiseler _____eskimiş. Adam, çocuğun saçlarını biraz okşadıktan sonra, eğer kabul ederse vitrindeki elbiseyi ona satın alabileceğini, o elbiseyi giymek iste_____ iste_____ sormuş. Çocuk ilk önce, bu teklifi şaka san_____ gülmüş, ama adam son derece ciddiymiş. Adamlarla birlikte mağazaya gir_____ çok şaşkın ve mutlu_____. Çünkü, bugün_____ hep komşuların verdiği eski elbiseleri giy_____ bıkmış. Eğer adamın teklifini kabul et_____ uzun zaman_____ ilk defa yeni bir elbisesi olacaktı. Üstelik de bayrama üç gün kala...

B.Lütfen, aşağıdaki cümleleri, ettirgen fiil, Belirsiz Geçmiş Zaman, Dilek-Şart Kipi ve yeterlilik fiili ekleriyle tamamlayınız.

1. Duyduğuma göre sen de dünkü partiye katıl_____ .
2. Eğer yanlış anla_____ siz İstanbul’dan geldiniz değil mi?
3. Keşke ben de sınavda başarılı ol_____ !
4. Saçlarınızı nerede kes_____ ? Ben de oraya gideyim.
5. Ali söyledi, Ayça dün çok hasta_____ , bu sebeple okula gelememiş.
6. Eğer ilâçlarını zamanında iç_____ çok çabuk iyileşirsin.
7. Üzgünüm, seninle bugün tiyatroya gel_____ , çünkü yarın sınavım var.
8. Affedersiniz size bir soru sor_____ ?

C.Lütfen, aşağıdaki cümleleri /-ArAk /-mAdAn / -mAdAn önce /-dıktan sonra /-a....-a / -ken / ulaçlarıyla tamamlayınız.

1. Kütüphanede ders çalış_____ lütfen sessiz olunuz!
2. Arkadaşım Cemile, ödevlerini yap_____ asla okula gelmiyor.
3. Niçin bağır_____ konuşuyorsun anlamıyorum?
4. Dersten çık_____ nereye gidelim?
5. Kardeşim, telefonla oyna_____ oyna_____ en sonunda bozdu.

6. Ben, her akşam uyu _____ mutlaka biraz kitap okurum.

D.Lütfen, aşağıdaki cümleleri verilen kelimelerle tamamlayınız.

1. _____ , binlerce yıldır _____ ve davranışlarını, duygularını, _____ ve kişiliklerini, sözlü ya da sözsüz _____ ortaya çıkararak _____ kuruyorlar.

iletişim / şekilde / hâl / insanlar / fikirlerini

2. Doğrudan ya da _____ olarak gerçekleştirilen _____ reklâmlarının , özellikle gençler, _____ ve kadınlar _____ olduğu uzun zamandır biliniyor.

etkili / üzerinde / dolaylı / çocuklar / sigara

E.Lütfen, aşağıdaki paragrafı uygun olan bağlaçlarla tamamlayınız.

Bir gün insan “virgülü” kaybetti. _____ zor cümlelerden korkar oldu; konuşurken ve yazarken basit ifadeler kullanmaya başladı. _____ cümleleri ve düşünceleri çok basitti. Birkaç gün sonra ise, “ünlem” işaretini kaybetti.

Şimdi, _____ alçak bir sesle, _____ ses tonunu değiştirmeden konuşuyor, ne bir şeye kızıyor, ne de bir şeye seviyor.

Bir süre sonra “soru” işaretini de kaybetti ve soru sormaz oldu. Şimdi hiçbir şey, ama hiçbir şey onu ilgilendirmiyor. _____ eskiden her şeyle ilgileniyor, sürekli sorular soruyordu. _____ o, her şeyi öğrenmek isteyen meraklı insan gitti, yerine bambaşka birisi geldi.

Ömrünün sonuna doğru elinde yalnız “tırnak” işareti kaldı. Kendine ait tek bir düşüncesi, _____ kim olduğuna dair bir fikri bile kalmadı. Sadece başkalarının düşüncelerini tekrarlayıp durdu. Sıra “noktaya” geldiğinde, düşünmeyi ve okumayı çoktan unutmuş hâldeydi.

yani / sanki / bunun üzerine / hâlbuki / oysa / hatta / ya... ya (da)

EK 6B:İncelenen Orta 1 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek (Cevap Anahtarı)

A.Lütfen, aşağıdaki paragrafı uygun eklerle tamamlayınız.

Oldukça **yaşlı** bir adam, bir konfeksiyon mağazasına ait vitrine uzun uzun **baktıktan sonra** ileride oynayan çocukların en zayıfına dönerek “Küçüük !” diye seslenmiş. Kendisine biraz yardımcı **olup olmayacağını** sormuş. Çocuk da top oynadığı arkadaşlarını **bırakıp** gelmiş. Çocuk, 8 yaşlarındaymış ve üzerindeki elbiseler **epeskiymiş**. Adam, çocuğun saçlarını biraz okşadıktan sonra, eğer kabul ederse vitrindeki elbiseyi ona satın alabileceğini, o elbiseyi giymek **isteyip istemediğini** sormuş. Çocuk ilk önce, bu teklifi şaka **sanıp** gülmüş. Ama adam son derece ciddiymiş. Adamla birlikte mağazaya **girerken** çok şaşkın ve **mutluymuş**. Çünkü, **bugüne kadar** hep komşuların verdiği eski elbiseleri **giymekten** bıkmış. Eğer adamın teklifini **kabul ederse uzun zamandan beri** ilk defa yeni bir elbisesi olacakmış. Üstelik de bayrama üç gün kala...

B.Lütfen, aşağıdaki cümleleri, ettirgen fiil, Belirsiz Geçmiş Zaman, Dilek-Şart Kipi ve yeterlilik fiili ekleriyle tamamlayınız.

1. Duyduğuma göre sen de dünkü partiye katılmışsın / **katılmamışsın**.
2. Eğer yanlış anlamadıysam/ **mıyorsam** siz İstanbul’dan geldiniz değil mi?
3. Keşke ben de sınavda başarılı **olsam** / **olsaydım**
4. Saçlarınızı nerede kestirdiniz? Ben de oraya gideyim.
5. Ali söyledi, Ayça dün çok hastaymış, bu sebeple okula gelememiş.
6. Eğer ilâçlarını zamanında **içersen** / **içiyorsan** / **içtiysen** çok çabuk iyileşirsin.
7. Üzgünüm, seninle bugün tiyatroya **gelemem**, çünkü yarın sınavım var.
8. Affedersiniz size bir soru sorabilir miyim?

C.Lütfen, aşağıdaki cümleleri gerekli ulaçlarla tamamlayınız.

1. Kütüphanede ders çalışırken lütfen sessiz olunuz!
2. Arkadaşım Cemile, ödevlerini yapmadan asla okula gelmiyor.
3. Niçin bağırarak konuşuyorsun anlamıyorum?
4. Dersten çıktıktan sonra nereye gidelim?
5. Kardeşim, telefonla oynaya oynaya en sonunda bozdu.
6. Her akşam uyumadan önce mutlaka biraz kitap okurum.

D.Lütfen, aşağıdaki cümleleri verilen kelimelerle tamamlayınız.

1. **İnsanlar**, binlerce yıldır **hâl** ve davranışlarını, duygularını, **fikirlerini** ve kişiliklerini, sözlü ya da sözsüz **şekilde** ortaya çıkararak **iletişim** kuruyorlar.

iletişim / şekilde / hâl / insanlar / fikirlerini

2. Doğrudan ya da **dolaylı** olarak gerçekleştirilen **sigara** reklâmlarının, özellikle gençler, **çocuklar** ve kadınlar **üzerinde etkili** olduğu uzun zamandır biliniyor.

sigara / etkili / üzerinde / dolaylı / çocuklar

E.Lütfen, aşağıdaki paragrafı uygun olan bağlaçlarla tamamlayınız.

Bir gün insan “virgülü” kaybetti. **Bunun üzerine** zor cümlelerden korkar oldu; konuşurken ve yazarken basit ifadeler kullanmaya başladı. **Yani** cümleleri ve düşünceleri çok basitti. Birkaç gün sonra ise, “ünlem” işaretini kaybetti.

Şimdi, **ya** alçak bir sesle, **ya** da ses tonunu değiştirmeden konuşuyor, ne bir şeye kızıyor, ne de bir şeye seviniyor.

Bir süre sonra “soru” işaretini de kaybetti ve soru sormaz oldu. Şimdi hiçbir şey, ama hiçbir şey onu ilgilendirmiyor. **Oysa / hâlbuki** eskiden her şeyle ilgileniyor, sürekli sorular soruyordu. **Sanki** o, her şeyi öğrenmek isteyen meraklı insan gitti, yerine bambaşka birisi geldi.

Ömrünün sonuna doğru elinde yalnız “tırnak” işareti kaldı. Kendine ait tek bir düşüncesi, **hatta** kim olduğuna dair bir fikri bile kalmadı. Sadece başkalarının düşüncelerini tekrarlayıp durdu. Sıra “noktaya” geldiğinde, düşünmeyi ve okumayı çoktan unutmuş hâldeydi.

yani / sanki / bunun üzerine / hâlbuki / oysa / hatta / ya... ya (da)

EK 7A:İncelenen Orta 2 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek

A.Lütfen, aşağıdaki paragrafta yer alan boşlukları / –dır / -arak / -ıp / -dıktan sonra /-madan / -a.....a...../ -ken /- dolaylı anlatım ve Gereklilik Kipi ekleriyle tamamlayınız.

Bir Pazar günüydü.Adamın bugün oğluna bir sözü vardı. Onu bugün sinemaya götürmeliydi. Fakat adam bir hafta_____ yorgundu ve yorgunluğunu çıkarmak için eline gazetesini al_____ bütün gün tembellik yap_____ evde oturmak istedi. Oğlu uyan_____ bir bahane bulmalıydı. Biraz düşün_____ aklına bir fikir geldi.Masanın üstündeki dünya haritasını makasla küçük küçük kesmeye başladı. Bunu yap_____ oğlu yanına geldi ve kendisini sinemaya götür_____ sordu. Adam oğluna: “Eğer bu haritayı doğru bir şekilde tekrar birleştirirsen seni sinemaya götürürüm.” dedi.Aklından da : “Oh be, kurtuldum, en iyi coğrafya profesörünü bile getirseler bu haritayı akşama kadar düzeltemez.” diye düşündü.Daha aradan on dakika bile geçmeden oğlu babasının yanına koş_____ koş_____ geldi ve haritayı az önce tamamen düzelt_____ söyledi.Adam çocuğun sözlerine inanamadı.Haritayı hemen getir_____ ve kendisine göster_____ söyledi. Adam şok oldu. Gerçekten de harita tastamamdı.Adam hemen çocuğuna bunu nasıl yap_____ sordu. Çocuk da “Haritanın arkasında bir insan resmi vardı, insanı düzelttiğim zaman dünya da kendiliğinden düzeldi.” dedi.

B.Lütfen, aşağıdaki boşluklara verilen kelimeleri uygun şekilde yerleştiriniz.

(Kırgızistan gezisi, üniversitemizin, iki ülkenin, devam edeceğini, olduğunu)

1. Türk Dışişleri Bakanı son _____ sırasında; _____ Kırgızistan ve Türkiye arasında bir köprü _____ söyleyip _____ ekonomik , politik ve kültürel ilişkilerinin daha da güçlenerek _____ bildirdi.

(medeniyetlerin, Güney Sibirya’daki, Hakas, kültür, Hakaslar

2. _____ adını ilk olarak Çinliler, Kırgız Soylarını anlatmak için kullandılar ve günümüzde _____ çok eski _____ ve _____ sahnesi olan _____ Yenisey ve Abakan Irmağı kenarlarında yaşamaktadırlar.

C.Lütfen, aşağıdaki boşluklara uygun bağlaçları yerleştiriniz.

1. Sadece çalışmak, başarılı olmak için yeterli değildir; _____ eğlenmeye ve dinlenmeye de zaman ayırmak gerekir.
2. Mutluluğu küçük şeylerde ararsak hayattan daha çok zevk alırız , _____ pek çok kişi mutluluğu hep büyük başarılarda, büyük zenginliklerde aramakta!
3. Ünlü satranç şampiyonu Kasparov'u bilgisayar _____ yenemedi.
4. Öğrenciler kompozisyonu iyi yazamadıklarını söylediler; _____ onlara daha fazla sözcük öğrenmelerini ve bir plan yapmalarını tavsiye ettik.
5. _____ yarışmada birinci oldunuz, sizi kutlarım!
6. Niçin akşam beni aramadın? _____ unuttun mu?
7. Akşam televizyonda Tsunami görüntülerini seyrettim, _____ cehennem gibiydi!
8. Onun her şeyi var; iyi bir işi, güzel bir evi, pek çok dostu ama _____ mutlu değil!

D.Lütfen, aşağıdaki karşılıklı konuşmayı *Belirsiz Geçmiş Zaman, Dilek-Şart Kipi ve Gereklik Kipi ekleriyle* tamamlayınız.

DİŞÇİDE

Ahmet Bey bir gece diş ağrısından hiç uyumaz ve ertesi sabah hemen bir diş doktoruna gider.

Ahmet Bey :Merhaba Doktor Bey!

Dişçi :İyi günler, şikâyetiniz nedir?

Ahmet Bey :Şey, iki gündür dişim çok ağrıyor. Dün gece hiç uyumadım.

Dişçi :Siz hiç üzülmeysin. Bu gece rahat uyuyacaksınız. Şimdi sizi muayene edeyim. Ağzınızı açın lütfen !

Hıım, sağ, üst küçük azı dişinizi çürü _____

Ahmet Bey :Peki şimdi ne yapmalıyız, yani ne yap _____ ?

Dişçi :Dişinizi hemen temizle _____ ve dolgu yap _____

Ahmet Bey :İğne yapmanız _____? Ben iğneden çok korkuyorum da!

Dişçi :Evet! Eğer iğne _____ canınız çok yan _____

Ahmet Bey :Evet ama ben yine de çok korkuyorum!

Dişçi :Korkmanıza gerek yok Ahmet Bey! Eğer bugün bu dişinizi tedavi et _____ bu gece de uyumayacaksınız! Bunları düşünün ve rahat olun! Şimdi ağzınızı tekrar açın!

(Yarım saat sonra)

Dişçi: Evet , çürüğü temizledik , dolguyu yaptık ! Bakın ne kadar kolay oldu !
Yalnız bir iki saat hiçbir şey ye _____ ve iç _____!

Ahmet Bey :Anladım.

Dişçi :Bundan sonra daha dikkatli olun ! Eğer dişlerinizi temiz tutmazsanız
bir daha dişçiye gitmek ve iğne vurdurmak _____
_____ Böyle bir zorunluluk istemezsiniz , değil mi ?

Ahmet Bey :Haklısınız.Keşke şimdiye kadar bu dediklerini yap _____!

Dişçi :Geçmiş olsun !

Ahmet Bey :Teşekkür ederim !

Değerlendirme : A :0.25 x12 B:1x2 C: 0.25x8 D: 0.25x12

EK 7B:İncelenen Orta 2 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek (Cevap Anahtarı)

A.Lütfen, aşağıdaki paragrafta yer alan boşlukları / –dır / -arak / -ıp / -dıktan sonra /-madan / -a.....a...../ -ken /- dolaylı anlatım ve Gereklilik Kipi ekleriyle tamamlayınız.

Bir Pazar günüydü. Adamın bugün oğluna bir sözü vardı. Onu bugün sinemaya götürmeliydi. Fakat adam bir haftadır yorgundu ve yorgunluğunu çıkarmak için eline gazetesini alıp bütün gün tembellik yaparak evde oturmak istedi. Oğlu uyanmadan bir bahane bulmalıydı. Biraz düşündükten sonra aklına bir fikir geldi. Masanın üstündeki dünya haritasını makasla küçük küçük kesmeye başladı. Bunu yaparken oğlu yanına geldi ve kendisini sinemaya götürüp götürmeyeceğini sordu. Adam oğluna: “Eğer bu haritayı doğru bir şekilde tekrar birleştirirsen seni sinemaya götürürüm.” dedi. Aklından da : “Oh be, kurtuldum, en iyi coğrafya profesörünü bile getirseler bu haritayı akşama kadar düzeltemez.” diye düşündü. Daha aradan on dakika bile geçmeden oğlu babasının yanına koş koş geldi ve haritayı az önce tamamen düzelttiğini söyledi. Adam çocuğun sözlerine inanamadı. Haritayı hemen getirmesini ve kendisine göstermesini söyledi. Adam şok oldu. Gerçekten de harita tastamamdı. Adam hemen çocuğuna bunu nasıl yaptığını sordu. Çocuk da “Haritanın arkasında bir insan resmi vardı, insanı düzelttiğim zaman dünya da kendiliğinden düzeldi.” dedi.

B.Lütfen, aşağıdaki boşluklara verilen kelimeleri uygun şekilde yerleştiriniz.

1. Türk Dışişleri Bakanı son **Kırgızistan gezisi** sırasında; **üniversitemizin** Kırgızistan ve Türkiye arasında bir köprü **olduğunu** söyleyip **iki ülkenin** ekonomik, politik ve kültürel ilişkilerinin daha da güçlenerek **devam edeceğini** bildirdi.

2. **Hakas** adını ilk olarak Çinliler, Kırgız Soylarını anlatmak için kullandılar ve günümüzde **Hakaslar** çok eski **kültür** ve **medeniyetlerin** sahnesi olan **Güney Sibirya'daki** Yenisey ve Abakan Irmağı kenarlarında yaşamaktadırlar.

Ahmet Bey :Evet ama ben yine de çok korkuyorum!

Dişçi :Korkmanıza gerek yok Ahmet Bey! Eğer bugün bu dişinizi tedavi etmezsek bu gece de uyumayacaksınız! Bunları düşünün ve rahat olun! Şimdi ağzınızı tekrar açın!

(Yarım saat sonra)

Dişçi: Evet, çürüğü temizledik, dolguyu yaptık! Bakın ne kadar kolay oldu! Yalnız bir iki saat hiçbir şey yememelisiniz ve içmemelisiniz!

Ahmet Bey :Anladım.

Dişçi :Bundan sonra daha dikkatli olun! Eğer dişlerinizi temiz tutmazsanız bir daha dişçiye gitmek ve iğne vurdurmak **zorunda kalırsınız / kalacaksınız**. Böyle bir zorunluluk istemezsiniz, değil mi?

Ahmet Bey :Haklısınız. Keşke şimdiye kadar bu dediklerini yapsaydım!

Dişçi :Geçmiş olsun!

Ahmet Bey :Teşekkür ederim!

Değerlendirme: A:0.25 x12 B:1x2 C:0.25x8 D:0.25x12

EK 8A:İncelenen Yüksek 1 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek

A.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun eklerle tamamlayınız.

Ahmet Bey çocuklarını karşısına alıp onlara zaman zaman öğütler verir. İşte Ahmet Beyin ver_____ bu öğütler aslında hepimiz için oldukça önemli, gelin bu öğütlere biz de kulak verelim!

Birlikten kuvvet doğ_____ unutmayın! Birinizin başına bir şey gel_____ diğeriniz onu yalnız bırakmayın!

Dostlarınızı seç_____ çok dikkatli ol_____ sizin iyiliğinizdir, her zaman akıllı insanlarla dostluk kur_____ gayret edin. Akılsız dostunuz olacağına akıllı düşmanınız olsun!

Dostluklarınızda içten olun ve bir çiçek gibi bu dostluklarınıza emek harcayın. Unutmayın ki gerçek dost, insan hayatında hangi yaşta olursa olsun vazgeçil_____ bir ihtiyaçtır. Sev_____ küçük yanlışlarını büyütüp dostluklarınızı yıkmayın. Atalarımız “ Gülü sev_____ dikenine katlanır!” demişler.

Hayattan zevk al_____ iste_____ küçük sorunları büyütmeyin. Hiç kimse ve hiçbir şey sorunsuz değildir.

Ne yaparsanız yapın hakkıyla yapın. Emek ol_____ yemek olmaz! Mesleğinize (Başkalarına / insanlara)saygı duy_____ size de (başkaları) saygı duyarlar.

Bu öğütleri biz de zaman zaman çevremizdeki insanlardan duyuyoruz değil mi? Ancak yalnız duymak yeterli olmuyor, bu öğütleri yaşam felsefesi hâline getirmek bize kim bilir neler kazandıracaktır?!

B.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun ulaç, işteş, dönüşlülük, edilgen, ettirgen ekleriyle tamamlayınız.

1. İnsanlar yaş_____ iyice çocuklaşıyorlar.
2. Hayat insanları bazen ağla_____ bazen gül_____.
3. İnsanlar tarafından üret_____ her şey aynı hızla tüket_____.
4. “En kısa zamanda gör_____” deyip telefonu kapattı.

5. İyice sinir _____ kapıyı çarparak odadan çıkıp gitti.
6. Geçen haftaki sınavların bu hafta yap _____ karar verildi.

C.Lütfen, aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen uygun kelimelerle tamamlayınız.

1. _____, iki kişi arasında altmış dört kareye _____ bir tahta üzerinde, on altışar figürle _____, tamamen bilgi ve zihin _____, şansa hiç yer vermeyen bir oyundur.

çalıştırmaya / bölünmüş / satranç / oynanan / dayanan

2. Bir eserin, bir _____, bir _____ doğru ve _____ yanlarını göstermek _____ yapılan inceleme işine _____ denir.

maksadıyla / konunun / yanlış / insanın / eleştiri

D.Lütfen, aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri yeter ki, açıkçası, aksi hâlde, anlaşılın, demek ki, bari, derken, dolayısıyla, madem ki, ne de olsa, ne var ki, hiç olmazsa, bağlaçlarından uygun olanlarıyla tamamlayınız.

1. Doktorun söylediklerini dinleyip sigarayı bırakamıyorsun, _____ biraz azalt, sağlığına bile bile zarar veriyorsun.
2. Sınavdan çıkan öğrencilerin gözleri gülüyor, _____ sınavları iyi geçmiş.
3. İnsanoğlunun yapamayacağı hiçbir şey yoktur, _____ istesin.
4. _____ onu seviyorsun, o zaman ona duygularını açıkça söylemelisin.
5. Türkçeyi kolay öğreniyorlar _____ onlar Kırgız.
6. Konuşmalarımıza dikkat etmeliyiz _____ istemeden de olsa kırıcı olabiliriz.

E.Lütfen, aşağıdaki karşılıklı konuşmada yer alan boşlukları yeterlilik fiili ile tamamlayınız.

Ender Bey, iş arkadaşı Esin Hanım'ı sinemaya davet ediyor.

Ender: Merhaba Esin.

Esin: Merhaba Ender.

Ender: Acaba seninle biraz konuş_____ ?

Esin: Elbette. Buyur, konuşalım.

Ender: Bu akşam iş çıkışı, sinemaya gitmek istiyorum. Sen de benimle gel_____ ?

Esin: Şimdi sana cevap ver_____, çünkü annem hasta. Bu yüzden gel_____.

Ender: Peki, lokantaya gitsek?

Esin: Sanmıyorum. Rejimdeyim, yemek de ye_____.

Ender: O zaman sadece bir şeyler içeriz.

Esin: Hiç sanmıyorum; içkiyle aram yok, sarhoş ol_____.

Ender: O hâlde dışarıda biraz yürüyüş yapalım mı ? Ne dersin?

Esin: Ne yazık ki akşama vaktim ol_____. Çünkü mesaiye kal_____.

Ender: Peki, eğer vaktin olursa beni ara_____ ?

Esin: Belli olmaz, söz vermeyeyim. Bir sorun çıkarsa ara_____.

Ender: Peki, hoşça kal. Sonra görüşürüz.

Esin: Güle güle, görüşürüz.

Değerlendirme: A:12 x 0.25 B:8 x 0.25 C:10 x 0.20 D:6 x 0.25 E:10 x 0.15

EK 8B:İncelenen Yüksek 1 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek (Cevap Anahtarı)

A. Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun eklerle tamamlayınız.

Ahmet Bey çocuklarını karşısına alıp onlara zaman zaman öğütler verir. İşte Ahmet Beyin ver**diği** bu öğütler aslında hepimiz için oldukça önemli, gelin bu öğütlere biz de kulak verelim!

Birlikten kuvvet doğ**duğunu**/**-acağını** unutmayın! Birinizin başına bir şey gelirse diğeriniz onu yalnız bırakmayın!

Dostlarınızı seç**erken** çok dikkatli ol**manız** sizin iyiliğinizedir, her zaman akıllı insanlarla dostluk kur**maya** gayret edin. Akılsız dostunuz olacağına akıllı düşmanınız olsun!

Dostluklarımızda içten olun ve bir çiçek gibi bu dostluklarınıza emek harcayın. Unutmayın ki gerçek dost insan hayatında hangi yaşta olursa olsun vazgeçil**mez** bir ihtiyaçtır. Sevd**iklerinizin** küçük yanlışlarını büyütüp dostluklarınızı yıkmayın. Atalarımız “ Gülü seven dikenine katlanır!” demişler.

Hayattan zevk alm**ak** istiyorsanız küçük sorunları büyütmeyin. Hiç kimse ve hiçbir şey sorunsuz de**ğildir**.

Ne yaparsanız yapın hakkıyla yapın. Emek ol**madan** yemek olmaz! Mesleğinize (Başkalarına / insanlara)saygı duy**duğunuz zaman** / **sürece** size de (başkaları) saygı duyarlar.

Bu öğütleri biz de zaman zaman çevremizdeki insanlardan duyuyoruz de**ğil** mi? Ancak yalnız duymak yeterli olmuyor, bu öğütleri yaşam felsefesi hâline getirmek bize kim bilir neler kazandıracaktır?!

B.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun ulaç, işteş, dönüşlülük, edilgen, ettirgen ekleriyle tamamlayınız.

1. İnsanlar yaşlan**ınca** iyice çocuklaşıyorlar.
2. Hayat insanları bazen ağlat**ır** bazen güldür**ür**.
3. İnsanlar tarafından üretilen her şey aynı hızla tüketil**mektedir**/**-iliyor** /**-ilir**.
4. “En kısa zamanda görüşür**üz**” deyip telefonu kapattı.
5. İyice sinirlen**ince** kapıyı çarparak odadan çıkıp gitti.
6. Geçen haftaki sınavların bu hafta yapıl**masına** kara verildi.

C.Lütfen, aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri verilen uygun kelimelerle tamamlayınız.

1. **Satranç** iki kişi arasında altmış dört kareye **bölünmüş** bir tahta üzerinde on altışar figürle **oynanan**, tamamen bilgi ve zihin **çalıştırmaya dayanan** şansa hiç yer vermeyen bir oyundur.

çalıştırmaya / bölünmüş / satranç / oynanan / dayanan

2. Bir eserin, bir **insanın**, bir **konunun** doğru ve **yanlış** yanlarını göstermek **maksadıyla** yapılan inceleme işine **eleştiri** denir.

maksadıyla / konunun / yanlış / insanın / eleştiri

D.Lütfen, aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri yeter ki, açıkçası, aksi hâlde, anlaşılan, demek ki, bari derken, dolayısıyla, mademki, ne de olsa, ne var ki, hiç olmazsa, bağlaçlarından uygun olanlarıyla tamamlayınız.

1. Doktorun söylediklerini dinleyip sigarayı bırakamıyorsun, **bari/ hiç olmazsa** biraz azalt, sağlığına bile bile zarar veriyorsun.
2. Sınavdan çıkan öğrencilerin gözleri gülüyor, **anlaşılan/demek ki** sınavları iyi geçmiş.
3. İnsanoğlunun yapamayacağı hiçbir şey yoktur, **yeter ki** istesin.
4. **Mademki** onu seviyorsun ona duygularını açıkça söylemelisin.
5. Türkçeyi kolay öğreniyorlar **ne de olsa** onlar Kırgız.
6. Konuşmalarımıza dikkat etmeliyiz, **aksi hâlde** istemeden de olsa kırıcı olabiliriz

E.Lütfen, aşağıdaki karşılıklı konuşmada yer alan boşlukları yeterlilik fiili ile tamamlayınız.

Ender Bey, iş arkadaşı Esin Hanım'ı sinemaya davet ediyor.

Ender: Merhaba Esin.

Esin: Merhaba Ender.

Ender: Acaba seninle biraz konuşabilir miyim / miyiz?

Esin: Elbette. Buyur, konuşalım.

Ender: Bu akşam iş çıkışı, sinemaya gitmek istiyorum. Sen de benimle gelebilir misin?

Esin: Şimdi sana cevap veremem, çünkü annem hasta. Bu yüzden gelemem / gelemeyebilirim.

Ender: Peki, lokantaya gitsek?

Esin: Sanmıyorum. Rejimdeyim, yemek de yiyemem.

Ender: O zaman sadece bir şeyler içeriz.

Esin: Hiç sanmıyorum; içkiyle aram yok, sarhoş olabilirim.

Ender: O hâlde dışarıda biraz yürüyüş yapalım mı? Ne dersin?

Esin: Ne yazık ki akşama vaktim olmayabilir. Çünkü mesaiye kalabilirim.

Ender: Peki, eğer vaktin olursa beni arayabilir misin / arayabilecek misin?

Esin: Belli olmaz, söz vermeyeyim. Bir sorun çıkarsa arayamam / arayamayabilirim.

Ender: Peki, hoşça kal. Sonra görüşürüz.

Esin: Güle güle, görüşürüz.

Değerlendirme: A:12 x 0.25 B:8 x 0.25 C:10 x 0.20 D:6 x 0.25 E:10 x 0.15

EK 9A:İncelenen Yüksek 2 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek

A- Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun ulaçlarla tamamlayınız. -Ip, -ArAk, -mAdAn, -mAdAn önce, -DıktAn sonra, -Dan beri, -Dir, -A.....A, -mAyA.....-mAyA, -mAk için, -mAk üzere, -ken, -DI.....-(y)ALI, -(y)ALI, -mAyALI

Dün sabah erkenden uyandım. “Kendime güzel bir kahve yapayım.” diye düşün_____ gazın kesik olduğunu fark ettim. Canım biraz sıkıldı ama moralimi bozmak istemedim. Çünkü uzun zaman_____ ilk defa böyle güzel, güneşli bir hava vardı dışarıda. “Bir kafede kahvemı içerim.” de_____ giyinmeye başladım. Tam evden çık_____ telefon çaldı, telefondaki eski bir arkadaşımıdı. Bişkek’e bir iş için dün gelmiş, önce sesini tanıyamadım. Kendini tanı_____ “Ooo, Hakan, merhaba, özür dilerim, görüş_____ sesini unutmuşum, tanıyamadım, nasılsın?” dedim. Öğleden sonra buluş_____ sözleştik. Randevuya git_____ ona bir hediye almaya karar verdim. Uzunca bir zaman vitrinlere bak___ bak___ gezdim ve en sonunda ona bir Kırgızistan cd’si aldım. Onunla buluşacağımız kafeye gittim. Kafedeki masalara şöyle bir göz gezdir_____ arkamdan bir ses “Birisini mi arıyorsunuz, hanımefendi?” dedi. Arkamdaki Hakan’dı. Bir masaya oturduk ve saatlerce eski anıları anlat_____ dertleştik. En sonunda bana “Sohbete başla_____ başla_____ hep ben kendimi anlatıyorum, biraz da sen anlat!” dedi. Evet, ben! Ne anlatabilirim ki! Tek bir şey vardı aklımda “Dostluk güzel şey, aradan yıllar geçse de, uzaklıklar artsa da!”

B.Lütfen, aşağıdaki boşluklara verilen kelimeleri uygun şekilde yerleştiriniz.

1. Atatürk _____ içtenlikle istiyor. Geçmişteki _____ ülkesine sayısız _____ getirdiğini biliyor ve bunun için barış konusunda da en _____, _____ ve tek önder olarak görülmektedir.

anlayışlı – savaşların –zararlar – duygulu – barışı

2. _____ adını ilk olarak Çinliler , Kırgız Soylarını anlatmak için kullandılar ve günümüzde _____ çok eski _____ ve _____ sahnesi olan _____ Yenisey ve Abakan Irmağı kenarlarında yaşamaktadırlar.

Güney Sibiryadaki –kültür - Hakas – Hakaslar– medeniyetlerin

C.Lütfen, aşağıdaki boşluklara uygun bağlaçları yerleştiriniz.

oysa , şayet , hatta , bile , dahi , sanki , yoksa , öyleyse , yine de bağlaçlarından uygun olanlarıyla doldurunuz.

“Sağlıklı Beslenme” konusu hakkında her gün televizyonda, radyoda, gazetelerde pek çok haber okuyup dinliyoruz ; _____ ne yazık ki sağlığınıza dikkat etmiyoruz. _____ sağlığımız bizim en büyük zenginliğimiz! _____ sağlıklı olmazsak hiçbir şey bize mutluluk veremez. _____ lütfen sağlığınıza dikkat edelim, çocuklarımızı da sağlıklı yetiştirelim!

D.Lütfen, aşağıdaki tümceleri *Dilek-Şart Kipi ve çatı ekleriyle (işteş , dönüşlü , ettirgen)* tamamlayınız.

- 1- Akşam yemeği için restorana git _____ hazır _____!
- 2- Uyu _____ ışığı sön _____.
- 3- Gazetede habere göre Bişkek – Oş yolunda iki minibüs çarp. _____.
- 4- Keşke bugün seninle gör _____, moralimi bozdun!

Değerlendirme: A: 0.25 x12 B: 0.30x10 C: 0.5x4 D: 0.25x8

EK 9B:İncelenen Yüksek 2 Düzey Dil Bilgisi Sorularından Bir Örnek (Cevap Anahtarı)

A.Lütfen, aşağıdaki boşlukları uygun ulaçlarla tamamlayınız. -Ip, -ArAk, -mAdAn, -mAdAn önce, -DıktAn sonra, -Dan beri, -Dİr, -A.....A, -mAyA.....-mAyA, -mAk için, -mAk üzere, -ken, -Dİ.....-(y)ALI, -(y)ALI, -mAyALI

Dün sabah erkenden uyandım. “Kendime güzel bir kahve yapayım.” diye düşünürken gazın kesik olduğunu fark ettim. Canım biraz sıkıldı ama moralimi bozmak istemedim. Çünkü uzun zamandır ilk defa böyle güzel, güneşli bir hava vardı dışarıda. “Bir kafede kahvemi içerim.” diyerek giyinmeye başladım. Tam evden çıkacakken telefon çaldı, telefondaki eski bir arkadaşımdaydı. Bişkek’e bir iş için dün gelmiş, önce sesini tanıyamadım. Kendini tanıttikten sonra “Ooo, Hakan, merhaba, özür dilerim, görüşmeyeli sesini unutmuşum, tanıyamadım, nasılsın?” dedim. Öğleden sonra buluşmak üzere sözleştik. Randevuya gitmeden önce ona bir hediye almaya karar verdim. Uzunca bir zaman vitrinlere baka baka gezdim ve en sonunda ona bir Kırgızistan cd’si aldım. Onunla buluşacağımız kafeye gittim. Kafedeki masalara şöyle bir göz gezdirirken arkamdan bir ses “Birisini mi arıyorsunuz, hanımefendi?” dedi. Arkamdaki Hakan’dı. Bir masaya oturduk ve saatlerce eski anıları anlatarak dertleştik. En sonunda bana “Sohbete başladık başlatalayalı hep ben kendimi anlatıyorum, biraz da sen anlat!” dedi. Evet, ben! Ne anlatabilirim ki! Tek bir şey vardı aklımda “Dostluk güzel şey, aradan yıllar geçse de, uzaklıklar artsa da!”

B.Lütfen, aşağıdaki boşluklara verilen kelimeleri uygun şekilde yerleştiriniz.

1. Atatürk **barışı** içtenlikle istiyor. Geçmişteki **savaşların** ülkesine sayısız **zararlar** getirdiğini biliyor ve bunun için barış konusunda da en **duygulu, anlayışlı** ve tek önder olarak görülmektedir.

2..**Hakas** adını ilk olarak Çinliler , Kırgız Soylarını anlatmak için kullandılar ve günümüzde **Hakaslar** çok eski **kültür** ve **medeniyetlerin** sahnesi olan **Güney Sibirya’daki** Yenisey ve Abakan Irmağı kenarlarında yaşamaktadırlar.

C.Lütfen, aşağıdaki boşluklara uygun bağlaçları yerleştiriniz.

oysa , şayet , hatta, bile, dahi , sanki , yoksa , öyleyse , yine de bağlaçlarından uygun olanlarıyla doldurunuz.

“Sağlıklı Beslenme” konusu hakkında her gün televizyonda, radyoda, gazetelerde pek çok haber okuyup dinliyoruz; **yine de** ne yazık ki sağlığımıza dikkat etmiyoruz. **Oysa** sağlığımız bizim en büyük zenginliğimiz! **Şayet** sağlıklı olmazsak hiçbir şey bize mutluluk veremez. **Öyleyse** lütfen sağlığımıza dikkat edelim, çocuklarımızı da sağlıklı yetiştirelim!

D.Lütfen, aşağıdaki tümceleri *Dilek-Şart Kipi ve çatı ekleriyle (işteş , dönüşlü , ettirgen)* tamamlayınız.

- 1- Akşam yemeği için restorana **gideceksen** hazırlanmalısın!
- 2- Uyuy**acaksan** ışığı söndürelim.
- 3- Gazetede ki habere göre Bişkek – Oş yolunda iki minibüs **çarpıştı**.
- 4- Keşke bugün seninle **görmeseydim**, moralimi bozdun!

Değerlendirme: A: 0.25 x12 B: 0.30x10 C: 0.5x4 D: 0.25x8

EK 10:Türkçenin Orta Asya ve Rusya’da Öğretimi Konusundaki Çalışmalar

Eski Sovyetler Birliği coğrafyasında bulunan, ancak günümüzde bağımsızlığını kazanmış olan birçok ülkede çeşitli Türk lehçeleri konuşulmaktadır. Sovyetler Birliği’nin kurulduğu yıllardan itibaren bazı Türk lehçeleri ayrı birer dil olarak ele alınmış ve her lehçenin kendine özgü Kiril alfabesine dayalı bir alfabesi oluşturulmuştur. Ayrıca bu dönem içerisinde birçok Türk lehçesiyle ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde bu lehçelerden bazıları resmî devlet dili olarak kullanılmaktadır. Ancak bu lehçelerle Türkiye’de kullanılan ve bu çalışmanın konusu olan Türkçe arasında dil mantığı, sesler, yazı gibi birçok alanda farklılaşma söz konusudur. Öyle ki, Orta Asya ve Rusya’daki tarihi Türkçeyi konuşan ve kullananların çoğu Türkçe konuştuklarının farkında değillerdir. Mesela, bir Kazak, Özbek, Kırgız kendi dilinin Kazakça, Özbekçe veya Kırgızca olduğunu düşünmektedir. En azından pratikte bu yönde bir düşünce vardır.

Türkçenin Orta Asya ve Rusya’da öğretimi konusunu öncelikle ikiye ayırmak gerekmektedir: Birincisi ana dili tarihi Türk lehçelerinden biri olanlara öğretimi, ikincisi ise bunların dışında kalan milletlere öğretimidir.

Türkçenin Rusya’da öğretimi konusunda yazılmış olan eserlerden en önemlilerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. Турецкая грамматика Türkçenin Grameri. 1730 yılında yazılmış olan bu eser H. Holderman’ın İstanbul’da yazmış olduğu Grammaire turque, adındaki eserinin Rusça tercümesidir.
2. Турецко-русский словарь Türkçe Rusça Sözlük. Tam olarak hangi tarihte yazıldığı bilinmeyen anonim bir sözlüktür. 29 Ağustos 1793 tarihinde tekrar elden geçirilerek yazılmış olan bu sözlük 30000 kelime içermekte olup şu anda Sankt Peterburg’da Bilimler Akademisi, Şarkiyat Enstitüsü el yazmaları bölümünde bulunmaktadır.
3. Карманная книга для русских воинов в турецких походах, Сенковский, О. И. 1828. Türk Savaşlarına Katılacak Askerler İçin Cep Kılavuzu. Bu kitap iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Rusça Türkçe Konuşma Kılavuzu ve bazı Rusça ifadelerin Türkçe karşılığı bulunmaktadır. İkinci bölümde ise Türkçenin dil bilgisi genel hatlarıyla anlatılmaktadır.

4. Общая грамматика турцко-татарского языка, Казем Бек, Казан 1839 Türk-Tatar Dilinin Genel Dil Bilgisi. Türkçenin Rusya'da öğretimi konusunda ilk defa ciddi bir çalışma olan bu kitap 1848 yılında Almancaya da çevrilmiştir.

5. Учебные пособия для временного курса турецкого языка, Казем Бек, Петербург 1854 Kurslarda Türkçe Öğretimine Yönelik Kitaplar.

6. Выбор турецких статей для начального перевода с грамматическим разбором, с присовокуплением facsimile исторических документов для упражнения в чтении официальных бумаг, Казем Бек и Мухлинский А. О. Петербург 1858 Resmî Yazışmaları Okuma Alıştırmalarına Yönelik Tarihi Belgelerle Birlikte Temel Düzeyde Tercümeğe Yönelik Seçme Türkçe Makaleler.

7. Османская хрестоматия для университетского преподавания, Казем Бек и Мухлинский А. О. Петербург 1858 Üniversiteliler İçin Osmanlıca Okuma Kitabı.

Bu son iki kitap XIX. yüzyıl boyunca Türkçenin Rusya'da öğretimi konusunda birer başucu kaynağı niteliğindedir.

Türkçenin Rusya'da İkinci Dünya Savaşı döneminden önceki öğretimi konusu özellikle de 1 Eylül 1855 yılında Sanpetersburg'da kurularak eğitim öğretime başlayan Doğu Dilleri Bölümü ile ivme kazanmıştır.

8. Опыт исследования тюркских диалектов в Худавендгаре и Карамании, Максимов, В. А. Петербург 1867 Hudavendgar ve Karaman'daki Türk Ağızları Araştırmaları. Bu kitap XX. yüzyılın ikinci yarısına kadar güncelliği korumuştur.

XIX. yüzyılın son çeyreğinde cereyan eden Osmanlı Rus Savaşı döneminde savaşa katılan tercümanların Türkçenin öğretimi konusunda bazı çalışmaları da bulunmaktadır.

9. Грамматика турецкая, персидская, киргизская и узбекская, Терентьева, М. А. Петербург 1875 Türkçe, Farsça, Kırgızca ve Özbekçe Dil Bilgisi.

10. Хрестоматия турецкая, персидская, киргизская и узбекская с приложением почерков и таблицы летосчислений, Терентьева, М. А. Петербург 1876 Takvim Tablosu ve Yazı Örnekleriyle Birlikte Türkçe, Farsça, Kırgızca ve Özbekçe Okuma Kitabı.

11. Краткий военно-технический русско-французско-турецко-персидский словарь, Петербург 1887 Kısa Rusça, Fransızca, Türkçe, Farsça Savaş Teknikleri Sözlüğü. Anonim yazarlı olan bu sözlükle birlikte Türkçenin Rusya'da teknik terimleri de öğretilmeye başlanmıştır. Ancak Türkçenin Rusya'da öğretilmesinde o yıllarda

devrim niteliğindeki çalışmalar İ. N. Berezin ve V. V. Grigoryev'in öğrencisi olan Vasiliy Dimitriyeviç sayesinde olmuştur.

12. Образцовые произведения османской литературы в извлечениях и отрывках, Смирнов, В. Д. Петербург 1891 Örnek Parça ve Kısımlı Osmanlıca Edebiyatı Örnekleri.

V. A. Gordlevskiy ve G. Yegliçka'nın Osmanlıcanın öğretimi konusunda anahtar kitaplarıyla birlikte yazmış oldukları eserler de Türkçenin İkinci Dünya Savaşı öncesinde Rusya'da öğretimi konusundaki önemli çalışmalar olarak kabul edilmektedir. Nitekim Gordlevskiy XX. yüzyılın başlarında gelince Türkçenin öğretimi konusunda birçok eser yayınlamıştır.

1. Краткая учебная грамматика современного османско-турецкого языка, Самойлович, А. Н. Ленинград 1925 Modern Osmanlıca Türkçe Muhtasar Dil Bilgisi Kitabı.

2. Грамматика турецкого языка, Гордлевский, В. А. Москва 1928 Türkçenin Dil Bilgisi.

3. Бу Адам, Дмитриева, Н. К. Ленинград 1918 Bu Adam.

4. Турецка мова., Елементарна граматика та новий алфавет, Грунин Т. И. Киев 1930 Yeni Alfabeli Temel Türkçe Dil Bilgisi Kitabı. Bu kitap Türkçenin Ukrayna'da öğretimine yönelik hazırlanmış olan ilk kitap olma özelliğini taşımaktadır.

5. Турецкие хрестоматии, Гордлевский, В. А. Москва 1930 Türkçe Okuma Kitapları.

6. Турецкие хрестоматии, Джевдет-заде, Х. Ленинград 1931 Türkçe Okuma Kitapları.

7. Грамматика современного турецкого языка, Джевдет-заде, Х. и Кононов, А. Н. Ленинград 1934 Modern Türk Dili Dil Bilgisi.

8. Строй турецкого языка, Дмитриев, Н. К. Ленинград 1939 Türk Dilinin Yapısı.

9. Учебник турецкого языка, Алекберли, Г. И Мирза-заде, Баку 1941 Türk Dili Kitabı.

10. Учебник турецкого языка, Айляров, Ш. С., Кононов, А. Н., Магазаник, Д. А. Москва 1943 Türk Dili Kitabı.

11. Учебник турецкого языка, Гайдаров, Ф. П. Баку 1944 Türk Dili Kitabı

12. Учебник турецкого языка, Майзель, С. Москва 1946 Türk Dili Kitabı

13. Учебник турецкого языка, Старостов, Л. Н., Москва 1951 Türk Dili Kitabı

14. Учебник турецкого языка, Айляров Ш. С. Москва 1954 Türk Dili Kitabı

15. Литературная хрестоматия на турецко языке, Старостов, Л. Н., и Сумин, Е. В. Москва 1944 Türkçe Okuma Kitabı.
16. Сабахаттин Али. Сборник рассказов (на турецком языке). Москва 1954 Sabahattin Ali. Türkçe Hikâye Antolojisi (Konanov, 1956:9-12).

EK 11:Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Karşılaşılan Zorluklarla İlgili Yüksek Lisans ve Doktora Çalışmaları

1. Barın, E. (1992). **Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Bir Metot Denemesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
2. Balcı, S. (1994). **Türkçenin Ana Dili ve Yabancı Dil Olarak Öğretimi Üzerine Bir Araştırma.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
17. Orazov, A.t (1996). **Türkmen Türkçesindeki Yabancı Sözcüklerin Türkiye Türkçesindekilerle Karşılaştırılması.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
18. Yıkılmaz, F. (2001). **Özbek Türkçesindeki Yabancı Sözcüklerin Türkiye Türkçesindekilerle Karşılaştırılması.** Yayınlanmamış Doktora Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Edirne.
19. Öz, N. (2002). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ad Durum Ekleri ve Bir İzence Önerisi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
20. Zengin, R. (1995). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Alıştırmalar.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
21. Dilek, İ. (1995). **Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde özgün metinlerle çalışma yolları.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
22. Eryılmaz, E. (1996). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi: Dilbilimsel Açıdan Sistematik Bir Yaklaşım.** Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
23. Apaydın, Z. (1996). **Türkçe Öğreniyoruz ve The New Cambridge English Course 1 Ders Kitapları Alıştırmalarına Çözümleyici ve Eleştirisel Bir Yaklaşım.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

24. Mete, F. (1997). **Özbek ve Azeri Öğrencilerin Türkçe Öğreniminde Ad Durum ve Eylem Çekimi Yanlıları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
25. Polat, H. (1998). **Arapların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
26. Barın, E. (1998). **Grameri Türkçe Olan Topluluklara Türkiye Türkçesinin Öğretimi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
27. Gür, H. (1999). **Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlere Yönelik Tek Dilli Sözlük Oluşturmada Ölçütler**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
28. Dağışan, D. (1999). **Türk Cumhuriyetlerinden ve Topluluklarından Gelen Öğrencilere Türkiye Türkçesinin Öğretiminde Devlet Televizyonlarında Yayınlanan Drama ve Reklamların İşlevi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
29. Şenoglugil, F. (2002). **Türkçede Fiil Çekim Sistemi ve Bunun Moğollara Öğretimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
30. Benhür, M. H. (2002). **Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Tartışılmayan Ana Kavramlar**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. . Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
31. Öz, N. (2002). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Ad Durum Ekleri ve Bir İzence Önerisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
32. Yavuz, N. (2003). **Yabancı Dil Olarak Almanca ve Türkçenin Öğretiminde Kullanılan Bazı Ders Kitaplarının Dilsel Yönlendirme Açısından Çözümlemesi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Adana.
33. Kıvırcık, Ş. Y. (2004). **Türkçedeki Bazı Bileşik Yapıların (İsim-Fiil, Sıfat-Fiil) Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

34. Tarhan, B. (2005). **Kendi Kendine Dil Öğrenme Modeli ve Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
35. Tanın, R. (2005). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi ve Sözcük Öğretimi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
36. Silahsızoğlu, E. (2004). **Öğrenme Stratejileri ve Teknikleri Bağlamında Yabancı Dil Olarak Almanca ve Türkçe Öğretim Süreçlerine Karşılaştırmalı Bir Bakış**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
37. Yılmaz, V. (2004). **Yabancı Dil Türkçe Öğretiminde Okuma Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Görev Odaklı Bir Yordam Oluşturumu ve Gereç Hazırlamaya Yönelik Bir Çalışma**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
38. Köse, D. (2005). **Avrupa Konseyi Yabancı Diller Ortak Başvuru Metnine Uygun Türkçe Öğretiminin Başarıya ve Tutuma Etkisi**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
39. Despici, M. (2005). **Bilgi Yapısı Açısından Türkçe ile Sırpçanın Dil Öğretimi Amaçlı Karşılaştırılması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
40. Kutlay, N. (2006). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrencileri İçin Başlangıç Düzeyi Dil Öğretim Gereçleri Hazırlama**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
41. Özcan, E. (2006). **Başlangıç Düzeyi Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Sözlükçe Çalışması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
42. Selvikavak, E. (2006). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde İleri Düzeydeki Öğrencilerin Paragraf Yazma Becerisini Geliştirme Üzerine Bir Uygulama**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
43. Akbay, O. H. (2006). **Japonca ve Türkçedeki Eylemlerin Üye Yapısı, Dil Öğretim Amaçlı Bir Karşılaştırma**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

44. Hacıömeroğlu, M. S. (2007). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Kiplik Öğretimi Üzerine Materyal Geliştirme**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
45. Aşık, U. (2007). **Yabancılar İçin Temel Türkçe Sözcük Varlığının Oluşturulması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
46. Aygüneş, M. (2007). **Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Okuma Becerisini Geliştirme Yolları**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
47. Camkıran, Ö. (2007). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenler İçin Şimdiki Zamanın Metinlerle Öğretimi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
48. Sülüsoğlu, B. (2008). **İşe Dayalı Dil Öğretim Malzemelerinin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
49. Erol, H. F. (2008). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bildirme ve Tasarlama Kiplerinin Öğretimi ve Sıralaması**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
50. Durak, E. (2007). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bağlamında Avrupa Ortak Dil Kriterleri Sorunsalı**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
51. Pehlivan, F. (2007). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültürlerarası Odaklı Yaklaşım Uyarınca Metin Çalışmaları**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
52. Ülker, N. (2007). **“Hitit Ders Kitapları” Örneğinde Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı Sürecine Çözümleyici ve Değerlendirici Bir Bakış**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
53. Dervişoğulları, N. (2008). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretilen Sınıflarda Oyunlarla Sözcük Öğretimi**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
54. Akbal, B. (2008). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Görev Odaklılık Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.

55. Yeniay, Z. D. (2008). **Erken Yaşta Öğrenenler İçin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde İçerik Odaklılık**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
56. Yorulmaz, M. (2009). **Göreve Dayalı Öğretim Yönteminin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dinleme Becerisinde Kullanılmasının Avantajları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Edirne.
57. Gönül, S. Ş. (2007). **Intercultural Communicative Competence: The Assessment Of A Turkish Teaching Set For Foreign Adult Learners “Kültürlerarası İletişimsel Yeterlilik: Yabancı Yetişkinler İçin Hazırlanmış Bir Türkçe Öğretim Materyali Setinin Değerlendirilmesi”**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
58. Eker, D. N. (2010). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Öğrenen Özerkliği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
59. Hasekioğlu, I. (2009). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Sözcük Bilgisi Öğretimi – Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe 1 Serisinde Sözcük Öğretiminin Değerlendirilmesi ve Sözcük Öğretimi İçin Uygulama Örnekleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
60. Piriç, D. (2010). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ortaçların İncelenmesi ve Öğretimi- Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı Orta 2 Örneğinde**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
61. Akpınar, M. (2010). **Deyim ve Atasözlerinin Yabancılar İçin Türkçe Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
62. Atak, A. (2010). **Fransızca ve Türkçedeki Yer Belirteçlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi ve Yabancı Dil Olarak Türkçede Yer Belirticilerinin Öğretimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
63. Özdemir, S. (2010). **Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Halk Hikâyelerinden Yararlanma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

64. Şahin, A. (2010). **Avrupa Dil Gelişim Dosyası Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Malzeme Oluşturma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
65. Demir, A. (2010). **Yabancılara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşımdan Hareketle Metinlerin İncelenmesinde Dikkat Edilecek Noktalar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
66. Küçükler, N. (2010). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine Yönelik, Sanatsal Uyarılarla Yapılandırılmış Etkinlikler Üzerine Bir Model Önerisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
67. Yıldırım, E. (2010). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretim Sürecinde Mecazlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
68. Şimşek, P. (2011). **Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Okuma Kitapları Üzerine Bir Araştırma**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
69. Sülükçü, Y. (2011). **Yabancılara Türkçe Öğretiminde (Temel Seviye A1) Bilgisayar Destekli Materyal Geliştirme ve Bunun Öğrenci Başarısına Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
70. Erer, N. G. (2011). **Türkçe ve İngilizcenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan İki Seri Kitabın Sözcük Öğretimi Açısından Karşılaştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Ankara.
71. Yıldırım, H. Ç. (2011). **Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Türkçe Dil Bilgisi ve Ad Durum Eklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Ankara.
72. Erkir, B. (2011). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Karşılaştırmalı Türkçe-İngilizce Sözcük Denklemleri (False Cognates) Listesinin Oluşturulması ve Bu Listenin Eğitimsel Olarak Kullanılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

73. Doğan, S. (2011). **XIX. Yüzyılda Batıda Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışmaları: W. B. Barker Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
74. Kaya, S. (2011). **TÖMER’de Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılan İngilizce ve Türkçe Kitaplarının Geçmiş Zaman Öğretiminin Öğretim İlkeleri Açısından Öncelenmesi ve Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
75. Göçmenler, H. (2011). **Beden Dilinin Yabancılara Türkçe Öğretiminde Etkisi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
76. Bozkurt, F. (2011). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Bir Metin Yöntemi Çalışması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
77. Biçer, N. (2011). **Kıpçak Dönemi Eserlerinin Yabancılara Türkçe Öğretim Açısından İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
78. Özdemir, M. (2011). **Yabancılara Türkçe Öğretiminde Edatlar**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
79. Eken, D. T. (2011). **Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Öğretiminde Temel Düzey Dinleme-Anlama Etkinliklerini Karşılaştırılması**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
80. Bakan, H. (2012). **Yabancılara Türkçe Öğretiminde Metin Dilbilimsel Ölçütler Çerçevesinde Bir Sadeleştirme Denemesi: Sait Faik Abasıyanık, Meserret Oteli**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
81. Utanç, N. (2001). **20. Yüzyılda Ruslara Türk Lehçelerini Öğretmek Üzere Yapılan Çalışmaların Bir Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
82. Adıgüzel, M. S. (1999). **Herbert Jansky’nin Ana Dili Almanca Olanlara Türkçe Öğretim Metodu**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

83. Durukan, O. (1999). **Yabancılara Türkçe öğretimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.
84. Albayrak, R. (2003). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Gereksinim Çözümlemesi: Kara Kuvvetleri Lisan Okulundaki Misafir Askeri Personele İlişkin Bir Uygulama Örneği**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
85. Özkan, A. (1992). **Yabancıların Türkçeyi Öğrenmeleri Esnasında Yaptıkları İsim Hâl Ekleri Yanlıları ve Bu Konunun Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
86. Akdoğan, G. (1993). **Yabancıların Türkçe Öğrenmede Ad Durumu ve Çekim Açısından Sık Rastlanan Yanlılar ve Nedenleri**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
87. Dilidüzgün, Ş. (1995). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinler**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
88. Yaylı, D. (2004). **Göreve Dayalı Öğrenme Yönteminin Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Uygulanması ve Bu Uygulamaya İlişkin Öğrenci Görüşleri**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
89. Koşucu, F. Z. (2007). **Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Ulaçların Düzeylere Göre İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
90. Gedik, D. (2009). **Yabancılara Türkçe Öğretimi (Ankara Üniversitesi TÖMER ve Gazi Üniversitesi TÖMER Örneği)**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Bolu
91. Özel, S. (2010). **Yabancılara Türkçe Öğreten Resmî Kurumlarda Dil Bilgisi Öğretimi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
92. Üze, F. (2010). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Yeri ve Önemi**. yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

EK 12: Türkçe-Rusça Dilbilgisi Sözlükçesi

akıcı ünsüz	сонорный
art damak	задне-нёбный
art dil	задне-язычный
avurt ünsüzü	боковой
çift dudak	губно-губный
ön damak	нёбно-зубный
dil ünsüzü	язычный
diş eti	зубный
dudak diş	губно-зубный
dudak	ünsüzü губный
orta dil	средне-язычный
ön dil	переднеязычный
ötümlü	звонкий
ötümsüz	глухой
patlamalı	смычный
sızıcı	щелевой
titrek ünsüz	дрожащий
genizsi ünsüzü	носовой

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Türkçe Öğretim, Araştırma ve Uygulama Merkezi
(TÖMER)

13/11/2013

Sayı: 33972245-302.14/1607
Konu:

Sn. Okutman Hüseyin POLAT
Yabancı Diller Yüksek Okulu
Gölbaşı/ANKARA

İLGİ: 30.10.2013 tarihli dilekçeniz.

İlgide kayıtlı dilekçeniz ekinde gönderilen "Rusça Konuşanların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar" başlıklı doktora tezinin uygulama aşamasında Merkezimizde yazılı ve sözlü araştırma yapmanız Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Yaşar AYDEMİR
Müdür

T.C.T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Türkçe ve Yabancı Dil Araştırma ve Uygulama Merkezi (TÖMER)
Merkez Türkçe Bölüm Başkanlığı

22.10.2013
tömer

Sayı : 49578332-806.01.03/40441

22.10.2013

Konu : Hüseyin Polat'ın Doktora Tezi hk.

İLGİLİ MAKAMA
Sayın Hüseyin POLAT

03.10.2013 tarihli dilekçeniz incelenmiş ve "Rusça Konuşanların Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar" başlıklı doktora tezinizin uygulama aşamasında kullanmak üzere Türkçe öğrenen bireylere uygulamak istediğiniz araştırmayı Kurumumuzda yapmanızda bir sakınca görülmemiştir.

Bilgilerinize saygılarımla rica ederim.

Doç.Dr. Mahmut Ertan GÖKMEN
TÖMER Müdürü

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu gereği bu belge elektronik imza ile sunulmaktadır.

Belge Depolama Kodu: F04K7F00ZEDAMPTHE/007 Belge Takip Adresi: <http://belgedepolama.makara.edu.tr/>
Ankara Üniversitesi Gölbaşı 50. Yıl Yerleşkesi H Blok /ANKARA /ANKARA
Telefon No: 0312 600 01 00 Belge Geçer No: 0312-600 01 51
e-posta: - internet adresi: -

Ayrıntılı bilgi için:
E.CIRAK
Sek.